47901/B

EX BIBLIOTHECA

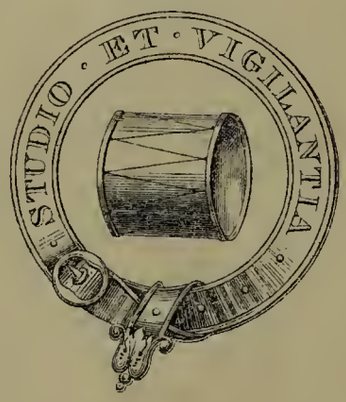

CAR. I. TABORIS.

Jak. Houbraken fecit.

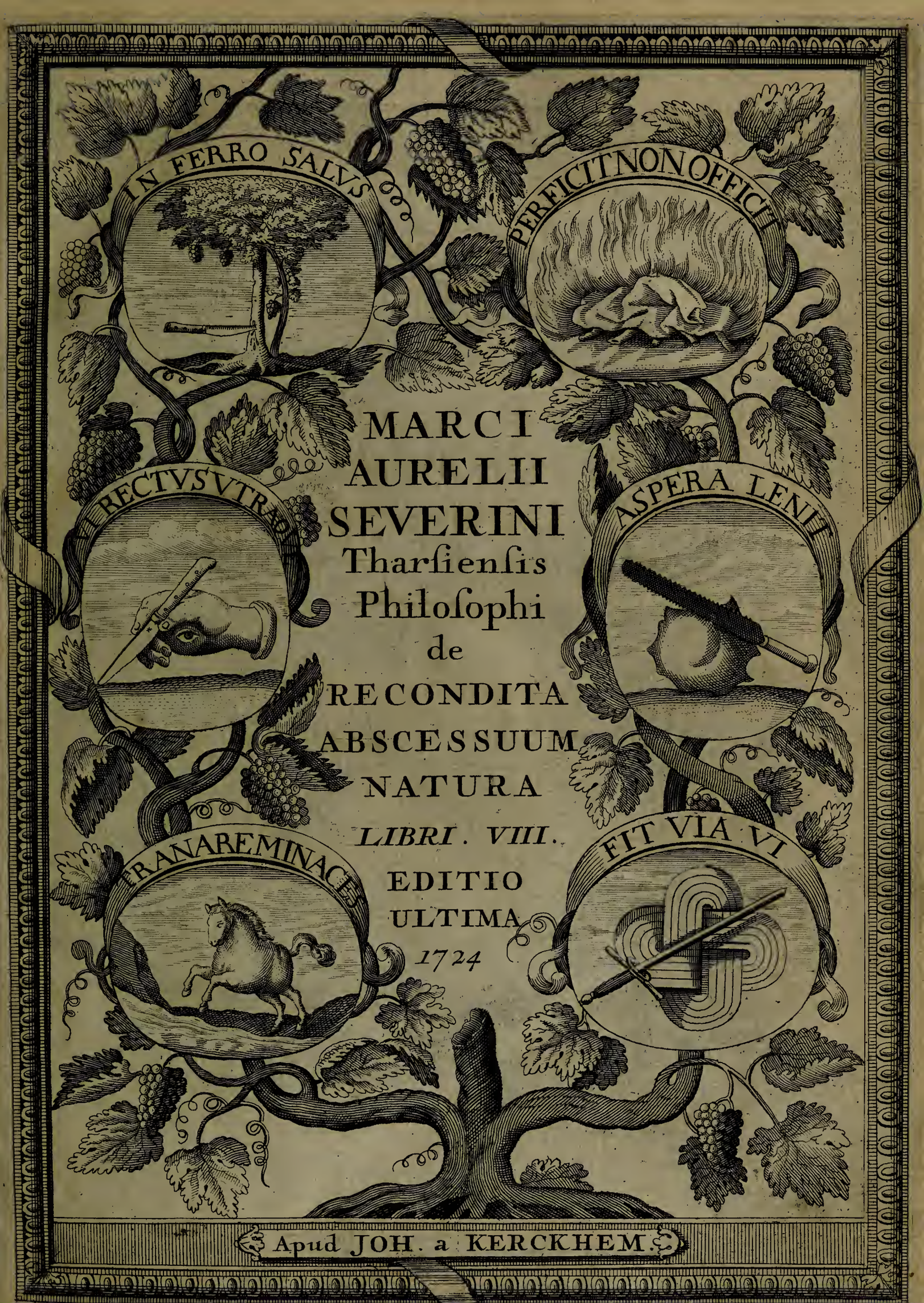

MARCI AURELII SEVERINI Tharsiensis Philosophi de RECONDITA ABSCESSUUM NATURA

LIBRI. VIII.

EDITIO ULTIMA

1724

Apud JOH. a KERCKHEM.

60330

MARCI AURELII SEVERINI

Apud Neapolitanos Medici ac Philosophi Regii

DE

ABSCESSUUM RECONDITA NATURA,

LIBRI VIII.

I. DE ABSCESSU CRITICO, CUM CONSULTATIONE SINGULARI.
II. DE ABSCESSIBUS PER CONGESTUM,
III. DE ABSCESSIBUS ANOMALIS.
IV. DE NOVISSIME OBSERVATIS ABSCESSIBUS.
V. DE PAEDARTHROCACE, ABSCESSU PUERORUM PROPRIO.
VI. DE GIBBIS, VALGIS, VARIS, ET ALIIS AB INTERNA VI VARIE LUXATIS.
VII. DE EPINYCTIDIBUS, ROSEOLIS SALTANTIBUS ET PERNIONIBUS.
VIII. DE ΠΑΙΔΑΓΧΟΝΗ ΛΟΙΜΩΔΕΙ.

Editio noviſſima, multis Iconibus aere inciſis ornata, ac locupletiori rerum, verborum, & hiſtoriarum, indice donata.

Accedunt & Clariſſimorum Virorum judicia ſuper hunc de recondita Abſceſſuum natura Tractatum.

Jak. Houbraken ſculp.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JOANNEM à KERCKHEM, 1724.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

VIRIS

CLARISSIMIS ET EXCELLENTISSIMIS

VARIA DOCTRINA ET EXIMIA

ERUDITIONE INSIGNIBUS

PER ORBEM TERRARUM CELEBERRIMIS

ARTIS MEDICAE PRINCIPIBUS

D. HERMANNO BOERHAAVE

A. L. M. PHIL. ET MED. DOCTORI

MEDICINAE BOTANICES CHEMIAE

ET COLLEGII PRACTICI

IN ACADEMIA LUGDUNO BATAVA

PROFESSORI

COLLEGII CHIRURGICI PRAESIDI.

D. H. OOSTERDYK SCHACHT

A. L. M. PHIL. ET MED. DOCTORI

MEDICINAE THEORETICAE ET PRACTICAE

PROFESSORI.

D. BERN. SIEGFRIED ALBINO

MEDICINAE DOCTORI

ANATOMES ET CHIRURGIAE

IN ACADEMIA LUGDUNO BATAVA

PROFESSORI.

HOC

MARCI AURELII SEVERINI

THARSIENSIS PHILOSOPHI MEDICI
REGIO IN GYMNASIO NEAPOLITANO ANATOMES
ET CHIRURGIAE
PROFESSORIS

DE RECONDITA ABSCESSUUM NATURA

ERUDITISSIMUM
MULTIS NOMINIBUS PRAESTANTISSIMUM
MEDICINAE HINC CULTORIBUS UTILISSIMUM
A LONGO TEMPORE LAUDATISSIMUM

OPUS

QUAM POTUIT NITIDISSIME ET ORNATISSIME
EORUM EXHORTATU PRAESIDIO

AB INTEGRO EDITUM

IN OBSERVANTIAE EORUMQUE NOMINUM
EXISTIMATIONIS TESSERAM OMNI QUA
PAR EST ANIMI REVERENTIA
HUMILLIME OFFERT ET DEVOVET.

JOANNES à KERKHEM.

ARTIS MEDICAE CULTORIBUS

S.

Lerorumque jam Veſtrûm, qui, illorum, quae ad Veſtram, generi humano in primis ſalutarem, ſumme excolendam & omnibus numeris ampliandam Scientiam ſpectant, avidi, hocce Magni SEVERINI, *omnium quae nobis legavit praeſtantiſſimum, Opus exoptaſtis, voto & deſiderio reſpondetur. Comperta quippe vobis Artis Chirurgicae praeſtantia & nobilitate; quod ſuo induſtrio & dextero cultu terricolis, alias ſaepe perituris, adeo feliciter opituletur; tum quod accurato ejus perſpectu ad externa attendens mala animus veritatibus hiſce, quibus internas, & abditas, corporis noſtri laeſiones cognoſcet, imbuatur; tanti Viri operam arripere, & in uſus convertere Veſtros, cupiviſtis, cui in hac arte par Vobis non innotuerat. Sed obſtabat Veſtro ſcopo Operis hujus exemplarium penuria; cum plus ſemel licet excuſus liber, venalis amplius reperiri non poterat, niſi hinc inde, & magno pretio, forte arceſſendus, praeſertim qui Francofurti editus, A.* 1643; *verum, quod peſſimum, propter enormes mendas, numero certe non facili creditu, Tyronibus vix uſum praeſtans, & aliis maximum movens taedium. Neapolitana inſuper editio, forte paulo purior licet, commodis Veſtris neutiquam ſufficiebat; pauciora longe equidem haec, quam illa modo indicata, ab ipſo Auctore tum adaucta, octavo*

simul addito libro, egregio opusculo, referebat. Aliae porro, si exstent, editiones, ut Patavinae una A. 1651. *& altera A.* 1668. *adeo certe latent, ut, potius quam quis has adipiscatur, harum in libro* de Script. Med. *A. van der Linden, modo supereſſe videantur Tituli. Quae jam omnia remota incommoda; ubi Neapolitana nitidiorem & locupletiorem multo, atque Francofurtensi squalida castigatam magis, obtinebitis. Decoram Summi Viri effigiem, qua aliae carebant editiones, Operi praepositam non despicietis; cum simul, eo, gratum Viri vultum, dum acutissimum ejus evolutum Opus praedicat ingenium, mirari occasio detur! Accipite ergo Opus, in Vestram quod prodit gratiam! nec Vestrûm fidem habeatis, frustrabitur expectationem. Placebit admodum, praeter Romanae Linguae puritatem, omnium fere Tumorum, caeterorumque malorum, exquisitissimus describendi modus; placebit sedula adeo, & vix exspectanda, omnium phaenomenôn & circumstantiarum, in perscrutandae mali naturae tendentium investigationem, adnotatio. Miraturi estis acutissimi, simulque dexterrimi, in malis debellandis Viri methodum, faustumque successum. Et, quod iis in primis, qui artis suae certa fundamenta jacta volunt, pergratum erit, quam plurium Tumorum, Ulcerum, &c. variis in corporis partibus repertorum, selectissimi exhibentur Casus & Historiae. Quid pluribus? ubi adeo excellentium omnium, doctorum, ore pervulgata huc usque Viri fama; ultroque de ejus meritis Vobis certi testes, Praeclari Viri, quorum auspiciis, denuo exit Opus, esse poterunt.* Valete!

PRIORES

PRIORIS EDITIONIS DEDICATORIA.

Illustrissimo, ac Excellentissimo, Domino,

D. FERDINANDO ENRIQUEZ RIBERAE,

ALCALANORUM DUCI, &c.

Consilii supremi ordinis apud Regem Hispan. Consiliario, nunc in Siciliae Regno Proregi,

MARCUS AURELIUS SEVERINUS.

F.

SI quod argumentum ad scribendum, hoc tempore accommodatum, aut aliis, aut mihi, multis nominibus aggrediendum fuit; illud est unum, quod Generosa tua filia natu minor, Princeps Excellentissime, male valens hisce diebus exhibuit. Nam hoc plurimis ex caussis peropportunum visum est. Prima enim dignitas est rei, quae plane admirabilis, & multis ab hinc annis, ne seculis dicam, nova visa est. In morbo, inquam, phoenomena quaedam, quorum adeo occultae caussae, ut in singulares & arcanos gubernantis naturae conatus referre opus fuerit multis; itemque varias, difficiles, ac perplexas, opiniones comminisci, quo exitus enodationi pateret. Altera caussa est personae claritas, atque splendor; cujus, ut in Illustrissimo loco consistentis status, quicumque cognitus omnibus sit oportet: nec dico tantum genti nostrae ac popularibus, quos tua nunc prudentia moderatur; sed & Tuis Hispanis, aliisque, qui tuas res omnes

vel

vel ut ſpectatiſſimi Principis attentis auribus hauriunt. Ad haec, cum de omni Republica, deque univerſa ditione Neapolitana, tam egregie, tam prope divine, meritus ſis: officii noſtri, qui cives ſumus, ratio, gratitudiniſque obligatio, poſcit; ut, quacumque tandem ratione poſſimus, gratiam aliquam referamus ſinguli cujuſque ordinis. E Medico autem, qui noſter ordo eſt, cum mihi te jam approbante contigerit, ut lepidiſſimae Heroinae inſolenti morbo gravatae meam medendi operam impenderim; caſſam hanc equidem nullamque putem, niſi & multum meum in hac re ſtudium ac ſollicitudinem, quam Principi bene merentiſſimo, totaque Europa Clariſſimo, debuerim, ad poſteros, exteroſque quantum liceat, tranſmittam. Quamquam, quid haec ad tot ac tanta beneficia, quibus ſeu ſingulari tua bonitate, ſeu Patrio exemplo patriam noſtram regionem admirabiliter cumulaſti, atque in dies cumulas, ſalutem & libertatem vendicas;

Res Italas armis tutaris; moribus ornas;
Legibus emendas;

Rectos vivendi mores revocas; juſtitiam, & pietatem caeteraſque virtutes, bonaſque artes excolendas facis; ita, ut, quod D. Alphonſi tempore factum legimus, id nunc ſub Tuis gubernaculis experiamur: quo ſtatu rerum quid optatius? quid praeſtabilius? quid felicius excogitari queat? Habes jam cauſſas, quae tum ad rem ipſam; tum ad Heroinae filiae perſonam; tum ad nos ipſos ſpectantes, modis omnibus ad ſcribendum jam nos impulere. Utinam autem pro dignitate magno functi munere fuerimus! Verum tamen curationis felicitas una ipſa ſit, quae caeteris ſuppleat, & inelegantiam noſtram exaequet; quam quidem tumultuaria ſcriptio non nutrire non potuit, alias fortaſſe plenius excolenda. Interim vale, ac diu feliciterque apud nos regna, Princeps regnare digniſſime.

Peril-

Perilluſtri & Excellentiſſimo

VIRO,

D. MARCO AURELIO SEVERINO,

Jn Regia Univerſitate Neapolitana Doctori ac

Profeſſori primario,

Salut. & obſerv.

Uaſi Genio aliquo impulſore ad Exc. T. ſcribo. Tametſi enim inter eam, ac me, nondum ulla interceſſerit notitia, ullave epiſtolii tranſmiſſio, aut commutatio; rara tamen doctrina tua, quam exaſciatiſſimus Tractatus de recondita Abſceſſuum natura *ſolibus hiſce, ex Italia (ubi triennium fere ſtudiorum gratia ante haec contrivi) allatus, ubertim nobis adaperuit, arcano lentoque vinculo Tibi me conjungit.*

Rem decumanam, fidem mihi habe, molitus es; nec duntaxat molitus ſed & perfeciſti, invidendam ocyus quam imitandam. Auribus hic nil quidquam do, cum ab hac re voluntas mea longiſſime abhorreat, nec eruditiſſimi deſint Viri, qui mihi adhinniant. Sive namque materiem, nondum quartam quidem partem ab alio ullo elaboratam, ſive ſtili elegantiam ac diſſertitudinem, ſive rerum ordinem, ſive rationum momenta, ſeu denique alia coagitata menſura, ſeduloque intertexta, expenderim; non eſt, quod ſingularem ac vere ſalutarem, ubique praedicabilem, ac vix intermorituram, Te navaſſe operam, cunctoſque expleſſe numeros, ullatenus addubitetur.

Quo nomine, cum provinciam tuam, tam egregia cum laude & bono publico hic ita ſuſtinueris, hancque tam compte ornaveris Spartam, nemo certe eſſe debet literarum amans, quin Tuo, mi SEVERINE, aſſurgere nomini, gratiaſque agere & debere immortales, velit.

Verum, invidis, quibus μωμεῖς quam μιμεῖς facilius, & qui, Te ampiruante, redantruare ignorant, valere juſſis, ulteriori commendationi ſuperſedeo, re ipſa,

(rumpantur ut ilia Momis,)

* *

loquen-

loquente & Poëtae Claudiani in parerg. 6. de Conſ. Honor. me retrahente paroeneſi, dicentis,

Fucati ſermonis opes, mens conſcia laudis
Abnuit.

Unum nos qui in umbilico Teutidos agimus, queritamur Exemplarium penuriam! Quocirca ut hic denuo, praelo Chalcographico ſubjiciendi veniam ac licentiam nobis des, ſimulque ea, quae forſan adjicienda aut inſerenda videbuntur, haud gravatim tranſmittas, noſtriſque imo cunctorum ſtudiis opituleris, oro ut exorem: hoc namque facto, aeternantibus ingenii monumentis Theatrum poſteritatis tanto uberius, replebis, Tibique eriges

Monumentum aere perennius,
Regalique ſitu Pyramidum altius,
Quod nec imber edax, nec aquilo impotens
Poſſit diruere.

Hiſce feliciſſime vive, amuſſitato opere Tuo, ſpretis quotquot adverſantibus, ſecundum abagionem illam:

Ἀχμῶν μέγιςος ὃ φοβεῖται τὰς ψόφους.

GERMANOS, Germanorum amator ac Favitor, exhilara, optimeque vale!

Scrib. Francofurti ad Moenum, prid. Kalend. Novembr. ſalutiferi Virginei partus, Anno 1642.

Nominis & Amplit. T.

Colentiſſimus

L. AB HÔRNIGK,

U. Juris, Med. & Phil. D.

EDI-

EDITIONIS SECUNDAE DEDICATORIA

Amplissimo Viro

Rerum naturae, Medicae Facultatis, Civilis sapientiae consultissimo, eruditione ac virtutibus excultissimo,

D. LUDOVICO AB HÔRNIGK,

S. Pal. Comiti, Consiliario Caesareo, Palatino & Solmensi; nec non Dynastiae Solmejo-Rodelheimensi Praefecto;

MARCUS AURELIUS SEVERINUS

PROFESSOR Jatrophysicus Neapolitanus, se, suumque monumentum hoc

D. D. D.

EPISTOLA tua mente sagacissima, quasi Pallas in Jovis cerebro concepta, Venere & amoribus sata, inter Charites nata, à Mercurio suscepta, per Suadam dictata, & κέρατος Αμαλθείας donis ditata, h e. cunctis eloquentiae, prudentiae, officii, studii, candoris, urbanitatis numeris, exornata; tametsi grande quippiam voto suo molita, nullum tamen obtinendae rei negotium, nullum laborem experta est, ut optatum Legationis & postulationis suae fructum referret: non alio sane modo, quam magna beneque instructa classis, vel ingens ac fulminatrix belli machina murorum oppugnatrix, vix in prospectu consistens, vix accedens, modicum ambitum propugnaculum continuo ad deditionem compellit. Nam quod ego non obviis, ut aiunt ulnis, animo non exporrecto, monumentum illud meum sic bene auspicato, sic bene feriato, in manus Excellentiae Tuae tra-

traderem etiam cum accentario? Nam neque minorem proclivitatem ex me poſcit, tum promeriti Tui exuberantia, tum compar officii debitique mei magnitudo. Taceo, quod ſummi mihi decori eſt, incomparabili ornamento, per tantum Virum interpellari, reculam humilem negari, tuaeque nae vivam! honorificentiae fuit potius, quam mea dignitatis, tam multum honori Te meo velificari. Debebamque porro, quod petiiſti, prior ego quam Tua, LUDOVICE, gravitas contendere; Donum ſcilicet ac Bonum, quod ſi pleriſque, eſt utile, mihi ſane quam honeſtiſſimum cadit. Quemadmodum homini ruſtico magnum quid contigiſſe viſum eſt, quod Alexandro Macedoni potum petenti de aquae cyatho licuerit gratificari.

Jam vero, quod ego plurimum hac petitione Tua lucrifecerim, neque ipſa parum es foeneratus. Nimirum pro piſciculo retuliſti didrachma: quinimo (amicitiae ſtudio facile tanti feceris) pyropum, h. e. meum de Te flagrans cor, Tibique jam expoſitam voluntatem atque arbitratum; verum tamen vide, MI LUDOVICE, ne non ſecus, quam ego, captus & ipſe fueris hac piſcis fabri captura: nam piſcantis jam venati donax & ſeta cum reliquo apparatu, ſic manet operi implicata, piſciſque praecordiis illigata, ut neque haec ſuae tum ſpontis videantur. Verum captiva reſtant captivi. Sic igitur cum me meaque obnoxia tute Tibi feceris; & ipſe mihi obnoxius factus es; nimirum libro potitus non ſic liber evaſiſti, ut non ejus Tu quoque ſarcinam tibi aggregaveris atque coëmeris, i. e. tutelam, defenſionem, propugnationem, perinde ac (Juris-Conſultum alloquor) cum quis adoptivum ſibi adſciſcit. Ad hunc modum vides irrigatam Nomini tuo praeclaro voluminis iſtius Dedicationem. Quam cum incautus ipſe ſubjeris; ego non improvidus confirmarim: aequo jam debes animo ſuſcipere nec gravate retinere; ſeu fato quidem id evenerit, ſeu ſic volentibus maximo tuo erga bonas artes ſtudio, tuaque nos humanitate, comitate, bonitate, caeteriſque cauſſis honeſtiſſimis; quae omnes in has Te tricas conjecere. Verum, quid dixi tricas? quando ſuaviſſima haec Tibi debet eſſe provincia, nec ab inſtituto tuo, qui bonas literas ex animo colis, aliena. Accedit, quod decorum & glorioſum putas, bonorum aliorum ſuſcipere clientelas, rerumque bonarum patrocinia; nec non omnia, quae

pro-

probari ſolent à probatiſſimis Viris, quaeque noris Superis eſſe grata: haec amplecti gaudes attentiſſime, quod enim ſic longe peregrinatum Librum meum tam benigne, tam liberaliter exceperis; hoſpitalitati profecto ſerviviſti; quam Juppiter in terris cum Mercurio praeambulans aureis temporibus primam humano generi commendaſſe viſus eſt.

Jam vero dum hac inclyta Tua virtute geſtis ac vigilas longinquis & ITALIS adjuvandis; videris & ipſe Diis coelitibus unice adjutus, qui generis ſplendore, nominis claritate, praefecturarum dignitate, Imperatoris ſummi gratia, imperandi in S. Palatiis & Dynaſtiis poteſtate, ſuadendi felicitate, plurima in collegia collegaſque auctoritate, amicorum & aſſeclarum copia ſic abundas, ut plane adfluas; ut quid igitur tanti Tua praeſtantia pari cum noſtrarum rerum ſtudio conjuncta, non valeat, aut non debeat hoc ſibi dicatu opus amice excipere? res inter ſuas habere? tutari atque fovere?

Foveas igitur, amplifices, protegas, defendas, & Tuae Magnanimitati proprium & Tua virtute dignum opus! Vale feliciter! Neapoli Idibus Februarii M. DC. XLIII.

ILLUSTRI VIRO

MARCO AURELIO SEVERINO

Efficacis Chirurgiae instauratori,

JOANNES BAPTISTA FERRARIUS,

Medicus Vergianensis, Telesianae Philosophiae

Professor, de feliciter repertis bene gaudere.

Nemo verbis complecti queat, Vir Clarissime, quam tibi multum Chirurgia debeat: quae foeda nostrorum temporum insciitia, & miseranda bonarum artium calamitate vilissimo loco habita, ab imperitis detractata, & multis jam seculis corrupta, & mutila, jacens, Tuo nunc beneficio atque improbo labore instaurata, dignitati integritatique suae, quae multa est, restituta & modis omnibus exornata, redivivae velut Phaenicis modo novissime resurgit. Debent & Tibi Poeoni terrarum nostrarum chiliades hominum liberatorum â doloribus, à languoribus, à morborum exagitatu, à marcore, à desperatione salatis, & à morte: ad minimum certe plurimi sub moerore, & incommodis vitam finiissent, qui nunc integri valent, vigentque. Ex his postremis & me dudum esse vere confiteri possum, qui diu ab accretis intra superiores nares caruncu-lis (polypum majores apte dixerunt) infestatus, dum hujus importunitatem ferre non differo, virili intrepidoque animo periculorum omni metu depositio, id in me ipso praestiti, quod vix in aliis expertus fuissem. Mea enim ipsius manu forficula in impeditos meatus penitius immissa, non multo profuso sanguine, neque iniquo cum dolore, odibile sarcoma, circumplicitum excidi, firmisque de radicibus evulsi: rem sane, quam ne somnio quidem sperassem, tam e voto tamque feliciter eventuram: sed tamen ita re ad optatum exitum perducta comprobavi plane, quod collaborantes adjuvet Deus. Exinde igitur spiritus libertate recepta vixi compos inculpati effatus, & anapnoeae, qui prius secundum utrumque offensus, mihi ipse displicebam. Quod vitae commodum, quamque integritatem, uni Tibi acceptum referam necesse est, SEVERINE praestantissime, qui res omnes, apparatum, & agendi ratio-

tionem, oſtendiſti, difficultates expediſti, trepidanti animum auxiſti, manumque direxiſti ſic, ut rite rectèque rem abſolvere quiviſſem; ſoluta ſemel culpa, quod alios medendo juvare contenderem, qui mihimet ipſi ſuccurrere non poſſem. Acceſſerunt & ad eam rem adjumenta alia, ſiquidem te & de efficaci ſaepe Chirurgia diſſerentem audiverim, & intrepidam hanc ratamque factitantem in plurimis obſervarim. Porro aſſuetus ante hac frigidis Medicorum noſtratium cautelis, qui languentes prius ad tabem perduci ſinunt, quam quidquam adjuvent: primum apud Te, Virum vere Aſclepiadam, ſtudium ac rationem medendorum morborum inmanium generoſam comperi, vidique mirum in modum ea de re, tamquam de comperto maximo theſauro, laetatus. Bene igitur auſpicatum illum diem voco, à quo primum tempore curioſus cognoſcendi tui, quem fama erat; jam obliterata & altis obducta, priſcorum Aſclepiadarum placita, voce non ſolum & calamo adſerere, verum etiam experimentis, uſuque feliciſſimo, revocare: tum cominus viſurus obſervaturuſve medentem adii, ductus, credo equidem à monito genii, qui non poenitendos, ſed claros fructus inde promiſerat. Qua ipſa fiducia non me fruſtratum, ſed expletum magna ex parte declarant, & quod mihi per me, ſine aliorum ope, recuperarim functionis inmunitatem, & quod corruptum jam vetus medentium inſtitutum, deſeruerim, novae meliorque Tuae methodo adhaerens; quam retenturus equidem ſum, donec Apollinaris ars mihi fuerit exercenda. Interim, quod me ad genuinam medendi rationem cognoſcendam, excolendamque, auctor fueris, quibus verbis tibi gratias agam, non reperio, inmortalem alioqui gratiam habeo, habeboque, dum vivam: nam relaturum, me affirmare non poſſum; cum merito res non patiatur, ut ſatis fecerim unquam. Vale! & ad gloriam non tentatarum alicui rerum feliciter perge.

FRAN-

FRANCISCI ROMANI A CONTURSIO,

In ampliſſimo Incurabilium Valetudinario, Medici Profeſſoris,

Super hoc opere de Recondita Abſceſſuum Natura, ad ingenuum Lectorem Epiſtola.

MOrborum omnium, qui miſeros mortales infeſtant, ſupra trecentos crediti Plinio, duplex eſt genus: *alterum* quidem eſt eorum, qui quadam veluti comitate curari ſe permittunt; *alterum* eſt eorum, qui ſunt inſanabiles putati vulgo. Poſteriores hos omnes communis medendi mos tamquam feras, quae nunquam cicurantur, nedum non attingit, ſed plane deſtituit; & ſane injuria, quando malis omnibus ſua reſpondere remedia confeſſum eſt, & à doctis Viris abunde monſtratum. Illud tamen non diffiteor, quod graviore quadam ratione, ſtrenuiſque omnino praeſidiis, ſunt eadem oppugnanda: nimirum ut paria ſint obſiſtendi momenta; immo major etiam ſit in evincendo modus; ut prudentiſſimi Viri requiſivere. Hoc igitur ſtudium, & has morborum ferme inſanabilium vindicias, Marcus Aurelius Severinus Philoſophus, & Medicus plane doctiſſimus, primus & ſolus jam pridem inſtituit; heroico ſcilicet animi robore, atque conſilio; quale fuit Herculi, felicibus ſeculis, ad debellanda monſtra, atque ad purgandas belluis inmanibus omnes terras, ſic in ampliſſimis Incurabilium Valetudinariis, aliiſque ſodalitiis, & univerſo populo Neapolitano, civibus & advenis refertiſſimo, velut in vaſto campo magnanimum hoc ſuum inſtitutum, & munus, ad hanc diem exercuit, morbos curans, ex internis quidem *vetuſtas & implacabiles cephalaeas*, *manias*, *morbum ſacrum & attonitum*, *inminentem coecitatem*, *phthoën*, *empyema*, *phthiſin*, *hydropen*, *& languores alios*. Ex externis vero vitiis averruncavit *vaſta hydro-*

hydrocephala, *horrendas capitis exoſtoſes*, *ſpiritum abrumpentes polypos*, *jam jam ſtrangulantes anginas*, *coalitos natura digitos*, *dirupta ulceribus inteſtina*, *atque veſicam*, *rhyadicos*, & hoc genus. Quid dicam autem *ſeptemplices fiſtulas*, *ulcera chironia*, *telephia*, *amplivagas phagedaenas*, *abſumentes nomas*, *theriomata dira*, *exitiales ſiderationes*, *atque gangraenas*? quot autem liberavit *annuis ulceribus* oppreſſos, *frigidis abſceſſibus* confectos, *carcinomatis* tortos, *ſaeviſſima Syphilidis lue* correptos ac pene corruptos? denique conclamatos ac depoſitos, quot & quales hac oratione referre non poſſum: ut haec quidem facta non hominis, ſed Indigetis cujuſdam, divinitus inter mortales immiſſi, dicere non dubitem. Equidem, qui ſaepe illum in arduis, & omni ſpe orbatis, allaborantem quotidie non tam vidi, quam demiratus ſum. At quibus, dices, artibus & modis, inſuperabilia tot ſunt ab hoc Viro mala ſuperata? inſtrumentis inquam & operis exquiſitis atque magnificis; quae ſunt *arteriarum ſectio*, *jugularium & nova venarum apertio*, *excellens ſcarificationis ac ſectionis uſus*, *paracenteſis*, ac denique *ignis*; non ille quidem retorridus ſolum, ſed ſuavior, ac novis ſuis repertis tolerabilior: qualem ipſe auctor *in Protechnias opere* palam faciet. Eſt autem agendi ratio nova, & certa quaedam Medicinae forma, quam efficacem ipſe primus appellavit; traductam ex primo Hippocrate, atque Aſclepiadis; deinde Alexandrinis Medicis, & Latino Celſo; tertiis Oribaſio, Aretaeo, Aëtio, Paulo, & poſtremo Albucaſi, Arabum primario. Quam Medicinam maleferiati Medici ſuccedentes, tum obſcurarunt, tum corruperunt, à ſexcentis ferme annis, ut auctor hic ſupputat, ad hanc aetatem: quanta autem cum artis injuria, quanto cum profitentium detrimento, quantoque cum languentium incommodo, dici ſane non poteſt. Caeterum hanc artem Severinus ruinoſam inſtaurat, mancam integrat, exercitam falſo corrigit, conciſam amplificat, ac veteri cum ſuo ſplendore conciliat; non doctrina ſolum & ſcriptis, ſed quotidianis etiam obſervationibus, experimentiſque, multiplicibus. Atque adeo praeſtat ſuus hic medendi mos aliis; quantum nugis ſeria; verbis effecta; ambagibus evidentia; ſarctis tectis oſtenſionibus experimenta; teſtimonium oculatum traditione; ſcientia opinione. Porro Severini ſi perpenderis in inveſtigando ſolertiam, in meditando profunditatem, in ſcribendo facundiam, in aggrediendis arduis fidu-

ciam, in evincendis non tam morbis, quam monſtris dexteritatem ac felicitatem ; profecto non invenies in re Chirurgica parem. Itaque cedunt Severino Guidonii, Vigonii, Fallopii, Veſalii, Tagaultii, Vidii, Fabricii, & qui non hujus farinae Viri? Sed in Anatomica functione, quis hunc pro dignitate praedicet? referat pro me ſchola Neapolitana, quae jam à Philippi Ingraſſiae, Profeſſoris laudatiſſimi, temporibus diſſectionis amiſſam dignitatem diu quaeſta, ſub Severino Doctore coepit reviſere nobiles obſervationes: unde Neapolitanum Herophilum ſaepe declamavit univerſus ſexcentorum ſpectatorum coetus. Quae hominis obſervationes, cum multae ſint & magnae; illa inter omnes ſingularis eſt & maxima, qua via docetur hactenus ignota, per quam collecta in thoracis cavitate ſuppuratio per urinae canales expurgari queat. Sed haec, & illuſtria alia, Severini reperta ſatius eſt, adpareant non alia demonſtratione, quam ejuſdem Viri commentariis; qui ipſi quot & qui ſint, neque te lateat velim. Enimvero plurimam, ex certa horum exſpectatione, voluptatem capies, confido. Primum enim hic Vir multis ab hinc annis bonam Chirurgiae formam, quae per Barbaros labefactata, & per juniores infinite conciſa fuerat, reſtaurare ac reſtituere meditatus, legitimumque ac abſolutum hujus Profeſſorem informare adgreſſus; opus de conſtitutione artis Chirurgicae propoſuit, *Chirurgiam illuſtratam* inſcriptum propterea, quod ejuſdem principia, partes & proprietates, res non hactenus ab ullo demonſtratas, edocuit. Deinde ſic docefactum, ac praeparatum, Chirurgum, rationem curandorum ulcerum tum recentium, tum vetuſtorum, pleriſque voluminibus erudiit; id eſt, tum in Hippocratem, & Celſum, ſcriptis; tum aliis privatim *de Vulneraria reſtituta* compoſitis, & *de inermi Chirurgia & de chirurgicis adjumentis*, quae diaeta ſunt & pharmacia. Tertio *Chirurgicam* ipſam medendi rationem *efficacem* à ſe vocatam condidit, opus plane divinum; in quo de ſectione, atque uſtione, cumulate pertractatum eſt ſic, ut in hac re deſiderari nihil poſſit. Accedit ad haec *Zootomia Democritea*, quo opere ad exercitationem anatomicam nil videris, optaveriſve, praeſtantius. Opera, inquam, quae quoniam ipſe vidi, perlegique omnia; propterea mira quidem de his affirmare, at non omnia, quae ſubſunt, attingere nunc auſim. Tantum habeto, certuſque eſto, minimum Severineo-

rum

rum *Operum* esse hoc, quod nunc primum editum *de Recondita Abscessuum Natura* legis: primum inquam, evulgatum, vel quod Alcalaea occasio sic tulit; vel quod compendiosissimum excusum volumen; vel quod auditorum, qui rogaverant, usui sensuique accommodatissimum visum est. Caeterum *Opus* est tale, ex quo satis ingenium Severini vel probaveris, vel expenderis. Vale.

CLARISSIMORUM VIRORUM

DE

M. AURELIO SEVERINO,

Operis de Recondita Abscessuum Natura

Auctore, judicia.

JOannes Rhodii, *in dissertatione de Acia ad Corn. Celsi mentem pag.* 119. *Horum sententiam cum Fabricio ab Aquapendente probavit accuratus juxta ac ingeniosus vir Marcus Aurelius Severinus Neapoli Primarius Anatomes & Chirurgiae Professor.*

Petrii Castelli *in l. de optimo Medico, sect.* 6. *pag.* 12. *Ego, si Deo placuerit, typis edam Sepulchretum, sive Anatomicas observationes, quas in centum Cadaveribus Romae sectis adnotare licuit: quod opus M. Aurel. Severinus, in Neapolitano Licaeo Anatomicus peritissimus, pluries tum privatim expostulavit, tum publice in aureo suo Tractatu de Recondita Abscessuum Natura.*

Idem Castellus, *in l. Epistolarum medicinalium eruditissimo Severino, unam epistolam de Ciborum in ventriculo fermentatione nuncupavit pagina* 139.

Idem Castellus, *in Tripode Delphico, quem librum auditorum suorum, alioquin ingeniosorum, nomine publicavit; pag.* 61. *Quam honorifice de Castello nostro loquatur, in Neapolitano Gymnasio Anatomes & Chirurgiae Professor eximius, & Medicus insignis, M. Aurel. Severinus, legere est in libr. de noviss. observatis Abscessibus cap.* 23. *&*

in historia Anatomica Cadaveris Illustrissimi Marcelli Sacchetti &c.

Pauli Zacchiae, *Medici Romani, Quaestionum Medico-legalium lib. VI. pag. 9. Exstat hujus erroris exemplum apud Amatum Lusitanum, Curat. medicinal. Cent. VI. Curat. 82. relatum ex ipso Amato à doctissimo viro Marco Aurelio Severino, in opere vere recondito, cui titulum fecit de Recondita Abscessuum Natura, l. 4. c. 7. &c.*

Meminit & saepius auctoris nostri M. Aurel. Severini, recensuitque hunc inter Illustres aetatis nostrae Scriptores, in Syllabo Apium Urbanarum, id est, virorum Illustrium, qui ab An. 1630. per totum 1632. Romae adfuerunt, ac typis aliquid ediderunt.

Meminit & Severini, & per antonomasiam plurium numero nominati, Polyhistor gravissimus Julius Caesar Capacius, *in Opere de regni Neapolitani praerogativis, cui titulum fecit Compendium del Forestiere.*

JOAN-

JOANNIS BAPTISTAE CARNEVALIS

Doctoris Medici Carmen, exponens quae septem primis libris singulis traduntur.

AMplis ex opibus, Chironis in arte magistri,
Lecta Severini arcana recludit opus.
Morborum scatebras collecto tubere in altum
Pulsas, natura vindice, Primus habet.
Alter congestos, per longa silentia, succos
Dat Liber oppresso viscere tabificos.
Tertia multiplici foetos ratione tumores:
Abscessusque novos pagina Quarta docet.
Quinta utero primum exortam causantia labem
Mollia, quae caries attigit, ossa refert.
Eluxos sponte articulos pars Sexta retexit:
Postremo roseus codice languor abit.
Vin aliud? foret ars Marci num cognita? tantum
Versa opus: ars Marci sic erit inde tibi.

Ejusdem aliter summo compendio.

Sub criticis congesta leges, & anomala, post haec
Sorte nova Abscessus, puerorumque ossa peresa:
Mox gibbos, & ducta rosis ulcuscula noctu.
Audieris graviore nota quandoque tumores?
Videris hisce magis Cedro vel Apolline digna?

Ad Momum pro libri Auctore.

Naturam & superos suetus reprehendere Mome,
Pones in nostris improbe perfidiam?

JULII CAESARIS CAPACII

Musagetae Neapolitani.

Mira docet Marcus, scribit mira, atque medendo
Mira agit, ingenio prodita mirifico:

Quae non audita Heroum melioribus annis,
Quae neque ſunt ulli tempore viſa novo.
Ut ne mireris poſthaec Aſclepion, ambos
Natos, Chironem, & Paeona Parthenope.

Hieronymi Genuini,

Juriſconſulti Neapolitani, De Domina Joanna Ribera, Alcalanaeorum Ducis, & Proregis Neapolitani, filia à Severino perſanata.

Johanna è Ribera Alcalanaeorum Ducis & Proregis filia.

Anagramma purum.

Clara, fulgida Heroina ob opem Clari Severini rite ſana.

Quod ſic hexaſtico explicatur.

Paeone vir major raptos languoribus artus
Scribit, & una manus nomen opemque parit.
Sic Ob Opem Clari Heroina haec Sana medentis
Rite Severini eſt Fulgida Clara magis.
Quis non ergo manu curari hac languidus optet?
Protinus ex qua una lauſque, ſaluſque, venit.

In Marci Aurelii Severini, Phyſicochirurgi clariſſimi, mirificum opus de Abſceſſibus.

Hieronymi Genuini Juriſconſulti Neapolitani.

Anagramma purum.

Marcus Aurelius è Severino Tharſienſis.
Vir mirus re ſanas: vae ſine te ulceroſis.

In haec endecaſyllabum.

Aegris depoſitis ſalus es una;
Doctas ſive adhibes manus ad ulcus,
Abſceſſus, & hians malum omne, & ictus;
Et languentia membra vis fovere:
Scriptis tubera ſeu doces fovere.
Re ſanas ſubito adplicans medelas:

Atptas

Aptas & miſeris doces medelas.
Re mirus calamo, manuque mirus.
Vae cunctis ſine, Marce, te ulceroſis.

Caesaris Monitii

Calabri Doctoris medici.

De Marco Aurelio Severino, morborum inſanabilium exſtirpatore, carmen.

Morborum tacitos fluxus, non cognita ſeclis
Tubera, caeca luis ſemina prompta legis.
Sed praeluſa puta haec: nam ſtant majora ſub iſtis,
Geſta manu magni, ac tradita Philliridis.
Ut numeres heroa, novas qui contudit hydras,
Thiriaque impoſita contumulavit humo.
Ergo alter ſurgit noſtris Tirynthius oris:
Qui face, qui ferro, turpia monſtra domet.
Sic tamen amborum in terris praeſtabile robur:
Crathigena immenſis tranſvolat hunc ſpatiis.
Biſſena Alcides preſſit capita alta ferarum,
Myriadas vicit noſter Alexicacos.
Ille ſemel quondam praeſenti contulit aevo;
Hinc cunctis nullo fine paravit opem.
Ille neci obſtrictos dedit auras carpere vitae;
Hic etiam aeternum vivere poſt cineres.

Fabii Albini,

Poëtae diſertiſſimi, carmen.

Cöus ope excellit medica, ingenioque Galenus:
Dives Ariſtoteli mens ſociata Sopho eſt.
Arte Archimedes manet immortalibus annis:
Vis fuit Alcidi corporis, atque animi.
Chironem manus importavit in aethera Divûm:
Ante omnes Plinium grandia ſcripta ferunt.
At ſimul exornant unum te, Marce, medelae,
Ingenium, mens, ars, vis, manus, & calamus.

INDEX CAPITUM

Eorumdemque contentorum

LIBRI I.

DE ABSCESSU CRITICO.

CAP. I. *De variis Abſceſſus appellationibus atque earum uſibus.* Pag. 2

II. *Quid Hippocrati multiplex Abſceſſus uſus & quis ex multis unus nobis accipiendus.* 4

III. *Quot & quae conſideranda ſint circa Abſceſſum.* 5

IV. *De cauſſis effectricibus & principiis Abſceſſuum.* 6

V. *De materia Abſceſſus.* 8

VI. *De terminis unde & quo tendat defluxio in Abſceſſu.* 9

VII. *De viis per quas dimittitur humor.* 11

VIII. *De forma duplici Abſceſſus, interna ſcilicet & externa.* 12

IX. *De multiplici naturae fine, & in hoc aſſequendo delectu.* 14

X. *De differentiis, & primo de critici ſymptomaticique Abſceſſus diſcretione.* 15

XI. *De aliis Abſceſſus differentiis.* 17

XII. *De Abſceſſus definitione.* 19

XIII. *De cauſſis ſpeciatim.* 20

XIV. *De quibuſdam Abſceſſus proprietatibus.* 22

XV. *De promiſcua dignoſcendorum Abſceſſuum ratione.* 24

XVI. *Dignotio Abſceſſus per decubitum.* 26

XVII. *Dignotio aetatis, anni, temporis, Abſceſſus.* 26

XVIII. *Dignotio ſitus partium, aetatis, Abſceſſuſque ſpecierum ex J. Sylvio.* 27

XIX. *De methodo dignoſcendorum ſitus & partium obnoxiarum Abſceſſus communi.* 28

XX. *Dignotio ſitus explicatior, ſeu ratio privata.* 29

XXI. *Dignotio partium explanatior.* 30

XXII. *De ratione praeſagiendi circa Abſceſſus.* 31

XXIII. *De lege ſalutaris Abſceſſus.* 32

XXIV. *Praeſagia & Signa Abſceſſuum perfecte judicantium.* 34 & 35

XXV. *Praeſagia eventus boni.* 35

XXVI.

XXVI. *Praesagia Abscessuum male judicantium.* 37
XXVII. *Praesagia eventus mali.* ibid.
XXVIII. *Praesagia Parotidum futurarum.* 39
XXIX. *Praesagia Parotidum salutarium.* 40
XXX. *Praesagia Parotidum malarum.* 41
XXXI. *Curandi ratio.* 42
XXXII. *De Parotide maligna.* 44

Consultationis singularis, sive Alcalae superiorum Epexegesis, ordinata contentorum series.

1. *Praefatio cum annexu historiae.* 47
2. *Adumbratio crasis & habitus Illustrissimae aegrotae.* 51
3. *De sede affectus atque ejusdem noxa opiniones quatuor.* 52. 53. 54.
4. *Coordinatio narratarum opinionum.* 55
5. *Morbi caussa, generationis modus & sedes affecta.* 56
6. *Adversantium telorum depulsiones.* 74
7. *Num puris fuerit substantia, quae est per urinas ejecta?* 80
8. *Affectum hunc vere ac proprie esse Abscessum appellandum.* 82
9. *An Abscessus frigidus per congestionem hic fuerit, an vero per decubitum?* 83
10. *Criticusne an symptomaticus fuerit?* 84
11. *Praesagium.* 88
12. *Curandi indicationes.* 91
13. *Curandi ratio.* ibid.
14. *Exitus morbi supremus.* 92

LIBRI II.

DE

ABSCESSIBUS PER CONGESTUM.

I. *An sit aliqua ejusmodi congestio.* 95
II. *Congestus aliquot genera sive modi.* 98
III. *De materia congestus propria.* 100
IV. *De effectricibus congestorum caussis.* 102
V. *De caussis aliis speciatim.* 103

****

VI. *De forma & charactere hujusmodi Abscessuum.* 105
VII. *De generationis modo.* 106
VIII. *Definitio congestus.* 107
IX. *De differentiis hujusmodi tumorum per congestum.* 107
X. *Differentiae formales & quantitativae.* 108
XI. *De sedibus affectus.* 110
XII. *De signis congestus.* ibid.
XIII. *De signis suppurati congestus.* 111
XIV. *De Praesagio.* 112
XV. *De praeservatione.* 113
XVI. *De curatione Tumoris a congestu universali.* 114
XVII. *Curatio specialis Abscessus suppurati, tam chirurgica quam pharmaceutica.* 115

LIBRI III.

DE

ABSCESSIBUS ANOMALIS.

I. *Divisio Abscessuum & qui sint ex his pertractandi.* 121
II. *An secundum, an praeter naturam, sit haec affectio?* 122
III. *Ad animantium, an ad stirpium naturam accedant hi Abscessus?* 124
IV. *De proprietatibus cysticorum Abscessuum & horum definitio.* 125
V. *An Melicerides tunicatae?* 126
VI. *Quid commune habeant hae tres Abscessus species, & in quo differant?* 128
VII. *An praeter tria celebria foetabula sint Strumae Bronchocelaeve.* 130
VIII. *De triplicis Abscessus materia communis scholae placitum.* 132
IX. *De naturae consilio in obducendis tunica foetabulis.* 133
X. *De procreatione cysticorum Abscessuum opinio Ambrosii Paraei.* 134
XI. *De materia foetabulorum opinio F. Plateri.* 135

XII. *De eadem re singularis opinio Gabrielis Ferrarii.* 136
XIII. *De procreatione istorum phymatum opinio Auctoris.* 137
XIV. *De varia magnitudine istorum Abscessuum.* 139
XV. *De varia eorumdem forma.* 140
XVI. *De enormibus contentis atque foeturis.* 141
XVII. *Nullum corporis esse locum, qui hisce tuberculis non sit obnoxius.* 142
XVIII. *De caussis externis, quae praenarratos Abscessus interdum inducere solent.* 145
XIX. *Normae discretrices anomalorum.* 146
XX. *Quae ad futura spectant judicia.* 147
XXI. *Sintne hi Abscessus curandi? & de curationis necessitate.* 148
XXII. *Excisorum aliquot Abscessuum historiae memorabiles.* 150 *usque ad* 160
XXIII. *Indicationes curativae.* 161
XXIV. *Curatio Pharmaceutica.* 162
XXV. *Curatio chirurgica.* 164
XXVI. *Adversiones circa singula istorum genera.* 166 & 167
XXVII. *An, exempta tunica, consuenda sit plaga?* 168
XXVIII. *De Nata, Abscessu ex tenuiore basi propendulo.* 169

LIBRI IV.

DE

NOVISSIME OBSERVATIS ABSCESSIBUS

I. *De Abscessibus progerminis, ubi tria schemata observatu dignissima, aeri insculpta, oculis subjiciuntur.* à 173 ad 179
II. *De Abscessibus carniformibus.* 179
III. *De Abscessibus mucocarneis, cum annexa historia.* 183
IV. *De quassabili quodam & utriformi cruris Abscessu historia.* 185
V. *De Abscessibus adenosis & aliis reconditis.* 186
VI. *De Bronchocele.* 193
VII. *De Abscessibus sanguifluis sive Aneurismate, ubi notandae historiae observatu dignissimae.* 194

VIII. *De Abſceſſu gangrenode.* 208
IX. *De certis partium Abſceſſibus, ubi triplicî ſeptenario numero comprehenſa exempla proponuntur.* 209
1. *Abſceſſus ventricoſi.* ibid.
2. *Hydrocephali.* 210
3. *Capitis ac faciei turgoris fervidi & laxi.* 213
4. *Exoſtoſeos.* 214
5. *Novae obſervatae hordeoli materiae.* 215
6. *Milioli exterioris palpebrae tuberculi.* ibid.
7. *Variculae oculi.* 216
8. *Haemorrhoidum narium.* 217
9. *Admirandorum duorum faucium & palati Abſceſſuum.* 218
10. *Strumarum mammarum.* 220
11. *Zonae Herpetis ſive Ignis Sacri ſpeciei.* 223
12. *Abſceſſus per umbilicum.* 226
13. *Varicum infimi ventris & femorum mire implicatorum.* 227
14. *Abſceſſus teretis ac ferme trunculati.* 228
15. *Abſceſſuum artuum mediorum ſuppuratorum.* 229
16. *Flatulentorum artuum Abſceſſuum.* 230
17. *Hydrocelis praeputii.* 231
18. *Typocelis ſive tophacei ſcroti Abſceſſus.* ibid.
19. *Verticilli ani vitii.* 232
20. *Terminthorum.* 233
21. *Flexus ſupremi pedis alti ac toroſi velut Tuberis torquati.* 236
X. *De perdolentibus, Abſceſſu nullo apparente, impreſſuris.* 236
XI. *De Carunculis ad exulceratos abditos corporis canales adnaſcentibus.* 239
XII. *De roſa capitis, ulcere capitis rotundo, ac plano.* 242
XIII. *De oſſea tuberculi capitis duritie.* ibid.
XIV. *De oculorum Abſceſſibus.* 243
XV. *De aurium Abſceſſibus.* 254
XVI. *De ſcliroſarcomatis gingivarum.* 257
XVII. *De genuini dentis eruptu ementiente Abſceſſum.* 260
XVIII. *De Lepido ſarcomate, ſeu ſquamiformi tumore buccae interioris.* 261
XIX. *De ſubatro farcimini ſimili tumore.* 262
XX. *De faviformibus Abſceſſibus.* 263
XXI. *De vaſtiſſima Omphalocele atque Enterocele.* 265

XXII. *De Abſceſſibus perinaei, ani, & partium proximarum.* 266
XXIII. *De Elephantia privato pedum tumore.* 268
XXIV. *Super Syphilide morbo ſelectae adverſiones.* 271 *ad* 296
XXV. *De cornu referentibus Abſceſſibus.* 296
XXVI. *De Abſceſſibus naturalibus, h.e. inoffenſa ſanitate inculpatae materiae turgore, venientibus.* 297
XXVI. *De Abſceſſu ἐπίσημα dicto, morbum originarium elevante.* 298
XXVIII. *De Tuberculis lapidicondis.* 300
XXIX. *De atro cruento labii Tuberculo.* 303
XXX. *De Abſceſſibus natura fiſtulatis.* 304
XXXI. *De Abſceſſibus forulatis.* 307
XXXII. *De Abſceſſibus qui in partes ſolidas putredinem invexere.* 308
XXXIII. *Steatoma male curatum redditnm ulcus cancriforme.* ibid.
XXXIV. *De Abſceſſibus qui ſua vel vi vel mole peremerunt.* ibid.
XXXV. & XXXVI. *Ad finem uſque libri ſunt anatomicae de Abſceſſibus obſervationes.* 309 *ad* 334
1. *De Hydropico, in utero, tum abdomine, tum pectore, collectis aquis.* 309
2. *De Phthiſi non exulcerati pulmonis, cui annexa alia eviſcerati corporis obſervatio.* 311
3. *De coli inflammatione mirabili.* 320
4. *De Abſceſſu putrido, calloſoque, veſicae.* ibid.

Haec ſequuntur mira quaedam in internis viſceribus reperta; eſtque nempe,

1. *Concrementum gelatinae ſpecie in cordis utroque ſinu.* 321
2. *Fungi in hydropici abdomine.* ibid.
3. *De Atheromatis interni corporis.* 322
4. *De Syphiliis internis Abſceſſibus.* 323
5. *De hydropicae foeminae cruenta aqua,* 324
Cui annexae duae hiſtoriae. Prior eſt de mirabili Aneuriſmate interno cujuſdam foeminae. 325
Poſterior incredibilis propemodum Anguis bifidi flagelloſi in ſiniſtro cordis ſinu reperti. 326
In demortuorum obſervationes, Peroratio. 333

INDEX CAPITUM.

LIBRI V.

DE

PAEDARTHROCACE, SIVE DE OSSIS CIRCA ARTICULUM INFLAMMATIONE.

	Praefatio, ubi de argumenti dignitate.	335
I.	*De notione affectus.*	336
II.	*De genere affectus.*	338
III.	*Ossibus apostema suscitari posse.*	ibid.
IV.	*Articulos proprie longorum ossium apprehendere hoc vitium.*	342
V.	*Non carnis sed ossis praecipuum esse hoc vitium.*	ibid.
VI.	*Abscessum hunc esse puerorum proprium.*	345
VII.	*Generationem hujus Abscessus non esse tam per influxum quam per congestum.*	347
VIII.	*An corruptio, vel corrosio, sit morbi forma? ubi simul de generationis cariei modo.*	348
XI.	*Exostosi Venereae similem esse hunc affectum.*	350
X.	*Ex quanam materia humorum pendeat hic affectus.*	351
XI.	*Vera affectus natura.*	352
XII.	*Quod affectus hic non sit occultus, & causae quaesito satisfacientes exponuntur.*	354
XIII.	*Definitio. Affectus.*	356
XIV.	*Num hic affectus Graecis antiquis notus?*	357
XV.	*An ventositas spinae ab Arabibus auctoribus descripta Paedarthrocacae congruat nostrae.*	358
XVI.	*Differentiae.*	361
XVII.	*Symptomata & indicia.*	363
XVIII.	*Prognostica & judicia.*	364
XIX.	*De Paedarthrocace vel mentita, vel non consummata.*	365
XX.	*De praeservatione.*	366
XXI.	*De curatione.*	370
	Universae demonstrationis Epilogus.	373

LIBRI

INDEX CAPITUM.

LIBRI VI.

Partis Primae.

DE

GIBBIS, VALGIS, VARIS ATQUE ALIIS AB INTERNA VI VARIE LUXATIS.

Praefatio de perfecta Hippocratis doctrina, & secundum hanc ipsam instituta disputatione. 376

I. *De Gibberis proprio subjecto, multiplicibus modis, appellationibus, & definitione.* 380

II. *Exactiora & definitiora gibbosis discernicula.* 382

III. *De caussis.* 383

IV. *Symptomata & signa.* 389

V. *Judicia & prognostica.* 394

Disceptatio super aph. Hipp. 46. l. 6. 395

Collatio extrinsecus illatae & ductu morbi natae gibbosis 407

Alia quaedam Hippocratis de gibbis judicia. 410

VI. *Praeservatio & curatio partium interiorum.* 414

Ubi simul curandi opinio Hollerii sub censuram cadit. 416

Curatio per externa Medicamenta & per Chirurgiam. 419

LIBRI VI.

Partis Alterius.

DE

VALGIS, VARIS, COMPERNIBUS AC MEMBRIS ALIIS OBTORTIS.

I. *Continuatio ad superiora.* 421

II. *Notio sive nominis explicatio, cum aliquot rei discerniculis.* 422

III. *Causſae.* 422
IV. *Signa cauſſarum,* 424
V. *De naturali oſſium conſtitutione.* 426
VI. *De morbi genere, & quod non capitulati oſſis haec ſit affectio,* 427
VII. *De ſede affectus propria.* 428
VIII. *Definitio.* 430
IX. *De judiciis & re prognoſtica.* ibid.
X. *Curandi ratio.* 432

LIBRI VII.

Partis Primae.

DE

EPINYCTIDIBUS ROSEOLIS SALTANTIBUS ET PERNIONIBUS.

De Epinyctidibus.

I. *De notione Epinyctidis*; Quaeſtio. 437
II. *De genere morbi*; Controverſia. 438
III. *De colore Epinyctidum*; Controverſia. 439
IV. *De morbi materia ſecundum priorum opinionem*; Controverſia. 440
V. *Utrum calidus an frigidus ſit hic affectus?* Controverſia. 440
VI. Problema *diſputatum de dolore nocturno.* 444
VII. *De parte affecta*; Controverſia. 446
VIII. *Definitio quae ex pluribus una recipienda*; Controverſia. 447
IX. *Epinyctides Graecorum an ſint Arabum Eſſerae*; Controverſia. 450
X. *Epinyctides Graecorum non eſſe Benat noctis Arabum*; Controverſia. 454

INDEX CAPITUM.

LIBRI VII.

Partis Secundae.

DE ROSEOLIS SALTANTIBUS.

I. *De earum nomine.* Controversia. 456
II. *Roseolas non esse Chymethla Graecorum, aut Perniones Latinorum.* Controversia. 457
III. *Roseolas non esse Terminthos.* Controversia. 458
IV. *Roseolas non esse latas Pustulas, ab Hippocrate memoratas.* Controversia. 459
V. *De formis Roseolarum secundum vulgarium hominum opinionem.* Quaestio. 460
VI. *De Charactere Tumoris.* Quaestio. 461
VII. *De differentiis Roseolarum.* Quaestio. 463
VIII. *Epinyctidas Graecorum Roseolas esse vulgi saltantes.* Controversia. 463
IX. *Hypothesis de nocturno Roseolarum dolore experimentis comprobata.* Quaestio. 466
X. *Comprobatio coloris, materiae, ac reliquorum indiciorum.* Quaestio. 468
XI. *Dubia aliquot discussa.* Quaestio. 469
XII. *De caussis Roseolarum generatim.* Quaestio. 470
XIII. *De caussis speciatim & exactius.* Quaestio. 471
XIV. *De modo generationis.* Quaestio. 473
XV. *Notae discretrices à consimilibus noxis.* Quaestio. 474
XVI. *De re prognostica.* Quaestio. 475
XVII. *Indicationes curativae, ac therapeutica ratio generalis & particularis.* Quaestio. 476

LIBRI VII.

Partis Tertiae.

DE PERNIONIBUS.

Praefatio de Tractationis dignitate. 482
I. *De Notione.* 483

*****

II. *De*

II. *De genere Morbi.* 484
III. *De sede Affectus.* 485
IV. *De Pernionum caussis, & ortu, Doctorum sententiae.* 486
V. *De Pernionum caussis & de morbi generatione opinio Auctoris.* 490
VI. *Pernionum definitio & quorumdam affectuum discretio.* 493
VII. *Qui, qualesve sint ad hoc vitium suscipiendum parati, ubi & alia Problemata discutiuntur.* 494
VIII. *Notae Pernionum.* 497
IX. *Pernionum proprietates ac mores.* 498
X. *De curandi ratione.* 499
Appendicula *de glandulis vulgo Thureis.* 506
Peroratio, *ac de Abscessus nomine per Auctorem usurpato comprobatio.* 508

LIBRI VIII.

Anno 1643. Superioribus innexa.

DE

PESTILENTE AC PRAEFOCANTE PUEROS ABSCESSU.

Pars I. *Praefatoria.* 513
II. *Descriptoria & Semeiotica.* 517
III. *Aetiologica.* 530
IV. *Praesagitoria.* 537
V. *Indicationum inventoria.* 539
VI. *Curatoria.* 541
VII. *Satisfactoria contranitentibus.* 549

AUCTO-

AUCTORES

Hoc Opere laudati.

A.

Abbas (*Hali.*
Abbatius (*Baldus Angelus.*
Acakia (*Martinus.*
Actuarius (*Joannes.*
Aegineta (*Paulus.*
Aëtius.
Albucasis.
Almenar (*Joannes.*
Alpinus (*Prosper.*
Alsaharavius.
Altimarus (*Donatus Antonius.*
Amathus (*Centius.*
Andernacus (*Joannes.*
Aponensis (*Petrus.*
ab Aquapendente (*Hieronymus Fabricius.*
Arantius (*Jul. Caesar.*
Archigenes.
Arculanus (*Joannes.*
Aretaeus.
Argenterius (*Joannes.*
ab Argillata (*Petrus.*
Aristoteles.
Avenzoar.
Averrhoes.
Avicenna.
Aurelianus (*Caelius.*

B.

Baccius (*Andreas*) Elpidianus.
Bauhinus (*Joannes.*
Bayfius (*Petrus.*
Beguinus (*Joannes.*
Benedictus (*Alexander.*
Benivenius (*Antonius.*
Bergomas (*Ambrosius.*
Bertapalia (*Leonardus.*
Bertinus (*Georgius.*
Botallus (*Leonardus.*
Brasavola (*Antonius Musa.*
Brunus Lungoburgensis.

C.

Cabrolius (*Bartholomaeus.*
Caesalpinus (*Andreas.*
Cognatus (*Marsilius.*
Calvus (*Fabius*) Chirurgus antiquus.
Camerarius.
Campegius (*Symphorianus.*
Capacius (*Jul. Caesar.*
Capivacca (*Hieronymus.*
Carcanus (*Joannes Baptista Leonis.*
Cardanus (*Hieronymus.*
Carnevalis (*Joannes Baptista.*
a Carpo (*Jacobus.*
Cassius Problematographus.
Castellus (*Petrus.*
Cataneus (*Jacobus.*
Celsus (*Aurelius Cornelius.*
Centimannus (*Joannes.*
Cicero (*Marcus Tullius.*
Claramontius (*Scipio.*
Clusius (*Carolus.*
Cneulinus (*Thomas.*
Codex Basilienfis.
Codex Graecus Aldinus.
Columbus (*Realdus.*
Constantinus Afer.
Constantinus (*Robertus.*
Cornarius (*Diomedes*) *Jani* F.
Cornarius (*Janus.*
Costaeus (*Joannes.*

INDEX AUCTORUM.

Crassus (*Junius Paulus.*
Crollius (*Oswaldus.*
a Cruce (*Vincentius Alsarius.*
Curtius (*Matthaeus.*

D.

Diocles Caristius.
Dioscorides Alexandreus.
Dodonaeus (*Rambertus.*
Donatius (*Joannes Baptista.*
Donatus (*Marcellus.*
Duretus (*Ludovicus.*

E.

Elisaeus (*Nicolaus Angelellus.*
Erasistratus.
Euchion (*Diodorus.*
Euclides.
Euonymus Philiatyus.
Eustachius (*Bartholomaeus.*

F.

Faber (*Petrus Ioannes.*
Fallopius (*Gabriel.*
Fernelius (*Ioannes.*
Ferrerius (*Augerius.*
Fidelis (*Fortunatus.*
Flaccus (*Horatius.*
Florentius (*Nicolaus.*
Florentinus (*Thaddaeus.*
Föesius (*Anutius.*
Fonseca (*Ioannes Alphonsus.*
Fonseca (*Gabriel.*
Fonseca (*Rodericus.*
Fontanus (*Jacobus.*
Forestus (*Petrus.*
Fortunatus (*Hieronymus.*
Fracastorius (*Hieronymus.*
Fragosus (*Joannes.*
Fulginas (*Gentilis.*

G.

Galenus (*Claudius.*
Galterius (*Marcus Antonius.*
de Garbo (*Dinus*) Florentinus.
Gariopontus.
Gesnerus (*Conradus*) Tigurinus.
Gorraeus (*Joannes.*
Gravina (*Dominicus*) rerum Theologicarum Magister & Scriptor.
Grossius (*Thomas*) Professor Ferrariensis.
Gualterus (*Rudolphus.*
Guastavinus (*Julius Caesar.*

H.

Heurnius (*Joannes.*
Hildanus (*Gulielmus Fabricius.*
Hildesheimius (*Franciscus.*
Hippocrates Cous.
Hollerius (*Jacobus.*
Homerus.
Horatianus (*Octavius.*
Horatius.
Hucherus (*Joannes.*

I.

Jacotius (*Desiderius.*
Januensis (*Joannes.*
Jasolinus (*Julius.*
Jatronices.
Ingrassias (*Philippus*) Siculus.
Jordanus (*Thomas.*
Joubertus (*Laurentius.*
Isaac.
Justinianus Imperator.

L.

Lanfrancus Mediolanensis.
Langius (*Joannes.*

Largus

Largus (*Scribonius.*
Laurentius (*Andreas.*
Lemnius (*Levinus.*
Lexicographa Gr. & Lat.
Lobelius (*Andreas.*
Longoburgenſis (*Brunus Calaber*) Chirurgus antiquus.
Luſitanus (*Amatus.*
Luſitanus (*Zacutus.*

M.

Macer.
Magliocças (*Joannes Dominicus.*
Magnus (*Petrus Paulus.*
Magnus (*Olaus Nicolaus.*
Manardus (*Joannes.*
Mannus (*Joannes Jacobus.*
Marcellus, Imperatoris Theod. Med.
Marinellus (*Joannes.*
Marinus, Anatomicus a Galeno memoratus.
Maro (*Virgilius.*
Martialis (*Valerius.*
Martianus (*Proſper.*
Maſſa (*Nicolaus.*
Matthiolus (*Petrus Andreas.*
Mercatus (*Ludovicus.*
Mercurialis (*Hieronymus.*
Meſué (*Joannes.*
Minadous (*Ioannes Thomas.*
Montanus (*Ioannes Baptiſta.*
Montuus (*Hieronymus.*
Mullerus (*Philippus.*

N.

Nizolius (*Marius.*
Nola (*Franciſcus.*

O.

Oribaſius.
Ovidius.

P.

Pacius (*Fabius.*
Pandolphinus (*Joſephus.*
Pantinus (*Guilielmus.*
Paracelſus (*Aurelius Theophraſtus.*
Paraeus (*Ambroſius.*
de Partibus (*Iacobus.*
Pedemontanus (*Alexius.*
Petronius (*Alexander Trajanus.*
Philiatyus (*Euonymus.*
Philotheus.
Phiſiognomes plerique.
Piccolhominus (*Archangelus.*
Placitus (*Marcus Accius.*
Platerus (*Felix.*
Plato.
Plinius Major (*Cajus.*
Plinius Secundus (*Cajus.*
Paenotus (*Bernardus.*
Pollux (*Iulius.*
Priſcianus (*Theodorus.*
Ptolomaeus.
Pythagoras.

Q.

Quercetanus (*Joſephus.*
Quertaeus (*Ludovicus.*

R.

Raſarius (*Ioannes Baptiſta.*
Reineccerus (*Fidus Iuſtus.*
Rhazes (*Abubeter.*
Rhodoham (*Haly.*
Riolanus (*Ioannes.*
Romanus (*Franciſcus*) de Militari Medicinae conditione.
Rondeletius (*Guilielmus.*
Ronſſeus (*Balduinus.*
Rubeus (*Hieronymus.*
Rudius (*Euſtachius.*
Ruffus Epheſius.
Rulandus (*Martinus.*

INDEX AUCTORUM.

S.

a Saliceto (*Gulielmus.*
Salius (*Petrus.*
Sanctorius Sanctorius.
Santorellus (*Antonius.*
Saxonia (*Hercules.*
Scacchus (*Durantes.*
Schipanus (*Marius.*
Scholtzius (*Laurentius.*
la Seine (*Petrus.*
Seneca (*L. Annaeus.*
Senenſis (*Hugo Bentius.*
Serapion (*Ioannes*) vetuſtiſſimus inter Arabes Medicus.
Serenus (*Quintus.*
Servius Grammaticus.
Sgambalus (*Ioannes Andreas.*
Steve (*Petrus Iacobus.*
Stempanus (*Hollerius Iacobus.*
Soranus Epheſius.
Sylvaticus (*Ioannes Baptiſta.*
Syneſius.

T.

Tagaultius (*Ioannes.*
Tamajus (*Andreas.*
Theodoricus.
Thucydides.
Tidicaeus (*Franciſcus.*
Tomitanus (*Bernardus.*
Trallianus (*Alexander.*
Turſellinus (*Horatius.*

V.

Valleſius (*Franciſcus.*
Varignana (*Gulielmus.*
Varolius (*Conſtantius.*
Varro (*Marcus Terentius.*
Veccherus (*Joannes.*
Vella (*Georgius*) Brixienſis.
Vergilius (*Marcellus.*
Veſalius (*Andreas.*
Veſlingius (*Ioannes.*
a Vigo (*Ioannes*) Genuenſis.
Vidus Vidius.
de Villanova (*Arnoldus.*
Virgilius.
Volateranus (*Raphael.*

W.

Wierus (*Ioannes.*

Z.

Zacchia (*Paulus.*

M. AU-

M. AURELII SEVERINI
IN LIBRUM
DE
ABSCESSU CRITICO.

PRAEFATIO.

DE Abſceſſu critico definito quidem partis cujuſpiam affectu, ſed totius corporis valetudinem, vitamque, aut mortem ſaepenumero decernente, ſcripturus, equidem video, quod ſingularem & ſummam diſputationis hujus utilitatem exponere debeam: verum an plene ſim hoc facturus haud facile confido. Siquidem vix dici poteſt, quam plane frugifera, & infinite conducibilis in plurimos uſus medendi it haec tractatio; & ſic quidem ampla, ut ipſo magis incidente negotio, ac monſtratrice pragmatia, quam verbis, & deſcriptione, it pernoſcenda. Intelligenda inſuper ex lectione operum Hippocratis, in quorum plurimis & optimis nil frequentius, abſceſſuum cceptione ac mentione compereris. Nimirum quando morbis n longis omnibus conſueta ſit epigenomenôn haec ſpecies. Quanto gitur ad Hippocraticam illam rerum exercitationem conſulturam, & uſui futuram ſpeculationem hanc, credis? ſive quidem contemplandi, ac judicandi ſtudium excolenti, ſive curandi, & ſive chirurgica medendi occupatione, ſive clinica facultate delectetur quiſpiam; & in clinica quidem medicinae parte in promptu per haec cognoſcere licebit cauſas, unde proficiſcatur abſceſſus, ſimulque naturae morbique delitigantium conflictus, ſtudia, conatus, vices dubias, certa decreta, rationes, quibus haec diſtinguuntur, & quibus natura, vel opus exſequens adjuvetur, vel impedita levetur. Plurima autem parte decretoria haec erit agendi ratio, tum ad acutos, tum ad longos morbos pertinens: quid autem gravius aut medico gravi dignius, quam quae ſint, quae fuerint, quae mox

ventura, trahantur in abſceſſibus, rite, recteque perdiſcere. Sed haec ordine lucido Tractatus hic expedit, ac tradit; namque diagnoſis, ac prognoſis enucleata conſtabit ex his. Patebit, autem, & difficilis morbi therapia, recta inquam, & legitima, & ad ſententiam ſummi omnium magiſtri, qui eſt Hippocrates, exponenda; non qualem hodie tractant, factitantque plerique, genus hoc, quod privatam, & propriam curationem exigit, velut ulcerum promiſcuam, & calidorum apoſtematum communem, tranſigentes. Nimirum à paucis, & ab Hippocratis ſtudioſis duntaxat intellectum hoc argumentum: propterea, quod Phyſiatri curam ejus rei rejecerunt in Chirurgos; hi vero latentium cauſarum, & Hippocraticae doctrinae ſunt ignari. Jam ergo quis tertius, niſi phyſico Chirurgus, & in Hippocrate multum excultus profeſſor? Quae cauſa certe fuit, ut in hunc nos laborem incumberemus primi, multis & docendi, & medendi negotiis, diſtracti. Ad ſummam enim putavimus, quam maxime neceſſariam aegrotantium ſaluti, ac medentium gloriae commodoque, futuram hanc explicationem, quae plerarumque omnium, & ampliſſima, & graviſſima eſt, & uſu frequentiſſima.

Cap. I.

De variis Abſceſſus appellationibus atque harum uſibus.

NOmina rebus accommodata lege quadam naturae, cenſuit Hippocrates *lib. de Arte*, & hunc fortaſſe ſequutus Plato *in Cratilo*. Quod cum ad omnia promiſcue nomina ſpectet, pleraque tamen hac maxime conditione participant; atque ita, ut diſquiſita iſtorum ratio preſſam quandam definitionis vim contineat; abſit autem oportet homonymia; cujus certe vitio fit perpetuo, ut in ea vel offendatur, vel erretur. Quare ne illa, quae multa quidem eſt in Abſceſſus vocabulo, quemquam incautem occupet: hanc nos primum ambiguitatis enarratione, ac diſtinctione, removebimus.

Hujuſmodi ſunt duo haec, Abſceſſus, & Apoſtema; quorum hoc à Graecis, alterum à Latinis, & horum praecipuo Cornelio Celſo, invectum eſt. Vocabula quidem ad unguem ſibi mutuo reſpondentia, ſive ſecundum compoſitionem vocularum, ſive diſcretam ſin-

singularum significationem expendas, ἀφίσασθαι enim ἢ ἀφίαναι abscedere est: Unde ἀφισάμενα ἢ ἀφεστῶτα οὖλα abscendentes gingivas dixit Galenus *lib. 6. de comp. med. per loc. c. 2.* & *lib. ad Glauc. cap. 5.* cum, ait, *abscessum esse, ubi intercedente quapiam substantia, humida, halituosa, vel mixta, non amplius se contingunt, quae se contingebant corpora.* Et quia partium haec diductio sub abscessibus est, tum interventu quidem tunicae aliena corpora continentis, ut in atheromate, steatomate, meliceride; tum humoribus partes distrahentibus sine tunica; quod utrumque fit, sive cum solida, sive cum fluida substantia: factum est, ut Abscessus promiscue diceretur de utrisque, licet non sine ambiguitate, nisi discrimen illud notetur; Ego quidem Abscessus sine tunica suppurationes cum Plinio, & Cornelio, vocandos puto: Abscessus vero cum tunica, cysticos, & anomalos, in tractatu peculiari nuncupavi. Atque haec una notio, & usurpatio, est Abscessus vulgata.

Sed & Abscessus, qualem indicavi modo, saepe pro quocunque tumore αὐτωμάτως, i. e. sua sponte erumpente; phymate, inquam, exanthemate, ecthymate, pustula, phlegmone, erysipelate, & caeteris majusculis collectionibus. Ad haec suppurationum sensus est exemplo illo, quod legitur *lib. 1. prog. sect. 1. sententia 36. tumores in ventre minus faciunt abscessum, quam in praecordiis.* Porro abscessus suppurationis est loco, Galeni interpretatione. Insuper ἀφιέσθαι abscedere Hippocrati *lib. de Medico* est *alienum fieri p. n. legem*; Galeno vero *de Medico, sive Isagoges*, qua de Chirurgia τὸ ἰδίως λεγόμενον ἄλτριον est *fere alienum proprie dictum.*

Hi sunt usus τοῦ ἀποσήματος, atque Abscessus nominando plurimum consueti. Caeterum nomen est ἀποστάσεως ἢ ἀποστασίας, cujus, & alius usus est secretior, atque apud Hippocratem, & suos observatores, notus, quem ex ejusdem sententia ad hunc modum expono. Natura cum obsessam aliquam partem principem, aut principi servientem humoribus infestis obsessam agnoscit, omni quo potest studio languentem levare meditata, tandem ad id consilii devenit, ut vel universa materia, vel pars aliqua suo labore sit inde transferenda, & longius abducenda. Sic abductionem, ac transmissionem istam molitur ad partes remotiores, viliores, debiliores; Quae traductio duplex est, vel per sinus, & cavitates naturales, aures, inquam, oculos, palatum, & fauces, vesicam urinariam, umbilicum, & cutis denique poros, pure, sanie, lachrymis, sanguine, sputo, menstruis, lotio, sudore, ac superflua qua-

libet materia, foras eductis. Hæc ἐκκρίσεις dicta est Graecis, excretio Latinis; alter vero est cum denegato exitu de cavitatibus, finibusque naturalibus, infestus humor de loco uno corporis in alterum, & viliorem transfertur, qui motus & abscessus, apothesis, & metastasis, ab Hippocrate ἀποσκήψις, & ἀποσκήμμα Gal. *l.* 2. *epid. & alibi* dicti sunt, qui si sint ad articulos, & coxendices κήδματα proprie ab Hippocrate, sunt appellata.

Est & alia Abscessus significatio, cum accipitur pro una in alterum morbum transmutatione, ut cum angina transmigrat in peripneumoniam, exemplo tradito ab Hipp. 2. *epid. sect. prima*, quibus non paucis, ex aliis febribus & morbis, abscessus in quartanas fiebant.

Hae sunt τοῦ ἀποσήματος, ἢ ἀποστάσεως significationes privatae, & consuetae: haud tamen dissimulare velim, & apostasin in phlegmones significationem saepenumero iviſſe, quod est apud Hipp. *l.* 6. *epid. sect.* 2. *sent.* 7. ubi inquit, ἀποστάσιες οἷον βουβῶνες; contra vero ἀπόσημα ἀπόστασιν abiisse, commutatis, & confusis hisce vocabulis, ut à Gal. factitatum advertit Laurentius Jubertus *l.* 1. *de diff. morb. dictato* 7. *F.* apud quem, & alia hujusmodi leges; ἀπόσημα vero, & ἀποσκήμμα variarum rerum esse nomina monuit Jo. Andernacus *in lib.* 4. *Pauli cap.* 18.

CAP. II.

Quid Hippocrati multiplex Abscessus usus, quisve nobis ex multis unus esse debeat in hoc tractatu.

HArum omnium appellationum, atque usuum cum primus auctor fuerit Hippocrates, licet nunc (neque enim importune) perquirere, & quid simpliciſſimae doctrinae magister, tam vario Abscessus nomine fuerit usus? Sed neque mirum id esse debet. quamvis enim multiplices sint abscessus hae notiones, & usurpationes; nihilominus si recte attenderis ad singularem simplicitatem, docendi normam redeunt, quae est mutatio morbi. Quippe in hanc unice spectare debet quicunque progressus, stationem, & finem morbi praevidere, aut formam alioqui sensius retrusam tenere studet. Tam multi autem haec momenti videtur propterea, quod legitimam morbi curationem refert, quam affectus anticipata perceptione dependere, quis est, qui nesciat? Adde quod mutatio quaelibet gra-

gravis ad intelligendas, seu morbi, seu naturae vires, accommodatissima est; quemadmodum sane ex his, aut illis apparatibus, & conversionibus utriusvis insidiantis exercitus conatus, & praestantiam alterutrius, facile conjecteris. Sed multo clarius hoc quidem didiceris in rebus naturae, quae magis certae, constitutaeque sunt. Igitur mea quidem interpretatione, tam varia, tamque multiplex abscessus acceptio fuit apud Hippocratem ea sola una re, quod inter omnia praecipuo sit usui, pro discernendis agrotantium rebus mutationes singulas in corpore consequi studiose: quod eo notavi libentius, tum ut Hipp. ratio salva constaret; tum ut hanc quoque subtilitatem diligenter observent studiosi.

Nunc ad nos attinet, quem significatum Abscessus sequamur, aperire. Scire licet Abscessus, quos Cous praeceptor perpetuo memoravit, aut cum crisi legitima, aut cum imperfecta, factos; alios vero, qui post inflammationem suppurati sunt, non tanti fecit idem Hippocrates neque illos admodum tradidit; sic nos, ubi cunctorum meminimus, haud quidem Abscessus, qui ab inflammatis tumoribus venere, tractandos hic tantopere suscipimus, quantum eos, qui sunt Hippocrati solemnes, seu cum effluxu, seu cum decubitu. Vetum cum decubitus significatio sit potior auctore Gal. *com.* 3. *l. epid.* 3. hanc nos potissimum exequemur, itemque eos, qui praecedente nulla inflammatione nascuntur ab aliis causis producta, quam quos phlegmonae inducunt. Porro utrumque genus, & quod ad diagnosin pertinet, & quod ad prognosin, atque therapiam, difficilia, & gravi adversione digna: & eo magis, quod hactenus nemo omnium hominum, quos norim, argumentum hoc ex professo tractavit.

Cap. III.

Quot, & quae consideranda sint circa Abscessum.

AD hunc quidem modum summam Abscessus notitiam vi nominis expressam veluti figura quadam adumbravimus. Ab his nunc ad exacte delineandum eundem progredimur: exposituri primum, quae sint in hoc argumento pertractanda: videntur autem haec. Abscessus universim expensi duo sunt tempora, duove modi; dum producitur scilicet, & postquam productus est. Utrumque

ſuis affectionibus, circumſtantiiſve definitur, atque diſtinguitur, quae & aliqua parte communes eſſe poſſunt. Dum procreatur, quia motus, & generatio quaedam eſt, cauſas nanciſcitur quatuor, effectricem, materiam, formam, finem. Deinde quia motus hic eſt quidem materiae ſecundum locum, ut ante apparuit: ſunt & termini ſub quibus haec loci mutatio perficitur: termini, inquam, à quo, & ad quem dicti, nec non viae. Spectat ad loci conditionem ſitus, qui eſt de ſuperioribus ad inferiora, & contra, & a dexteris ad ſiniſtra, vel contra: quo veniunt & partes utraeque conſiderandae. Praeter haec ſunt, & quae Medicus vere phyſicus conſiderat, tempus, & caeli ſtatus, itemque regio, quae magis, minuſve rem promovent, aut aliquid conferunt boni, malive.

Sunt haec, vixque alia fortaſſe, quae ineuntem Abſceſſum circumſtant. Perfecti vero, tum ſubſtantia, tum accidentia diſquiſitioni ſe ſubjiciunt, & ſubſtantiae abſceſſus parti videlicet concreti; pars eſt materia, cujus accidentia ſunt tactiles, viles, & ſi quæ ſunt aliae ſenſiles qualitates, affectuſve; magnitudo, forma, figura, habitus, &c. ſi quae ſunt alia. Equidem præter hæc alia non agnoſco, quam quæ ſpectant ad hominem, qui tractatur, proprietates quaedam, & paſſiones. Omnia ſunt igitur noſtri haec farrago, libelli, quae ſingula ſi placet ordine pervideamus. Utinam autem pari exequendi felicitate, quae methodi abſolutione deſcripta tradere liceat.

Cap. IV.

De effectoribus & principiis Abſceſſus.

NAtura, quae vis eſt inſita corpori motus ciens in ipſo neceſſarios, quemadmodum, ut animal vivat, alatur, rite ſentiat, progrediatur, in ſecundo ſanitatis ſtatu facit; tam ſui, quam ejus, in quo eſt, diligentiſſima conſervatrix: ita etiam in adverſa valetudine utilitatum, & opportunitatum omnium captatrix ſollicita eſt, ut illud ab inſidiis, & machinatu luctifici morbi vindicetur. Et vindicat quidem vere, ni materia prorſus repugnet, praeſtantibus duobus praeſidiis ſpiritus, atque coloris, quorum eſt materias morborum, partim coquere, diſcutereve; partim diſcretas de principiis facultatum, & longe, quam fieri poteſt maximo, propellere:

re: nocua enim & aliena quaecunque sint, & circa principes partes potissime, non patitur vitae rectrix natura. Jam vero morbus, ut qui παρὰ φύσιν (recte contra naturam Fernelius, & alii scientissimi viri) suas adversas acies opposuit naturæ: atque adeo cum haec contemperamento primorum quatuor corporum instructa, calore nativo se suaque perpetuo tueatur; concoctiones, & nutritiones probatas, talesque ad hæc spectantes excretiones perficiat, unde vivida vis, sensus, motusque partibus inculpatus est. E contrario morbus, ut praesens est, temperamento partis continenter everso, caloreque exsuscitato putredinario, cruditatem, assationem, inquinationem, & corruptelam alimento; at his quae aluntur partibus atrophiam, stuporem, sideration-em, abscessum, facultatibus vero detrimentum quodcunque potest functionum, aut vitae invehit. Ad summam è diametro pugnant morbi conatus, & naturae. Sanitas quippe naturae quaedam est, at hujus corruptio morbus. Adversantiaque item sunt opera morbi semper, & naturae: utque natura procurat, & evigilat, quae salutaria sunt homini, sic morbus, quae sunt incommoda machinatur. Itaque natura, ut morbo, & hujus insolenti satellitio liberet, Criticos quosdam Abscessus excogitavit, qui sunt omnes ad vindicandam optimam valetudinem corporis accommodati. Similiter morbus suos Abscessus admolitur symptomaticos, qui sunt ejusdem, & acris materiae praevalentis indicia, atque effectus. Ad hunc modum constat utramque vim aemulari quidem Abscessus, sed hujus, id est naturae salutiferos esse, cum exempli causa peripneumoniae materiam in crurum abscessus rapit: Morbos vero esse lethales, quos, fatigato nimium & languente homine, vis malignae febris crudos ad posticas aures tumores, parotidas vocant, exsuscitat.

Tam autem adversi, & contrarii cum sint horum duorum hostium in corpore functiones, & motus: dubitari potest num praeter absolute criticum, ac symptomaticum, tertius esse possit. Sed, enim adhuc suppositа contrariorum actione, videtur, quod quoddam compositum dari liceat; tum secundum materiae coctionem, & cruditatem, tum secundum formam, tum secundum situm, & alias conditiones; exemplo autem sit pus, quod cum à duobus iisdem adversariis conficiatur, utriusque servat actionis vestigium, & naturam, quemadmodum declaravit Galenus *Com.* 47.

2. *aph.* Haec quidem ſecundum materiam eſt conſideratio. Verum enim vero ſi effectorem, ac finem ſpectemus, à quibus univerſa rei ratio arguenda eſt, utpote, qui rem dirimit, ac diſtinguit; utique docebimur, ab hoc uno non poſſe duo illa coire: ſed quoniam, aut naturae, aut morbi effectus unus eſt, propterea, vel criticus, vel ſymptomaticus appellandus, atque cenſendus erit. Verum ut equidem ſecundum opificum, & effectae rei ſpectatas rationes, cenſeam haud dandam miſtam quandam critici, & ſymptomatici ſpeciem, ubi ſive ad terminos, ſive ad media, quae vulgo dicunt, & alia, quae intercedunt accidentia ſpectemus; erit quidem modus qui Criticus ſimul, & Symptomaticus Abſceſſus aſſeri poſſit. Verum tamen participatione, aut neutra conditione potius quam permiſtione, ac temperatione, quemadmodum in epexegeſi poſterius explicabo.

Cap. V.

De materia Abſceſſus.

Quoniam Abſceſſus materia defluxionis neceſſitatem agnoſcit inter duos oppoſitos terminos, quos poſterius explicabimus; illa ex humorum genere ſit oportet, ſive quidem hi ſint primi, quod dicunt, generis, ſive ſecundi, & ſive alimentitii, ſive excrementitii. Poſſunt autem omnes peccare tum copia, tum qualitate, ſeu quidem diſcretis utriſque vitiis, ſeu conjunctis. Hi porro, qui cum affluxu fiunt, materiam interdum nanciſcuntur ſola multitudine culpabilem, ut ſi in plenitudine, ſeu quoad vires, ſeu quoad vaſa, ſanguis è naribus effluat: interdum etiam vitio, ut ſi homini, ſeu cacochymia, ſeu febre laboranti, bilioſae dejectiones obveniant. Sed hi, qui cum decubitu ſunt, vitiatos ſemper humores, & ſuperfluitates, agnoſcunt. Quod duorum diſcrimen propterea fit, quia meliores conditiones ſunt effluxus, qui propter levandam plurimam è copia ſarcinam à natura ordinatur: propter quam cauſam minemè committitur decubitus, ſed vitio ſaepe perpetuo ſcaturigine proficiſcitur. Sunt autem haec, quae dico vitia putredinis, aduſtionis, ſalſedinis, nitroſitatis, cruditatis, craſſitiei, viſcoſitatis, lentoris, virulentiae, malignitatis, & uno verbo dicam, alienae ſubſtantiae, ſive quidem ſint humores ipſi, ſive reſpondentes ichores.

Cap.

Cap. VI.

De terminis Defluxionis in Abscessu.

QUoniam, quidem fluidorum corporum, seu copia, seu qualitate, sive utroque nocentium, dispositiones & relationes quaedam sunt Abscessus, item Ἀφόδοχαὶ ἢ Ἀφόδεξίαι sunt quaedam, auctore Hipp. *libr.* 2. *aph.* 27. id est transitus, & transmigratio: ob haec necesse est plane, ut sede una ex qua, atque altera in quam, fiant ipsi, contineantur, interjectis adhuc viis, per quas humor transcurrat, ac defluat: non aliter sane, quam fluxionibus omnibus accedit, de qua re primus Hipp. 6. *epidem. sect.* 2. locutus videtur, cum ait, *considerandа autem haec; Quod, & unde, & per quod*: generatim autem nos utrosque terminos Abscessus, ac brevi demonstrabimus, primo dicturi de termino primario, & superiori, deinde de secundo, & inferiori: superiorem enim à quo, inferiorem ad quem intelligi volumus cum Galeno, *in lib. meth.* 13. Locus, unde primo deducitur Abscessus ad effluxum, plane definiri non potest, tam mire multiplex est, & late patens, ut omnis scaturigo, locusque morbi, qui tum intra venas, tum extra, tum in cavitatibus, sinubusque parvis, tum in magnis tribus receptaculis, ac ventribus esse potest, capite, inquam, pectore, & abdomine.

Loca vero ad quem humor devolvi consuevit, aliquanto certior, definitiorque est: sunt enim, aures, oculi, nares, os, sedes, vulva, penis, umbilicus, & universa pervia cutis; item vulnus, ut 4. *de morb.* 24. Quamquam autem haec, vere potius emissaria, quam termini defluxus sunt; nihilominus terminos dici licet, utpote per quos, & in quos, fluxio terminatur.

Venio nunc ad Abscessum per decubitum, cujus utraque sedes, & indefinita, & multiplex est, atque adeo relatu non facilis, nisi generatim id fiat. Sunt enim, à quibus transmittitur humor, partes quaeque robustae, aut Principes, aut Principibus servientes, ac necessario aliquo munere nobiles, & quae laesae laederent insigniter, & superiores. Quae vero recipiunt, sunt partes viliores, debiles, laxae, cavae, in proclivi positae, consentientes du-

 cti-

ctibus viae rectitudine, ac syntimoria. Hujusmodi sunt glandulae emunctoria vocata, intercapedines musculorum, articuli, pudenda, crura, loca corporis subcutanea omnia, & inanes cavitates pectoris, & abdominis; quas partes exponit Galenus *Comm. primo in 6. epid. tex. 13.*

Inter haec spectatur, & aliquando situs in transferenda abscessuum materia; nempe de superioribus ad inferiora, & contra, de inferioribus ad superiora: seu via sit ista recta, seu secus. Quorum omnium meminere, tum Hippocrates *in l. 6. epidem. com. 2. tex. 13. ac. 14.* tum Galenus *in ea loca*; Ad haec, ex interioribus ad exteriores juxta illud *Aphor. 25. l. 6.* & cum viscera repurgantur in glandulas; Praeclare autem de his, & brevi tradidit Hippocrates *l. 6. epid. sect. 2. par. 11. & 12.* per haec; *Abscessus velut glandularum tumores, signum quidem sunt earum partium, quae germina habent.* Expedit autem semel declarari, quid rectitudo saepius memorata sit. Explicatque hanc Franc. Vallesius *l. 2. epid. sect. 3.* per haec; *Rectitudo est dextrorum cum dextris, siniſtrorum cum siniſtris, superiorum cum superioribus, inferiorum cum inferioribus.* Dextera, & siniſtra dicuntur secundum hominis: latera superna, & inferna distinguuntur, qua hepar est. Ex inferioribus ad superiora secundum rectum est abscessus, ut ex hepate partis dexetra, aut fluxus sanguinis ex dextra, ita & qui ex supernis ad infernas id est infra hepar positas partes. Porro Abscessus secundum rectum, à superioribus ad inferiora, lucida exempla habes apud Hipp. *6. epid. sect. 3. in historia Herophontis*, pro qua re lege Vallesium. Hactenus autem cum una, & simplex apostasis humores sit; etiam plures una translationes à natura fiunt, id quod primo per Hippocratem adversum est *l. 2. epid. sect. 5.* dicentem, *si caput doleat, in pectus descendit, deinde in hypochondrium, deinde in coxam*; ut intelligas monitore Vallesio Abscessus postrema futuros ad articulos.

CAP.

Cap. VII.

De Viis per quas dimittitur humor.

TErminum Abſceſſus inferiorem etiam ſi facile ſit cognoſci; tamen perpetuo neque terminum ſuperiorem, neque vias, quae interjectae ſunt, praeſertim ubi longum ſpatium intercedit, cognoſcere promptum eſt. Verum ubi ſuperiorem terminum conjectari detur ab hujus plenitudine, & affectu, & aſſidentibus aliis; vias, per quas humor deponitur non aeque pernoſcimus, ſed ignorantiam noſtram ingenue fatemur, illud afferentes ex Hipp. quod *confluxus unus*, *conſpiratio una*, *conſentientia omnia*; itemque adſtruentes illud ex Gal. *com.* 55. *l.* 7. *aph. quod natura invenit ſibi vias expellendis materiebus.* Nempe, ut ait alicubi Ludovicus Duretus; *in ciendo*, *& propellendo tanta vis lucet naturae oppreſſae*, *ut ſaepe viam inveniat*, *qua ducatur ad vacuationem cujusque humoris morbifici*, *licet ipſe craſſior ſit*, *& meatus anguſtiores*; *modo valeant ejus vires ad fortem in expellendo tentionem*; unde illud Gal. *com. praedict. naturam abſceſſus moliri per oſſa*: quod ante omnes propoſuerat Hippocrates. Difficultas igitur cognoſcendi terminum ſuperiorem, ut multa ſit; nihilominus inquirendi labor non detrectandus eſt, & indagatio diligens eſt adhibenda. Duces autem erunt, & directrices prima, & potiſſima, & ſingularis magiſtra, anatome, quae docet partium ſingularum nobiles ſympathias: ad quam rem adjuvabit traditio de ſympathiis propoſita à Sanctorio Sanctorio *in com. artis medic.* res etiam ex anatome petita. Deinde ſerviet obſervatio propria, atque experimentum ſaepè comprobatum, quo firmius ipſe ad aſſeverandum quidpiam accedas. Tertia erit doctrina bonorum Auctorum, qui rem tradiderint, hoc, aut illo modo. Ita quidem Galenus viam aperuit, qua fit expurgatio humorem in renes, & qua ad alvum ab eadem parte, fiat humorum tranſmiſſio, *libro* videlicet 6. *de loc. aff. c.* 4. & poſt hunc Gabriel. Fallop. *in Obſerv. Anatom.* atque hujus auditor Hieronymus, Frabricius, *in Opere chirurgicarum Adminiſtrationum*, *& in tract. de Vuln. cap. de ſuppuratis*; itemque Petrus Andreas Matthiolus *in Epiſt.*

atque alii apud Joannem Schenchium, *in Opere Medicinalium observationum.*

CAP. VIII.

De duplici Forma, tum quidem adspectabili, tum interna.

FOrmam Abscessus appello, tum externum omnem partis affectae habitum, tum tumoris dimensum, tum circumscriptionem, ac figuram; horum autem pleraque attigit Hippocrates, qui *libro* 4. *epid. sect. prima*, prodidit haec; *tubercula extrorsum extumescentia, & acuta, & acuminata, quae & aequaliter matureſcunt, & non circumdura, & declivia, & non bifida, meliora: contraria vero mala, & quae valde contraria peſſima.* Quod, idem, & *in prognoſt.* qua de abscessibus repetiit. Porro vides primo propositum in hac dictione tumoris eminentiam, & projecturam. Secundo acumen, & in turbinem gracilescentiam. Tertio aequabilem maturitatem. Quarto mollitiem. Quinto declivitatem. Sexto simplicem extuberantiam; quae singulae bonae sunt Abscessus notae; Contra vero malae sunt, non elatus; neque foras eminens tumor; passa, & compressa ejusdem forma, inaequalis maturitas, durities, acclivitas, & bifida capitulatio: quorum singulorum causas discere si cupis, en tibi Franciscus Vallesius, qui has tradidit, dicens sc. *quae aequaliter secundum se tota tendunt in suppurationem, nec sunt circumdura, hoc est, quadam parte incipientia suppurare, & circum circa dura; ex materia pendent mitiori & simpliciori: ut contra, quae inaequaliter suppurantur exiſtentia circum dura, aut etiam bifida, hoc est extuberantia in dubio cacumine, pendent ex materia diversa, & inaequaliter contumaci: commendantur etiam declivia tubercula, id est, quae in declivi suppurantur, nam sive à Chirurgo secentur, sive sponte rumpantur, qua cutis gracilior facta est, ut solent, optime expurgabuntur, sciſſura in declive spectante: haec bona sunt; contraria vero mala.*

Sed Galenus *in eodem com. qui est tex.* 13. *Bona acuminata tubercula propterea, quod sub his vigent humores calidi, ac tenuiores, ac proinde celerius suppurantes: nam ex crassis, tenacibusque, constantia,*

tia, utpote frigidis, & lata sunt, & aegre coquuntur, quinetiam putrescunt, potiusquam coquantur longiori tempore.

Sed idem Hipp. *com. primo prognost.* 40. contractiore sententia pronunciavit; *suppurationes, quae foras vertuntur aptae sunt, si parvae sunt, maximeque egrediuntur, & in mucronem sunt fastigiatae; si vero magnae sunt, & latae, minimeque in mucronem contractae, pessimae sunt.* Quae declarans Galenus mucronem ejusmodi fastigiatum, ait, indicare robur foras expellentis facultatis, itemque non magnam sedis corruptionem, & erosionem.

Ad has autem Hippocratis conditiones tumoris addendae sunt & eae, quae spectant ad simplices tactiles qualitates. Calidiores nempe bonae, frigidiores vero malae propter humoris, scilicet, abscessusque, contumaciam. Sunt & praeterea spectandae visibiles aliae: nam livor, & fuscedo, albor, & concolor species, non parum improbantur, istae, quod longitudinem, & difficultatem curationis ostendant; illae vero malitiam, & discrimen.

Hactenus haec exterior forma censita est: ratio nunc interior evolvenda: quae uno verbo est translatio [μετάστασις] humoris partem nobiliorem molestantis, quem crisi videlicet excerni non licuit. Ad hunc autem modum successio est haec crisis: atque haec proinde cognosci secundum suam praestantiam oportet, qua caret Abscessus.

Crisis igitur character (ut brevi delineetur) est eductio alienae, quae morbum faciebat, materiae, quae naturam corporis infestabat. Sic porro natura paratis his, quae necessaria sunt, diebus institutis decernit se morbum soluturam, & finituram; qui veluti triumphus est integrae victoriae. Est autem in excludendo humore magnus apparatus, certaque ratio, ut adsit euphoria, id est, rerum expeditio felix. Primus autem est materiae pepasmus, & concoctio brevi elaborata. Secunda est agitatio vehemens: Inde monitum à Dictatore nostro est; *Quibus crisis futura est, his nox praecedens molesta; tum enim gravitas, vertigo, & caligo, mentis perturbatio, dyspnoea, cardialgia, aestus, anxietudo, jactatio, doloris, symptomatumque, commotio est.*

Ab his omni, quo licet, conatu, materiae totius plena & libera-

beralis est effusio per partes exteriores, & per propria emissaria, quae secundum morbi speciem, & viciniam, immo etiam secundum opportunitatem natura delegit; quam excluſionem, ut dixi, liberalem, si semel exhaurire nequit, procuratrix intima corporis frequentes, & oppido repetitas, facit.

Ita quidem plenis, & facilibus excretionibus fit probata crisis, & eo quidem minus, quo minor morbi contumacia, minorque vis naturae fuerit, cum minus secundo rerum consentientium apparatu. Semper autem in qualibet excretione, & crisi etiam mediocri, micat naturae vigor, morbificique humoris coctio plurima parte, sequiturque hunc eductum continuo euphoria, & levitas corpori placidissima.

Sed haec (ut ad Abscessum jam veniam) cum ipso non conjungitur, quae causa est, ut natura non excluſum materiae moliatur, cui difficilis pepasmus fuit; sed translatum duntaxat. Hic etiam non celeritas, hic non vehementia, non euphoria est, siquidem non conjuncta concoctio est. Ad haec in corpore consistit morbus; licet non interioribus partibus semper, & latens.

Cap. IX.

De multiplici Naturae fine, & in hoc assequendo delectu.

MOrbi, ut qui sunt quaedam corporis in corruptionem abitio, finem boni non agnoscunt: namque dyscrasiae, inflammationes, siderationes, paralyses, atrophiae, marcores, hydropes, cancri, phagedenae, teredines ossium, & fracturae, mali conditionem, & naturam, ut exuant, soli Abscessus privato quodam naturae privilegio quempiam sibi finem utilitatis adscivere: nimirum qui malo deteriore oppressos liberant, & in vita plerumque nos tuentur.

Quae res, ut fiat, paucis accipe. Naturae calor nativus, & temperatura substantialis est animalium, ideo forma intrinsecus conjuncta cum animante, & inseparabilis substantia viventis ipsius ejusdem. Intelligentissima item boni animantis, cujus & sui conservatio eadem. Hanc autem tuetur facultatibus, viribusque

busque, attractrice, retentrice, concoctrice, secretrice, expultrice, tum valetudinis bonae, tum malae, tempore; sed malae tempore morbum abigere valentius curat.

Quoniam autem morbus substantia, vel solida, vel humoribus eversis, animalis integritatem est corruptura; hoc utrumque genus malorum sedula corporis tutatrix accurate corrigit, & castigat: nam & unitatis solutae, malaeque conformationis species omnes componit. Verum quod ad succorum materiam pertinet; natura quidem effectus omnes morbosos, qui crudis humoribus haerentes se offerunt, concoquere, & in consentaneam sangunis speciem modificare, continuo studet. Verum hoc, ubi non assequitur negotii contumacia, aut impedimento aliquo magno; non propterea deses, aut pertaesa, sed commodo corporis fervida semper, & nava, rursus alteram rationem aggreditur, quae est Abscessus multiplicis: ac primum, id quod nocuum est e corpore foras expellit, seu totum, seu quamplurima portione fas est. Id si neque permittitur, Hippocrate teste *l. 2. epid. sect. prima*, molitur abscessum per ἀποθεσιν, id est, depositionem morbi, seu tota humoris copia, seu parte, quae succedit, transposita. Quod ipsum adhuc si facile non est, morbum alium excitat in eo firma, ut animal levet, omnem lapidem movendum, atque omnem conditionem accipiendam: atque adeo pro toto incolumi corpore servando, partis commodum nullo loco habet interdum. Sic, ut nocentibus effluxus detur, locum, qui paratior est, certo quodam acris ichoris terebro pertundit, & fistulat, ut *l. 6. epid. com. 3. & lib. de humoribus*. Ita sane mirabile naturae studium in custodiendo, cui praeest; ita diligens ejusdem, & infinita procuratio est.

Cap. X.

De differentiis, & primo de critici, symptomaticique Abscessus, discretione.

Inter omnes Abscessus modos, ac differentias, potissima & vulgatissima est critici & symptomatici; quam nos dignitate primam ante omnia exponemus. Criticus quidem est, quem paulo ante definivimus, crisis naturam licet imperfecte participans,

pans. Est autem crisis perfecta, quam *com.* 20. *l.* 2. *Aph.* declaravit Galenus, collatis ad alteram conditionibus. Prima est melior, quae per vacuationem, quam per abscessum. Secunda, quae infestantem, & redundantem humorem, quam, quæ alium evacuat. Tertia, quae e directo, quam quae aliter fit, laudabilior; sic enim expellit, quae recto sit viscerum processu, ac directione. Quarta, quae euphoriam habet, id est, toleratu est facilis. Quinta, quae cum humorum coctione, & die critico. Haec enim omnia si adsint omnibus numeris absolutam, perfectamque crisin fore est necesse: Quum vero &c. Haec Galenus: cujus enunciatione vides non excipi Abscessum à crisi, licet hic non cum evacuatione, neque cum coctione, & hujusmodi aliis, fiat plerumque.

Sed symptomaticus est, qui ad morbum praesubsistentem, velut appendix, & affectus, succedit; unde est symptomatici nomen; germen videlicet morbi ex multo, & valido, hujus apparatu, decisum.

Ad summam si recte perspicias, symptomaticus critici falsa est imago apud imprudentes: quam facile prudens homo dignoverit ex collatis hujus cum critico conditionibus, & causis: dispares enim, & adversas has omnes invenies. Primo enim symptomaticus fit à morbo, non à natura: haec enim & si intervenire videtur expultrice facultate transferendo; haud tamen pro libito, & arbitratu suo intervenit, & expellit, sed coacta erothismo, id est, humoris acris qualitate, & copia, valentis irritatu; quippe morbis suis aliquibus functionibus, ac viribus, qui accidens est niti vere non potest, sed materia sola est, quae naturam lacessit, in qua item materia non omnino corrupta & natura ex adverso inest: quae si valet ipsa praeest, sin minus transversim agitur, & cum ipsa vellet movere, à materia in qua subest valentiore movetur: ut is scilicet, qui immersus aqua, ut natans hanc commoveat, ab aestu fluenti movetur, id est, vincitur sic, ut obruatur, aut transversus agatur; aut si quis institutus custos domus, pro servandis vastigalibus à furum rapinis, hic interdum ab his, qui viribus sunt superiores, cogatur, ut ipse dilapidet etiam bona, faciatque per vim, id quod instituti sui non erat: ita & natura, quae vis est quaedam ordinans bona corporis, si materia quidem obediat, hanc accommodate disponit,

nit, ac procurat; sin materia praepolleat, vincitur, & à nutu ejusdem trahitur. Sic apparet, quis sit Abscessus auctor symptomatici.

Materiam nunc dispiciamus: haec transferendo modificata semper est naturae critice procuranti, id est, etsi omnino non concocta, & subacta, suisque placitis omnino consona: tamen aliquam nacta est commoderationem, & mitificatum; ut poma, quæ ni sunt matura, nihilominus non sunt lignosa, & fatua. Quapropter & intrinsecus requisita forma Abscessus critici carebit haec à morbo producta. Quippe confarctu, conculcatuque immitium particularum stupet, riget, livet, & ad suppurationem omnem inepta, atque immobilis, ut lapis est. Caret & modo decumbendi, qui visitur semper in bono Abscessu, qui fit apothesi, i. e. transpositione, hic vero fit epigenesi, i. e. novi effectus additione. Caret etiam fine, qui solvit morbum, quique est ad levandum animal cum rerum omnium opportunitate conjuncta. Est autem opportunitas, ut fiat in die critica, praecedentibus aliquot indiciis salubribus, in partes à principibus dissitas, per conferentes vias, & secundum rectitudinem, & secundum rationem boni, salutisque est: at non ita quidem in symptomatico, neque enim in hoc solutio, sed exsolutio: nulla coctionis, temporis, viarum, loci, situsque partium opportunitas delecta: sed omnia inordinata, praecipitata, recurrentia, irrita, infida, laeva, malaque, sunt. Vides jam quantis intervallis distet à critico symptomaticus Abscessus, & quam adeo exlex & enormis sit ejusdem vastitas.

Cap. XI.

De differentiis aliis Abscessus.

Ad causas effectrices relatae accedunt & aliae differentiæ: nam Abscessus alii epidemici, alii endemii, alii sporadici, alii pestilentes, alii non pestilentes, alii ad acutos morbos, alii ad diuturnos, alii ad febres, alii ad morbos alios, succedunt.

A materia, alii sanguinei, quos maxime probavit Hipp. *in l. de praedict. num. 6.*

A forma, alii foras exstantes, fastigiati, & uno quasi capitu-

lo; alii vero preſſi, & humiles, bifidi, ſeu bicipites, varici-formes, *cyrtomata* ab Hippocrate dicti.

A generationis modo, hi acervatim facti, hi ſemirepentes, ut vocat Hippocrates, & ſemiflui. Hi per excretionem, hi per tranſpoſitionem ſunt.

A fine, alii ut morbum ſolvant, & aegros levent, & in tuto ponant, comparati ſunt à procuratrice natura; alii vero vi morbi, ut hominem praecipitent ipſo vitio, & materiae corruptione praevalente.

A quantitate, alii magni, & pro dignitate materiae morbificae provenientes; alii parvi minuſque reſpondentes dignitati morbi. Itemque majores, quam ut praeferri queant; minores, quam ut prodeſſe valeant. Debent enim abſceſſus, neque paucitate inutiles, neque magnitudine intolerabiles eſſe. Atque hi ſunt à quantitate continua; à diſcreta vero alii unitate contenti, alii plures, atque diſperſi.

A qualitate, alii calidi, alii frigidi, molles, duri, crudi, maturi, tuti, periculoſi, benigni, maligni.

Ab actione, paſſioneve dolorifici, ſedati, anxietudinem, euporiam, inducentes; faciles, contumaces; ſuppurabiles non ſuppurabiles; recidivam facientes, & non facientes; morbum judicantes, & non judicantes, ſive irriti: cujus poſterioris membri exemplum reliquit Hipp. *l. primo Coacarum* dicens, *in febribus dolor bubonis ad diuturnitatem morbi pertinet.*

A tempore alii per initia, & primum inſultum morbi, exorti; alii per diadochen & fugaces, ut exponit Duretus *l.* 2. *Coac. cap.* 11. §. 3. alii breves, alii diuturni, alii medio modo ſe habentes; hyberni, aeſtivi, autumnales, verni; quidam ſunt ſub ineunte, & crudo morbo, naſcentes; quidam ſub progreſſu, vel inclinante eodem. Abſceſſus autem ipſius ſunt tria tempora; quod morbum praecedit, quod in morbo eſt, & quod à morbo ſubſequitur, id eſt convaleſcentiae tempus. Ad haec tardi, citi, Hipp. *Coac.* A ſitu meteori, ut Duretus loquitur, & abditi.

Itemque à locis, & ſitu corporis, in quibus conſtitere ſua, ſunt etiam Abſceſſuum diſcernicula. Nam alii ſuperiores partes, alii inferiores; interiores, aut exteriores; dextras aut ſiniſtras, occupavere; alii ad glandulas, aures, alas, inguina, alii

ad

ad articulos, ad caput, pectus, abdomen, erupere. Videtur autem, ut particularis, ita & universalis quidam Abscessus dari per ea, quae scribit Galenus *com.* 4. *in l. de ratione victus in morb. acutis, particula prima. Si in una quapiam corporis parte affectio ea fiat, in ea solum, qui erysipelas referat affectus quispiam erit. Verum si venae totius corporis supra modum exiccatae calidas è carnosis partibus humiditates traxerint, in toto corpore fiet affectio, quae causam referet.*

Ad haec Abscessuum alii, qui pus effundunt intro, alii, qui extra viscera, Hipp. *l.* 2. *Coac. cap.* 11. §. 8.

Ab habitu, alii livescentes, & emortui, alii concolores, aut secus; suppurati non suppurati, pus, saniem, aut ichores crudos continentes; alii non pus quidem habentes, sed aliam quandam putredinem, ut in tempestate pestifera ab Hippocrate descripta.

Abscessus cum febre, sine febre, quam ipsi vel praecedunt, vel comitantur, vel sequuntur. Ad haec inflammatorii, vel secus. Abscessus per decubitum quam plurimum per morbos longos visi consueverunt, qui frigidi sunt omnes; non autem per morbos acutos, & calidos, ut paulo posterius, ubi de proprietatibus explicabimus. Plurimum etiam sine phlegmone praecedenti oboriuntur Abscessus per decubitum: itaque tarde accedunt tardeque suppurantur, atque curantur.

Suppuratorum etiam, quae sursum sunt, alia quidem in tunica stabulantur collecta, alia vero sunt in visceribus ipsis diffusa. Hipp. *sect.* 2. *Coac. cap.* 11. §. 7.

Cap. XII.

Definitio Abscessus.

His quidem omnibus rite tam expositis, productisque causis Abscessus, hunc definire difficile non est; commode autem multiplex simul Abscessus species finiri nequit, nisi prius ambiguitas removeatur lege definitionis ab Aristotele proposita, quae vult, ut omne aequivocum ante sit distinguendum, postea definiendum. Sic qui per excellentiam dicitur, per decubitum ad-

veniens, nunc ſumitur. Hic igitur ab eo, qui per effluxum eſt, differt tranſpoſitionis forma: propterea genus ejus nobis erit *translatio*, diadoche dicta Hippocrati ac Galeno. Quoniam autem ea, quae transferenda, non excernenda fuit materia, eſt (oportet) non calida, neque tenuis, non tamen ſimpliciter frigida crudaque, quae agitari nequeat: ideo ſubdetur *humoris frigidi, ſemicrudi.* Quoniam autem tranſlationis ratio in hac actione deſideratur audiri; haec autem eſt copia, & qualitas ſimul, ſed *copia* magis, quae morbis in longis frequentior eſt: propterea quod difficilior victu, quam qualitas: ob id addemus *in morbo longo facultati principi nocentis.* Verum quia mentio terminorum intercedat oportet in tranſlatione neceſſariarum; huc ſpectantes aliud adjiciemus, quod eſt *à parte nobiliore ad viliorem.* Poſtremo, ne cauſa effectrix exponenda deſideretur, ſupplendum duximus, *naturae conſilio comparata.*

Itaque ſi clauſularum omnis ſumma colligatur, definitionem habebis, quae eſt; Abſceſſus eſt tranſlatio humoris frigidi, ſemicrudi, copioſi, ſub longo morbo facultati principi praegravantis, de parte ſuperiori ad inferiorem, à natura providente facta.

Cap. XIII.

De Cauſis ſpeciatim.

CAuſas omnes in homine, qui tractatur, recognoſcemus ſecundum ordinem rerum naturalium, non naturalium, praeter naturam. Quod ad res naturales attinet; humores, qui huic affectus generi ſuffragantur, ſunt in Abſceſſu quidem per effluxum calidi, qui ſunt ſanguis, bilis; in decubitu vero frigidi, atque humidi, ut qui morbis longis magis dominantur, quae ſunt pituitae pleraeque ſpecies.

Similique modo temperaturae ex his humoribus conflatae. Ad haec intervenit facultas expultrix, quae in parte quidem mittente valens ſit, oportet; in recipiente debilis: quibus utriſque facultatibus ſpiritus memorato modo reſpondeant neceſſe eſt: partes vero conſentiant munere, conſortio, proclivitate, laxitate, imbecillitate. Sanguinis fluorem junioribus potius, quintum & tri-

trigesimum annum agentibus expectandum, docet Hipp. *in Coacis*: etenim, ait Galenus, *per hanc aetatem sanguis plurimus, est facultas validior atque etiam calor exsuperans*; in quibus autem aetatibus magis fiant, legitur *in prognost. com.* 3 *tex.* 24. Adversum autem est ab Hieronymo Mercuriali *in com. ad prog.* Abscessus in pueris citius, quam in senibus ac viris, citius, quam in foeminis, maturari.

Ex ordine vero rerum non naturalium, aëris status imprimis considerandus, qua nulla frequentior Hippocratis est doctrina: causa hybernus magis, quam aestivus, praeterquam si debeat Abscessus esse per effluxum. Aër vero frigidus, subdialis, & sublunaris, item decubitus in solo per noctem, & locus quicunque udus, & uliginosus, qui incolatur, Abscessus frigidos creat: argumento sunt inopes, & varie peregrinati, qui non admodum se tueri valent. Pestilens item aëris constitutio Abscessus invehere solet externos: quin etiam & internos in ephemeris pestilentibus creat interdum, ut adnotavit Thomas Jordanus *lib. de peste tr. c.* 8. Ex partibus autem anni, autumno maxime fiunt dyscrisiae, praecipue per Abscessus, ut adnotavit Fr. Vallesi. *in* 7. *epid.* 11.

Post haec ob malos cibos Abscessus putredinosi fiunt, ut scriptum est Galen. *de cib. boni, & mali succi c.* 4. item ob crassos dulcesque cibos, ibidem; sed & crassa vina, limosa, eosdem inducere possunt. Labores item, ac motus nimii, ut *com.* 4. *aph.* 44. & 4. *aph.* 31. Repletio etiam multa materiam adferre Abscessibus solet.

E genere praeter naturam, unus & maximus dolor est: cujus occasione fit, ut Abscessus in dolentem ipsam partem incurrat, ut alibi hoc eodem tractatu explicui: unde Hippocrates *in lib.* 4. *aphorism.* 66. *Abscessus faciunt viscerum dolores.*

Ad haec imbecillitas partis è verbere, & casu priori; mutilatio membri, vulnus, ulcus, fractura, vel ex his cicatrix, ancyle, apospasma, distensio, paralysis.

CAP. XIV.

De proprietatibus quibuſdam Abſceſſus.

HIs, quae jam expoſuimus de natura deque cauſis Abſceſſus, nunc quaſdam horum proprietates, vocataſque à philoſophis paſſiones adjicimus eo conſilio, ut poſt ſubſtantiae diſcretionem accidentia quoque pateſcant: praeſertim quae maxime declarare rem ipſam poſſunt, atque ad abſolutam diagnoſin praeordinari. Neque vero nos ineptiae quiſpiam accuſet, quod ſubſtantiam, & accidentia morbis, qui in ſubjecto ſunt, & nulli ſubſtant, attribuamus. Praeterquam enim hoc docendi ſtudio concedi licet: ad haec nos illa referimus diatheſi, & habitudini corporis, male affecti: cujus ſubjecti virtute fit ſaepe, ut morbi ejuſmodi nomenclaturas bene recipiant. Erit autem haec particula inter omnes locupletiſſima: quam ex optimis, & principibus viris ſic congeſſimus, ut tabula quadam deſcriptae videantur, ad hunc ſcilicet modum.

Abſceſſus per effluxum in morbis acutis ſaepius viſuntur, quam in diuturnis: Abſceſſus vero per decubitum non fiunt per morbos bilioſos, ſed per longos, *prognoſt. com. 2. text. 65.* nempe per hos finiunt, judicanturque, morbi craſſarum materiarum. *progn. com. 2. text. 65. & com. 3. tex. 23. & ſequent. & com. 4. Aph. 26. & l. de ratione victus in acutis com. 4. tex. 46.* Hinc autem eſt, quod hyeme potius accidunt, tardius deſinunt, & minus retrocedunt, *progn. com. 3. text. 28.* Addidit Gal. *in com. rationem* dicens; *Abſceſſus per hyemem potius accidunt, ſiquidem per excretionem calidi, per Abſceſſum frigidi, vacuantur humores: tardius deſinunt ob ambientis aëris frigus; & ob craſſitiem, ac frigiditatem humor aegrius diſcutitur: ob quas cauſas, & minus recurrunt, ſive retrocedunt, quia frigidus, humor difficilius moveri poteſt.* Hinc etiam Abſceſſus quibus recidivae, Hipp. 5. *epid.* Per decubitum Abſceſſus fit interdum primis diebus, ut eryſipelas, & hoc genus. Marinellus *in com. ad Hipp.* ſed Gal. *l. 1. de dieb. decret.* ait *in morbis, qui ſubito ſolvi debent, excretiones, & Abſceſſus requiruntur.*

Abſceſſus raro fiunt in febribus cum rigore incipientibus, *in 6. epid. com. primo.*

Ab-

Abſceſſus cito fiunt in febribus cum laſſitudine conjunctis, *com.* 4. *aph.* 74. & 36.

Abſceſſu judicantur febres molliores, 2. *de art. cur. ad Glauc.* Abſceſſus in quartanam mutantur, *lib.* 1. *epid. com.* 2. *tex.* 21.

Affectus partium judicatione facti multo facilius curantur, quam cum ob multitudinem, & cacochymiam fiunt. Ita morbus regius in febris ſolutione ortus, per quem urina & dejectio ſunt, quales in benevalentibus facillime ſolvuntur; ac brevi; qui vero ob bilioſam fit cacochymiam, non niſi ſaepe, ac vehementer, expurgato corpore; Franſ. Valleſ. 7. *epid.* 11.

Evenit nonnunquam Abſceſſum fieri in partem contrapoſitam, aut effluxum per viam nullius rectitudinis, participem propterea, quod omnia ſunt confluxilia. Ludov. Duretus.

Abſceſſibus ſuppurantibus rigor fit, 6. *epid. com.* 3. de qua re lege Valleſium *in com. ad* 4. *epid. text.* 124.

Abſceſſus ad articulos ſiunt aliquando citra articulorum dolores, ac tumores, qui ſolis effaeminationibus, ſeu luxationibus, cognoſcuntur, Franc. Valleſ. *l.* 6. *epid. ſect. primae text.* 11. Attigit, & brevi rem hanc Antonius Santorellus, ſcholae Neapolitanae novus Argenterius, 11. *Antepraxis cap.* 6.

Abſceſſus raro fiunt lege critica in dominatu bilioſi humoris, Duretus *l.* 2. *in Coac. c.* 16. quod eſt de pleuritide, & peripneumonia. Ratio autem aſſertionis eſt, ſiquidem Abſceſſus non fiunt validi quibus rigores veniunt, atque quos excitare frequentiſſime conſuevit bilioſae materia dominatus; & ad ſummam quemadmodum humores craſſi procreandis Abſceſſibus ſunt accommodati, ſic ſane tenues ad excretionem non ad Abſceſſum ſunt nati.

Peracuti, atque acuti, excretione maxime finem inveniunt. à quadrageſima die raro id evenit; nam coctione longa evincuntur, vel languidam, & repetitam excretionem, movent. Joan. Heurn. *Inſt. med. l.* 11. *c.* 5.

Abſceſſu qui finiuntur morbi, comitem iſtam perturbationem criticam non agnoſcunt: ut nulli longi morbi; niſi poſtmodum in acutum degenerent morbum. Idem *ibidem.*

Sunt aliquando volubiles Abſceſſus converſiones, tum ad ſalutem, tum ad mortem, mutatis vicibus. Ut in angina, cum ſtrangulatio fortis, ſaevique doloris cruciatus, & orthopnoea, cito

cito venturae mortis causas in promptu testantur: desperatio vertitur in spem, si erysipelas in cervice & sterno, per metaptosin, exortum laryngis deorsum minuat, unaque liberiorem faciat spirationem. Eadem spes rursum desperationis habet successionem, si erysipelas intro reversum peripneumoniam faciat, vel anginam. Ita Duretus *in Coacas. l. 2. C. 16.* qui & *l. 1. text. 149.* tradidit haec, non dissimili sententia. Plerumque Absceſſus fugaces sunt, id est, de loco uno leviter in alium transferuntur: ut *Histor. 3. libri primi epid.* Herophonti doluit quidem bubo, sed doloris fugacis materia derivationem facilem habuit ad crura, totius morbificae cacochymiae capacia.

Inter omnes, pueri habent saepissime Absceſſus, quia ob voracitatem congerunt succos crassos, & habent per eam aetatem magnum facultatis naturalis robur. Vallesius *in progn. Hipp.*

Tres Absceſſui per excretionem necessariae sunt oportunitates: libertas meatuum, validae vires, & materiae praeparatio, ut sit meabilis. Duretus *in lib. 1. Coacar. 149.*

Fuit illud Hippocratis judicium de Absceſſibus criticis, ut eos non agnoverit, nisi in febris assiduitate, nunquam vero in febris vacuitate; sic enim ait *in prognostic. Absceſſum porro expectare oportet, si continua est febris*; ex Dureto *l. 1. Coacar. text. 149.*

Cap. XV.

De ratione dignoscendorum Absceſſuum promiscua.

Dignotionem Absceſſuum tradituri primum inquisitionem faciemus differentiarum, quae sunt per excretionem, & transpositionem, excretiones cognoscere docemur ab humorum propensione, & cursu, per meatus sibi evacuandis destinatos: de qua re Gal. *lib. 3. de crisib. sed 3. prog. com. 26.* tradidit normam, morbos a calidioribus succis profectos, cum naturae valenti robore conjunctos, per excretionem judicari; in quibus vero facultas debilis est, & frigidus humor, nec excretione, nec absceſſu levari: verum in corruptionem abeunt, aut vix longinquitate temporis miraculo coquuntur, & finiuntur. Absceſſus vero praeterquam cognoscuntur negatione naturalium propension-

sionum ad excretum, ad haec praesentiri poterunt ex habitudine humorum, qui sint accommodati solum ad translationem, qui vel coctiores debilem habeant transmotricem, vel crassi robustam.

Ad haec spectandus morbus est; nam si calidus, & acutus, primis periodis crisin expectat, excretione judicandam; si vero frigidus, tardus, & diuturnus affectus sit, urinis tenuibus & crudis. Gal. 3. *Cris. ult.*

Ad dignoscendos vero Abscessus per effluxum, aut per decubitum, haec habe. *Abscessus non validi quibus rigores*, Hipp. *l.* 6. *Epid. sect.* 1. Crises fiunt excretione, vel Abscessu. Si excretione, id fiet quatuordecim dierum spatio extra vel intro; idque in juvenibus quorum meabiles sunt succi, corpora, & motus naturae juveniles: sed praerepta crisis occasione, & causa per excretam, hoc est, in cruda, & contumaci materia, inclinatio fit ab Abscessum, modo natura viribus integris propugnet. Heur. *inst. med. l.* 11. *cap.* 5.

Ni sint per effluxum Abscessus, caeteris constantibus, per decubitum erunt. Ita quidem apparet voluisse Hippocr. *l.* 2. *de morbis vulg. Sect.* 1. & Galen. *in l.* 1. *ejusdem operis, Sect.* 2. *text.* 44. super illa sententia (maturationes excrementorum omnes undique tempestivae, aut bonae, & decretorii Abscessus sunt considerandi) profitetur apertius ad negatos Abscessus per excretionem, alteros per decubitum succedere.

Didicerunt autem longae fieri hae febres, & Abscessus habere, si frigidae sint partes infernae circa aures, & cervices; si vero non sint frigidae habent alias mutationes fluet autem sanguis ex naribus, & alvi his conturbantur; Hipp. 1. *de ratione victus*, & Valles. *in com.* Suppurationum umbilicus terminus est, quibus autem rumpi suppurationes debent, ventres his turbantur; Hipp. *l.* 6. *epid.* 6.

In cruda, & contumaci materia, & meatuum angustia, non crisis quidem, sed Abscessus potius fiet; modo natura viribus integris propugnet. Si illa fatiscat cachexiam expecta, & corruptionem, nisi tamen post exacerbentur, ut in Cleonactide octogesimo, ex Heurnio 21. *Instit. med. c.* 5.

Abscessuum per effluxum, secundum singulas suas species praenoscendorum, quae sint signa, expositum habes fuse, ac di-

ſtincte ab Hieron. Montuo *in compendio curatricis*, à Proſp. Alpino *in l. 6. de medico praeſag.* & ab And. Laurent. *l. 1. de criſibus*, & ab aliis: inſtituti porro noſtri fuit potius de his, qui ad decubitum pertinent, diſſeruiſſe.

Cap. XVI.

Signa Abſceſſus per decubitum.

SI febris detinet, & dolor non deſinit, excreatio non excernitur ex ratione, neque bilioſae fuerint alvi dejectiones, neque ſolutiores, & ſinceriores, nec urina admodum craſſa, ac plenius ſedimentum; ſalubriter vero à caeteris partibus miniſtratur: his tales fore Abſceſſus ſperandum eſt. Hipp. *com. 2. progn. text. 65.*

Si vigeſimum diem exceſſerit morbus, tunc Abſceſſus, ſi nullus dolor affligat ob inflammationem, aut ob aliam manifeſtam cauſam. Hipp. *l. prog. ſect. 3. text. 23. 24. 25. & 26.*

Quibus inveteratio eſt morbi, dolorificum imis in partibus expectare oportet, potiſſimum vero junioribus. Hipp. *In diuturnis febribus, aut phymata fieri ſolent, aut in articulis Abſceſſus.*

Quibus febres longae, iis tubercula ad articulos, vel dolores fiunt, Hipp. *l. 4. aph. 44.*

Sunt & Abſceſſus futuri ſigna urinae tenues, & crudae, toto morbi decurſu, cum ſalutaribus ſignis apparentes, *l. 2. Aph. 34.* Si eorum, quae excernuntur, ſuperſit pars aliqua: tunc in Abſceſſum morbus eſt facilis.

Per Abſceſſum futura criſis quomodo cognoſcatur, *3. de criſib. cap. ultimo*, doceris.

Cap. XVII.

Qua aetate, ac tempore anni, morbique, adveniant Abſceſſus.

ABſceſſus ſenibus haud eveniunt; hominibus, qui trigeſimo ſunt anno minores, citius apparent. Jo. Heurnius *inſt. med.*

l. 11. *cap.* 5. quamquam Hipp. l. *coac. ubi de dolore capitis*, ait, maxime vero triginta quinque annis minoribus profluvia sanguinis; senioribus vero Abscessus expectare oportet; sed enim aliud est senibus non accidere, senioribus triginta quinque annis accidere. Admodum, inquam, senibus Abscessus rarissime accidunt: siquidem robur virium his naturaliter debile. Ad haec, sub diuturnitate Abscessibus solenni, fracta natura ad propellendum nullam vim habet: humoris vero contumacia, & compactorum meatuum ariditate, resistit; quas ob causas sub senecta nil ejusmodi à natura suscipitur, aut ne tentatur quidem. Sicut in minoribus natu, trigesimum annum agentibus, Abscessus consistunt; ita quartanae potius agentibus annum quadragesimum, aut, etiam senioribus accidunt; *com.* 3. *progn. text.* 28.

Oportet autem expectare Abscessum per febrem continuam; in quartanam vero discessuram quoties intermittat prehendatque errabilem modum, atque ita agendo autumno propinquet. *Com.* 3. *progn. part.* 27.

Cap. XVIII.

Dignotio situs partium, aetatis, Abscessusque specierum, ex I. Sylvio.

Signa crisis futurae per Abscessum in quamvis partem

Febris salubris, & cum signis salubribus, sed protracta non soluta, ut ad diem vigesimum, & diuturna ac tarda, sine dolore à phlegmone vel causa externa, hyeme magis.

Morbus aut calidus, sed cum viribus imbecillibus: aut frigidus, sed cum viribus robustis. Nam si calidus, & vires robustae per excretionem solvetur; si frigidus, & vires imbecillae, aut aegrum jugulat, aut tardissime vix coquetur.

Aetas minor annis 30. aut 35. Nam senibus minus fiunt Abscessus, ob virium imbecillitatem, etiam si febris sit diuturnior. Infra autem annos 30. magis & citius fit Abscessus.

ſceſſum, in febre mitiore, & diuturniore

Urinae tenues & crudae longo tempore. Nam multa, & cum plurima hypoſtaſi, paulatim coqui & ſolvi morbum ſignificant.

In articulos vel glandulas, aut alias partes.

Superiores, ut glandulas colli, & quae parotides dicuntur.

Morbus praecipue non diuturnus.
Somnus gravis.
Dolor capitis vehemens.
Capitis & temporum gravitas.
Surditas repentina & praeter rationem.
Reſpirandi difficultas aliquandiu ſine cauſa manifeſta.
Hypochondria ſemper mollia & indolentia.
Reſpiratio aliquandiu difficilis, ſubita, ſine cauſa manifeſta, mox quieſcens.

Inferiores.

Morbus diu duravit.
Urina tenuis, cruda, multo tempore mixta.
Circa hypochondria aliquid phlegmonis & caloris in peripneumonia, huc repere humores ſignificat.
Gravitas, tenſio, phlegmone, dolor inferiorum partium.
Nullum ex ſignis parotidum apparuit.

CAP. XIX.

Methodus dignoſcendorum ſitus, & partium obnoxiarum Abſceſſus communis.

CONſtabit autem partium, quae obnoxiae ſint Abſceſſibus, & ſitus cognoſcendorum aliqua methodus, ex conjecto ſubſiſtentis humoris orgaſmo, & motu naturae facultate, ac ductuum ſurſum, ac deorſum ſpectantium habitudine, ac ſitu; ſi ſuccus quidem tenuis ſubſtantiae ſit, potius ad ſuperiora, ſi vero craſſior ad inferiora promptior erit, ſi valens natura ſit, & viribus

bus cumulata, deorsum & procul ab affecta sede, & morbi dignitate molestum humorem extrudet. Conferet autem, & partium male affectarum dispositio, quae prona sit ad recipiendum, docente Hipp. *l.* 4. *aph.* 33. quod si ante morbum pars aliqua laboraverit in eum morbum decumbet. Item conferet vasorum sive sursum, sive deorsum vergentium commoditas: quippe in rectum proprio quodam naturae nutu levis humor debet adscendere, gravis descendere, si viae sint expeditae.

Cap. XX.

Dignoscendi situs ratio privata.

EXoriuntur ad inferas quidem partes, quibus hypochondria incandescunt, ad superas vero, quibus hypochondrium quidem molle est, ac doloris expers; ipsi vero paulisper suspirioſi quiescunt sine causa; Hipp. *com.* 2. *progn. text.* 66. consule autem Galenum *in com.*

In febribus ad articulos, & circa maxillas maxime Abscessus fiunt: prope sane dolores unius cujusque ad supernam partem magis, & in totum, si vero lentus fuerit morbus, & deorsum tendens; inferne etiam Abscessus fiunt, maxime autem pedes calidi, inferne significant, frigidi superne; Hipp. *l. de hum. num.* 3. vide autem, quae Gal. *in com.* scribit scitu plane digna.

Qui tenuem crudamque urinam diutius mingunt, his Abscessus expectari oportet in partes diaphragmate inferiores. Hipp. *lib. progn. n.* 11.

Qui diutius secure ex febre continua laborant citra dolorem, aut inflammationem, aut aliam causam, his Abscessus expectandus est, cum dolore, ac tumore, ac magis in infernis partibus, *lib. progn. com. text.* 23.

Abscessus his, qui nyctalopae vocantur prosunt insuper apparentes, & ad infernas partes erumpentes: verum non valde accedunt per juventutem. Hipp. *l.* 2. *prorrhet. num.* 40.

Abscessus autem inferius erupturi cognitio traditur *com.* 2. *prognost.* 4. *text.* 66.

Quibus jam nephriticis ex renibus affectis praedicta signa acci-

dunt, doloreſque circa muſculos ſpinales fiunt, ſi quidem circa locos externos fiant, etiam Abſceſſus intrinſecus futuros expecto, *l.* 7. *aph.* 36.

CAP. XXI.

Dignotio partium privata.

ABſceſſus maxime incumbunt in partes dolentes, inutiles, claudas, imbecilles, atque laſſatos; ita Hipp. *l.* 6. *Epid. ſect.* 7. dixit; *Tuſſes laborioſae incumbunt in partes laeſas, ſed maximae in articulos*; & quidem *ſect.* 7. primo qui vocibus amplius, quam par erat, ſed fatigarunt, aur riguerunt: in anginam magis inciderunt: qui manibus laboraverunt, manibus ipſis facti ſunt paraplecti: qui vero equitaverunt, aut amplius iter fecerunt cruribus ſunt fatigati. Idem fere 4. *aph.* 33.

Quibuſcunque in febribus tremores citra judicationem ceſſant: his in progreſſu Abſceſſus doloroſus ſuppuratus in articulos fit, & veſica doloroſa, Hipp. *progn.*

Quibus alvus ab initio turbatur, urinae vero paucae ſunt, & progreſſu alvus ſiccatur, urina vero tenuis redundat, his Abſceſſus ad articulos fiunt. Hipp. *l. progn.*

Dyſenteria intempeſtive ſuppreſſa Abſceſſum in coſtis, aut viſceribus, aut articulis, facit. Hipp. *Coacis.*

Quibus ex morbo ſe erigentibus ſtatim in manibus, vel pedibus, dolores fiunt; in his Abſceſſus ſunt futuri. Hipp. *l. de humor.* Aetius Tetrabibl. 2. *lib.* 1. *C.* 11.

Abſceſſus velut glandularum tumores ſignum quidem partium, quae germina habent: ſed & aliarum maxime vero circa viſcera; Hipp. *l.* 6. *Epid. ſect.* 2.

Urinae cum rigore malae, & convulſoriae, tum alias, tum ſi quidem antea gravi ſopore preſſus fuit: ſpes autem in his eſt Abſceſſum retro aures futurum. Hipp. *lib. coac. praen*;

Somnus gravis cum dolore capitis, & ſurditas ſtatim adveniens, parotidum ſunt ſigna: ex eod. Hipp.

Ubi morbus non fuerit valde diuturnus, ſi ſubit difficultas, ac halitus laboranti ſuperveniens mox quieſcat, eamque gravitas capitis, ac dolor ſubſequatur, & gravis ſomnus, & ſurditas,

huic

huic in glandibus post aures necesse est Abscessus fieri, Gal. *l.* 3. *de crisi. & com.* 75. 76. 77. *l.* 1. *prorrhet.* & ipse Hipp. *l.* 1. *prorrhet.* Abscessus circa aurem attollit praecordiorum distensio cum sopore anxioso. Hipp. *l. progn.*

Abscessus juxta aures emergunt ex egestionibus desinentibus spumosas. Hipp, *progn.*

Abscessus post aures significatur colore faciei; *primo prorrhet. com.* 2. *text.* 14. *&* 6. *epid. com.* 2.

Cap. XXII.

De ratione praesagiendi Abscessus.

Supra, qua de fine molientis Abscessum naturae dissertum est, fundamenta jecimus, & summa tradidimus capita bene instituendae praesagitionis; porro quemadmodum se res habet ad esse, ita etiam ad cognosci: praeterquam, quod praenotio nihil ad summam est aliud, quam consilii naturae architectantis praesentia. Quas ob res, quae ibi proposita sunt à nobis, ea nunc in memoriam revocari oportet: atque adeo perpendi num morbus is sit, quem excutere natura concoctione valeat, vel secus. Valebit autem si firmus humo tum aetate, tum viribus, morbo sit faciliore correptus. Facilis autem morbus erit, si calidis, mitibusque succis, sit fultus, quales nimirum è sanguinis genere sunt.

Quod si bilioſus sit apparatus, & aliquanto turgidior: robore naturae, sicut dixi, constante, & notis, quas paulo posterius adjiciam, praemonstrantibus; probabile credideris futurum effluxum, seu materiae totius, seu plurimae, prout naturae facultates, & morbi lenitas, se ostenderint. Atque ejusmodi quidem est praesagitio, si calido sit in genere morbus.

Quod si frigidis, crassis, lentisque materiis stipatus sit; hyeme praesertim, & autumno; doctus proprietates Abscessus, quas suo capite legisti, certus eris hoc genus morbi futurum, ut per decubitum finiatur perfectus, non perfectus; salubris, exitiosus; difficilis, dubius; prout & secuturae te docebunt normae, naturaeque & morbi virium sese exhibuerit aestimatio. Nempe si materia, quae morbum facit, eo redacta sit à natu-

ra, ut educi possit per loca conferentia tempore, & loco expulsioni opportunis: hoc pacto conducibilis erit Abscessus: sin morbus, aut materia, aut uterque naturae superiores sint, contra aestimandum. Rationem autem dignoscendi rem hanc fuse docuit Vidus Vidius *in Artis med. tom. 2. part. 1. l. 10.* & hunc imitatus Prosper Alpinus *in l. primo de medico praesagio.*

Haec quidem generalis, & summa fuerit praesagiendi ratio. Caeterum praesagitor ipse per multum, & non vulgariter versatus sis, oportet, in uno Hippocrate, qui mirificentissime, ac diligentissime omnium, qui ad hanc aetatem extitere, rem prognosticam assequutus est: ut qui cum natura, & ejus consilio maxime fuit conjunctus. Non levis autem opera, neque perfunctoria, sed singularis, & exacta, navanda est, ut hujus Viri doctrinam attingere liceat, cujus nos aliqua definitius tradere jam incipiamus.

CAP. XXIII.

De lege salutaris Abscessus.

MOnstratum ante per nos fuit, Abscessum esse metastasin, ac transpositum quendam humoris, naturæ gubernantis studio procuratam. In transpositu porro sunt haec; humor transpositus; pars unde migrat, itemque pars quae recipit; viae, per quas humor transfertur; ac finis, cujus gratia transfertur: haec quidem singula recte comparata sint oportet, si salutaris esse debet Abscessus.

Primo quidem humor coctus, aut semicoctus sit oportet; etenim si crudus sit, praeterquam ineptus est transmotioni, & naturam potiùs vi symptomatica irritaret. Ad haec, ut admonet Hipp. *l. 1. epid. sect. 2. cruda, & incocta, & in malos Abscessus conversa, aut morbi longitudinem, aut judicationis vacuitatem, aut recidivas, aut mortem inducunt*: & *l. 2. prognost. sect. 2. text. 66. si sputum*, inquit, *non facile excernatur, neque urina hypostasin habeat laudabilem; periculum est, ne ab Abscessu claudicet articulus, aut multum molestiarum exhibeat.* Praeter hanc qualitatis conditionem, est & alia proposita per Galen. *com. 2. progn. part. 65.* quae est, ut succi sint non omnino exitiosi.

Haec ad qualitatem materiae pertinent; caeterum, & quantita-

tate debet esse moderata i. e. non pauca, nec valde multa; quocirca magnus Hippocrates statuit hujus terminos non minorem copiam, quam ut morbum non solvat, nec majorem, quam ut tolerari possit; paucae quidem, & semifluae materiae meminit *l.* 1. *epid. text.* 2. cum ait: *exanthemata apparebant parva, nec dignè morborum excretioni respondentia, inde mors rursus evanescentibus, & l.* 2. *Coac. c.* 15. *text.* 4. *parotides pravae sunt paralecticis.* Duretus inter caetera causam ad semifluam translationem humoris refert, quamquam vero *com.* 1. *l. progn. text.* 40. parvam abscessionem laudavit dicens, *suppuratio, quae foras vertitur, optima est, si parva &c.* tamen parvitas hic moderata intelligenda, non exilis, & vere paucifera. At vero uberioris plusquam par est effusionis meminit eadem particula, dicens; *multi Abscessus oboriebantur, aut minores, quam ut quicquam prodessent, aut majores, quam ut ferri possent.*

Praeter humoris modum ita requisitum, debet & pars, unde is elicitur, rite delecta esse: nimirum, ut sit ea, cujus salus ad universitatem corporis spectet, ac proinde munere praestans, ac digna sit: secus enim nulla esset necessitas transponendi. Est autem animalis corpus qualis civitas, & exercitus, in quo, ut servetur Imperator, & Princeps, expedit vilissimum quemque hominem occumbere: & ad summam is est ordo dignitatis à natura in omnibus demonstratus, ut abjectorum incolumitas perpetuo cedere debeat nobilioribus.

Est & pars Abscessum receptura videnda, quae viribus infirmior, munere inferior, situ corporis humilior, loco remotior, & materiae sufficienter transmissae capax esse debet: quod autem inferna, & dissita pars Abscessui sit oportuna, summus medendi Magister indicavit *l.* 2. *progn. text.* 76. dicens, *Abscessus, qui erumpunt ad crura in pulmonia vehementi utiles omnes:* & *l.* 6. *epid. sect.* 1. *parte* 17. *si e superioribus partibus infra umbilicum inferioribus articulis constiterit, bonum.* Enucleatissime vero *l.* 2. *epid. sect.* 1. *optimi sunt Abscessus, qui infra fiunt, & longissime infra ventrem, & remotissimi a morbo.* Ita Duretus Hippocratis, ut vocant aliqui, Genius, *l.* 3. *Coac. Appen. de phymatis, quod cap. est* 26. ait; *Abscessus non boni nota, prope abesse a morbi domicilio.* Praeterea capax esto pars, quae Abscessui sustinendo destinatur: alioquin is, qui à parte non admittitur, ad interiora recurret

prompto mortis periculo. Inde dictum est, *in prorrhet. & Coacis; quae apud aures extuberant in paraplecticis suspecta sunt: quia magnitudini morbi non respondent*: est autem legere plures in hanc rem ab Hippocrate descriptas historias. In epid. *Aeger. 9. sect. 3. l. 1.* Crito Abscessum habuit in magno pedis digito nocte deliravit, postridie interiit; *& l. 2. epid. sect. 3.* Calvus Laryssaeus femur dextrum doluit, quarta die circa meridiem mortuus est celerrime, & acutissime: *& sect. prima l. 2. ejusdem operis*, Temeni neptis ex vehementi, & acuto morbo Abscessum habuit in digito; cumque pars totius materiae capax non esset, recurrente eadem ad superiores, & nobiliores partes, interiit. Itaque & recursus materiae ne fiat, requiritur in optimo Abscessu. Porro semiflui & recurrentes affectus parotidum modo, fere funesti sunt exitus omnes.

Supersunt exponendae viae, situsque transpositionis: nam ubi pars dextra laborarit, in dexterum item latus deducenda materia est; sinistrum vero accipiet à sinistra. Porro qualis in Abscessibus per effluxum, par & in eo, qui est per decubitum, rectitudinis ratio requiritur, τὸ καθ' ἴξιν dicere consuevit Hippocrates, hac re declarata tum in aliis, tum in Hierophonte, *hist. 3. l. 1. epid.* qui jam pessime habens ex lienis amplo tumore, suscitato ad femur, quod respondebat, Abscessu, praeter spem, evasit. Sunt igitur leges Abscessus laudabilis, ipsum fieri pro dignitate, deorsum, sine recursu, cum partium sympathia κατ' ἴξιν: quarum quidem omnium, qui majorem summam participaverit, is utique praestantior futurus est; ex una quidem aut duabus minime bonus affirmandus, sed e quam pluribus: optimus autem qui & consummatus, & numeros omnes expleverit. Lege autem & quae in hanc rem diserte scripsit Vidus Florentinus, *Art. medic. tom. 1. l. 9. cap. 5.* quod est de crisi.

CAP. XXIV.

Praesagia.

POst communiores istas praesagiendi formulas, subjungemus & alteras speciales, ab omnibus Abscessus locis ante recensitis

sitis repetitas, duplicem ipsorum eventum expositurі, secundum Veterum testimonia, singulis capitibus accommadata: exordiemur autem ab his, quae morbos judicant, aut secus.

Signa Abscessuum perfecte judicantium.

Decubitus cum deterior sit Abscessus species, hinc interdum effluxus solvit: quod docuit Hipp. *l.* 4. *Aph.* 74. qui est, *quibus spes est Abscessum fore ad articulos, hos liberat ab Abscessu urina multa, & crassa, & alba, prodiens, qualis in febribus laboriosis, quarta die quibusdam fieri incipit: si vero etiam ex naribus sanguis eruperit, brevi admodum solvitur.* Ejusdem simile & *l.* 4. *epid. sect.* 4.

An judicent autem maturi in morbis Abscessus, signum est; si dum fervida sunt mala, non febricitarint, & dum molesta sunt facile portarint: velut quae in sede accederunt Charioni. *Hipp. l.* 4. *epid.* 12. *Quibus in febre assidua pustulae toto pullulant corpore, mortiferum: nisi purulento Abscessu, qui his potissimum ad aures assurgit, periculo defungantur.* Hipp. *in Coac.*

Cum Abscessus aliquis suppuravit, ac ruptus est, tum maxime evadit homo; cum ruptura idonea est, ut pus expurgetur nequaquam retrocedens: haec vero est declivis, & deorsum facta, quam Hippocrates solet vocare εὔροον, i. e. facile fluentem. Vallesius in *prognost. Hipp.*

Cap. XXV.

Prasagia eventus boni.

Abscessus optimi sunt, qui maxime sanguinei: Hipp. *primo epid. & secundo prorrhet.*

Concoctiones celere judicium, & securitatem promittunt, ita quidem Hippocr. *alicubi.* Est tamen illud pervidendum, sententia Gal. *comm.* 1. *epid.* ut, toto morbo concocto simul, fiat: etenim Cratistonactae, & ancillae pictoris suppurabiles apparuerunt, sub quibus tamen mortui sunt ipsi. Pauca haec quidem ad materiam attinent: Quod vero ad formam, haec habe.

Exitus humorum, qui multos hac, & illac Abscessus faciunt,

optimus esse consuevit multas in partes dispergi, & in quemcunque Abscessum portione aliqua insumpta ita consumi longo tempore. Valles. *in com. lib. de ratione victus in acutis partic. quibus per febres fiunt tubercula, pag.* 569.

Suppuratio, quae foras vertitur, optima, si parva; maxime, quae egreditur, & in sublime resurgit: si vero magna & lata, minimeque in mucronem subducitur, pessima; *com.* 1. *prog. partic.* 40.

Erunt & commendabiles Abscessus, qui interne extrorsum erumpunt; ob id, erysipelas, ab interioribus ad exteriora verti, bonum, ait Hipp. *l.* 6. *aph.* 25. & ab angina detento tumorem foris in collo fieri bonum. *aph.* 37. *ejusdem.* Vide autem & quae in hanc eandem sententiam scripta sunt in *l. progn. num.* 23. Veruntamen quod ad posteriorem aphor. spectat, non perpetuam hanc normam primus advertit, & ut intelligendum id sit, enarravit exacte celebratissimus Guastavinus, *in* 24. *locorum select. tom.* 20.

Abscessus ex superioribus ad inferiores umbilico salubres, *comm.* 1. *l.* 6. *epid.*

Abscessus ad crura in pulmonis inflammationibus fortibus, ac periculosis, omnes quidem utiles sunt; optimi vero, qui dum sputum in mutatione est, fiunt. *Hipp. l. progn. n.* 18. *& l. Coac. praenot.*

Quaecunque intro rumpitur, optima est suppuratio; si cum exteriori sede nihil communicet, sed adducta est, nec dolet, & omnis exterior locus unicolor apparet. Hipp. *com.* 1. *progn. text.* 41.

Suppuratio prope canales securior: quia ad expulsionem sola naturali facultate indiget: quae enim concoquere, etiam expellere potest. Cardanus in *Arte parva* 146.

Tubercula foras extumescentia, & acuminata in turbinemque gracilescentia, aequabiliter matureſcentia, non circum dura, declivia, & non bifida, meliora; contraria vero mala: &, si quam plurimum contraria, pessima. Hipp. *lib.* 6. *epid. com.* 1. *text.* 13. simile vero protulit, & hoc *in progn. com.* 1. *text.* 40.

Quaecunque exterius vergunt, optima sunt quam maxime extrorsum spectantia, & in aciem turbinata; sed quaecunque in-

introrsum rumpuntur optima sunt, quae externas partes attingunt. Hipp. *progn.*

Molles boni, crudi vero mali. Hipp. *lib.* 5. *aph.* 67. Optimi sunt Abscessus, si maxime deorsum, & quam longissime ab aegrotante parte absistant. Galen. *in opere de cris.*

Cap. XXVI.

Praesagia Abscessuum male judicantium.

Abscessus ad suppurationem, & circa laterum mollitudines, & inguina, diuturni, atque aegre curabiles sunt. Hipp. *l.* 1. *de artic. sect.* 3. *paulo post initia.*

In febre Abscessus, qui ad primas judicationes non solvunt, diuturnitatem ostendunt morbi. Hipp. 4. *aph.* 51.

Quibus Abscessus circa aurem, ad judicationem fientes, non suppurantur; his submotis recidiva fit. Hipp. *lib. de judicat.*

Cum in morbo aliquo, judicationis tempore, tumores, priusquam suppurentur, evanescunt, expectari recidivam oportet. Hipp.

Quae relinquuntur post judicationem reversiva sunt: Hipp. *l.* 1. *epid. sect.* 3.

Quaecunque sine signo judicationis disparent, male judicata sunt; velut ancillae Polemarchi. 2. *epid. sect.* 3.

Cap. XXVII.

Praesagia eventus mali.

Nunc Abscessus malos exitus enarremus: quorum primi sint, quos dat materiae modus: sequentur autem materiae quantitatem salus, aut mors: nam pauca Abscessus quantitas semper mala apud Hipp. qui *primo epid.* inquit de Sileno; papulae cum sudore rubentes, rotundae, parvae, varis similes, permanebant, nec Abscessum efficiebant, & *l. Coac. praenot. dixit; quibus in febre continua pustulae toto corpore excitantur, lethale, nisi superveniat purulentus Abscessus.* Verum & pauca quantitas etiam mala est. Abscessus enim acervatim fluentes, & non semirepentes, si non

pro ratione, & excretionis dignitate fiant, recurrunt; velut Temeni nepti, ex morbo forti ad digitum decubuit, & mortua est, *l. 2. epid. sect.* 1.

Sed & materia cruda semper mala est, de qua Gal. *in com.* 1. *epid.* haec prodidit; *omnium, quae tum inciderent, incommodorum caput erat, cruditas humorum*; quod si quandoque natura per vim ad aliquos eorum excutiendos aggressa esset, nihil proficiebat; immo vero ab iis superata, aut in profundum recurrere permisit, aut propter paucitatem excretionum Abscessum moliebatur: alias enim à nobis demonstratum est, nullam excretionem, aut Abscessum, fidelem esse, qui cum signis cruditatis apparet, etiamsi ad probam maturationem perveniant.

Deinde, & secundum formae conditiones erunt mali, & insalubres, omnes Abscessus, qui decumbunt diebus non criticis: nimirum non prae se ferunt motum naturae regulatim agitantis humorem; sed hic vincens materiae multitudine, aut pravitate, intempestive praevenit anticipatque pugnam.

Abscessus maligni cum febre continua, exitiosi omnes. Sic Hipp. *in l.* 3. *epid. com.* 3. scribit ignes malignos multis hominibus vitae finem intulisse, tuberculis, carbunculis, defluxibus, ad pudenda.

Pertinet ad formam etiam constantia, stabilitasque, non fluxa conditio. Nempe maligniora, quae cito disparent, ait Hipp. *l.* 2. *epid. sect.* exemplum autem *in* 7. *epid. textu* 9. Timonactis pueri; cui duorum ventrum exanthemata in cruribus, & coxis, & lumbis, & hypogastrio, ac tumores valde rubicundi, quibus sublatis convulsiones, & epilepsia fiebant, sine febre multis diebus, & mortuus est.

Quibusdam in articulos, praesertim in coxendicem, decumbebant, paucis decretorie cessabant, statimque superati, ad priorem statum rediere. In Anaxenore splenico, & mali coloris homine, animadvertit Hippoc. *l.* 1. *epid.* tumorem coxendicum, quo evanescente mortuus est.

Tumores praeter rationem allevantes, pravum: velut Andronici filio erysipelas recurrit, si non ad eundem locum rediens, bonum quid significet: Hipp: *l.* 2. *epid. sect.* 3.

In febribus glandularum tumores deteriores, qui in acutis ab initio vigorem remiserunt. Hipp. *l.* 2. *epid. sect.* 3.

Cum

Cum dixi malos evanescentes tumores, pejores eos intellige, qui postquam apparuerunt, subinde delituere: siquidem hoc ait Gal. *in primum prorrhet. naturam impense languidam indicat; quae ceptam excretionem perficere non valet.* Sic Ephranoris filius, cui exanthemata exorta parum profecerunt, etenim absque ratione disparuerunt; inde mortuus est: ait autem inibi Galenus talium signorum genus deterrimum esse: nempe, quae tubercula, vel pustulae, ex imo ad cutim enata, recurrerunt, gravissima omnium sunt, omniumque maxime, ubi Abscessus non ob humoris fluxus tenuitatem, aut partis laxitatem, aut aëris caliditatem, aut adhibiti medicamenti discutientis potestatem, sed ob virium maxime lapsum, intus recurrunt.

Morbi in alios mutati semper fere necant, siquidem corpus imbecille, morbus alius superveniens nactus illa imbecillitate tollit, priusquam superveniens finiat: ut palam est de ascite, qui hepatis vel lienis affectum consequitur. Hieronymus Montuus *in comp. curatricis scientiae:* quamquam hoc viro prior Actuarius idem censuit, *in libro 2. meth. med.* quem locum alias notavi.

Abscessus mali sunt, si dolorem acerbum, acrisiam, vel diuturnitatem, secum afferant; Jo. Heurnius *lib. 11. instit. medic. c. 5.*

Cum multis signis conjuncti nulli Abscessus esse boni possunt: sunt enim judicatoria non judicantia. Prosper Alpinus *l. 7. de med. praesag. F.*

Non mediocris periculi sunt tumores admodum rubentes, atque omnium maxime liventes, & nigricantes: quem pravum colorem in exanthematis ne mulierculae quidem ignorant. Porro in Critione moribundo pustulas nigras advertit Hippoc. *l. 1. epid. & text. 68.* tubercula secundum aures nigricantes grassata, in pestilenti illo statu, descripsit.

Cap. XXVIII.

Praesagia futurarum Parotidum.

IN anxiosis quibusdam vigiliis Abscessus circa aures maxime. Hippocr. *l. 2. prorrh. n. 22.*

Et

Et ſurditate leniter Abſceſſus circa aures fiunt, tum alias, tum ſi anxioſum quidpiam ſuccedat, & ſoporoſis inter hos adhuc magis. Idem *ibidem.*

Quae convulſorio modo exacerbant cum ſtuporis detentione, Abſceſſus juxta aures producunt. Hipp. *lib.* 1. *prorrh. n.* 23.

Convulſio, tremor, anxietas cum ſtuporis detentione, parvos circa aures Abſceſſus exacerbant. Hipp. *l.* 1. *prorrh. n.* 23.

Aquoſae urinae alba innatantia habentes, & quae varie exalbidae ſunt, ac foetidae, Abſceſſus juxta aures faciunt. Idem *ibidem.*

In capitis dolore ſopor, & ſurditas circa aures, Abſceſſum aliquem eructat. Hipp. *l.* 2. *prorrh. Fine.*

Haec, atque alia de Parotidibus, Hipp. *eodem n.* 22. *&* 23.

Cap. XXIX.

Prognoſtica Parotidum ſalutarium.

PArotides, quae ſuppurant cum ſignis coctionis, & pus habent album, ſalutares; Hipp. *in l. Coac.*

Optimae ſunt, vel ſaltem non pravae Parotides, quae praegreſſis evacuationibus, aut purgationibus, reſolvuntur; & praeſertim cum bonis urinis, quales fortaſſe fuerunt, quae Clazomenio extuberarunt. Proſper Alpinus *l.* 7. *de med. praeſag. F.*

Tuſſiculae, quae ſunt cum ſputatione Abſceſſum circa aurem ſubmovent: Hipp. *l.* 1. *prorrhet. Fine.*

Tubercula juxta aures in febrientibus cum dolore oborta, quibuſdam febre judicatorio modo deficiente, neque ſedantur, neque ſuppurantur: haec bilioſum alvi profluvium, aut dyſenteria, aut craſſarum urinarum ſubſidentia ſolvit. Hipp. *l.* 1. *epid. conſtit.* 3.

Cap. XXX.

Prognostica Parotidum malarum.

TUbercula circa aurem, quibus circa judicationem exorta non suppurata fuerint, his disparentibus, recidiva fit pro ratione recidivarum. Recidiva verò fiente rursus intumescunt, & permanent, velut febrium recidivae in simili circuitu: his spes est ad articulos abscedere; Hipp. *l. 6. epid. sect. 4 Princ.*

Ex volvulis graveolentibus, in febre acuta, praecordiis sublimibus, diutius permanentibus, Abscessus circa aures oborti occidunt; Hipp. l. 1. *prorrhet. num.* 22.

Tubercula secundum aures, quae in febre cum dolore extuberant, nonnullis cum febris decretorie sedatur, non residunt, neque suppurant. Hipp. *l.* 1. *epid.*

Tumores circa aures maxime ex acutis in febribus ardentibus fiunt, si morbum non solvant, neque maturent, aut ex naribus sanguis fluat, vel urinae deponant sedimentum crassum, moriuntur. Hipp. *in prorrhet.*

Quibus humores circa aures facti non suppurantur in ardente febre; hi non valde servantur. Hipp. *in coacis.*

Tumores circa aures post expurgata plurima graviter olentia, acuta febre, hypochondrio intento, tardius excitati interficiunt. Hipp. *in coacis.*

Abscessus circa aures in morbis diuturnis suppurati, non valde albo, & inodoro pure, occidunt, & maxime mulieres. Hipp. *progn.*

In suppuratis Parotidibus pure non albo effluente lethale. Hipp. *in prorrhet.* Itemque cum urinis parum coctis apparere Parotides, pravum est.

Abscessus juxta aures laeviter syderatis, mali: Hipp. *prorrhet.* 1. *F.*

Abscessus post aures perpetuo sunt suspecti: nam fere superveniunt fractis viribus, & videntur novas morbi causas attexere. P. Alpinus *l. 7. de med. praesag. c. ult.*

Parotides suspectae, absque signis coctionis, probe suppuratae

ipsae. Tales ab Hipp. *l.* 1. *epid. sect.* 2. in Cratistonacte, ancilla fullonis, observatae, quorum uterque mortuus est. P. Alpinus *ibidem.*

Doloroſi aurium Abſceſſus citra judicationem diſſipati, mali ſunt; Hipp. *l.* 1. *prorrhet. fine.*

CAP. XXXI.

Curandi ratio.

INtelligentiae plane non errantis naturae ſunt quaelibet operae: quod dixit alibi Philoſophus. Abſceſſus igitur à prima naturae facultate inſtituti, abſolutique, nulla non inconſulta eſt, quae conficiatur extrinſecus amolitio: neque ad opus criticum dum adornatur, aliqua medentis eſſe debet admolitio; praecerquam in recurrentis Abſceſſus metu; quo tempore impedita procuratrix interior nullis conatibus, valet ſuo munere defungi. Sed deſideratur etiam medentis adjumentum, ſi ab imperio altero Medico praeverſus fuerit effluxus, decubituſque ordo, quorum uterque ſalutares erant: nam hi denuo ſunt artis induſtria provocandi, reſtaurandique quoad ejus fieri poteſt. Adjuvandi ſunt inquam eodem modo, quo proceſſuri fuerant, Abſceſſus critici. Itaque ſi effluxus per vias alvi, & inteſtinorum, praeſentias facturus, tunc praeſto debebis eſſe per clyſmos, qui eo pertrahere valeant, & per alvum cientia. Si in renes, & veſicam propendeat humor, continuo per haec, quae offeruntur tum eſculenta, tum potulenta urinam movebis. Si ad ſudorum eruptiones extenuata materia ſe oſtenderit, crebris infricatibus, & potiſſime medicatis, cutis forulos praeparabis. Si in menſibus aut haemorrhoidibus ſpes ſit, has item vias providus expedies. Denique purulentas aures laxante ſuo vaporatu excitabis nares ad haemorrhagiam praeritatas accommodo medicamento percelli curabis; & deinceps aliis alia.

Hac cura quidem effluxus naturae varios promovebis. Caeterum Abſceſſus alios in parte aliqua deſignatos pari ratione vel anticipaveris, vel alio tempore irritaveris; ac tantum non currentem incitaveris. Ad hunc quidem modum hoc ſaeculo noſtrae foeminae pueros ſuos, quibus variolae morbillive inſtant, pan-

pannis coccyneis undique contegunt in calido conclavi repositos. Ita etiam Medici febrientibus hominibus, qui podagram alias experti sunt, articulos fomentis, & cucurbitulis, & omni qua licet ratione pertentant, prudentes & in hoc consulti, pro servanda corporis incolumitate, membris vilioribus non parcere, quin partem morbi deferre. Ita etiam sub pestilentia nos bubones, accretosque adenes in lue venerea, fovemus; quantae autem, aut quam certe, offensae foret Abscessus hos avertere, retrudereque? Similiter igitur, & Abscessus omnes, qui vel in febribus vel in affectibus aliis longis, serio naturae decreto sunt erupturi e visceribus, non est fas aliquo pacto repellere, revellere, interrumpere, interturbare, minuere, inanitionibus labefactare; monente Hipp. *l.* 2. *epid. sect.* 3. Abscessus horum facere oportet, eos vero, qui item fiunt, declinare: eos autem excipere si prodierint jam: & qualia oportet, & qua parte oportet: qui vero non valde, eos coadjuvare; eos vero avertere, si omnino incommodi fuerint, maxime si hi adfuturi sint: sin minus si jam veniunt.

His multis, & graviſſimis, Hippocratis de Abscessu rite curando, praeceptionibus intelligendis, adeas oportet praeclaros suos enarratores, quales fuere Petrus Jacobus Stene, & Franc. Vallesius. Summa est haec, natura morborum medicatrix est, nos administri duntaxat, & contra morbum, & suas adversas motiones, opitulatores: quare, quid cogitamus, quae prae se ferat, aut innuat natura, nos contra aliterque facere? certum sit errare nos haud posse, cum ipsam sequimur: nam quo natura vergit, eo ducere oportet. Utinam autem medendo, tam hanc assuescceremus observare, atque imitari vere, quam verbis profitemur: sed nos in argutiolis, & falsis deceptoriisque artis subtilitatibus occupati, nil magis vulgare vileve, facimus magis, quam Ducem nostram sequi, quo plus ex nobis sapere videamur, & ut aegros magnificentius occidamus.

Atque haec quidem dicta sunt maxime, si succus transferendus à natura, inclinet in regionem convenientem: secus enim non oportet impetum juvare, sed revellere; avocareque, ut idem Hipp. 6. *epidem.* his verbis; *Revellere si quo non oportet, vergant; si autem quo oportet, aperire, ut singula vergant.* Quare si Abscessus fiat ad partes inferas, & adenosas, non est ten-

tanda revulsio; neque enim abscessus pars est incommoda: si vero videtur succus in internam, & principem, partem irruere, revellendus, avocandusque est: de quibus quidem operibus rite rectèque perficiendis, scriptum leges uberrime, a Vido Vidio *tom.* 2. *part.* 1. *l.* 16. *cap.* 10. & sequentibus aliis ad libri calcem.

His summis capitibus de Abscessu prophylactice jam traditis: addo nunc adversionem, & admoneo nostros, hic non exequi me curationem Abscessus jam suppurati, atque perfecti, quando pars haec ad therapiam communem pertinet apostematum, quae plene pertractata est, à primo Gal. *l.* 13. *meth. med. cap. praesertim* 5. *& l.* 9. *ad Glauc. c.* 6. à Cornelio Celso *l.* 7. *cap.* 2. ab Aetio *Tetrabibl.* 4. *ser.* 2. *cap.* 32. & e junioribus optimè à Vido Vidio, *tom.* 2. *part.* 2. *l.* 12. *c.* 3. item à Gabr. Fallopio, ab Hieron. Fabricio, & à quo non scriptore chirurgico? Nos theoriam Abscessus critici singularem instituimus, quod cum fecerimus in universum, satis huic rei jam feciisse videmur. Rectè autem fortasse, si qui hoc exoptent, tradi de Parotide, cujus curationem ex opere nostro de Efficaci Chirurgia, laboris compendio, transtulimus, quae est haec.

Cap. XXXI.

De Parotide maligna.

UNiversis Parotidis tres esse exitus comperimus: aliis enim febre laborantibus suppurantur, & effuso pure sanescunt; aliis evanescunt, hoc est repente atque insperato, disparent; aliis neque evanescunt neque suppurantur, sed persistunt usque dum homo interit, aut ipsis paulatim resolutis liberatur. Ego quid in hujusmodi aegrotis, quibus per febres malignas Parotides oriuntur, facere soleam, dicere hoc loco non gravabor. quandoquidem censeo multos esse servatos, qui alioquin interiissent. Mox ac oriri incipiunt partem laxante oleo foveo, ut chamaemelino: atque si exire cunctentur; loco ipsi curcurbitam affigo, ne Abscessus sit minor, quam ut possit conferre; ubi autem satis manifestus jam factus sit, si brevi increscat, plurimum mitto rursum sanguinem, ne sit major quam possis susti-

sustinere: mox vero durum adhuc tumorem, neque ulla suppuratione expectata, ignito ferro aperio, altera quidem in parte, si alteram solum obsederit tumor, in utraque vero si utramque, & cataplasma suppurans appono. Plerumque res cedit bene: nam brevi computrescente, post inustam escharam tumore, manare pus incipit, & per id orificium caput, & reliqua viscera perpurgantur. Neque hoc cuipiam videri debet atrox; pars enim adenosa per sese quidem vilis est, quamque ob id licet urere, & secare, & utrumque contemnere. Haec Franciscus Vallesius *comm. in l. 7. epidem particula 92.* quae quidem omnia propterea quod efficaci nostrae medicinae mire favent, non dubitavi integre recitare; quemadmodum neque illa, quae scripta *commentario 6. epidemiorum particula 16.* sunt haec; *Quanti usus fuerit Hippocrati ustio saepe jam animadvertimus, ego quoque jam in Parotidibus, quae ex morbis aliis non levibus fiunt, cito, vel nulla expectata suppuratione, in ipso tumore; nulla enim melius ratione providetur, ne tumor recurrat, sed materia, per ipsum ulcus quod infligitur, expurgetur.* Eadem quae Vallesio sententia fuit Ludovico Mercato *in l. 7. de febre pestilenti, & maligna c. ult.* licet hic fortasse timidius agens candenti auro, vel levi aliquo ferramento, eas unico foramine aperit, ut veneni vis, aut immodica humorum copia facilius exspiret: *quo sane auxilio plurimos veluti deploratos sanitati fuisse restitutos compertum est*, inquit. Huic ad unguem decreto adhaesit & Thomas Grossius Professor Ferrariensis primarius, *in comment. de febribus, ubi de Parotide pestilenti.*

Peroratio.

HActenus multa equidem ex Hippocratis, familiaeque suae Virorum optimorum, campo collegi, selegi, digessi. In qua re facienda consilii mei ratio, praescriptumque, fuit, ut viam quandam sicuti vides, ad singulare exemplum, id est, ad Illustrissimae puellae morbum examinandum, praestruerem; non ut amplissimam materiam, quantumcumque capit illa, complecterer, aut curiosorum hominum arduam speculandi cupiditatem explerem. Caeterum capitum summa necessariorum, modica rerum tractatio, lucidus ordo, aequabilis dispotio, res-

que omnis à nobis compoſita, aut mediocribus ingeniis noſtrae gentis placitura ſit non diffido: quando ſcilicet primi fuimus, quibus hunc vacuum in medicina locum implere, & particulam hanc ordinare, in mentem venerit.

Jam vero quod pleroſque multorum auctorum locos, & ſententias, operi interſeruimus, vide quaeſo lector; praeterquam quod ſumma ocii egeſtas, praecepsque ſcriptionis feſtinatio, illud ut efficeretur coegit: ad haec & ſtabilioris doctrinae gratia, non intempeſtivum etiam bonorum uti teſtimoniis viſum eſt. Quibus certe ſingulis & enarratiunculas addere mens erat, memoratae cauſae offenſioni fuiſſent. Erit autem fortaſſe quando ſupplementa haec ex meâ opera deſideres. Vale.

FINIS.

ALCALA

SUPERIORUM EPEXEGESIS;

EODEM SEVERINO AUCTORE.

PRAEFATIO.

HActenus haec de Abſceſſu per Decubitum, & Effluxum, univerſali, atque communi omnibus, ratione, per ſumma ſua capita, quaſi liberius evagati, repetivimus: his nunc (quae occaſio praecipua ſcribendi fuit) particularem ejuſdem rei diſquiſitionem, ac propemodum Exercitationem ſubnectemus. Quae ſcilicet erit enarratio, diſcuſſioque, Abſceſſus, quem, communi cum omnium animi aegritudine, perpeſſa eſt generoſa Domina JOANNA, Illuſtriſſimi, atque Excellentiſſimi Proregis noſtri, Ducis Alcalaeorum, Domini FERDINANDI RIBERAE filia natu minima.

Coordinatur autem haec tractatio cum ſuperiore ſic appoſite, ut quemadmodum haec diſputatio generalis, definita exercitatio quaedam eſt; ſic contra illa ſummam, & amplivagam, comprehenſionem cauſſae hujus, & argumenti, continet; uſque adeo, ut nos utrumque complexi, & abſolutae rei theoreſi, & ſingularibus pragmatiae partibus ſatisfeciſſe, & communem hominum uſum, cum privato conjunxiſſe, pretiumque operae feciſſe, videamur.

Domina JOANNA RIBERA decimum annum agens puella, ſpectatus Hiberiae floſculus; Charitum cura; Venerum lepos; Coeleſtium corollarium; Sextus columen; Ætatis ſpecimen: ſic annos longe ſuperat delectu morum, judicio, ſagacitate, ſermonis gratia, elegantiaque in compoſitione ſui, in regiis virtutibus memorabilis; filia parentibus digna; delitium horum unicum; nec ſatis pro dignitate viſa diligi, eſt haec aulae domi-

minicae admiratio, neceſſariorum exultatio: ſolo in hoc minus felix, quod, ſicut in mortalibus rebus omnibus accidit, & compenſata ſunt aequa lance divinitus omnia, non arriſit huic Hygiea primordio, ſed culpatiore proceſſit valetudine corporis: ſeu quod, ut referunt, exanthemata infantiae ſolennia parum dextere provenerint; ſeu, quod minus commode, ut ſaepe fit, nutrix obtigerit. Poſt aliquas aetatis praedictae offenſiones, Hiſpali, urbe Hiſpaniae magnificentiſſima, decubuit preſſa hemitritaea continua, quae gravi, & longa, viſcerum obſtructione fota, tenuiſſimum corpuſculum ad incredibilem maciem, nec ſine tabis ſuſpicione perduxit. Interim, referunt longam ei fuiſſe perpurgationem urinae luridae, quam profuturam unice praedixerat Doctor Yvannes probatiſſimus Civitatis ejusdem Medicus. Fuitque vere ſalutaris longo poſt tempore, quo vagi dolores erupere per articulos: qui tamen non difficile deſtitere, ex qua, poſt haec, urbe Valentiam primum tranſlata meliuſcule cepit habere: mox Barcinone hoſpitata conſaneſcere viſa eſt, & multo plenius etiam Neapoli advecta. In quo loco recidivum videtur habuiſſe malum; non plane, ſicut credi par eſt, praedictis illis morbi radicibus evulſis, nec recuperata in integrum ſanitate. Initium autem aegrotandi fuit in dextero hypochondrio; quem affectum comitata eſt limoſa urina per dies ſeptem. Ceſſit dolor hic tum, ſed poſt menſes quatuor, ad hypochondrium dextrum anterius, orto dolore gravi ad dexterum item latus, qua finis eſt exterioris thoracis, initiumque hypochondriorum, obortum eſt puellae Tuberculum preſſula forma; quod primum anodynis, mox diſcutientibus, tractatum, tandem in ſuppurationem viſum eſt abire: quam plenius per ſe declaratam ſuppurationem Doctor Jacobus Sublier, vir annis pariter, & medendi peritia, graviſſimus, acuto ſcalpro leniter aperuit. Qua plaga in dies rite curata, neque poſt longum tempus ſicceſcere viſa, medicamentis ſiccantibus eſt tractata, itemque cannulis, & ſpongiolis, ut exhauriretur continens emanatio: qua re non ſuccedente, praeter Doctorem Lopes Coronel Archiatron, Hippocratis doctrina excultiſſimum, & D. ante dictum Sublier, Phyſicochirurgum, etiam Palatinum graviſſimum, interfuit, & optabili ſorte, D, Antonius Supin, Illuſtriſſimi Comitis à Monteregio, Regis ad

Sum-

Summum Pontificem Legati, nunc Proregis Excellentiſſ. Neapolit., Medicus, itemque Regius & Complutenſis Profeſſor egregius, quem mirificam ob ſuam doctrinam audivimus omnes. Adfuit & Andreas Tamajus, Sereniſſimae Ungarum Reginae Chirurgus peritus. Ex univerſa vero Civitate, atque Academia Neapolitana, acciti celebriores Medici, qui ſunt; Marius Zuccarus Comes Palatinus, in profitendo, & medendo, conſummatiſſimus, ejuſdemque Gymnaſii Profeſſor plane laudatiſſimus Antonius Santorellus, itemque Profeſſor Clariſſimus Balthaſar Cannizarius, atque alii; qui, inito conſilio coram prudentiſſimo, ac per Illuſtri D. Joanne Antonio Hertera, Illuſtriſſimi atque excellentiſſimi, Alcalaei, Proregis, à ſecretis, quem quotidiani medicatus noſtri ſpectatorem accuratum, vigilemque omnium proviſorem, conſtituerat Excellentiſſimus Dominus, ſententiam ſinguli diximus; quorum pars curationem febris expugnatricem, par ulcus ſpectabat. Et ad ulcus quidem, Abſceſſum à me vocatum, curandum, conveniebat quidem inter nos omnes ampliandum ipſum, ut effluxus ſaniei daretur: ſed quoniam alii penetraſſe jam ulcus ad interiorem vacuitatem affirmabant; alii negabant; pars hominum ſcalpro viam aperiendam; pars peniculis dilatatoriis ex ſpongia, radicibus, medullis, corticibus, atque ſtirpium partibus autumabant: nec defuit ex his, qui balſamelaeo conſideret obtinendam brevi curationem aperti lateris. Quae ſententia, ut rerum arbitris fuit plauſibilis, retenta eſt, & quam plurimis diebus ſervata, ſed ſine fructu. Itaque ad ulceris caeci ſectionem devenire oportuit, qua confecta ſecundum cutem duntaxat, commodius fuit medicamenta indere, decoctaque ad proluendum infundere: qua medendi ratione diu ſervata nihilque proficiente, (quod ego conſtanter & ſaepe requiſieram) neceſſum fuit dilatato ulceri ſpongia, fiſtulam amplam è plumbo imponi, non intermiſſis inunctionibus; quae curandi ratio ſupra tentationes omnes alias utiliſſima fuit; nam & exire ſanies liberius, & febriculam plurima parte cedere, & puellam habere tutius; quae ſervata eſt, & diu, medicatio. Huc illud non omittendum eſt, interdum, compreſſo abdomine, manationem aliquam nunc male olentis ſaniei; nunc non male olentis prodire; nunc manare per ſe ipſam ſaniem, nunc per lotia, puris in modum, excerni. Fuit autem & quan-

do pleriſque ſuper hac re confidentibus, & glutinatum meditantibus, ulcus inexpectato erupit, & manatum conſuetum alias redintegravit; dum inter haec urina ſine pure, ſed non ſine ſucco mejeretur. Fuitque certe mirum, ut nunc quidem varie, nunc alternis quaſi vicibus, per lotia, perque ulcus pus exiret: quae cauſa fuit, ut per jocum dixerit aliquando Sublierius, manationem iſtam à daemone agitari: vere autem crediderunt omnes noſtri in una quadam communi via communicare utraſque excretiones. Ad hunc modum tres jam, & amplius, menſes, re perducta, ſtatus quidem corporis non deterior, aut commodior etiam: ſed nihilominus, neque manationes malae ceſſaſſe, neque febricula viſa eſt; quam febriculam hi quidem ad auram ſaniei morbificam; hi ad latentem aliquem focum putredinis diverſum; alii ad aliud retulere: de qua re ſuum poſterius erit judicium.

Reſtat enarratio remediorum, quae varia multipliciaque fuere. Primum enim ex ritu ſuo cathartico praeſenti ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum conditioni commenſo, repurgatum tenue corpuſculum, uſu *decocti radicis Chinae*, *tum in aqua*, *tum in jure pulli*, *Electuario ex diarrhod. ac ptiſanae ſucco.* Haec per priora tempora; deinde vero poſtquam urinae purulentae exſtiterunt, tum ad harum quidem, tum ad ulceris expurgationem, accommodatiſſimus à Doctore Sanctorello, excogitatus eſt uſus *Terebinthinae Cypriae*, *Venetaeve*; *quae lota multoties aqua Fabarum vel Hordei*, *in juſculo diſſoluta*, abſorberetur, quod oblatum ſaepe medicamentum non parum expurgationi purulentorum conſuluit; poſt repetitas etiam atque etiam multas doſes amaritudine ſua faſtidio fuit puellae.

Quoniam autem unicuique Phyſiatrorum noſtrorum, ad recuperandam ſarcoſen corporis univerſi, macie labefactam, in mentem venerat uſus lactis: huic tamen refragari viſa eſt nimium in dies fere ſoluta alvus; praeterquam quod rigentiſſimae tempeſtatis adhuc conſtitutio fuit. Nullus autem non motus lapis, nulla non res excogitata, atque proviſa, quatenus Illuſtriſſima puella proficeret in ſecundam, & optatam ab omnibus, valetudinem. Sed nihilominus, praeter unas aliquo pacto collectas vires, vigoremque membris adauctum, conſtans tum febricula, tum idem ulceris & lotiorum purulentiae modus, ad haec

uſque tempora; nihilque inſuper tentari placitum eſt,

Donec ver placidum tepidis inſurgeret auris,
Queis commota ſuum reparat natura vigorem.

Adumbratio Craſis, & Habitus corporis, Illuſtriſſimae Heroinae.

HIC quidem ortus, hic progreſſus, haec univerſa conditio morbi fuit. Quibus jam relatis, id, quod primum ad cauſam hanc expendendam, & judicandam, ſe offert, eſt conſtitutio naturalis, craſis, & habitus corporis, puellae: inde enim & nativi roboris & ex hoc facti receſſus momenta cognoſcere licebit. Tranſigam autem hanc partem cum Gal. *l. artis medicae*, qua de ſignis corporis, ad hunc modum œconomiam tum univerſi corporis, tum partium quarundam principum, deſignans.

Corpus igitur Illuſtriſſimae puellae inter bonam malamque valetudinem neutrum videtur viciſſitudinis, ac, ſicut Galen. loquitur, tertii ſignificati, utpote aliquando ſalubre, aliquando inſalubre per vices exſtitit, uſque ad hanc diem, qua decimum agit annum. Referunt enim varia valetudine fuiſſe, nec unquam ſatis firma ſanitate, donec Hiſpali caepit gravius aegrotare.

Nunc partes principes, & officio praeſtantes, ſunt expendendae. Caput pro corporis ratione majore, & inſigni projectura anteriore; poſteriore vero quantum capilli videre permiſerunt, modica; fronte bene ampla, cervicibus exilibus.

Ex his conjectari licet multam, nec optimam, exordio materiam, à facultate inſidente non bene formatam fuiſſe, neque etiam optimam parencephali conſtitutionem à facultate, & ab eo exortorum ſpinalis medullae, & nervorum ejuſdem motorum, itemque principium imbecillum. Quod autem ad cerebri temperaturam, hanc puto paulo calidiorem, & multo humidiorem; quod offenſio prompta à calefacientibus, & humectantibus, ut ab auſtro, declarat, excrementorum interdum ad glandulas colli provenientium copia, vigiliarum longarum impotentia, ſomnus gravis, interruptuſque vigiliis, &c.

Sub haec vero cor temperatum, aut aliquanto calidius ratione qualitatum aliarum: quando placida circa functiones, & vivida sit. Sed hepar justo calidius, sicciusque crediderim, quando gracilior habitus, totumque corpus sicciusculum est.

Ut autem indiscussus ventriculus non relinquatur: hic aliquanto frigidior est: quandoquidem appetentia vehementior, quam coctio, siquidem à cibo moderatiore, aut competenti, non satura; dejectiones molles, & aliquanto chylosas admodum expellere consuevit, alio semper ad mollitudinem respondente gaudet cibo, potuque frigido, sed horum usu immodico, & externis frigidis, prompte laeditur.

De Sede affectus, atque ejusdem Noxa, Opinio prima.

JAm vero, quod primum occurrit inquirendum communius, in hac tractatione, est sedes affectus: cujus quidem tametsi locus, situsque, in conspectu positus ambigi non deberet, nihilominus, quia locus is in confinio est spiritalis, nutritoriaeque, officinae, atque etiam quia spectans ad exteriora ulcus ductum non rectum, sed obliquum, habet, qualem, & de vulneris Ducis Terranovae sede, inter Siculos doctos Medicos fuisse, litteris prodidit Phil. Ingrassias: omnibus modis variae super hanc rem extitere sententiae. Nonnulli, & plures non incidisse in cavitatem utramlibet ulcus sed inter cutem, & musculum abdominis transversum, aut obliquos sive adscendentem, sive descendentem, latitare consistereque, sibi persuasere: favetque his (dixi equidem) historia exposita per Galenum, *de loco affect. c. 7.* referens de abscessu Stesiani, cujus affectum opinati fuerant Medici Galeno suppares internam hepatis inflammationem: ipse vero luculenter his demonstravit abscessum inter musculos infimi ventris existere. Quod autem in cavitatem nullam penetrans esset, addebant nostri Medici probationes, quod nulla quantum ad thoracem, tussis, nulla molestia; quod vero ad ventrem infimum, nulla aut alienae rei gravitas, aut circa inguen abscessus, qui accidentem ad has partes humorem subsequi solet.

Altera Opinio.

ALii deinde pertuſum ulcere abdomen ſibi perſuadere; quod, compreſſa ſub coſtis nothis ventris mollitudine, continuo reſultaret ulcere ſanies, & ea plerumque graviter halans. Ad haec, quod nullus externe tumor appareret, nullaque in ſuperficie nota: prodit enim ſe viſibilibus, tactilibuſque, indiciis quaecunque, praeter naturam eſt, ſubdita conſtitutio; compertumque ſaepe eſt mihi puſtulas miliares, aut alias aſperitates, pruriginem, alienum colorem, & fermenti ſubterioris denique notas, movere.

Tertia Opinio.

SUnt ad hos alii Viri certe graviſſimi, qui in thoracis angulos iviſſe vitium contendant. Suadentes autem ſic primo, ſunt cauſae defluxioneſque faciles de capite in ventrem medium; unde conflari ſuppuratio potuit, quae, in thoracis angulo collecta, latus proximum fiſtulaverit. Deinde, quod haec ſuppuratio partito ſolita ſit excerni per urinas; quod evenire facile poſſe, docuit Gal. *l.* 6. *de loc. affect. c.* 4. Petrus Andreas Matthiolus *l.* 1. *epiſt*, Amatus Luſit. *in centuriis*: Andr. Laurent. *in hiſtor. anatom. lib.* 9. *quaeſt.* 12. Gabriel Fallopius, *in obſ. anatom. partic. de venis*; Hieron. Fabricius, *in utroque opere chirurgico*, atque alii Medici, Anatomicique, praeclari, quorum enarrationem, ut referam nunc non eſſe neceſſe. Tertio, anatomica regula docet, ſeptum transverſum deſcendens excurrere ad ſecundam lumborum vertebram, & ad coſtarum notharum extrema. hoc autem ulcus in ultima coſta patens, ad duas alias ſuperiores adſcendit; ut cognoſcas ſc. ſedem affectam à locis ſpiritus eſſe. Praeterea conteſtatur id & febricula, quam extare perpetuam confitentur omnes. hanc enim quae aptius utique cauſa fovere poſſit, quam aſſidens vicinis cordis laribus ſanies? maciem quoque corporis, quae clarius alat vitii vim, quam, quae in ſpiritali ſubeſt conceptaculo pectoris?

Haec ſic confirmata opinio non ſic mihi difficilis, videtur, ut multis: verum maxime conſentanea noſtris atque probabilis, praeſertim in qua reddi problematum, & apparentium rationes poſ-

sint magis, quam in ante citatis; ad quam ego si potior alia non occurrat, non illibenter accedam.

Neque vero nos moveat quod nulla vexet puellam tussis. Saepe enim fit, ut cum asperam arteriam, & pulmones longe praetervadat sanies, & aut per arterias laeves transcurrat, aut in fundo thoracis sit, in angulis videlicet septi transversi: sic non infestet tussi suppuratio. Porro sicuti Antipater, referente Galeno, *l.* 4. *de loc. affect. c. ult.* pulsus actiones depravatas habens, dyspnoea non augebatur propterea, quod per laeves arterias transcurrebat noxia materia, non per asperas: ad eum modum non sentiit tussim puella, quod asperas arterias minime tentavit hic humor. Sed & nos multos curavimus è vulnere suppuratos, qui nullam unquam tussim experti sunt. Imo & suppurati alio quocunque defluxu ad pectus, vivunt hodie, qui fateri vero possunt se nullam ex hoc affectu tussim cognovisse: inter caeteros mihi subit in mentem Tabellio nobilis Neapoli, in foro Charitatis, cui nomen Octavio, quam rem novit & Doctor Petrus Antonius Provensanus, Medicus, qui me ad hominem curandum deduxit, Anno 1620. quo item collegam Josephum Laudatum, ex vulnere empyematicum, curavi, quem nil tussis unquam incessit.

Jam vero quod, compresso vehementer abdomine per manum, propterea resultet ex ulcere sanies: haud certi sint assertores, ex abdomine intro propelli contentam: nimirum hoc signum decipit: namque si abdomen sedes esset, utique delapsa, suo nutu, sanies gravis, ad inferiora, neutiquam ad superiora, recurreret. Verum compressio facta super hepar, & attiguas partes, comprimit, & diaphragma secundum angulos, unde cogitur eructare, quod continet, in proximum emissarium. Atque ita patet non abdomen, & peritoneum, sed thoracem & pleuram corrosam esse, ut sanies hinc evomatur.

Quarta Opinio.

FUit etiam qui diceret, ulcus hoc in regione renum excitatum, ad ipsos tendere; quod ostendunt & praecedens dolor, & situs, & urinarum purulentarum, epiphenomenon: opinio sane, quae vel ipsius Hipp. *oraculo*, *l.* 4. 75. suadetur, quod est, *si*

quis

quis ſanguinem aut pus mejat, renum aut veſicae exulceratio ſignificatur.

Coordinatio modo narratarum Opinionum.

JAm vero nobis ſummam colligentibus omnium opinionum, hae omnes numero quatuor ſe offerunt. una quidem, quod intercapedine muſculorum abdominis deſcendentium, adſcendentium, tranſverſorumque facta fuerit humoris collectio, ſuppuratioque. Altera, quod per abdomen quidem ſit malum, ſed pertuſo hujus pariete ſit intra cavitatem ſaniei collectio. Tertia eſt volentium ulcus eſſe ad regionem renum quidem exterius, ipſi vero renes exulcerati ſint interius. Quarta eſt dicentium, ex inflammatione pleuritica, infimo thoracis loco factam ſuppurationem, quae poſtea per vias à Galeno, & Anatomicis, Medicique aliis, expoſitas derivata ſit per urinam.

Haec placita omnia quoniam Medicorum arte, & ſcientia, probatorum ſunt, probabile quidem eſt multo cum judicio prolata, atque ſancita. Verum quas conjecturis noſtras, de ſedibus affectis, opiniones Medici prodimus, hae niſi ad amuſſis normam conſtent, haud admittendae. Enimvero amarem equidem, ut has diſſentiones vel magnus aliquis Aſclepiades componeret, & niſi quidem hoc fieri poſſet, rem omnem pro veritatis vindiciis judicaret. Quod quia nemo facit, equidem exercitandi mei, non aliorum ſenſuum gratia, calamum arripui, dicturus candidè id, quod ſentiam. Quare candide etiam meum hoc qualecunque judicium accipiant (rogo) collegae, quod doctores quidem meos, & praemonſtratores habeo, atque appello; tantum abeſt, ut prae ipſorum intelligentia quicquam mihi arrogem. Quod ſi quaepiam in re praeclaris viris contradicere videar, amicus Socrates, amicus Plato, ſed magis amica veritas; huic uni ſicut ſtudia mea omnia nuncupavi, ſic & ſcripta, & enunciata omnia.

Sunt hae omnes opiniones duplicis ordinis: duae priores, ſedem nullam, quae affecta ſit, enunciant; ſed ſuam ediſſerunt alterae. Priorum vero altera ſinum in habitu carnium exteriore docet, interiore vero altera, de quarum omnium judicio poſterius equidem dicam, ſi prius meam ſententiam aperiam.

Mor-

Morbi causa, Generationis modus, & Sedes affecta.

TEmpus est nunc, ut propius ad exponendam opinionem, quae placet, accedamus, rem plane arduam, & laboriosam, in tanta sc. praeclarissimorum Virorum dissensione, in re tam obscura, & comprehensu difficili; in tam multiplici rerum implexu, in negotio naturae tam secreto, quantum cognoscunt & admirantur omnes: unde confessa est toto Medicorum nostrorum collegio res usque quaque gravis, ac nisi quidem insolens, omnino rara, & qua vix alia major in hoc genere produci queat. Puellam accurrate altam, vividam, omni rerum occursu laetam, atque etiam laetificam (quod commode rationem humorum, & suavitatem ostendunt) tam varie multis ab hinc annis saevo malorum incursu petitam; febriculis, doloribus, abscessibus, faedis istis lotiorum excretionibus, tentatam; & in his quidem duobus postremo memoratis admiratio nullum finem invenit; quando satis esse poterat excretio primum Hispali facta; sed mox etiam ad nostras oras exiliit, erupitque abscessus: quo neque etiam satisfaciente, lotia jam tres menses extiterunt conquinata, atque adhuc ulcus, febricula, macies non refert pedem: cum tamen, quod ad functiones omnes attinet, incolumis puella adspectu primo, atque immunis à morbo videatur: & ulcus quidem modo siccum, modo madens; & interdum cum aret ipsum, urina tetrior, & cum urina purior, illud suum virus eructat; ita ut vices servent aequas: nunc vero perinde, ut ordinis oblitus uterque sinus, confusis suis momentis manat usque adeo, ut observantes curantesque Medicos in magna opinionum perplexitate, ambiguitate, haesitatione, titubatione contineant. Sed nihilominus difficultas haud inquirendi taedium nobis adferet, neque auferet propterea, sed potius inter haec augebit, philosophandi cupiditatem. Nam quid veritatis fine dulcius? quid praestantius, quam in theorematibus apprimè nobilibus versari cogitatus, ac sensus nostros? At hoc argumento quale aliud hoc tempore charius, exquisitius, illustrius: in quo rei gravitas & personae amplitudo pariter certant.

Verum ne quae mea videatur audacia, quod doctissimos inter Medicos, charissimosque in Academia nostra, Professores, quales sunt Zuccari, Santorelli, Cannizarii; Ex aulicis vero Supini, Coronel-

nelli, Sublierii, quasi anser equidem inter olores obstrepere non dubitaverim: dicam equidem unde & nil arrogasse mihi supra magistros, & studio ductus haec intulisse appearam. Abundant hi quippe gloria Lycei, literis & disciplinis undique sunt clari, quid igitur hoc scribendi aculeo sollicitentur hi, quorum splendor tam multus est? Deinde quid valeant incidentia pleraque commentari, tot medendi profitendique laboribus quotidie distenti atque distracti. Soli igitur mihi, qui sim obscurior & ocioſior, haec sparta servata restitit; ego, qui junior, rectissime laborem hunc insumere, & gloriolam venari debui; si qua tamen laus ex his attendenda sit, ac non erga Principem officium tantummodo sit spectandum. Hoc sane potissimum nostrum studium, haec praecipua cura fuit: praeterquam quod omnibus modis Excellentissimae Heroinae casus, atque discrimina, Medicorumque Illustrium, in hanc rem praeclare gesta, manere utique in silentio non debuere, quin longae, quam maxime fieri possit, memoriae commendari. Jam igitur nos ad pensum, & ad exponendam nostram opinionem revertamur.

Generosi Medici est (ait alicubi Galenus) praeteritorum reminisci, praesentia perpendere, futura praevidere. Exsequimur id nos in praesenti quoad nobis licet. Morbus Illustrissimae puellae perquam polychronius est. Principio enim conceptus in patrio Hispalensi solo, jam secundus est annus: deinde resedit Barcinonae: tertio exsuscitatus est in urbe Neapoli jam quartus est mensis; jamque secundus est, à quo tempore productus est altero latere Abscessus, seu natura, seu morbo excitante: sed mea quidem opinione magis auctor fuit morbus, quam natura: siquidem haud vera crisis haec fuit, sed morbi proprius orgasmus prae materiae copia, ut suo jam loco fuit ostensum.

Morbos hos annuos duplici causa semper fieri didicimus, tum ab auctore Hippocrate, tum observatione nostra: vel quod foventur, conservanturque affluxione; vel quod materiam nacti fuerint frigidam crassamque, qualis pituita est. Utraque Illustrissimae puellae morbi causa fuit (nisi mea me conjectura fallit). Fluxionis fomenta suadentur primum cerebri dyscrasia, quam monstrarunt capitis, κατομόρφη, & magnitudo impar; quamquam & magnitudo per se incommodare potest ad irriganda superfluis inferiora.

Porro cerebrum magnam glandulam dixit Hippocrates, glandulam quidem, quia naturam eam, id est, humidam, & pituitosam, qualis est gandulis, recepit cerebrum.

Igitur quo major ejusdem ubertas, eo capiti laxior excrementorum proventus. Argumento autem est, quod adenum sub cervicibus nonnullum turgorem experta haec Domina fuit.

Sed intemperatura quidem calida incommoda est, propterea, quod attrahat in sese materiam prae calore, ut *l.* 1. *de morb. sect.* 1. *vers.* 269. prodidit Hippocrates. Cum quo extrinsecus attracto humore, quae conjuncta proxime est humiditas, proventum exsuperantem colluviei faciunt; quam ipsam non continens neque dirigens caput prae imbecillitate, plurimum deorsum superfluitatis dimittere potuit. Hanc autem, cum non dimisissent ad ordinatas vias, & naturalia emissaria, quales oculi sunt, aures, nares, palatum, atque os, caeterum deposuerunt ad loca pectoris, & ventris inferioris media, sicut dixi; nec non ad hujus venas, quae, turgentes ejus humoris copia, revomuerunt eundem in proximos musculos.

Fuit autem locus is, qui thoracem infimum attingit; fortasse, quod ad istum longissimum ejus regionis locum natura cavit ablegari materiam, quam alioquin per infima, & ad artuum loca, non valuit propellere: atque ibi locorum creatum est tuberculum, quod externa parte se prodens, post aliquod tempus suppurationem edidit.

Aliud etiam indicium fuit, quod & principio, & Hispali dolor ad manus, digitos, ischia, crura, vagos dolores velut arthritidos persentiit: Neapoli vero digitos manuum, maxime pollices, interdum etiam genua dolere, atque extumescere conquesta est: quae fieri quidem non possunt absque culpa, & rheumate capitis, quod Metropolim pituitae vocavit Hippoc. *l. de carnib. & l.* 4. *de morb.* Hactenus fluxionis incursus satis apparuere.

Nunc de pituitoso apparatu dicam. Hujus effector potissimus est ventriculus, primus pituitae fons appellatus à Gal. *l.* 2. *de nat. facult.* quamquam aliter scriptum est ab auctore *l. de atra bile.* Sed haec pars, & haec officina Illustrissimae puellae frigida, & humida, ut suo loco monstravi: a quo promptuario

pars

pars plurime derivavit in aliquot cavitatulas ventris, & in eam praecipue, quam mox explicabo. Ad quam etiam cavitatem neque non ire colligique potuit eadem pituitae copia; ſiquidem haec in meſaraei venis, & hepatis cavo, propria ſua officina conficitur: quae Joannis Coſtaei, *l.* 4. *diſquiſit. phyſiol.* fuit opinio. Sed ſatis eſt commune placitum, & Galenicum praecipue, ſequi.

Ab his autem ad oſtenſionem animo conceptam pergo, quam ſic inſtituo proponere, ut neceſſario ſit aſſenſurus unuſquiſque vi ſcilicet inductionis exactae, quam admoliturus ſum annuente numine. Primum autem oſtendo, quod non in habitu carnium, & muſculorum externo, ſit Abſceſſus, & ſaniei ſinus.

Primo propterea, quod compreſſis, longius ab ulceris oſculo, partibus, ſolitum eſt pus exprimi; circum ulcus vero non item. At neceſſe quidem eſſet, has partes unquam doluiſſe, praeſertim ad contrectatum: atqui non doluerunt unquam, vel leviter quidem. Praeterea muſculorum haec cavitas quaecunque ſit, quae modica eſt, medicamentis apprime reſiccantibus, & diſcutientibus perpetuo fota, ſuis adhuc manentibus manationibus fuiſſet exhauſta.

Sed neque periculum aliquod vitae afferret muſculorum abdominis ſuppuratio. Enimvero Galenus ait; tumores hypochondriorum duri, ac dolorifici, mortem haudquaquam brevi futuram denunciabant, niſi partium quoque interiorum aliqua ſimul affecta fuerit. Interiores vero eſſe novimus, ventriculum, jecur, lienem. Muſculi namque hypochondriorum phlegmone obſeſſi tollere hominem e vita non poſſunt; niſi, quod raro accidit, vel magnitudo phlegmones eximia fuerit, vel imbecillae admodum vires, vel perperam aeger curetur à Medicis, vel ipſemet in commoda ſua peccarit.

Hac demonſtratione peracta, quod non in muſculis vitium conſiſtat, ſecundo ſum oſtenſurus, quod pertuſa ſit capſa, membranaque coſtarum interne extrorſum; hoc evidenti ſigno, quod niſi hoc eſſet, non conſtaret reciprocatio puris ad ulcus, dum urina ſanie non perfunditur; & vice verſa, dum lotium ſanie ſuffunditur, non eſſet ad ulcus impuritas, ut centies obſervatum eſt: praeterea id oſtenditur per aſſidua, perque ſymptomata graviſſima, quae externae ſuppurationi ſunt imparia, id

est, longe majora. Tertio quod tussi studiose facta, modo ad extremas ulceris oras pus visum est saepe sua sponte recurrisse: quod alia causa non evenit, nisi, quod pertusus est utrinque locus. Quarto demonstro, quod non in cavitate magna abdominis exstet. Nimirum si cavitas naturalis saniem contineret utcunque profectam (arguam equidem cum Marino apud Galenum *in com.* 54. *l. aph.* 7.) qui fiat, ut non ad pubis ossa descendat? Atque etiam addam & qui fiat, ut ad superiora licet compressa contendat, ut exeat potius, quam perstet intro? Adhaec ut fiat, ut non Abscessum inguine moveat? ut non dolorem, ut non pondus excitet? ut intestina non abradat quatuor jam mensibus affusum? & postremo qua causa, rogo, ut nunc per urinam, nunc per ulcus exeat sanies?

Sed quod non renis interni sit affectio, neque ulcus, neque per naturalia viscera factus Abscessus interaneus, probandum est; & quidem non in hepate, nam exitiosum id fuisset: reliquum est, quod haec renis regio sit, quae primo doluerit, & nunc fistulata sit; & quod purulenta plurimum urina corrivetur. Quibus addi licet, quod pus naturae quadam expellentis libidine, aut materiae raptu temerario nunc quidem per ulcus, nunc per urinam, feratur. Haec quidem facile probabilia cuiquam adspectu primo, sed non mihi videntur. Neque enim haec ita se habent, ut dictum est; atque nos insuper aliis nominibus falsam hanc rei speciem demonstrabimus.

Primum quidem superior haec reni dextro sedes est ulceris; quod ex anatomica norma monstrari licet. Sed neque dissilientis nunc quidem per ulcus, nunc per urinam, puris conjectatio quicquam facit: atque alia est hujus rei causa, quemadmodum paulo posterius enarrabo. Illud si verum esset, utique necessum esset, ut pertusum externe introrsum, & contra, usque ad cavum renis corpus esset: ad quod vitium, & solutionem continui, peragendum, & magna inflammatio, & acerbissimi dolores, ac febres, ac necessario cum virus confusus cruor, apparuissent; quae utique non exstitere. Quod si, dum primum procreatum est vitium, doluit ren, & nunc, quando ulceratus est, etiam pariter doleret: & eo amplius, quod crescentes in dies sordes, & putrilago, ulcere interno non repurgato, majoris essent doloris causae.

Po-

Poſtremo quae vis, aut quae cauſa, vitium atque ulcus hoc excitaſſet, proferri non poteſt, praterquam inflammatio renis, cujus unquam nullae fuerunt notae.

Sed equidem libenter reſciverim, an à rene quidem externo carnium habitui, an ab hoc reni vitium & corroſio communicata ſit: nam utrumque difficile, cum haec ſe loca non contingant invicem, qua eadem loci vacui intercapedine neque fieri poteſt, ut à rene ad externam fiſtulam pus, aut ſanies, tranſmeet, ſed evomita de rene eluvies ſuopte nutu non in alium, quam in inferum locum, demitteretur perpetuo: quare futilis eſt argumentatio ſuper viciſſitudine manantis nunc materiæ per ulcus, nunc per veſicam, in hac opinione; neque enim inter fiſtulatum latus, & renem, pons eſt, per quem ultro citroque manatio illa feratur.

His additur evincens à natura, officioque partis, argumentum, quod non item urina à cavo renis in ipſum illapſa per fiſtulatum renem exiens, in fiſtulatum item latus exiliret: nam par utique, quae de ſanie aſſeritur, eſſet ratio.

Alterum etiam evincens eſt argumentum, quod ulcere renis conſtante, nunquam non purulenta deſcenderet urina, atque quod ſaepiſſime viſum eſt, nunc mundam & puram, nunc purulentam obſervavimus cuncti, qui curando adſtitimus: ergo jam aliquando renem neque ulcere affectum, neque fiſtulatum eſſe. Ad ſummam is caſus ipſe eſt, quem deſcripſit Actuarius *in l.* 1. *meth. medend. c.* 11. per haec; *Nam quod Abſceſſus alibi collectus per urinam expurgetur accidit quidem rarius: atque hi in renibus, & veſica dolorem nullum ſentiunt, niſi ſi aliena quaedam materia eo transfluxerit, neque hoc ſemper; adhaec, quae antea partem aliquam dolore infeſtabat, ea pars non amplius dolet; quod qui eam creabat humor, jam ſit abſumptus.* Haec ille, quae ferme in caſu noſtro comprobantur omnia; nam nullus unquam decumbentis dolor, & qui primum circa artus, atque articulos, vagabatur, expurgatione purulenta diſcuſſus eſt.

Quod non in thorace pus contentum, jam ſum oſtenſurus: quod non intra teſtudinem pectoris, & cavitate ſpiritali ſit vomica, pluribus argumentis probatur: quod minora ſunt atque fuerunt ſymptomata, quam, ut vitio magno pectoris haec conſentiant, reſpondeantque. Deinde inflammationem in interno

thorace, tum ante tempus suppurationis, tum postea, nulla signa demonstrarunt: contra autem est Hippocr. qui *progn.* ait, *ad superas quidem partes futurum Abscessum, quibus hypochondrium molle ac doloris expers; & contra si doleat, hoc Abscessum experturum.* Atqui molle fuit abdomen, sed hoc suprema parte doluit, non ergo pectus, sed epigastrium potius vim mali sustinuit.

His sic constantibus apparet jam, quod supra peritonaei cavitatem, infra septi ac thoracis conceptacula sit sedes Abscessus; atque adeo, quod reliquum est, in medio duorum istorum finium spatio, si tantum aliqua vacuitas sit, ac loci commoditas, ad id rei accommodata; sed si haec exstat, ex una demonstratione anatomes exploremus.

Docuit Galenus *l. 7. de usu part. cap.* 21. diaphragma duabus tunicis constare, superiore quidem pleura, inferiore peritonaeo, tectum: quam nos duarum compositionem, cum non obscuro nec parvo sinu circa medium utriusque membranae occursum, ostendimus, nuper exacto Februario secantes cadaver publicae scholae, praesentibus D. Balthasaro Cannizario Archigymnasii Professore, & Joanne Dominico Magliocchо, & Donato Antonio Stella, & Hieronymo Fortunato, Doctoribus & Professoribus rei medicae selectissimis, atque anatomicae scientissimis; qui novitatis, ut fit, rumore cum suis singulorum discipulis visum rem venerant. Illud autem intelligendum est, quod oesophagus huic septo adnexus, & utrasque tunicas attingens, pervenulas, quibus carnosa pars exterior hujus habet, potuit, ad intercapedinem membranarum, aliquam pituitae copiam eructare. Neque difficile id quidem est mihi, quando & in omento videmus saepe tuberculum, vesiculasque concretas; quanto igitur facilius in carnosiore memorata particula? Hoc igitur loco, qui cavus est, qui naturali coquendi officinae proximus, quique venis confertus, facile fieri potuit, ut collecta pituita cruda sanguinis inchoamentum computruerit. Sed audi nunc placiti nostri confirmationes: quot enim & quales, tum ex Hippocrate tum ex Galeno? Hic *lib. 6. de locis affectis cap.* 4. scriptum reliquit, *Abscessus septi transversi per urinas expurgari copiosa puris effusione.* quae res & in nostra causa visae sunt omnes. Facit etiam in hanc rem non leviter, quod scriptum est ab Hipp. *lib. prognost. n.* 11.

Ab-

Abſceſſum ſcilicet ad ſeptum tranſverſum expectari debere, quibus urinae tenues, & crudae, mejuntur diuturnae, ſi alia ſigna tanquam evaſuris adfuerint. Quaſi cruditas, inquam, diaphragmate collecta ad proxima iſta loca decumbere debeat. Res, quae mea quidem opinione Generoſae puellae ad unguem advenit; fuerunt autem & principio urinae tenues, & crudae, ut audio.

Verum quamdiu differo ſingulare, & indubitabile, Hippocratis ſuffragium? Hic enim *in libr. 7. aph. 54.* pronunciavit; *Quibus inter ventriculum, & ſeptum transverſum, pituita repoſita eſt, & dolorem adfert, non habens exitum, neque ad alterum ventrem; in iis per venas ad veſicam, pituita verſa, ſolvitur morbus.* Expendatur quippe hic aphoriſmus, & cum noſtra cauſa conferantur ejuſdem particulae: non erit difficile ſingula, quae morbus hic offert, ad verum Hippocratis ſenſum accommodare. Huic autem aphoriſmo proximum eſt enunciatum, quod ab Joanne Actuario propoſitum, *in primo methodi med. cap. 11.* nos paulo ſuperius recitavimus. Sic & opificii naturalis evidenti conſpectione, & optimorum medicinae Dictatorum teſtimonio, jam apparet, hunc locum affectui procreando fuiſſe ſatis opportunum.

Praeter has autem oſtenſiones neque ſunt argumenta alia, quae repugnent, & multa ſunt etiam, quae maxime perſuadeant. Non ſunt inquam, quae repugnent, i. e. non ſitus, non ulcus, non aſſidentia, non affectus circumſtans aliquis, nec ſymptomatum, nec cauſarum apparentia aliqua: nam ſi ſint, haec rogo proferantur.

Sed pleraque, quae dixi, atque alia, non item nulla ſunt, quae maximopere confirment. Primo quod hac ratione facile ſolvitur problema ſedimenti craſſioris per lotia apparentis, ſed una illa ſingularis teſtificatio videtur, quod Illuſtriſſima puella ſolita eſt impuram per lotia excretionem alias pati, cum Hiſpali decumbebat. Expertus & eandem eſt Illuſtriſſimus Marchio Tarifae germanus ejusdem frater. Id quod attuli, non quod dicam morboſam eandem his fuiſſe affectionem; ſed, ut inde comprobem familiarem hiſce principibus pueris ex cruditate ventriculi perirrhœam. Ita, ut cognoſcatur jam non difficile fieri potuiſſe, imo fortaſſe factum eſſe, ut res extiterit; affectus inquam ab Hippocrate praemonſtratus.

Con-

Confirmant & ulceris generatio. Siquidem ab hac intercapedine facto excursu, qui mos est absessuum non rarus, facile potuit ad partem, quae ulcerata est, è directo respondens humor trajici: quod quidem si est, vides, quam multum conveniant tres Collegarum nostrorum opiniones, quamque mirè conciliari dissidia possunt omnia: quam ob causam anceps ego primum quid facerem, ut nemini contradicerem, postquam à fausta hac anatome se modus obtulit: ingentes protinus numini gratias egi, immortales insuper acturus; non minus sane, quam noster Italicus, ut ne Calaber dicam Pythagoras, de illustrato apud Euclidis librum primum Elementorum Theoremate 47.

Confirmant & ptaegressa judicia; quorum unum est dolor, qui hanc eandem partem tentavit, quo tempore adortum est malum. Confirmant & partes, quae affinitate, atque aliqua mali communicatione solent dolere. Interdum enim cumulata intus, & non prodeunte affatim sanie, factum est, ut doluerit pars illorum suprema lateris ulcerati non leviter; nimirum quod musculi ab Hippocrate dicti psoae septi descendentis infime particulam angulo similem attingunt. Fit autem mea sententia dolor alterius psoae, quod distento per puris copiam diaphragmatis isto latere, qui musculo incumbit, distractisque hac causa fibris, non potest hic planè non dolere. Persentitur autem hic molestia magis, quam in diaphragmate: siquidem integrior pars integriores etiam sentiendi vires retinere debet.

Confirmant, & alia, quae consequuta sunt; prius quidem illud, quod compressa hac private parte, continuo pus ab ulceris ore resultat.

Sed & aliud hujusmodi, cujus causam admirantur Medici referam, apud me quidem, secundum meum placitum, non admirabile. Videtur enim comprimendo pus prius quidem adscendere, mox descendere: quod fit, quia comprimens manus sursumdiaphragma, & humorem pellit, quem deinde descendere par est. Adde quod septi ductus situsque is est, ut parte quidem omni anteriori sublimior, qua comprimitur: parte vero exteriori & secundum angulos descendit.

Adde, quod satisfieri problemati de apparente urina nulla prorsus ratione potest, nisi per hanc nostram, uti mox sum osten-

su-

surus. Quid enim quaeso requiritur, ut ire, redire, sanies, id est, nunc quidem per lotia, nunc per ulcus possit? certe viae communes, & mediae sunt necessariae. Sed hae non desunt; ipsae nempe venae, quae ad abscessum externe conficiendum, & ad saniem eructandam per ulcus, & per vesicam, aeque patent. Hae sunt mea sententia venae phrenicae, quae per septum ad costas distentum reflexae, sive humorem integrum, sive pus ad externum corporis habitum, expromere, sicut vides, sunt comparatae: deinde vero, & ad inferiora dimittere refluentem humorem, id est, primum ad venam cavam, & hinc ad emulgentes, & hinc ad ureteres, & hinc ad vesicam, & deinceps: sic ut nulla sit amplius haesitatio, & quia sursum, & quia deorsum possit meare, remeareque humor, quicunque sit demum is, sanies, pus, purulentus, virulentus, limosus, crudus, aut secus: & sive hunc consideres antequam corruptus est, sive postea quam corruptus, omnino enim unus idemque videtur, qui & per ulcus, & qui per lotia deducitur. Atque adeo mirum in modum congruit, quod proponit Hipp. *aphor.* 54. *l.* 7. & quanto hercules exactius pronunciatum ejus ad unguem atque ad literam accipies, eo etiam quadratius congruent omnes pene clausulae. Idem nempe locus est, qui primum à magno Hippocrate mox à nobis, positus est, à quo pituita reposita dolorem principio Heroinae nostrae fecit: quo pituita in alterutrum ventrem exitum non habente, & per venas in vesicam versa, morbi solutio singulariter facta est. Quid igitur in causa nostra desideres, cujus non meminerit Hippocrates? aut quid Hipp. *in aphor.* proposuit, quod nostra hac causa non contineatur?

Neque vero impropria ventris est appellatio, quae peritonaeo tribuitur, voce γαστρὸς: siquidem haec, cum ventrem maximum, id est, ab infimo sterno ad pubem usque contentum, significet; haec ipsa peritonaei synonymos est, secundum Hippocratem, ut Joannes Gorraeus, Andreas Laurentius, & Anutius Foesius, adnotarunt; sed neque stomachi vulgo dicti, nisi per excellentiam, & antonomasiam est appellatio.

Neque enim te turbet, quod pituitam per vesicam dixit verti Praeceptor, & nostro in hoc affectu purulenta mejitur substan-

tia: materiam quippe magis, quam immutationem ejus, & formam, spectavit Hippocrates. an non autem pituitam hanc nos posuimus? sic ad Hippocraticam normam comprobata restant omnia: ut jam appareat germanus, & genuinus Hippocratis aphorismus, & vera hujus hypothesis, etiam contra sententiam ipsius Galeni, qui favit aperte Marino vetustissimo aphorismorum interpreti, qui impossibile existimavit inter septum transversum, & ventrem pituitae repositum: defluere enim, inquit, usque ad ossa pubis. En vero quod inter septum & ventrem continetur, neque ad pubis ossa defluit.

Arguendus quoque Marinus, quod putarit impossibile, ut in venas trajiciatur, sicut in hydrope tenuis, & aquosus, humor transsumptus excernitur per venas. Jure autem reprehendit hunc Galenus, quod inter septi corpus carnosum, & interioris membranae abdominis verticem, pituitam locarit is homo; jure, inquam, quod neque sic ullo pacto facilis per urinas humoris effusio est.

Sed neque propterea satisfacit interpretatio Galeni, qui posita pituita in toto abdominis receptaculo, & laxiore spatio ventris, & epigastrii, caecos ductus, caecamque naturae transmittentis industriam, & facultatem proponit nobis. quippe communis est ea ratio, indefinita, & vulgata, quam admittere quidem aliquis aeque possit; sed non, ut acquiescat, & finem dubitandi faciat.

Fallitur item & Joannes Heurnius, qui dolorem flatuosum à pituita elatum interpretatus, non advertit dolorem aperte accidens positum ab Hippocrate, qui de morbi quasi diu praelapsi solutione professus est. Sunt & aliae ambiguitates, & tricae, apud Brasavolam, & expositiores alios omnes; infinita autem aberratio fit oportet, quibus vera via, & veritas una sit ignota. Sed nullius hercle rei mirari licet, quam Viros Anatomicos, qui naturale partium hoc divortium nunquam offenderunt. Nos autem gratias agimus Illustratori Deo Optimo Maximo, qui suam aphorismi auctoritatem restituimus & offensionem omnem sustulimus. Sed neque tamen haec dicimus tam, ut nos una inventa re gloriemur, quam ut profiteamur nostram hominum imbecillitatem, qui in apertis saepe

cae-

caecutire ſolemus, & quod pro oculis eſt, aliquando, non perſpiciamus.

Non poſſum tamen non admirari, quod Galenus & Anatomici omnes, habentes hanc phrenicarum venarum viam, quae brevis, prompta, expedita, facilis, eſt, nihilominus longinquas, operoſas, intricatas, difficiles alias, ſunt commenti. Galenus quippe *libr. 6. de loc. male affectis cap. 4. ſub finem*, aperte profitetur pulmonis vomica rupta, pus ad levem pulmonis arteriam ingreſſum, & ad ſiniſtrum cordis ventriculum fuſum, hinc ad magnam arteriam deſcendentem repere, ut inde ad venales arterias, mox ad ureteres, poſtremo ad veſicam deducatur, ut cum lotio excernatur. Quam opinionem etiam Diocli attribuit Andr. Laurent. *lib. 9. hiſt. anat. quaeſt. 12.* ſimiliter & Galen. *5. ejuſdem operis*, pus in thoracis vacuitate contentum arbitratus eſt, primo transfundi in propagines venae ſine pari, mox ad cavam venam, & ad dextrum cordis ſinum, & inde ad emulgentes: & deinceps ſequitur & Galenum Deſider. Jacotius *ad aphor. lib. 4. ſect. 2. Coac. praenot. Hippoc.*

Sed Gabriel Falloppius, Vir in anatome peritiſſimus, aliam per azygon viam expoſuit, *libr. de obſer. anat.* eo propoſito, quod pars aliqua venae ἀζύγος tribus, aut quatuor, ramulis ſuperioribus, poſterioribus, & infimis, ad emulgentem adeat, frequentius tamen in ipſam immediate, unico tamen inplantetur: quam ob rem, ſi aliquando per lotium expurgari pleuritin videris, non amplius dices per venam cavam, inquit. Eidem opinioni adhaeſit & Hieronymus Fabricius *libro de oper. chirurg, capit. de thoracis ſectione in empyemate*; qui tamen & *tractat. de vulner. cap. 22.* non Fallopium Praeceptorem ſuum, ſed Nicolaum Novocomenſem, auctorem ejus inventi fecit.

Verum quod ad Galeni placitum ſpectat, difficile non ſolum, verum etiam abſurdum, viſum eſt nonnullis acutius inſpicientibus. Primum enim repugnare videtur dignitas cordis, & ſiniſtri praeſertim ſinus ejuſdem, atque utriuſque robur & praepotentia: qua quid potius appropinquantem noxam accipiant, quam expellant? quid autem ut pulmo ſervetur, cor gravari debeat? quae autem haec via, quiſve locus à natura ſelectus ſit? importunus ſc. & minime conveniens, contra rationem omnem

crisis. quidquid puritas spirituum hoc minime consentit. quomodo enim vitalem illum fontem non conspurcabit illuvies purulenta?

At dices non esse, quod vereamur harum partium detrimentum & contaminatum, quod nullum, aut ne quidem dignum commemoratu est à transcurrente tantum, & non considente humore. Sed insto adhuc, quod fieri non possit, quin spiritus aura tenuis, & substantiae raritas, & possibilis qualitas, proprie afficiatur, perpetiaturque contagionem? potest autem fieri, ut penetrabilis, ac plane liquida utraque subſtantia non commisceantur & confundantur. An miraculo id faciendum voluit Galenus, qui miraculum in natura nullum admisit?

At memorabis naturam duarum materierum secretionem cum delectu facere. Sed pugnabo rursus, quod in summo illo sanguinis aestu, in tanto vasorum agitatu, neque hoc licet: deinde decursus ille in anfractuoso loco pro mora est, qui diuturnus alioquin est, & perennis.

Quae autem non symptomata, quae non mala consequantur ex appulsu puris in arcana penetralia, receſſusque cordis intaminatos, & spiritus officinam vitalem? primum enim interrumpatur, ac distrahatur functio pulsifica, discursusque spirituum, oportet; quod si intercidentia sanguinis in arteriis Erasistrataeis phlegmonem, & febrem continuò pariebat, ut *lib. de tumoribus*, *& lib. de sanguinis missione* Gal. refert, quid non longus puris adhaesus in impedito conclavi cordis?

Deinde si obstructio arteriarum apud Petrum Salium *cap.* 31. *libr. de affectibus particularibus*, tam gravis, & detrimentosa est: quid non etiam purulentae materiae supra plenitudinem sanguinis arterialis infarctus?

Praeterea si fuligines, quae putridae non sunt & a naturali materia creatae, tam multum incommodae sunt spiritibus & vitae ipsi: quid putredo ipsa faciat actuosa? quod si Galenus impossibile putavit ei occurrere putredini, quae est circa cor, quid non difficile sit cor putredinem sustinere, quae intra ipsum fit.

Narrat Philotheus *lib.* 2. *aph.* 41. ex putri faetidoque intra pericardium contento pure, creberrimas animi defectiones homini fuisse: qui mortuus etiam inde est. Quid igitur intra cor

ipsum

ipſum faciat purulenta colluvies, & in ejus ſinu longa coinquinatio? Audi autem Jo Fernelium *lib. 5. path. cap.* 10. narrantem, ex pulmonis vomica rupta, & pure ad cor penetrante ejuſdemque facultates opprimente, quemdam intra horae quadrantem ex improviſo nullis antegreſſis ſymptomatibus mortuum.

Haec & aliorum teſtimonia, & argumenta ſunt noſtra. Verum anatomica fide compertum eſt, arteriae magnae veſtibulo tres adſtare membranulas ſemilunares, intus quidem apertas, ut ſpiritui vitali exeunti pateant; foris vero clauſas, ne in laevum cordis ventriculum idem remeare poſſit. quod ſi penetrabilis, inquam, & naturalis ſpiritus, in limen aortae penetrare non poteſt; quid tetra & corpulenta materia? An vero neſcius ejus ſtructurae, vel oblitus fuit, Galenus?

Haec, licet & alia poſſint, contra modo narratam opinionem attuliſſe ſit ſatis: non parcemus autem his referendis, quae nonnulli produxere pro Galeni defenſione quae brevibus fuit haec; aliud eſſe criticos, aliud ſymptomaticos, fieri abſceſſus: atqui eſt haec expurgatio criticorum. quod cum aſſerunt hi, videntur quidem aut non advertere, aut oblitos eſſe criticarum admolitionum verarum adeo, ut de criſi faciant non criſin: & quae ſit inſuper omnino contraria criſi, cedatque res ſymptomatica vere, quae putabatur critica; nam quid cieri putredinoſum humorem per ſuperiora, perque digniora? majus autem quod memorant (inter hos Andr. Laurentius) eos, quibus ea facta affluxio eſt, commortuos: neque vident, ut oſtendant poſſe rem evenire, monſtrare ſe, quod evenerit cum morte: qua quae major ineptia ſit: quid igitur moliri naturam, quod funeſte ceſſurum ſit? ejuſmodi igitur opinio ſit ſequenda, quae tot mala invehat criſis?

Sed Galenica jam recognita opinione ſecundam recentiorum ſententiam dijudicemus. Illa quippe non videtur probanda complures ob rationes: primo, quia cum vena haec ſingularis ad latus tantum ſpectet dexterum, non eſt accommodata haec via, praeterquam in abſceſſu, & empyemate partis ejuſdem privato. par eſt autem tranſmittendae materiae viam ad utraſque partes communiter ſe habere: nam contra in ſiniſtris condita materia eo naturae beneficio careret. Secundo non eſt, neque aſ-

signari potest, aliqua ratio, per quam venae debeant, aut possint attrahere vel absorbere purulentum illum humorem: vel cum non attrahant illum ad se se, difficile est declaratu, ut pateant ad ingressum, transcursumque humoris.

Tertio neque opportunus venae sine conjuge videtur situs, qui medii thoracis est, & longe superius septo transversi: quem locum pus alioqui grave, quale omnes requirunt, infima petens praetergreditur, super diaphragmatis facie quietem, & consistentiam, habiturum.

Taceo, quod cum Fallopius statuat propagines hujus venae desinere in venam adiposam, & conterminas venas; hae quidem non pertinent ad interiores sinus renis, sed ad exteriores ejusdem tunicas: quapropter via non est, quae satisfaciat. Rectius fortasse fuerit opinari nos ab osculis venae sine pari pus elicitum, hinc transferri ad truncum venae magnae adscendentis, & inde demitti ad descendentem & emulgentes &c. sed hoc neutiquam est à junioribus cogitatum aut expressum.

Restat nunc ut aliam, si quae est, viam nos inveniamus atque tradamus. Est autem mea quidem opinione nobilissima atque accommodatissima per venas phrenicas. Commoditas, inquam, prima, quia descendens ad ima pus, à subtenso diaphragmatis corpore colligitur, & hospitatur, ultima veluti statione & quiete. Secunda quia crassitudo puris extenuari potest ac praeparari sic, ut facile venas subire possit, interveniente motu perpetuo septi transversi.

Praeterea cum in systole dilatatur septum, tunc belle possunt adaperiri venarum oscula quaque parte, atque ad se rapere materiam sive sponte, sive natura procurante, & humoris transmissum admoliente; omnibus autem modis attractus succedere potest, facilius sub perenni diaphragmatis motu. Hunc autem, ut & hoc notem, plurimum adjuvare solet agitatus proximi musculi psoae: cujus plerunque causa equidem adverti frigidos Abscessus ad has partes creari. Nempe ad musculos universos polychronii, fiunt Abscessus insignes, quemadmodum in sacro, regioque, Valetudinario Incurabilium experimentis quotidianis observavi.

Objicient fortasse, memorata primum crassitudine puris, minores has septi venas, quam, ut patere transcursibus hisce possint:

ſint: verum praeterquam, quod non tam parva ſunt haec vaſa, adjuvat, ut dixi, puris tranſitum motus. Quid, quod melancholicus humor, qui craſſus eſt, per exiles ſtomachi venas diſcurrit ad excitandum in ore ventriculi ciborum appetitum? quare cur per haec certe majora vaſa diſcurrere pus non poſſit? Poſtremo natura parat quacunque vult ſibi vias. Quod ſi per oſſa etiam expedit ſibi callem, quid non & per venas ſepti transverſi non obſcuras?

Ad has argumentationes, ad has rationes meas omnes (licet Ariſt. auctore 3. *topic.* à prudentium approbatione rem deduci) accedit & complurium Virorum in Urbe noſtra Graviſſimorum aſſenſus: quibus communicata primum haec noſtra excogitatio digna viſa eſt, quae in lucem expoſita judicium commune multorum, tum medicae, tum anatomicae rei, ſtudioſorum, experiretur. Sunt autem praeter principio memoratos Gymnaſii noſtri Profeſſores, ſi ſe nominari patiantur, hi;

Tyberius Carnevalis purgati Vir judicii, ac doctrinae.

Martius Schipanus, Vir arte, & facundia, clarus.

Stephanus Rivaldus, qui Caeſ. Scannapecum Praeceptorem ſuum celebrem uſu medendi refert.

Franciſcus à Ponte Philoſophus, ac Medicus, profitendo laudatiſſimus.

Franciſcus Nola praeter medicam quidem, & aſtronomicam rem, egregie profeſſus.

Joan. Dominicus Magliocchus, qui ſcriptis doctiſſimis medicinam locupletabit.

Franciſcus de Curtis, cujus Epiſtolas medicinales, vel ab exteris, expeti legimus.

Franciſcus Aſcellonus, qui Galenicam & Arabiſticam doctrinam cum Philoſophia conjunxit.

Horatius Theſaurerius antiquiſſimi Collegii Salernitani Doctor, & Medicus Neapol. excellens.

Est autem Anatomica Demonstratio nostra haec.

A B C *Subtensum praecordiis diaphragma.*

D *Foramen diaphragmatis, per quod excurrit ad superiora elata vena magna.*

E *Lacuna & intercapedo diaphragmatis & peritonaei crudam sanguinis eluviem continens.*

F F *Rami primi assurgentis venae magnae, qui venae phrenicae sunt à loco nominatae, quae & angulares diaphragmatis portiones* B C *signatas perrigant.*

G *Truncus venae magnae descendentis.*

H I *Venae renales emulgentes dictae.*

K L *Urinae ductus.*

M *Vesica.*

ITaque patet facile fieri, ut per phrenicas illas venas fluere pus è superioribus delatum ad vias urinae possit; difficile vero & incommode per alias duas superiores vias permeare materia queat.

His alia quaedam pro coronide subnectemus. Propositum enim est indicare, quod ad pleraſque multas effluxiones purulentas communis est & haec via; adeo autem communis, ut & toti corpori possit esse, nempe ventribus omnibus etiam, capiti, inquam, pectori, abdomini. neque injuria meo quidem judicio corporis medium centrum obtinuit haec pars. Itaque si rite possunt suprema, rite possunt & media, riteque etiam infima; si haec & media via opus habeant. Quas ob causas neque angina, neque peripneumonia, neque empyema quodcunque, neque corporis totius cacochymia, cujus meminit Hippocr. *libr.* 1. *epidem. com.* 2. *text.* 8. quomodo per vias urinae repurgari possint, dubium nunc est. Quoniam autem peripneumonia crurium abscessu saepe finitur, neque humoris tam longa translatio, comprehensu difficilis erit his, qui norint delapsum pus ad cavam venam per iliacos ramos traductum ad crurales venas posse pervenire. Quam rem statuenti mihi venit in mentem historia Vincentii Canavacioli, qui cum empyematicus ex vulne-

re

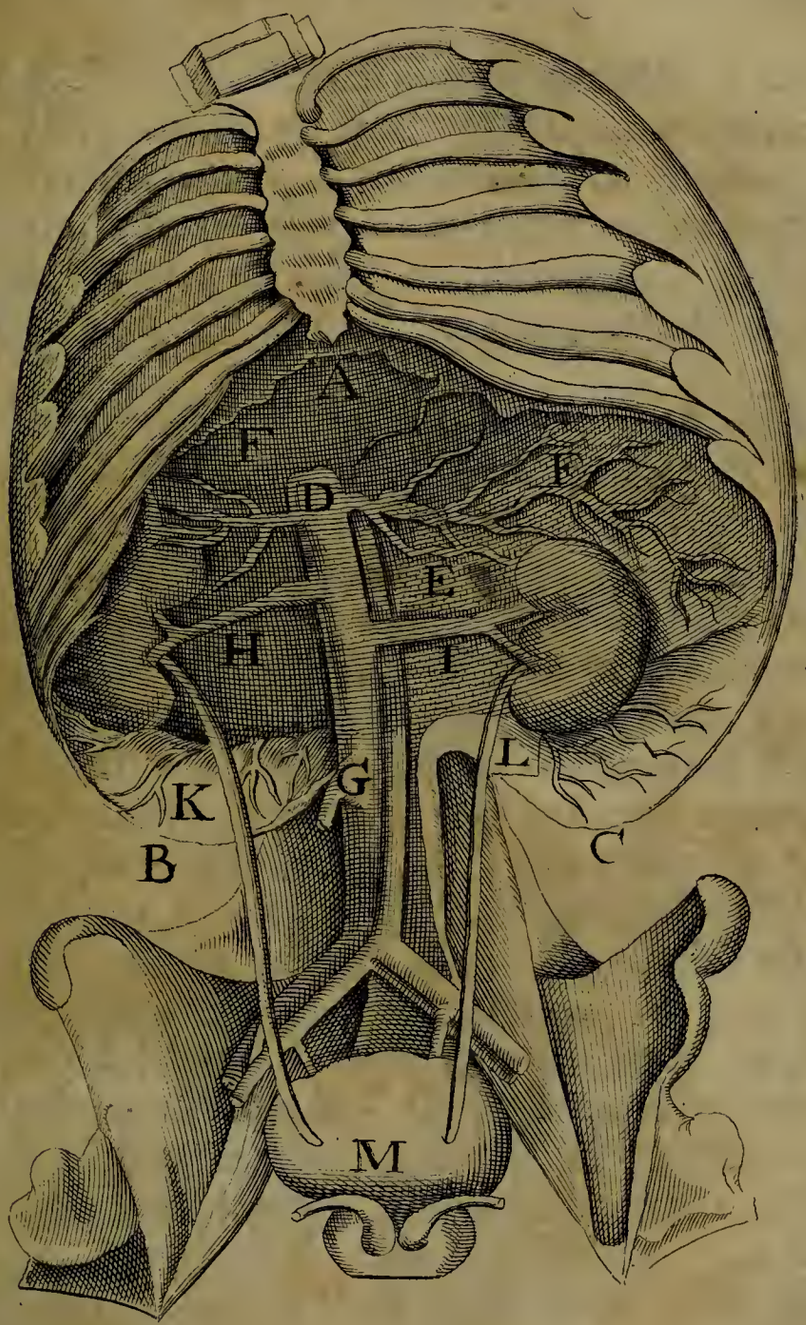
A
F
D
E
E
H
I
L
G
K
B
C
M

re jam à nobis curatus longo labore fuiſſet, poſt aliquod tempus abſceſſum ad crus dexterum expertus eſt.

Ex demonſtratis autem credere par eſt, quod reliqua, quae in fundo thoracis & diaphragmate haeſere, natura per phrenicas ad iliacas venas tranſmittit. Quod & Nicolao Angelo ab Elyſaeis Medico & Scriptori Neapolitano doctiſſimo viſum eſt.

Nanciſcitur & hac via reſolutionem quaeſtio, cur fiat, ut (quod docuit Hippocrates *in coacis*) abrupta in medio progreſſu dyſenteria tranſmigret in Abſceſſum circa coſtas; humoris quippe facto transcurſu: nempe de venis meſentericis, & inteſtinalibus, ad cavam, & hinc ad phrenicas, ut fiat Abſceſſus in coſtis inferioribus, aut ad azygon, ut fiat in ſuperioribus.

Solvitur & hac eadem ratione problema, quod referam, expoſita prius obſervatione frequentiſſima pariter & certiſſima, quae eſt haec. Compertum eſt pueris impuberibus aut puberibus conſueviſſe Abſceſſus ad latus dexterum, praecipue paulo ſuperius cinctum, excitari: ita quidem accedit filio Antonii Bagnes, quem cum egregio Medico Sebaſtiano Vechiono curavi: itemque filio Joſuae Amicangeli, cui cum collega Viro Jacobo Ferraiolo medicatus ſum: atque etiam Margaritae Blanchinae, quam in noſtra vicinia curavit, à me ſectam, miniſter meus. Paſſus & ibidem loci ſuppurationem longam quidam adoleſcens, cui praeſtitit operam medicam Petrus Paulus Pinachius genere Graecus: & inter omnes generis claritate nominandus Ferrandus Caracciolus Foroleti Dux Illuſtriſſimus, de quo Viro abunde teſtificari poteſt Marius Schipanus, Vir in re medica aeque & in bonis literis excultiſſimus. Qui omnes vel ad diaphragmatis angulos, vel ad fines ejusdem, abſceſſum ſunt experti: taceo quod eodem loco licet opinari tuberculum lateris, ab Hippocr. *l.* 2. *de morb.* §8. deſcriptum atque enarratum. An autem cauſam ob aliam, quam quod à ſepti memoratis venis prompte ac facile potuit humor ad proxima derivari.

Adversantium argumentorum depulsiones.

HAec nos quidem aliquandiu meditati non approbare atque amplecti sensibus omnibus non potuimus; quando difficultatibus implexa nullis, multa praeter haec probabilitate firmata videntur: sed probabilitatem quidem ostendimus; incommodum autem huic nostro placito nunquid unum sit, jam denuo perquiremus. Fuit quidem, qui diceret & non necessarium hoc afflictae partis excogitatum, & improbabile etiam. Non necessarium quidem, quia satis esset effectum, omne referre ad unam causam antecedentem, quae venis contenta, ac bipartita, duas in vias secesserit diversas, altera quidem portio in Abscessum, altera vero per ureteres, & vesicam. Neque inquit, aliquid facit, quod puriore apparente urina madentius sit ulcus, aut contra. Namque dolentem unam partem, per venas factus defluxus alter in alterum accedens, levat, omnesque etiam vacuationes e corpore alia quaecunque minuit, materiam in diversum trahens.

Praeter haec & alio nomine probabilis haec opinio non videtur, propterea, quod ponitur extra venas putris materia nullo argumento aut indicio. Purulentae autem materiae, quae extra venas constitit, perpetua etiam per exteriora fit eductio: empyematis quippe, cujus pars per urinas effluit, nunquam certi essemus, nisi & per expuitionem effusio existeret. Tertia animadversio fuit, quod extra venas positam materiam non dubitavimus intro eadem deducere: rem quae per difficilis & apprime dura oppugnatori nostro videbatur.

Haec ille: quibus equidem omnibus à nobis & ante provisis ita satisfaciendum censui; inertis ignavique ingenii, paucique & vulgati negotii videri, communibus & universalibus causis insistere contentumque esse, cum definitas, & certas cognoscere detur. Quid autem logiatros & dialecticos speculatores facit magis, quam summa rerum indagine philosophari? quidve justius reprehendit in methodicis Galenus, quam, relicta partis affectae constitutione ac notitia, laxitatem illam consequi causarum? quidve clarum Medicum, praesertim in abditis morbis, facit, quam afflictae sedis inventio? porro Galenus ad Hippocra-

craticam doctrinam nihil addere dignius visus est, quam locorum, qui male sunt affecti, dignoscendorum artem. Unde nullum sane majus operae pretium in Hippocratica medicina fecit meo judicio, quam suo illo Topognosias opere.

Itaque qua nos prudentia sedem affectam nacti cum fuerimus, & ut credo equidem, praeter meam aliquam industriam, divinitus demonstratam; hanc pro communi & vulgata ratione relinquamus? fatuum hoc quidem & viro sapiente indignum. Quod si viam utramque speculandi commetiamur, incomparabiliter praestantior haec nostra futura est. Tantum enim abest, ut nullum usum exhibeat, ut maxime necessaria sit haec, extra venas consistens, cavitas: quo modo enim putrida in promptu, & in actu, materia, quae alterne per matutinas, vespertinasque horas alternos locos ineat, & commutet? quin immo expressa mane vel vesperi sanie multa de ulcere, continuo prima quaeque lotia clariora: ita videtur, tam brevi neutiquam putrefactam intra venas materiam, sed potius extra venas paratam eandem; quid autem, quod tam diu stabulata atque hospitata, non per transmissum discurrens haec, intra venas actualis & confarcta putredo, minime tam debilis puellae sustentari potuisset, calamitosiusque cessisset. Quam enim febrem, & quae symptomata non intulisset?

Adde, quod sub actuali intra venas putredine febre aliquando vacare generosa puella non potuisset: atqui saepe vacavit, utique doctissimorum hominum, qui observarunt, testimonio, atque in praesenti, qui decimus est Martii dies evidenter vacat. Quo tempore cum adhuc urinae purulentae manent; quaeso explices, ut, interim nitidus puellae color est & caro plurima reparata, cum virulentae isti intra venarum sinum putredini conjungantur? Interea mitto num intra venas confici pus possit & num ad Hippocratis, Galenique sententiam hoc asseri liceat. Prudentes ergo nos, qui extra venas consistentem hanc virulentiam posuimus, aut verius a natura positam observavimus; e ventriculo scilicet, & ejus ductibus ad eam partem transmissam. In nullo autem loco praeterquam in hoc sane persistere, neque aliunde, quam inde procedere sanies illa potest, ut discurrenti per singulas partes naturales facile patet.

Sed occurrimus argumento, quo adstruitur falsitas opinionis

noſtrae propterea, quod nunquam extare poſſit extra venas materia purulenta, cujus effuſio etiam per ductus extra venas poſitos monſtrata non ſit: exemplo producto empyematis, quod nunquam adeſſe monſtrabitur per urinas excretum, niſi & tuſſi rejectum: immo dicimus hoc aperte falſum vel experientia teſtante, per quam obſervare licuit vulnere thoracis diu vexatos a me ſuperius nominatos, qui vivunt, remque narrare poſſunt; empyos aliquando nil tuſſi rejeciſſe praeter quos & innumeros alios in valetudinario noſtro vidimus, videreque in dies licet vulneratos empyos nil pectore rejectantes. An non autem hi ſunt ex vulnere empyematici: ſed tales vel ipſe Hippocrates, nominavit, *lib.* 2. *de morbis*.

Quamquam qui ego has rationes produxi paritatem admittens, quippe & multum diſcriminis intercedit inter cavitatem, quae reſpondere non poteſt venis (haec in empyemate thoracis eſt vacuitas) & inter cavitatem, quae venis reſpondere poteſt: certe intercapedo diaphragmatis, & peritonaei à primo Severino obſervata, ac publica in anatome demonſtrata, haec obducta eſt, nec alias vias, quam venas ad expurgandum habens; illa detecta quae ductus alios, quam venarum nacta eſt: hanc autem Galenus *in lib.* 4. *de loc. aff.* expoſuit: altera ad hanc diem quidem omnes, at Magnum Hippocratem & nos hujus obſervatores, magno Dei munere, non latuit. Amabunt autem de invento me exteri, ſicut confido, ſi minus populares & Comprofeſſores noſtri quidam: complures autem, qui candide plauderent, comperi; ſed longe plurimos qui pedem ferant futuros alios non diffido.

Sed ad alias argumentationes devenio, quarum illa reſtat à ſimili contendens, ſolam ad rem oſtendendam antecedentis materiae rationem eſſe ſatis: propterea quod facta in dextris fluxio, vel vacuatio, ſtatim à ſiniſtris avertit; itemque ſuprema ab infimis revocant; & anteriora à poſterioribus, & contra. Ajo equidem etiam ſi hoc detur, quod ſaepiſſime non ſuccedit, ut experimento quotidiano docemur: nihilominus non obſtare, quo minus haec noſtra reciprocatus inveſtigatio vera ſit: eſtque etiam multa diſparitas, quando in cauſa materiae antecedentis non eſt ea reciprocatio, ſaltem tam prompta ac ſubita. Atque etiam in parte unde fit retractio, remanet ſemper materiae pars plurima; in noſtra vero cauſa pura ſaepe apparet urina cum ma-

na-

navit ulcus, ſiccumque fuit ulcus cum lutulenta fuit urina; prompta ſcilicet & expedita, quaſi vicinorum & affinium viciſſitudine; quae neceſſitudo profecto non eſt inter partes diverſas, quibus materia communicat antecedens.

Sed jam occurrimus tertiae animadverſioni, quae contendit humores extra venas non poſſe remeare. Dicimus enim hoc difficile non eſſe, rationem oſtenſuri multorum principum Autorum. 3. *aphor.* 12. Galenus meminit expreſſe deſtillationis humorum à capite in venas, & arterias: atque, ait, intelligimus per deſtillationes omnes fluxiones, quae feruntur à capite per venas & arterias ad partes inferiores: ergo materia extra venas recipitur per venas. Et 3. *progn.* 38. ait Hippocrates, ſi abſceſſus deletur, & repetit periculum delirii, & mortis: ubi Galenus per repetere explicat materiam extra venas retrocedere in profundum corporis aut in aliam ſedem principem, unde commoti ſunt ſucci per vaſa, quia non poteſt fieri per aliam viam haec tranſmutatio; imo ſi in cerebrum, advenit delirium &c. quae ſeq. Et 4. *aphor.* 75. ſi ſanguinem aut pus mejat; ubi Galenus ait, mingi interdum pus, cum aliquod apoſtema in ſuperioribus diſrumpitur, & pus ad urinae inſtrumenta emittitur: apoſtema autem fit extra venas, vel in ſubſtantia hepatis, vel ſepti tranſverſi &c. Ergo poteſt pus extra venas genitum per venas expurgari à natura. Et 3. *acut.* 10. ait Galenus ſanguinem in plegmone contentum, qui demigratus eſt totus propter partis accenſionem vena ſecta evacuari: ergo poteſt ſanguis extravaſatus iterum in venas recipi. Sed ſatis aperte definit rem hanc Gal. 7. *aphor. comm.* 30. ubi ait, humorem deſtillantem à capite in aſperam arteriam poſſe expurgari, vel per arterias ad vias urinae, aut alvum. Itaque humor hic tranſſumitur in venas, & 7. *aph.* 55. ait Galenus, aquam collectam in ventre hydropici purgari poſſe per vias urinae: ergo nihil prohibet humorem extravaſatum à ſepto per venas emitti. Et 6. *de locis aff. c.* 4. ait, apoſtema ſepti tranſverſi ſuppuratum, & diſruptum, per urinas purgatum copioſa puris evacuatione, & quibus aut renes dolebant, aut hepar, cum febre, deinde, rupta vomica in loco dolenti, vidit emitti pus per renes. Ergo nihil clarius, quod apoſtema ſit extra venas. Et paulo infra in eodem capite ait, nos autem pulmonis vomicam ſive abſceſſum per veſicam expur-

gari vidimus: & ibi statuit Galenus viam per ramos arteriae descendentis ad renes; pus etiam à thorace per cavam venam mediante vena, quae arboris caudici proportione respondet, in alvum ducitur: quare nil mirum à septo, à pulmonis vomica descendere pus in venas & arterias. Haec est conclusio Galeni in hoc cap. Verum admirandus est locus Hippocr. 1. *epid. sect.* 2. *text.* 84. ubi ait, parotides defluxerunt ad vesicam, sic tubercula post aures non suppurarunt, sed ad vesicam defluxerunt; & Galen. *in commentario*, exemplum hoc, ait, parum frequens est, & memoria tenendum; ergo eo magis tuberculum in septo transverso potest ad vesicam defluere: & 3. *epid. sect.* 3. *textu* 29. etiam *in Coacis praenot.* ait Hippocrates vomicam pulmonis expurgari per alvum lethale: & *ibidem*, abscessus, qui descendunt ad crura in peripneumonicis utiles omnes sunt.

Hactenus jam objectis adversus nostram sententiam argumentantibus satis fecimus. Aliae nunc superstunt, quas nos ipsi praevidimus; futuros nempe aliquos, qui sedem hanc affectam non admittant propterea, quod spiritale organum non sine discrimine experietur abscessum, nimirum tum inflammatio, aestus, dyspnoea, febris acuta, dolor, & hujusmodi gravia symptomata, non deerunt.

Cui objectioni occurrimus praeterquam, quod haec principio non defuere: ad haec discerni oportet affectus calidos à frigidis: nempe nos abscessum hunc frigidiorem, quam calidiorem statuimus, cum quo alioquin sedato affectu turbulenta illa symptomata non conjunguntur; praesertim quando abscessus ille non superna, sed inferna parte subortum est. Sed praestabit etiam quaedam, quae Petrus Salius, *l. de partium affect.* scripta reliquit.

Diaphragma cum tumore afficitur, dupliciter hoc pati solet: nam irruentibus excrementis ad ipsum potest tumorem & sine febre, & cum febre pati. Si sine febre afficiatur à principio dolor, & respirandi difficultas, continget; praeterea pulsus parvulus accedit, & durus. Quod autem ad crebritatem; quoniam in his necessitas non est adaucta, vel quid vel nullo modo mutatur, ut docet Gal. *l.* 4. *de praesagitione ex pulsibus cap. de septo transverso*; & haec excrementa debemus judicare esse cruda, & tenuia; quoniam crassa non possunt infigi in substantiam nervosam

voſam diaphragmatis. Quoniam autem haec excrementa carent nimia caliditate, hi tumores non poſſunt eſſe non tantum longi, ſed etiam diuturni ſicuti experientia vidi in Nobili aegrotante, cui ex crudiore, & ſubtiliore ſanguine factus eſt tumor in ſepto tranſverſo diuturnus; in quo cum dolor, & ſpirandi difficultas, pulſuſque durities, & parvitas, adeſſent: ad eum tamen non ſubſequutum eſt delirium, cum hoc videretur rationabile ex eo, quod haec pars ad mentem, unde phrenes appellata eſt, plurimum faciat, quaſi quod ad ſapientiam conferat: quoniam materia & tumor erat frigidus & crudus: ex quo tandem mortuus eſt, cum prius fere ad tabem decurriſſet, & in ultimo diſrupto abſceſſu expuiſſet cruenta, & cruda, aliquo modo tenuia, & quae nullam coctionem indicarent. Ad hunc eundem tumorem ſequitur neceſſario tenſio praecordiorum ſubvacua, quoniam tenduntur muſculi ad diaphragma nulla exiſtente in hypochondriis inflammatione, vel alio ſimili tumore. Et ut paucis hanc partem concludam: tumores hi longi, & diuturni, generantur à materia tenui, & frigida, quae tamen temporis diuturnitate in loco affecto craſſeſcit; & ad hos ſequitur dolor, difficultas reſpirandi, pulſus durus, & parvus, qui ad crebritatem vel parum, vel nihil, mutatur, & tenſio hypochondriorum, nullo apparente in his tumore ad tactum. Et ſi his tumoribus aliquando adjungatur febris ut experientia pluries adnotavimus, non tamen acuta, nec delirium neceſſario ſubſequitur: quod tamen aliquando in adpropinquante morte vidi acceſſiſſe. Et hi tumores cum perſeverant, & non ſolvuntur, patientes ad tabem deducunt: quod licet non fuerit à Galeno notatum, tamen teſtor ego verum eſſe hoc accidere. Et haec de tumoribus longis ſine febre cauſatis à materia frigida.

Haec ille; quibus apparet, etiam affecto diaphragmate ſecundum proprium ſui ipſius corpus, placatiora interdum evenire ſymptomata; quid igitur ſi illud ipſum ſecundum contiguum tantum ambitum affectum ſit?

An Puris fuerit substantia, quae per urinas excreta est.

DUbitatum autem est, num pus censendum id sit, quod per lotia solitum est excerni? difficile alioquin & incertum, ubi collectum, & unde ad has vias traheretur. Cum enim necessum esset alicubi scatere longum saniei proventum; pars haec sane, quae vitii fomes esset, nulli se declaravit, aperuitque. In cavitate porro magna & naturali videbatur alienum asservari; in alia vero, praeterquam in absceſſu, par non erat, ut quis adstrueret, unde ad vesicam derivaretur: reliquum igitur, ut per venas, per quas ipsas cum insolens sit ferri pus, reliquum est ut saniem, sic enim cum antiquis appello nunc succum crudum, adhaec infrequens per urinae vias puris est expurgatio, ex qualibet vero alias quam purulenta, frequentissima, succus autem crudus, aut limosa & inquinata coctione residentia poterat adspectu primo videri multis, praesertim quando virulentior excretio desisteret. Adde, quod pueris, & mulieribus, & ociosis omnibus hominibus, & qui plusquam coquendo par est, esitant, compertum est subsidere plurimum excrementi, quod quia putredinis vitium non sentit, haud puris nomine detrectandum est leviter.

Haec & alia hujusmodi suaserint quibusdam crudum esse succum, qui per urinas spectatum fuit: verum enimvero, ut non inficiar sub polychronio morbo fuisse cruditatem plurimam, quae & puri alicubi gignendo materiam exhibuerit: & ut non negem etiam interdum succum crudum apparuisse per easdem urinas; quo scilicet tempore pus alio tractum secesserit: tamen judico pus merum exstitisse, quod cum ulcere reciprocationem habuit. In qua re certum me fecit Galenus *l.* 1. *de aliment. facult.* qua disputat de tritico, qui notas succi crudioris, & puris discretrices, proposuit has: nempe verum pus, inquit, graveolens est, & lentum: crassus vero succus crassitie, & dolore illi duntaxat est similis, ut qui neque graveolens est, neque lentus. At qui quod nos quotidie spectavimus sedimentum, varia hercle specie se exhibuit: nam gravis halitus per colum transfuso humore saepe nares feriit; reclinato vero eodem ichore, fun-

fundo adhaereſcens viſus eſt lentor quidam, qui productiore reclinatu recedebat, alius vero non item.

Praeter haec & aliud ſignum, quod comprobari haud quidem licuit, Jo. Baptiſta Donatus propoſuit *l.* 2. *de matur. materiae in morbis cap.* 24. quod eſt: Pus ſi noctu depellitur, lumen cauſa eſt, ut pus fulvum appareat, id eſt, eo plane colore praeditum, quo aurum apparet.

Sed de pure in urina noſtra haec fuerunt experimenta. Lotium quidem Heroinae inculpatius, ubi accommodata in vaſculum filtri ligula deſtillavit; reſiduum ſedimentum expoſitum Soli, exilem, & vix adſpectabilem, ſui portionem reliquit.

Lotium vero virulentius colo transmiſſum hypoſtaſin reliquit craſſiuſculam, quae camino ſuppoſita calido craſſitie ichthiocollae preſſa eſt.

Sanies, quae manare ex ulcere ſolita eſt, in urinam puram alius puellae indita, ſimilem ad unguem excretae naturaliter urinae purulentae ſpeciem reddidit.

Ex his igitur omnibus ſuum de purulentia judicium elici facile poteſt.

Sed aliquis nunc objectabit mihi memorans pus, Galeno docente, in *com.* 47. *l.* 2. *aphor.* ex ſanguine ortum habere, qui humor calidus & humidus, diverſa autem ab hac pituita. Cui argumentationi bifariam occurritur. Primum quidem hoc etiam eſſe pituitam in pus verti apud Hippocratem, qui *libr. de morb.* 1. & 2. ex diſtillatione à capite ſuppurationem in inferiore ventre perſaepe poſuit: quod & Galen. *in commentariis de ratione victus*, etiam profeſſus eſt. Joannes vero Fernelius Medicus, quidem non ſolum doctrinae amplitudine, ſed experientia clariſſimus, in ſenibus praeſertim pituitoſis empyema quoddam ex ſuppurato in pulmonibus phlegmate colligi affirmavit. Deinde ſi obtrudant, quod non verum ſit ejuſmodi pus, neque ego item tale aſſevero fuiſſe, ſed purulentum & virulentum utrumque, tum ab ulcere, tum ab urina, recrementum appello; nam verum mea ſententia pus nuſquam exſtitit: aequale autem, aut vix diſſimile quod utrinque prodiit, dum corruptitiam eluviem urina retuliſſet.

Quod Abscessus vere ac proprie sit hic appellandus affectus.

NOminum usus rectis disciplinis rite tradendis necessarius, nedum conducibilis est. Etenim hae notae sunt rerum: & nisi secundum sensum principio positum usurpentur ambiguitatem longe maximam, & fortasse etiam infinitam parere queunt. Qua causa fit etiam ut unum pro alio nomen accipi non debeat: nimirum ita sensus temere confunderentur, & lux sua rebus, & doctrina non esset. Ob id quidem Graeci, Latinique, cultissimae nationes notas, & momenta nominum, exactissime distinxerunt, distinctosque sensus è vocibus elici voluerunt. Quam legem in medicina, ut servarunt optimi quique, ita non desunt barbari, & solaeci, & minus accurati, qui negligant & contemnant. Cujus rei persaepe notatae facere non possum, ut me non pigeat; atque adeo affectum hunc, qui vere ac proprie Abscessus est, non patior ulcus laxa & vulgari voce dicatur. Equidem nescius non sum ulcus esse, quodcunque praeter naturam hiat: verum haec generalis nimium vox est, ac tyronibus digna. Ulcus vere non est, quod perennem & uberem non ex se quidem, sed ex ambitu manationem eructat, rectius is sinus, qui ulterior est character, appellandus videtur. Verum enim vero placet maxime Abscessum vocari, quo nomine dependens ab alio suus ortus arguatur: id enim (ἀπὸ) vel (*ab*) praepositio, terminum à quo, & radicem unde propagatus est, non obscure arguit. A qua relatione ut non separantur Abscessus cum sua causa conjuncti: sic etiam voce tenus separari non debent. Quod autem Abscessus hic principio fuit, causae, materia, forma, generatio, per me jam explicata, monstrarunt, ac deinde etiam conditiones Abscessus nunquam abjecit; sed retinet adhuc firme, quemadmodum auctor ejusdem, seu morbus, seu natura, voluere.

An Abſceſſus frigidus per Congeſtionem hic fuerit, an vero per Decubitum?

NOn difficile nunc dubitatio cadet in hominis cujuſpiam curioſi mentem, num à *Congeſtu* ſit hic Abſceſſus, quem ſecundum latus incurrit Illuſtriſſima Puella. Enim vero cum hepar intemperatum, quemadmodum jam conſtituimus, illi ſit, potuit humor ab ipſo genitus crudior à natura repudiatus, in vicino loco paulatim congeri ſic, ut demum in aliquam magnitudinem, quantam vidimus, coacervatus fuerit. Non diſſentit autem hoc morbi genus à langueſcente habitu Puellae, quam audii ex Excellentiſſimo Prorege, jam Hiſpali morbo gravi correptam in cachexiam, & in tumorem totius ferme corpuſculi cruriumque, deveniſſe. Viſitur autem in hiſce affectibus hujuſmodi Abſceſſus.

Accedit, quod planus tumor, concolor, indolens, crudus, intime reconditus, ignavus, ut ita dicam, & uſque ad extremum ſedatus fuit. Praeterea hic Abſceſſus, (quae ſuperius dictorum omnium ſymptomatum cauſla fuit) nullum caloris ſenſum exhibuit, & nulli inflammationi, pulſationive ſucceſſit; ſed tum ſe ipſum prodidit, cum in aliquem cumulum acervatus humor tumorem evidenter extulit: quae omnia quidem *Congeſtus* ſigna poſuit Gabr. Fallopius, *in 6. de tumorib. praet. natur. c.* 15.

Verum his nil operantibus, tamen Abſceſſus haud per *Congeſtionem* evincitur propterea, quod ſequutus eſt febrem, cum qua neceſſaria conjuncta eſt inflammatio; materia autem, quae hunc Abſceſſum produxit, copioſa fuit, & acervatim fluens. Signa autem fuere dolores acres, gravitas circa latus, febris, atque vexatio: atqui ſingulis hiſce ſymptomatibus caret Abſceſſus è *Congeſtu*, nullo neque vigore, neque dolore, ſed neque febre, notatus, ut noſtra eſt obſervatio. Neque tamen haec difficilia videri debent; quando, quod ſenſim fit, nullam invehit affatu dignam, at neque ſenſibilem immutationem atque moleſtiam: ſic neque rigor eſt, quandoquidem is humor fuſe non tranſcurrit: febris potius à congeſto toto ſucco, quam à paulatim defluente cieri debet. Confirmatur inſu-

per haec opinio testimonio magni Hippocratis, qui dixit, Abscessum praecedere labores, dolores, ac lassitudines: quae res quidem non insunt Abscessui per *congestum*. Experta autem principio Generosa Puella fuit nonnullos dolores, ut retuli.

Sed neque aliquid facit, quod nullam externo tumore passa est inflammationem. Porro Galenus *l. de tumor. praet. nat. c.* 4. scripta reliquit haec; *Abscessus non perpetuo inflammationes sequitur; sed ultro etiam gignitur, & à principio, siquidem intro collectus humor temporis processu partes excoriat, ac deducit.* Verum enim vero, ut haec vera sint, suppetit ratio, qua factum utrumque suadeatur; illo primum proposito fieri posse, ut materia uno in loco jam diu collecta sit frigida quidem primo, sed postmodum accessione calida fervefacta, sive quidem calida per se, ut biliosa, sive per accidens reddita calida, ut per infarctum computrescentium humorum, & naturae nunquam vacantis agitatum. Igitur si humoris hujusmodi coacervatio sit circa locum nobiliorem, & principi parti proximum; fieri, inquam, poterit, & non difficile, ut natura partes munere digniores levans, ad viliores alias partes humorem eum trasmittat; quod factum alioqui vere demonstraturus sum posterius, ut meam opinionem producam; quae est scilicet coacervatum alicubi diu succum computrescentem, ad aliam minus praestabilem expulsum, atque transmissum.

Criticusne an symptomaticus fuerit hic Abscessus?

IAm autem quando, quid sit hic affectus, expositum est, qualis idem sit, edisserendum succedit; hoc est criticusne, an symptomaticus. *Criticus* autem à nostris dicitur, qui productus à natura materiae translatione, morbum ad salutem determinat, atque praejudicat: non aliter, quam decreto ejus, qui praesidet, reus absolvitur. *Symptomaticus* vero est, qui peculiariter a vi morbi, & ubertate materiae proficiscitur: neque enim natura ad eum producendum intervenit expellendi functione, praeter quam irritata, & ad opus alienum, & quod ad se non attinet, exsequendum per vim, & orgasmo succorum insolentium compulsa; sed nos supra plenius utraque discrevimus: igitur si nunc velimus utrumque dignoscere, cunctas in hoc *critici*

tici leges expendamus oportet. Vere autem non videtur opus criticum, aut criſis fuiſſe, quod oſtenditur ſecundum criſis inculpatae conditiones, propoſitas à Gal. in *com.* 20. *l.* 2. *aph.* quae ſunt videlicet.

Prima, ut fiat per inferiorem evacuationem magis, quam per ſuperiorem Abſceſſus. Deinde per quam humor noxius, aut redundans, quam alius quiſpiam evacuetur. Tertio, quae recto fit tramite, quam quae non recto. Quarto, qui facile toleratur. Quinto, qui fit cum concoctione, & in decretorio die. Hos omnes operum criſis numeros non habuit hic Abſceſſus. Primo enim eſt in ſuperiore parte potius, quam inferiore, & partis quidem ulceratae oſculum exterius naturalem regionem attingit; interius vero extremum ad angulos adſcendit diaphragmatis; locus ſcilicet à quo putredo exhalans febriculam fovere facile poteſt. Eſt autem hic locus opportunus influxionibus pectoris, in quem venae ſine pari ſurculi private diſpergunter: unde licet facile ſuſpicari, focum putredinis primarium fuiſſe circa haec loca; ſic locus apparet minime laudabilis, & certe quis non exhorreat perfoſſum Abſceſſu latus, in quod digitalis magnitudinis peniculus adaptetur.

Adde quod Franc. Valleſius, in *com. prog.* ad alias Abſceſſus boni conditiones, requirit promptum effluxum, qui hic certe deſideratur, neque haberi poteſt, ut pote ſub cavitatem vadente ulcere, niſi valida, & vehementi abdominis, & ſubinde diaphragmatis, ut diximus, compreſſione.

Sed quod ad ſecundum caput ſpectat, eſt & humoris morbifici nulla excuſſa ſubſtantia: etenim & morbum finiiſſet, & tolerantia ſequuta plenior fuiſſet; febricula abiiſſet, & omnes aegrae Puellae res meliores jam eſſent. Quo pacto autem ſint haec quando minime cum coctione res acta eſt. Quinimo ſi rite ſummam ſubducimus, affatim magna cruditas à principio fuit, atque nunc eſt. Argumento eſt inſignis morbi contumacia; deinde cruditas in pure. Cruditas in excretis, interdum etam in dejectionibus, ſed maxime, in urinis, quas mane ac veſperi cum ſucco crudo viſere conſuevimus: quid autem, primam Abſceſſus cruditatem non memoro, per quam unam nulla unquam apparuit in Abſceſſu coctio; ſed immaturatio longa fuit tanta, ut vix ſe oſtendiſſet Abſceſſus, niſi poſt longa tem-

pora. Porro ut dicam, quod sentio, non minus valuisse morbus, quam natura, super hac Illustrissima Domina, videtur: febris; urina cruda, & purulenta; Abscessus; macies; fluxus ventris; & alia. Natura vero nullos aut sudores, aut hujus generis expulsiones molita est; quae poterant apprime conducere.

Sed, ut multitudinem Abscessus expendam; quis quaeso non videt imparem aetatem novenni Puellae fuisse, ad Abscessum tot jam menses inexhaustum? deinde cui non displiceat, quod perirrhaea, quae ad articulos Abscessus, tum quidem futuros, tum factos, tollit; nihilominus in hac nostra Generosissima languente, neque Abscessum anteverterit, neque minuerit? Hactenus quidem effectores, ac materiam Abscessus prodidimus: forma jam restat, de qua Hipp. *l. 6. epid. sect. 1. text. 31. tubercula foras extumescentia, & acuminata, in turbinemque gracilescentia, aequabiliter matureſcentia, non circumdura, declivia, & non bifida, meliora; contraria vero mala.* Atqui tumor minime acuminatus, aut declivis, sed planus, & retusus fuit; ergo malus, & *symptomaticus* non *criticus* vere fuit, neque ulceratus. Porro *cruda & incocta*, ait idem Hippocrat. *l. 1. epid. 2. & in malos Abscessus conversa, aut judicationis ablationem, aut dolores, aut diuturnitatem, aut mortem, aut recidivas denunciant.*

Tertio interna ratio *critici* Abscessus non adest, quae est, ut ostendimus, humoris translatio. Nempe si verum est, ut verissimum apparuit, sedem mali primam diaphragma fuisse, & infimum hoc quidem, atque ubi primo conceptum est, ibidem etiam consedit, & hospitatum est vitium. Notam autem omnino bonam ostendemus, proximum esse Abscessum morbi domicilio: quare deficit & hac lege alia crisis.

Quarto quod ad finem institutum Abscessus pertinet, neque levasse visus est admodum: quando & febricula eadem & macies persistat, quod si aliquam euphoriam adstruat quis, id quidem non ulceris, sed potius perirrhaeae merito tribuerim; quemadmodum paulo posterius explicabo: deinde si levamentum concedamus Abscessui relatum, id quidem per accidens admittamus oportet: quia manans, extrorsumque effluens colluvies morbosa, se ipsam minuit & exhaurit, non qnod naturae fuerit haec procuratio.

Haec

Haec quidem omnia non difficulter ſuadent Abſceſſum *ſymptomaticum fuiſſe:* quod equidem admittere non dubito, ſi de Abſceſſu per decubitum, quo fiſtulatum eſt latus, quaeſtio ſit. Verum ſi effluxum alterum ex adverſo ſpectemus; mea eſt opinio *criticum* illum eſſe propterea, quod non aliis quam curatricis naturae viribus factus eſt: quae vias accommodatas excogitarit ac delegerit; quae per vaſa utilis humoris receptacula purulentam ſubſtantiam ſecernat, quae ſtudioſe accurateque diu noctuque propellat, & maxime quum exitum per ulcus materia non habuit.

Confirmat autem illud praeclare admodum & ſingulariter, quod *l.* 1. *epid. ſect.* 2. propoſuit Hippocrates; multi urinas profundebant cum dolore bilioſas, aqueas, purulentas, abradentes, ſtrangurioſas, quae tamen nephriticae non erant. Quod ſi plurimi unquam evaſerunt ea perirrhaea, quae gravis, & acerba fuit, ſub mala illa tempeſtate conſtitutis; quid haec expurgatio, quae nullo cum dolore, neque anxietate conficitur? Vides hoc pacto conſpicue *criticum hunc effluxum eſſe, ſicut alioqui ſymptomaticum decubitum.* Atque adeo tum *criticum*, tum *ſymptomaticum* Abſceſſum ἐπικοινῶς aſſerere licet, diverſa tamen hac, aut illa ratione, ſicut audiſti: quamquam eſt contra Ludovicus Duretus, *in l.* 2. *Coac. praen. c.* 4. *ſect.* 45. per haec; *Natura ſi ſua ſponte res gerit Abſceſſum alterutrum procurabit, non utrumque & decubitu factum & effluxu:* verum non injuria ſic Duretus, qui de abſoluta & perfecta criſi pronunciatum id voluit, non de optabili quacumque: omnibus autem modis purulentus is effluxus immeritam mali Puellam ſervavit, ut equidem judico certus, ſine ipſo ſuccubituram; ut mihi quidem viſi ſexcenti Neapoli ſuccubuiſſe ſalutaris ejus effluxus expertes. Recte igitur Yvannes Doctor Hiſpanus, qui ſummam in hac expurgatione fiduciam ponebat, Excellentiſſimam Puellam curans. Sed en, quod Hippocrates prodidit, modo citato loco *Coacarum ſect.* 11. *Tumores hypochondriorum recens obortos, inflammationis expertes, & inde dolores natos, ſolvit borborygmus fremens ſub hypochondrio; maxime ſi aut ipſe per ſe ſecedat, aut cum urinis & dejectionibus: quin juvat is ipſe, ſi modo deſcendit.* At qui ſimile habet noſtra cauſa: nam & urinae, dejectioneſque, quales diximus, exſtitere.

Prae-

Praesagium.

PRraesagium nos eventus venari volentes, complura suadent, ut deliberate salubrem concipiamus; totidemque etiam sunt, quae spei tutae nonnullam diffidentiam offundunt. Illa quae terrent sunt haec: in morbo longo tum naturae imbecillitas, tnm vis morbi; quae morbi virium exsuperantia cognoscitur ex Abscessu symptomatico, & excretione symptomatica, talibus à me judicatis propterea, quod à materiae morbificae copia videntur profecta; deinde quia neuter Abscessus, id est, cum excretorius, tum per decubitum, inclitam puellam non levarunt febricula, quae & suo etiam nomine periculosa est, ne per hanc longe progredientem dissipetur humidum nativum particularum, atque adeo corpus tabescat. Praeterea Abscessus, & excretiones istae, per urinam perpetuo majores videntur, quam ut à pusillis naturae viribus tolerari, aut vinci possint. In quam rem Ludovicus Duretus *in lib. 3. Coac. praenot. tit. de urinis num. 5.* ait; *longa tempora, & multi labores morbi infracti, tum colliquatio mala naturae, Abscessuum causae sunt, vel minorum, quam ut prodesse possint, vel etiam saepe majorum, quam, ut perferri queant.* Ipsa autem irrita proritatio in nulla spe crisis, nec judicata prius, ut certe judicari non potest sine morbi infractione diebus judicibus; semper cietur discritice, non raro etiam funeste.

Neque etiam dissimulandum illud est, quod scriptum reliquit Hippocrat. *sect. 2. Coac. c. 11. sect. 8. Abscessuum lethales sunt illi, qui pus effundunt intro.* Namque Duretus ait, hypochondriacarum partium suppurata diffusa, ut omnia fere sunt impura, ac magis à corruptione nata, quam à pepasmo, propterea-que pessima, ut ne dicantur lethalia; sic etiam majore motu terrifica esse solent, effusione non tam purulentae, quam virulentae materiae, quae introrsum delata, non minus ruinosa etiam partibus, quam illis, unde manat, noxam contractam ostendit.

Ad haec *sect. 14. de hypochondriorum Abscessibus*, ait Hippocrates, *quae cadunt in hypochondrium dolorifica mala, tum alias prava sunt, tum vero si faciunt profusiores alvos; propterea quod ferantur chylosae feces ab inflammatione jejuni, aut sanioso proluvie, cum*

ab

ab inveteratione causae morbificae jam taedet hepar sui officii. Ita Duretus *in eo loco.* Atqui observatum est, saepe Generosam Puellam in dies fere tentatam liquidis fluxionibus alvi, & nunc quidem liquido chylosis, nunc subobscure. Itaque non contemnendum est testimonium, hypochondriacum Abscessum esse, quo correpta est Illustrissima Puella.

Verum confirmant nostram spem aliqua ab eodem Hippocrate prolata. Primum *ex Coacis*, etiamnum illud proxime succedens; *sed tamen eorum, quae introrsum feruntur optimum quidem illud, quod neque dolore neque tumore, neque colore conspicuum quicquam foris exhibet; contrarium vero pessimum.* Vide autem, quae in haec Ludovicus Duretus. Deinde Hipp. *eod. tit. de hypoch. sect.* 1. *hypochondrium esse decet molle, doloris expers, aequale*: tale autem semper decumbenti nostrae. Tertium illud *in l.* 4. *epid.* 22. *an judicent autem maturi in morbis Abscessus signum est, si dum fervida sunt mala non febricitarint, & dum molesta sunt, facile portarint.* Videtur simile quiddam evenisse Generosae Puellae.

Cui, quantum ipsa fassa est, atque ex functionibus apparet, nullus sibi dolor neque noxa est, praeterquam haec tria modo memorata, id est, ulcus, urina lurida, & febricula, dictant: sed enim febricula putribus haeret humoribus, & crudae illi pituitae redundanti, non solidarum partium ariditati, noctu dormit, & alia signa securissima habet.

Sed illud Francisci Vallesii prognostica exponentis ante omnia placet, quod est; *inter omnes pueri habent saepissime Abscessus; quia ob voracitatem congerunt succos crassos, & habent per eam aetatem magnum facultatis naturalis robur.* Id autem, quod maxime nostros animos in spem erigit, est rei similis eventus, relatus à Marcello Donato *in l.* 3. *mirabilis historiae medicae c.* 9. cujus hominis etsi aliquanto fusiora sint verba, libet, ut Illustrissimo Excellentissimoque Proregi Puellae amantissimo Parenti gratificemur, hoc producere; *Vidimus Mag. Domini Romani Aragi amicissimi nostri nepotem, annum duodecimum natum, post diuturnam à capite ad pectus decumbentem fluxionem, in qua in maciem universi corporis indeficienter associante perductus fuit, derepente in saevam pleuritidem delapsum; qua suppurata, per tussim sanies plurima excreta. Nihilominus ejusdem affatu digna quantitas collecta in*

interiori thoracis cavitate ; cujus expurgationem dum omni ingenio tentaremus, subortus in eadem parte inter quintam, & sextam costam tumor insignis, ab internis partibus ad externas, protuberans, qui suppuratus est: aperto, non solum ex tumore ipso, sed & ab interna cavitate, pus fluere cognovimus: qua de re opportunis medicamentis applicatis, & syphone injectis, liciniisque & turundis, foramine ampliato, & adaperto servato, per multos dies, tandem argentea cannula imposita, sanies quotidie effluxit; qua cessante cannulas demsimus: consolidatum sponte foramen, & puer impinguatus pristinam sanitatem non solum recepit, sed & habitum meliorem corporis adeptus est. Haec ille; cui similem etiamnum pueri historiam, feliciter ex umbilici Abscessu sanitati redditi, retulit Diomed. Cornarius, *obs.* 31.

Sunt jam pro spei, metusque, causa relata bina praesagia: verum non ita ut nostram sententiam deliberate aperiremus. Hoc igitur ut libere faciamus, illud primo distinguimus, eventuros casus morborum esse triplices, sententia Celsi, *lib.* 5. *c.* 26. insanabiles, promptam curationem habentes, & difficilem. Equidem ajo, è neutro externo genere affectionem hanc, sed aegre curabilem esse sic, ut periculosa sit, ne vires evacuationi tam multae succubiturae sint, & colliquatio sit à febricula sequutura; nihilominus nil vacillans, sed Hippocratis moniti reminiscens statuam; Abscessus ad suppurationem, & circa laterum mollitudinem diuturnos, atque aegre curabiles. Quoniam autem ita tempus definitur, non exitus; si finem atque modum urges enunciem, eo proposito, quod docuit Joannes Heurnius, citato loco, in cruda, & contumaci materia, & meatuum angustia, non crisis quidem, sed Abscessus potius fit, modo natura viribus integris propugnet: si illa fatiscat cachexiam expecta & corruptionem, nisi tamen postea exacerbentur, ut in Cleonactide octogesimo. Revoco in memoriam Puellam hanc ad augmentum properare virium, & ad caloris nativi modum acutiorem. Itaque fieri poterit, ut adveniente majori robore naturae crudiusculam hanc materiam subigat, concoquat, expellat. Adjuvabit autem ad hoc rei proximum ver, quod hoc nostro coelo est tepidissimum, & suavissimum. Favebunt & remedia, quae mox referam annuente numine. Sed prius indicationes inveniamus.

Indi-

Indicationes curandi.

QUoniam quidem principio constitutum fuit, caput, & ventriculum huic Illustrissime Puellae non nihil à mediocritate qualitatum, & aequa temperie recessisse, debilitatemque nonnullam adsciviſſe, unde cerebrum quidem fluxiones ad subjectas partes saepe mittit; ventriculus vero, & naturalis haec oeconomia diminute concoquit; unde è caeliaca interdum, & crudum in urinis excrementum emanat: interea vero sic ulcus, & febriculam obstructiones in infero ventre, fovent. Ob haec consentaneum rationi fuerit, & maxime requisitum, ut caput & ventriculus roborentur; quo vividior redditus calor nativus, alimentum & primum, & secundum, tertiumque, concoquat, emundet superfluitatibus ventres ductusque; ut quae inde alitur febris retrosublabatur ac deleatur.

At ulcus interim ut coalescat, debent exhauriri fomenta, purgari ambitus eidem, & intemperies omnes eximi.

Curandi ratio.

HI quidem omnes scopi multa, & gravia remedia postulant. Verum quia tenuissimo corpore viribusque pusillis est, quassata bienni malo Puella: commodum fuerit, & maxime commendabile, si & paucae numero sint medelae, & sine vi praestabiles & efficaces: adhaec magis ut naturam defatigatam & languidam instaurent, reficiant, roborent, atque confirment, quam conturbent, vacuent, fastidiant, & humores cum vi percellant. Sunt quidem assumenda per os pharmaca, quae crassa incidant, obstructa reserant, superflua vacuent: sed lenia sunto, & quae à natura non inique ferantur. Hujusmodi fuerint *Serapium Nicol. Florentini, compositum e Cichorio, &c.* qui omnibus nostris votis satisfaciet. Hoc ad omnia vix aliud inveneris praestantius: poterit autem si libeat duplicata dosi commisceri *rhabarbarum*, quod tam probatum est, & à doctissimo nostro Archiatro audio tam impense laudari. Hoc, in hebdomada bis aut semel, modica licebit offerri portione, dum interim *aquam decoctae rad. Chinae* & ad febriculam, & ad maciem

tum in prandio, tum in caena potarit. Roborabitur caput interne *Julapio Myrobalanorum, vel Myrobalanis ipsis, conditis Chebulis.* Externe ad stephanaeam *emplastro Dialimacum Alexan. Tralliani*: stomachi regio *gummi Tacamahacae emplastro*, quod miris laudibus exornant rerum Indicarum scriptores. Hisce medicamentis transiget hyberna, quae restant, tempora. Appetente autem jam vere, & mense Majo, & Junio, cum erumpent Aenariae remedia, ad haec accedito; Puella mergenda in multos dies Balneo Gurgitelli, cui mirae sunt dotes restituendi lapsa corpora, vindicantque à malis multiplicibus. Porro naturalia non immerito dicta sunt haec remedia, tum quod naturales vires habeant instaurandae salutis humanae, tum quod naturam corporis languentem ab omni periculo tueantur. Has ob res confidenter his uti praesidiis debebit: fiet enim per haec rite recteque adhibita, ut optatam opem sentiat.

Post haec in balneum, quod dicitur fontanae, triduo se demerget: cujus aquae natura medicatae, corporis omnem intemperantiam coaequare creduntur.

Hanc equidem confido futuram rationem, qua digniſſima salute Puella pleniſſime convaleſcat, & sua Parentes Illuſtriſſimos, Excellentiſſimoſque, & nos omnes addictiſſimos suos homines, compleat immensum duratura laetitia.

Exitus morbi supremus.

HOC quidem universum nostrum affectionis examen, judiciumque fuit, nulla sui parte, sic me Deus amet, immutatum, neque recusum hoc tempore, quae inclinatio est morbi. Cujus ejusdem status praesens ne in ancipiti relinquatur, docendus est quisquis historiam curiose legit. Scire igitur licet Excellentiſſimae Puellae hodie, qui decimus est Martii, post multa quidem, abiit febris, obductumque est ulcus sua sponte, neque impeditum propterea, quod nil ad dies viginti duos manaret, contractumque in se apparuit, sed nihilominus lotia nec dum hypostasin abjicere limosam, interdumque violentam: quam rem advertens doctiſſimus Santorellus, & expurgandum residuis superfluitatibus corpus, & *lac Asininum, serumve Caprinum*, propinandum proposuit; aliis volentibus totum naturae negotium

per-

permittendum, cauteriumque excitandum. Sed hi quidem in tibia, hi vero in brachiolo, capiti conſulentes, excavandum volebant. Ego praeter haec uſum *Aloës lotae in catapotia*, quod praeſtantiſſimum adverſus urinarum virulentiam, à Carolo Cluſio, hiſtoriae ſtirpium exoticarum ſcriptori, poſitum eſt medicamentum plane mirificum; nec non *decoctum Ruſci*, quod ad ducendas urinas, à Dioſcoride propoſitum eſt, laudavi; caeteris omnibus ad primam meam ſententiam remiſſis.

Atqui his extremis diebus ſaturnalibus ſtatus fuit, uſque ad nonas Aprilis, quae menſis aut paulo amplior intercapedo fuit; quo tempore non adhuc plene obducta cicatrice (quod equidem aliquando ſuſpicatus fueram, ſed ne malum ominarer aperire abſtinui) dirupit ex improviſo nocturna manatio, qua faſciolae & interula non leviter maduere; verum tamen ſine ulla vel praecedente, vel ſubſequente febricula, vel dolore: & quae vetus non tam admiratio, quam obſervatio, noſtra fuit, puriſſima & inculpata urina mane prodiit; non ſic autem poſtridie, ac deinceps, quibus diebus non tantopere manavit ulcus, quod tamen expreſſo ambitu non nihil reddidit exili forulo, ac vix adſpectabili. Interim Puella nil ulla parte mutari, vel quid incommodi ſentire, ſed quaſi nihil obtigiſſet, laeta vivere, colludere cum ſuis, & jocari, ſalire etiam rithmice & curſitare, ſicut animi gratia fit, & agilis eſſe, quod Excellentiſſimis Parentibus nullo non ſolatio fuit.

Adeo ſcilicet ex crudis ſuperfluitatibus; & e locis ventriculo affinibus, manatio haec ſubputrida proficiſcitur, ut equidem principio ſtatui: neque aliquid in dies novum apparet aut fit, quod noſtram de affectus ſede, deque affectus generatione, opinionem etiam atque etiam non confirmet.

FINIS.

DE ABSCESSU PER CONGESTUM

Liber Unus, qui est Operis de Abscessibus II.

MARCO AURELIO SEVERINO

AUCTORE.

Commendatoria Libri Praefatio.

SCriptores, qui de re medica, miseraque aegrotantium sorte bene mereri studeant, eos maxime affectus enarrare, recteque curandos docere debent, qui plurimum seu gravitate, seu contumacia torquent: de mediocribus malis satis esse possunt, quae vel unusquisque tradiderit. Non est me judice leviter, & obvia quaque mentis cupidine, inficienda pagina. Quae plurimi momenti sunt, ea duntaxat ad posteros sunt transmittenda. In re medica chirurgicaque qualem hodie faciunt, vitium est solenne multorum in his, quae perviae sunt notitiae, laborem, & operam, ponere; quae remotiora sunt à vulgata plurium comprehensione non attingunt. Itaque tumores secundum quaternionem unum humorum ordinaria ratione conscribunt, atque disceptant: selectiores, & usu vel dignoscendi vel curandi difficiles, minime perveſtigant, aut tradunt. Calidos igitur unusquisque versat, &, qui sunt per influxum, frigidos: at vero qui private creantur congestu, neque norunt omnes, neque aliis noscendos est qui curet. Desideratur autem haec contemplatio non parum, tum quod obscuri sunt hi, tum quod mediocri diligentia tractati, vix elevantur quicquam, & infringuntur; nimirum obsistentiore causa nituntur. Horum igitur comprehensio cum tanti referat curando, visi nobis sumus opera epretium facturi, si quae comperta sunt nobis e re ista, nostros homines, qui dignarum rerum studio tenentur, non celarem, verum accommodate quantum licet, rem aperirem; licet autem brevi & simpliciter: nam satis est indicasse

neces-

neceſſaria. Porro non mea fuit unquam ſcribendi ratio, quae non ſummopere in rem faciunt undique corradere, & comportare; veluti, qui ſtomacho, & gulae quaecunque ſapiunt, immittit vorax: ſed faciam, ut qui ſobrie tantum accipit, quantum eſt ſatis.

Cap. I.

An ſit ejuſmodi Congeſtio.

EST noſtrum argumentum Tumor à Congeſtu, cujus theſis particula prior quantum exploratiſſima eſt, tantundem obſcura eſt altera; quae, judicio meliorum, eſt coacervatio humoris vitioſa paulatim in aliqua parte corporis facta, dum tumorem creet; res, inquam, adeo incomperta, ut fictitiam & imaginariam cenſuerit Joan. Argenterius: cujus quidem rationes niſi nos audiamus principio, fruſtra fortaſſe noſtrum totum opificium exſtruamus: praeſertim quando ſunt ejuſdem firmamenta tam ſolida, ut rem videantur eviciſſe; praeterquam quod haec controverſia, & alio nobis utilitatis uſu, cernenda eſt: nam quemadmodum ex chalybe, ac ſilice, colliſis invicem ſalit ignis, ſic ex diſcuſſa plurimum, & exercita, duarum opinionum ambiguitate, vivida quaeſiti veritas eluceſcit.

Eſt Argenterii prima ratio deſcripta *in commentariis artis medic.* quod novus hic in partem caſus tumoris, non à parte oriri, vere cenſendus ſit; quando quidem haec ſibi ſimilis fuit: niſi autem fuit perpetuo, ac paulo etiam ante ſimilis, unde quaeſo nova illa labes fuit? Si ergo conſtans diu ſibimet ipſi fuit pars, huic extrinſecus aegrotandi fuit occaſio, non intrinſecus. Igitur ab affluxu, non à congeſtu. Rurſus ſi vitio corruptae nutritionis fit tumor parti, quomodo idem non & interiori ſubſtantiae partis innaſcitur, ſed externe inducitur? Item quomodo non excreſcit in immenſum, ſi non emendatum eſt ſemel nutritionis ejuſdem vitium? Has ob res contendit hic vir figmentum hoc eſſe rationis, non conſtans opus: à quo errore maxime cavere jubemur monito Hippocr. *lib. de decenti ornatu, & l. de praeceptis.*

Haec, & alia quaedam, congeſtionis evertunt modum. Nihilo-

hilominus Galen. 2. *diff. febr. c. ult.* & 13. *meth. c.* 3. & *in c. de therapia per ſang. miſſion.* & *l. de cauſis morb. c.* 7. in primis vero in *l.* 2. *ad Glauc. c.* 10. perſpicue profitetur, & congeſtione, & defluxione procreari tumores, his certe verbis; ſive inflammationibus etiam Abſceſſuum affectio conſtitit ex multitudine quorundam humorum, aut ſpirituum vaporoſorum, ſive in ipſis patientibus partibus generentur, aut ex aliis confluat ea ratione, qua fiunt illa, quae decubitus vocant.

Nec tantum Galenus, ſed & exteri, & contrariae factionis viri, congeſtionis rationem tuentur. Primum nomino Fernelium virum, qui Galeno nulla in re parcit *l.* 7. *pathologiae cap.* 1. haec ſcribentem. *Congeſtio* praeter naturam ſenſim fit ex humoribus in partem alimenti vice diſtributis. Quum enim pars vel ita imbecilla eſt, ut id ipſum corrumpere, nec genita excrementa à ſe propellere queat; neceſſario praeter naturam congeſtio quaedam fit. Meminit & per congeſtum tumoris Ludov. Duretus graviſſimus enarrator Hippocr. *coacarum praenot. l.* 11. *c. de hypoch.* §. 2. cum tumorem definiens ait; Moles contra naturam, vel quae humoris affluxu vel congeſtione aſſurgit. Hujus etiam ſententiae videtur, & Avicenna *c.* 1. *ſen.* 2. *doctr.* 2. *& c.* 1. *ſent.* 4. *do.* 5. *c.* 25. & hunc auctorem ſequuti enarratores omnes, Dinus, Gentilis, Jacobus de Partibus, Nicolaus & Thadeus, *in artis medicae l.* 3. *text.* 155. Petrus Aponenſis *in commentariis ad probl. Ariſtot.* ſed quid Medicos nomino, quos poſſem numerare quam plurimos? Favent & ipſi Philoſophi; primus Averrhoës qui *l.* 7. *colliget c.* 5. inquit, apoſtemata generari in membris duobus modis; uno modo quando expellitur vel defluit ad aliquod membrum humor; alio modo generantur apoſtemata, quando membrum non poteſt dirigere cibum, quod ei mittitur, nec ipſum permutare in quantitate, aut qualitate, nec ipſum poteſt expellere: tunc materia augmentatur in membro illo taliter, vel accipit dilatationem in omnes tres dimenſiones, & extinguitur ejus calor naturalis ejuſdem membri; & generatur in eo calor praeternaturalis, propter neceſſitatem materiae extraneae.

Sed & ipſe Ariſtot. *ſect.* 9. *problem. ult.* ut & Nicolaus Florentinus interpretatus eſt, collectionem humoris citra defluxum confirmavit apertis verbis, quae non erit abs re plenioris teſtimonii

monii gratia recitare. Cur ictus (ait Philosophus) tumorem livoremque suscipiunt? An quod de loco percusso humores disjecti in loca proxima ruunt, in quibus offendentes retorquentur? Itaque conjuncta, conglutinataque humorum copia, tumor per collectionem exsurgit, &c. In quo loco Petrus Aponensis tradidit & suam sententiam, quae est. Fit tumor in parte vulnerata, quia cum membrum fit infirmum, fit aliorum membrorum superfluitatum receptivum. Rursus, quia suum non potest dirigere nutrimentum, & sibi assimilare, convertitur in superfluitatem apostemantem &c. Ejusdem ferme sententiae fuit & Jul. Guastavinus Professor Pisanus, Philosophus & Medicus aetatis nostrae praecipuus. Habes jam Philosophorum, Medicorumque, suffragia: quibus omnibus constabilitam de necessitate congestionis opinionem, velis ipse propter unum dissentientem Argenterium non amplecti? objecta autem hujus viri dilues facile, si non dubitaveris illud firme tenere, quod est; non e partis vitio praecise humoris evenire generationem, sed ex adveniente etiam alimento, aut recremento ejusdem tum modice, tum etiam maxime, peccante, cieri Congestum. Conficeret autem argumenti vis, si quando nos à parte tantum formaliter vitium evenire statuissemus: ad illud autem, quod excitaretur intimae partis substantiae tumor, equidem dico, & ita interdum evenire, ut in Abscessibus ossium, quae & apostema pati controverti quidem acute, sed non negari vere, potest. Ph. Ingrassiam legite ea de re *l. de tumor. praeter natur.* sed & *Conciliatorem diff 96.* Demum quod ad illud attinet, quod excresceret in immensum tumor, similiter & hoc aliquando fieri concedimus. Nempe videre licet Neapoli *naptam* in ilio cujusdam egeni, quae utrem ex arietis corio aequat.

Caeterum Argenterius neque meminisse videtur ejus Congestus, qui debilitato jam, sed sano post ictum membro, diutissime succedit. Hunc autem si inficietur, nemo est, qui pervicaciae intolerabilis hominem non insimulet.

CAP. II.

Congeſtus aliquot genera, & Tumorum ejuſmodi plurimorum enumeratio.

HAec pro defendendo communis ſententiae Congeſtu produxi; jam non dubius, quod impar tot Virorum teſtimoniis unius Argenterii apparuerit opinio. Quod ſi quis homini ſuffragatus obſtinate placitum ejus retineat, anne igitur ex toto, rogaverim, Congeſtus nomen eſt abolendum? An vero ſecundum idem nomen non diſplicebit fortaſſe quod poſſit eſſe Congeſtus quidam cum paucifluo aliquo, ſed longo, defluxu: ad hunc modum Hippocrati, 3. *epid.* & Lud. Dureto, *in lib.* 2. *coac. c.* 11. §. 10. duplex eſt fluxus, ἐρμώμενος καὶ συνισάμενος, id eſt, concitatus, & conſiſtens: concitatus quidem eſt, qui paulatim & ſenſim, ſed neque ſenſibiliter fit adeo, ut poſt multum temporis tandem, non ante, adſpectabile cognoſcatur ejusdem incrementum. An igitur hos ex lento affluxu Congeſtus conceſſerimus? quid ni, inquam? ſed appellativos, & ut dicunt denominative generationis via productos tumores plane quam plurimos, quos poſtea recenſebimus, admiſſos, ut videtur à Fallopio, *l. de tumo. c.* 15. Joannes quoque Heurnius *in comment. aph.* 60. *l.* 6. congeſtionem mucorum in Iſchiade cognoſcit.

Poſt hos erunt & alteri proprie dicti: id eſt, quos legitimus, & evidens Congeſtus, conſtituit.

Tertii autem erunt utriuſque, id eſt, tum Influxus, tum Congeſtus veri participes, & promiſcui.

Quarti dubii quidam fuerint, id eſt, num hujus, num illius ſoboles.

Haec equidem ita diſtribuere viſum eſt, ut cunctis medicae rei ſtudioſis unum quemlibet iſtorum ordinem, veniente uſu, diſtinguere, diſcernereve, ſit facile. Placuit autem eadem doctrinae perſpicuitate, atque evidentia, ſingulorum digeſtis quaſi tabulis ſeriem aliquam exponere ad hunc modum.

Ex paulatino, quem dicunt, influxu.

Rhaeas.
Palpebrarum scirrhi, verrucae, chalacia, ordeoli.
Polypus, & verrucae, narium.
Strumae, glandulae, bronchocelae.
Haemorrhoides vulvae, condylomata, mariscae.
Therminthi, tophi articulorum.
Unguium fici.
Scirrhi, & verrucae partium extremarum.
Ganglium Aeginetae.
Tubercula in ulceribus subnascentia per hypersarcosin quandam: cum quibus ulceribus tum fistulas, tum vulnera, comprehendo.
Verrucae unguium
Cornua.
Cercosis, nymphomegethos, mola scirrhosa à crebro, taedioso que, partu.
Perniones, & calli pedum.
Luis Venereae gummi.

Proprie dicti.

Tumores ex imbecillitate partis etiam post longum tempus ictae.
Atheroma, steatoma, meliceris, ut sentit Fallopius, *Tr. de tumor. capit.* 4. *& cap. de nodis, quod est ordine* XV.

Promiscui.

Tinea.
Parylis, epulis, ventositas spinae.
Napta vastissima.
Thymia.
Varices.
Scroti recidiva ad hydrocelem, & sarcocelem.

Dubii.

Hydrocephalon.
Talpae, & testudo.
Abscessus frigidi vulgo dicti.

CAP. III.

De materia Congeſtus propria.

QUidam opinati ſunt Congeſtionis nullam eſſe materiam forma gaudentem humoris, ſive nutrititii, ſive excrementitii naturalis; ſed omnino eſſe ſuperfluitatem improbam, quum reduci tamen poſſit in formam humoris analogi ad alimentum, cujus eſt ſuperfluitas: ſecundum quam analogiam quaedam ſuperfluitas dicetur biliosa, quia refert naturam bilis; deciſa ſcilicet de alimento maxime bilioſo. Alia ſuperfluitas eſt ſanguinea, quae referet naturam ſanguinis; deciſa ſcilicet de alimento maxime ſanguineo. Alia eſt ſuperfluitas pituitoſa, quae referet naturam pituitae; deciſa ſcilicet de alimento maxime pituitoſo. Alia demum eſt ſuperfluitas melancholica, quae referet naturam melancholiae; deciſa quippe ab alimento maxime melancholico. Profecto ſcripſit alicubi Avicenna ſuperfluitatem omnem referre ſemper id, cujus eſt ſuperfluitas.

Alii voluerunt, materiam congeſtam eſſe ſuperfluitatem unam è tribus humoribus; puta bilioſam, pituitoſam, melancholicam, at non certe ſanguineam: ex hac enim materia nequaquam dant fieri congeſtione phlegmonem. In quam rem, inquiunt, inſpiciens Galenus, 13. *meth. med.* dixerat, phlegmonem omnem ex defluxu fieri ſanguinis. Quem locum ex adverſo interpretantes alii, quorum primo facta eſt mentio, dicunt id intelligi ſecundum plurimum fieri phlegmonem ex defluxione; raro autem congeſtione.

Alii tertio crediderunt congeſtionis omnem materiam eſſe pituitoſam ſuperfluitatem, perſuaſi ab eo, quod potiſſime congeſtionis cauſa eſt imbecillitas partis, quam imbecillitatem copia ſequitur pituitae, non aliorum humorum. Interim non advertunt hi materiam, quae in cavitatibus & conceptaculis corporis communibus acervatur, poſtquam adaucta capi ab his aut contineri non poteſt, refundi ſtatim ad cavitates, & poros loci particulares, & huc conjectam excitare larga congeſtione tumorem. Horum mihi ſententia omnium probatiſſima videtur.

Hae

Hae materiae sunt Congestus secundum sententias aliorum; qui tamen haec afferentes, intellexisse videntur ichores humorum, qua autem causa certum non est; at fortasse, quia tenuiore substantia minime videntur accommodati, ut loco consistant, & compingantur: ad quem effectum crassities, & lentor, apprime facit, sed enim possunt ichores ex crassis humoribus deducti, tum consistere, tum adhaerere; praesertim cum extra locum proprium refriguerint: dicuntur autem hi tenues non simpliciter, sed ad suas primigeniorum humorum substantias comparati; nam & sudores crassi sunt interdum, etiamsi dicantur ichores: itemque puerorum achores, ceria, favique, sunt quidem sanguinis, & humorum ichores; tamen crassi sunt ita, ut crustulas, & squamulas, producant. Denique ichores humorum mali ad externum habitum corporis propulsi, cutaneos affectus, graves, & contumaces parere consueverunt; qui non fierent utique, nisi crassitiem nonnullam haberent iidem. Jam igitur si crassities requiritur Congestibus, & haec ichoribus non deest, potest & ex ichoribus Congestûm esse materia. Atque hactenus naturalis omnis humorum systasis substrata jam apparuit Congestibus, & comparata.

Praeter haec autem & spirituosam horum affectuum interdum dari materiam, non est quod vetet; deprehendi autem hujus rei notitiam, quod ex ictu debilis reddita pars restat inflata diu, atque etiam in longam aetatem, & perpetuo: quae res evenit Reverendo Sacerdoti Benedictino, D. Petro Neapolitano, cui ex fortuito casu diruptum transversum mentum, qua dentium & barbae confinium est, coalito jam ulcere, post multos annos restitit aedemate sic, ut multis remediis tractatum insigni perduret extumescentia notabile.

Supersunt humores à natura alieni, & jam putres, quos dubites, num ad Congestum facessere possint; sed videtur tamen affirmandum propterea, quod tubercula exsurgentia in ulceribus ex Congestu saepe, non ex influxu videntur profecta. Item eorundum ulcerum sordes, quemadmodum observatione quotidiana comperimus & ipsi, in tuber coalescit: ad haec, humores Venereae luis inquinamenta etiam in Congestum, abductumque mediorum ossium, abire fassus est Gabriel Fallopius, princeps nostri saeculi Physicochirurgus.

Est & inter haec ventositas spinae connumeranda; tumor ex congestione nascens humoris putridi, partim pituitosi, partim sanguini respondentis. Argumento est, quod vitium pueris est familiare, de quo, si dabitur, etiam post haec tractabo.

His ostensionibus omnibus constat, vix aliquem esse succum à natura alienum, qui congestionem ad eum, quem dixi modum, committere non possit.

CAP. IV.

De Causis effectricibus.

HUC usque de his fere, quae pertinent ad materiam plerique disputavimus: succedit nunc, ut causas effectrices explicemus, quas effectrices, quoniam quidem ante dixeramus facultates particulae malae affectae praesidentes. Tempestivum erit in praesenti definire, quarum vitio fiat Congestus; neque enim omnes auctores una in re consenserunt, & in varias sententias abjerunt. Galenus enim primus, & hunc sequutus Avicenna, locis à me principio recitatis, causas non agnoverunt alias, quam imbecillitatem concoctricis, & expultricis facultatis, ad particulam incubantis. Alii vero, inter quos est Jacobus Vecherius, *in pract. medic. generali*, vitium retulerunt ad alteratricem. Alii vero ad assimilatricem, incerta suorum sententia an secreverint has potentias à concoctrice. Sed & Gabriel Fallopius, *lib. de tumor. praeter nat. c.* 3. caussam aliam recensuit angustiam meatuum, qui non pateant excrementis excutiendis; atque ita, inquit, extumescere comperti sunt testes obstructione meatuum naturalium; atque, addit ad deficientem transmissum excrementi crassitiem, exemplum ponens seminis, quod, cum sua ineptitudine non expellitur, testium excitat tumorem. Ad haec numeravit & validam retentricem, quae non solum id quod utile, sed etiam id, quod inutile retineat. Verum ego Fallopium quaero, quare & non validam attractricem accensuerit pariter, cum nullum sit inter utrasque discrimen; neque major ratio sit unius, quam alterius? Mea brevibus est opinio, cum antiquis sentiendum, id est, in concoctrice & expultrice consistendum: viae autem ad expultricem referri commode possunt.

CAP.

Cap. V.

De Causis aliis speciatim.

HAec de praedictis causarum generibus satis sunto, quae communiorem & promptiorem habent apud omnes contemplandi rationem; secretiores enim & exquisitiores sunt, quae mox sequentur. Enimvero una est cachexia, quae veluti fons uber solet plerumque materiam subministrare crebrorum abscessuum, sive sit vitio male affecti pulmonis, ventriculi, jecinoris, lienis, uteri; quam unam causam attigisse visus est Hippocr. *l.* 2. *prorrhet.* 17. Porro ex phthisi observavi equidem multos, tuberculis externo pectore infestatos, inter quos unus quidam adolescens auditor meus, cui mirum quam multi hinc atque hinc exsurgerent: propterea crede, quod aura illa venenata quocunque exspiraret, humores, carnesque inficeret, & suo veluti fermento sublevaret: mirum enim ut nulla unquam in abdomine atque inferioribus artubus *Phymata*, sed solo thorace anteriore, posterioreve, & brachiis, creberrima spectarentur; usque adeo ut esset miserabile, ut uno vix finito mox erumperet alterum. Quam Abscessuum facilem eruptionem etiam observare solitus sum ex vitiis internorum ossium, seu brachiorum, seu crurium, ad exteriores horum partes obrepere. Intima quippe mephitis continuo exspirans, similem ad suam putredinem exteriora trahit; neque potest una pars corporis praecipua communitate, quam cum universitate habet, reliquum sanguinem non inficere; ex quo adiecto pro nutricatu partis & minime commodo, sed alieno, movetur jam ferveſcente suppuratio. Itaque partim halitus virulenti coinquinatione, partim sanguimis & humorum putrium materia, ut & malus corporis habitus, isthaec *Phymata* procreare potest. Item potest, & causa est, sanguis infectus à lue Venerea confirmata, cum quo marcescens etiam corporis habitus conjungitur proprius.

Ad haec & veneni, quod non occidit quidem residua vis, sed, quod corporis intimi statum dexterum evertit: potest sinistre coaffectum alterum externum pravorum succorum affusu, &

fermento, *Phymata* ſuſcitare; ſic & morticinae carnes, & cibi cacochymi, cacochymiam parientes.

Poſtremo, quando cauſae omnes hae deſint, eſt una & à paucis (ut â nullo ne dicam) obſervata, quam primus Hippocrates docuit, ſuique ſtudioſi comprehendunt; tradux, inquam, à parentibus character, quibus ſcilicet genitura fuit humidior & vitioſa: quemadmodum enim figuram partium communicant genitor, genitumque, ita & aliis conditionibus, quae ad bonam malamque valetudinem, robur & infirmitatem, ſpectent; ad ſummam enim ſemen materia eſt, quae manet, & à mala ſemente non eſt laeta ſeges exſpectanda: quo Mantuanus Poeta poſterior,

Qui viret in foliis, venit ab radicibus humor;
Sic patrum in natos veniunt cum ſemine morbi.

Fit tamen interdum, ut cum neque pater apoſtemoſus fuerit, tamen apoſtematum patiendorum materiam filio tribuerit; cacochymo alioqui ſpermate. Et fieri etiam poteſt, & cum apoſtemoſus ſit parens, talem etiam filium produxerit: quam utramque rem obſervavi quidem non ſemel.

Praeterieram, quae tamen affinitate rerum ſubiit, cauſam aliam, neque etiam à noſtris animadverſam, aut ſaltem nunquam, quod audierim, memoratam, male perpurgatorum exanthematum i. e. variolarum & morbillorum, itemque ſuperfluitatum, quae pueris & infantibus ſolennes ſunt, naturae valentis excretiones: quas, qui non experiuntur, eorum nemo peculiares quosdam Abſceſſus (poedarthrocacen à nobis vocatam affectionem) evadit: tamque mihi certa & explorata res eſt, ut cum pueri offeruntur hiſce malis vexati, continuo divinare poſſim, certus eaſdem vel paucas vel relapſas intro ſenſiſſe hujuſmodi excretiones: fit autem ut, ſuppreſſis hiſce putridis excrementis, coinquinatus ſanguis, cum à natura vividiore perceptus eſt & adverſus, diſſimulari non poſſit labes; ſed e verriculo quodam ad habitum carnium, coacta congeſtionis aliqua ſumma, trudatur.

Cap. VI.

De Forma, & Proprietatibus istorum Abscessuum.

Avicenna *l.* 4. *fen.* 4. *tr. c.* 1. cum ad differentias tumorum descendit, hanc Abscessus divisionem prodidit; nobis Apostemata omnia aut calida sunt, aut non calida; quasi volens quidem Abscessum omnem esse, aut ex humore calido, aut frigido, extremis istis qualitatibus absolute ornatum: verum quod equidem adverti velim, dicere maluit non calidum, significans, ut metipse *l.* 1. *fen.* 2. *doctr.* 1. *cap.* 5. declaravit, Apostemata omnia non calida; quidem per essentiam, sed ex continenti frigida causa profecta non sic omnino esse frigida, ut putrescendo ac suppurando nequeant reddi calida; quemadmodum multa temparamento quidem frigido, vetustate fiunt rancida, atque adeo calida: quippe sicut haec materiae ratione sunt frigida, ita accidens nomine sunt aliquo pacto calida. Sic porro admisit ex accidenti calidos, & eos, qui perpetuo perdurant frigidi, non excluſit e tumorum genere.

Porro nos congestiles hos Abscessus frigidos natura ponimus; quippe qui diuturni perpetuo frigidas causas agnoscant, oportet. Deinde videtur & ipsorum propria peculiarisque ratio frigiditas; propterea quod nullus generando dolor, nullaque febris, aut febris praenuncius rigor, insequitur. Hae quidem à causis, & à generatione sunt à priori ostensiones: sunt autem & à posteriori, quod frigidas omnes symptomatum exhibent notas, & nullas omnino calidas; puta doloris, inflammationis, ruboris, pulsationis, atque uno verbo dicam, fervoris, & acrimoniae; verum diuturno tempore si in suppurationem abire debeant, hoc tacite facient; concolores erunt, compressi planique facie, minimeque secundum cutem extenuati: saniem vero crudam, ichoresque aperti reddent; seu duri seu molles in parte corporis laxa, proclivi, debili, & manus digna, nati; est & his peculiare insensile incrementum; *crescit occulto velut arbor aevo*, quod alicubi Flaccus ait. Contra vero se habent, qui fluxione procreantur: siquidem haec, ut praemonuit Fernelius affatim fit, & sensum sui permovet, & mutationes graves, & non occul-

tas refert, maxime si calida sit: nam & clara etiam indicia sui profert à succo frigidiore manans.

Habes jam de frigida Congestorum natura demonstrationem; verum ideo non inficiamur hos interdum accendi sic, ut colorem concipiant, & suppurationem experiantur. Etenim in aliqua paratiore multiplicis humoris congesti portione suscitata ex obliquo putredo, fermenti modo totam & sui ipsius permistione & halitu massam infarctam in suam, quae calida & semiputris est, naturam trahit ac rapit; verum accidit etiam ejusdem materiae inertia, & acrimoniae vacuitate, ut nullum unquam ad putridam affectionem arripiat gradum: quod utrumque tum in Abscessibus atheromatum, tum in luis Venereae gummi videre licet.

Alius quoque character istorum Abscessuum est, quod in una quapiam civitate private se congerunt iidem, id est, inter cutem, & carnem; inter carnem & vasa; inter spatia musculorum & alia. Porro sunt & alterius generis Abscessus, qui calidi cum sint insigniter, carnes inflammatione correptas, & in pus versas, atque liquatas cum nobili substantiae detrimento relinquunt: quod in Abscessibus sub cavitate naturali congestis non reperies; nisi si ex longa saniei coinquinatione, & contrectatu, id evenerit. Porro *Cyrtomata* haec appellasse mihi visus est Hippocrates, quod sublata e carnibus cute, gibbosin quandam varicibus similem referunt.

CAP. VII.

De Generationis modo.

PHilosophi, disquisitores naturae rerum exacti, lapidibus, metallis, unguibus, & pilis, corporibus nimirum, quorum nulla vegetatio est; etiamsi vulgo appareant augeri, nihilominus legitimum augmentum denegantes, decreverunt illa, quae sensus monstrat, incrementa fieri; quod his substantia consimiles particulae, a sua singulorum scaturigine, aggregentur, & compositae compingantur, extrinsecus quidem non intrinsecus additis incrementis. An igitur ad hunc modum fit Congestus nostri procreatio? sed certe secus apparet inspicientibus nobis intime rem: differunt autem utraque in pluribus. Primum enim ante sup-

ſuppoſito, quod in re noſtra generatio eſt, & nutritio: ſic ſuccus nutritorius, quamvis inquinatus ſit, & ſuperfluus, tamen adhuc eſt in naturae ſinu. Quare dirigitur ab iſta, & per poros intrinſecos effunditur agitaturque alimenti vice; ſicuti loquutus eſt Joan. Fernelius, & hoc quidem citra congeſtionem: quando vero ſupra ſphaeram particulae congeritur, & coagmentatur, hic humor, neque etiam indiſcrete ac temere fit, & vulgo; ſed praeſenti calore commaſſatur, & componitur utilis materiae modo. Argumenta ſunt anomali tumores, atheromatum, ſteatomatum, & meliceridum; quibus non ſine congeſtu creatis, propterea cyſtis inducitur, quod non deſtituit iſta calor. Itaque vides diſcrimen longe vaſtiſſimum inter imperfecta, meteoraque, corpora, & congeſtionis noſtrae materiam. cognoſcis inſuper & modum, quo generatio iſta procedit.

Cap. VIII.

Definitio Congeſtus.

Fst ex his omnibus ante productis una definitio colligenda, quae veluti compendium quoddam, & ſumma ſit omnium, quae contemplatur homo, ſuo nomine *Congeſtus* intelligere debeat. Si igitur memoria nos non fallit eorum, quae ante ſtatuimus; *Congeſtio eſt coacervatio lenta humoris in parte, quae nutritur, inquinati, ac ſuperflui, vel vitio advenientis materiae, vel uniuſcujuſque facultatis naturalis, ſive quae non perficiat, ſive quae non expellat, vitio:* haec *Congeſtus* morboſi definitio eſt ad ſententiam Ariſtotelis, *lib.* 4. *meteor.* & Galeni, *in opere de naturalibus facultatibus*, tradita; quam facile ad tumorem ipſum congeſtilem, ubi lubeat, accommodaveris.

Cap. IX.

De differentiis Tumorum à Congeſtu.

Iam dixi duplicem Congeſtus modum: alterum, qui ſolius concoctricis facultatis vitio commiſſus eſt; qui ſimplex Congeſtus, & proprie dictus eſt: alterum vero, cum congerit qui-

dem pars non à ſe manantem humorem, ſed aliunde profectum, & non concitatum quidem, ſed conſiſtentem. Si placet igitur haec diviſio, poterit haec ex his doctrina conſtitui. Uterque modus & ſuppurabilis eſt, & ſuppurationis expers: hoc in Libro nos eum, qui ſuppurabilis eſt, potiſſimum exponemus; quippe qui minime tractatus ab aliis eſt; & majoris nomenti videtur.

Addidit, & Gabriel Fallopius *in tract. de tum. cap.* 5. differentiam alteram, quae eſt: congeſtionis tumores alii ſunt ab intemperie occulta, qualia luis Venereae ſunt gummi; alii ſunt vitio debilis expultricis, valentiſque retentricis; quam rem in tumoribus ex ſemine diu retento ſe dicit obſervaſſe. Hae ſunt inter plurimas differentiae *Congeſtus*, quas ſemper ſpectantes ſingulariter ad curationem nos Medici deligimus.

Cap. X.

De modis Magnitudinis, & Formis.

HOrum Abſceſſuum univerſe commenſorum mea quidem obſervatione modi, qui ad magnitudinem ſpectant, ſunt quadruplices; ſinguli ſedibus, cauſis, & ſymptomatis, diſtincti. Quidam vaſti ſunt ita, ut ſi artus corporis occuparint, plurimam horum partem ſint circumplexi. Manum homini Eubaeo uſque ad cubitum ſuppuratam meminit Hipp. *in.* 5. *epid. num.* 16. Si vero corpus medium, quod infrequentius eſt, obſederint, late ſe exporrigent; ſub cutem, ut plurimum, integram fuſi, neque intra muſculorum interſtitium defixi: de quibus haud equidem ullum comperi de Graecis auctoribus, qui explicate ſcripſerit. Secundi magni ſunt quidem, ſed iſtis plerumque minores, quorum effluvium e media muſculorum intercapedine videtur exilire, *Apoſcemmata* vocata Veteribus; febrium longarum ſoboles. Maximus ex hoc genere praeſectus eſt à me, ſub inguen, Reverendo Patri Bibae Sacerdoti Jeſuitae, cum copioſa ſaniei viridis manatione, cujus nulla apud quosdam alios Medicos fuerat opinio. Tertii ſunt mediocres, atque exſtantes, quam alii magis, certis tuberum capitibus interſtincti; quos propterea equidem *Cyrtomata* conſuevi dicere; non autem generali

rali significatione tumorum omnium praeter naturam: quae vocata per Hipp. ut censuit Gal. 2. *prognost. comm.* 4. sunt quaedam *Phymata*, non plus ovo intra anserinum, & gallinaceum excedentia, ut parotis: sunt autem, & qui multo minores sunt, sed crebritate parvitudinem compensantes; qui plurimum per superiores partes corporis visuntur, suppuranturque non sine rubore, cum ad id, quod non brevi fit tempore, perveniunt; ut in Josepho Thomae Portii filio, & in Josuaei Amicangeli Neapolitani causarum Patroni filio: sunt autem, & hi recidivi Abscessus plerumque; quod in Francisco Antonio puero Vincentii Vulturalis filio, atque in aliis nonnullis, comperi. Subest autem his (quod Celsus ait) ex sanguine & sanie concreta caruncula, putris fungeum & mucosum concrementum ferme referens; unde & strumosa vulgaribus putatur affectio.

Posteriores hi duplices cum febre non sunt necessaria conjuncti, quae priores perpetuo solet insequi; postremi cacochymis, alii, si apostemmata exemeris, cachecticis, & inopibus; qui duriter cubant, frigorisque & ventorum, & subdiales patiuntur injurias, per famem omnia ingerentes, laboribus ad summam, & aspero vivendi genere, confecti. Ex his obtigit nobis in Valetudinario curandus quidam, qui & in summo capite, & facie, id est, gena & oculorum angulis, & cervicibus, & jugulo multos ejusmodi abscessus, pertulit: res, quae plurimam admirationem paremque misericordiam plerisque movit, homo palustris in Capuono cultor & incola. Adnumerari & his praecipue mediocribus spinam Arabum, & gummi Venereae contagis, licet; quae utraque peculiari quadam & insolenti conditione tumoris ossa prius, quam carnes, vitiant & corrumpunt.

Sunt hi quidem vitii contumaciâ mali, sed nihilominus vitae sua natura vim non inferunt.

Haec brevi de frigidorum Abscessuum formis, & necessaria tota dignotione. Interim vides, esse nobis longe aliam opinionem, quam Eustachio Rudio; qui *Congestionem* ad tumores, quidem magnos raro, frequentissime vero ad exiles, censuit spectare.

CAP. XI.

De Sedibus Congeſtus communibus.

QUas autem partes corporis obnoxias, & ſubditas huic affectioni dicemus? certe illas, quae debiles, & imbecillae ſuapte natura fuerint, id eſt, quae calore nativo, & carne, ac ſanguine, laetiſſimis fabricae noſtrae portionibus, minime participant: talia autem ſunt oſſea, cartilaginea, membranea, nervea, & ut ſemel dicam, partium albarum omne genus. Praeter intemperiem nativamque debilitatem, eſt laxitas, utpote articulorum & adenum, adenoſorumque locorum, intercapedinum omnium, compaginum, & contexturarum, & praecipue muſculorum, & vaſorum. Tertio, quae ſunt in extremo, & infimo corporis loco; quae veluti Septemtrionis partes à Sole, ſic ipſae maxime diſtant à fonte caloris. Ad haec, quae agitantur, & motui ſunt obnoxia, ut carpi manuum, in quibus recte dicunt omnes fieri ganglia, lupias vulgo dictas, melicerides, atheromata, ſteatomata & hoc genus. Poſtremo loco omnia, quae doluerunt, aut aegrotarunt impenſe; ictus, alliſus, contritus, graves contrectatus, diſtractus, diſtentus, gravatus, exagitatus, & violatus ex vulnere, ulcere, fractura, & Abſceſſu, omnes denique offenſas recepere, ac ſuſtinuere: hoc omne genus non naturale, ac naturale, partium ſic deſcriptum, conſuevit eſſe Congeſtibus opportunum.

CAP. XII.

De ſignis Congeſtus.

INdicia, quae Congeſtilem Tumorem oſtendunt, auctore Nicolao Florentino, Viro in deſcribendis tumoribus omnium diſertiſſimo, ſunt haec.

Primum praegreſſa cauſſa, quae non proximo tempore partem infirmarit, debilitaveritve.

Secundum, lenta progreſſio de minima extumeſcentia ad majorem, ſed occultis tamen incrementorum momentis; atque haec, ubi

ubi apparuerint non in dies, sed in menses, & longa temporum curricula.

Tertium, nulla extumescentia venarum, quae in ambitu sunt, insignium aut mediocrium. Verum enimvero venarum capillarium, quae prius quidem non exstabant, jam exstant; non sine istarum, licet exiguo, propter distensionem, dolore.

Quartum, nulla apparens plenitudo corporis, aut partis superioris sive situ, sive dignitate.

Quintum, pars à principio, usque ad computrefactionem humoris, concolor cum toto, & aequalis temperiei: à putrefactione vero, non concolor, & inaequali intemperie, dolens impense. Coge haec versibus, dices:

Haud praeit; augetur lente; non vena tumescit;
Non plethora subest; pars concolor undique toti.

Cap. XIII.

De signis suppurati Congestus.

Quoniam vero praemonstratum fuit ad suppurationem plerumque verti *Congestus*, quod nos genus instituimus praecipue curaturi; ob id trademus hic brevem dignoscendorum eorundum rationem: quae quidem facilis admodum non est, neque aliorum communis: vidi equidem plerosque Viros in arte medendi non parum exercitatos in hac re falsos, nimirum, qui suppurationem non cognovissent, quae jam erat; usus autem, ut aliorum multorum, sic & istius rei magnus magister, & demonstrator, est. Quaeres autem unde difficultas? sed hanc docet Hipp. *in aph.* dicens; quod pus in Abscessu latens, vel propter loci crassitiem, vel propter profunditatem, percipi non potest. Nihilominus praesens aliena materia se declaret oportet aliqua sui affectione, pertinente ad sensum tactus, visus, auditus, vel ad sensum interiorem: unde inquit Hipp. *lib. de off. med. princ.* Aut similia aut dissimilia, a principio, à maximis, à facillimis, ab his, quae undiquaque penitus cognoscuntur, quae & videre, & tangere, & audire licet, quae & visu, & tactu, & auditu, & naribus, & lingua, & intelligentia senti-

re

re licet: quae & quibus cognoſcuntur omnibus cognoſcere licet. Itaque quod ad tactum pertinet, impoſitis utriuſque manus digitis, & viciſſim nunc illic compreſſis, atque ſublatis, fluctuatio inter utroſque exploratores ſeſe monſtrabit humoris: deinde unius etiam manus digitis prioribus longis cedentem aliquem mollitudine locum comperies: ſic & viſus aliquam inaequalitatem cognoſcet: auditu vero reſcies ab aegroto, ſi quod pondus aut mobile, vel reſpondentem his aliquam affectionem per id loci perſentiat. Ad deprehendendam vero ſuppurationem Hipp. *l.* 1. *de morb. n.* 12. *& l.* 3. *n.* 27. & *Celſus l.* 8. *c.* 9. docuerunt imponendam terram figulinam aqua commaſſatam, ut hac poſt aliquod tempus abſtracta, cognoſcatur, qua parte magis reſiccata ſe monſtret: ubi enim ſiccior reddita fuerit, ibi ſuppuratio reſpondebit. Diſertius autem de hac eadem re nos in opere de *Inermi Chirurgia* pertractavimus.

CAP. XIV.

De Praeſagio.

PRaeſagiendi ratio, quae communis eſt Abſceſſibus aliis, non eſt, ut à me pluribus attingatur; Praeſagia duntaxat majoris momenti perſequar.

Non carent periculo Abſceſſus omnes à *Congeſtu*, qui cum cachexia ſunt conjuncti; ſic horum propago mala eſt, & veluti radix.

Febricula, quae his aſſiſtit & mala eſt ipſa, & malos etiam Abſceſſus arguit. Rari autem ſunt Abſceſſus diuturni, quibus febris non ſit adjuncta: & partim quidem communi utriuſque cauſa cachexia, partim puris inexhauſti perenni exſpiratu; quod quidem pus in magno Abſceſſus ſinu affluat.

Declarat pus infinite manans commoriturum cum morbo aegrum; praeſertim ſi cum malis aliis indiciis enerves hominis vires appareant.

Circa ſpinam dorſi mali ſunt omnes Abſceſſus magni. Apoſtema magnum dorſi ſpinam attingens, hanc plerumque diſtorquet in gibbum, ut obſervavi in Margarita Blanchina; in ſcolioſin vero, ut in Jo. Baptiſta Joſuaei Amicangeli filio.

Cir-

Circa articulos ac nervos consistens hoc vitium, ni mature praevertatur, mutilet membri mobilitatem time.

In diuturnis exile malum est fistula, si vitae periculum nullum sit, ut in Abscessu nostrae Heroinae RIBERAE.

Si febris absit minime pernicioſus est morbus.

Tumores per Congestum singula sua tempora quam longissima habent, Roder. Fons. *tom.* 1. *cons.* 31. *p.* 111.

Cap. XV.

De Praeservatione,

QUoniam quidem duplex Medici providentia est; altera praesentem morbum eximendi, altera vero futurum, aut recidivum, praevertendi: cadit haec posterior cura singulariter in liberandam congestili vitio particulam; utpote quae facile redire in ejusdem mali servitutem, & incursum potest: nam si debilis à primordio vitium subire potuit, quanto etiam magis cum à morbo reddita est multo debilissima; itaque & hoc quoque studium exercendum in hac re est, ut ne recidivam aliquando recipiat particula: quod ubi facere volueris, via prompta est, occurrendo causis opificibus, & eas turbando, ne Congestum perficiant; quoniam autem affectus procreatio ad concoctricis, expultricisque, debilitatem refertur, utraque autem, ut Hieron. Fabricius *in l. de tumor.* advertit, ad unam intemperiem cadunt, eapropter inventam hujus qualitatem sui contrarii remedii usu corriges. Quoniam autem ut plurimum frigida est, quippe quae una cruditatis & torporis fautrix, & altrix est; deinde non sicca, sed humida, propterea quod cum materia non expulsa conjuncta: ob haec remediis aliquanto calidioribus, & siccioribus uteris; verum ea lege, ut cum adstringendi roborandique alia facultate sint conjuncta: tale singulariter Indum *Gummi Tacamahaca*, *& Gummi Guajacan*, est, *Agallochum*, *Bryonia*, *Calamus aromaticus*, *Crocus*, *Cypressus*, *Cyperus*, *Lentiscina resina*, *Rosmarinus*, *Succinum*, *Vernix*, & alia hujus generis. E compositis maxime probantur *oleum e Lateribus*, *Crocinum & Juniperinum*, *exstillata.*

CAP. XVI.

Curatio Tumoris a Congestu in universum.

TUmori quidem à Congestu, licet, quatenus tumor est, conveniat materiae transpositio, de qua re fuse Nicolaus Florent. ubi de curatione Apostematum generali; nihilominus haec, praeterquam quod plane non succedit, etiam detrimentosa esset: siquidem eo concesso, quod *Congestilis* quicunque *tumor* producitur plurimum vitio concoctricis, & expultricis, partis ejus, in qua est; sic humor tumorem creans frigidus, & pituitosus est, itaque crassus, viscidusque, & valde impactus, quem quidem in spatiis mediis partis, & extra vasa, contineri diximus; ex quo loco sic haerentem, quae repellens medicina transponat? Quin etiam si repulsus successerit, incommodus erit: quandoquidem applicitus frigidorum, concoctricem partis alioqui debilem, amplius debilitare posset, & nonnullam Congestioni caussam addere. Adde quod postcaquam congestus totus esset humor, tumorque redditus magnus, aliud ex pulsu sequeretur incommodum: nam dato, quod succederet per pulsum evacuatio, haec & dicta humoris crassitie, & loci profunditate, & partis impotentia, fieret admodum pauca; & interim residua portio magis incrassaretur, addensareturque, ad alias tum artis, tum naturae vacuationes, contumax: quas ob res major ex his esset noxa, quam adjutatio.

Similiter & tractus in Congestis inutilis est, vanusque perspicue; nam si pulsus proxime non cedit humor, quo pacto cesserit tractus e longinquo?

Verum enim vero transmissus in Congestione tollenda non vulgariter commendatur, quin necessarius est, & singulariter proficuus; quo scilicet & partis infirmitas roboratur, & laxitas cogitur: quibus adjumentis ipsa & quod congestum est aliqua parte trudere, & quod congerendum erat, castigato vitio non concipit. Veruntamen ut haec vera sint adhuc, nonnulli voluerunt in tribus casibus administrari posse transpositum, in unoquoque tumore per Congestionem creato.

Primum quando certus esset Medicus, quod per transponendi

di operam congesta materia derivaret ad membra viliora.

Secundo cum nulla existente plenitudine in universo corpore, etiam neque haec inesset parti communicanti cum extumescente loco, & tumor interim esset parvus.

Tertio cum materia congesta esset calidior ac tenuior, & à causa calidiore producta, puta intemperie; quamquam casus hic perrarus est, & insolens. Adde si eadem materia sit pauca, sic enim tuto liceret hanc repellere.

Addunt & nonnulli quartum, quando scilicet esset dubitatio de complicatione fluxionis à parte aliqua, quo casu licet uti tractu, licet & uti transmissu; nec alii excludunt repulsum, praesertim in viis mediis, cum aliqua stypticorum admixtione parato medicamento.

Verum enim vero misso transpositu, qualis est descriptus, tutissima inter omnes, atque expeditissima curatio est per discussum humoris & excussum. Discutientia autem late pateant, ut in nostro *Pharmacochirurgico* expositum est; illa intelligo, quae conjuncta sunt cum attrahendi facultate. Talia autem uno nomine dixerunt Veteres absorbentia, quae raptum à se humorem ea, qua gaudent dissolvendi vi dissipant & absumunt sic, ut exhausta, & libera, pars restet; sunt autem haec *cit. l.* descripta.

Cap. XVII.

Curatio specialis Abscessus a Congestu suppurati.

PRoprium, & peculiare est Abscessuum, quos primo posui mole maximorum, ut subsit his profundior alienus humor sub cute: haec vero nil vitio subjacente detrita, vel extenuata, quin plerumque turgidior, altiorque sit humore aliquo in se ipsam absorpto. Admirabile id quidem, at non ei, qui consideret ignavum, & minime acrem, aut erodentem, ichorem adversus densum compactumque corium nil posse praevalere; sed stagnantium aquarum modo potius in latum, quam in sublime, divagatur. Ob id igitur quod crassa, & inviolata cutis est, sub hac altius infixo scalpro, distractisque incisione partibus, gravis excitaretur dolor. Quam ob causam consultius

visum est fieri nostris Professoribus, si candente ferramento aperiantur hi Abscessus. Quam rem cum & nos approbamus, illud tamen observandum volumus, ut, simul ac suppuratio prima appareat timidus non sit, neque tardus ustionem admoliri, Chirurgus; quin etiam si me audiat, comperiet saepe numero suppuratam plane materiam, quam vix suspicatus fuisses Abscessui propinquam. Illud ad unguem comprobatum est in Abscessu, qui sub homoplatas ortus est Caroli Franciſci Mirabilis Medici vigilantissimi filio: in quo cum suppuratam materiam minime crediderunt omnes, adhibito per me acuto cautere, copiosa reddita est à vomica sanies; quantum autem periculi, dum dormitat Chirurgus, si exterior Abscessus cum interioribus communicet, & in ventrem finiat anabrosis. Quo Cardanus *in arte parva p.* 251. exteriores Abscessus, qui interioribus communicant, antequam suppurent, sunt secandi: minus enim periculum est in difficultate sanationis exterioris ulceris, quam in corruptione viscerum à sanie. Haec ille, quae res ad unguem comprobata est jampridem in Matthia Cedruto Marilianensi perillustris Viri Domini Prosperi Suardi famulo, cui natum, juxta superiores vertebras lumborum, Abscessum, cum crudum judicasset famatissimus quidam Chirurgus Neapolitanus, in nosocomium nostrum advecto secantes nos scalpro candente penetrantem in cava pectoris invenimus; argumento quod in cruentam & albam saniem vis compulsi spiritus identidem redderet. At neque si crudior sit Abscessus, nihilominus per ignitum scalprum aliquid detrimenti feceris: verum inimicae putredini fomentum, qui calor est concluſus, abstuleris, & partem in dies exhauriendo, atque exsiccando, nervos, tendines, musculos à vitii contage vindicaveris. Imo si vero de gummi syphiliis sermo fit, & cariem anteverteris ossium subjectorum, quae mirum quidem ut vitiata reperiantur saepe, nullo forinsecus apparente, quod te id docere terediniſque certum reddere potuisset. Comprobatum autem & ratione, ut id fieri possit non difficile, & re ipsa factum persaepe vidimus. Ratio quidem ea est, quod interdum humor antipathiam habeat peculiariter ad os, quemadmodum usu venit, & in spina morbo ab Avenzoar, *l.* 2. *c. ult.* vocato, in quibus utrisque morbis, spinae inquam, & Venereo, visum est per virulenta illa seminia prius ossa vitiata, quam carnem aut cutem,

ut

ut propterea mirum non sit vitiata primum dura quam mollia, sive id factum sit computrescendo, sive corrodendo; quod in Agnello Josephi Pagani filio vidimus, cum Francisco Nola Medico Neapolitano, quem honoris caussa nomino; atque in Josepho quadrimo filio Thomae Portii, cum Mario Schipano Medico plane nobili. Sed & Catharinae filiae Joannis Gregorii Bibliopolae, septem annos natae, duplices Abscessus & in sinistra gena, & in pectoris osse, procreati; vix crediti fuerant ab ullo suppurabiles, nec dum jam vere suppurati, cum à me disciffi ferro candente reperti sunt os vitiatum continentes: adeo scilicet imponit ejusmodi causa continens multis. Res autem dum ageretur & postquam acta est, cognovere probatissimi nostrae Urbis Medici, Joannes Dominicus Comes, Matthias Magliocchus, & Horatius Thesaurerius, Collegii Salernitani Medicus; qui testificari alias potest, me sibi filium primogenitum ex immaturo brachii Abscessu, maturo id est praepropero, ne musculi contererentur, insectu praeservasse.

Haec prima curandi ratio chirurgica est ad Abscessus, cute adhuc integra obductos: medicamentaria ad jam apertos restat exponenda, quae suas etiam adversiones recipit; praesertim vero penes nostros Medicos, qui vel non discreta vel neglecta causae continentis, & morbi, natura, contraria atque inversa, quam indicationis recta ratio petat, medicamenta adhibent. Incredibile apparet, quin potius miserabile, quando non intelligunt contraria contrariis esse adhibenda; axioma, quod nemo agyrtarum, & circumforaneorum Medicorum ignorat. Sed hoc ignorare videntur aperte propterea, quod Abscessus calidos ac frigidos unis eisdemque pharmaticis aeque tractant: nimirum ex *oleo Rosaceo, atque Ovi luteo*, misturam utrique tumorum generi inflammatorio, postquam aperuerint, indiscriminatim adhibentes. Digestivum igitur hoc, quod vocant, vel calidum, vel frigidum: utrumque dixerint, vel calida calidis, vel frigida frigidis curant hi homines. Dicent hoc neutrum extremorumque medium, sed nihilominus instabo; & quomodo absolute extrema neutris aeque curanda? an exquisite medium est illud? sed hoc plane falsum, nam frigidum verius, quam calidum; nec dico quidem actu, quod etiam problema exercitari posset, sed etiam potestate quippe & numero, & quan-

titate ſuperant & praeponderant frigida, id eſt, roſaceum ovi vitello. An non igitur horum miſtura, quam adverſus calidos Abſceſſus uſitarunt, ad frigidos ſaltem intendere calidis additamentis, quale *Crocus*, *& Propolis*, *& Styrax*, *& Mel*, eſt, deberent? Sed quod inexcuſabilem iſtorum imperitiam facit, eſt, quod non quatriduo vel octiduo medicamenti finiunt uſum, ſed ad unum alterumque etiam menſem. Etenim, ut tum humoris aſſidui conditione, tum medicamenti, non coquitur ſanies, ſed tenuis in longum manat: ipſi, qui credunt concoctorium medicamentum, ut coquat, etiam in longum tempus imponunt; id quod cum praeſtare nequeat, infinite etiam adhibeant oportet; donec, quod ſaepe fit, aut errata medentis corrigat natura, vel in fiſtuloſam ſpeciem abeat ulcus; quod quale detrimentum malumque ſit judices Lector. Ita quidem hi homines, quod Gal. *l.* 3. *meth. meden.* de Theſſalitiis conquerebatur, ſanabile brevi ſua natura vitium reddunt inſanabile. Eſtque hoc quod narro non raro quidem à Chirurgis noſtratibus patratum, ſed vulgo etiam & quotidie; atque id equidem adverſus celebrem quendam hominem, nam Medicum appellare religio eſt, adverti Februario paulo prius exacto cum doctiſſimo Medico N. N. noſtri Gymmaſii Profeſſore; qui ut homo eſt tam ingenuus, quam eruditus, non admirari non potuit turpem hominis ignorationem, noſtrumque ſeculum, gentemque noſtram, qui nomine omni praeterquam recta ſcientiae aeſtimatione moventur, ut indoctos homines pro praeſtantibus habeant atque praedicent; praeſtantes vero judicii ineptitudine, & perverſitate, pro iis, quales vere ſunt, non agnoſcant. Sed mortuos ſinamus, ut ait Servator, ſepelire mortuos ſuos, ad cauſam noſtram redimus. Debent emmota, quae frigidis Abſceſſibus imponuntur, conſtare calidis, quae tum concoquant, tum expurgent. Sed prius quidem concoctoria exiguntur, tum humoris frigidi, qui creavit Abſceſſum, nomine; tum etiam quia praematura fuit operatio, quae paulo minus quam crudum tumorem aperuit, ejus rei ſtudio & cautione, quam dixi. De concoctoriis nos in noſtro *Pharmacochirurgico*, quod propediem edetur plene diſſeruimus: itemque & de expurgatoriis, quae concoctoriis ſuccedunt. Ibi locorum pleraque uſu maxima de hac re leges. Interim ſcire licet ulceri ambuſto tres dies, *Olei Amygdal.* & caeteri compoſitione curato, mox immitten-

tendum in penicillo *ceratum aureum oleo cerae*, vel si id non placet, *oleo ovorum*, dilutum; quibus satis nutritum, ut Celsus vult emollitumque vulnus, post haec expurgantibus vacuandum. Usus ego saepe feliciter sum *Barba capri madefacta per oleum*, *aut cum succo Cyclaminis*, si medicamenti vires intendere velis. Quo purgato ulcere sequitur, ut impleatur, id quod pulvere sarcotico belle fiet: aegroto, commodam, honorificam tibi, viam hanc experieris.

PERORATIO.

HAec ego raptim quantum ingenii mei tenuitas comprehendere potuit, conscripsi: quae equidem proferre libuit non tam ab exacta rerum commeditatione, quam fida in multis hominibus observatione profecta. cum autem ego primus, & sine duce rem hanc tractarim, si qua in re minus satisfecerim, aequior mihi judex esse debebis Lector.

FINIS.

DE ABSCESSIBUS ANOMALIS

LIBER UNUS,

Qui est Operis, de selectis Abscessibus, III.

EODEM SEVERINO AUCTORE.

PRAEFATIO.

ABscessuum *praeter naturam* omnium duplex ego genus facio; Simplicium scilicet & Multiformium. Sed simplices quidem nullos opinati sunt alii, qui censuerunt Abscessuum naturam eam esse, ut comprehendat omne genus morborum in unum acervum aggregatorum. Verum aliter nos, qui volumus simplices esse, *quorum omne vitium fluxile est, & qui ad unum praevaricatum, atque etiam alienatum; referuntur humorum, qui de conceptaculis exierint vasorum, & in loco quopiam coacervati fuerint, sive per Effluxum sive per Congestum.* Multiformes vero diximus eos, *qui praeter humorum interventum, qui obscurus & discors à communi plurimum est, substantiae insuper solidae praeter naturam praesentia sunt instructi*; quod, quia praeter communem omnium rationem legemque fit, ob id placuit *Anomalos* appellare: de quorum insolenti natura, causis, procreatione, atque universa ratione, nemo ante nos plene disputavit; sed pauca admodum, & obiter unusquisque de his attigit: quod factum judico non sine artis detrimento, atque injuria rei, quidem inter multas dignissimae ac plane mirandae adeo, ut, propter enormium contentorum varietatem, Magicis haec artibus fieri vulgus opinetur. Quam ob causam adverti in hanc rem animum, notavique aliquot, quae subiêre, sic ut libellum confecerim. Utinam autem, ut non parum laboravi in argumen-

mento difficili ac novo, sic eam rem pro dignitate fuerim assequutus! utcunque exercebis tu me legens judicium amice, suscitaverim ego tuum, aut aliorum, ingenium, ad excogitanda meliora.

Cap. I.

Divisio Abscessuum, & qui sint ex his pertractandi.

EX solutae unitatis, & magnitudinis auctae, genere composito, (quod commune Medicorum omnium decretum fuit) conflatur apostema, sive apostasis graece, Abscessus latine: sic quidem dictus auctore Galeno, *in l. 2. ad Glauc. cap. 5.* quod hujus vitio abscedant à se ipsis, quae se invicem contingebant corpora, humida, vel halituosa, vel mista, substantia dissolvente. Et humor quidem contiguas partes distrahit, vel dilatata cavitate, in quam incidit, naturali, vel alio, & insolenti sibi comparato sinu, postquam suppuratas carnes liquavit, quas prima inflammatio corripuit: hoc quidem usu frequentissimum genus Abscessus est, cum phlegmone conjunctum. Alterum vero, ipso adnotante Galeno, *lib.* 14. *meth. med. cap.* 12. est cum, nulla praecedente phlegmone, humor aliqui statim ab initio, isque alius specie alius, caeterum omnino acris, in parte aliqua colligitur. Porrò excoriat hic circumpositа corpora, spatium videlicet sibi moliens, vel inter duas tunicas, vel sub certis membranis. Excoriat autem omnino ipsa copia distendens; interim vero acrimoniam quandam putredinosam tempore contrahens. Sane inveniuntur in hujusmodi Abscessibus, cum scalpello sunt divisi, proprietates quaedam non paucae, nec humorum modo, sed etiam solidorum quorundam corporum. Siquidem unguium, pilorum, ossium, testarum, lapidum, & pori, fragmentorum similia, inventa in his corpora quaedam sunt. Ac humorum ipsorum alius veluti lutum, vel coenum, vel olei quidam limus, vel vini faex; alius adeo graviter olens, ut omnes aversentur: verum haec rarius incidunt. Frequentissima vero hujus morbi sunt tria genera, quorum singula propriam appellationem graece sunt sortita. Ea sunt Atheroma, Steatoma, & Meliceris, à simili-

tudine contentarum in tumoribus ſubſtantiarum dicta; eſt enim aliud eorum veluti ſevum, aliud veluti mel, aliud pulticulae, quam atheram vocant, ſimile; quae quidem teſte eodem *l. de tumoribus p. n.* ab aliis inter Abſceſſus reponuntur, ab aliis verò ad aliud genus referuntur: haec ille; quae verba quidem autographi modo ſemel in hanc rem producere viſum eſt nobis, qui pertractantes iſtiusmodi Abſceſſus ſine phlegmone naſcentes, quando communi nomine careant, operae pretium rati ſumus facere, ſi illud adinveniremus. Ad extremum autem unum vocavimus *anomalorum* propterea, quod ad unam aliquam quaternionis ſive humorum, ſive tumorum, principum ſpeciem referri, praeterquam per aliquas ambages, non poſſunt; quos eoſdem Abſceſſus vocavimus & *Foetabula*; cujus nominis ratio commodiore mox loco referretur, prius enim aliqua praemonſtrare oportuit.

CAP. II.

An ſecundum naturam, an praeter naturam ſit haec affectio.

DIfficile autem deliberatu videtur, num ſecundum naturam, aut praeter naturam, cenſenda ſit corporis haec affectio; utrumque enim affirmari fas eſt: ſecundum naturam affectum aemulari apparet propterea, quod inter omnes tumores maxime ad naturam accedunt, amiceque, aut mineme omnium hoſtiliter, in multos annos, nobiſcum hoſpitantur: quod ſi ullam aliquando moleſtiam inducunt, id quidem non pravitate ſua, ſed incremento ac diſtentione accidit. Deinde membraneis amiculis veluti res utiles, & veluti foetus momenti eſt, ut venis hiſce nutriculis perpetua ſuggeratur alimenti materia, veluti matrix quaedam ſubdita eſt, quam & radicem interdum appellavimus: quod conſervandae rei ſtudium in natura provida non minimum atguit: quas ob res non inepte neque inconſulto puto factum, ut *natae* graeco *phymati* reſpondente nomine fuerint deſignata; quam vocabuli rationem amplexus eſt & Fallopius, *lib. de tumor. praeter natur. c.* 10. Aſt Natam Joannes Manardus & Jo. Tagaultius ſub Steatomate cenſuerunt; falſo autem & citra

tra etymologiae dignitatem *naptae* ab aliis quibusdam; *napthae* vero Jo. Manardo *l.* 7. *epist.* 2. & à Jo. Lang. *l.* 3. *epistol.* 4. sunt dictae. Licet autem quidam hanc ipsam *natae* nomine, ut Joan. Langius; alii *naptae* ut Theophrasti interpres Dornaeus; alii vero *nasdae* & *napae*, ut Cons. Tigurinus vocaverint: attamen cum hujus nomen nullius certae originis videatur, nisi quod ipsa naturae nomine se tueatur, hinc docti Viri, quo referrent nomen, incerti fuerunt. Illud tamen demonstrationes omnes superat, quod causae in his procreandis sunt omnes naturales; efficiens, quae natura formatrix; materia, quae suavis & mitis, ut pinguedo & mollea substantia; forma, quae membraneum opificium; finis, qui Foetabulum quoddam, & Germen est Verum enim vero, contra est Galenus, qui *lib.* 3. *meth. med. cap.* 1. *& l.* 14. *ejusdem cap.* 13. *&* 17. tumores hos dixit toto genere praeter naturam, & totis substantiis, ut ipsemet explicet, dispares, id est, à constituta naturae corporis idea dissiti; heterogenea & aequivoca solidae substantiae concrementa, quod uno verbo alienum proprie dictum, appellavit auctor *Isagogici c. postremo.* Aliud etiam retulit Hieronymus Fabricius memorato jamdudum loco, quod est, quia vena sola nutrix observatur sine arteria; unde fit, ut materia, quae his Abscessibus est, non vertatur in naturam humorum, aut formam ipsius partis, quae destituta est calore naturali, ac vitali, qui communicatur per arterias, qui in his Abscessibus nullae sunt; haec iste. Verumtamen haec non faciunt, ut *Germina* & *Foetabula* quaedam, secundum aliam communiorem naturam, esse non possint eadem.

Ad summam autem mihi videtur illorum natura inter alienam & animatam conditionem media: nempe natura procreatrix neque hanc in animantium sortem, in quam comparata non erat, dignata est: neque prorsus abalienavit, quae nil in cassum abire permittit: eam excogitavit formam, quae conjugium utriusque retinuit; materia scilicet se substernente, quae non sic ex humida proprietate infirma sit, quae calori putrido subjiceretur; neque tamfirma, quae plena valeret obsistendi virtute. Itaque cum visciditate non nihil etiam utilis succi comprehendentem hanc massulam, neque in totum à natura dissentaneam, aliquando dignatus calor, qui corpori nutricando, & his quae ad nu-

tricatum ſpectant, praeeſt, non abjecit; ſed ſepoſitam ſuis interdum radiis illuſtravit, atque aliqua formationis ſorte donavit. Quibus apparet communem formantem facultatem ab ipſo formationis tempore non deſtitiſſe, ſed ad omnem vitam munus ſuum extendiſſe; quemadmodum acute monſtravit Laurentius Jubertus, *in paradoxis*; nil contra operantibus quibuſdam doctis, qui placitum exercuere: cui placito niſi fallor & Gabriel Fallopius acceſſiſſe videtur, *l. de tumor. c.* 15. Ad hunc modum membrana, quae in tunicam ſervitura Germinis illius erat, conformationem accepit. Hac item ratione fit, ut peculiares laudabilioribus hiſce *phymatis* radices ſint, id eſt, venae & fibrae; unde perpetuum incrementum capeſſant eaedem.

CAP. III.

Ad animantium, an ad ſtirpium, naturam accedant hi Abſceſſus?

INveſtigantibus igitur jam nobis Abſceſſuum iſtorum naturam, & conditionem, id, quod primo ſe offert eſt ipſorum auctio à parvulo; quae auctio quemadmodum inſpectio docuit, non eſt quidem per continuam particularem appoſitionem, vel per dilatationem, impletionemque, pororum, & ex infarctu diſtentionem; ſed per nutricatus veri conditionem, qui dubius tamen, & anceps, eſt, num plantarum, num animalium modo fiat. Animatae quidem rei videtur generatio, quia vena quadam nutricula, velut umbilicalibus vaſis, ſuggeritur in hoc nutrimentum; ſed nihilominus non animatae rei nutritio eſt, ſiquidem arteria venae comes deeſt: quod acute advertit Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, *lib. de tum. append.* Quoniam igitur appendiculum quoddam eſt hocce genus; an fit veluti muſcus in arbore, vel viſcum, quod non ſua ſeminat arbos? atque adeo ſtirpium inſtar erit hujuſmodi accretio? praeſertim, quando ad extremum corporis habitum plurimum excitari conſueverint haec Phymata. *Phymata*, inquam, proprie dicta, ſecundum graecam literaturam, id eſt, communia quidem illa, non qualia ſpeciatim à noſtris Medicis uſurpari conſuevere. Rurſus autem, quia germen eſt quaedam fructus ſpecies, ad ſtirpium

pium privatas partes referemus; qualis vel ulmi folliculus est, vel pruni fructus sine semine, quae anticipans est arboris luxuries. At satius rectiusque fuerit fortasse utramque & stirpis, & animantis, agnoscere productionem. Non stirpis quidem solius, quia vena subest, non animantis vero solius, quia germen praefert & fructum proprie dictum. Omnibus autem modis *Foetabula* magis, quam *Germina*, mihi videntur haec appellanda; siquidem in animante sunt genita.

Cap. IV.

De proprietatibus Cysticorum Abscessuum, & horum definitio.

His sic expositis, apparet quatuor proprietates inesse his Abscessibus. Prima, quod substantia quaedam solida sit eorundem materia: quod & Gabriel Fallopius ex Galeni sententia testatus est, *l. de tum praeter nat. cap.* 15. itaque ad numerum auctum referri liquido possunt iidem: quo factum est, ut Gal. 3. *meth. med. c.* 1. *& cap.* 13. professus fuerit, hos toto genere praeter naturam. Deinde proprium est horum Abscessuum comprehendi folliculo, sive cysti: qui ipse quo consilio, quave materia, productus sit posterius inquiremus. Adhaec venis quibusdam suppositis nutriuntur atque augescunt foetabuli modo. His autem venis, & hoc postremo notem, ortus & scaturigo est ex una; quae seu radix, seu matrix est, quemadmodum ante audisti. Ex quibus omnibus conflari potest facile definitio, quae sit; *Abscessus Anomali sunt concrementa quaedam substantiae solidae, quae, foetus cujusdam modo, venis suppositis nutriuntur, augescunt, & folliculo comprehenduntur.*

Hactenus istorum Germinum dum vivunt, & nihil manu violata fuerunt, proprietates audisti: caeterum exemptorum aliam, quam equidem observavi, singularem conditionem accipe.

Namque ipsorum nulla longos in annos corrumpuntur; ego autem maximos, quos abstraxi folliculos, quorum picturas paulo posterius vises, hoc eodem opere exsculptas, jam ad septem annos, & supra servo. Argumento scilicet non obscuro, quod sint substantia sicca; quamobrem judiciose Fallopius refert om-

nium originem, tum ad pituitam ſiccam, tum ad melancholiae portionem; auctoritate uſus Aetii, *l. 6. cap. 68.* & Avicennae *in l. 1. fen. 2. doctr. 1. & in l. 4. fen. 3.* unde neque abſurde vulgus hominum, omnis medicinae rude, Tubercula haec omnia melancholicum humorem appellare conſuevit.

Quod autem Steatoma privatim adipoſae rei ſpeciem referat, id non te moveat, neque perturbet; quando & oſſa ex pingui plurima, ſed exuſta materia, conſtare nos certos fecit Hipp. *l. de carnibus.* Quamquam autem neque ipſe nego pinguedinem ineſſe Steatomati (aeſtivo namque tempore reſolutam adipem è Steatomate, quod aſſervo domi, manaſſe comperi) nihilominus eſt cum eodem adipe plurima fibroſa portio conjuncta. Verum enim vero aliud relatu dignum adnotabo, neque Steatomata omnia ſingularis ejuſdem ſemper ſubſtantiae, vel formae videri; ſed aliud iſtorum uvidius & pinguius, aliud exſuccius & denſius eſſe, quod enim Caenobitae Franciſcanae juniori de jugulo exemptum eſt, pinguiſſimum; quod Monacho Carmelitae ſeniori, de poplite reſolvimus, exſuccum eſt magis, quaſi ſecundum ſexus, aetates, corporis loca, diverſa eſſe debeant haec concrementa. Sed & Fallopius in Steatomate, quod ipſe aperuit, medio liquorem quendam cryſtallo, & adamante lucidiorem, reperiſſe teſtatus eſt: ita multiformis ſubſtantiae ſunt haec omnia. Atque hactenus materialis, & cauſae aliae, & procreandi modus, ſecundum noſtram opinionem, tibi patuere.

Cap. V.

An Melicerides tunicatae?

Illud nunc expendi ſubit, ad rectam curandi rationem non inutile futurum, num omnibus his aeque Abſceſſibus ſua membranula indita ſit; enim vero ſicut aliquorum certiſſima, ſic cujuſpiam obſcura & dubia eſt. Atheromati inquam, quae materiam pultaceam continet, & Steatomati, quae ſebacea conſtat, longo noſtro experimento ſemper amiculum comperimus: quod ipſum etiam auctores omnes veteres ac poſteriores affirmavere: verum Meliceridi num neceſſarium ſit involucrum, haud plane diſcerno. Nimirum omnes uno conſenſu volunt; ſi curatis,

tis, id est, excisis hisce tuberibus, tunicula vel pauca portio restet, fieri, ut quasi residuis radicibus exsultet rursus germinatio, recidivusque fiat Abscessus: id equidem in Atheromate Alexandri Beltrami Petiliani, viri legum periti, licuit observare; quod ab ineunte aetate secundum supercilium exterius gestatum, & medicamentis omnibus ab uno quodàm Chirurgo exagitatum, nunquam curari potuit: à me vero cauteriolo peruſtum visum est ex toto cessisse; nam plene siccatum, & obductum est cicatrice ulcus: sed nihilominus uno post anno sponte erupit, & donec discerptim membraneae portiunculae prodiissent e suo sinu omnes, neque unquam exsiccatu facile, neque ad obducendum comparatum fuit ulcus: quod ultro tamen fieri visum est, cum desiit vitium. Rem quidem, quam accurate mecum observavit Horatius Lumbisanus, Medicus, qui sui ipsius scriptis inclaruit. Contra Meliceris ad carpum nata, & mihi mea ipsius manu per aculeum pastinacae marinae compuncta, vix exacto quatriduo curata est sic, ut nunquam redierit: quod & sorori Andreae Mansi Scribae Praetoriani, & aliis accidisse comperi. Quid autem, quaeso te, responderis, quod affricatu vehementi diruptae saepe Melicerides ac discussae sunt, neque amplius recurrisse sunt visae: nosti autem & nonnullos Auctores ad demoliendas, atque delendas easdem, plumbeos verticillos impositos tradidisse: quin vero & alia istiusmodi tubercula, & Gal. *l.* 14. *meth. med. c.* 13. & Aetius *tetrab.* 4. *serm.* 3. *cap.* 78. & Paulus *l.* 4. *cap.* 34. medicamentis quibusdam, exsolvenda proposuere. Qui idem Paulus & strumas, quod etiam mirum est, tunica velut Melicerides, Atheromata, Steatomata, contectas & medicamentis discutientibus exhaurit; ut & *modo citato loco*, & *cap.* 25. ejusdem libri docuit: quo autem pacto, nisi educta fuerit universa membranae portio, nunquam curabiles easdem dixit, *l.* 6. *cap.* 35. An igitur ineuntibus duntaxat his, sunt aliqua valentia folliculum atterere, ut dissolvatur? inveteratis vero his, & obduratis, non item? quod etiam judicasse propemodum visus est Hieron. Fabricius, *in c. de Meliceride.*

Verumtamen, quod experti nos sumus, id affirmare profiterique possumus; neque aliud asseverandum audemus. Adde, quod Gal. *de tum.* ut plurimum tunicas posuit.

Cap.

CAP. VI.

Quid commune habeant hae tres Abſceſſus ſpecies: & in qua re differant.

PRaemonſtratum antea fuit, praecipuos tres iſtos tumores, quos nos *foetabuli* nomine deſignavimus, ſingulos ſua peculiari, & propria materia conſtantes. Atheroma, quod pultem frumenti, & caſtaneae fructus moliti materiam refert. Steatoma, quod ſebacea. Meliceris, quae mel referente ſubſtantia conſtat. Tria haec commune illud habent, quod ſuo ſingula folliculo ſunt amicta, teſtimonio Galeni, Aetii, Pauli, & juniorum omnium; ſed diſcrimen ex adverſo illud habent, quod Atheroma, & Steatoma ſolidam nacta fuerunt ſubſtantiam; Meliceris vero fluidam natura retulit: tametſi vero Gal. 14. *meth.* *c.* 11. cauſam omnium humorum poſuit; nihilominus recto ſuo ſenſu intelligendus eſt hic auctor: nimirum principio frigidus, & pituitoſus humor eſt, qui ſe procreandis hiſce tumoribus ſubjecit; qvod poſtea concreto, & craſſiore in dies facto, tum agitatu caloris, qui parti inſidet, tum membranarum amplexu frigido, ſortem aliam compararunt, concrementi, atque foetabuli, qualia nos ſaepe deſcripſimus. Una tamen Meliceris in abſolutum, atque perfectum craſſamentum non abſceſſit, materiae certe liquidioris conditione. Major & admirabilior differentia fuit Atheromatis, & Steatomatis, quorum hoc inculpatius, & naturalius, ſi dici conceditur, ex pingui craſſamento formam tulit; alterum vero magis alienum, & corruptius concrementum, accepit: uſque adeo, ut ſaepe vermes, muſcas, pilos, ungues, carnem hebetem, ſoleas, calcem, carbones, apud quoſdam exhibeat: quae quidem omnia jure merito Galenus toto genere praeter naturam aeſtimavit, *citatis loc. meth. therapeut.* Quod quidem judicium, cum ad mitiores alios duos Abſceſſus extendit, injuriam his profecto videtur feciſſe; niſi fortaſſe vis, quod & tunicam cum ſingulis hiſce conjunctam ſpectavit; quae ſane alienum quid eſt proprie dictum, ac propterea per Chirurgiam eximendum. Praeter haec iſtorum Abſceſſuum diſcrimina ſecundum alios haec ſunt: Abſceſſus cum fol-

folliculo alii habent materiam in unico, & continuo, folliculo, qui non habet exitum; alii, qui habent materiam fluxilem, habent illam inter duas tunicas, ut illi, qui non habent materiam fluxilem, sed coactam. Haec Hieron. Fabricius.

Verum digna sunt haec animadversione: commentum enim videtur, quod ullis, id est, compacti concrementi Abscessibus, duplex tunica sit; seu verius, ut ipse loquitur, duae sint tunicae, justius autem fluxili meliceriae substantiae debita esset diplois. Quod autem Fabricio imposuit, oratio fuit Galeni, *l.* 14. *meth. cap.* 12. sub his verbis: Porro excoriat hic circumposita corpora, spatium videlicet sibi moliens, vel inter duas tunicas, vel sub certis membranis. Sensus est, ut possint Abscessus, adurgentis vi materiae, deduxisse spatium inter duas tunicas, puta inter duram, & tenuem cerebri membranam, & possit diduxisse spatium sub membrana, exempli causa, tenui cerebri: sermo autem Galeno est de Abscessu primi significati, non autem de anomalo, ut putasse Fabricium certus sum. Confirmatur autem interpretatio nostra vel ejusdem Galeni verbis proxime subjectis, quae sunt; excoriat autem omnino, &c. quae nequeunt adaptari Anomalis, quorum acris, & putredinosa conditio non est; Steatomatis praesertim. Quamquam objicies, quod subinde meminit Galenus contentorum in Abscessibus unguium, pilorum, ossium, testarum, lapidum, & porri, fragmentorum; quae omnia reperiuntur in Abscessibus quibusdam.

At hic, communis multorum error est, inquam, & hallucinatio credentium, haec per Galenum inesse Anomalis. Substantia Meliceridis sola est mellea; Atheromatis propria pultea; Steatomatis peculiaris sebacea: fallimur autem facile, cum his alia, quam assignata per singulorum voces contenta, tribuimus; confundimusque sic Anomalos cum praedicti significati Abscessibus, & utrorumque naturas, ignorare nos ipsos prodimus. Discrevit autem haec genera Galenus manifeste, cum subdidit; verum haec rarius incidunt; frequentissima vero hujus morbi sunt tria genera, quorum singula propriam appellationem graece sunt sotita, &c. sed ad differentiarum rem redeo. Aëtius tumores ait quidam sunt elevati, & ad motum, & contactum expositi, facileque curabiles; quidam vero inserti, & ad motum non expositi, & in Chirurgiae aggressione summam dili-

gentiam expetentes, propter imminentes ſanguinis eruptiones, ac nervorum puncturas.

Praeter has, & alia differentia eſt; quod Steatoma ſuppurationem nunquam ſubire paratum eſt; cujus non ſunt expertes Atheroma, atque Meliceris.

Poſtrema eſt & alia, ſed ad curationem ſpectans Steatomatis, à reliquis differentia notata per Aëtium, *Tetrab. 4. ſer. 3. c. 8.* quod in Steatomate praeſecando non ſic, ut in Atheromate, ac Meliceride, tunicae ſectionem timemus: nimirum adeps, quidcunque feceris, effluere paratus non eſt; ſed communitates & diſcrimina Cyſticorum Abſceſſuum habet jam omnes.

CAP. VII.

An praeter tria celebria Foetabula ſint Strumae, Bronchocelaeve?

INter haec omnia nobilis ſe offert quaeſtio; num Strumae de Foetabulorum ordine ſint, & cum Anomalis Abſceſſibus accipiendae? porro ſi Galenum audimus, qui 14. *meth. med.* Strumas dixit eſſe ſcirrhos in glandulis, videbuntur & Strumae ad certum humoris pituitoſi, vel melancholici vitium referendae; atque adeo intra quaternionem eſſe humorum: cui teſtimonium accedit Celſi, qui *l. 6. rei medicae cap.* 28. dixit, Strumas eſſe tumorem, in quo ſubter quaedam ex pure, & ſanguine, quaſi glandulae oriuntur: quo auctore vides Strumas ad ſanguinem referri.

Tamen ex adverſo Paulus Aegineta *l. 6. cap.* 35. diſertis verbis pronunciavit, Strumam intra tunicam contineri, quemadmodum Atheromata, & Steatomata, & Melicerides; & quemadmodum etiam haec curari, nec curabilem quidem, ubi exciſorum portio quantulacunque remanſerit: & Aëtius *ex Leonida lib.* 13. *cap.* 5. cum voluit Strumas eſſe carnes ſubcandidas, facile angeſcentes, in membrana contentas, etiam aperte videtur faſſus, Strumas folliculo contineri, atque augeſcere. Accedit autem ad haec teſtimonium & tertium Guidonis Cauliaci, qui tectas membranis Strumas admonuit; ut cum haec curantur, nulla reſtet portio membranae continentis. Sed & folli-

culum

culum provide detrahendum esse Strumis admonuit Hieron. Mercurialis *l. de morb. puer. c. proprio.* Nos vero Strumas cum folliculis, & pultea substantia, observamus in Hieronymo Caphorio, Calabro Oriolensi. Experimentum autem abunde monstrat, quod, nisi tota membranae portio eximatur, non succedit curatio; ac si obducatur ulcus, denuo recrudescit, & recidivum fit vitium id: quod comperimus cum doctissimo Medico Francisco Noma, anno 1630. in filia Marcelli Muscettolae, Viri Patricii Neapolitani: cui adolescentulae ample patefacto ulcere, & impositis acerrimis medicamentis, atque trochiscis, visum est quidem satisfactum extirpationi radicum: sed fibrae tamen exilissimae sub carne latitantes intimius oculis imposuere, atque, occluso jam ulcere, post aliquod tempus vitium instauravere. Verum enim vero siquidem recte inspicimus conditiones Anomalorum, quae sunt concrementa substantiae solidae, quae foetus cujusdam modo venis suppositis nutriuntur, & augentur folliculo comprehensa; certe pleraque istorum Strumis desunt, nam ne nutriuntur quidem Strumae; siquidem vena nulla ad nutriendum est subdita: quod autem augeantur apparet quidem; verum per pororum infarctum est ejusmodi accretio, non per legitimum augmentum; ut ego autumo.

Major ambiguitas est de Bronchocelis, quae videntur etiam sub *Foetabuli* genere concludendae, quandoquidem & solidae partes sunt tunicula comprehensae; & cum in immensum excrescant, neque per pororum infarctum augeri, sed per suggestum alimentum, est probabile: insuper etiam mellea, pultacea, & sebacea, substantia contineantur, ut credit Aëtius *l.* 4. *sect.* 3. quod etiam asserit de gummi Syphiliis Fallop. *l. de morbo Gallico*, ubi *de gummis* agit. Verum neque ad Anomalorum aliquam speciem Bronchocelas referemus, (cum multifidae sint & glandulas contineant praeduras & rubentes, ut observavimus 1625. in cadavere cujusdam puellae, per nos in domo templi, Visita Pauperes dicti, dissecto) sed ad carnosos tumores, quod in praesenti non explico: suus enim de his sermo paulo posterius erit. Simile quippiam videtur de Batrachio, quod Celsus *l.* 7. *c.* 12. §. 4. sub Abscessuum genere reponit; ejusdemque materiam ad Meliceridis naturam accedentem; membranula seu folliculo con-

tineri expreſſe *ibidem* teſtatur: ob quam cauſſam fortaſſe παλινδρομῆν recidivum fuit Clerico Neapolitano cuidam, Acolyto templi ſanctimonialium D. Pobiti; itemque infantulae cuidam, cui bis pariter recurrit; utrumque candente ſcalpro conſectum; ſed compreſſo abunde tuberculo, ſentientes ſe liberos & immunes, medicam ſubinde manum ambo ſpreverunt, nec ante vitii recurſum ad me redierunt; qui, *ſpuma duorum draconum* impoſita, fibras cyſticas convulſi ac delevi, quoniam ſecundam ex obtuſo ferramento uſtionem non ferebant: evomuit hians Clerici ranula aquatum ovi rancidulum, infantulae vero praenigrum; cui rei aſtitit Paulus Aemilius Ferillus, Archiater Gallorum Reginae meritiſſimus.

De Nodis autem quid ſentiendum; cum & hi ipſi colem non praetererant, verum eundum ſaepe offendant, ut ſcriptis prodidit Petrus Argelata *l.* 2. *c.* 4. *tract.* 3.? Sunt autem Nodi Arabibus auctoribus, & Arabiſtis, idem fere quod Anomala tubercula nobis & Galenice ſentientibus.

CAP. VIII.

De triplicis Abſceſſus materia communis ſcholae placitum.

PRoducturi nos hoc loco tum noſtram, tum aliorum, novam opinionem de natura Foetabulorum, & materia; factum iri rectius putamus, ſi communem etiam multorum ſententiam prius exponamus: quorum primus Galenus diſſerens hac de re, *lib.* 4. *meth. med. c.* 12. Fallopio interprete, ſtatuit humorem, qui gignendis his Abſceſſibus praebet materiam, eſſe varium; id eſt, qui triplicem, triplici Foetabulo producendo, materiam ſubſternat; craſſiſſimam ſcilicet, & pinguiſſimam Steamoti; fluxilem, & lenem Meliceridi; mediam, & inter omnes ſicciſſimam Atheromati: eſt tamen antequam concreſcat in Abſceſſum unus humor, e venis exiens, tum pituitoſus, tum melancholicus. Avicenna vero *in l.* 1. *fen.* 2. *doctrina prima*, ſermone inſtituto de tumoribus à melancholico ſucco profectis, in his recenſet Nodos, e quibus ſunt Abſceſſus, à nobis in praeſenti tractati: quae opinio videtur & Aëtii, propterea, quod *lib. 6. cap.* 68.

68. Meliceridem curans capitis, offert pro purgando corpore *ſerum caprinum cum Epithymo*, quod accomodatum eſt humori melancholico perpurgando medicamentum. Sed enim Avicenna *lib.* 4. *fen.* 4. ad curationem Nodorum ait; etiamſi nonnihil humoris melancholici contineant, tamen plurima conſtant pituita ſicca: in quam ſententiam iviſſe videtur & Aëtius, qui, loco citato, *Colocynthidis* dilutum in curationem approbat, peculiari naturae conditione, phlegmagogum. Quid igitur, contradicuntne ſibimet auctores iſti? Non opinor equidem; ſed quod elici ex utriſque poſſe videtur, illud eſt; pituitam potiſſimam eſſe cauſſam, quae modo craſſior, modo dilutior ſit: accidit autem non raro, ut cum plurimae pituitae nonnulla portio ſe inſerat humoris atri, à quibus ſuccis excluſos habet, tum ſanguinem, tum bilis quamcunque ſpeciem: atque ex hujuſmodi materia variam coctionem, aut corruptionem, nacta, fiunt humores ſpecie varii, ex quibus Abſceſſus iſti proficiſcuntur.

Cap. IX.

De naturae conſilio, in obducendis tunica Foetabulis.

ILlud vero pleroſque ancipites habebit; quod opifex natura non vulgari videtur ſtudio membranam hiſce Foetabulis induxiſſe: tegmentum alioquin utilis, ac neceſſariae, rei cujuſpiam, qualis certe trium Abſceſſuum nullus eſt; quin etiam materiae faedae plurimum, & abjectae. Sed enim hujus ſcirpi nodus ſic ſolvitur.

Haec concrementa veluti monſtra ſunt, corporis ſuam aliqua parte fabricationem nacta. Aut dicamus, naturam ſibimet ex hiſce fomitibus proponere quaedam animalcula, atque foeturas.

Ova, membranulis obtecta tenuiſſimis, viſa refert Laurentius Scholzius, apud Joannem Schenckium, *obſerv. medic. l.* 5.; & ab Abſceſſu femoris ejectum ovum majuſculum, refert Marcellus Donatus, *l.* 4. *med. hiſt. mirab. cap.* 30. & Ambroſius Paraeus, *l.* 9. *Chirurgic. operum cap.* 3. ſcripſit ova etiam reperta in Abſceſſu dorſi. Atqui huic rerum generi univerſo membrana veluti chorion requirebatur. Aut (quod omnium eſt maxime

probabile) dicamus; neceſſariam omnino viſam opifici membranam, qua & Foetabulum illud ſuis ipſius terminis concluderetur, diſcluderenturque à proximo ambitu partes inculpatae: quod autem ad priorem hujus placiti partem attinet, confirmatur; ſiquidem natura quidquid initio gignit, ſuo ſemper involucro, ſive quidem diſcreto, ſive cum corpore cohaerente, concludit: quam rem quidem rite cognoſcere licet in Animantibus quibuſlibet & harum partibus; in ovis horumque particulis, in fructibus, pomiſque, & horum partibus, & in ſeminibus: quin etiam in pomorum interiorum quibuſdam pliçaturis, mirum eſt ſane, ut parens omnium communis, minuta illa ſegmenta ex integro conveſtiverit ſuis membranis perinde, ut periculum aliquod incurſuris tunicam, & munimentum, adponens. Quod vero ad diſcludendos affinium terminos, ante aſſertos, ſpectat, facit in hanc rem illud, quod adnotavit eruditiſſimus Ambroſius Paraeus, *l. 6. fine*; concreari circa aneuriſmata cartilagineam, aut etiam oſſeam tunicam, quae, aggeris modo, furentis ſanguinis, ſpirituum vitalium copia turgentis, impetum frenet; ita curante Dei miniſtra natura.

CAP. X.

De procreatione Cyſticorum Abſceſſuum opinio Ambroſii Paraei.

IAm autem requiri videor, ut diſputetur, quid de horum Abſceſſuum generatione, generandique modo, ſentiendum ſit. In qua re primus de his, quos legerim, Ambr. Paraeus memorat nobis, quod in homine mirabilis eſt omnium, quae naturae lege, imperioque, continentur, amplexus; atque adeo, quae magnus mundus ampliſſimo ſuo ſinu coercet, hic parva, velut tabula, compendioque, cogit, atque aemulatur. In hoc enim non archetypa, non coeleſtis, non elementaris regio defuit; quas res, qui non intelligunt, hi nullis phlloſophiae partibus ſunt imbuti. Praeterea ut meteorum, ita & miſtorum omnium in ſe & abditas imagines refert, & perſaepe etiam aperte retexit: quare & animantium vim omnem continet, & ſtirpium lapidumque formas, & quae ſupra terram, infraque gignuntur, ea omnia mira

mira quadam ratione in se gestat, & profert. Itaque quid miremur, inquit, quod seu Foetabula, seu Germina ista quacunque sui parte, & varia in his, & enormia contenta gignat, & servet, homo; in quo foecundissima parens natura universae materiae, qua macrocosmus constitit, varias particulas, & semina, condidit? Itaque in eo sibi placere, ut omnes actiones, motusque, quos obire, atque edere in majoris illius mundi scena solet, in hoc parvo etiam effingat; nunquam in nobis ociosa, modo ne materia desit.

Cap. XI.

De materia Foetabulorum opinio Felicis Plateri.

ALiam opinionem amplexus est Felix Platerus, diligens naturae vestigator, qui *Prax. medicae tract. 3. c. 3. §. de causis*, decrevit crudiorem succum, quam carni nutriendae convenit, hujusmodi concrementorum materiam esse; quod autem aliena pleraque connascantur, fit, inquit, quod nutrimenti alterius partis, quae crasso admodum succo ali debuit, portio ab ea abscedens in carnosas sedes, cum illarum nutrimento delata, talem duritiem in illis gignat. Quae res inde comprobari potest, quod in ejusmodi Absceſſibus, ex illis tumoribus genitis; aliquid aliarum partium substantiae simile invenitur; nunc pilum, nunc unguem, nunc os, nunc glandulam, referens; quae vix dum ex aliis, quam ex succo, hasce partes illic in cute, vel carne vicina nutriente, huc cum proprio carnis nutrimento delato, nasci potuissent; uti & si saevum referat, pinguiorem sanguinis partem, quae pinguedinem efficit, huc quoque perveniſſet, ex eoque sic concreviſſe verisimile videtur: vel si pultem, aut mel exprimat succum carneum non in pus tale, quale in calidis tumoribus per suppurationem nascitur, sed ejusmodi humorem magis tenacem maturatione, vi caloris excoctum fuisse: qui si ulterius torreatur, succusque ille magis terreus sit, aliud quid, ut carbones, vel calculos similiaque referet. Haec si propria inclusa sint membrana, & illa quoque à membranoso succo similiter, uti de caeteris partibus dictum, huc perveniente nascetur. Quae ut in tumore in Absceſſum de-

degenerante ita fieri poſſunt, ſic & alterius craſſioris, durioriſque partis, ſuccus carni inſertus. Addidit & his deniqueconfirmationem Platerus; nam ſi ex ejuſmodi, melancholiae ſcilicet, & pituitae, excrementis, tale quid miſceretur, non tam ſtabile, ſed putredini, & corruptioni obnoxium eſſet; ſicuti etiam in aliis tumoribus, quos ab iiſdem humoribus proficiſci exiſtimarunt, oſtendimus; haec ille; quorum poſtrema ratio non parum inſolens, & improbabilis, futura eſt apud multos; propterea, quod omnium à communi ſchola deflectit; niſi, quod non melancholicum aut pituitoſum ipſum ſuccum, ſed horum excrementa refutavit hic auctor.

CAP. XII.

De eadem re ſingularis opinio Gabrielis Ferrarii.

SED & de materia nova eſt opinio Gabrielis Ferrarii, viri quidem & ſi non omnibus medicinae partibus exculti, nihilominus ſcriptarum rerum firmitudine ſic approbati multis, ut & omnes ejuſdem libros pluribus editionibus viſendos Itali, & latine lectitandos voluerint Germani. Ita non indignus viſus eſt nobis, qui ſcriptis interdum noſtris citaretur. Hic *libr. primo chir. adverſione* 27. profeſſus eſt Natas dictos Abſceſſus oriri ex ſuperfluitate copioſi ſpermatis. Indicia ſunt: primum, quod hae in vaſtum excreſcunt; ſumpto videlicet alimento ex venis capillaribus deducentibus (quae ſecunda eſt ratio) ſanguinem ſubſtantiae coactioris, ex quali & ſperma procreatur. Tertio, quemadmodum in prima embryonis conceptione, ex tenuiſſimis, & varie confluentibus, venulis, unus veluti caudex conflatur, indeque haurit perpetuo nutricatum foetus; ad eum prope modum, venularum, ſi dici licet, radicatio eſt his hemizoophytis. Quarto, reperiuntur in horum conceptaculis, aut digitus cum ungue unus vel alter, aut brachiolum, aut pes, aut auricula, aut mamma, nunc pilis obducta, nunc ſimplex, interdum, & qualis ſpinae dorſi medulla innaſcitur. Haec ejus viri ſunt argumenta, firma quidem parum, verumtamen haud continenter explodenda, quin prope interpretanda, aut caſtiganda, cum ſua ejuſdem prolepſi; nimirum, quod non ſpermatica

ca sit aliqua cystularum substantia, sed spermatis certe materiam, & suggermina, aemulantur.

Cap. XIII.

De procreatione istorum Phymatum, & Tunicularum, Opinio nostra.

NOstra nunc inter has omnes proferenda sententia est, quam equidem confido Viris candidis simul, & doctis non vulgariter placituram; sic vestigiis haeret naturae, sic probabili nititur observatione rerum. Constat affectum hunc oriri semper ob plenitudinem, vel non sine ipsa; esse tum, ut tumores quidem omnes communiter, tum privata etiam ratione. Porro plurimum hominibus inexercitatis, ociosis, ac plenis saltem excrementorum, quales Coenobitae sunt, etiam corporibus partibusque horum venosis, & laxis, & in quas ad summam promptior est defluxu, atque luxuries, Phymata ista nascuntur.

Alterum etiam advertendum est, humorem jam memoratum, qui exuberat, substantia crassum esse propterea, quod observatione longa comperimus, succum hunc e cute effluere non posse, sed infra ipsam perpetuo constitisse; fortasse autem à natura plerumque ad effluxum destinatus erat: at vero, quia nimius, & crassus est, quoniam discuti, aut difflari nequit, consistat in se ipsum oportet. Insuper vero crassitudo monstratur, quod ex ejusdem sui ipsius substantia tunica conflatur crassa, & corpulenta; quod utique non fieret, nisi crassities inesset.

Tertio statuendum superfluam quidem, sed nutritoriam hanc materiam plurima parte esse. Argumento est, quod placida, & miti praedita est natura. Verum contempta superfluitate, tandem à naturae complexu recipitur, & in aliquod concrementum praeparatur. Quoniam autem in legitimam corporis humani partem abire non potest, quia semel rejecta est ab unaquaque parte aliena; ob id in eam formam deducitur, quae maxime substratae materiae consentanea est; seu tenuior, eademque viscida, & pituitosa sit, qualis mucilago e mucaginosis stirpium seminibus, partibusque aliis ipsarum, elicitur; seu crassior

est species excrementitii sanguinis; seu crassa, & incocta, & luculenta, qua pituitae glasteae respondet. Triplicem enim hanc effusam materiam agitans calor partis cujuspiam, potissimum à ptoximis arteriis adjutus, commodiorem in aliquam formam immutat; quae sane rotunda est, aut ad hanc accedens alia. Illud autem cum fit, quoniam unicuique suam vivendi sortem jam nanciscenti, observatione à nobis ante producta, tunicula sua debetur: ob eam rem sedula natura, seu de lenta tenacique suppositae materiae portione, spiritus vi sufflantis, opificis vitrarii modo, sicut Hippocrates, *in l. de carnibus*, docuit, vesiculam exhibet: seu quod Hieronymo Fabricio placuit non exordio, nec plane funditus id rei creat; sed cum adversam illam substantiam sentit, continuo de membraneis nexibus tunicam extendit. Jam vero venula, vocata nutricula, suboritur ex eructato primum copioso sanguine, quem natura, nil utile abjiciens, & omnia meliorem in formam trahens, & sua etiam adoptata custodiens, vi spiritus, ut modo diximus, in vasculi formam educit; ut educatum suum foetabulum in vita manere queat, & à caeteris partibus discludatur. *Nata* etiam ex nutrimentitiis propriis membri liquoribus originem ducit, eorumque à quibus provenit liquoribus, similitudinem recipit, ut inde sequatur, aliquas esse cartilaginosas, aliquas carnosas, & nonnullas ligamentosas, aut aliis membris similes, ut ossibus & articulis: Haec Paracelsus, *Chirurg. min. l. 3. de Steatomate c. 15. quod inscriptum est de Glandulis & Naptis.* Caeterum ut in his Abscessibus venae suboriantur, operae pretium est dignosci: equidem non ita certa fide cum Hieronymo ab Aquapendente sentio, sicut arterias hisce Abscessibus negatas, ita venas iisdem datas nutriculas asserit; ut non credam posse dubitari non inepte, num aequivoca sint vasa ista; atque adeo dico probabile, ut similis sint ista conditionis cum venis Zebel vel Sebel, Arabibus Medicis auctoribus dictis, quae in tunica oculi adnata saepe solent oriri. Sunt autem auctore Avenzoar, *in 1. theisir. tract. 8. cap. 28.* contextura quaedam rubra, facta in superficie conjunctivae sive albi oculorum, & nominantur in Arabico venae Altheben, & non sunt venae procedentes ab hepate, nec arteriae à corde venientes, sed assimilantes, quae involutae sunt, & contextae supra albedinem; & aliquando in tantum extenduntur,

tur, quod nigrum cooperire reperiuntur: haec Avenzoar, quem secutus videtur Averrhoës, *in secunda parte cantic. comm.* 87. per haec; Zebel est quaedem textura venarum innaturalium super conjunctivam oculi facta. Hunc vasorum fortuitum exortum cum professi fuerint uterque auctor, nihilominus haud quidquam de generandi modo prodiderunt; quem modum explicatius aperuit Philip. Ingrassias, *in lib. de tumoribus p. n.* ubi ait. Quoniam scilicet tam venae, quam arteriae, naturales ibi existentes, mirum in modum crassiori sanguine replentur: dein vero ex residente paulatim e vasis glutinoso sanguine, in primis juxta illas venas & arterias, quaedam exterius lineae ac tanquam novae venae & arteriae depinguntur; non quidem, quod verae venae aut arteriae sint, sed cum rubeae lineae supra venas jam arteriasque exterius emineant, illarum penitus vel gyros, vel rectitudinem, conservantes, earum quoque effigiem minus exquisite intuentibus repraesentant. Ita quidem Philip. Ingrassias, cujus eandem rationem gignendis Anomalorum vicibus accommodari, nihil esse, quod vetet, arbitror: quod si naturalem istorum exortum retinere placet, certe me non latet, Galenum *in* 1. *de sem. c.* 3. *P. &* 14. *m. m. cap.* 17. *F.* professum, saepe sibi visas venas & multas & amplas in ulceribus renatas. Quod si calor nativus id praestare potest solus, quidni valeat idem cum extraneo conjunctus? Haec sunt, quae in obscura, atque arcana alioqui re, ut gratis equidem in commenta non abeam, certiora judico, & de venarum procreatione sufficientia Lectori existimo: quod vero spectat ad radicum primum exortum, quemadmodum creatis ex putri materia fungis, & aliis pleriisque, sponte ac sine seminio, sed ab humoris genio nascentibus, natura fibras & radices, quibus alimentum e terra trahunt, summittit; ita & Atheromatum, Steatomatumque.

Cap. XIV.

De varia magnitudine istorum Abscessuum,

Post haec vero magnitudinem, ac formam, quae in his Abscessibus saepe visi consueverunt, expediemus. Parvum quidem est *Steatoma* trium librarum, de quo retulit Joannes Schenc-

kius *l. 5. cap. de Strumis:* ſed idem narrat *eodem lib. cap. de cervice*, natum homini cuidam ea parte tuber rotundum capitis humani ferme magnitudine, bicipitis hominis ſpecie. Ad haec Lupiam octo librarum, etiam capitis magnitudine, cervicibus exſectam narrat Ambr. Paraeus, *l. 6. ſuorum operum cap.* 20. Itemque Jacobus Hollerius refert *in obſervat.* de Ganglio concreto in inguine, quod pueri caput aequabat. In qua parte, & viginti quatuor librarum alteram obſervaſſe ſcribit Amat. Luſit. *cent. 5. c.* 88. Aliam vero Naptham ſeptem librarum, veluti pulvinar expanſam, in humero ſe vidiſſe profeſſus eſt Theodoricus, *lib. 3. chirurg. cap.* 31. vaſtam, ac immanem viſam adeo, ut ipſe reformidarit reſcindere. Aliam, quae ſextarium aequabat, geſtandi labore intolerabilem, exſectam à Chirurgis ſui temporis, ſcriptum reliquit Antonius Muſa Braſavolus *ad aphor. 27. l. 6. aphor. Hippocr.* Vaſtiſſimas denique alias hujus generis excreſcentias ſcripſit Marc. Donatus, *mirabilis hiſtoriae medicae libro 5. c. 3.* Sed extra normam omnem, & fines, evagata videtur fuiſſe illa, quam Anton. Benivenius, *l. de abditis*, & Jo. Langius *l. 3. epiſt. 4.* narravit ſexaginta uſque libras pendentem. Ad ſummam, quod ad magnitudinem eorundem ſpectat, has in tantum ſaepe vidimus excreſcentes, ut admiratione fuerint omnibus, & incredibiles ſint relatu. Haec tibi de Abſceſſuum iſtorum magnitudine ſufficiant.

CAP. XV.

De varia eorundem Forma.

FOrmae vero apprime variae ſunt à nobis obſervatae, & ab auctoribus ante deſcriptae. Guido enim *tract. 2. doct. prima cap. 3.* retulit aliquando referre melonem, aut cucurbitam, aut natem; unde *natas* dici volunt nonnulli, quanquam hoc etymon alii alio referunt. Praeterea vel lata baſi ſunt, ut mammae, vel tenuiore pedunculo exortae in majorem aſſurgunt molem, quo fit, ut ficus, aut piri, aut fructus cujuſpiam figuram propemodum habeant. Interdum etiam compreſſae ſunt adeo, ut non facile ſe prodant; longo etiam ſchemate obſervare licuit; itemque tuberoſos, ut pleraeque *bronchocelae*; aliquando rotundos,

dos; aliquando forma nucis castaneae, nucis juglandis, ac testiculi; alias lupini; alias glandis modo subsistentes; non raro etiam multiformis, & compositae figurae, se proferunt cum appendiculis, & striamentis quibusdam, qualia Franciscanae, & Carmelitae, Coenobitis, ejecta tubera depinguntur. Adeo videbis multa Foetabulorum, luxurie ac varietate, incertas istorum formas.

Cap. XVI.

De enormibus contentis, atque foeturis.

Etsi equidem aliquando dixi, consentaneos non nihil humanae conditioni tunicatos Abscessus; nihilominus hoc, facta collatione ad alios cum dolore, inflammatione, putredine conjunctos, & de recentibus, & maxime de privatis, *Steatomatis* dixisse volui; nam neque desunt etiam in his alienae ac praeternaturalis conditionis argumenta. Quorum illud maximum; quod tanta his interdum inclusa putredo est, ut extreme foeteat adaperto folliculo; quod nos experti sumus in Atheromate Tyberii Coppulae, alias à nobis memorato *in physico chirurgicis cap.* 12. cujus per novendecim annos concluſae materiae tam gravis exhalabat odor, ut non, nisi applicitis ad nares odoramentis, potuerim equidem fibrarum laborioſe evellendarum operam administrare. Qua tanta Abscessuum exstante putredine, cui mirum in his innasci vermes, & animalcula, quae semper ex putri subdita materia proveniunt. *Strumam* amplam pediculis refertam casu curatam memoriae prodidit Io. Schenckius, *libr.* 5. *tit. de cervic.* & alibi. In inguinis Abscessu vermes reperit Gabriel Fallopius; & in alio etiam animalcula multa Bartholomaeus Cabrolius, *observat.* 27. Praeter autem animalcula ex putri genita, quot & quae, tum insolentis materiae vitio, tum putrifici caloris opera, substantiae non coalescunt sub his lacunis? Dicam de mirabilibus quibusdam rebus innatis, quando nulla fere spurcitiei species est, quae, his veluti stagnis & matricibus, concretae non offendatur: ungues, inquam, ossa, pili, testae, lapides, & porri similia fragmenta, & ligni ramenta; humidorum vero generi respondentia & lutum, & coenum, & olei amurca,

& vini faecula; item ſubſtantia raſae cattilaginis, carnis hebetis, & cruentae. Item cuidam adoleſcenti, famulo Alexandri Pellicciae Tropienſi, eductus, adunco ſcalpro de gena ſubjecta, folliculus cum inſerto ovo puſillo, naſcente jam in matrice gallinae, reticulatus, & implexus amphibliſtroidi membranae, modo; in cujus ulcere die quinto & ſeptimo, atque deinceps, ſecuta ſanguinis profuſio vix compreſſa eſt; ſic motibus obnoxio loco, non prius autem quam quadrageſimo ſanitas reſtituta. Sic carnoſam in Abſceſſibus materiam vidiſſe teſtatus eſt Philip. Ingraſſias *l. de tumoribus, in fine.* Ad haec creta, limacum cochleae, ſpicae, cornua, carnes tum durae, tum ſpongioſae, atque alia complura: & quia carnis hebetis, cruentae, mentio facta eſt, ſimilis rei narrabo hiſtoriam, quae eſt. Carunculas, muci lutei concrementa, expreſſi de *Atheromate* ſupra genu, quod duos jam annos conqueſta fuerat venerabilis in Chriſto Soror Antonia de Siano, Parthenophilacii Spiritus ſancti Abbatiſſa: de qua re compertum eſt Aloyſio de Gratia, & Franciſco Laviano, praeſtantiſſimis ejus domus Medicis, atque etiam Joan. Andreae Baſilio, Medico Collegii Neapolitani, atque urbis, primario.

Atheromatis vitio concretas albas cruſtulas deſquamatiles, & ovorum teſtulas, ſi tantum has molliores animo conceperis, offendi in homine, quem Jacobus à Salvatore, Chirurgus Herniarius Neapoli percelebris, curaverat, & ad me relegaverat Ao. Chriſti circiter 1615. Dictum vero cum eſt, de ſtoebe multiplici, lapideas item ineſſe quis credat? at nihilominus omni figura ſunt in his repertae, id eſt, varia ſorte effigiatae, quadrangulae, triangulae, ovales, multiformis & incertae figurae; quemadmodum Joannes Centimanus *in libello de calculis*, Marcellus Donatus, Ambroſius Paraeus, & Joannes Schenckius, ſuis ſcriptis prodidere.

Cap. XVII.

Nullum corporis eſſe locum, qui hiſce Tuberculis non ſit obnoxius.

NAſcuntur quidem hoc genus Tubercula variis in locis corporis. Verum ſecundum caput viſuntur, tam frequenter, ut

ut plures sint, quam ut memorari debeant, singulares homines, qui secundum id loci sunt haec experti. Fronte media, sed qua capillus attingit, *Atheroma* excussi Thomae Lautitio Lucano, ex oppido Sancti Mauri.

De intima superiori palpebra, visum oculo integro praecludentem *Melicerídem*, testudinis ovo majorem, Romano cuidam advenae, nostro in Valetudinario, detraxi; cujus alioquin magnitudine memorabilis exsculptam aere imaginem suo loco dabimus. Itemque pone canthum oculi exteriorem *Atheroma* Vincentio Caesario, adolescenti ex oppido Sancti Anthymi. Ad externum angulum oculi dextri *Atheroma* palumbino minus ovo gestat Josephus Albasius Neapolitanus, vir & legum scientia, & hac nota conspicuus: contentus autem abunde sua studii claritate posset esse, qui jam pridem invenerat hominem, qui facile tuberculum exemisset.

Atheroma Aureliae Vitalianae, M. Antonii filiae, post aurem excussi, rem approbante Joan. Thoma Jovino, docto Philosopho, ac Medico Neapolitano. In auriculae vero pinna Paulo Nannio, Jurisperito, & civi Tarentino ornatissimo.

Sed & sub maxilla inferiore *Steatoma* natum est Moniali cuidam D. Potiti, Coenobii Neapolitani vetustissimi, cui cum efficaci Medico Francisco Ferruccio consultavimus.

In cervicibus *Atheroma*, longos jam annos, gestat spectabilis patricius Neapolitanus Octavius Laynus, quod à parvae avellanae magnitudine in semipugnum excrevit.

Matthaeo Soccolino Caesenati Theatino, Pictori Illustri, viroque ingenioso, qui rheumate diuturno atque asthmate, non sine phthisis suspicione, vexatus fuerat, *Atheromata* duo de paristhmiis extraxi, in Sacris aedibus SS. Apostolorum, Sebastiano Vecchiono Medico clarissimo spectante. Sed & calculos ab hisce partibus excidisse refert Langius, *l. 2. epist. 57.*

Atheromatis sub lingua meminit Conradus, *histor. gener. animant. pag.* 8. & Felix Platerus *Prax. medic. tract. 3. tit. de exuberantia pag.* 224.

De jugulo resciissum *Steatoma* Gratiae de Philipis, sodali Franciscanae, in Sacris aedibus Jesu Neapolis, pictura expressum paulo posterius dabo.

Cu-

Cujus ejuſdem Coenobii vetula ſacra virgo, Eugenia Suarda *Steatoma*, ſub ſpatula, habuit.

In dorſo *Atheroma* curavi Lucretiae Cacaci Moniali Parthenophilacii Spiritus ſancti, cujus materia alba foliata velut artocreae.

Super enſiformi poſitum *Steatoma* Dominico Riccardo, puero Abellinati.

Toto coſtarum ſpatio exteriore plurima Ferrandus Brunus, Franciſci filius, in Valetudinarium curanda detulit; quorum unum teſtudinis terreſtris majuſculae magnitudine coſtas medias occupabat.

In media manus vola ex ictu, colliſuve, multo ante praegreſſo, *Atheroma* grani Indici modo Urſulae, ſodali Franciſcanae ſacri Coenobii Jeſu Virginum, exemi.

In cubiti flexura *Atheroma* curavi Joanni Alphonſo Gryllo, Calabro, viro podagrico.

Ad interiorem pollicis ſupremi canthum, qua manus tuber maximum attingit, *Meliceridem* geſtaverat Adamus Marchius Valetudinarii noſtri Medicus excellens.

In metacarpi flexura naſcuntur ſaepiſſime *Melicerides*; ex quo genere unam mihimet ipſe radio paſtinacae marinae Pithecuſis aperui: humor autem prodiit albuminis ovi tenuitatem, mellis albi colorem (inde Meliceridem dictam puta) olei vero amygdalini lenitatem, referens. Aliam ibidem corporis Leonardo Ciccono Abellinati, rei medicae doctori. Aliam Andreae Manſi ſorori.

In digito vero Joanni Fontanae, picturarum ex minio coloratori.

In extremo indice *Meliceridem* Julio Caeſari Capacio, clariſſimo Muſagetae noſtro Neapolitano, curavi.

Aliud e genu Capucino, cui nomen Stephano Calacenſi, detraxi; cujus imaginem paulo poſterius ſub conſpectum dabo. In genu etiam utroque non mediocre *Steatoma* ſuſtuli Domino Franciſco Antonio, Principi reverendo, Sacerdoti Neapolitano; ex cujus tuberculi apertione moriturum hominem convulſione praedixerant inexperti Medici quidam.

Inguibus & Abſceſſus hujus generis exſectos ſe vidiſſe perhibet Jo. Arculanus, *in com. ad Razem cap.* 69.

In

In crure vero compertos eosdem refert Joh. Centimanus, *libello de calculis.*

De poplite magnum *Steatoma* Eugenio Callesano, Madritensi, Carmelitano Sacerdoti, detraxi; de cujus forma, & magnitudine, posterius te docebo, viva ad hanc rem imagine representata.

Hactenus habes Abscessuum Anomalorum locos, quibus quidem certis partibus, & numero definitis, contentos nos esse decet. Enimvero partem corporis, quae ab hisce Tuberculis immunis sit, siquidem exactus in pervidendo fueris, prorsus invenies nullum.

Cap. XVIII.

De Causis externis, quae praenarratos Abscessus interdum inducere solent.

SAtis jam de praecipua rei natura: deinceps ad caeteras affectiones, & proprietates enucleandas accedamus. Quoniam quidem Anomalis his Abscessibus *Phymatum* nomen accommodavimus; continuo se spontaneam declarat rerum istiusmodi procreatio. Nihilominus non desunt, mea quidem observatione, ac judicio, quorum ab exterioribus causis primus fuit initus, & origo. Sic a verberibus, & allisu crebro, jumentis praesertim equini generis, per aliqua membra corporis exstantes, & pendulas, has formas saepe vidi. Sed ut privatum de nostra hominum gente sermonem faciamus; specta primum ad quosdam religiosos, orationi genubus ad terram demissis factitandae assuetos, sic, ut articuli diu fatigentur, & obstupescant: ex hoc vitae genere maxime Capucini, atque observantioris voti Augustiniani, Carmelitanique, sunt. Hi, quam saepissime, genus hoc mali solent incurrere. Sed ex percussu etiam, qui parvulum *Atheroma* retulerit nuperrime narravi; praeterquam quod & Ganglium, consimile Tuberculum, in carpum ex vi, atque ictu, proficisci testantur Graeci omnes, & Paulus Aegineta, *l.* 4. At si Ganglia ex silva nostra rejicis, sunt & *Melicerides*, quas ex oblata similiter causa, plerisque sub carpo, nasci comperi; affectu videlicet consentaneo, qui ad dolentes, infirmatasque particulas, praesertim ad articulos, qui

laxi sunt, succos evocet e corpore: qui succi postmodum, decernente calore, in hanc, aut illam, formam transeunt; atque ita, & *Atheromata*, & *Melicerides*, exhibita extrinsecus occasione, accidere posse jam apparet: de *Steatomate* idem, quod neque hactenus observavi, aut ausim dicere.

CAP. XIX.

Normae discretrices Anomalorum.

GEnerales autem Istorum *notae* sunt hae. Ex parvulo incipiunt, & diu paulatimque increscunt, & tunica sua includuntur, fereque sine dolore sunt: quid intus habent ut conjectura praesagiri potest; sed ex toto cognosci, nisi cum ejecta sunt, non potest: maxime autem in his, quae si rescinduntur, aut lapillis quaedam similia, aut concreti confertique pili, reperiuntur. In his vero, quae cedunt, aut melli simile aliquid, aut tenui pulticulae, aut quasi rasae cartilagini, aut carni hebeti, & cruentae; quibus aliqui dolores esse consueverunt. *Atheromati* humor ideoque pressum circumfluit. *Steatomati* pingue quiddam, idque latissime patere consuevit, resolvitque totam cutem superpositam sic, ut ea labet; cum in caeteris sit adstrictior. Haec Cornelius *l.* 7. *cap.* 6. Sed hos omnes ita distinxit Aëtius Tetrab. 4. *serm.* 3. *cap.* 7. & 8. Est *Atheromatis* tumor specie, & figura, oblongus, sublatusque, & ad compressionem digitorum ob humoris crassitudinem tarde cedens, & amotis digitis tarde revertens. *Meliceris* differt ab *Atheromate* figura, & humoris essentia; nam & figura rotundior est, & humoris essentia tenuior, & hujus tumor magis revertitur. *Steatoma* est tumor tactu levis, & in principio quidem pusillus, sed temporis progressu amplior.

Sed Paulus Aegineta *l.* 6. *cap.* 36. Absessuum istorum notas, & indicia, brevissime descripsit his verbis. *Steatoma* aliis durius est, tactui renititur, & basin habet solidiorem. *Meliceris* laxi cujusdam corporis modo subsidet, & tarde quidem funditur, cito vero rursum succrescit.

CAP.

Cap. XX.

Quae ad futura spectant Judicia.

Abſceſſuum iſtorum praeſagia ſummatim, & paucis, attigerunt omnes, qui de his tradidere : nos autem de univerſis optima deſcribemus. Quod ad *eventum* pertinet, hos omnes periculo non carere pronunciavit Celſus : verum non ita quidem alii poſteriores, e quibus unus Julius Caeſar Arantius, in *l. de tumor. praeter natur. cap.* 3. refert, tum cauſtico medicamento, tum ferro frigido, aut candente, tractatos ex his aliquos interiiſſe; propterea, quod inflammato pericranio, craſſa cerebri membrana coaffecta eſt. Et Vidus Florentinus, in *oper. de curat. gener. part.* 2. *l.* 12. *c.* 11. eventus, ait, ſalubris expectari debet, ubi curetur Abſceſſus, priuſquam valde increſcat : qui admodum grandis eſt, vel non curatur, vel hominem diu torquet, vel cum periculo curatur, ne venae, & arteriae magnae, violentur, & homo effuſo ſanguine decedat. Sed Gabriel Fallopius, loco ſaepius memorato; ſi capitis, inquit, aliqua parte occupata ſic haeſerint, ut loco moveri non poſſint, oſſis timenda corruptio eſt; maxime ex *Atheromatis*, luis Venereae fructibus; manet, inquam, vel oſſis, vel membranae, corruptio, ni mature ſuccurrat, praeveniatque, Medicus. Eſt item difficilis, & verenda curatio, ſi tumores hi guttur adorti ſint, ampli potiſſimum. Ex adverſo, qui ſe quocunque trahi ſinunt tutiſſimi ſunt omnes; ſi tantum eos, qui tenui diſcludente membrana, cavis corporis locis incumbunt, exemeris. Caeterum ſunt interdum Abſceſſus iſti ſuppurabiles; quod cognoveris ex colore rubente, & aliquantulum accenſo : unde & curationis brevitatem praenunciare licebit.

Quod ad *curationis* attinet *tempus*; hoc quidem medicamentis longum; chirurgia vero expedita eſt. Sed via, qua tolluntur haec Tubera, paulo poſterius exponetur.

CAP. XXI.

Sint Abſceſſus hi curandi? & de Curationis neceſſitate.

HAC noſtra tempeſtate Medicorum omne decretum in eo conſtitit, ut neutiquam per ſcalprum attrectanda judicent haec Apoſtemata, utpote quae non urgeant. Verumtamen incommoda multa, quae genus hoc afferre ſolet, inconſulte tranſcurrunt. Taceo formae turpitudinem, quae multis eſt ſupplicio, ſiquidem in locum corporis, oculis adſpectabilem, inciderint, praecipue vero foeminis & mollibus hominibus; quibus, ut notat Celſus, eripi cura cultus ſui non poteſt. Sed enim, quis horum moleſtiam, quis alienae ſubſtantiae inhaeſum diſſimulet, totis vitae curriculis ſtabilem? Sunt autem horum materiae *toto genere praeter naturam*, ut notat Gal. *l.* 3. *meth. med.* non ſemel.

Praeterea vaſtitatis incommodum interdum eſt tale, ut motiones corporis, & muſculorum, impediat; perpetuum autem illud, quod in unum latus decubitu privant homines; ſi de majuſculis tamen hoc dictum intelligas. Porro videre licuit ſaepe Neapoli mendicum, cui Abſceſſus erat in ſiniſtra nate (*napam* & *naſdam* vocat Conradus Tigurinus) major, quam totum abdomen ſit communis menſurae hominis, undoſus, fluctuans; tota ſua comprehenſione concolor; indolens, & mobilis, velut utris: homo habitu ſtrigoſo, & ſqualenti, atque etiam quaſi confecto. Plures quoque relati ſunt à me ante, quibus incommoda vita erat, & qui principio ſanari potuerant facile, jam inſanabiles.

Tertio etiam, ad plenilunia atque interlunia, dolent acriter, atque efferaſcunt ita diſtenti, ut diſcerpi ſibi membra ſentiant laborantes. Ad haec per extremos brumae rigores difficile non eſt, ut rigorem nigroremve obeant. Etenim aeſtate media, licuit obſervare in fronte cujuſdam hominis Atheroma, quod attactum perſentiretur frigens; adeo ſcilicet à natura, & comite calore, diſtat incluſus fomes.

Poſtremo, ſi locum excarnem infimi, vel medii, ventris Atheroma prehenderit, aliquot annorum curriculis, non eſt difficile, ut,

ut, factis erosione cuniculis, interdum in cava penetret viscerum: quod Dominico, adolescenti Abellinati, evenisse comperi, eventu plane funesto. Etenim, ulcerato circa xyphoidem Atheromate, post aliquod facta sinuatio in ultimam membranam, & claustra pectoris, sensim, exhausto spiritu, finiit puerum alioquin imbecillum.

Ad haec mala omnia illud accedit maximum, & difficillimum; quod sub longa contage saniei, atque putredinis, ad usque os subjectum conteri solet: ut si in caput vitium inciderit, pericranium, & cranium, infectionem maneant; ut evenire solet e gummi Venereo, quod adnotavit Fallopius, loco saepius citato; itemque e Talparia, testimonio Lanfranci Mediolanensis, Guidonis Cauliaci, *tract. 2. doctr. c. 1.* Amati Lusitani, *centur. 1. curat. 16.*

Cum igitur, inquam, putridi vitii pericula foveant hi Abscessus; cum menstruis incrementis, distentionum, & molis, onerisque, molestia fatigent; detrimentum adferentes amictus, insessus, decubitus, motus, item plerisque vitae muneribus; nec non majestati vultus, cui tantopere natura studuit, incommodent: denique cum non semel ad usque mortem insolentia sint; quid non amputandos eosdem, & quacunque licet arte demoliendos, existimet quispiam? vel quis etiam nunc deliberate rescindendos abnuat? Suasum hoc quippe nobis per Veteres auctores Graecos, Latinos, Poenos, Mauros, Arabas, & Arabistas omnes, seu Medicos, seu Chirurgicos. Suasum etiam novissime à Gabriele Fallopio, Joanne Tagautio, Hieronymo Fabricio, Joanne Riolano, *in Chirurgia, cap. de bronchocele, nata, testudine, talpa*; Bartholomaeo Cabrolio *obs.* 30. & Fabricio Hildano, *observatione* 63. Illud autem frugis consequitur, si declinetur, differaturque Chirurgia; sive gestantium hominum, qui non permittunt, sive Medicorum, qui operam attrectare non audent, culpa; ut saepe cum allaborare velint, non possint. Notus est homo Neapoli, qui circumseptas cervices, & collum, quatuor Atheromatis, folliculi lusorii magnitudinem aequantibus, habet, jam jam, ut apparet, strangulaturis. Notus &, in eadem urbe, Ferrandus Laudisella, sophista, doctorque adolescentium eruditus, qui cum Steatomatis, in gena exstantis, excisionem, multis jam annis, ab experientis Medici manu refugerit, jam, accretum ad magnitudinem mali insani tumorem habet; & amictu insolenti nunc obtegere coactus est, & vix aliquem reperit, qui tu-

to ab eo ſe malo liberare confidat. Itaque neglectam in arduis Chirurgiam, poenitentia ſemper ſequitur. Quod ſi me audient, aut medentes, aut vitium hoc ferentes, cum primum ſe prodiderit exultans cute tuberculum; e veſtigio ſuccidant nil veriti. Facile tenella revellitur arbuſcula, quae cum altas in patrio ſolo fixerit radices, & revellentis omnes vires ridet, & reſecta repullulaſcit.

CAP. XXII.

Exciſorum aliquot Abſceſſuum Hiſtoriae memorabiles.

SED hos, qui ne arduas quidem, ſed mediocres operas, tam multum reformidant, inertes ac degeneres noſtros homines, productis aliquot extremarum quidem, ſed felicium curationum exemplis, confirmemus. Nempe nos, eventu proſpero, nonnullos ejuſmodi tumores excidimus, quorum omnium non ſolum exciſionem, ſed etiam apertionem, nemo unus non credidit exitio futuram. Quatuor ex his memorabiles Hiſtorias, tota propemodum urbe nota, expoſuimus in noſtro *Phyſico chirurgico*, *cap.* 12. ex quo tranſcriptas hic habe Atheromatum, ac Steatomatum narrationes.

Hiſto-

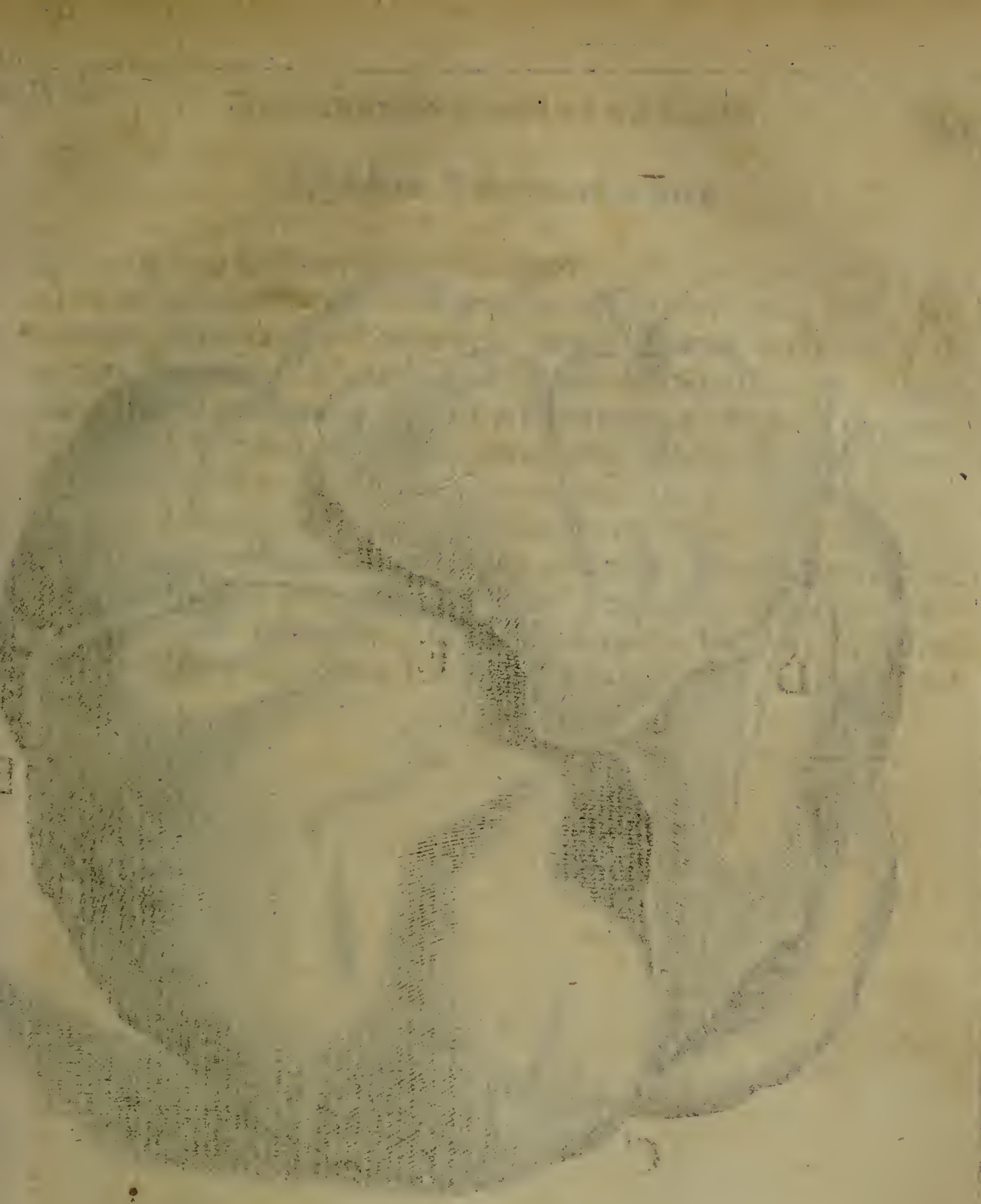
D
C

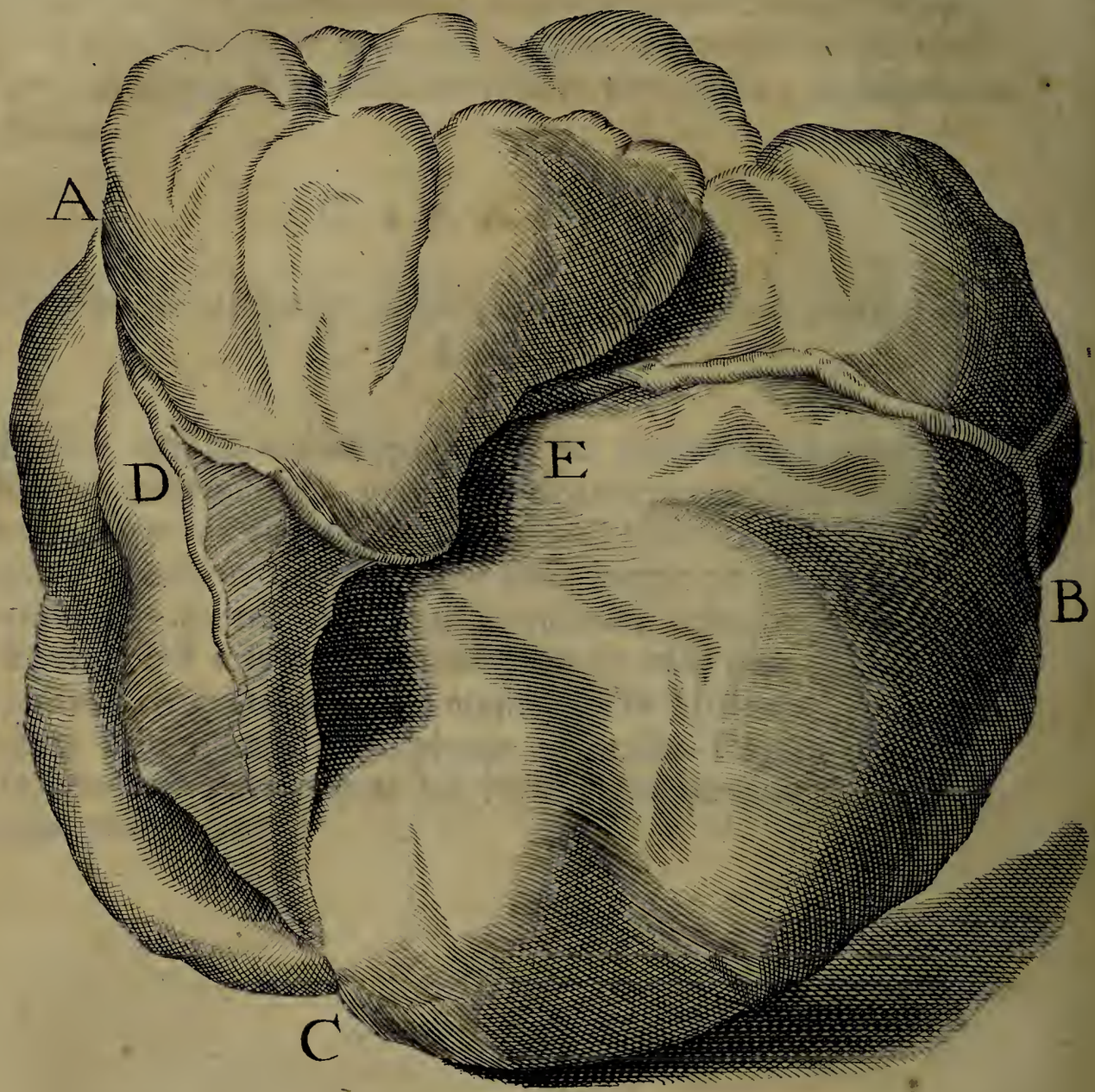

A. B. C. *Steatoma de poplite revulsum.*

D. E. *Vina ad alendum discurrens.*

Historia Steatomatis una.

STeatoma, quatuor librarum pondo, decem jam annos, pro insanabili destitutum, de poplite pendulum excidimus, Reverendo cuidam, e Carmelitis novae formae Sodalibus, cui nomen Eugenio Callesano, Hispano Madritensi, pro insanabili tot annos, à Medicis permultis Europaeis, destituto; qui ponderis, quo fere dejiciebatur, impatiens, multa se mihi prece, atque obsecratione, curandum commiserat: curavique, secta ampla cute, ac Tubere cystico circumquaque resoluto, mox ulcerere-purgato, & intra quadraginta dies obducto: intervenientibus ad eam rem Adamo Marchio, Medico perdocto, Francisco Mosca, Francisco Romano, & Bartholomaeo Calova, in nostro Incurabilium Nosocomio Chirurgis assiduis, ac multos annos exercitis.

Steatomatis historia altera.

GRatiae de Philippis, virgini Deo sacrae, in Coenobio Jesu Neapoli, spectante Mario Schipano, Viro quidem non sine honore nominando, exsectum est per me, sub jugulum, Steatoma, quod selibram pependit; Abscessus, qui sex jam annos, nullo medicamentorum fructu, continenter crescens sacram foeminam perpetuo torserat, ac pene jugulaverat.

A.B.C.D. *Cystis atheromatis genu revulsi tripondio* P.
C.D. *Radix aliquo concrementi tubere sublata.*
A.B.E. *Scissura.* F. G. *Sinus inanis.*
H.I.K. *Venule, nutricule, a prima radice profectæ.*

A.B.C. *Meliceris de intima superiore palpebra resecta.*
A. *Radix atque pedunculus.*

Historia Atheromatis.

IN genu sinistro, duodecim jam annos, gestaverat Tuber, folliculi lusorii minoris magnitudinem aequans, Fr. Stephanus à Calatio Capucinus; vir quantae in Deum pietatis, vel hoc argumento cognoscendus; quod cum letiferam, hanc in articulo dissectionem celebratissimi nostri Medici, uno omnes ore, pronunciassent; nihilominus hic tam diu privatus ea, quae solo defixis utrisque genubus fieri consuevit à Sodalibus, Sancti Numinis adoratione frequenti, facultatem hanc etiam cum tormento ac discrimine vitae maluit consequi, quam officio suo cedere, ac sanctarum exercitationum carere fructibus. Hujus igitur viri, tam pio desiderio gratificatus; cunctis ex ordine provisis, praecautisque his, quae curationis cursum interturbare potuissent; rem instituto cominus, acuto scalpro cutem ample, qua maxime exstabat, inseco, dividoque quoad pateret membrana. Quae subsecta circum, tandem in manus venit, & media discissa saniem reddidit subnigram faecis vini substantia, cartilagineis ferme crustis interne obsita. Qua cavitatis quidem, & externa aliqua parte carunculae putres, & boleti formam referentes, extumescebant. In universum erat membrana uterini chorii modo densa, dura, crassa; quae postquam est detersa ministri manu, vellere infarcta, & ad caminum deposita, vendicata jam à putredine, talis apud me ad hanc diem asservatur. Chirurgiam ferme nihil insequutum est mali; nisi si paucum effusum sanguinem admemoraveris. Atque haec de primo illo excisionis actu; caeterum quod ad reliquam curationem pertinet; in ulcere medicamentis primum digerentibus, mox expurgantibus rite procurato; paulatim accreta caro vacuum orbem implevit, sanatusque est homo quadraginta dierum spatio, sine ulla incessus offensa, Deo bene favente: cui quidem auctori medicationis omnis felicitas accepta esto.

Hiſtoria Steatomatis.

NEapoli urbe cunctis artibus, boniſque, florentiſſima, ex honeſta Coppularum familia juvenis fuit, ac modo eſt, cui Tyberio nomen: ortum huic, ſexdecim jam annis, ſupra laevam mammam Tuberculum, principio puſillum piſi inſtar, quod ſingulos in annos aggeratum, tandem excreverat in ovi gallinacei magnitudinem, concolor, mobile, aequale, duriuſculum, dolorem non inferens, niſi cum vehementer premeretur. Toto decennio ſollicite Chirurgicos, qui ſunt in urbe, omnes conſuluit, requiſivitque de tollendo vitio. Reſpondere alii, nihil ut adhibens rem naturae committeret; quippe vitium irritare periculoſum. Alii vel ut balſamelaeo, vel appreſſa plumbea laminula excuteretur. Nullus e pleriſque in multis chirurgiae meminit, quam nemo non ex auctoribus hujus diſciplinae proponit. Demum me, ac ſex e principibus Medicis congregat domi, ſinguli, ut diceremus ſententiam. Scirrhum dixere quidam: quidam occultum cancrum, qui tentandus non eſſet ad Hippocratis ſententiam, 38. *aphor. lib.* 6.: tertii quidam emphyſema abſurda quadam opinione: ſcirrhum oedematoſum pronunciavere plurimi. Ego atque alter quidam, qui ſententiam meam à conſulente reſciverat, *Steatoma* pronunciavimus. Conſenſere in id omnes, ut medicamentis tractaretur chirurgia valere juſſa. Ego contra chirurgia certum, atque unicum, in hac re praeſidium, ut profeſſus fueram ſemper; ita & in dictione mea peroravi. Refutavere omnes curandi genus, adhaeſitque homo alteri ſententiae, ut quae leniora proponeret. Verumtamen fatigatus diu remediis, victu tenui, ſudoribus, decocto ſarſaeparillae, fonticulis; neque aliquid aſſequutus ex his, niſi longa laborum taedia, venit ad me, feſtine ſuccurrerem; vitam odiſſe ſe prae noxa iſta corporis. Tantum ne quid ferro agerem, certum ſe pati quidquid oporteret. Breviter; pyrotico cutem aperui. Patuit cyſtis putaminis ovi modo candicans, qua diſſecta, promptum fuit reperire mere putridam, atque artocreae coctae modo laminoſam, ſed cruſtam referentem ſubſtantiam, late complentem infarctu ſuo amplexum omnem folliculi. Labor fuit in eximendis membraneis fibris, quae radicum inſtar

hae-

haerebant: quibus tamen exstirpatis, dies circiter quadraginta finita curatio est.

Haerere autem *Abscessus* hujusmodi *Anomalos* plerumque nerveis & cartilagineis fibris, observationes testantur, qualem contigit observasse aliquando in pedis digito medio; quales etiam fuere observatae fibrae in Abscessu Marini Caputi & Vicarii, Archidiaconi vici Equensis, viri spectatissimi. Similiter cartilaginearum fibrarum in Abscessu respectarum exemplum habes, in R. P. D. Andrea Cancelliero Carthusiano, Monacho probatissimo; cujus rei historiam ab amico fidelissime conscriptam, huic nostro, de *Abscessibus Anomalis*, tractatui inserere placuit; est autem ex autographo talis:

CLARISSIMO ET EXCELLENTISSIMO VIRO

JOANNI SIMONI DE GRATIA,

Philosopho & Medico praestantissimo,

JOANNES BAPTISTA CAPUCIUS,

Doctor, Medicus, S. P. D.

Quam lepide abs te compellari videor clarissime Simon, quam urbane, parum abest, quin dixerim ridicule: sic revocasti ejectas jam pridem, e domo tua philosophica, argutas Curialium nugas; quarum quanto major, & religiosior in hoc fucato seculo cultus, eo pernicios ior est usus, magno cum ingenuitatis opprobrio. Quid agis cum rythmicis istis alloquiis? amicum, qualem me nosti, stoicum & rigidum (ut tua tibi regeram verba) rogas, precaris, blandimentis excitas? Me fatuum hominem fingis, te Logodaedalum, quo utroque vitio, sicuti revera vacamus ambo, ita cynice, ac libere effando, uterque nostrum, tali etiam suspicione liber est. Amicitia quidem, sicuti animorum nexum facit, ita & bonorum omnium communionem. An fortasse nostrae eutopiae mores oblitus es? an amicitiae transfuga videri vis? absit. Quid igitur precario postulare, quod jure tuo tuum est? tua sunt mea studia, tui laborum meorum, si qui sunt, fructus; siquidem quod vivo, & spiro, tuum est. Hac igitur eadem

epistola nobilem illam, quam tam anxie efflagitasti, curationis ostracoli tumoris, à nostrae aetatis Chirone, Doctissimo inquam M. Aurelio Severino, magno naturae mystae confectae, historiam descriptam habebis: utinam tam erudite, quam vere! potero siquidem oculatus testis de re integra fidem facere, qui tunc temporis Carthusianorum hospes vixerim; quorum ut singularis est in bonarum artium, & Musarum, assectas studium & propensio, ita liberalitas, ac munificentia compotem reddidit, ut cuncta exactissime adnotarem. Feracia sunt (ut hinc exordiar) Carthusianorum corpora, malorum complurium e tartaro ortum ducentium (tolera interim verbum hoc Paracelsaeum) sed tumorum in articulis excrescentium feracissima. An ob strictam vivendi regulam, qua carnibus cane pejus, & angue abstinent? An ob nocturnarum vigiliarum frequentia? in quibus Deo psallunt, diutissime recti, vel incurvi, sedentes nunquam. Laboraverat pertinacissima Meliceride, *in dextero genu, R. P. D. Dionysius Coccia, Coenobita severiori vitae addictus in claustro, cui post aliorum Medicorum ludibria, auxiliares manus Severinus ipse dederat eventu felicissimo, cum V. P. D. Andreas Cancellarius alere se etiam, in dextero genu, tumorem non spernendae magnitudinis, cujus natalia ab anno* 1632. *numerabat, veluti per jocum affirmavit: sphaericus is erat, cujus ambitus sesquipalmaris fili mensura comprehendebatur, omnino indolens, solo pondere religioso viro molestus; ut proinde mollium, & inermium Chirurgorum, quibus nunc* Neapolis *abundat, timiditate eviratus, nihil de illo exstirpando cogitaret, quidquid Clarissimus Severinus pronunciaret de corruptionis periculo. Indulsit igitur proprio genio natura, sensimque & furtim molem illam adauxit adeo, ut operis veluti sumptuosi postmodum pertaesa, coeperit orbis, quem tam sedulo construxerat, ruinam moliri. Accersita igitur fermentatione, magno illo separationis instrumento, calorem, & ruborem, & dolorem etiam aliquem, in sui auxilium convocavit, pulsum vero nullum; ob arteriarum defectum, quibus merito carent hujusmodi tumores, Doctissimi Dureti sententia. Ubi haec urgere coeperunt, coepit etiam Carthusianus suae salutis integritatem desiderare, ac Medicorum conventus adire, ut praesentaneo, sed leni aliquo remedio, saevienti morbo obviam iret. Deflexit ergo ad comptos illos, & muliebres Chirurgos, à quibus, ut pingues aliquas inunctiones impetravit, ita pinguem inquilinum hostem reddidit: adeo ut circa Februarii finem, anni* 1646. *pustulis aliquibus in tumore ap-*

pa-

parentibus, ob vim adauctae intus corruptionis, incoeperit, in eo floridus color occidere, ac tenebrae ex inferiori limbo obrepere sursum, & corpus molis totum febris incrementum sumpsit, stipatae suis assectis, lumborum gravedine, stomachi debilitate, virium lapsu. Interim, excavato foramine, ab arsenicali intus congesto excremento, in superiori parte materia ab illo emanavit; coloris quidem faeci vini similis, sed odoris adeo horribilis, &, ut ita dicam, pestiferi, ut etiam adstantibus, & ipsis Medicis, statim atque in cubiculum ingrediebantur, alioquin peregrinis suffumigiis odoratum, nauseam, & capitis dolorem, excitaret. Cutis in nigrum abibat ex aliqua parte insensilis. Tunc serio res suas agi animadvertit religiosissimus Pater, ac se ab unguentariis Medicis delusum, sicuti ingenue ab Excellentissimo Severino praemonitum, agnovit. Interim R. Prior, Jo. Baptista Assantius, incomparabilis in suos pietatis, & zeli, acciri Medicorum consilium voluit, in quo sex capita disceptavere, ut Neapoli mos est, ad pompam; tritum enim tempus est trium horarum in exquirendis, & conciliandis Galeni locis: quandoquidem in varias sententias itum est; putantibus aliis Steatoma, aliis Meliceridem esse; cum tamen Excell. Severinus demonstrasset Innominatum esse Abscessum, de quo aliqua obiter Galen. 14. meth. post carbunculi curam: quod postea confirmavit eventus. Conclusum tandem à senioribus, de aegro jam conclamatum esse, futurumque ut, degenerante gangraena in sphacelum, cita mors adstaret foribus, vel minimo minus, etiam ob alias causas aegrum lenta tabe liquatum iri. Praescripta sunt putida illa Arabum cordialia ad spirituum vim confirmandam; quae si postero die aliquo pacto restituta visa fuisset, poterat de foramine aperiendo e diametro prioris respondente cogitari. His Medicorum conventus solutus est, sub vesperam diei quinti Martii, in cujus nocte subsequente, efficacissime operante cataplasmate, ad intercipiendum gangraenae motum, à Severino praescripto, praeter aliquorum Medicorum spem remissa est febris, & symptomata leviora apparuerunt. Supererat ex Medicorum consilio foraminis apertio, de qua cum Clarissimus Severinus, tanquam inefficaci praesidio, justis de causis, etiam difficili, male sentiret, coram Reverendissimo Priore, prius causa bene retexta, aegro assentiente magna cum promptitudine, atque animi alacritate, decrevit, postero die regularem curam, potentibus auxiliis, inchoare. Mane igitur, octavi diei Martii, causticum, haud quidem ad planum femoris, sed superius ad duorum digitorum transversorum

rum altitudinem, toti tumori circumduxit; quod intra paucas horas egregiam operam praestitit; adeo ut, die decimatertia, extractae fuerint crustae ad daleri crassitiem, excavato circumcirca vallo; quod sericeo filo, per ligneum vecticulum constrictum, ad diem usque decimum sextum, tandem novacula omnino exaequatum est, exciso globosi tumoris superiori hemisphaerio, inferiori candente ferro pluries adusto: sic nulla subsecuta est haemorrhagia, doloresque, adhibita prope genu quantum ferre potuit calidissima testa, cum adstantium omnium admiratione, sedati sunt. Pependit amputatum culmen uncias circiter octodecim; atque in ostracosae carnis illius medio, quae novaculae aciem obtundere potuit, observatus est sinus inaequalis, & cavitas, minor quidem quam putabamus, ex proportione magnitudinis; in quo sinu stagnaverat faetidissimum illud virus. Constitit post recisionem, tumori non fuisse folliculum, ex quo Severini sententia triumphavit. Verum enim vero fuit, inter ministros, Chirurgus, qui subtilius rem disquisiverat; putans, exactiori sua acri via, se reperturum saltem quicquam proportionale cysti; sed utcunque allaboraverit praeter ostracosam carnem, quae variis fibris intertexta erat, ac veluti inaequalibus corticibus composita, nihil aliud notare potuit curiosus ille Anatomicus. Octiduo autem elapso ab hac prima operatione, ex frequenti, & efficaci illitu saturnini butyri, & aliorum emollientium, *separata est à viva carne crusta digitalis crassitudinis. Interim bene se habente aegro in omnibus, vivido suo naturali colore perfuso, & superstite succulentia illa habitus, qua naturaliter praeditus is erat; coepimus de tam felici eventu omnes laetari, & rem in tuto positam, beneque peractam existimare. Verum Clarissimus Severinus, in subtus derelicta tumoris parte, syrtes latere, hoc est, graves difficultates, & pericula, mussitabat. Nimirum terreri seipsum, ajebat ingenue, per rebellem illam duritiem in tumoris radice firmatam; adversus quam etiam validissima caustica, ficulneum robur suum ostendebant. Verum nihil non cadendum tamen animo suadebat, deprompturum se efficacis Chirurgiae suae arma, quibus omnino futurum erat, ut caderet hostis. Vicissim ergo nunc causticis solidis, nunc liquidis, nunc actuali igne, nostri seculi Hercules Lernaeam Hydram tentavit; at illa, sui officii haud immemor, cum supra os patellae jam deventum esset, ex rimis, in quibus tendones vel ad invicem, vel cum osse, coëunt, vel unius noctis spatio fungosa capita emittebat; contra quae etiam* Hermeticorum illa

Dra-

Draconum ſpuma *hebes videbatur. Sed tamen excogitavit Clariſſimus Vir, malo nodo, malum cuneum; ac liquore quodam, cujus nunc compoſitionem non ſcribo, ſuperfuſo & agitato, e ſpongioſa illa carne glutinoſum humorem emungebat prius; inde, arcano ſuo albo praecipitato deſuper adſperſo, ſaepius cruſtulas extraxit; tandem, ad operis compendium, ignito auro radicitus renaſcentem beſtiam occidit; adeo, ut non amplius pullularent capita. Detectus ex parte tendo latus eſt, ac, non ſine admiratione, obſervatum eſt, oſtracoſam carnem, & fungos, intra tendonum fibras radices habuiſſe, & in medio patellae omnino labem ad os uſque pertigiſſe; unde opus fuit deſquamationi vacare, quam egregie praeſtitit* extractum Ariſtolochiae rotundae, Euphorbii, *aliqua portione commixtum. Hujuſmodi laboribus Aprilis & Majus menſes inſumpti; ac jam ulcus ad daleri magnitudinem, quod in prima ſectione diametro ſpithamae menſurabatur, devenerat. Curabatur autem* emplaſtro ſtyptico Paracelſi; *cum ſub nocte D. Joannis, cujus feſtum 24. Junii celebramus, deſcendens aeger lecto, ſcipione non bene firmo innixus, in pavimentum toto corpore illiſit, ac genu affecto praecipue: unde & diſciſſa ſunt ulceris labra, &, fluxione accerſita, recruduit ex parte malum; adeo, ut inſudandum pertinaciſſime fuerit uſque ad vigeſimam Auguſti; qua die jam ocii pertaeſus, & ſuae ipſius ſalutis bene conſcius, Religioſiſſimus Vir e Monaſterio D. Martini, ad officii ſui curam diſceſſit; qui vivit nunc pancratice; motus nullo impedimento notatus; cum Martino Delrio ſaepe dictitans, non pejus eſſe ab uno lictore morti addici, quam à centum Medicis. Haec eſt ipſiſſima curationis Hiſtoria. Utinam vero, amice, egregia illa Severini facinora, ut apud exteros gloriam, ita apud Neapolitanos invidiam non excitaſſent! qua una torpere, tanquam faſcino, videtur Clariſſimus Vir, ad ſua ingrato mundo bona communicanda; maximo cum litterarum, & Hippocraticae Medicinae, detrimento, cujus alioquin reparator eſſe poſſet. Caeterum tibi, librorum helluoni, quid nunc in os ingeram non habeo; nam ut noſti, & ut cum Scaligero dicam, Italiae non niſi mercaturae, & forenſium librorum chartae, excuduntur; at feliciſſima illa Germanorum praela, vel ob Martis ſtrepitus quieſcunt, vel ad nos ſua non tranſmittunt, licet ad miraculum nunquam ſatis laudata illa ingenia Teutonica, inter bellorum turbines, & literas profiteantur, & in Medicina exornanda deſudent perpetuo: quibus ſicuti gratias pro tanto opere debemus, ita Italicae gloriae memo-*

res

res invidere etiam possumus. Vale Vir Clarissime ; qui sicut à me coleris unice, ita fac, ut abs te redamer aeque. Neapoli nonis Januarii, Anno 1642.

Historiae Meliceridis.

AD haec Meliceridis historias, memoratu dignas, non silebo; quarum una est. Petrus Antonius Russus Amalphensis, quinque jam annis, ferebat, dextera mamma, Meliceridem, tam magno tubere, ut caput hominis aequasset. Hanc dum Medici Valetudinarii nostri, ferro veterentur attingere, intrepidus ego sectionem aggressus sum; certus Anatome, sub gracilis viri mammae corpore, nihil praeter cutem, & adipem exstare: deinde & fluctuatio suffusum intro fluorem me docebat. Jam igitur huic exsecto tenuis ichor exiit, mellis albi referens speciem; quo in dies exhausto, sanatus est homo non longiore, quam mensis unius, curriculo.

Similiter Honofrium Stranerium Neapolitanum, Isabellae nobilis Obstetricis ex fratre Nepotem, duodecim annos natum, ex ingenti Meliceride, circa sinistram mammam inhaerente, vexatum; cum plerique Medici pharmacis internis, & decocto sarsaeparillae, & quotidiano sudore, quibus unice confidebant, adhibitis, nulla unquam parte juvissent; sola nos tumoris apertione suae prorsus integritati restituimus. Res nota, perviaque, tum tonsoribus ad compita Spiritus Sancti, tum Aloysio de Gratia, & Francisco Laviano, Medicis praestantissimis. Exempla sunt hujusmodi, ut non possint esse graviora, tum excessu magnitudinis, tum locorum perdifficili situ, tum vitii gravitate, ac novitate. Quibus tamen nil operantibus, sunt homines integre restituti. Quas ob res, nisi vere sint impotentes, atque omnia tuta timentes; non est, quod similes, ac saepe etiam minores, operas refugiant nostri Chirurgici.

CAP.

Cap. XXIII.

Indicationes curativae.

Antequam vero ad ipsam *Anomalorum Abscessuum* Curationem accedamus, mentio quidem esset facienda curationis eorundem prophylacticae; sed quia eandem abunde descriptam nobis reliquit Joannes Langius, *in epist.* 4. *l.* 10. itaque te eo remitto. Interim tamen absolute plurimos ustione Arabica me curasse, te latere nolo; inter quos etiam est integerrimus Generalis Antistes ordinis Montis Virginei; Reverendus item P. Joannes Baptista Nenna, ejusque sodalis Horatius Tarantellus, utrique e societate Jesu viri; insuper Sacerdotes Templi incurabilium duo, ut & Augustinus Saulinus, Doctor Medicus probatus, ac Gregorius Saponelibrarius compositor; ampilo aut ulceri delapsa crusta, & membranula per corrosiva subducta, facilis fuit carnis inductio, & in ejectricem obductio. Haec de *prophylactica Curatione* sufficiant; sequitur nunc altera.

Cum autem triplex is Abscessus alieno constiterit concremento; expletur omnis curandi scopus evacuatu, atque absumptu materiae, quae opera, vel sensu evidens, vel obscura est. Evidens quidem tum putrefaciendo, tum exscindendo habetur: obscura medicatio per discussum est lentum, quem medicamenta extreme calida praestant, & absorbentia; qualia sunt inter caeterna Galeni *empl. diapyrites*, & *diadictamnum*, *& sacrum*, *opere de comp. med. per gen. descripta.* Itaque horum Abscessuum omnium curatio communis est triplex; per digerentia; per liquantia; per exsectum. Porro uni Meliceridi triplex haec omnis ratio pro libitu, proque ratione affectus, accommodari potest: corruptoria vero, & exsectus Atheromati conveniunt. Solus exsectus Steatomati competit; quippe materiae crassitie, contumaciſſimum ad medicatum Steatoma, minus Atheroma, est; multo omnium minime Meliceris: de qua Galenus, *in l.* 14. *meth. med. cap.* 12. Paulus, *in l.* 13. *c.* 34. Fallopius, & Fabricius, memoratis locis.

Jam vero, quod Galenus, *l.* 3. *meth. med.* Meliceridem rescindendam absolute posuit; 14. vero *ejusdem operis* per discus-

ſum medendam; contradictionem aliquam non habet. Etenim, eo loco curationem extremam; hic promiſcuam, & multiplicem, explicuit. Praeterea meminiſſe nos oportet, Galenum, *in l. de tumor. praet. natur. cap.* 5. haud perpetuas feciſſe tunicas Abſceſſibus. Fieri ergo potuit, ut tunicata quidem tubercula, per exlectum à ſcalpro; tunicae vero expertia, per digeſtum à medicamentis, curaverit. Enimvero diverſitas haec & mihi comperta eſt, qui juveni Romano Meliceridem de palpebra detraxi cyſti circumſeptam: in carpo vero mihi, & aliis eandem curavi praeter eductum rei ſolidae. Sed & Atheromati non unus eſt modus: interdum enim adhaerens levius tunica cuti, interdum adjacens laxe, reperta eſt. Sic & Steatomatis variam madore, pinguedine, denſitate, compagine, toto habitu, ſyſtaſin adverti ſuperius.

Vides jam non diſſenſiſſe ſibi Galenum, productis locis. Major ambiguitas eſt apud Aëtium Amidenum, qui *Tetrabib. l.* 4. *ſerm.* 3. *cap.* 7. propoſuit medicamenta, quae Meliceridas, & Steatomata, citra Chirurgiam exſolvere valent; ſed pro eis, qui chirurgiam recuſant ea verba protulit: quaſi vero, condocefactos hos faciamus in medicamentis utendis taedium, non veram curandi efficacitatem eſſe. Vel dixeris, tentanda omnia ſub tumorum initiis. Et Galenus *Myrmecias* diſcuti licere docuit *l.* 6. *epid. com.* 2. qui *meth. cap.* 1. & *l.* 14. *cap.* 13. & 17. cenſuit exſcindendas; nimirum, *quia toto ſunt genere praeter naturam.* Sed & Paulus Aegineta *l.* 3. *cap.* 34. remedia digerentia potiſſimum ad Meliceridas expoſuit, qui alia operis parte tradidit exſcindendas.

CAP. XXIV.

Curatio per Medicamenta.

QUoniam igitur in Cyſticis Abſceſſibus, una Meliceris curationem per medicamenta diſcutientia ſibi praerogat, ſeptica vero expoſcit Atheroma; de horum utrorumque delectu neceſſe eſt, ut dicamus. Quod autem ad Meliceridem ſpectat; curatio per medicamenta difficilis, plurimumque fallens, uſu comperitur: nihilominus, quia tumoris initio debita, omnibus

ſem-

ſemper optabilis, & à ſcriptoribus pleriſque propoſita eſt: exſequemur etiam hic nos medicamentorum ejuſmodi deſcriptiones, auctore primum adſcito Galeno, qui *l. 6. de compoſitione medicam. per gen. cap.* 14. expoſuit Alexandri unum, quod.

℞. *Salis Hiſpani,*
Argenti ſpumae,
Ceruſſae, ana ℔. j.
Cerae,
Terebinthinae, ana unc. j.
Galbani, &
Opopanacis,
Viſci querc. ana unc. ij.
Sinapeos, unc. vj.
Olei veteris, ℔. iij.
Aceti, ſextarios octo.

Deſcribit & ſic Fallopius. Alterum deſcripſit ex Democrate, quod ſic conficitur:

Libram ſalis laeviſſimi
Tenuis, duas Ceruſſae, tot & Galbani,
Fac uncias, totidem purae Propoleos.
Ariſtolochiae binas pariter uncias,
Praeſtantis Olei libras annoſi duas.
Craſſiſſimum ſi fuerit, addes alteram.
Coquito ſimiliter, temperatumque probe
Ab igne tollito: laevigatam tunc quoque
Ariſtolochiam inſperges; injeceris ubi
Mollita, Propolim ſcilicet, atque Galbanum.

Haec Galenus. Aëtius vero propoſuit & ſuum aliud, quod

℞. *Cerae,*
Terebinthinae,
Squamae aeris, ſing. ſextantem,
Sulphuris vivi,
Nitri, ſing. unc. j.
Radicum ſiccarum Cannabis ſylveſtris, drach. xxxv. *& ſi defuerint, Ariſtolochiae tantundem.*
Olei antiqui ℔. 1.

Radices per triduum aqua madefactas, & contuſas in *Oleo* coquito, donec torrefiant. Deinde ipſis abjectis, caetera, quae

liquari debent, liquata admiſceto, & arida ex *Aceto* tria adjicito; atque utitor.

Sed Paulus Aegineta *l.* 4. *cap.* 34. praeter alia multa, commendat unum ab Archigene excogitatum, quod

℞. *Aphronitri, & Veratri, partem duplam, cum Cerato duriore impoſitam.*

Haec iſti Veteres. E Junioribus vero Joannes Langius *l.* 3. *epiſt.* & Euonymus Philiatrus, tum *in operis parte priori*, tum *in poſteriore*, & poſt hoc alii, celebrarunt Oleum ſubtiliore ignis arte (Chemicam vocant) extuſum. De quo haec ille:

Aqua mirabilis, quae delet Napas Tubercula, ſeu puſtulas, Papulaſve, aliqui Napas vocant (Itali, puto), *Lupias, glandulas, Scrophulas, Porros, id eſt, Verrucas; & omnia naſcentia mala, ubivis in corpore tollit.*

℞. *Olei Laurini*, ℔. ij.
Turis albi,
Maſtiches electae,
Gummi Arabici,
Terebinthinae clarae, *ana drach.* iij.

Tritis terendis, miſce omnia, & deſtilla per alembicum; & in aqua iſta ſic deſtillata infunde

Cineris terrae ℔ß.

Et iterum deſtilla, & ſerva aquam tanquam theſaurum. Innominatus. *Cinerem terrae Calcem* puto.

CAP. XXV.

De Chirurgica curandi ratione.

DEvenit jam ſermo ad rationem adminiſtrandae rei Chirurgicae, quam Cornelius Celſus, omnium poſt Hippocratem vetuſtiſſimus, abſolutiſſimuſque, auctor ſcriptam reliquit, *libro* 7. *rei medicae c* 6. his verbis.

„ Si capillis conteguntur, per medium oportet incidere: ſed „ Steatomatis tunica quoque ſecanda eſt, ut effundatur quidquid „ intus coit; quia non facile a cute ſubjecta carne ea ſeparatur: „ in caeteris ipſa tunica inviolata ſervanda eſt. Protinus autem „ alba, & intenta, ſe oſtendit. Tum ſcalpelli manubriolo didu-

„ cen-

„ cenda à cute, & carne est, ejiciendaque cum eo, quod intus
„ tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicae musculus
„ inhaesit, ne is laedatur, superior pars illius decidenda, alia
„ ibidem relinquenda est; ubi tota exempta est, committen-
„ dae orae, fibulaque his injicienda, & super medicamentum
„ glutinans dandum est, ubi vel tota tunica, vel aliquid ex ea
„ relictum est: pus moventia adhibenda sunt. Haec ille. Addidit Paulus praecipuam emundandae tunicae diligentiam servandam esse in brachiali, in talo, & articulamentis motui dicatis: in quibus locis, relicta membranae portio consuevit occasionem exsuscitandi vitii praebere.

Sed nos adscribemus his utiles quasdam agendi rationes, & observationes.

Primum Abscessus cum tunica, qui manibus attrectati, permotique, sese exhibent circumfluos, id est, quoquoversum sub cute mobiles: hos confidentius arripi curandos licet. In alteros vero, qui firmius haerent, jam apertos, materiaque opplente exhaustos, candentia ferramenta tutius immittuntur; qui ignis insuper, ubi minus evulsae videantur fibrae, quibus Abscessus nititur, atque ubi periculum est, vel profluxuri sanguinis, vel accessurae corruptionis, opportunissimus erit. Ad insecandum autem, cauteria, non vulgariter acuta, desiderantur. Smilion, id est, recurvum scalprum requirit Hieronymus Fabricius Aquapend. *in Tract. de tum. c. de Atheromate, &c.* Sed interim homo, qui tractandus est, Hippocratis praecepto, *in l. de offic. medic.* paulo post initia, tum ad lumen illustre, tum ad te curantem, quam commodissime collocandus est; qui si timidus sit, sive puer, sive foemina, manibus ad dorsum retractis, religandus; nimirum ne doloris impatiens Medicum agentem, actis varie manibus, impediat; aut pavens, quoquoversum agitetur Post haec, ordinatis, quae sunt ex usu rituque, potissimum habe paratam spongiam, qua inter secandum effluens turbator sanguis exstergatur; notabisque apte per atramentum scriptorium dissectionis necessariae situm, magnitudinem, figuram: quae sectio, qua tumor exporrigitur, aut paulo ulterius extendi debet: sic enim & commodius diduci fibras, & apprehendi tunicam, & purgari ventriculum, licebit; tum obverso scalpro rem peragas licet, tentans obliqua manu desciscionem; atque

que ita etiam excorians cutem, ne folliculum, id eſt, veſtientem membranam convulneres. Inciſione facta, praecipit Cornelius, ut tunica ſcalpelli manubriolo diducenda ſit ex cute, & carne, ejiciendaque cum eo, quod intus tenet. Sed nihilominus compertum eſt mihi, firmius hanc adhaereſcere, quam ut obtuſae rei ſcalptu divellatur; quapropter acie ferramenti ſub tunicam immiſſi ſubſecanda eſt, totaque detrahenda: vel ſi hoc aeger non patiatur, medicamentis cauſticis exedenda; in qua ſaepius laborare Medicum contigit.

Cap. XXVI.

Adverſiones circa ſingula iſtorum genera, & primo de Meliceride.

MEliceris, quae carpo paulo ſuperius oboritur, his, qui rem minime ſunt experti, plerumque imponit ſic, ut credant ſcirrhoſum eſſe tuberculum, gangliumve; atque adeo diſſectionem exſecrantur medentes. Sed nihilominus ſcire licet hanc duritiem evenire diſtentione humoris copioſi, qui candidum ovi, aut, ut verius fortaſſe dicam, mel album refert. Hunc igiter mobilem circumquaque tumorem non contrectaveris, confidenter, ſi me audis, aperueris, ſive phlebotomo, ſive paſtinacae marinae radio, quem homines timidi minus exhorrebunt. Comperta haec obſervatio mihi fuit in multis. Primum in me ipſo, qui, Pithecuſae degens, unam ex his in metacorpo natam diſcidi; deinde in aliis, & in Leonardo Ciccono Civi, Abel linati Doctore jam Medico, qui tum uſum medendi ſub Mario Schipano, Medico celebri, erudiebatur; cujus ſiniſtrae manus initio natum Tuberculum, licet aliquibus ganglii ſpeciem referret, nihilominus à me ſubpunctum, pellucida effuſa pituita, Meliceridem manifeſtam fecit. Cui operae interfuit principio, Dominus Coccia Neapolitanus, Medicus eruditus. Meliceridis, ſuper carpo ſuperiore natae, folliculus inhaerens nullus, quantum ego in plurimis obſervavi: quare neque ampliorem illius cauſa ſectionem feceris; neque ab inſecta illa cyſtis exſolvenda ſueris ſollicitus, quam curam multi falſo volunt habendam.

Ad-

Adversiones de Steatomate.

STeatoma cum abscideris, memento intemperiem nonnullam, praecipue si majusculum fuerit idem, in parte relictam curare. Consilium autem tui medentis erit, eandem, medicamentis naturae amicis, fovere: ubi vero fibras aliquot residuas inspexeris, consultum his fuerit induci causticum, vel ignem leviculum. Hae equidem à me comprobata sunt omnia, in eo, quod curavimus Gratiae à Philippis, Caenobitae minori; cujus in hoc libro plus semel mentio facta est. Atque haec quidem curatio est, si lata sit basi Steatoma; namque si tenue sit, pedunculo propendens, satis erit ad imum exsectio. Corrosivis contentus est Fallopius.

Illud etiam ex Aëtio negligendum non est, quod in Strumis servatur, si Steatoma sublevatum fuerit, in circuitu, per scalpellum: subter vero digitis, insertum vero in ambitu, & subter incidendum esse. Caeterum ex ejusdem Viri doctrina scire licet, in Atheromate, ac Meliceride, tunicae sectionem formidari: in Steatomate, quia solidioris est substantiae, quae non effluit, nullam ejus rei necessariam cautionem esse.

Adversiones de Atheromate.

SED in Atheromatis genere, illud inter caetera maxime advertendum est, ab aliis quidem nullis admonitum, à me vero dum haec saepe tracto, non semel observatum; detectam ample tuniculam Abscessus haud semper oportere totam à cute revelli, concluso tum infarctu integram: quippe peracerba revulsio, & ab omnibus vix tolerabilis. Satis est, ut latiuscule dissecta cute, potissimum autem decussatim, quam maximam licet membranae partem forficulis, aut scalpro, rescindas; caeteram portionem medicamentis, non dico equidem causticis, sed digerentibus & erodentibus, detracturus. Id equidem comperi primum in Valetudinario, curans Dominicum Riccardum adolescentulum Abellinatem, qui Atheroma obtulerat, super ensiformi cartilagine, sexto plus mense natum: in quo adolescente, nulla etiamnum facta resectione, folliculus ample apertus com-

computruit, & partim abſtergentibus, partim cathereticis extritus eſt, & liquatus. Non diſſentit autem à me Paulus *l.* 6. *cap.* 36. Verum enimvero non te lateat velim, hujus ſortis non eſſe craſſiores folliculos, & cartilagineos fere. Ejuſmodi fuit is, quem Capucino de genu ſubſtuli; porro par non omnium eſt conditio, etiam ejuſdem generis. Ergo prudens Medicus, exercituſque ſit oportet, qui perſpicienter omnia diſcernat in ſingulis. Aliud etiam à me comprobatum ſuper eodem adoleſcente reſcias velim. Circa pectus exſecta haec tubercula diſtentionem aliquam lacertis thoracis induxiſſe; quapropter ſollicitus eſto laxandorum continuo muſculorum, tum ad ipſos datis medicamentis, tum ad axillas & inguina.

Aliud ex Aëtio ſervandum eſt. Poſt ablatam pelliculam, ſi labia plus aeque laxa fuerint, redundans cutis exſecanda, deinde futuris labia connectenda. Atque illud inſuper animadverſione dignum eſt, eodem auctore; ut ſi in capite hujuſmodi tumor fuerit, poſt ablatam pelliculam os ambientem ſecemus, & calvariam diligenter abradamus: qua in re facienda, quid conſilii ſit, Aëtius quidem ipſe non expreſſit; ſed nos illud interpretamur, aut quia ſic omnis mali fomes eluitur, ſcatenſque quaſi fons ejuſdem occoecatur: nimirum in pericranium, & cranium inducto per deraſionem poro, calloque; aut quia ſecurius ſic exteritur omnis, à vitio primum inducta, labes, nulluſque recidivae relinquitur locus. Confirmat autem opinionem ſimile quiddam apud Joan. Riolanum, atque alios etiam antiquiores, qui talparium capitis vitium, ut perfecte curetur, etiam pericranium exſcindunt, & os deradunt, ne aliquando vitiatum, plagae coalitum remoretur.

CAP. XXVII.

An, exempta tunica, conſuenda plaga ſit?

QUaeſtio nunc ad extremum hunc locum occurrit; num, folliculo ad unguem extracto, ſutura conficienda ſit; nimirum, quia vulneris cruenti ratio conglutinatum exigit ſui ipſius? Cujus rei determinatio non ita facilis eſt: nam ſi magnitudinem conſulas, & ſecundum hanc requiri ſuturam velis, parvus

vus quidem hiatus ex plaga solis medicamentis conglutinantibus contentus est; si magnus est sinus, quantum quidem amplitudo vulneris adjumentum conglutinandi requirit, tantundem etiam difficultatis exhibet, & ambiguitatis, ne, fornice aliqua remanente, per antiquum cutis habitum ex antea substrata materia Abscessus falsus fiat, & irritus coalitus: itaque necessum esset evagantem, & cohaerentem cum carne, cutim prius abscindere, deinde consuere; sed hoc saepe homines, qui tractantur, doloribus multis pertaesi, non concedunt: possunt autem, si concesserint, futura uti. Liberam autem, ut consuas, vel abstineas, potestatem fecit Aëtius; qui inquit, peracta opera, vulneris labia futuris constringantur, ut melius glutinentur, aut linamenta profunda indantur, & curatio ad puris generationem adhibeatur. Tradidit & de futura idem Vir, *Tetrabibl. 2. serm. 3. cap. 33.* & *Tetrab. 4. serm. 3. c. 7. & 8.* At Celsus *l. 7. cap. 6.* tradidit haec; *ubi tota* (tunica) *exempta, committendae orae, fibulaque his injicienda, & super medicamentum glutinans dandum est.* Approbavit & futuram Paulus Aegineta, *lib. 6. cap. 36. praeterquam* (addens) *si quid membranulae restitisse fuerit deprehensum, tum enim erodentibus medicamentis reliquiae sunt absumendae.* His & Hieron. Fabricius adhaesit.

CAPUT POSTREMUM.

De Nata Abscessu, ex tenuiore basi propendulo.

PRivatam, & peculiarem curationem nanciscitur *Nata*, seu *Nasda*, quod plerique dixerunt; Tuberculum ex Anomalis unum, quod interdum ex graciliore basi, velut ex pedunculo ficus, propendet. Ad Steatoma quidem retulit Joannes Tagautius, *instit. chirurg. l. 1. cap. 13.* verum ego potius de genere Meliceridis fecerim; quippe Steatoma basi nititur ampliore, si credimus Aëtio: id quod de Meliceride atque de Atheromate, neque idem ipse, neque alius quispiam, dixit. Utcunque cum hoc tenuiore basi dependeat, circumsectione, atque amputatione, tractandum est, non simplici apertione. Ita enim Brunus Calaber, Longoburgensis, *libr. 2. chir. magnae cap. 8.* quae caeteroquin, excisо sive adstricto filo in pusillanimis, ad

ſtupefactum uſque partis, ſive etiam ſine innodatu, quod Bruno viſum eſt, fiat, in noſtra eſt manu. Inuſtionis vero neque ille meminit, neque neceſſitas ulla eſt, niſi cum, aut profluvii ſanguinis, aut recurſus vitii, metus ſuadet.

PERORATIO.

IAmque *Abſceſſus Anomalos*, & incompertos adeo, ut ne genus quidem, aut forma, aut cauſae, aut generationis modus, aut exortus, aut incrementa, aut augendi vis, cognita prius eſſent, explicavimus, illuſtravimuſque, quantum unicuique ſit ſatis. Opus, ita me Deus amet, quod, ut multi laboris fuit, ſic & non pauci credam operae pretii: nam quid exleges naturae res, & inordinatas (ſi quae ſunt tamen hujuſmodi à ſe veraciter emiſſae aliquae) ad legem, normamque, id eſt, ad notitiam lucemque, revocari? quod igitur id jam praeſtiterim, ut fatear, mihi ipſe non gaudere non poſſum, defunctus hoc commentationis genere, quod nemo hactenus attigit. Bene autem de re ipſa meritus, an ſecus, aliorum eſto judicium; mihi ſatis eſſe potuit, elaboraſſe argumentum, quod dignum ſuo propoſito ſit, ut legatur. Qualecunque igitur illud ſit, mea nunc opella fruere, Deumque bonorum omnium auctorem mecum commenda, Lector.

FINIS.

DE

DE NOVISSIME OBSERVATIS

ABSCESSIBUS,

QUORUM GENERA SUNT,

PROGERMINI, CARNIFORMES, MUCOCARNEI, SPONGIFORMES, SANGUIFLUI, PUSILLO SCHAEMATE, ATQUE ALII.

LIREB UNUS,

Qui est Operis, de selectis Abscessibus, IV.

EODEM SEVERINO AUCTORE.

PRAEFATIO.

DIfferentias has Abscessuum, quas recenti lemmate praeluſimus, haud scio equidem, quam libenter, aut prompte sint aliqui accepturi, qui novas res omnes in Medicinam invectas, quaecunque tamen illae sint, aut qualibet ratione, aut quovis auctore propositae, continuo respuunt; mancipati videlicet his, quae tradita ab incuriosis, ignaviſque magistris, & usu quotidiano prodita noverunt. Verumtamen par est, aequos judices productas in medium res quaslibet placide primum audire, mox easdem diligenter expendere, expensaſque judicare. Ostendam equidem praeter eas formas Abscessuum, quas antiquitas advertit, & aliam quampiam assignari fas esse. Neque interim temerarium, aut insolens videri debet, si paulo aliter, quam venerandi Viri priores consuevere, nos aliquando commentemur, philoſophemurque. Primum enim nova multa fert libido variabilis aevi: atque morborum novitatem, suis quibus-

dam ſeculis incidentem, monſtravit pleniſſime Plinius, *l.* 26. *nat. hiſt. cap.* 1. nec non Corn. Celſus *in prooemio l.* 1. atque alii complures, qui luem Veneream novum & antiquis ignotum affectum credidere. Deinde neque omnia vel obſervare, vel literis adnotare, potuerunt illi primi diſciplinarum conditores; probabile autem eſt multa, e compoſito, reliquiſſe excolenda, perpoliendaque noſtrae adlaborantium induſtriae. Quis autem ſani vir judicii reputet omnia ſtatim, & cumulate, cuiquam abſolvenda? O nos inopes & poenitendae ſortis homines! ſi, quae tantum antiqui cognovere, non alia, debuiſſemus ex univerſo rerum ordine comprehendere. Infelices, inquam, nos! ſi non pulchrum aliquid, aut inclytum, totis annuis occupationibus noſtris, aſſequi, praeterquam tradita per majores noſtros, ediſcere valeremus; fruſtrata nimirum ingeniorum bonorum feracitate, naturalique alios aemulandi, ſuperandique, cupiditate, jacuiſſent ſane artes pleraeque omnes. Siquidem ipſae non promotae, retro ſemper actae fuiſſent, amiſſa in dies etiam atque etiam praeſtandi, atque excellendi, caeteris gloria. Tantum abeſt, ut manſiſſent ſemper eaedem, quemadmodum ſydera, elementa, maria; quanquam terrae ac maria etiamnum aliquando ſe ampliant, minuuntque, accedentes, & recedentes, ſi majorum obſervata non fallunt. Adeo verum eſt ſcilicet, nil ſemper ſui ſimile, ex mundanis hiſce rebus, exiſtere. Ad extremum, vaſtum eſt hominis ingenium, vaſtuſque mundus, in quo & ſpecierum productio, & productorum indago, apud mortales nunquam limitata fuit; ſic principio decernente poteſtatis inexhauſtae Creatore numine. Quas ob res ſi illud unum, quod inertes homines volunt, interdum concederetur, plurimarum rerum ordo concideret, & ratio corrueret humanae naturae, ad ſciendum, atque ad inveſtigandum, natae. Infinitae denique, quas proſequi non omnes licet, conſequerentur rerum abſurditates. Sic apparet fas eſſe omnibus, ſi tantum ingenio valeant, nec temere philoſophentur, pleraſque res ſupra eas, quae à prioribus adinventae fuerunt, audere, comminiſci, excogitare, atque in lucem producere: quod non dico ſolum, ut approbem, ſed ita approbo, ut ſummam hanc laudem putem, quae ſunt in natura rerum inaudita, atque inviſa, ſic aſſequi, ut videaris tenebris eruiſſe. Itaque cum nos quotidie medentes, tum in Valetudinariis fre-

frequentissimis, tum in urbe, rerum omnium plenissima, pleraque observassemus de Abscessuum generibus, quae apud nostros omnes non legerimus, intelligentiis ipsorum haud scio comprehensa; visum est mihi necessarium, atque hominis erga alios bene affecti officium, si haec ordine dispositа, & scriptis adnotata vulgarem: quod cum in praesenti facimus, accipies haec candide Lector, atque à benevolo animo profecta, etiam benevole prosequeris.

Cap. I.

De Abscessibus Progerminis.

Recte illud à Galeno propositum est, *l.* 13. *meth. med. cap.* 4. principium, scilicet, apprime firmum in doctrina de Abscessibus, *quod omnium tumorum, qui praeter naturam sunt, varietas, ex ejus, quod influit, natura nascitur, &c.* qui idem Vir *l.* 10. *de com. medic. per loc. cap.* 2. quod est inscriptum *de Ischiade*, meminit humoris pituitosi, crudi, crassique, ad similitudinem puris crassioris. Sed Corn. Celsus, *l.* 5. *rei medic. c.* 28. Strumas fecit concrementum sanguinis, & saniei. An igitur ex hoc humoris genere, secundum hunc aut illum auctorem, explicato, censeamus nos tumores, & Abscessus eos, quos *Progerminos* appellavimus? quasi dicas ex tetra humoris luxurie germinantia Tubera. Rectius autem, ac planius ex lentam, & corrupta, aut si mavis semiputri, pituita, aut hujus superfluitate, quae diutissime stagnantibus aquis paluſtribus, aut lacuſtribus, aut tactis multo lentore situque locis aliis, & arboribus vetustis, respondent, provenire dixeris limosa haec, & fungea concrementa; quae saepe in laxis, debilibusque, corporis locis extuberare peculiariter consueverunt: in manibus, inquam, pedibus, labiis, auribus, facie, partibus obscaenis, anticis, posticis, virorum, foeminarum. Sed haec, accommodatis ad rem exemplis, declarare, commodius erit.

Siculum quendam hominem quadraginta quinque circiter annos natum, licuit vidisse Valetudinarii nostri lectis decumbentem; qui, cum exesa late per ulcus altera bucca, Tuberculum castaneae nucis magnitudine obtulisset, exsectum hoc & ustum

denuo repullulavit in numeroſam ſobolem majorem, quae incrementa rurſus, ferro & igne, detracta novos ſimiliter ſuos ſtolones emiſere. Cujus quidem excurſus non factus eſt finis, donec faciei partem illam totam, & oculum, frontemque, occupaſſent; enormi quadam, & horrenda, ſpecie, renata Tuberum incrementa. Interim autem cibi provolutu, demiſſuque, intercepto, hiſque imbecillitate virium, & febre, conjunctis, miſerabilis homo ſemel morbo conceſſit.

Sed & in femore ſupremo externe, qua vacuitas iliorum incumbit, & in manu, digitis, exſtantia ejuſmodi verticilla, ac tubera vidi, non aliter, quam humiles colliculos aliqua terrae planitie ſuperantes. In coxa, inquam, Cataneo e Cataneis, nobili Januenſi, inaequalia tria mala punica hortenſia, tum magnitudine, tum colore, referentia; e quibus omnibus reſectum id, quod maximum erat, plus libra pependit. Caetera autem ignava caro, quae ſeſquilibrae pondo fuiſſet, velut Q. Marius Imperator varicoſum alterum crus, concidi ſibi non permiſit. Erant autem ſingula fomitibus, & radicibus nixa, quae diſtentis circum venis alebantur, dura, putida, perpetuum ichorem tenuem atque aqueum reddentia; puſilla comite febre, ac dolore interdum punctorio, interdum tenſivo, moleſta; color homini pallens & ſubalbidus, qualis in leucophlegmatia vſiitur, aut qualis his, qui diuturnis quibuſque fluxibus diu tenentur.

Simile ferme ſorte Hieronymus Damianus, Rochae Mondraconis, adoleſcens, vigeſimum ſecundum annum natus, gibber, ſtrigoſus, & puſillo virium robore, dexteram manum, ſecundum quatuor phalangis digitos, gravem ita, ut ſuſtinere non poſſet, cubans quidem capiti innixam, ſtans vero, ſubjecta altera manu ſuffultam, geſtabat. Comparaſſes dura tubera, partim magnitudine limoniis corticoſis, partim etiam colore non adhuc maturis malis inſanis; ſic alte turgebant; ſic particulis quibuſdam liveſcebant. Una alteris implicita, ſecundum digitorum nodos, excreverant adeo circa extremos ungues, ut hi ſummis apicibus vix apparerent.

Affectum, quod ad nomen attinet, *Atheroma nodoſum*: quod vero ad figuram, ſubiit interdum animo mihi comparare, vel tuberoſis ample, difformibuſque, radicibus Chamaeirios latifoliae Lobelii; vel fructibus fici Opuntiae; vel complexui Tuberum radici-

ABCDE. *morbosa manus ſupinę tubera.*
CDE. *digiti annularis propria tubera.*
FG. *unguiũ tuberibus obduclor; portiones.*
H. *ulcuſculũ ſanie craſsa madens.*

ad Pag. 174.

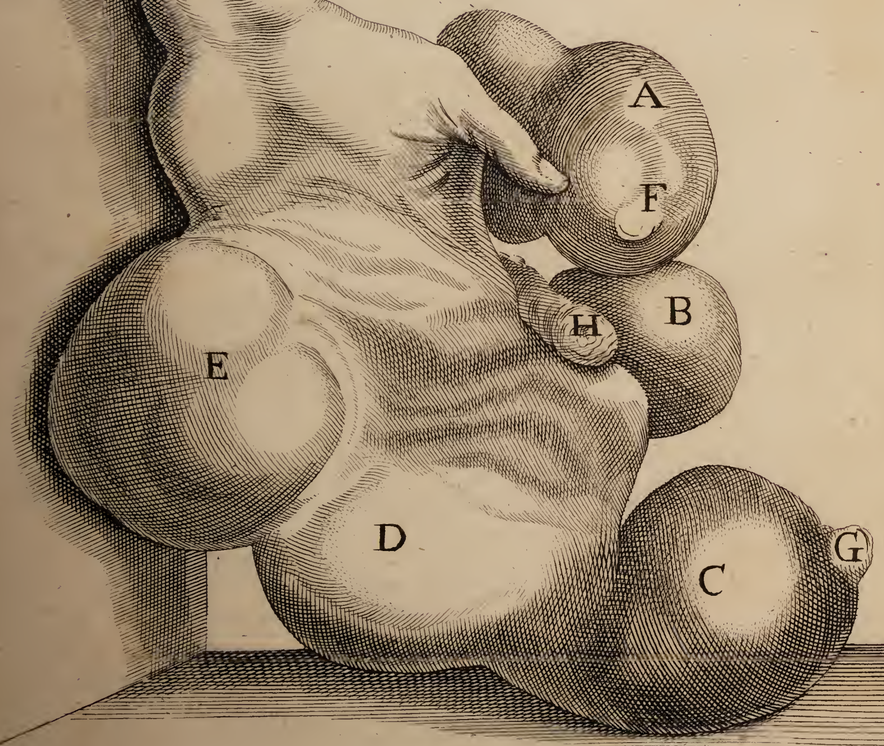

ABCDE. *morboſa manus pronę tubera.*
CDE. *digiti annularis propria tubera.*
FG. *unguiũ tuberibus obduclorũ portiones.*

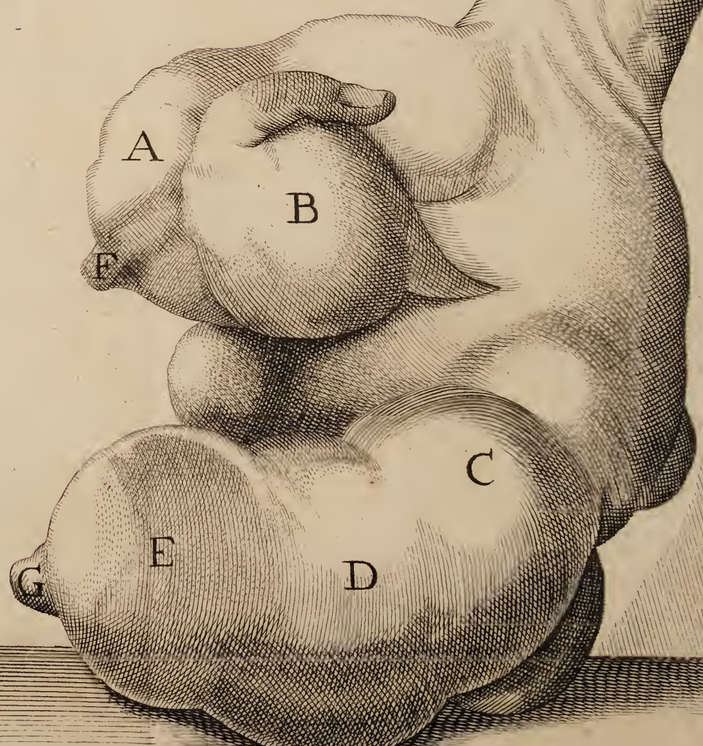

N.o 1: et 2:

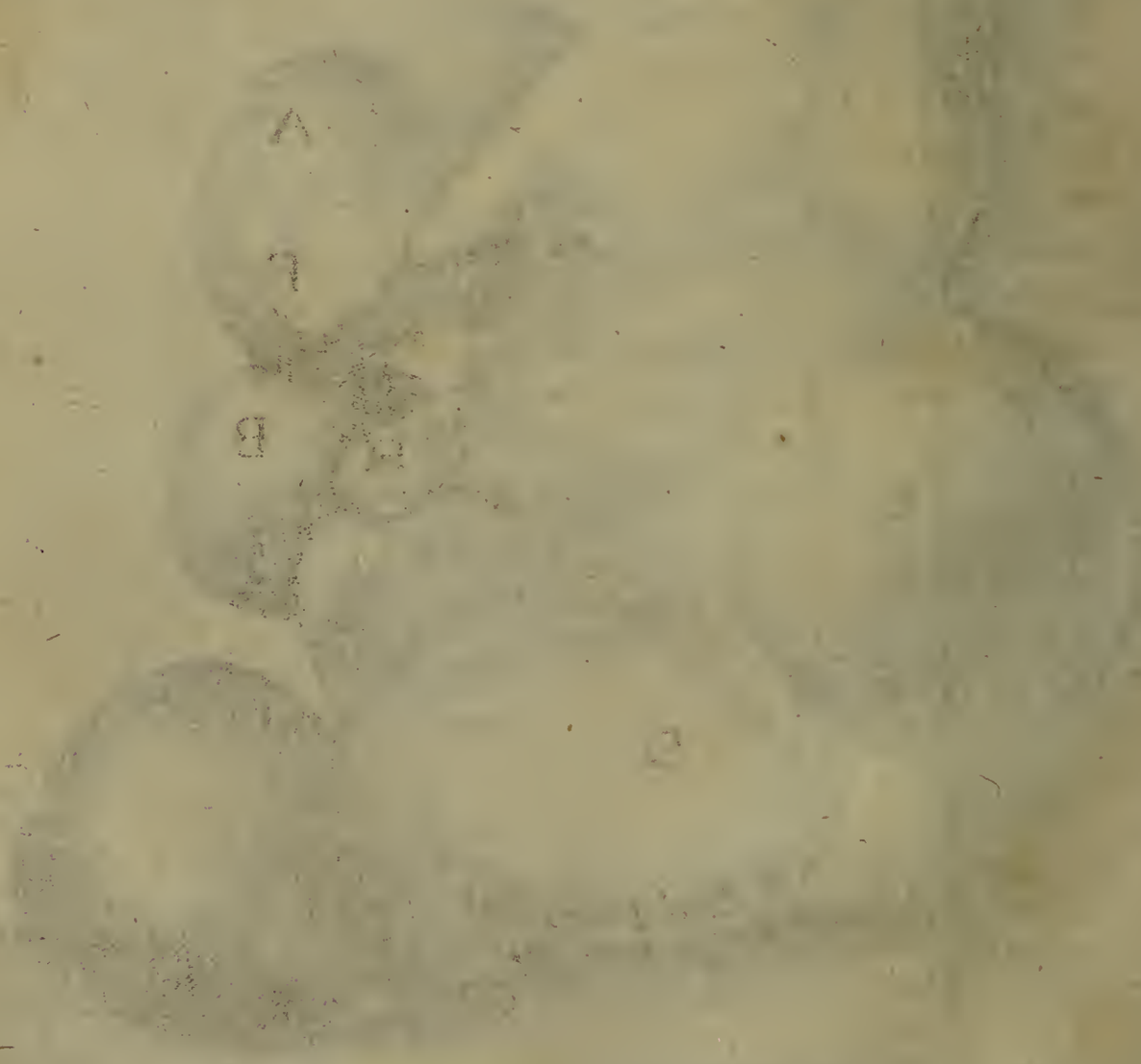

diciformium, quae, vocata noſtris Hiſpanica, cocta igne ſunt eſu multis non inſuavi; vel monſtroſis belluarum ſecundum digitos nodis, quos ſepulchralibus urnis ſculptores appingere conſueverunt. Reliquum deſcriptionis ſecus appoſita dabit pictura. Huic monſtroſo vitio haud ſcio equidem, an ulla parte reſpondeat id, quod ſcripſit Joannes Schenckius, *obſervat. med. lib. 5. tit. de manu*, his verbis. *Vidimus nos puellae cujuſdam, annum decimum tertium agentis, manum ſiniſtram, non quidem natura, ſeu prima uteri conformatione, talem, ſed poſt octavum aetatis ſuae annum à poſtbrachiali ad digitos, & ungues uſque, ſenſim in tantum auctam, tumidam, ſordidi, luridique coloris; ſubalbidis etiam maculis reſperſam, adeoque foedam evaſiſſe, ut primo cujuſvis adſpectu, grandis alicujus bufonis imaginem referret; nullo prorſus dolore, aut manus uſus offenſa; ad tactum mollem, veluti ſubſtratam cuti ſpongiam; articulis digitorum, ob laxam elevatamque cutem, minime conſpicuis.* Haec ille.

Verum enim vero, quodcunque vitii fuerit illud, amputatum per nos ſecundum primos digitorum phalangis articulos, ac peruſtum, ad ſanitatem integram brevi perduximus. Quam rem, tota urbe famoſam, videre quamplurimi; inter caeteros Nicolaus Angelus Eliſaeus, acris ingenii Medicus, Jo. Baptiſta Ferrarius, Alexius Alonia, Medici. Caeterum materia, quae ſub inciſo vitio reperta eſt, veluti coctae carnis bulbi Cyclamis apparuit, friabilis inſuper, & leniſſimo quoque contactu ceſſilis.

Alius, alterius, non exiguis defoedatae Tuberibus manus, à Clarissimo Medico

NICOLAO LARCHEO,

Roma nobis, cum alterius hujus generis Abscessus schemate, transmissae Historiam, his nostris lucubrationibus, inserere placuit.

Prioris Historia est talis.

ECce tibi nuper sponsam manum deformem, ac tuberosam, mi Marce Aureli, tuis Abscessibus conferendam, mitto; quae paulatim congestione in tantam molem crevit, ut septem librarum Romanarum cum unciis tribus pondus aequaret. Tanti affectus ipsemet patiens exordium ignoravit, sed si à parentibus acceptum nunciavit, id à morsu verris principium traxisse, eoque increvisse; donec materiae multitudine obruta natura succubuerit. Cum itaque tantam molem moderari non posset, in medio metacarpo computruit, non ipsa cutis aut caro duntaxat, verum etiam ipsamet ossa. Unde febris miserum corripuit, ut indies in deterius progrederetur: quae causa fuit, cur infelix in Nosocomium S. Jacobi incurabilium sese contulerit, ibique sibi amputari manum lubenter passus fuerit; secus, nisi mortem timuisset, haud annuisset, cum ex tam portentosa manu sibi victum compararet, facilique negotio pias mentes ad eleemosynam flecteret, à quibus annuos reditus exigebat.

Hanc habes triplici icone depictam, pronam videlicet, supinam & adversam: quarum prior notatur litera A. posterior lit. B. tertia lit. C. cujuslibet rursus partes, suis certis zipheris & literis.

NICOLAUS LARCHE

Romae, in Nosocomio incurabilium S. Jacobi, Chirurgus.

Poste-

A. *Truncus brachii*. B.B. *Ossa cubiti et radii*.
C. *Pollex*. D. *Unguis ejusdem*. E. *Index*. F. *Unguis*.
G. *Medius*. H. *Unguis*. I. *Annularis*. K. *Unguis*.
L. *Auricularis*. M. *Unguis*. N. *Vola manus*.

N° 2.

O. *Annularis*. P. *Unguis*. Q. *Medius*.
R. *Unguis*. S. *Index deliteſcente Ungue*.
T.T. *Pollex*. V. *Unguis*.

et 3.

A. ris. P. *Unguis* .Q. *Medius*.

C. . *Index deliteſcente Ungue*.

G. x .V. *Unguis* .

L.

Hæc figura dextrum oſtendit tumorem.

Hæc figura ſinistrum tumorem indicat.

B

C

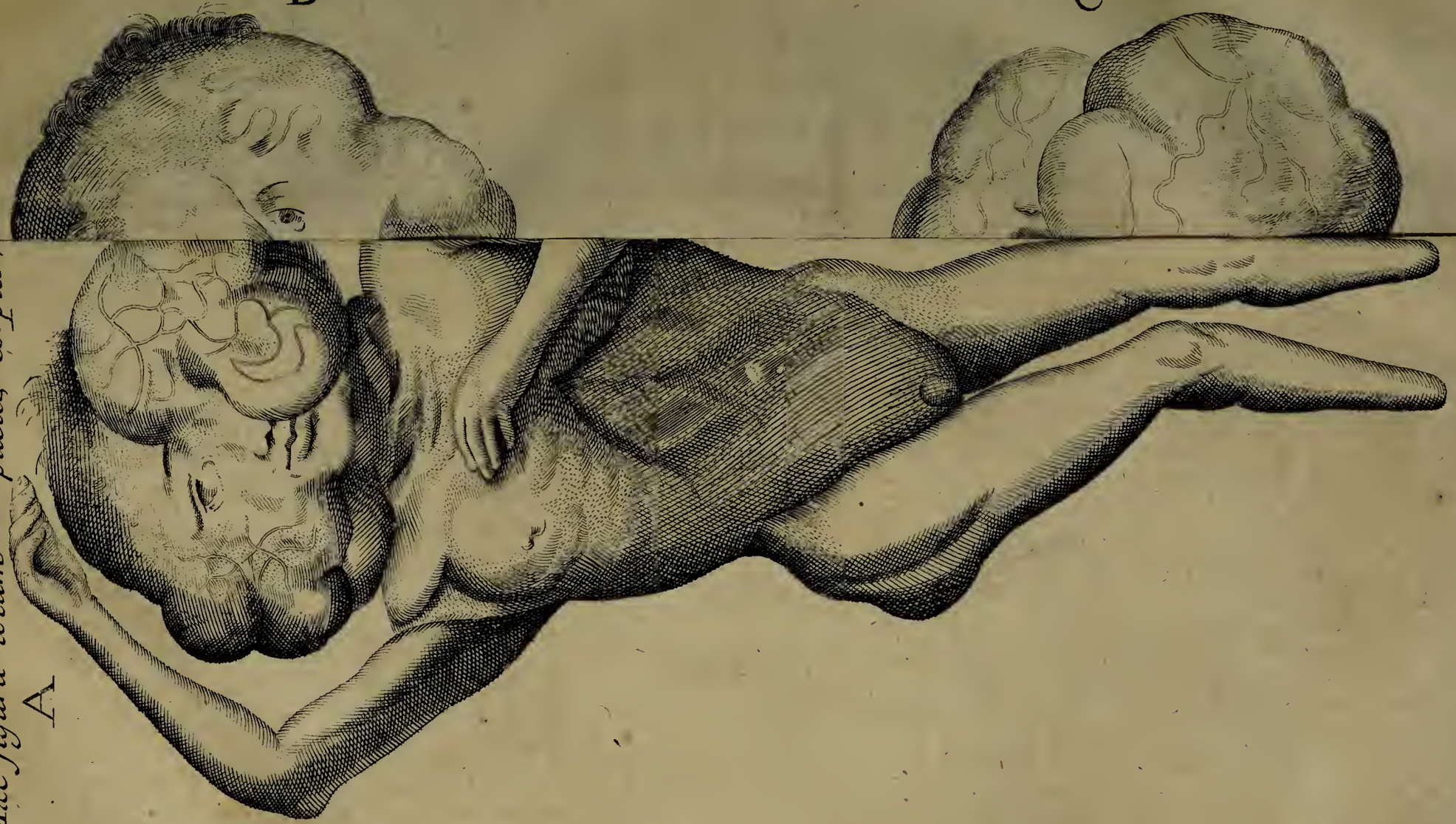

Hæc figura totum puellæ corpus,

A

Posterioris, sequens,

MARCO AURELIO SEVERINO

Nicolaus Larcheus, Medicus Romanus,

S. D.

QUod diu literas ad te non dederim, non est, quod, Eruditissime Marce Aureli, mireris; silui equidem, tam quia nihil novi foret, quod offerrem te, tuisque sensibus, dignum, tum etiam, ne te minus gravibus, minusque seriis rebus, distinerem, Virum, quem novi equidem in medendo, profitendo, scribendoque, continenter occupatum. Jam vero gratissimis tuis literis excitatus, oblataque novae historiolae occasione, confestim arripui calamum atque parumper ad te diversari volui. Historia sive observatio nostra, cujus memineram, haec est;

Puella, quinque annos nata, concrementum carneum oculo dextero subnatum habuit, pugnum contractum aequans, a plerisque nostrorum Chirurgorum pro *carcinomate* curatum: tum vitii contumacia, tum inopia, pressi parentes, quibus numerosa, natorum, natarumque, soboles alenda erat, miseram hanc puellam ad Valetudinarium D. Jacobi deferunt, meis manibus tractandam; qui post aliquot dies, nulla propemodum habita medicamentorum fiducia, *Sarcoma* resecui simul & inussi, quod brevi coalitum est: septimo vero aut octavo à resectu die, Tumor sublividus, inaequalis, indolens, tactui nonnihil cedens, multis undique circum venulis septus, sub oculi sinistri palpebra, subortus est; qui paulatim adauctum jam totum lateris sinistri tempus & auriculam, nec non cervicem, late occupabat, quin & genam adeo, ut os obstrinxerit ad capiendam escam angustissime: eodem ipso tempore ex adversa parte simillimus huic, tum figura, tum colore, tum etiam progressus more, modoque, erupit; quae itidem Tubercula maximam colli partem sic obsederant, ut junctis utrisque operis, cervicem humeris exaequassent: quod vitii complementum, duorum cum semisse mensium curriculo, peractum est. Illud autem silentio non obducendum est; quantum-

vis Tubera naturae modos exceſſerint, tantundem incomparabilem puellae patientiam perſtitiſſe, quae nunquam fuit vel de morbo conqueſta, vel vagitibus moleſta. Verumtamen erat illi ſatis eſurienti, ſi vel panis, vel caſei, vel caſtaneae, vel offa quaelibet, offerretur; quibus refecta, caeterum omne tempus piſcibus mutior ducebat. Tandem, pridie Calend. Novembres, e terris jam felicior coelo puella diſceſſit. Tubera haec inſecta, fungoſam & pituitoſam, ſuo folliculo contectam, ſubſtantiam nobis aperuerunt.

Ad haec aliud relatu dignum offenſum eſt, cranium tractantibus nobis: mirum foramen e rimis calvariae peramplum à dura menynge ad Tubercula iſta petens, per quod videlicet materia de cerebro ad tumores alendos tranſmitti fuerat conſueta: poſtremum, dictu mirum ad haec cuncta erit, pedes utroſque puellae negatos, direptoſque, primordio; alimento ſcilicet amplo à ſuperioribus uſibus ad ſe rapto: Quorum omnium teſtes fidiſſimi aeque ac graviſſimi fuerunt excellentes viri, tuique amantiſſimi, D. Angelus Colius, D. Paulus Zachias, qui tum confirmandi Chirographi noſtri, tum ſalutandi tui gratia, ſubſcripſerunt. V. feliciter. ex aedibus noſtris Romae 3. Idus Novembr. 1636.

Tuorum.

humillimus

NICOLAUS LARCHEUS.

EGo Angelus Colius, in Archoſpitali Incurabilium ἰατρὸς, praevia αὐτοψία ſingula enarrata confirmo αὐτόγραφα, quo etiam perpetuam tibi obſervantiam exhibeo.

Ego Paulus Zachias, Medicus, ſingula, à D. Nicolao obſervata, & diligentiſſime enarrata, eo modo ſe habere affirmo, tibique addictum ex animo me in tui memoriam redigo.

Haec cum non ſolum cognitu ſed etiam viſu digniſſima judicaverimus, duabus aeneis Tabulis ob oculos ponere voluimus.

Hiſto-

Historia alia.

HOratio Bergazano, in foro magno Neapolis, opera nostra sectus, & ustus, *Abscessus* in umbilico *progerminus* magnus, qui, quadraginta jam annos connutritus, libras novem pependit; à nullis tamen unquam Medicis attrectatus, ut pote qui periclitari suam existimationem, in tam ardua re, minime vellent. Vivit autem hic homo liber, ad hunc usque diem, ceu nihil unquam mali perpessus fuisset, sexagenario major; *progerminum* autem *ulcus* descripsit Marcellus Donatus *lib.* 3. *mirab. histor. med. c.* 5.

Obveniunt hujus generis Germina potissimum oculis graviter ulceratis, at perperam principio curatis; illud autem certum esse debet, quod saepenumero mihi compertum profiteor, ubi cunque tuberculum aut exarcosis ex ulcere exsurrexerit, ibi putrilaginem aut humoris scaturiginem subesse, ab osse nimirum carioso, aut parte alia computrefacta: obnascuntur & *ulcera progermina* partibus praesertim cavis, laxis venosis; quare etiam gingivis, de quarum sarcomate memorando idem Marc. Donatus *lib.* 5. *hist. med. mirab. c.* 3.

Maximum etiam Germen, palatum Francisci Firmitani Rhetini à Francisco Mosca, Medico peritissimo, ad me missi investiens, curatum à me fuit ustione.

Ex hoc etiam curata fuit conjux Michaelis Angeli Pinti, collega Joanne Dominico Malliocho.

Obierunt autem ex hoc eodem vitio, per sola medicamenta, à nostris medicabulis tractati, Sanctimonialis D. Gaudiosi tonsor quidam Holanus, atque alii.

Cap. II.

De Abscessibus carniformibus & musculis.

DE *Abscessu carnoso* nemo nostrorum hominum ad hanc diem scripsisse visus est: adeo nimirum insolens, & deprehensu difficilis, est ejusdem species. Ego vero, si Deus adfuerit, illius ideam, & characterem, una sub naturae luce demonstrare

non diffido; neque vero id intelligo *Sarcoma*, quod aliqua humorum luxurie extra cutem exultat, memoratum ab auctore definitionum medicarum: neque carnosum alioqui sub cute tumorem intelligo, qualis est *Sarcocelis* diffusus, & laxus nonnulla parte; neque etiam, qualis strumis glandulosus, tuberosusque. Sed ex *carniformis* noster Abscessus, coactiore, firmioreque, substantia; ostracosa duritie, subjectae particulae affinis; tubere haud multum elato, sed lato expansoque; membraneis plerumque fibris, filisve, intertextus, plurimum ad musculos, sed qua se ad articulos appellunt, oriri suetus.

Ex quarum plurimis notis perspicitur melancholicam coactique sanguinis superfluitatem, in hujusmodi concrementum secessisse; contra quam tumorum aliae formae modo collatae, quae doctorum hominum judicio à pituitoso, mucosoque, excremento solent praecipue proficisci. Quare cum non Sarcoma exterius, non Sarcocele, non Strumae, neque hujus generis sit *carniformis Abscessus*; haud videtur hunc cognovisse Felix Platerus, licet *praxeos med. tom.* 3. *cap.* 3. *titulo*, *quem de extuberantia praefixit* §. *de causis*, *pag.* 234. de Tumore carnoso fuerit professus: neque item Antonius Benivenius, neque Marcellus Donatus, neque Joannes Schenckius, qui variorum hujusmodi Tuberum meminere.

Quamquam Platerus, *l. de privatis suis observationibus* retulit, sibi visam glandulam in cerebro, supra calloſum corpus, insigni magnitudine, pomiformem, fungosa scirrhosaque substantia, quae peculiari tunica convestita, venulis erat consita; à cerebri corpore sic laxa, & libera, ut digiti solius abstractu resoluta, foveam insignem aqueo humore mox repletam, quo & ventriculi, admodum dilatati, diductique, referti erant, post se reliquerit: quam glandulam sua mole cerebrum hujusque ductus comprimentem irrigantemque, illius ignaviae & corporis, tandemque exitii causam fuisse homini, cujus cadaver à morte sectum est, deprehendit. Hactenus Plateri observatio, qua monstratur membranas, sanguineasque fibras, interseri saepe carneis concrementis.

Est nunc inquisitione dignum, ecquo pacto tumores hoc creari sit probabile? quam rem equidem paucis expedio. Effunditur sive diapedesi, sive anastomosi, è plenis vasis nonnunquam hu-

humor ſuperfluus, praeſertim in locos corporis plurimum agitatos; & hae cordarum ſunt partes lacertorum agilium fines; qui ſanguinis effluxum attenuatu nonnihil promovent. Congeſtus hic ſanguis cum melancholica, ac pituitoſa, portione mixtus, & multa ſua craſſitie non diſcuſſus à natura, id eſt, ab ingenito loci calore nunquam in opus vacante ſubigitur, & in meliorem, ut alias explicui, formam praeparatur; abit pituita in fibras albas, ſanguis vero percoctus, & melancholia, in carneum oſtracole concrementum: cujus quia viſcidula fuit materia, inhaeſit haec ſubjectis locis non laxe. Ita non eſt difficile carniformem illum tumorum creari, nonnihil ſuffragante Platero. Quod ſi calloſae, ſub infimo calce, carnis procreatio ſit exemplo, facilius hujus rei multam partem comprehendes. Sed haec fortaſſe plenius illuſtrabuntur exemplis, quorum perplura memoria ſervata; en tibi do haec.

Veſpaſianus Praeneſtinus, juris utriuſque peritus, ab ineunte aetate Tuberculum, dimidiati ſecundum longum ovi anſerini magnitudine, pone carpum, in brachio dextero interne, quadraginta jam annis, pertulerat, pro cacoëthe, atque inſanabili, ab omnibus Medicis exiſtimatum; quod carnoſum, quale appellavi, fuiſſe declarat; quod caro polyporum modo praedura, tam longis annorum curriculis indiſcuſſa perſiſtens, lato tubere, membraneis tunicis contecta, ſe obtulit.

Fuit & in Sacris Conceptionis aedibus, Neapoli, Capucinus, Innocentius nomine, quem, genus hoc Abſceſſus manifeſte multis annis perpeſſum, equidem curare requiſitus, ſola virium imbecillitate & ſenio refragante, recuſavi.

Fuit & his ſimilis Abſceſſus, quem in cervice, duodeviginti jam annos, non ſine dolore, ac diſtentione, geſtaverat Joan. Antonius Badius, Romanus, à nobis etiam ſectione, & medicamentis cathaereticis, curatus.

Evidentiſſimus autem, inter omnes ejuſmodi fuit Abſceſſus, quem Pancratius Moſtarolus, Turracuſienſis, intempeſtae, ut retulit, atque improbae exercitationis homo, ſecundum ſupremum femur, lente jam duos annos in magnam molem accretum, expertus eſt; auctorem aboliti fere motus, nullis aut internis, aut externis, valentiſſimis medicamentis, excuſſum, neque emotum; itaque vel multis cruſtis retorridi ferramenti, vel delectis in lo-

co pyroticis curandum equidem ſenſeram, ſi tantum moleſtiarum admiſiſſet hic homo.

Proceſſit experimentum & in vetulo Agaſone, qui, in extrema nate, protuberantem ejuſmodi Abſceſſum nobis in Valetudinario curandum obtulit, profunda carnis, quam dixi, farctura obſitum.

His addo Stephanum Terracianum, juvenem ruſticum, cui foedum Abſceſſum habenti, ſub aure, & inferiore maxilla, multis ejus materiae carnoſae factis exciſionibus, multo cum labore, ulcus obduxi.

Denique in aliis multis hoc experiri licuit, aegrotantibus, inquam, noſocomii: quas noſtras chirurgias, & animo intrepido factitatas, & eventu ſemper felices admirati ſunt adſtantes omnes, & Medici, qui curioſe venerant ſpectaturi.

Compertum mihi curanti Michaëlem Mataxam Samnitem, atque alios, multoties in ſpecie Steatomatis videri tubercula, quae concremento ſunt carneo naturali, venulis nutrita & arteriis fota.

In extrema penis glande; qua meatus eſt, Tuberculum carneum, ſeu Sarcoma, nucis avellanae magnitudine ac forma, cum depravato mictu, ac ſine dolore, habuit puer quadrimus, Holae cum eo vitio natus, cui lotium quodam forulo deſcendebat, ſic ut ſeipſum commingeret urinam reddens.

Coryli fructus magnitudine & forma, Tuberculem curavi, filio quinquenni Alexandri Caractae, itemque Benedicto Arvino, Lycei Fractenſis puero, duodecim annorum, qui ſic conſtans animo fuit, ut accenſum fomite peſſulum ipſe ſibi ſpiritu inſufflato excitaret; dignus qui hic cum laude commemoretur puer; non ut alii indigni virilitate, qui vel auditu hoc remedii genus exhorrent.

Dura ani Tubercula innominata tradit Petrus Argelata, *l.* 2. *tr.* 2. *c.* 3. quae ad *ani verticillum* per nos propoſitum licebit referre.

Sunt & qui carnem, ſeu carnoſam quandam ſubſtantiam, prae ſe ferunt Abſceſſus, quos credo *cyſticos*; ſchemate oblongo, toroſo, muſculiformi ſeu lacertiformi, concolores ſunt, & membra amantes ſolida, pulpoſa, fluctuantem intime humorem referunt; ſupinae manus digitis alterne nunc compreſ-

ſis,

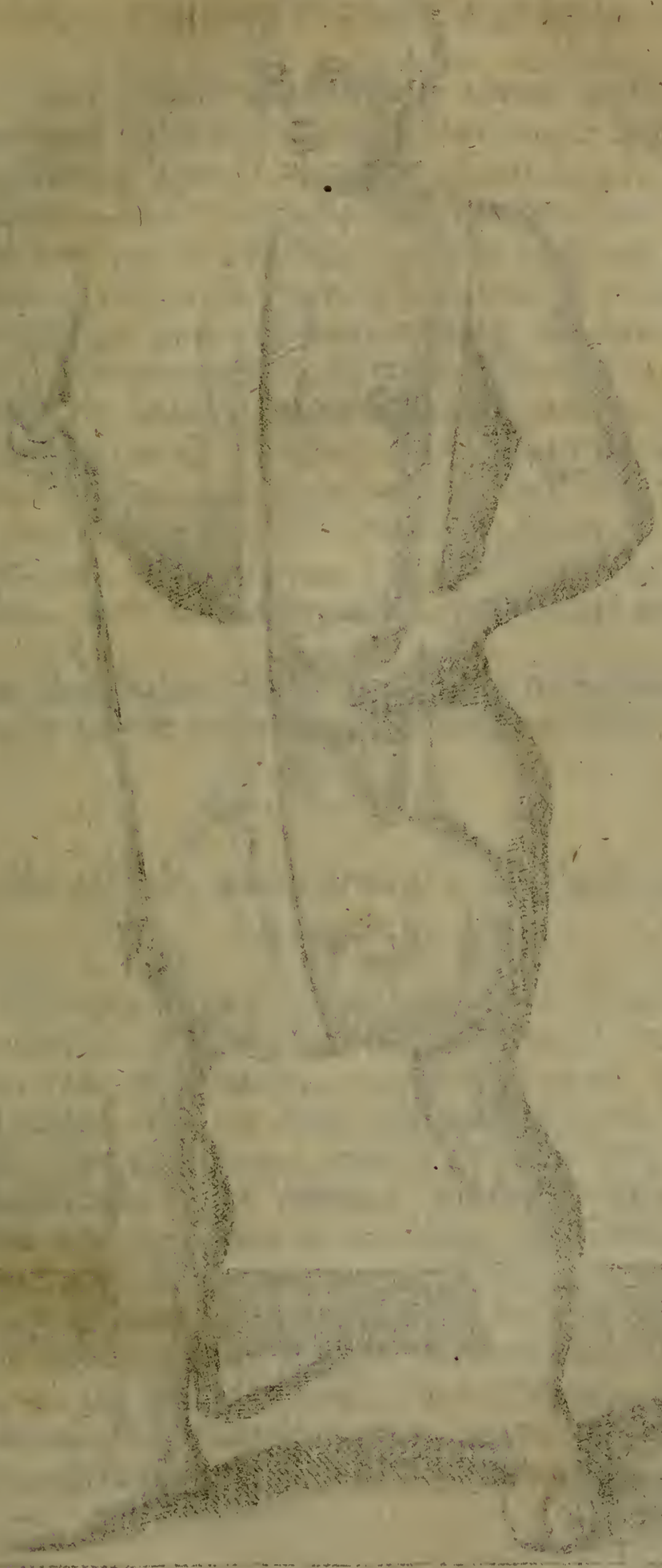

fis, nunc sublatis, nunquam etiam ad longa tempora extenuata cute.

Talia in femore coxave infima, tum interna parte, tum externa, quandoque etiam sub poplite, *concrementa* hujusmodi vidi plurima, in Illustri Viro D. Alexandro Carmiliano, viro Patricio Neapolitano; in Doctore Medico Joanne Baptista Benenicasa, in quo viro per *decocta Sarsaeparillae*, perque cibi ac potus parcitatem, compressus tumor creditus est abiisse discussu. Verum, non longo post tempore recurrit folliculi subsistentis fortasse vitio. Curatus autem à nobis in integrum fuit, ejusmodi Abscessus, in sodali Antonia de Siano, janitrice vetula Parthenophylacii Spiritus S. Neapoli. Apertus autem scalpro candente, pultem albam, aut gypsum dilutum, referentem emisit; est & cum sub poplite sè abdit haec materia; verum sub hisce cavitatibus, aut alarum, hic excrescit tumor, ut immanis existat, nec ita facile etiam per doctas manus curetur.

Possem & alias hujus ordinis producere narrationes; sed his quidem non ita paucis possumus etiam contenti esse.

Cap. III.

De Abscessibus mucocarneis, myxosarcomatis graece.

SUnt & Tumores quidam Abscessusve, quos secundum communem omnium normam ignores profecto, ad quam ipsorum differentiam, speciem, referas: nam neque exacti judicii est, ad *oedemata* referre formam hanc Abscessuum, qui partim interne carnei, partim interne mucidi sunt, id est, ex mucosa pituita concreti, quae referant exsecta limonia corticosa, medullam acidam, interne conditam, offerentia. Hinc μυξοσαρκώδεις, id est, *mucocarneos* placuit appellare. Ex quo ordine facio *myxosarcoma* praeputii, trium librarum pondo aestimatum; quod quia tam magno pondere sumen, testesque pertraheret, ad talosque dejiceret, manu duplici, sex annos, circumferendum, & continendum, fuit Joanni Olivae, Neapolitano homini, quadragesimum circiter annum nato; cui perpe-

tuo

tuo languenti, atque opem utcunque ſucceſſuram in Valetudinario cum precibus, & ejulatu, petenti (exulceratum enim infra, ſupraque, tuber punctorios graveſque dolores inferebat) commiſeratus ego feliciter, annuente Deo, tum ſcalpro, tum igne ſuccurri; cauda duos digitos latos à pube relicta. Cujus jam praeciſae molis inquirentes nos materiam, ex qua conflata fuerat, & qua reſectura fuit, & altis aliis cultri ſciſſuris, apparuit mucida concreta ſpecies, quae denſata obdurataque forinſecus ſcirrhi formam exhibeat. Monſtroſam molem, & ſervatum noſtra curatione hominem viderunt eruditiſſimi noſtrae urbis Medici, Marius Schipanus, Stephanus Rinaldus, Joannes Dominicus Malliochus, Donatus Douna, Antoninus Tardinus, Gregorius Scalfatus, Joſephus Chiricus, atque alii Valetudinarii noſtri Medici, tum Phyſici, tum Chirurgi, ſaepe hoc opere nominati. Caeterum hanc mihi curati hominis imaginem expreſſere Pictores.

Hoc quidem exemplum ſingulare & admirandum eſto *myxoſarcomatis* praeputii: caeterum, eorum quae, in noſtro Incurabilium Noſocomio, Syphiliis hominibus frequentiſſime curamus, infinitus prope numerus eſt; quae taedioſum eſſet referri.

Reſpondet autem his & *myxoſarcoma* alarum vulvae, quale unum mox referam. Scorticulo propendebat, in labio pudendi, majoris pineae magnitudine Tuber carneum, baſi minore, quam extremo altero pendulum, quod ex parvo, jam annum, affatim extumuerat. Foemina etſi trepidans, tamen partim metu majoris incrementi, partim moleſtia oneris jam praeſentis, urgebat me precibus ad demolitionem. Conſtrictum vinculo die uno, ac tantum non ſtupefactum, poſtridie reſecui, cute in ambitu craſſiſſima plus unius digiti latitudine; interne concrementum mucoris, aut viſci modo pallidum, licet non admodum multum.

Jam vero diſcis nunc, conſimilibus viri, foeminaeque partibus pudendis, eundem ad unguem affectum advenire; ut veram jam cognoſcas anatomicorum opinionem, qui cenſuere, praeputii virilis modo, uſuque pari, vulvae foeminarum eſſe alas. Ex hoc item genere ponere licet, & *ſarcocelen*, quam Paulus Aegineta, ſcindentibus ferramentis, expurgat, *lib. 6. c.* 63. nec non inflationem carneam, & phlegmaticam, quae à mul-

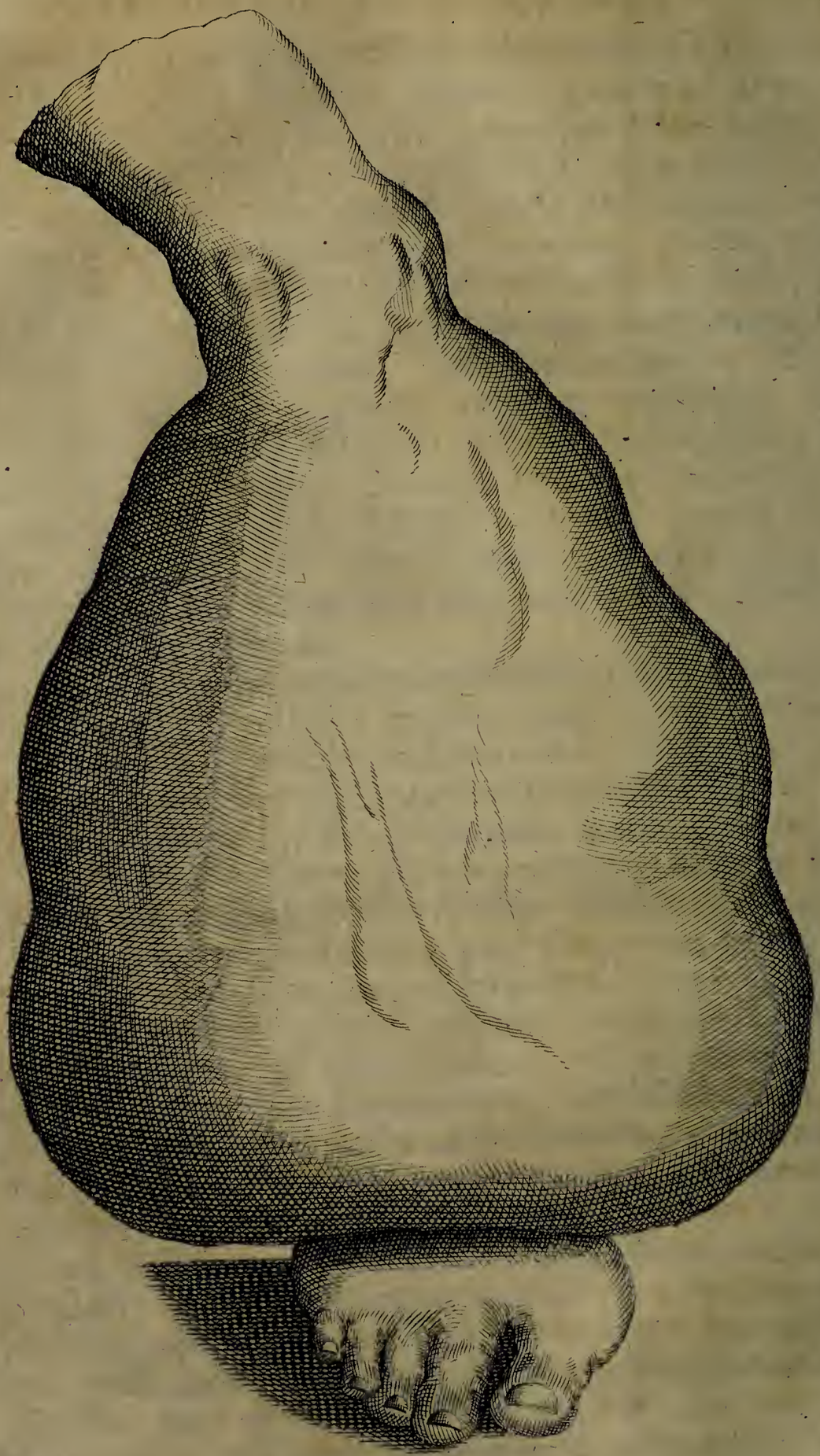

multis chiragra dicitur; adnotante Guidone, in *tract.* 2. *doct.* 2. *cap* 4. Hanc, obſervatione mea, potiſſime foeminae patiuntur; quarum in Parthenophylacio Spiritus Sancti Virgines aluntur duae: in Valetudinario vero Incurabilium muliebri, vivunt & aliae, quas habitu corporis pallentes omnes viſcera, credo, delinquentia reddunt inſanabiles.

Sed & articulos genuum, praeſertim ſubmucido Abſceſſu elatos, perſaepe vidimus nos, qui cultriformibus ſcalpellis aperiendos judicavimus, ubi per diſtenſiones acerbiſſimi cruciatus ſuaſere, ac prope coëgere; nam & levamento remedii genus fuit, & à vitio ſubjectas partes vindicavit puris evocatione.

Cap. IV.

De Quaſſabili quodam, & Utriformi cruris Abſceſſu.

IO. Baptiſtae Vallo, Sacerdoti Presbytero Panormitae, ſexageſimum circiter annum nato, craſi ad ſanguineam vergente, ſed aliquantulum exuſta, coloris propterea vividioris, & craſſioris habitus; quadratique corporis homini; ad crus aliquando, concitata fluxione frequentiore, ſuccrevit *Oedema* vaſtum & ſupra modum laxum, in quod pituitae mucidae confluxu illuvies talis, ut utrem olei vulgarem fluctuatu, forma, & magnitudine, à genu ad ſuperiorem pedem, & ad malleolum uſque deſcendente, referret; niſi, quod tactu calloſa quaedam, extrema facie, durities plurima ſui parte pertentabatur; caetera namque mollior, ac tenuior, cutis erat. Homini tumor omnis tantum indolens, quantum oneroſus & ingreſſu, ſtatuque, gravis. Id vitii, quo nomine deſignandum, aut in quo tumorum genere reponendum, pronunciatu facile non eſt. Enimvero *Oedema* haud plane apparet exacte rem expendentibus: & *quaſſabilis* enim affectus, & callea durities, & ſuffuſi humorum ſenſus, & nulla poſt impreſſos digitos fovea conſequens, diſſuadent, Nonnulli fuerunt, quibus *Arabum elephantia* videretur: ſed ſuffuſus humor, & partita mollities cum blando ac minime tuberoſo, neque aſpero habitu, qui cum elephantia conjunguntur, diverſum ab hoc plane vitium oſtendunt. Nobis igitur placet affectum

ctum esse, cujus Veteres non meminere, fierique, ut umbilici scrotive *Hydrosarca*, aut *Hydropheumosarca*, & hoc genus. Porro laxata cute corporis, aut alia parte qualibet; quid vetat ad hanc serosum humorem, spiritumque in corpore redundantem, sub cavitatem quidem confluere; in parte vero solida crassiorem succum, carnis ostracosae specie, concrescere? itaque vocatum à nobis est hoc genus *Oedemosarca* cruris privatum, non aliter, quam *Cancrum Elephantiasin particulae peculiarem* dictitare Medici consueverunt. Huic viro, tametsi saepissime flagitasset, ut periculosa quantumvis curatio exercetur, hanc tamen in homine vetulo experiri cavimus. Id quod licuit, setaceum ad inguen ejusdem lateris oblique transfiximus, &, post longum sarsaeparillae usum, ad Aenariani litoris medicatas arenas, quibus crus totum obrueret, suo tempore confugiendum sibi diximus.

Hominem viderunt, & tractaverunt, Horatius Carbunctus, Chirurgus Apulus peritus; Johannes Baptista Ferrarius Rogianensis, Alexius Alonia Castelvetranus, Medici; qui me chirurgias administrantem saepe visere consueverunt, rerum novarum studiosissimi.

Cap. V.

De Abscessibus adenosis, & aliis reconditis,

Vidimus saepe per artus, thorace anteriore, posteriore, subque alas, & inguina, prorumpentia quasi Tubercula, glandulas exstare uno eodemque loco confertas, quae in viscerum impuriorum, atque habitus corrupti, hominibus, ac pueris, limosi pituitosique sanguinis sunt soboles, crudae, durae, atque omnino discussu contumaces. Hujusmodi Tubercula equidem plus sexaginta, universo corpore dispersas, vidi in nostri Valetudinarii vetulo, gracilioris habitus homine, qui longinquis ab oris venerat curandus. Quod autem maxime admirabile super caetera visum est, exstabant Tubercula quam plurima circa loca, quae glandularum sunt prorsus expertia. Itaque venit in mentem illud Aëtii, qui *Tetrabl.* 4. *cap.* 5. quod est *de Strumis*, professus est, ex integro nasci plerumque candidas, & rubras, ca-

carunculas in corpore; sed satius erit aliqua prius attingere de *Strumis*.

De Strumarum natura, generatione, materia, loco, & adnexis corporibus, multae ac variae fuerunt Auctorum sententiae. Itaque perplexos nos tenent controversiae; neque enim cum Galeno maxime credamus, cum nec eundem semper in hac re sequi certo possimus: cujus tamen doctrinam principio proponemus, ut haec conferri cum aliis rite queat. Is *lib.* 14. *meth. med. cap.* 15. & *lib. de tumoribus cap.* 18. & *plerisque aliis in locis*, tradidit *Strumam esse tumorem obduratum, veluti scirrhum in glandula, ex accreto humore frigido, qui vel pituita vehementer exsiccata, vel humor melancholicus, est*, ut 13. *meth. c.* 5. at *in lib. definitionum medicarum*, si modo is auctor fuit, declaravit; quod *Struma sit caro sicca, quae difficulter solvatur*.

Celsus vero dixit *esse tumorem, in quo subter concretae quaedam ex pure, & sanguine quasi, glandulae oriuntur*. Aëtius vero ex Leonida *libr.* 15. *cap.* 5. voluit *Strumas esse carnes & subcandidas facile augescentes in membrana contentas, & in summa glandula obduratas, quae in collo, sub alis, atque inguinibus oriuntur, ubi glandulae vasis substratae sunt; aliquando etiam, sed tamen raro, ex carne eorundem locorum fiunt, quae affinitate quadam ad strumarum naturam vertitur, & materiae accessione augetur*. Paulus vero *lib.* 6. *cap* 35. omnes suis membranis includi voluit, ut Steatomata, Atheromata, Melicerides. Post hos, Guido Cauliacus *Strumas*, & *Glandulas* longe diversas fecit; dicens Glandulas esse mobiles, Strumas vero immobiles, cum tamen nullus ex Veteribus discrimen hoc inter illas statuerit; si recte cunctos observavi.

Sic apparet omnes istos Auctores ab invicem dissentire, quos tamen magno studio multi ex posterioribus voluerunt conciliare: quam rem tamen neutiquam fecerunt; ut pote quod diversam vere sententiam illi priores habuerunt: vanum autem studium est, aliud atque aliud intelligentes velle conciliare. Ego enim sic sentio variam esse Strumarum naturam, sive secundum accidentales sui rationes, quas singulas nominati Auctores descripsere. Quam rem cum monstravero, sic demum finis fiet tot quaestionibus, & ambiguitatibus, quot ad hunc usque diem viguere. Primus enim nobis contigit, Dei favore, ut rem hanc

adverteremus; contra quam Manardus, Philippus Ingraſſias, Fallopius, & Hieronymus Fabricius, Celſi omnes interpretes, credidere. Sed nihilominus videamus, quae & qualia recentiores pro componendis iſtis Auctorum diſſidiis protulerint.

Primum igitur diſſentientes ſunt Galenus & Celſus, in aſſignanda Strumarum natura. Galenus quidem frigidum hunc facit affectum ita, ut ſit inſuppurabilis; ut qui, vel à pituita nimium exſiccata, vel ab atrabilario ſucco, naſcitur: in ſumma aut Scirrhum facit, ut 7. *aphoriſm.* 8. aut ſcirrhoſum affectum, duriſſimum ſcilicet, & inexpugnabilem; quod factum eſt, ut aliqui, inter quos Manardus eſt, dixerint, Strumas dictas eſſe Graecis *chaeradas*, à lapillis, qui maris tranquilli fundo apparent, globoſis, & lenibus, magnitudine parva. Neque mireris tamen ab Hippocrate, *libr. de glandulis*, has ipſas tangenti velut lanas eſſe poſitas: comparatio namque non eſt ad mollitudinem, ſed ad globos lanarum, qui oblongi ſunt, coacti, preſſiores ac duriores πιλήματα Graecis. Ita equidem Hippocratem interpretor, ut nulla jam reſtet apud ipſum difficultas.

Phlegmonae igitur Strumae non ſunt, ut recte etiam colligit Philippus Ingraſſias, neque facile ſuppurantur. Celſus vero cum credidit Strumam eſſe concrementum puris, & ſanguinis, in glandulae modum conglobatum, ſic recte ſignificat Strumam eſſe calidiorem affectum, & quandoque matureſcentem, licet non facile. Addidit praeterea, quod febres movet, halitu nimirum ſanioſae materiae quoque pacto ferveſcentis. Galenum igitur, & Cornelium nititur conciliare Philippus, dicitque Celſi ſermonem non eſſe tam amplum, ut comprehendat omne Strumarum genus, ſed tantum aliquas, quae matureſcunt, ſanguinem in ſe ipſis, & pus, habentes. Itaque de quadam ſpecie Strumarum diſſeruiſſe Cornelium, vult hic homo. Quae opinio ſi admittatur neceſſe eſt, imperfectam, & diminutam eſſe Celſi doctrinam, qui de omni Strumarum natura tradere omittens, de una tantum ſpecie ſermonem fecit: quae res cum indigna bono ſcriptore ſit, minime probabilis videtur mihi Philippi interpretatio.

Deinde diſcrepat Aëtius à Galeno, qui Strumas dixit eſſe carnes ſubcandidas facile augeſcentes, & in membrana contentas, quorum omnium nullum Galenus attigit dicens, *Strumam eſſe ſcir-*

ſcirrhum in glandula, ſive glandulam obduratam. Certe cum Aëtio convenit Auctor definitionum medicarum, qui dixit; *Struma eſt caro ſicca, quae difficulter ſolvitur.* Convenit etiam in genere definiti, neque non conſentit cum Aëtio Paulus in eo, quod dicunt ambo *contineri Strumas membranis.* Ad haec igitur dicit Philippus neglectam hanc differentiam Galeno, atque addit, hunc ipſum etiam *libro de morborum differentiis, cap. 9.* in fine poſuiſſe Strumas morbum in genere auctae magnitudinis; auctis praeter naturam teſtibus, lingua, mammis, atque oculorum angulis aequiparans. Sed neque haec Philippi reſponſio ſatisfacit, dicentis, Galenum neglexiſſe differentias, qui exactus, & profuſus eſt in omnibus: itemque aſſimilaſſe Strumas auctis praeter naturam carnibus linguae, mammarum, oculi angulorum, & teſtium; non eſt Strumas in carnibus poſuiſſe: ſed ſi probe Galenum legeris, neque haec ejus eſt ſententia, quod Strumam mammarum, teſtium, oculorum fecerit: ſed longe ſemotus à Strumis eſt Galeni ſermo.

Quid autem ad illud, quod propoſuere Paulus, & Aëtius affirmantes Strumas omnes membranis contineri, quemadmodum Atheromata, Steatomata, & Melicerides; hunc nodum porro Philippus non ſolvit; quare digladiantur inter ſe bonorum Auctorum ſententiae. Quas nos inimicitias ſi non patiamur, quid excogitamus ad componendas eaſdem? nimirum ſi concedis haec, quae ſequuntur Theoremata.

Puto equidem plane diverſa eſſe Strumarnm genera, quae & Cornelius, & Galenus, propoſuere nobis; quae tamen utraque conſtant pro his, quae ſui Auctores voluere. Porro Galeni Strumae de genere ſunt ſcirrhi, ſive hic quidem tumor ſubjectam habeat glaſteam pituitam, ſive etiam melancholicum humorem, ſive ſimplicem, ſive atrabilarium: qui communiter humores attribuuntur ſcirrho, in vita Galeni; quique humores apprehendunt, incurruntque glandulas, ſive his attrahentibus aliunde, ſive ab aliis tranſmiſſas recipientibus; dummodo tamen ſint ipſae glandulae, quae recipiant, non glanduloſa corpora, ut teſtes, mammae, lingua, & oculorum anguli: quibus non accidere Strumas putavit Galenus, *lib. de morb. differentiis, cap. 9.* ſicut opinatus eſt Ingraſſias; ſed ſimilitudine quadam hoc modo dictarum partium tumores Strumis aequiparavit.

Contraria porro ſunt in definitione Cornelii, in qua poſitum eſt non glandulas eſſe Strumas, ſed quaſi glandulas, i. e. glanduloſa potius corpora, aut cava loca, quae vaſis ſubſternuntur, uti glandulae: atque ad loca cava facile, deductis humoribus tum frigidis, tum calidis, fit in particula cumulus, ac tumor; cujus materia poſtmodum computreſcens, ſanguinem & ſaniem repraeſentat: ſive cum aliquando matureſcens, longo poſt tempore, per acrimoniam humoris aperitur, ſive cum medicamento, & artificis manu diſrumpitur. Hujuſmodi profecto Strumae difficultate ſua Medicos fatigant: atque his non bene praeſcindentibus vitioſas radices, cum coalitae aliquando fuerint, rurſus juxta cicatrices reſurgunt, & novam curationem expoſtulant. Nihilominus cum febres moveant, & licet cum difficultate matureſcant, fit, ut non ita rebelles, neque ita contumaces ſint, ut alterae Galeni; tum ſi ad cauſſam reſpexeris, quae in toto corpore ſubeſt; tum ſi ad morbum. Naſcuntur quippe in cervice, atque etiam in alis & inguinibus; in lateribus & in mammis foeminarum, ut etiam adverterunt, praeter ipſum Celſum, Chirurgi: quae loca omnia praeter unam cervicem non addidit Galenus, ſed tantum Paulus. Addidit, inquam, Paulus, ſiquidem ex aliqua parte cum Celſo conſentit, ut dicemus poſtmodum.

Bene autem addiderunt utrique *in lateribus & adjacentibus locis*; quia experientia comprobatumeſt, omnes prope artus capaces eſſe Strumarum, ubi cava ſcilicet loca ſunt, & vaſis conferta: ita & nos etiam ſaepiſſime obſervavimus multas, tum in viris, tum in foemellis: quae tamen una potiuntur obſervatione maxima, quod principio ſunt concolores, carni proximae; vix attolluntur, & tactae dolent; mox vero, ut dicit Aëtius, accreſcunt, & rubrae fiunt, abunde longiores, quam rotundae, ut glandem referant: ob id fortaſſe, quaſi glandulas refert Celſus, & longo, ut ipſe inquit, ſpatio, detinent aegrotantes.

Ab his quippe non admodum differunt Strumae ab Aëtio deſcriptae, niſi quod membranarum contegentium non meminit Cornelius. Et certe mirum eſt, quod & Aëtius, & Paulus munitas membranis Strumas requirunt, ſed dicam ego ſuper hac re ſententiam meam. Magis autem mirum eſt, quod Paulus velit eſſe membranas, quemadmodum Steatomatis, Atheromatis, &

& Meliceridis. Porro ſunt membranae nil aliud niſi ſumma ſuperficies obdurata Strumarum, quae cum tenuiſſima, non ita facile à Medicis praecipue imprudentibus obſervantur: tu vero ſi dextere, aut manu uteris, aut oculo, ſi minus id non potes in exteriori Strumae corpore membranam advertere; luculentius hanc deprehendes in pediculo, quem vulgares foeminae ſolent vocare radicem. Haec autem non niſi difficillimo negotio ſolet exſtirpari.

Hujus quidem Celſus non meminit expreſſis verbis, ſed ſignificavit hanc nobis per illud, quod addidit plerumque iterum juxta cicatrices ipſas reſurgere; id quod recte fit propter reſiduas fibras, quae negligenter fuerunt à principio reſectae: enimvero Celſus hanc habuit opinionem, Strumarum genera eſſe duo; corpus apprehendentium profunde, & ſuperficiarie, ſicut divine ſcripſit Paulus, in hoc loco, apertis verbis: profundiores quidem maligniores ſunt; ſuperficiariae vero benignae; de his credo locutum noſtrum Cornelium; qua diſtinctione poſita, concordat etiam Guido cum omnibus.

Unus nunc reſtat ſcrupulus, vel una difficultas, quam à principio ſignificavi; quid cauſae ſit, quod Celſus unius ſpeciei Strumarum meminerit. Ad quod quaeſitum reſpondetur, id fortaſſe factum, quod ſuo tempore alioquin vitae frugalioris non obſervabantur aliae Strumae, ex craſſioribus genitae: ſubſequente vero aetate, corruptione rerum, etiam atque etiam potuere comperiri.

Alteram difficultatem exhibet Theodorus Priſcianus, *libr. primo ad Timotheum cap.* 9. qui inquit; *ſin vero magno phlegmate ſuperveniente ſolvi non potuerit furunculus, vel parotis, ſed calloſitate permanente Chaeradas fecerit.* Porro dicit hic Vir, fieri Strumas ſuccedentes ad furunculum, vel parotidem, calloſiores & duriores factas. Novum hoc & à nemine unquam productum aut effatum: tamen in promptu dicimus Strumas hic dici improprie, quod vel calloſum ulcus, vel fiſtula aptius diceretur.

Hactenus de perplexa diſſidiis Strumarum diſcuſſione. Caeterum id, quod maxime inſtitueram, obſervationem nobilem non te celabo, quae eſt. Comperta ſaepe nobis, quae primus Aëtius poſuit, concrementa ex carnibus eorundem locorum, quae

quae affinitate quadam ad Strumarum naturam accedunt, & materiae acceſſione augentur. Inter caeteros autem id vidimus in Matthaeo Riſtayno, quem Illuſtris vir Vincentius Strambonus, Dux Salſenſium curandum commendaverat, in latere Abſceſſum diu paſſum: ex qua re diſcis etiam, quod in lateribus, veraci Cornelii teſtimonio, Strumae oriantur.

Tandem & inter reconditae naturae Abſceſſus illud erit annotandum, *tubercula* quaedam planiora, quae nulli plane viſa fuiſſent ſanie vel pure foeda, haec eadem, aperta per me pyrotico medicamento, prodierunt pure foedata, tum, inquam, in Doctore Bartholomaeo Lombardo, auditore meo, ſub maxilla inferiore; tum in famulo meo, cui nomen Angelo Aitoro, e Mirabellae oppido, ſub ala. Retulit autem utrumque glanduloſum Abſceſſum & fortaſſe *phygethlon*, propterea, quod perdolens natura compertum eſt utrumque. Item in R. P. Paulo Samblaſio, Jeſuita, qui Abſceſſum adeo ſub collo veſicae reconditum fovit, ut mirum ſit, eundem me divinaſſe; nam divinatio ferme fuit, impoſuiſſe ignem fomitis & recluſum abſterſiſſe, & curaſſe perfoſſum ad vacuitatem locum, & ferramento candente, quo demum eſt mirabiliter obductum ulcus.

Dicam in hanc rem ſimile; ex ictu, colliſuque rei gravis, & obtuſae, productus Abſceſſus in ſuperioribus thoracis coſtis, qui nihil apparens, ſed conjectura probatus, à me candente cautere adapertus, penetrans in vacuitatem repertus eſt; adeo prudenter Hipp. *l. de articulis*, colliſas coſtas principio voluit inurendos, ne, provocato per novum lentorem vitio, contererentur coſtae & malum gravius accerſeretur. Aliud *adenoſorum Tuberum* genus eſt, quod inexcuſſum jure merito vocabimus; quod cum parti cuipiam adhaeſerit ſemel, nulli medicaminum, vel valentiſſimorum, generi diſcuſſile ſeſe exhibet, nec etiam annorum longinquitate; ſiquidem ad annos viginti, atque amplius, ſtabiles & firmos hujuſmodi vidi Abſceſſus. Illud autem, cum in pleriſque multis obſervarim, & quod in memet ipſo ſenſi, teſtificabor; cum ab una capitis lotura, per aeſtatem obortum, ala ſub ſiniſtra, fuiſſet *adenoſum* ovo gallinae par *tuber*; hoc ad viginti quinque annos adhuc fero; quanquam vere non eadem mole, ſed ſub vigecuplo minor, principio quidem

dem perdolens, ab uno vero menſe, nullo dolore moleſtus.

Puellae undecim annos natae, filiae Marchionis Orioli, nomine Iſabellae Siriſali, ſectione atque uſtione multiplici curatum *Atheroma*, cujus vitium interiora thoracis tantum non penetraverat, à quibusdam urbis noſtrae Medicis famatiſſimis pro ſimplici Abſceſſu habitum, & unguentis liparis tractatum; quod ipſum tamen, noſtris pyroticis quam acerrimis principio inculcatis, nec aliqua parte ceſſerat, nec fuerat quicquam emotum. Quas ob res ad extrema tandem devenire oportuit, collega Franciſco Moſcha, Medico peritiſſimo, atque aliis conſentientibus multis: quae cum praedixerim, cogor nunc reliquam Abſceſſus productionem attexere. Paſſa jam fuerat nobilis puella ſeptimeſtris noſtrae curationis taedia; cum jam immuni ac liberae, ut videbatur, ſubrepit dexterum in brachium eryſipelas; ad quod incurſionis genus praevertendum, fuerat in ſiniſtro fonticulus excavatus primordio; verum, ut dixi, fruſtra. Adeo, ſcilicet, memorabili exemplo praevalet aſſuetudo fluxionis huic noſtrae Medicorum providentiae: adeoque etiam fonticuli revulſorii plerumque vana eſt proviſio.

Cap. VI.

De Bronchocele.

Bronchocele, teſte Joanne Langio *l.* 1. *epiſt.* 1. 43. tumor eſt pendulus circa guttur, à bocii ventroſi poculi ſimilitudine appellatum; inter cutem & aſperam arteriam, auctore Celſo, increſcit; in quo, modo caro pituitoſa, modo humor aliquis melli, adipi, aut pulti, ſimilis, membranula includitur. Interdum etiam pili, minutulis oſſibus mixti, reperiuntur diuturna (quod *l.* 3. *epiſt.* 4. addidit) alteratione, ac putrefactione: nam lignum Quercinum, ſub terra defoſſum, mutatum in cotem lapideam, hiſce manibus erui. Alterationem autem explicavit Martinus Acakia, *in lib.* 2. *artis curativae ad Glauc.* Pro humoris, tum calore, tum concretione, & caloris magnitudine, temporiſque ſpatio, aliae atque aliae formae in aliis & diverſis Abſceſſibus fiunt: nempe durae, molles, liquidae, ni-

grae, rubrae, flavae, albae. Craſſam enim materiam in duritiem, temporis proceſſu, cogit calor vehemens, quae ſi nigra ſit, carbonis ſpeciem repraeſentabit. Mediocrem vero calor mediocris in pus mutabit, liquidam digeret. Haec quidem, communi omnium ſententia, Bronchoceles eſt materia. Verum ego, quae compererim in reſectis compluribus defunctorum Bronchocelis referam.

Anno Chriſti 1625. Julio, eſecta Bronchocele cadaveris, educta Struma librae unius pondo, quae ſic adſtricta gutturis venis, ut nae mirum fuerit quomodo avulſa. Tempora huic homini preſſa atque invicem adducta ſic, ut confirmaret aperte judicium phyſiognomonum noſtrorum, qui temporum anguſtiam naturalem ſtrumarum effectricem ponunt.

Anno 1626. Februario Bronchocele, in homine opifice inauratore, anteriorem totam colli partem, quam δειρὴν graeci vocant, apprehenderat, alto plus quatuor digitos tumore: qui *aneuriſma* exiſtimatus eſt à compluribus, propterea, quod ſub eo, vivente homine, perſentiretur pulſatio non exilis. Nihilominus, id equidem retuli ad jugulares arterias, quarum ex ſuimet compreſſione neceſſarius erat ſenſus. Reperta eſt cyſtis ſanguineae prope membranae, quae, amplo veluti ſacco, ab externa facie ad uſque trachaeam arteriam ab ea compreſſam extendebatur. Intus laminulae, veluti ſanguinea concrementa, & carnes, pulmonis atrioris ſubſtantiam referentes, univerſam loci amplitudinem complebant; niſi quod ſuperne concretus humor flavidior, gelatinam vulgarem propemodum referens, exiſtebat. Diſces nunc uno noſtro parergo corollarium, quod eſt. Non injuria quidem magiſtro inauratori productum iſtiuſmodi vitium: quod genus opificum, Joannis Langii judicio, mire ſubjectum eſt Bronchocelis, viroſo argenti vivi contagio.

At Bronchocelae, quae multifidae ſunt, glandulas continent praerubras, & praeduras. Tales enim viſae, in puella Parthenophyllacii D. Mariae viſitantis pauperes, per nos ſecta in domo ejuſdem Templi, Anno 1625. ſpectante Andrea Sgambato, viro digno, qui centum annos vixiſſet.

De frigidis Abſceſſibus plura quidem eſſent inſerenda, ſed cum nemo celebrius, Petro Argelata, *Chirurgo ſuo opere, l. 1. tract. 2. de hac materia, & ſimul de coſtarum frigidis Abſceſſibus*, ſcrip-

scripserit, tanto libentius, quod Medici nostrates hos non cognoscentes, eosdem credant esse calidos, benevolum Lectorem eo remittere voluimus, qui tibi abunde satisfaciet.

Cap. VII.

De Abscessibus Sanguifluis, sive Aneurismate.

Abscessus nos *sanguifluos* vocavimus, *qui ex multo effuso in sinum aliquem sanguine, seu simplici, & solo, seu cum aliis humoribus, superfluitatibusve, & solidarum partium fibris permixto conflantur.* Ex hoc genere facile, per nostros omnes, *Aneurisma* est, de quo primum dicam: mox enim non, praeter hunc, sint & alii *Abscessus sanguiflui?* disputabo. Quod ad *Aneurisma* pertinet, facit vocabuli obscuritas, ut ab ipsius declaratione ducendum sit initium. *Aneurisma*, vox, ab unis Graecis recte propositum, ab Arabibus nostris auctoribus, & hujus factionis amicis, dictum est *Emborisma*, *Aphorisma*, *Hyporisma*, & aliis hujusmodi corruptis semper vocabulis: e Latinis quidem primus eorum, quos equidem legi, Hieronymus Montuus enervationem transtulit ab α privativa particula, & τοῦ νευροῦ, quod quidem etymon non probatur; tum praeterquam, quod nesciveris, quo referatur; cum specie differant nervus, qui sedes non est affectus, & arteria, quae sedes est affectus. Ego igitur credo dici, *Aneurisma* ἀπὸ τοῦ ἐυρήνειν, quod est exilire, effluereque; quamquam de nominibus, curiosos nos esse disquisitores non debere, monuit Galen. *l. 6. meth. med. cap.* 1. & *aliis in locis quamplurimis.* Quapropter, quae natura sit rei, brevi praestat inquiri. Circa quam rem ita magna fuit scriptorum dissensio, ut etiam de genere controversia fuerit: aliis volentibus affectum hunc esse à causa externa, id est, ab ictu violante, scindenteque, arterias: aliis referentibus humorum irruptioni, quae producat aut inchoatam solutionem, aut tumorem, aut Abscessum: aliis vero, non discretis causis utrisque, dicentibus, dilatatam arteriam citra effusionem sui sanguinis: aliis vero cum effusione extra vasculum. Et qui sanguinis effusionem credidere, tum transcolationem arguerunt, quae sine solutione est; tum cum solutione, vel ex perruptu absoluto, vel ex divisione,

vel apertione. Hi *modi* ſunt omnes, quibus *Aneuriſma* creari dixere priores. Diſputatum à pleriſque eſt, & à Joan. Baptiſta Sylvatico praeſertim, diligentiſſimo ejus rei ſcriptore, quae vera & propria ſit, ex his cunctis, *Aneuriſmatis* ſpecies & eſſentia? ego ejus diſquiſitionis non ſumo laborem, praeſertim in hoc libro, cujus mihi cancellos peranguſtos poſui. Inſtituto meo ſatis eſt, quod, ex effuſo extra vaſculum ſanguine, poſſit *Aneuriſma* eſſe; quod ſane verum eſt adeo, ut inter plurimas, hanc maxime ſententiam fuerit amplexus, tum ipſe Sylvaticus, à quo definitum *Aneuriſma* eſt, *tumor à ſanguine calidiſſimo, tenui, vaporoſoque ex arteria ſub cutem effuſo, productus*: tum Felix Platerus, in *tom.* 3. *prax. med. qua de cauſis vitiorum ab exuberantia*; qui *frequentiſſime naſcens ex effuſione ſanguinis Aneuriſma* confirmavit, his argumentis. *Primo*, quod extra cutem ſinum ſibi formaret effuſus ſanguis: quae quidem effuſio facile fit, quia arteriarum oſcula deſinunt in cutem. *Deinde*, tumor *Aneuriſmatis* rotundus eſt ſemper, non autem teres, & oblongus, teres autem alioqui deberet eſſe perpetuo, ſiquidem a dilatatione, non ab effluxu, eſſet. *Tertio*, ex vaſculi dilatatione, non humoris effuſione, profectum *Aneuriſma*, non continuo profluvia ſanguinis infrenabilia promeret: atqui promit; indicium ſcilicet in promptu ſtagnantis ſanguinis. Quod ſi videtur difficile, ut, extra ſuum, qui conſervabat, locum, effuſus ſanguis non corrumpatur, huic ambiguitati & Sylvaticus, in *eodem tractatu de Aneuriſmate*, ſatisfecit, & nos etiam occurremus. Brevius etiam, & in rem noſtram accommodatius, quod corrumpitur quidem ſanguis affatim in aliqua cavitate collectus: atque haec fuit mens Hippocratis, *lib. prognoſt. com.* 4. & *lib.* 6. *Aphor.* 20. At in *Sanguiſluis* nos ſanguinem, ſeu communiter dictum, ſeu ichoroden ac dilutum, ſtatuimus diſperſum, & cum fibris partium aliquo pacto conglutinatum, ingenio, ac vi, naturae; quae ſicut in Anomalis explicavimus, unumquodque ſuperfluum, potiſſime, cum aliqua parte utile eſt, perpetuo reducit in meliorem quamcumque valet formam, modo ne corrumpatur. Diſperſi autem ſanguinis, & veluti per grumos conglutinati, nec non univerſum in hoc affectu praevalentis ipſius, indicia ſunt; nulla in tumore fluctuatio, concolor atque ad rubrum vergens habitus exterior cutis, cumque dolore gravante venae, & caetera.

His

His sic ante propositis, illud contendo; quod si, ex arterioso sanguine, fieri ejusmodi Abscessus, doctorum omnium hominum opinione firmatum est; itemque ex sanguine venoso fieri potest: nam quemadmodum ex arteriarum tubulis suus educi sanguis potest, ita etiam e venis suus. Quod si tenuiorem arterialem sanguinem dicis, qui facile foras erumpere valeat; ego contra duplicem, & ferme cartilagineam, vasorum istorum fabricationem allegabo. Deinde si arteriis perpetuus est motus, ex adverso venis, & laxitas, & porositas, est.

Praeterea anne legisti, quae de *supervomitu* venarum Hippocrates prodidit, *l.* 2. *de morb. num.* 1.? Audi autem, quae Petrus Salius *ad id loci* interpretatus est. *Sanguis si qualitate & admixtione pravorum succorum, vel quantitate copiosior, quam sit ex naturae praescripto, peccaverit; vix amplius in venis coercetur à natura, imo saepius irritatione facta, earum aut adapertis osculis, aut rarefactis tunicis, ad diversas corporis partes effuditur; in qua effusione vel intra membrorum porositates, vel in ampla quaedam, quae inter ipsa sunt, spatia, recipitur; ex quo diversa, vel Tumorum, si in porositates, vel Abscessuum, si in cavitates receptus fuerit, genera oriuntur.*

Hunc effusionis modum, per quem sanguis e venis erumpens non in porositates, sed in spatia corporis, partes mediantia, recipitur, vocat Hippocrates *venarum supervomitum*, metaphorice sumpto nomine à vomitu proprie dicto. Qui *supervomitus*, si fieri potest, e venis universi corporis ad cerebri sinus, quid ni, inquam, fieri queat in alias ex iisdem vasis cavitates? nam quis, e gravibus causis ad effluendum, sanguini non potest esse motus? Porro, narratum est à Jo. Sehenck. *lib.* 3. *obs. med. tit. de Venis*; Religiosam & nobilem foeminam quandam monialem, cum in irruentium hostium strictos gladios, ac praesentem jam mortem intentantes, incidisset, adeo perterritam fuisse, & totis interne visceribus commotam, ut sanguis ab omnibus corporis partium meatibus continenter effluueret, & exanimis sub hostium oculis concideret. Itemque, notante eodem Schenkio, narravit Gulielmus Rondeletius, cuidam homini per omnes corporis meatus, per oculos, aures, nares, penem, ac partes alias, sanguinem erupisse, adapertis venis, usu nimio Brassicae marinae.

Porro sunt exundantis sanguinis causae multae notatae, per Ga-

len. 5. *methodi*, perque Sylvaticum *in Aneurisma declarando*. Una autem & prima est, ad raritatem resolutio, à calidis rerum occursibus veniens, igne, inquam; Sole; cursu; ira; furore; cibis acribus, & nimio aromate conditis; vinorum veterum & odoratorum potu. Praeter quae sunt & ad vasa collisus, percussus, distentus, praegravatus; violentus membri raptus atque discerptus; vincula; de sublimi loco casus; gravissimorum ponderum tractatio, atque sublatio, adjuvant; & plerumque spiritus cohibitio; vehemens efflatio; clamor; & si quae sunt hujusmodi plura. His omnibus atque aliis tum externis, tum internis causis fieri posse *sanguineum* hunc, quem dicimus, *Abscessum* non dubito: neque dubitabunt alii, me judice, qui re vera non unum aut duos, sed quamplurimos hujusmodi Abscessus vidi.

Primus occurrit Josephus Palumbus Mercularius, in compito Divae Catharinae; cui, multos menses ingravescens aequabilis tumor tibiae, diruptus sua sponte fatum acceleravit.

Similis casus fuit Graeci cujusdam hominis, qui distentione acerbissima tumoris, ad femur inferius, pone genu partem exteriorem, multos item menses, vexatus sic, ut nullus vociferandi, ac ejulandi finis esset: tandem his cruciatibus, perpetuisque vigiliis, & irrequiei cessit.

Tertius, ponetur homo Subalpinus, qui Bronchocelem praevastam, multos annos cum angore, passus, tandem ab ea strangulatus oppetiit: quam nos vitiatam partem, in Nosocomio, dissecantes, grumos ingentes sanguinis undique circumfusos, cum adnatis quibusdam carunculis, offendimus. Porro sunt mea quidem opinione Bronchocelae pleraeque, cum *supervomitu* vasorum impense dilatatorum, complexae.

Quartus, fuit homo Pausulipi villicus, qui à Petro Antonio Provenzano, Medico integerrimo, missus in Nosodochium, spontaneo subalaris Abscessus magni diruptu, acciisuque quotidiano virium, e vivis excessit. Consimilem autem tumorem narravit Amatus Lusitanus, in *centuria 6. cur.* 12. à Chirurgis male cognitum, & perperam apertum, languentem miserum neci dedisse.

Quintam mirabilis à nobis curati *Aneurismatis*, cum ingenti tumore sanguifluo, historiam, à Francisco de Natali, Doctore Me-

Medico solertissimo, descriptam, & nostris scholiis illustratam habeas benevole Lector sequentem,

Accersitus Doctissimus Medicus, Marcus Aurelius Severinus, à R. D. Anselmo Pagano, hunc invenit magno laborantem tumore, in dextero supremo femore juxta inguen? qui cum per quatuor menses à multis & omnigenis Medicis fuisset principio curatus, nullus est inventus qui benefecerit; quin imo, medicati sunt omnes semper in pejus ruente casu. Cum enim tumor fuisset quidem, principio, magnitudinis nucis avellanae, maxima cum pulsatione, ita, ut cubanti sublevaret, stragula dupla, vel tripla, superiacentia, & quicquid aliud super imponeretur; cumque jam progressu fuisset amplior factus, cessavit pulsus (veluti mihi retulit aeger) & interim, per paulatinam congestionem, devenit tumor ad magnitudinem hyemalis cucurbitae, triplici tubere fastigiatus, seu triplex monticuli jugum repraesentans. Quo tempore accedens Illustris D. Severinus, invenit R. D. laborantis jam tumorem, ad gangraenam vergentem, ac livescentem, phlyctenas plurimas circumferentem; livor etiam descenderat ad magnum usque pedis digitum, sensuque pes totus carebat; erat autem homo multis & gravibus symptomatibus vexatus, vigiliis scilicet; insomniis perturbatis; oculis gravatis veluti in comate vigili; febre continua & aliquando paraphrenisi; urina erat turbida; viresque per tantum gravamen imbecilles; denique totum crus motus erat expers, magnisque doloribus genu, tibiae, pedisque, vexatus aeger; ita, ut loco stare nesciret, semperque clamando adstantes rogabat, nunc attollerent, nunc deprimerent femur, quo requiescere posset.

Cum haec omnia perpendisset animo Cl. Severinus, enunciato de mortifera affectione prognostico, die, qui fuit 28. *Januarii*, 1641. *vesperi dedit* Nepenthes Quercet. gr. vij. *tum ad sopiendas vigilias, tum ad intercipiendos dolores; ac praeterea, novum curandi modum instituit: namque ut alii fovebant locum oleis lenitivis, ipse mandavit ut imponeretur* Cataplasma, *ex farinis aliisque corroborantibus, & constringentibus: impositio* Cataplasmate, *ac factis* inunctionibus, ex ol. Mastichino, *roborata hoc modo parte, livor discussus est; remanente duntaxat, in summitate, particula quadam sensu privata, quatuor digitorum latitudine. Videns hunc profectum, primo Julii expurgavit corpus,* decem granis Antimonii, peculiari suo modo praeparati; *quo superne & inferne evacuavit, per superna quidem maximam humoris phlegmatici, nimis viscosi, copiam;*

piam; per inferna vero acutissimos humores, nempe prasinam, vitellinam, porraceamque bilem, nonnulla cum conferentia ac virium toleramtia. Porro concessit continuo febris; tumor insigniter decrevit; somnum recepit languens; & tandem omnia vel abolita, vel imminuta sunt, symptomata. Et quoniam, à tumore ad pedem usque, longe productum erat oedema, adhibita sunt balnea, ex corroborantibus, & vim exsiccantem habentibus: quibus indies applicatis, sensim excussus est tumor; licet hic deinde recurrerit, humore aggregante plus justo, partis tum propria imbecillitate, tum caloris inopia. His jam peractis, post tres dies à medicamento, particulam illam emortuam incepit segregare natura: qua re perspecta, die Jovis, quarto Julii, super necrosi prehensas partes, imposuit ignem artificialem quibusdam inditum pessulis; qui ignis, à Cl. Viro dictus per fomitem, repetitus, & inculcatus, per quinque dies mane & vesperi, donec destructa exstiterit necrosis. Sublata eschara, apparuit membrana carnosa, multis partibus perforata; tumor vero grumoso, & nigro, sanguine plenus. Quo viso die Martis, nono supradicti mensis, imposuit ferramentum ignitum, latum, & deinde cauterium praegrande, itemque ignitum, circumquaque comburendo, & desuper illinendo larido loto, *dedit* Cataplasma. *Die vero sequenti, immisit intro dicta ferrea instrumenta & alia desuper duo, eductaque est plus sanguinis libra, vesperi; deinde tandem* Cataplasma *imposuit: nocte autem exivit aliquantum sanguinis pravi odoris. Mane Jovis, undecimo ejusdem mensis, eadem candentia ferramenta, quae continenter exstinguebantur, perinde ut in aquam conjecta; quibus cauteriis usus quaternis, tum crassis, tum latis, vesperi sublato* Cataplasmate, *extraxit grandi cochleari sanguinis plusquam duas libras. Mane vero sequenti, iterum immisit supradicta ferrea instrumenta ignita, continenter educto sanguine grumoso, ac fluido, graviterque olente; qui pravus odor indies augebatur: vesperi autem, ejusdem, sic descripti sanguinis eductae, cochleari, plures quam duae cum dimidia librae: tunc vero immisit in latam lacunam pulveres corrosivos, id est,* chalcanthum rubrificatum, squamam viridis aeris, sal Ammoniacum, & alumen sciffile: *desuper vero immisit* unguentum Aegyptiacum, & turundas, eodem Aegyptiaco illitas, *superaddito* Cataplasmate *concoctrice facultate excellente prius. Hoc modo medebatur vigenis, quaternisque horis: interim extrahendo copiam immensam corrupti sanguinis (Tabo à Latinis dicti) intolerabilis prorsus foetoris, usque ad decimum septimum supradicti men-*

menſis. Tamen, decimo quarto die, forcipe, excidit fruſtum carnis cruentae, quam comparaſſes ſpongiae, pondere plus minus unius libra: poſtridie, eundem medicamenti uſum retinuit, verum id adhibuit parcius. Die vero Martis, decimo ſexto ejuſdem menſis, minime ſe madefecit pars ejuſmodi ſanguine; ſed viſa tantum putrida caro, apparueruntque funiculi, venarum, arteriarum, tendinum, & muſculorum, fibrae computrefactae, foetorem reddentes plane abominabilem; maxima parte extractae, non tam multam portionem, mane ſequenti, videns, voluit imponere mundificativum. Die vero Jovis, qui fuit octavus menſis praedicti, lota parte vino, melle, aqua vini, ſale, atque Aegyptiaco, *quod adhibitum fuerat antea, poſt extractum nervum putrem, longitudine ſemipalmari, atque etiam carnem putridam, inventum eſt ulcus mundum: quam ob rem viſum eſt imponere mundificativum, & ſequenti die, qui fuit decimus nonus, ulcus totum apparuit repurgatum, & os denudatum, latitudine unius digiti, & longitudine ſemipalmari. In quam, verſus faciem, & in totam cavitatem, inſperſit* pulveres catagmaticos, *ſpiritu inſufflato per fiſtulam arundineam: quoniam autem cavitas erat vaſta, tam ubere copia filamentorum carptorum ex linteis, in turundas, ſe non ſuppeditante, juſſit ex* ſtuppa Lini *ſubtiliſſima has praeparari; cujus in qualibet medicatus requirebatur* ℔ß. *Deinde aucta carne ex* goſſypio *turundas parabat. Quod autem ad os attinet, ſic illud curare ſuetus: inſpergebat ſuper os* catagmaticum *modo memoratum* pulverem; *deinde ad hos, quoquoverſum diffundendos, modico aquae ardentis affuſo, poſtmodum aptabat turundas madentes vino medicato: atque haec diebus his, Solis & Lunae, h. e. vigeſimo, vigeſimo primo, & vigeſimo ſecundo. Die vero Martis, ſeu vigeſimo tertio, lavit ulcus,* aqua gurgitelli. *Oſſi medens, impoſuit, praeter ſupradicta,* ol. cerae rectificatum & unguentum de gummi Elemi, *in petiola, ad aequum commenſum oſſis, h. e. ſecundum longitudinem ejus, & latitudinem: turundis vero inducebatur* mundificativum *conſtans ex* melle, terebinthina, *ac pulveribus ante dictis. Ex priori vero mundificativo, addita pauca* farina hordei, *confectum eſt hoc* Cataplaſma, *impoſitumque ad partes exteras; quod medicamentum plurimum eduxit puris. Die vero vigeſimo quarto, obſervatum os aliquantulum nigricans; ſed caro, quia jam deterſa, rubidior, pleniorque ſinus; quare & minori turundarum apparatu deinde fuit opus: tunc impoſita eadem medicamenta; pariter, & die ſequenti*

quenti. Die vero Veneris, qui fuit vigesimus sextus, quoniam ulcus abunde manabat sanie, bis quotidie solvi necessum fuit; quae medendi ratio ad usque secundum Augusti servata est: & quia pes totus a summo genu, dolore nimio, premebatur, nervique apparebant sub poplite convulsi, sunt hi continuo remolliti & illiti, oleo lumbricorum, *itemque* ol. cerae & terebinthinae & adipe Gallinae. *At vero, tertio Augusti, immodica sanie ulceris cogente, impositae sunt turundae siccae, ex carptis filamentis linteorum mundorum, cum frustulis spongiarum; in abstinentia contentus aeger. Hoc modo dolor supradictarum partium mulcitus est; in lavacrum vero additum* centaurium minus, *quo victus, & medicamentorum, usu, continenter ulcus proficere visum est, caroque recte ali. Die vero quarto & quinto mensis Augusti, mane, appositae turundae madentes, memorato supra mundificativo: vesperi vero eaedem siccae imponebantur, nullo tamen tempore suo ossis medicamento relicto; quod idem repertum, die sexto, carne aliquantulum obductum; quae caro sicciori-bus nutrita medelis indies accrescere coepit, sinumque complere: usque ad septimum hujus, turundae impositae siccae. Quoniam vero die Jovis, octavo, fortassis aegrotantis errato, offensum est ulcus nimiopere madens & caro defoedata; insperfi sunt pulveres consueti, tum sicca filamenta; mundificativum vero vesperi subditum, ejus diei: mane sequenti idem prorsus modus; sed os undequaque contectum carne praepurgata, & belle rubente, impositum* oleum cerae & terebinthinae *cum pulveribus supradictis: sed & vesperi auctior puris modus, inde & dolor genu, tibiaeque, exacerbatus est. Ideoque ad exsiccandum tantum humorem decretum est, ut ter diu solveretur ulcus; quod & postridie factum. Vesperi tum, inventum est pus modice cruentum, similiter & die decimo, mane, meridie, & vesperi; madefacta linamenta sunt* aqua gurgitelli, *in qua decoctum fuerat* centaurium minus. *Die vero Lunae, gratiori colore repertum ulcus, dolor remissus & reliqua, de more, peracta. Die Martis, duodecimo Augusti, absterfum ulcus* Vino, in quod immissi pulveres sarcotici *supradicti*, ex quo Vino expressae turundae in ulcus injectae. *Retenta est haec medendi ratio, donec ad unguem repletum est ulcus, nihilque mali fuit reliquum, nisi quod oedema tibiae non abstitit diu. Cui finiendo, ceterisque causis foventibus submovendis, mense Octobris & Novembris, expurgatum corpus cathartico; propinataque longa* decocta Sarsaeparillae; *fotumque crus totum* vinaceis,

ceis; *probataeque inunctiones adhibitae: quibus medicamentis bene se habuit, jamque rectus incedit, innixus aliquantulum humili baculo, absque quo fultu, suo fruitur incessu etiam aliquando. Directori, ac Auctori, Deo laus & gratia in aevum esto.*

Scholium.

EX multis omnibus, quae venire cuiquam in mentem possunt, praecipuum est *Problema*, qui factum sit, ut principio tumor hic cum pulsatione vehementissima conjunctus, postremo vero, exors illius fuerit? adeo, inquam, vehementem pulsum initio retinuit, ut ne dum manu, sed oculis fuerit conspicuus; ac ne dum quidem una particula, sed & universo Tumoris corpore, praeterea, molestus adeo pulsus, ut etiam auditu perstrepens aegrotanti misero videretur serra serrari, funibus praetensis discerpi ac lancinari; quid, quod trepidi perpetuo adstantes, ne, tantis pulsatoriis doloribus, succumberet aegrotans: quare, faciei jam Hippocraticae homini assiduo adstitere custodes domestici, & sacerdotes, piique viri; qui jam discessuro praeforent in officiis memorandae vitae futurae. Ad haec, quod stragula triplicia superiora excussu summo, instar manuum continenter attollentium, diducebantur ac sublevabantur, noctuque, diuque. Denique quod sit summum omnium, & confirmatio plenissima, atque certissima; Medici ex universa urbe praecipui, atque indies lectissimi, ad consultationes acciti; hi quidem plumbeas deligationes, cum plumbea lamella; hi Comitissae inscriptum ceratum Varignanae; hi embrochas adstringentes; hi emplastra de pelle arietina, aliaque ad ramices & hernias celebria; hi denique aduque nivis Nicolai praecepto necessario usum dicebant compulsum; administrarunt. Istorum vero omnium hi continenter abscedere; hi quam citissime sese expedire; hi vix audire & parumper consistere; hi cum protestatione mortis certissimae consultare; hi refugere ab horrore & calumniae periculo; hi vespillonibus hominem & libitinae devovere coeperunt. Fuit & famigeratissimus hercle Medicus, qui, viso statim casu, piamen crucis, ut fit pro luce perpetua, tantum aegro praetulerit. Ita rem summe extremam certo crederent omnes; ita nil quidem

fuit certius *Aneuriſmate*. Verumtamen, ipſe inſtans, & quid, dices, abolitus pulſus? nimirum hic *Aneuriſmatis* perpetuus & pathognomonicus eſt.

Hanc equidem ambiguitatem, ut diſſolvam, ante mihi praeſtruam aliqua, quae ſunt haec. Primum anteacta vita decumbentis laxa, nimis commeſſationibus, crapulae, Vini meri potationibus, & Veneri, dedita; intempeſtivae item corporis agitationes atque jactationes tum à prandio, tum à coena, quotidianae; quae res, ſcilicet una cum ſint cumulatae omnes, promptas potuerunt parere cruditates & ſuperfluitates. Porro cum plurima mihi ſe obtulerint *Aneuriſmata* viſenda, quae quidem αὐτόματα ſuaque ſponte obvenientia fuerunt, voracitatis atque adeo cruditatis, ſoboles, viſa ſunt omnia: quanquam, ut vere dicam, ſanguineam impuritatem & ἴλυν, ſicut Galenus, ad Glauconem ſcribens, vocavit, agnoſcunt communem parentem. Ita etiam plerumque cachexia quidem omni, ſed praeſertim aevo noſtro Syphilia, proficiſcuntur. Sed haec obiter obrepſere, dum *cauſas externas* ſequor, quae Pagano noſtro vaſtum *Aneuriſma* peperere. Nunc autem *internas*; verum ex his, paucas & reconditas exponam, quae altius repetendae ſunt in hunc modum. Per Galenum, perque Anatomicos doctos, per ipſam Anatomen, & αὐτοψίαν, conſtat, nonnullam eſſe venarum & arteriarum anaſtomoſin, i. e. utrarumque oſculorum communionem; quantum enim arteriae materia ſanguinis egent, ad ſpiritum colligendum & confingendum, tantundem venarum ſanguis opus habet, vivida luce, & actu perpetuo, ne corrumpatur, atque adſcito quodam nitore ac ſplendore fruatur: qui quidem uſus, quantum per inculpatum corporis ſtatum, atque integritatem, pulcher eſt & probatus, tantum, per ſiniſtram valetudinem, teter eorundem eſt abuſus & foeda labes. Porro, ſi copia multa, & inquinamentis multis impurus ſubeat ſanguis in arterias, tum inſuper labefactari vitales functiones, & conturbari ferme omnia, circa ternorum principiorum felices gubernatus: ad haec, ipſa vaſa arteriarum ample diſtracta, quae ſua ſponte diſſiliunt, laxanturque, ita ut vim ſolutionis experiantur.

Hoc in nobili Viro facile per antedictas cauſas advenire potuit. Quoniam igitur ſecundum femora, praecipue, dextrum agi-

agitabatur, atque exercitabantur hujus lateris partes, & haec vasa subinde debilitari, ac laxari, maxime debuere; atque adeo arteria emenso primo ramo iliaco, postquam cruralem init, hic debuit diduci nimium & percelli; sic ut *Aneurisma* produceretur: quare in eductam jam cavitatem, irrepentes ubertim, & ample, spiritus, sic ingentem palpitationem, & gravem pulsum, initio induxerunt; ut jam non miremur amplius, quod triplicia cubilis stragula, ac tegmina superiora, dissultu perpetuo, magnoque, spirituum, sublevarentur; neque miremur etiam amplius afflictatione inquietum, ac turbatum, nostrum aegrotantem.

Jam vero quod spectat ad abolitam sub fine pulsationem, non fiet sane mirabile, si perpenderis ac discreveris, ex magno quidem morbo pejora incrementa. Nempe arbitror, ex late diffluente intra vas sanguine, & infinito ipsius dissultu, quandoque, factam vel apertionem, vel emissionem, ἢ διαπήδησιν; per longos igitur menses inhaerens extra sanguis, qui computruit, Hippocratis doctrina; qui dixit, sanguinem, in cavitatem quampiam extra venam fusum necessario putrescere; sic secum computrefecit & arteriam; siquidem enim durissima praeroduntur adhaesu putrido, quanto magis aut modice dura, aut nonnihil mollia, quale corpus arteriae dixeris? Habes nunc *Problematis* enodationem apertam: quippe ubi dissoluta arteria fuit, dissoluta fuit & pulsatio; subinde verum, quod dissoluta & pene corrupta fuerit arteria; tum gangraenae Abscessu; tum eductis sub ulceris funicule arteriarum; tum eadem ipsa pulsus privatione, dolorumque immanitate: quae omnia symptomata soboles fuere dissultantis & verberantis, perpetim, arteriae.

Alterum nunc supereſt, quonam pacto, vel non secuta immensa sanguinis profusio post exulcerationem, vel quomodo obductum fuerit jam diffractum arteriae vas? sed omnes hos sedare strepitus argumentationum, vel uno licet objectu valentissimi ignis, quem & principio quidem, antequam aperietur Tumor, & postquam apertus est, quotidie inculcavimus: ad quod ignis beneficium omnia bona, i. e. primariam hominis & citam, uno menſe, libertatem recuperatam referas indubitato.

Porro quod incantamento, vel ope magica, tam insuperabile malum superaverimus (ut quidam nostris ex aemulis dixerunt) tum ridiculum, tum invidentiae ore projectum, apparet: incantamenti certe vim, & magicam praestantiam, aemulatur & exaequat, rite recteque comparata, apte accommodata, & opportune administrata, vividi praesidii, manusque divinae, vis, quod ignem appellamus, energiâ: hujus quanta sit virtus, amplitudo, & inter cuncta Medici adjumenta, majestas in opere pyrotechnia, fuse ac plene per nos est credo demonstratum.

Hactenus de *Problematum* enodatione, primo propositorum: reliquum esset nunc satisfacere nonnullorum subtilitati, qui quaerent, absolvi se ambiguitate, ac perplexitate, binorum nominum aut appellationum, in unum veluti coalitûm, quod huic vitio adscripsimus, tum *Aneurismatis*, tum *Abscessus sanguiflui!* sed hanc difficultatem, si perspexeris acute, nullam & vanam feceris ipse: siquidem *Aneurisma* protogenitum est vitium; *Abscessus* vero *sanguifluus* δευτερότεκτος: vel *Aneurisma*, dum pulsatio persistit, & dum ex arteria facta non fuit effusio, revomitusque, sanguinis; *Abscessus* vero *sanguifluus*, postquam illa humoris facta est effusio, exundatioque: porro, factam affectionem utramque quid vetat? utrumque vero quis negat? *Aneurisma*, cum prae se tulerit tam grandem, tamque doloriferum, palpitatum; *Abscessum sanguifluum*, cujus humoris tam multa copia per cochlearia multis diebus exhauserimus. At de re ista jam satis.

Alii Casus demonstratu digni.

1. Subpuncto temere *Aneurismate* thoracis à Presbytero, Medicum se profitente, haud multo post tempore defunctus homo. Chirurgus vero insolens, expulsore nullo, sponte de urbe tota in posterum exulavit.

2. *Aneurismatis* vi, sub poplite abditi, mortuus est misere sutor quidam calcearius.

3. *Aneurismate* ad sternum, Syphylia cachexia, producto, commortuus alius.

4. *Aneurismate*, à prava phlebotome, praereptus Calaber quidam.

5. Micat *Aneurisma* perpetuo, ab perversa phlebotome productum, Religiosissimo P. Puderico, Jesuitae, sub cavum bra-

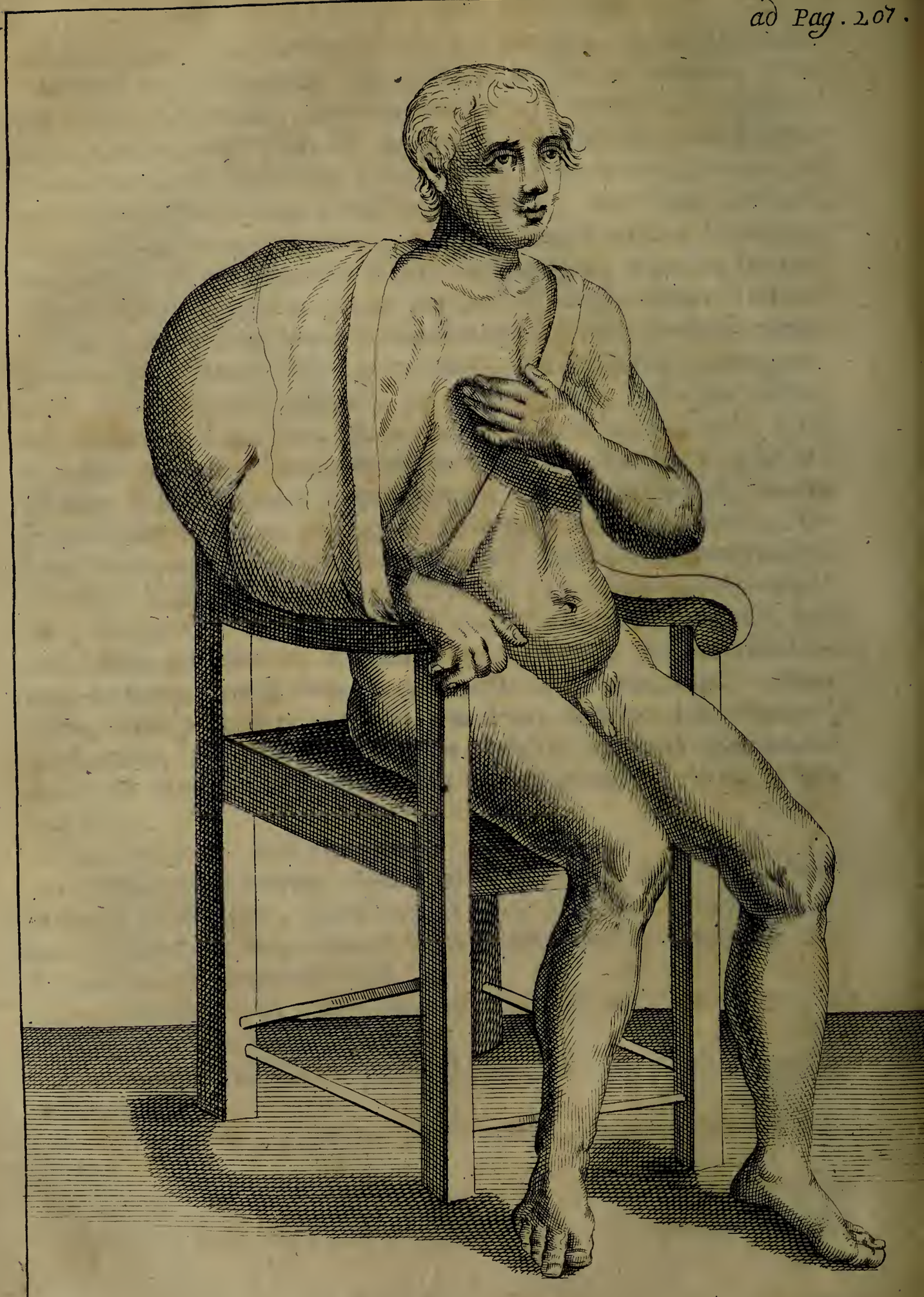

brachii dextri; cujus pulsu, ac distensione, productum alterum *Aneurisma* minus, sub vas cephalicum.

6. Jurisperitus Gallipolita factus gibbus est, *Aneurismate* sub medio sterno, per se ipsum discusso, sive fortassis abducto; quod ovo majus non erat.

7. Ceterum, fuit & qui internum expertus, Aloysius Loapane, Burgundus, arteria coeliaca, ut locus pulsatione perpetua tortus indicare videbatur, dilatata. Inde periodicos hebdomadis dolores acerrimos, nec alio, quam, *nepenthe Quercetani*, placabiles, perpeti suetus; itemque vigilias; anorexiam: atrophia denique, & lenta tabe, mortuus est, in Valetudinario incurabilium phthisicis dicato; quod in Pompejano prope Taebias, à Galeno memoratas, colitur. Creditus homo miser incurrisse malum, à voracitate, & meracitate, inaudita; consuetus ad sitim venandam, & ad vanam ostentationem, vorare vasculorum, ex rubra argilla tornatorum, fragmenta.

8. Curatus autem ab ejusdem arteriae pulsatione molesta, verum non consummata affectione, Carolus Nenna, Joannis Doriati Corregi auriga fuit; qui quantum mero, & esca immodica, primum se compleverat ad morbum excitandum, tantumdem etiam, abstinentiae Cereris & Bacchi parcitate longa, ad se restituendum, usus est, me hortatore.

Sed istos omnes facile superat casus Hispani cujusdam, gracili, adustoque habitu, hominis; cui brachium usque ad summum humerum & anteriorem thoracis partem, quae ad alas spectat, tam nimium extumuerat, tam ample distentum fuerat, ut confectus dolore perierit; cujus turgoris immanitatem videre Medici, & Chirurgi, omnes Sacri Incurabilium domicilii, & ad hunc locum proxime habitans, Bernhardus de Magistris, Medicus, & Astronomus, non vulgaris. Qui Tumor sic nobis opificum manu repraesentatus est.

CAP. VIII.

De Gangraenode Abſceſſu.

NE me quis putet ineptire, qui, privatis à me propoſitis *ſelectis Abſceſſibus*, vulgatae nunc cognitionis aliquem interſeram, qui *Grangraenodes* eſt. Equidem longe diverſam gangraenae generationem, ac modum, pono, quam pleriſque viſa videntur. Hanc primus deprehendiſſe, diſertiſque verbis expoſuiſſe, creditus à nonnullis eſt Hieron. Fabricius, qui (licet hunc etiam Fallopius attigit) *lib. de tumor. praet. nat.* 2. *partis chirurgicorum operum*, primo *Gangraenam* poſuit ex influxu, id eſt, ex humoribus quibuſdam venenoſis, ad partem aliquam allapſis, qui calidum ejuſdem nativum extinguunt, & membrum in mortem praecipitant (id quod in febre continua maligna, & peſtilenti fit) & cum dolore graviſſimo, & puſtula quadam, ſub qua eſt macula nigra, extremis ut plurimum partibus, ut pote pedis pollice, ad uſque tibiam & totam coxam, brevi tranſcurrit.

Alium ego *Gangraenae* modum agnoſco, ex Abſceſſu, inquam, & corruptione ſubjectarum quarumlibet partium ſolidarum; puta oſſis, cartilaginum, chordarum. Et ex oſſe quidem male habito credo fuiſſe, quam Illuſtri viro Domino Arithmanno Pignono, Marchionis Oriolenſium fratri germano, curavi, ſecundum totam tibiam ſiniſtram ex talo progreſſam. Ab oſſe, inquam, progreſſam opinor; tum quod perpetuis podagrae incurſibus ſubditus fuit hic Vir, tum quod confeſtim, & à principio, ſe prodidit alienatum os utrumque; quapropter, non multo poſt tempore, neceſſum fuit totam exſecari ſerra tibiam, & mutilari; ex quo affectu ſeptuagenarium, & ſupra hominem evaſiſſe ſoſpitem, mirum etiam atque etiam fuit. Favet autem mihi non parum Ambroſius Paraeus, qui *chirurgicorum operum ſuorum lib.* 11. *cap.* 12. profeſſus eſt, in *gangraenis* humorum influxibus interdum oſſa primum imbui, atque ab his inflammationis initium habere; quamquam aliter eruditiſſimo viro Collegae meo, Mario Schipano, viſum eſt; qui credidit ex venenato humoris, qui per febrem invaluerat, influxu profectum

ctum marcorem. Utcunque apparet *Gangraenam* fuisse ab influxu; res, quae parum est adversa nostris hominibus, qui *Gangraenas* omnes faciunt solum à partis inflammatione consequentes.

Sed & aliud in hoc argumento aperiam; rem quidem, quam à me frequentissime in Nosodochio Incurabilium observatam novere plerique docti, qui me nova quaedam administrantem persaepe viserunt: *Gangraenas, & cum necrosi Abscessus, lente accessisse atque exstitisse, ob vitiatos infra tendines ac nervos; qui antipathia quadam, & occulta humoris proprietate potius, & prius quam carnes, aut musculi fuerint obsessi.*

Cap. IX.

De certis partium Abscessibus.

HAC jam majorum, & genere vagantium, Abscessuum exposita serie, deinceps alios partibus definitos, & circumscriptos enarremus; sed ita, ut brevitate quidem legentes alliciamus, varietatis vero, & novitatis gratia recreemus. Quis autem perbrevis inspectus pretio, placituras raritate ac lepore narratiunculas non coemerit?

§. 1.

De ventricosis Abscessibus.

TUmor mammae ventricosus adeo, ut anguriam aut melopeponem, quam maxime fieri potest, mole adaequaret, ejusdemque formam repraesentaret, observatus à me est, in Sanctimoniali Templi splendoris foeminae, vetula, cognomento de Georgio.

§. 2.

De Hydrocephalo.

EST *Hydrocephalon* puerorum quidem affectus proprius; ſed non ſic, ut grandes aetate non tentet quoque. Hippocrates enim, *lib.* 2. *de morb.* nulla aetatis diſtinctione, & ſi qua eſt illa in viris maxime propoſita, ejus morbi meminit. Quanquam non admittit facile hoc in viris Pet. Salius, ob ſolidam ligamentorum oſſeorum firmitudinem. Quod ſi tamen eveniat, ex malefacta vinculorum materia, ſuccubiturum ante hominem credit, quam iſtiuſmodi ſuturarum hiatum paſſurum. Nihilominus Hier. Montuus, in *puerorum pragmatia* meminit, opifici furnario caput auctum ad tantam magnitudinem, ut cum naſo facies occultaretur; cui ſimile *hydrocephalum* mihi viſum eſt hoc;

Hydrope extumeſcens monſtroſe caput obſervare licuit, Anno 1600. in filiolo Magnificae lectiſſimaeque foeminae Claricis Caraphae, nonum jam menſem nato: cui à quinto natalium menſe coepit inire tumor; qui poſtmodum auctus eſt adeo, ut circumductus funiculus non brevior eſſet, quam duorum palmorum, & quinque digitorum tranſverſorum, communis menſurae. Creditus à me tumor eſt cerebri intercapedinis, multa humorum copia turgentis ita, ut commiſſuras omnes oſſium, & frontis medii aperta vacuitate teneret ample diſtractas, & circa inferiora diſtentum convulſumque crus dexterum. Revulſi ad obtutum inferiorem oculi, ex ulcuſculis vero in capite ſpontaneis, ad denudationem uſque oſſis, cutis diffiſa, quae ipſa capiti praetenuis, nulla extrinſecus mollitudine. Lapſi ſponte aliquot dentes, quos ab uteri clauſtris tulerat. Ad poſtrema morbi tempora non ſugenti lac infundebatur ex cochleari. Infans hebes, & ſopitus fere perpetuo, nil unquam obſtrepens, aut ore ſignificans, morbo ſuccubuit non multis ab extreme aucto ipſo diebus; cujus Imaginem hanc mihi Pictores opifices excudere voluere.

His ſimiles Hiſtorias ſcriptis mandarunt Albucaſis, 4. *chir. cap.* 2. *F.* & Razes, *in l. de morb. puer. cap.* 3. & Philippus Ingraſ-

gaſſias, *l. de tumor. praet. nat. pag.* 380. Qui retulit de puero quodam bimulo, cui per *Hydrocephalon* ſuperiores omnes, & legitimae ſuturae, praeter unam lamboidem, quae parum hiabat, ita erant diductae, ut aqua incumbens cerebro diaphanam per cutem appareret.

Hydrocephalus etiam ſummae magnitudinis, qui viginti quatuor libras noſtrates, certa ſectionis fide, contineret aquae, deſcriptus eſt à Guilielmo Fabricio Hildano, *cent. chirurg. l.* 1. *obſerv.* 10. *Edit. Baſileae, editae Anno* 1606. In qua ſua obſervatione, cum pleraque digna *Problemata* non enodarit, Vir alioquin eruditus, enucleabimus haec nos libenter.

Quod è robuſtiſſimis parentibus ortus puer hic, languido capite prodierit, referendum eo eſt, quod duro homines corpore, & hac ipſa firmitatis fiducia, arbitrario & prompto qualicunque victu, & potu, quantocunque uſi, vim ſuperfluitatum inſolentem congerunt; ſic obſervatum eſt mihi plerumque ex ſanis & praefarctis parentibus, morboſos ac tenues obortos fuiſſe filios.

Sed quod non profectus utero *Hydrocephalus*, verum jam ſeptimeſtri puero iniit malum, eam cauſam puta; quod ſub materni clauſtri foco, fomentis vegetior pueri calor noxam praeterfugere potis erat, inde elapſus eam vim amittere, & cauſſis ſe ſubjicere morbiferis jam paratis lente aſſüevit.

His vero ſeptimo ſe menſe ſubdidit, quod judicationibus aptum eſt tempus, & prope fatale.

Quod integris jam viſceribus reliquum corpus non alebatur, non mirandum fortaſſe ptopterea, quod ſimilares noxae non apparent, bene ſe habentibus alioquin organicis.

Nullo id progreſſo morbo factum, admitto, quin imo ſi variolae & morbilli, exanthemata denique alia praeceſſiſſent, praecurriſſet utique malum, & hunc morbum miſer non incurriſſet puer.

In lethargum incidit non incongrue ſapientibus, nimirum aquis, quae ſtagnantes, trigeſimo jam menſe ſulphuream anathymiaſin & narcoſin inducere debuerunt.

Mature e lethargo deceſſit, quod & veternus minatus videre potuit, lethaliter jam preſſis omnibus cerebri receptaculis.

Aqua cryſtallo clarior parti, videlicet conſona ſale cerebri reſoluto, ut chymiatri volunt; & ex his maximus Joannes Petrus Faber, *in chirurgica ſpagyrica*, ubi de *Oedematis*.

Cerebri corpus diſtendebatur aquoſa colluvie; propterea quod ſpongiforme & glanduliforme videtur, ἡ ἐγκεφάλε ſubſtantia; non ita parencephalon, quod ſiccius, durius, denſius, ſolidius, id eſt, minus cavum, atque adeo crebris aut axis ſuturarum hiatibus, aut oſſium raritate aut tenuitate patulum; idcirco *pſeudocephalon*, ut *parencephalon* aeque dicetur me auctore: quare &, auctore Hippocrate, partem anticam capitis plus continere cerebri dictum, quaſi ipſa vere contineat cerebrum, non ita vere poſtica.

Anfractus autem & gyri, ſeu ſpirae cerebri, nullae apparebant; quippe quae nimiopere propter diſtendentem copia humorem explicatae; quo referri poteſt, ſpirarum iſtarum cauſam, haud ſolo uſu eſſe venarum & arteriarum commode applicandarum, ut omnes Anatomici voluere; verum cauſas adhuc reſtare materiam, effectorem, & formam: materiam inquam diſſimilem ſibi ipſi, quando ſepti lucidi, calloſi corporis & intercolumnii denſior, preſſior & compactior; rarior vero, laxior, & ſolutior, ſpiralis cerebri circumductus: in quas binas materias & formas adaptavit ſe bifariam effector, ita plicatilis is fabrefactus diſcuſſus eſt, facile explicante hydero cerebrum.

Craſſa tenuiſque membrana intaminata propterea, quod incumbens aqua intermixta & ſalſa nonnulla parte, ut ſalſa ſunt omnia excrementa hominis, & foetus praeſertim novelli; utpote, quae ſal concoctorum omnium ammoniacum eluerunt, ac ſecum abſtraxerunt.

Cranium adhuc membranoſum non oſſeum; quippe quod humore multo circumfuſo, nequiverat addenſari; in pueris ſiquidem omnibus calvariae cartilagineae magis quam oſſeae videntur.

Tertius ventriculus cum reliquis anterioribus confuſus non apparebat, eadem diſtentus vi & inſolentia.

In quarto ſinu concrementum viſcidius & parcius, eadem qua dixi, partis poſticae natura exſucca.

Corpus inferum gracile ac praetenue videbatur, nulla exiſten-

ſtente labe viſcerum interiorum; abſumpto ſcilicet & rapto in ſuperioribus alimento; vel quemadmodum, abunde diſtento ſplene, caetera membra contabeſcant. Ea ſcilicet eſt oeconomiae corporis communitas, ut uno laeſo viſcere praecipuo, belle valere nequeat caeterum corpus.

Brachia, femora crura, etſi relicta mobilia, convelli ſueta; difficile fit id, quod cerebellum & poſtica pars cerebri bene ſe habeant; verumtamen & ſine labefacta ſecundum ſuam ſtructuram, nihilominus quia neceſſe fiebat, ut comprimerentur haec, unde convulſionis anſam capiebant.

Caeterum febris & dolor nullus: hebetudine & longinquo reductu cerebri.

Ad hunc quidem modum evenerunt ſingula congruenter, licet tamen nimium incongruus eſſet ſtatus naturae.

§. 3.

De Turgore feruido, laxoque, capitis & faciei.

NOnnullis, aut ſecundum faciem, aut ſecundum caput ſuperius, qua circumſepit capillus, accidit *tumor nunc accenſus, nunc laxus*, quem vulgus hominum, & Medicorum *Eryſipelam* appellare conſuevit. Quam haud ſatis video num *Eryſipela* ſit, multa enim id opinari diſſuadent: nam plerumque foeminis accidit id vitium, & his maxime pituitoſis, mollibus, & inertibus; deinde cum color non flammeus, ſed laxitas, & ceſſilis digitorum impreſſio tumori ſit; quid non *Oedema* magis, quam *Eryſipela*, vocitetur? Si memoraveris adſcenſum ad ſuperiora humoris, qui propterea levis & bilioſus judicandus appareat: occurram equidem dicens; fieri poſſe etiam, ut illud eveniat, quia caput omnium maxime partium ad defluxus patulum, & debiliſſimum, eſt: quare ad hanc partem, veluti ad minime reſiſtentem, prompte collimat expultrix irritata morbo facultas. Verum enim vero illud, quod certe judico, ſunt aliquando cum bile commixti ſimul, & alii ſuccorum ichores omnes; quorum coacervatu, & violento raptu ad caput, hoc aliquando turgere vidi ſic undique, quibuſdam decumbentibus in noſtri Valetudinarii lectis, ut ſupercilia quidem occultarentur; oculorum

vero palpebrae conniventes vix aperiri poſſent; qui quidem Abſceſſus interdum per ſe diſcuſſi, interdum in ſuppurationem abiere: ita falſum apparet *Eryſipelam* hanc eſſe vere, quam dicunt. Confirmat autem & remedii utilitas, etenim provide anticipata foeminis venae ſectio tumorem praevertit: ut in uxore Antonii Operarii, Typographi, compertum eſt, & in Parthenophylacii Spiritus Sancti, virginibus foeminis, natu grandibus pleriſque.

§. 4.

De Exoſtoſi.

EST *Exoſtoſis*, definitore Galen. *in lib. de tumor. praet. nat. c. 5. Cujuſpiam oſſis eminentia intrinſecus à melancholica ſuperfluitate profecta.* Viſitur autem, eodem Auctore, in his, qui Elephantiaſi laborant ſecundum utraque tempora, genaſve, conſpicua, *Dionyſiſci* appellati, qua ſcilicet Satyri, quibus elephantici aequiparantur, cornua exporrigunt. Sed & aliis abſolute hominibus, quibuſque partibus obſervati ſunt à nobis ejuſmodi oſſis exceſſus: in jumentis omnibus multo frequentiſſime viſi, quos veterinarii *ſoproſſo*, quaſi ſuper oſſa factos, acceſſus dicere conſuevere. Primum hoc ego genus incrementi vidi, tetigique, veluti clivum exſtare in medio fronte filiae natu maximae Viri ſpectabilis Aloyſi Saggi. Geſtavi autem & ego, ſecundum infimos utroſque cubitos, diu, perpetuo dum his inniterer, incommodantes: qui poſt aliquot annos nullo remedio ſunt diſcuſſi: id quod, & memoratae modo puellae eveniſſe audio. Porro ſunt hi nullius interdum praegreſſi morbi ſoboles: caeterum enim, lue Venerea confectis hominibus ſunt plane frequentiſſimi, capite, fronte, pectore, brachiis, manibus, tibiis, pedibus, & reliquis pauca carne munitis oſſibus. Solent autem *contagioſae exoſtoſes*, cum plurimum putredinis fermentum incitat, in ulcus, & manationem, abire: cum pleraeque maneant etiam infractae, & quantum quidem Abſceſſus immunes, tantundem etiam perdolentes.

§. 5.

§. 5.

Hordeoli nova observata materia.

ET *Hordeolum*, tenue Tuberculum, sua servat recte medendi laudis argumenta. Veteres quidem, & in hujus causa continente dignoscenda, & in curatione tradenda, haud satis, quantum debebatur, praestitisse videntur. Nempe curatio, quam ipsi ex panis, & cerae, calentium fomento probant, tametsi multum commoda videatur, tamen infrugiferam; & minus felicem usu se prodit. Materia vero creditus est humor glasteus, & concrementum durum atque scirrhode, quale ipsum vere non est. Quippe nos unica punctione & curandi virtutem, & causae notitiam, veraciter assecuti sumus. Namque subpungentes interiorem inversam palpebram, & materiam continenter expressimus; quae caruncula inutilis cerebri forma visa est, & oculum non semel istiusmodi opera liberavimus. Primus, quem ad hunc modum curasse obtigit, fuit Leonardus Cyminus, chemicarum rerum non indiligens administrator, & noster quondam in chirurgia auditor. Secundus, Salvator à Crescentio, Scriba Regiae, quam dicunt, Cancellariae ordinarius. Tertia, Franciscana minor Sodalis Sacri Incurabilium templi; atque alii quam plurimi, quos adnotare necessarium non est. Verum enim vero, credidi quidem hactenus nemini priorum tractatam hanc curandi rationem; cum legi nuper, tum apud Alfarabium *tract.* 4. *pract. c.* 8. tum apud Mésuéum *lib.* 2. *Grabadin*, eandem ex amussim descriptam: quod, & purgandarum assertionum nostrarum, & confirmandae administrationis chirurgicae gratia, dictum volui.

§. 6.

De Miliolo, exterioris palpebrae Tuberculo.

SI profitear ingenue, quod sentiam; equidem ignoro, num vel Antiqui scriptores Medici meminerint, etsi cognorint; vel nostri cognorint, licet non meminerint, *Tuberculi cujusdam exigui*

in

in clivo palpebrae ciliari naſcentis, & ſe cum pilis oblique proferentis; quod magnitudine, duritieque, milii ſementulam refert; ſi tantummodo flavum hujus colorem in exquiſitum alborem intelligas mutatum. Ex qua ſane ſimilitudine κεγχρίδιον *Miliolum*, ſeu *Miliolum* hordeoli modo placuit appellare. Ovo autem tenuiſſimo formicarum facile comparaſſem; niſi quod corticulam duriorem, ac ferme corneolam huic Tuberculo adverti; uſque adeo, ut medicamentis acerrimis, id eſt, liquidis cauſticis tentatum nullam vel tactus, vel coloris, mutationem ſenſerit. Itaque pinnae galli Africani cuſpide acuto, cujus identidem pluma medicamento tincta prius uſus fueram, putamen vix ad ſecundum, vel tertium ictum penetravi; eduxique molliculam chartae bombycinae madidae ſimilem portiunculam. Fuit autem is, in quo primum rem expertus fui, mirae indolis puer Antonius Florillus, Jacobi filius, qui, per auſtrinum anni ſtatum, *chemoſis* vix dum elapſae reliquias eodem oculo prae ſe ferebat.

§. 7.

De Varicula oculi.

REM plane novam, & à nullo priorum hactenus adverſam, à me vero non ſine animi voluptate pridem compertam, adnotabo, frugiferam alioquin auditu noſtris rei medicae candidatis. Oculi portio candida, quam adnatam tunicam nominavere majores, venulis alitur ſic exilibus, ut ſint inadſpectabiles, atque inter omnes univerſo corpore minimae; quae tamen conſpicuae redduntur morbo, id eſt, inflammatione, qua turgeſcunt. Haec autem ſublevamenti ſpecies, quae ſaepe viſitur, non eſt amplior, quam muliebris capilli magnitudine in ophthalmia, in chemoſi, in ungula, & pterygio. Et hae quidem cum affectu rubro venarum ſunt *exaltationes* Medicorum, vulgo cognitae.

Caeterum citra inflammationem agnatae tunicae, vehementer ab Iridis terminis extumeſcentes vidi venas, non vividi quidem, & rubelli, ſed atri ſanguinis diſtentione; quas ſic primum notatas *Variculas* nominavi, atque habui; procreatas ac viſas perpetuo mea quidem obſervatione, in hominibus ſanguine craſſiore redundantibus, qualis unus fuit, in Valetudinario noſtro, decum-

cumbens homo Romanus, cui Antonio de Joanne nomen; quem cum Adamo Marchio, Medicophysico vigilantissimo, & aliis hospitalis ejusdem domus Chirurgis observavimus. Est & ex hoc ordine Franciscus Caesarius Neapolitanus, qui ex hoc vitio, levibus primum initiis in magnos accessus, incurrit tandem oculi Proptosin inemendabilem.

Didicisti nunc, siquidem attentas aures adhibuisti; ex hoc genere *Varicularum*, si negligenter aut perperam curentur, graviora mala proficisci: quae si praevertere primum volueris, dicam equidem, quid faciendum sit. Atque illud est, ut hasce venulas, quae maxime exporriguntur, (est autem, qua gibberum tollunt torumque induerunt) provisa primum universitate corporis, acu aurea, vel argentea, pupugeris; sanguinemque redundantem detraxeris; mox, quae reprimunt medicamenta seu fluida, seu solida, ad coaequandum adhibueris: extrinsecus vero, si sit opus, lamella plumbea, tum diu, tum noctu, sed noctu potissime continenda est.

§. 8.

De Haemorrhoidis narium.

Haemorrhoidas narium Arabes primi nominaverunt, eo consilio, sicut adnotavit Jo. Costaeus *in Avicen.* quod caecarum instar haemorrhoidum lateat hic tumor. At Alexander Benedictus *l. 5. de morb. cap.* 10. sic dictas interpretatur, quod statuto tempore sanguinem evomant & eructent. Mihi potius sic appellatae videntur; quod varicosas sedis venas referant, e naribus infimis oblique gibboden carunculam exerentes. Has quidem cum *Polypo* plerique confundunt, nullum inter hos discrimen agnoscentes: at vero nonnullum inter est. Siquidem majoris molis, ac malignioris naturae vitium, apparet Polypus; utpote, qui latioribus atque altioribus radicibus nixus, longis intervallis externe atque interne excrescit, pleniluniis praesertim, austro euroque flantibus, incommodus. Ad haec cartilaginea prope duritie Polypus est. *Haemorrhoides* vero, eodem Alexandro auctore, Carunculae sunt quaedam similes mulierum papillis, haeque narium imis partibus, quae carnosissimae sunt, cohaerent. Audiendus ergo Ga-

briel Fallopius non eſt, qui coloribus tantum diſtare Tumores iſtos ait. Rectius vero Petrus Bayrus, qui *lib. 5. practicae c. 3.* diſcretis utriſque vitiis, aperte poſuit *Haemorrhoidas* carnes molles; quanquam interdum adeo excreſcant, ut multum pendeant extra nares: *Polypum* vero carnem habere praeduram, & polypo piſci ſimilem dixit. Quid, quod difficillimus tractatu Polypus eſt; *Haemorrhoides* vero (quantum experimentum oſtendit mihi) faciliores, cedentioreſque ſunt. Porro ſolum conciſae, ſanguine multo effuſo, deletae ſunt ſemel Franciſcanae Minori Sacri Incurabilium templi: quam rem novere Franciſcus Romanus, Chirurgus, qui rem ad me delegaverat, ac Scipio Averſanus, ordinarius ejus Coenobii phlebotomus.

§. 9.

De miris duobus faucium & palatii Abſceſſibus.

F*Aucium Abſceſſus*, loci importunitate & anguſtia, terrifici, & verendi ſunt omnes; quorum ego graviſſimos & memoratu digniſſimos comperi duos. Alter, qui tubere inaequali ab hac parte, & ad nares, protendebatur; latus autem ad longa tempora nullo cum incommodo; diruptus excreatu ſanguineum excluſit teres, & oblongum hirudinis modo concrementum, quam Hippocratis *bdellam* opinatus, oſtendi Schipano, qui meam ad ſententiam non illibenter acceſſit. Ipſe autem aliquando monſtraverat ejectos cum urina curculiones. Fuit autem is, de quo loquor, puberis tum aetatis filius, ni fallor, Procuratoris, quem dicunt, Fiſcalis. Sed mirabiliorem alteram audi hiſtoriam!

Villicus adoleſcens, ex frequenti & diu producta ſubdialis frigidique aëris uſura, provocato viſcidae pituitae deſtillatu, ſentiit ſibi primum neſcio quid ad palati forulum adhaereſcere: quod aliquot poſt diebus in Tuberculi formam ſe prodidit, atque ex majoribus indies incrementis, ad eam magnitudinem tandem excrevit; ut totas homini fauces opplens, nedum firmioris alimenti traductum, ſed etiam potum, inſpiratumque, praecluderet: renixu duro, colore carneo, variis aliquot plicamentis in ambitu excurrentibus praeruptum. *Decoctum Sarſaeparillae* diu potum nil profecerat, ac neque buccatus & garga-

gargarismata varia, discussoriis multis succis roborata, cum deposita propemodum spe salutis, ad Incurabilium morborum hoc sacrum asylum translatus est. Cui Tuberculo extenuando cuncta nostri medentes experti nil frugis attulere: cum ego re inspecta nova & insolenti, praefocatum hominem iri certo cognoscens, collegis meis, laryngotomiam non dubitavi proponere; qua sola velut sacra anchora tam miserandae sortis exitio posset occurri: addens, si periculosum & audax id auxilii videretur, hos demum esse casus, quibus ope dubia foret succurrendum. Nam si res cesserit, opitulatus utique fueris; sin minus, eveniet id, quod futurum erat, id est, interitus. Quod fere oraculum ad hydropis paracentesin amplectendam enunciaverat Hipp. *l. de loc. in homine.* Praeterea proditum est, temerariis ac fortuitis percussionum casibus, insanabilia mala multa sublata: quid igitur à magistra manu faciant secturae certis rebus, omnibus ac modis, accurate provisis?

Haec & alia tum ego. Quae nostra suasio, quid dicam, ut admissa approbatave fuerit; quando sit in promptu Medicis omnibus hujusce seculi non usitatas, & obsoletas, operas quasque refellere: neque enim quadraginta, aut supra scriptorum auctoritas, aut omnis ratio, quos ego tum memoravi, atque ex sermone proprio de laryngotomia singulos citavi, quidquam operata sunt; quid autem operarentur inter homines, qui neque experiendi cupidine, neque rerum viriliter gerendarum gloria, moventur ac ne tanguntur quidem. Itaque, denegatis vitalis aurae fomentis, fato functus est miser homo: quo frigente mox corpore in anatomicam inspectionem vocato, praesectum Tuberculum ostracinum intro repertum est totum, cum aliquo particulae conformatu, & quarundam quasi alarum, & rostri discretu. Itaque non inepte à plerisque adstantibus, & à nobis ipsis aequiparatum est Testudini terrestri parvulae.

Sed ante hanc Tuberis excisionem, experimentum, quod fecimus, laryngotomiae narrabo. Dissecta enim primum cute, secundum longitudinem corporis, ex hoc aditu facto resoluta transversim trachea, qua bronchia per synchondrosin conjunguntur; confertim & subito visus est humor prodiisse cum spuma, auditusque fragor spiritus veluti dissilientis ab angusto concluso loco. Qua re sic plane cognita, docti Viri praesentes

plerique, qui visum advenerant, censuerunt valde probabile, ut viventi ad jam prorogandam spiritus usuram, ejusmodi pertusio subventura singulariter fuisset. Quod autem magis erat optandum, nunc vero tantundum dolendum est; fortasse quotidianis epidemicae anginae casibus conclamatis, eo exemplo, Medici nostrates animati didicissent aliquando succurrere!

Sed hujus ejusdem hominis visceribus exsectis, quae offenderimus utile fuerit etiam enarrare. Reperta dextera cordis auricula durior, & cartilaginea, plurimo atro sanguine distenta sic, ut pugni magnitudinem aequasset: quae dissecta neque resedit, aut repressa est, sed eodem modo fornicata perstitit, velut obfirmata huic statui, & velut tigillis affabricata. Sinistra quoque auricula nil à priore varians. Intestina fibris quibusdam veluti laciniis aut appendiculis distincta luteis, quas & in hominis suspensi cadavere secto per nos, Anno 1630. plenis hominum spectaculis, observavimus.

§. 10.

De Strumis mammarum.

DUros quatuor Affectus, ac Tumores, incurrunt mammae; Glandularum, Strumarum, Scirrhi, Cancri. Sed hic quidem ex adustis perpetuo gignitur succis: quam ob causam, & teterrimus ipse est, & gravissimis symptomatis torquet. Reliqui omnes, ut non ex adustis humoribus proficiscuntur; sic longe minus infesti sunt. Has ob res, ut hoc utrumque genus facillimi discretus est; ita difficilius aliquanto caeteri distinguuntur: sed Scirrhus totum frequentius mammae corpus occupans, immobilis est propemodum. *Strumae*, Glandulaeque, neque totum mammae corpus occupant, neque immobiles sunt, sed praehensae digitis, huc illucque distrahi possunt. Difficile autem Glandulis & *Strumis* discrimen poni: ac multi facile confuderint utrumque nomen propterea, quod ostenderit Galenus *Strumam esse Scirrhum in Glandula*. Glandula autem quid sit, nisi induratum quasi scirrhode Tuberculum plane non invenies, apud eundem Virum ubilibet. Nihilominus apud Aëtium, e posterioribus Graecis nemini secundum, *Tetrab.* 4. *serm.* 2. *c.* 5. leges accedere aliquid ad *Strumas* Glandulas.

Ad

Ad omnem modum deteriores sunt plane *Strumae*, ac difficiliores contumacioresque Glandulis; imo quae longos in annos natura, & medicamentis, inexcussae manent; quanquam autem per dierum intervalla rarum & momentaneum excitant dolorem: caeterum immutationem nullam doloris, aut tactus, inferunt. Itaque falluutur egregie, neque defendi possunt hi, qui affectum ejusmodi sub mammis, Cancrum arbitrantur insanabilem, & curatione tantummodo fucata tractandum volunt. Porro cum non haereat quanquam subjectae carni, concolor sit, venisque turgentibus septus non varisescat, Cancrum nisi quis ineruditus non dixerit. Itaque cum ejusmodi Tubercula mihi se offerunt, extrahenda statim propono, ne vitii mora negotium posthaec incurabile facessant. Nimirum potest Scirrhus in laxa parte, facto succorum acriorum cumulo, in affinem Cancrum facessere. Meminit autem horum, à se curatorum, Amatus Lusitanus *Cur. 32. cent. tertiae*, & Jo. Schenckius, *in observ. l. 2. tit. de mammis pag.* 336. Fortasse autem haec & Megetis antiqui Chirurgici *Struma* est, de qua Celsus, *lib. 5. c.* 28. In mammis quoque foeminarum *Strumas* se reperisse, Chirurgicus Meges auctor est. De hac etiam Ludovicus Mercatus; exscindendae, extrahendaeque, ratione hac tradita *l. 1. c.* 17. *p.* 137. Qua *Struma* subest, particulam digitis utrinque comprehensam, acu filum ducente subtus quidem primum transues, mox fili capitibus utrimque cum *Struma* sequente attractis; hanc adacto scalpro secundum suas radices exsecabis, nulla sui parte relicta membranula, quae Tuberculum investit: qualis & in Steatomatis, Ateromatisque, cautio est. Quam quidem exscindendi rationem a Paraeo, & in Cancro labiorum, propositam memini; à quo auctore traditam rem mutuatus est fortasse Mercatus. Deducta autem, atque immutata, est ex primo Cornel. Celso, qui hanc *l. 7. clavis oculi exstirpandis* proposuit. Addidit autem Ludovicus liberatam mammam, quemadmodum recentia vulnera, consuendam; nisi quid intus remanserit; quo casu non consuendum, sed detergentibus, & purgantibus utendum. Meminit & hujus quoque curationis Joannes Fragosus, *in opere chirurgico tract. de apostem. q.* 61. sub finem nominato, sicuti sua gens consuevit, hoc vitio *Zaratana*.

Hanc ergo curandi rationem cum, in complurium Medico-

rum convento, propoſuiſſem honeſtae cuidam foeminae Lucanae, Ducis Illuſtriſſimae Bucinenſium ancillae, quae eidem ſuo vitio conſultura Neapolim, e compoſito, venerat; inſolenti quadam, & inſulſa, quam Docti riſerint, adverſione. Medicus quidem ſenior, negavit haec quaquam attingenda, nedum exſcindenda Tubercula; propterea, quod corpora ſunt mammis quidem glanduloſa, aliis vero partibus Glandulae. Unde autem hanc rem didicerit homo ſapiens, quis eſt, qui indicare queat? Ipſe nihilominus Hippocratem aſſeverabat auctorem, qui ne id per ſomnium quidem: quinvero ait: ἀλλὰ ἢ ἀδένες οὗ τοῖσι ϛέθεσι μαζοὶ καλεόνται, ἢ διέρονται, ἢ γάλα ποιέουσιν, &c. quae, ad amuſſim reddita latine per Janum interpretem, ſunt haec; *quin etiam glandulae in pectoribus mammae appellantur, & attolluntur, & lac faciunt, &c.* Sed & praeter Hippocratem nemo non aliorum omnium glanduloſa corpora dixit mammas, non autem adenas ipſas mammarum. Praeterquam quod, ſi glanduloſa corpora ſint eadem, quid prohibet, ut exſcindi vitiata non poſſint; quando & ipſas mammas feliciter exſectas tum integras, & inculpatas, in *Amazonum hiſtoria l. de aëre, aquis, locis, perhibuit* Hippocrates; tum etiam male valentes, ut de quamplurimis commentus eſt Jo. Schenckius. Itaque apparet, nil facere ad impediendam chirurgiam, quod glanduloſa quaepiam ſint corpora; contra quam homo iſte volebat. Sed his abunde jam cognitis, caeterum, opinionem meam eventus rei ſingulariter comprobavit. Etenim mulieri medicamentis variis, tum internis, tum externis, & victu tenui, ſudoribuſque diu multum exagitatae, ac prope laſſatae, ne dum non aliquis profectus acceſſit: quinimo fieri non potuit, ut ne tumor, qui fomitem vitii tamdiu aluerat, demum exulceratus fuerit; quod illi tam impenſe moleſtum mox evenit, ut jam rurſus ad nos redire, ac diſcrimen omne ſubire certa ſit. Commiſiſſetque ſe utique noſtris manibus, niſi brumalia frigora, quae teſtimonio Hippocratis inimica ſunt ulceribus, remorata eſſent.

Interim opinioni noſtrae, veritatique, divino quodam numine, caſus adſtipulatus eſt. Scilicet, Aureliae ab Alexandro Ebulitae, foeminae lectiſſimae, Cancro mammae dexterae duos jam annos vexatae, Glandulam ſpongiformem putredine laxatam, quae ulceris medio adhaeſerat; eodem ipſo contradictore, atque

aliis

aliis Medicis, tum Physicis, tum Chirurgicis, praesentibus; levi forficula exemimus: qua re confecta commodius per ea tempora vixit. Hoc unum exemplum esto Glandulae spongiformis in foeminae mamma. Sed & in viro comperta est hujusmodi altera, quam de alae diuturna fistula subsecui, proximis diebus, homini, qui persanatum jam vix se sanum putat: adeo spem ejus rei dejecerat ab aliis omnibus immedicatus. In cujus spongiolae aliqua parte carunculae teretes adversae duae, prominulis utrimque labellis, quae rostellum rajae, vel erinacei marini, praeferebant; hiatus scilicet unde eructabat fistulae sanies.

§. II.

De Zona Herpetis, sive Ignis Sacri specie.

Zonam quidem, ad hoc tempus, nemo tradidit à se observatam usque adeo, ut veram ejusdem formam, ipse, qui vidisset, testificari caeteris posset. Quocirca mihi, amplissimis in Valetudinariis medicinam quotidie factitanti, cum non semel visenda obtigisset ejusmodi species; facinus aut inertis, aut inconsulti, hominis committere mihi videar, si rem hanc inter hos, *de novis observatis Abscessibus*, *ac Tumoribus*, sermones, candidatos medicinae celem. Rem alioquin non minimi momenti, quando Plinius admonuerit, extingui hominem hoc affectu; praeterquam quod assequi sensus nostrorum Auctorum, ea de re varie differentium, etiam ad bonum Professorem pertinet. Primus ergo Scribonius Largus, paulo posterior, quantum apparet, Celso vir, atque à Galeno memoratissimus, *l. de comp. medic. praemissis cap.* 244. 245. & 246. *ad ignem sacrum*, mox caput 247. & 248. inscripsit, *ad Zonam*, quam Graeci *Herpetem* dicunt. Quibus iisdem verbis usus est & *c.* 63. qui idem Vir, & *c.* 166. ejusdem *zonae* meminit. Itemque Marcellus Empiricus *l. de medicamentis cap.* 20. Sed Plinius, auctor *operis de re medica l.* 2. *cap.* 33. inscripsit (Ad Circinum, quem *Zonam* vocant) & subdidit; *Circinus*, quem alii *Zonam* vocant, talis est. vesicae tanquam combustae exeunt, & crepant, primum paucae, deinde cito multiplicantur; quae si hominem cinxerint, occidunt. Et *cap.*

se-

ſequenti ad Ignem ſacrum inſcripto; eſt, ait, genus Sacri ignis, quod *Zoſter* vocatur, quod occidit eum, quem appetit, ſi praecingit. Sed Plinius ſecundus, ſcriptor *hiſtoriae naturalis lib.* 26. *cap.* 11. *F. Ignis*, ait, *ſacri* plura ſunt genera. Inter quae medium hominem ambiens, qui *Zoſter* appellatur; & enecat, ſi cinxerit.

Haec Auctores latini de *Zonae* appellatione, more, natura. Quae ejuſdem natura plenius ut intelligatur, operae pretium judico, ut inquiratur etiam tum genus ejuſdem, tum materia. Certum eſt quidem calidiſſimum, & fervidiſſimum hunc Tumorem, ex tali etiam humore procedere; ſed haec bilis una eſt, quae vel Eryſipelas, vel Herpetem parit; quorum appellationes & uſus Latinis fuerunt alii, atque alii. Nempe quidam ex his Herpetis, & Eryſipelatis nomen graecum attigere; quidam non attigere latino, *Ignis ſacri*, nomine contenti. Incertum autem, an Herpetem cum *Igni ſacro* comprehenderint, aut confunderint? nimirum exacti rerum iſtarum aeſtimatores, & judices, minime placuit eſſe Romanis, quorum gravitas minus, quam Graeci conſueverant, medicam rem excoluit, aut dignata eſt, Plinio adnotante, *hiſtor. natur. libr.* 29. *prooemio*. Unus Cornelius Celſus Eryſipelas aperte diſcrevit ab *Igni ſacro*: quod genus duplicis Herpetis poſuit, eſthiomeni, & ſecus. Eryſipelam vero atque Ignem ſacrum hi, qui ſubſequuti ſunt, aliter atque aliter acceperunt. Nam hi confuderunt, hi diſcreverunt. Atque alii Sacrum ignem cum Herpete unum eundemque affectum cenſuerunt; quorum unus eſt Jo. Monardus, *lib.* 7. *epiſt.* 2. Alii vero ſejunxerunt, è quibus eſt Oribaſius *ad aphoriſmum* 23. *l.* 5. Ita ſcilicet nomina graeca, & latina, diſtracta atque accepta, varios ſingulis ſenſus atque opiniones pepererunt.

Foret autem hic infinitus, aut etiam alienus ab inſtituto noſtro labor, ſi cunctas componere lites, aut univerſam rem pertractare vellem: ſatis huic loco videtur ſi Latinorum, qui *zonae* meminerunt, ſententiae duntaxat expendantur; quam rem ſic brevi conſtituo. Scribonius, Apulejus, Marcellus, uterque Plinius, abjecto graeco *Eryſipelatis* vocabulo, *Ignis ſacri* nomine ſunt uſi: *Herpetem* ſi quando nominavere, graecis etiam characteribus expreſſere. Apud hos quidem *Zonae* nomen exſtitit non ſemel; at hoc quidem diſcrimine: nam apud Scribonium

Her-

Herpetis ſpecies eſt *Zona*; at vero Plinio *Ignis ſacri*, hoc eſt (quae opinio noſtra, & Ingraſſiae fuit) Eryſipelatis forma quaedam. Marcellus, vel dubius eſt, vel ad Scribonium acceſſit. Cornelius nuſquam locorum, ſeu *Zonae*, ſeu *Zoſteris* meminit: fortaſſe, quae ſuo ſeculo vel non exſtitit, vel non adverſa eſt. Caeterum enim abſolutus auctor rem alioquin non contemnendam non contempſiſſet, aut praeteriiſſet.

His ſic expoſitis inquirendum nunc occurrit, quem in modum aut ſitum hoc ſe cingulum ad corpus accommodet? an tranſverſim ſcilicet ut baltheum inducitur? an vero ſatis eſt, ut ſecundum ſe ipſum tantummodo, nullo ſitu corporis diſcreto, formam illam orbis adſciſcat? Plinius quidem videtur ad uſum cinguli poſuiſſe; alium vero faſciae circuitum attribuit *Zonae* Joannes Langius; cum ob nimiam ſub febre continua efferventis cholerae copiam, inflammationem à lumbis, umbilico, ac teſticulorum oſcheo, uſque ad genua hominem cingit, atque circumdat.

Verum, quem nos *Zonae* modum, & formam obſervavimus, audi! Saepius enim haec viſa, poſteriore thorace, & ſecundum ſuperiores lumbos circinata: quam in Societatis Jeſu Sacerdote ſacrarum collegii aedium vidi, cum Mario Schipano, diligentiſſimo rerum iſtarum obſervatore. Alteram cum Franciſco Nola, Medico ſatis induſtrio, curavi Mario Canello, Sacerdoti integerrimo. In palma ſimiliter cujuſdam ſutoris calceonarii, qui Syphile fuerat affectus, luculenta nuper fuit obſervata cum primis *Zona*; qui primum dolorem acrem in pectore perpeſſus fuerat. Itemque aliae pleraeque ſe obtulerunt in Valetudinario, morbis incurabilibus dicato: quas omnes explicare longum eſſet. Perſequitur hic affectus pallidiores, habitu corrupto, ac viſceribus malevalentibus, homines: qui his ipſis de cauſis jugulantur, non autem exilis *zonulae* vi, aut pravitate: quanquam equidem non inficior, malignitatem ad pernecandum ineſſe *Zonae*; ſed nihilominus à me nulla comperta pernicioſa; propterea fortaſſe, quod hominem ſecundum utrumque latus praecinxiſſe viſa eſt nulla; quod ad necem requiſiſſe viſus eſt Plinius.

§. 12.

De Abſceſſu per umbilicum.

VMbilicus, ut omnes Anatomici definiere, complexus eſt quidam duarum arteriarum, & unius venae, praeter unam aponeuroſin ſive nerveum proceſſum, qui nonnullis quidem cavus eſt ductus, ſolidus vero multis: quae vaſa mirifico naturae commento ſunt inſtituta, ut per haec alimentum, vitamque, capeſſat foetus, dum utero geſtatur; quemadmodum per pedunculum poma, & fructus omnes: à quo uteri ergaſtulo poſtquam egreſſus eſt infans, emerita & vieta reddita iſta vaſa coaleſcunt & occaecantur ita, ut in ligamentum hepatis appenſi ſecedant: quo hepate aut cognatis partibus male habentibus, ac tumore, vel liquore vitioſo, ſcatentibus, madefactum hoc vas, natura procurante hic hiat, ut effluere poſſit inde quaelibet concepta labes; per quam viam ejecta lotia puellae, cui per multos menſes fuerant ſuppreſſa, narravit Bartholomeus Cabrolius, *obſerv.* 20. & ex hoc auctore Andreas Laurentius, *lib.* 8. *quaeſt.* 17. Cujus ſimilem hiſtoriam retulit Joan. Fernel. *l.* 6. *cap.* 13. Conſtantius vero Varolius memoriae prodidit aquam Hydropici per unam hanc viam effluxum habuiſſe. Ego vero ſervo memoria viſos à me complures, quibus, in multos annos, expurgatio non hepatis tantum, ſed totius etiam corporis facta eſt; ſaniem nunc cruentam, nunc ſolum ichorodem, ducente Abſceſſu; in hominibus quippe non admodum integris, aut inculpata valetudine. Ex his unus Thomas Carrafa, Ordinis Praedicatorii vir, facundia non minus quam genere clarus: qui longo cum hoc effluxu commortuus eſt; florentibus adhuc annis, dignus, qui Neſtoreos ſuperaſſet. Alter, qui nunc vivit Honophrius Clarellus adoleſcens, vigeſimum annum natus; qui jam tertium, & amplius hoc Abſceſſu tenetur. Dubius autem ſum, an hujuſmodi fuerit *Abſceſſus umbilici*, quem, decem jam menſes, plurimo pure manaſſe retulit modo citatus Bartholomeus Cabrolius, *in obſerv.* 19. Tertia fuit mulier natu grandis, quae, ex Abſceſſu ad eam partem nato, ulcus inſanabile geſtabat. Sunt porro non obducenda haec ulcera, neque

que impediendi Abſceſſus; quos natura inſtituit, aut plurima humorum copia fovet. Credo autem non ex hoc genere, ſed ſimpliciorem Abſceſſum fuiſſe, quem Annae Eſtenſi curaſſe teſtatus eſt Antonius Muſa Braſavolus, *in commentario lib.* 3. *Aphor.* 22. Sed neque hic judico ſilendum à Philippo Ingraſſia, *lib. de tumor. praeter naturam*, propoſitum plus ſemel, genus quoddam *Abſceſſus umbilicalis* à ſanguine conflati, quod *Aematomphalon* graece vocatum eſt. Hoc autem in infantibus potiſſimum viſum crediderim: quod ad ſanguifluorum Abſceſſuum genus referri memento.

§. 13.

De Varicibus infimi ventris, & femorum, mire implicatis.

AUrelius Cornelius Celſus in *libr.* 7. *cap.* 17. & Hieronymus Fabricius, *in oper. chirurg. volum.* teſtati ſunt inſolentes eſſe *ventri Variculas*. Quod fit propterea, quia exterior abdominis, habitus admodum parvis & paucis irrigatur vaſculis; quae trunco circa centrum agitato parum, dilatari non ita facile poſſunt, magis id eminentibus locis accidit. Quae ut vera ſint omnia; nihilominus viſae mihi per hypogaſtrii ſumma Varices, mirum in modum implicitae, atque diſtentae, ita, ut venter quidem appareret Meduſae caput; interiora vero femora, & crurium excurſus, anguibus veluti coëuntibus ſub cutem foeti. Quibus affectibus non mediocriter homo gravari ſe referebat: at vero cum decumberet nihil ejuſmodi rerum, totis hiſce locis, exiſtere. Juvenis erat ex familiaribus Illuſtr. Marchionis Macchiegolanae, procerior aliquanto, quam ſtatae menſurae homo; habitu mediocri; colore corpore florentiore, ſed diluto; oculis variis, capillitio prope phoenicino. Quas ob res minime melancholicus exiſtimatus eſt ab omnibus, qui viderunt. Itaque ſcrutantibus nobis exteriores cauſas, illud admirationem facti ſummovit; quod aliquot ante annis, de ſublimi admodum loco, caſum expertus eſt, à quo uno quaſi quaſſatus ſanguis, & ad inferiora propulſus diſtendere ſua vaſcula, laxareque facile potuit; ita, ut in poſterum imbecilla redderentur. Quid,

quod & in partes inferiores factus corporis praegravatus, atque concuſſus, Varicoſas dictas dilatationes onera bajulantibus, curſoribus, ligones exercentibus, excitare compertum eſt? Quod etiam Arabs Avicenna notavit. Sed & longus, recto corpore ſtatus, acceſſum provocat Varicularum: id quod intellexiſſe videtur Juvenalis poëta, qui ait,

Varicoſus fiet Haruſpex.

Ex grandi ſcilicet conſtitutione, & quadam quaſi ſtabulatione, ac longo ſtatu.

§. 14.

De Abſceſſu tereti, ac ferme trunculato.

SED & *teretem*, trunculi modo, paulo minus ſemi ſpithama productum *Tumorem*, e carne atque adipe exſtantem, neque muſculos attingentem intus, à putrilagine perinde, ut caniculatim excavatum obſervari licuit, in ſacri noſtri Noſocomii languentibus.

Id autem eſſe videtur vitii genus, quantum equidem conjectura aſſequor, quod tentare ſoleat eam hominum ſortem, qui inopiam; aëris udi, atque hyberni, proximeque attacti corpore ſoli, dum duriter cubant, injurias; pravoſque victus; & aquarum malarum potus; quotidie experiuntur. E multis, quos ex eo morbo curavi, memoria ſervavi Petrum quendam Leodienſem, tenuis procerique corporis juvenem, qui ſtudiorum gratia ſuis e laribus Patavium peregre profectus, hic Neapoli & febre, & pleriſque tuberculis corruptitiis omnibus, aegrotavit. Inter quos illud ipſum erat, quod modo deſcripſi; ab interiore ſupremo femore, ad altum filiorum clivum exporrectus, quem, ſuppuratu mollem, totum unico ſcalpri adunci tractu diſcidi, atque expurgatum brevi curavi. Intus caruncula ſemiputris, carneis corroſis fibris pleriſque locis diſtenta, & veluti lacer panniculus contrita. Quod Abſceſſus genus enarratum volui, tum novae formae, tum ſitus locique obſervatione. Equidem dubius ſaepe, an hic ipſe de his ſit, quos Hipp. *com.* 2. *progn. text.* 25. *Cyrtomata* vocavit. Verum enim vero & majora, tum mole,

le, tum poteſtate *Cyrtomata* ſunt, ſiquidem in partes infra cutem abditiora.

§. 15.

De Abſceſſibus ſuppuratis artuum mediorum.

Abceſſus artuum duplici ſe forma medentibus offerunt; *Alteri* quidem ex una quaſi planitie, ac lata baſi in anguſtum papillae modo extenuantur, qui tum aegrotantium incolumitati, tum Medicis hos diſcreturis, curaturiſque, commodiſſimi ſentiuntur: ob eas cauſas probati, quod alias oſtendimus ab Hippocrate. *Alteri* ſunt, qui ſecundum nullam privatam partem, ac neque etiam longo tempore ſublati, tota aequabiliter membrorum forma ſervata, extumeſcunt. Quorum cum obducta cutis, nullibi ſit extenuata, difficilem Abſceſſus notitiam, aut opinionem facit imperitis his Chirurgis, qui tractandis hiſce negotiis minime ſunt aſſueti; qui neque tam multum arguendi eſſent, ſi culpam ſuam cognoſcerent. Sed hanc etiam ipſimet infinite augent; cum Valetudinaria, & in his occupatos medentes, obnixe vituperant; quo jure, quave injuria, viderint experti doctique! Alii enim vero me, (quod non meae quidem laudi, ſed occupationi tributum volo) perpetuo adfluentibus in aede ſacra valetudinariis, mane veſperique medendis, multos jam annos exercitum admirati ſunt, non ſemel, plerique tum noſtrates; ſed candidi quidem, tum exteri Medici non eruditi; quod planos, & nil exiſtentes iſtos Abſceſſus ſeu ferro frigido, ſeu per ignem rutilo, certis ſemper adminiſtrationibus, aperuerim. At vero famigerati aliqui noſtri, leviter in levi, & medicamentaria chirurgia verſati, jampridem genus hoc tumoris in brachio Domini Fernandi de Cardinas, Illuſtr. Marchionis Layni filii, etiam atque etiam à ſe contrectatum licet, praemoniti non dignovere: ſed ad maturitatem uſque ſuam fovendum, & adjuvandum ſtatuere; à quo jam intus, late ſtagnante pure, miſellus Eques diu lancinatus fuerat ſic, ut noctes inſomnes, dies vero longos in ejulatibus duceret, non ſine gangraenae periculo; niſi feſtine ſuccurſum fuiſſet apertura, qua una declaratum eſt demum, utri recte ſenſerimus in hac re: quam teſtificari

poteſt & Petrus Foglia, Chirurgus, ut cum honore nominem, in Valetudinario verſatus. Quae te volui non ignorare mi homo, qui legis, ut prudens cautuſque ſis, hiſce caſibus, qui perperam aut recte diſcreti, tanti momenti ſunt ad vitas ſive tuendas, ſive perdendas, miſerorum mortalium: ad extremum autem, ni vitae ſit alea ſubeunda, muſculorum nervorumque mutilatio certa eſt, ſi diutius ab acri ſanie ſinantur hi confici, & abrodi: quem partis organicae violatum, atque abruptum, mutilationem dici recte monſtravit Paulus Zacchia, Romanus Medicorum, & Juriſconſultorum, Mercurius, *in lib. 5. quaeſtionum medico legalium, tit. 3. quaeſt. 1.* De Abſceſſibus vero hiſce articulorum mature aperiendis, lege Nic. Florent. *l. 7. ſum. 2. tr. 5. c. 68. p. 224. col. 2. F.* Galen. *lib. de Theriaca ad Piſonem*, v. 90.

§. 16.

De flatulentis Abſceſſibus artuum.

ABſceſſibus, qui nulla praeeunte phlegmone naſcuntur, à Galeno *libr. 14. meth. cap. 12.* memoratis, & ab hominum vulgo frigidis appellatis, duplex, ad cognitionem ſpectans, difficultas ineſt: altera, qua ſuppurati, ſive puris profunditate, ſive cutis craſſitie, non deprehenduntur: altera, qua mollitudine ſuppurationem ementiuntur: quod utrumque diſcriminoſum eſt. Nos hic de ſecundo genere magis dicemus, ex quo ſunt halituoſi Tumores, *Emphyſemata* Graecis dicta, quae plerumque Medicis imponunt, ut credant aperiendos eſſe, qui minime ferro ſunt attingendi: quam rem aliquot expoſitis exemplis illuſtremus. Evenit enim non raro, ut Abſceſſus frigidi ſectionem meditati Medici, cum poſtridie mane rem accedunt adminiſtraturi, deletum inveniunt jam affectum. Id quod ad unguem accidit honorato viro Joſepho Capovae, tabellioni publico, Bartholi Chirurgi parenti: in cujus genu dextero Abſceſſus, cum Medicis veſperi fluctuantem ſaniem contrectantibus oſtendiſſet; poſtridie, incertum qua vi, diſcuſſus eſt totus. Idem accidit & Gabriae (vulgo Caprii) fabri ſartoris filiae, quam Dominicus Moſcha, diligens in arte Chirurgica vir, me plerumque collega, curavit: quam rem & alii Medici ſibi compertum

tum etiam plana fide testantur. Quod ejusdem rei meminit Avicen. *lib.* 4. *sent.* 3. *tr.* 2. *c.* 19. De hisce caute secandis, est tibi legendus Avic. *apud. Nic. Florent. tr.* 5. *sum.* 1. *serm.* 3. *c.* 42. *p.* 204.

§. 17.

De Hydrocele praeputii.

SED & alterum, redundantiae ichorodis Abscessum, non penitendae lectionis, enarrabo; quem nemo priorum ad hanc diem advertit, nominavit, attigit. Consensu omnium, & Hieronymi Mercurialis testimonio, *in lib. de foetus creatione*, firmatum est; semen ex serosa sanguinis portione prima proficisci: quae ipsa morbi Venerei contagione accidente inquinatur, & quoquo pacto alienata rejicitur à natura, & formam ichoris nacta, in partes infimas amandatur: hujusmodi autem est inter multas praeputium, quod irruente aqua sic distenditur, ut quam amplissime excrescat: quod compunctum undique scalpello, multam aquam, seu tenuem ichorem, reddere solet; res, quae per nos in sacro Valetudinario, prope in dies singulos, observatur. Quoniam autem evenire facile potest, ut illata vulnuscula coalescant; protinus danda sunt medicamenta, quae id vetent. Est autem inter omnia valentissimum *Sal*, quo Graeci, Latini, Arabes, & posteriores nostri omnes usque ad Chymiatros, multifariam usi sunt in paracentesi hydropis; tum etiam in ancyloblepharo, atque aliis plerisque hoc genus caesuris: de qua re nos fuse, in operis *de auxiliis chirurgiae*, parte, quae inscripta est *Pharmacochirurgicum*, qua de materia fossili, ac de sale.

§. 18.

De Typocele, seu Tophaceo Abscessu, scroti.

MUltiplicibus plane vitiis obnoxium est Scrotum, ut quod & multiforme est ipsum; quaternis intertextum tunicis, & pendula laxitate concussile; in proclivi positum; infirmae con-

conditionis, & exangue. Decurſus igitur glaſteae pituitae cum ad hoſce locos fit, hic exſiccata, ac diu durata, *tophaceam* induit *formam*; in qua ſuſcitatur, aliquando putredo, ob admixtum aliquod acre fermentum, quod diu latuit: ſic ulceratur accenſus Tumor, & contumax ulcus parit; quod quam difficile curatu ſit, cognoſces facile, ſi durum undique circumſtantem offarctum animo propoſueris. Sic unus exſectus, qui veterem vanitatem reſtituere valeat, reliquus eſt: cujus adminiſtrandae rei praecepta quidem tradidit Paulus Aegineta, *lib. 6. c. 63.* Exempla nos perplura, *in efficaci chirurgia*, proprio ſuo loco narravimus.

§. 19.

De Verticillo, ani vitio.

OBtigit mihi vidiſſe complurimis hominibus circa podicis peripheriam, neſcio dicam ſarcoma, an inteſtini recti caput extremum everſum, aliquo, ſive ſuo, ſive altiore vitio, corporis obduratum, atque firmatum extra ſic, ut à primo exortu nequaquam remeabile, aut diſcuſſile fuerit. Nimirum oſtracode, ac ſcirrhode, duritie, exerta, ſed preſſula planaque forma, laevi facie, ac paſſeo plane colore. Ad ſummam, ſi dolorem detrahas, ita conformatum, ut *verticillum*, quod mulieres medio fuſo appendunt, referat. *Verticillum* igitur *ani* pleriſque per me ſpectatum admiſſis, & nobis, nominari non inepte viſum eſt; quod credo nulli priorum adverſum vitium, aut deſcriptum. Nam neque Fungus apparet, quem *l. 6. cap. 18. F.* deſcripſit Cornelius Celſus: tum, quod diſcrepat fungi figura; tum quod *Verticillum* tuberculum eſt potius, quam ulcus, quale voluit is auctor: ni tamen haud ita ſtudioſe, & examuſſim ſint ea, quae Celſus propoſuit accipienda. Omnibus autem modis, concrementum opinor à non diſſimili, aut communi, condylomatum & hypoſarcomatum latorum, quae hiſce locis obvenire ſolent, cauſa productum. Sed enim, e melancholico ſucco, & melancholicis naturis, haec obſervavi ſemper oborta. Curavi autem, non medicamentis vehementioribus, quorum opera tum inefficacior, tum acerbior eſt; ferro equidem candenti, quod

quod & Celsus postremo praecepit, malum omne repressi; tum vetulo cuiquam honorando compatriotae Alexii Aloniae, Medici Castelvetrani diligentissimi, qui hominem ad me perduxit; tum Gregorio Carariae, Scribae libellorum Praetorii Neapolitani; tum Calabro cuidam; aliisque compluribus in Nosodochio hospitatis: quarum omnium curationum exitus felix fuit. Res apprime notae toto nostro Valetudinario, atque extra.

§. 20.

De Terminthis.

T*Erminthus species est Phymatis*, ait Oribasius; *supra quod pustula nigra eminet; qua rupta, inferne similis desquamato apparet; eo autem dissecto pus invenitur.* Dioscorides Alexandraeus scriptis prodidit, *Terminthum esse cutis excrescentiam rotundam, ex nigro viridem Terebinthi fructui similem.* Id quod etiam Galeno visum est, *lib. de voculis usurpatis ab Hippocrate*: qui idem Galen. *text.* 37. *comment.* 3. *lib.* 6. *epidemiarum*, literis mandavit, *Terminthorum nomen, nigras quasdam pustulas in cruribus maxime orientes significare, à figurae, coloris, magnitudinisque, similitudine, quam cum Terminthorum, hoc est, Cicerum fructu habent, derivatum.* His addere mihi libet, si licet, pleraque, tum quae intelligentia consequutus sum; tum quae observatione, atque experientia, comperi. Difficile autem, etiam atque etiam pronunciare, quid hoc morbi sit ex his, quos aetate nostra cognovimus. Quandoquidem ignorantur hodierna die *Terminthi*, plane neque sunt exoleti, tum nominis, tum notitiae; quasi desierint exstare ab antiquorum aevo, quemadmodum *Dracunculi*, quorum penitus interiit memoria. Nihilominus & ad nostra tempora existere *Terminthos*, & frequentissime nobis obtingere, affirmo; nil prorsus evariantes ab his, quos Antiqui descriptos reliquere. Enimvero duo sunt hujus vitii tempora: *non exulcerati* quidem nulla apud nostros est appellatio, neque notio, Tuberculum non distinguentes, aut dignoscentes; *exulceratum* vero, quandoquidem desquamato similis, id est, arrosus est, referunt ad Ulcera contumacia. Mirum autem, quod haec non enarravit aut Fallopius, aut Vidius, aut Tagautius, aut Fabri-

cius, aut reliqui noſtri ſcriptores induſtrii. Manardus vero, & Ingraſſias, qui argumentum hoc tractarunt, rem hanc exacte non explicantes, majorem admirationem attulere. Arabes, & Barbaros, & horum amicos, non nomino, qui ſubtiliores res iſtas Graecorum minime comprehenderunt. Sed nos pauca, quae Veteres propoſuerunt, veſtigantes, alia, quae deſiderantur, eruamus, & adjiciamus.

Prima autem inquiſitio eſto generis, quod anceps eſt. Nempe Phyma, id eſt, tuberculum ponit Oribaſius, & Aëtius *lib.* 1. *cap.* 6. & Paul. 4. *cap.* 24. puſtulam Galenus *loco cit.* Dioſcorides vero Alexandrinus dixit ἢ ὑπερχωεᾶν, id eſt, ut Raſarius, Andernacus, & Cornarius verterunt, excreſcentiam. Qui Graeci omnes auctores, etiamſi diſcrepare appareant; tamen re vera non diſcrepant. Quippe vides univerſum vitium conſtare & Phymate, ſecundum majorem ſui modum, & adnata puſtula; quae cum ſuppuratio accedit, tum maxime gignitur, atque, extenuata demum cute, diſrumpitur. Hanc igitur alii privatim, alii Tuberculum inſpexere. Quo factum eſt, ut Terminthi fructibus aequales, id eſt, ut Matthiolus cenſuit, Juniperi baccis compares, nos vero majores Terminthis faciamus; atque eo magis quod Oribaſius eminere ſupra Phyma puſtulam dixit. Accedere autem ad Phyma puſtulam confirmatur, & quod ἐπικεῖσθ ἄνω κάτω φλυκτάιναν hanc dixit Paulus. Quamvis autem ἀνωτάτω corrigat Andernacus; nihilominus priori lectioni favet Aëtius, qui prior fuit Paulo Aegineta: favit & Manardus *l.* 7. *epiſtol.* 2. Itaque ſi inferne ſuperne puſtulae rotundae incumbunt, liquet majuſculum eſſe Phyma *Terminthum.*

Sed cauſas nunc, quae materiam procreandi tumoris exhibent, & aliqua, quae ad has attinent, exponamus. Enunciatum eſt ab Hippocrate, *l. de humor.* Similem humoribus efflo-reſcere colorem: atqui color ſuis cum ſuccis reſpondeat, horum ſubſtantiam non declarare non poteſt, ſi recte animum adverterimus. Porro colorem alii nigrum, ut Oribaſius, Aëtius, Paulus: μελανοχλάρον nigroviridem retulit Dioſcorides Alexandraeus; qui certe, ſecundum Hippocratem, *l.* 2. *prorheticorum*, colores ſunt peſſimi. Peſſimi igitur ſucci, qui atrae bilis erunt ſoboles. Quapropter Epinyctidis communem curationem habent apud Aëtium, *relato loco.* Aſſati vero calidique ſanguinis cauſam ex-

expreſſit Georg. Bertinus, *l.* 13. *ſuae medic. cap.* 3. & Franc. Valleſius, *in l.* 2. *epid. ſect.* 2. *text.* 6. Accedit, quod hujus vitii proprium eſt, inopes & malis obſoniis uti conſuetos, ac dura omnia patientes homines inſectari. Oritur autem in cruribus, qua pronus ab jecinore in partes humiles, exercitas, ac debiles, vitiati ſanguinis eſt excurſus.

Ad hunc modum expoſitus eſt prior Tumoris ſtatus. Reſtat nunc Ulceris diſquiſitio, quod natura eſt ferme maligna: ſerpit enim tacite labes, & curatione contumax eſt ita, ut pro *herpete* habeant quidam: fortaſſis autem hi non male cum *herpete* congruunt *aeſtbiomeno*: ἑλκῶδεις appellat abſolute Cornelius Celſus, adnotante Manardo, *citato loco*. Verum enim vero *Herpetici* dici poſſunt: naturam herpetis re vera non habent, ſunt autem Tubercula, Tumoreſve, potius quam ulcera; tranſmigrant autem in haec ex illis, ut quam plurima Phymata. Caeterum, hos principio cognoveris, quia fructus primum baccarumve Oxycedriae, qui vireſcentes ſunt, mox Juniperinarum, melanochloron colorem matureſcentes immutant. Ita formam, figuram, colorem, magnitudinem, ab Antiquis poſita ſingulatim comprobaveris. Illud unum inter omnia maxime advertendum eſt: Terebintho arbori, cujus fructibus haec Tubercula ſunt aequiparata, binos provenire fructus; alteros in ramorum majorum corpore, qui craſſiores, fabae & amygdalae forma ſunt, ſecundum Matthiolum; alteros in pericarpio, qui ſunt antedictis minores, ciceris, ſcilicet, magnitudine, qualem fortaſſe voluit, non ciceris formam, Galenus. Credo equidem *Terminthos*, aut magnitudinis ergo dictos, quales majoribus Terebinthi ramis adnaſcuntur; vel quales pericarpio quidem ſunt, dictos hos tumores propterea, quod, ſicut pro variis maturitatis temporibus Terebinthi fructus diverſos colores adſciſcunt: ad hunc modum haec Tubercula, quae illis comparantur. Atque haec mihi ſubeunt in praeſenti, de *Terminthis*, alias fortaſſe ſubtilius explicandis. Pauca nunc, quae ad curationem ſpectant, exſequar, in hanc etiam demonſtratione accommodata.

Terminthos, ne ſerpant, conſuevi quidem ſcalpro reſcindere. Quanto autem magis ab radice, & à ſana parte, amputaveris, eo conſultius feceris: effluet autem ſanguis atrior, & mororum

nigrorum ſucco, interdum etiam vini faeculae, ſimilis. Quod ſi plurimum reſcindi carnis ab homine laborante vetetur, maneatque caruncula putris; valenter exſiccantia ſunt imponenda, ſtudioſiuſque ulcera ſunt tractanda: quippe quae & difficilia ſunt, & cum ſaneſcere apparuerint, conceptam fiduciam imprudentium ſubinde ludere conſueverunt.

§. 21.

De flexu ſupremi pedis, alto, ac toroſo, Tubere velut torquato.

Ingulum pedis ſupremi, qua flectitur, pollicis duplicati craſſitudine vidimus, in homine ruſtico, qui ſe curandum, in ſacrum noſtrum Incurabilium Noſodochion, receperat. Tuber quidem inſolens atque hactenus à nemine obſervatum, aut certe deſcriptum, facile judicaſſes à longo geſtatu compedum inductum. Sed neque ejuſmodi quidquam compertum in his, qui, toto vitae decurſu, compedes duros pertrahere conſueverunt. Ortum autem illud ab erumpente pituita craſſa, & melancholico ſucco; aſperum autem extime velut in elephantico tumore cutis, & ſubnigrum. Hunc nos circumſectum, & exuſtum, facile curavimus. Qualem ad amuſſim *toroſum* pedis *cingulum* nos & in alio etiam inope vidimus, in Valetudinario, qui chirurgicae ſe manus committere nullis ſuaſionibus paſſus eſt.

CAP. X.

De perdolentibus, Abſceſſu nullo apparente, Impreſſuris.

DUM, *novos Abſceſſus* conſequi pergo, duo mihi poſt alios adhuc ſe offerunt Abſceſſus modi, multis nominibus digni, qui deſcribantur. Praeter enim unam novitatem, ineſt & vitii exilitas, in aperto alioquin loco non adſpectabilis, & cacoëthia, ac praeterea contumacia, quae mortales ad mortem uſque comitatur. Res quae praeter alia, difficultate inveſtigationis, & obſcuritate, nulli ſecunda videtur; enormitate vero pleriſque omnibus anteponenda.

An-

Antonius à Cavio Provinciae Romanae oppido, Sacerdos ſodalis Franciſcanus ex his, quos Conventuales appellant; homo vigeſimum quintum, aut circiter, annum natus; puſillo corpore; habitu gracili, dejecto plane colore, craſi omnino biliosa & non nihil exuſta; id ſibi moleſtiarum & morbi, decem jam annos, queſtus eſt incurriſſe. Ad medium inferioris maxillae locum, qua cum labro, item inferiore mediis membranis connectitur, nullo unquam apparente tumore, vel alieno colore, prurigo inſultat in dies, ſaepe ſic gravis & effera, ut neceſſum ſibi ſit, ut dolor ejuſmodi prehendat, nunc dextera, nunc laeva manu, partitis ſcilicet quaſi vicibus laboris, locum, qua mentum inchoat, vehementiſſime quatere, preſſumque huc illuc varie deducere; quo facto in horas particulae defricatu ſic poſſe quieſcere, ut furiente illo dolore non deprimatur, atque diſpereat! Quamquam qualis illa quies, aut qualis illa levatio ſit, cui ſuperſit amaritudo incomparabiliter potior! Cui malo nullae pares corporis aut inanitiones, aut expurgationes, aut aſſae ſudationes: ut neque diverſoria remedia, fonticuli, externa epithemata, intinctus medicamentorum acerrimi, & quae denique non medelae! Adde neque diruptus, conciſuſque, particulae, quae perpetuo, credo, lancinatu callum obduxerat. Quid plura? ſed neque vis ignis ex ferro diaphano, & ſcintillante, vitii virus excoquere, quid dicam autem exſtirpare valens fuit: adeo ſcilicet atrox fomes altis nixus radicibus intime ſe reduxerat. Cui contumaciae, quid remedii reliquum, praeterquam, reſolutis omnibus operimentis pateret os, abraderetur, atque ad medullam (ſiquidem opus eſſet) effoderetur, unde manaret demum atque exhauriretur caeca vis mali. Sed haec quis adeat? quis ſuſtineat? qui ſuaſiſſet, aut adminiſtraviſſet, certe non defuit. Sed etiam ſi idem ipſe Vir huic operae, pro defungendis quoquo pacto doloribus non difficile annuiſſet: caeterum ſodales, & in D. Laurentii Sacris aedibus antiſtites ſui, nequaquam id attrectandum permiſere. Quamobrem vivit adhuc vitae pertaeſus homo, vigiliis nocturnis, moleſtiiſque diurnis, quaſſus, actuſque, ſic, ut aridus, & ſqualens toto corpore, futurum ſit aliquando, ut doloribus ſalis in modum, quod Plautus ait, liqueſcat. Res nota nullis non Coenobii fratribus, Mediciſque Neapolitanis, quo homo miſerabilis ſingulos conſuluit, Patavinis, & Ve-

netis, & Romanis etiam exacto tempore immedicabilis. I nunc, & affere, malum exile loco perexiguo circumscriptum, externum, & quasi hilum in se coactum, multis & magnis medicamentis omnis generis, & exquisitis cessurum! Sed enim opinor spiritale malum, id est, auram fumidam & nitrosam, diu aliquando collectam, periostium aut os ipsum vitiasse, interim autem, ut foveatur & conservetur ab affluente & perenni sub venis materia perpetuari, atque persistere. Quapropter remediis semper exsiccantibus agitatum malum, nedum non elevatum est aut fractum, sed fotum etiam atque auctum; fortassis autem serapia Fumariae majoris compositionis; ex aqua fontana balnea; aut lactis asinini usus; commodiora fuissent.

Sed venio jam ad *alteram*, quam relaturus promiseram, Affectus consimilis *enarrationem*. Dominus Antonius Lombardus venerabilis Sacerdos, & curator Plebanus, in Sacris aedibus Sancti Angeli ad signum, septuagesimum annum attingens, homo plane melancholicus, habitu mediocri, sed dimensu procero, corporis: septem ab hinc annis dolorem, prunae modo flagrantem, ac perurentem persentire perpetuum; apud Franciscum Nolam, & me, Medicos amicos, saepe conquestus est. Qui omni remediorum genere pulsus, nusquam excussus est aut levatus; tantum venarum summis per commissa rite multa Cardui pericarpia compunctis, molliri tantisper acerbum fervorem asserebat; sed mox tamen recurrebat infractus dolor; ut gravius torqueret; ita ferox ejusdem, ita solida semper perstitit, causa, quam equidem ad scaturiginem, & ad affluxum interiorem referendam certus sum. Porro seni sub umbilicum affatim irrequieta micabat arteria; indicio scilicet, quod fumidus ille spiritus ater, teterque, plurimus utraque vasa, sed maxime arterias distringat, atque distineat; ex qua aura discoquente suggeritur perenniter alimonia morbo. Hunc ego sane, quemadmodum & priorem hominem, curassem: sed vetulo, nescio quam ob causam, nostra exaudita suasio non est. Ita scilicet ad sensum hominum cadere darique consilia debent, ut suscipiantur, & ineantur. Habes jam duos mirificos, & sortis agnatae casus, quos equidem *Impressuras* afficientis mali vocavi propterea, quod impressum semel parti vitium, tum causa assidua fovente, tum reme-

medio non attingente, nuſquam emotum perſtat, etiamſi à ſpiritu natum.

His adjicimus ſequentia. *Perdolens impreſſura* & contumax, ex non cognita, vel cauſa, vel generationis modo, nobis obſervata ſupra veſicam, quae, poſt tentata in caſſum multa praeſidia generoſa, brevi fomitis igne diſcuſſa eſt, in melancholico quodam viro, cujus nomen non annotavi.

Scipioni de los Previte, Fractenſi tonſori, *perdolens Impreſſura* fuit ad indicem digitum extremum, quam ex uſu *gummi*, ſeu *ſpuma venenata duorum draconum*, ſuſtuli: adeo haec mala grandia medicamenta requirunt.

Atrabilaria impreſſura in vulva uxoris Caeſaris Fortunati, nullis unquam vel valentiſſimis medicamentis emota, poſt diuturnos lancinatus foeminae miſellae mortifera. Porro tam ope medica indelebilis haec noxa, ut ad ☥ *βαναυσίαν* faſcinum nos aut incatamentum magicum dicemus, retulerint plerique. R. P. Benigno minoritae obſervanti, ex oppido Caſtellucii, intra podicem, *perdolens impreſſura* ſic pertinax fuit & infeſta, ut candens ferramentum paſſus immitti fuerit, in Coenobio crucis, non ſine cruce. Verum hoc praeſidio ſic conſtanter eſt ſanatus, ut nunquamamplius ad ſe redierit dolor.

Cap. XI.

De Caruncúlis, ad exulceratos abditos canales corporis adnaſcentibus.

EXulceratis particulis plerumque viſum exſurgere carnem ſuperfluam, quod fit, ſcilicet, quia multa veniens in alimentum portio, quae viſcida eſt, coagmentata ſaepe cumulum aliquem facit. Verum ſubſtantia, aut modus non unus ubilibet eſt. Canalibus, qui membranei, nerveique ſunt, ſuus & proprius eſt accretus. Sic ad urethram, quam acris & faeda, ſub Venerea contage, proluvies exaſperavit; frequentiſſime ſuccreſcunt carnae quaedam ligulae. Quanquam autem auctor eſt Jo. Riolanus, *l.* 3. *anthropologiae c.* 30. chirurgicis indoctis catetherem adurgentibus imponere renixu carunculam naturalem, quae valvulae inſtar orificium utrumque claudat; ne urina in urinarium

mea-

meatum effuſa, poſthaec in vaſa ſeminaria refluat; nihilominus & hoc eodem loco vitioſas gliſcere ligulas, experimento quotidiano comprobatum eſt ita, ut haec inficiari prudens homo non poſſit. Sed & infimo inteſtino, poſt ulcera, ſubortas carneas appendiculas, & tactu digitorum, & dioptra ſaepenumero compertum eſt. Majus his omnibus eſt, quod enarrare nunc inſtituo.

Delatam ex Capuano marmoream ſtatuam, opificis egregii manu laboratam, ſed pulvere caenoque propterea, quod obruta diu fuerat, obſitam & faedatam, Joſepho Riberae pictori praecipuo perpoliendam, & exornandam, commiſerat Illuſtriſſimus & Excellentiſſimus Dux Alcala, meus utique Dominus, rerum omnium inclitarum, & antiquitatis, inveſtigator, inter Principes Viros maximus; cui operae rite peragendae pictor induſtrius lixivium primum opificis ſaponarii parari juſſerat: quod famulus ad horam quartam aut quintam in vitrea phiala delatum, & alicubi repoſitum, alter puer, forte vinum ratus, in ſtratam menſulam tranſtulit. Ad quam accedens primus Petrus Panus de los Reyes, Madritenſis, pictoris alumnus, & contubernalis, parum multae experientiae, juvenis, lixivii rubelli pro vino protropo plenum hauſtum (imprudentia commiſeranda, an excuſanda magis?) in ſtomachum demiſit: quae potio quas gulae acerbitates, quae ventriculo detrimenta, invexerit, potes ipſe tecum reputare: nimirum praeter dolorem ab uſtilagine flammeum, cordis aeſtum, ſpiritus angorem: ad haec ulceratio toto oeſophago late reſtitit, quae medicamentis ad uſturam accommodatis, ex *aceto*, inquam, *oxycrato*, *lacte*, *ſero*, gargariſatu, ac pitiſſatu, non nihil quidem principio conſedit. Verum fieri non potuit, ut brevi obduceretur, quin late circum, ad nudata cute loca, ſuccreverit inutilis caro: cujus illud experimentum fuit, quod per cereum funaliculum ſaepe adactum nonnulla extrita portio, & per vomitum ejecta eſt, hic quidem ſpongioſa, hic fungea forma. Quo ſubit id, quod narravit Albucaſis, *part.* 2. *chirurg. cap.* 36. ſic ſaepe recurriſſe in exulceratas gulae radices hyperſarcoſin, ut haec igne perurenda denique fuerit in muliere, quae jam Abſceſſum hoc loco fuerat experta. Quod aegro noſtro *hyperſarcoma* tantum moleſtiarum, & in cibo deducendo difficultatis, peperit, ut ſolis apa-

apalis ovis, & juſculis diſcoctarum pulli carnium, etiam cum vi, & manu forinſecus impellente vix delabentibus, ac ſaepe etiam recurrentibus, pendula de tenui filo vita ſuſtentetur, extenuato nimis & exſucco reddito jam corpore; quod plumbeus color inveſtit. Curatus primum ab Andrea Tamajo, Sereniſſimae Ungarorum Reginae Chirurgo diligentiſſimo, & à Jacobo Sublier, medicinae ſcientiſſimo, poſtremum ad me delatus eſt, quem hiſce remediorum generibus tutatus ſum.

Principio, quoniam prima ſe offert indicatio ampliandae viae, per quam alimenta neceſſaria, & horum vehicula, quae potulenta ſunt, libere atque expedite ferantur: huc duo ſunt à nobis excogitata remediorum genera, alterum per cucurbitulas, ad locum ſcilicet, qui maximam anguſtiam ſentit, quod ſuperius ſternum ad ſecundam, tertiamque, coſtas eſt, oſtenſore aegro. Porro cucurbitulis, & ad anginam dilatandam vim eſſe, *ſermone de cucurbitulis in Pyrotechnia noſtra* monſtravimus, teſtimonio Aretaei, Meſuaei, Guidonis Cauliacenſis, Gulielmi Brixienſis, Joannis Arculani, Felicis Plateri. Sed & Jacobus Hollerius, & hujus imitator Ludovicus Duretus, ſimilibus in cauſſis idem conſuevere. Deinde quoniam in anguſtis urget ſolertia rebus, commentus ſum membraneum oeſophagi ductum inflatu recurvae fiſtulae diduci non mediocriter poſſe: quod cum propoſuerim plus ſemel; neque ad hanc diem aut paratum, aut adminiſtratum, eſt inſtrumentum. Quod autem ad ulcus ſpectat; ut hoc exſiccaretur, ad exteriora datae ſpongiae novae, nunc aridae, nunc ex lixivio ſalſo, aut aqua nitrata expreſſae, interne vero pitiſſatum *decoctum ligni Guajacini*, quindecies inextinctis, craſſiſſimis aeramentis inalteratum. Praeterea *fumus cinnabaris* per tubiforme inſtrumentum ore hauſtus. Denique candente auro tres circuminuſtae cruſtulae. Quae remedia atque alia dum factitantur quotidie, ſpes eſt reſtitutum iri hominem: quandoquidem ad hoc tempus, quo ſcribo, haec Typographo mox committenda, profeciſſe non parum is homo videtur.

CAP. XII.

De Rosa capitis, ulcere rotundo, planoque.

NUnc e spina quidem natam *Rosam*, roridam, rubore nobilem, ambitu flexili circumductam; sed minime tamen aut suave halantem, aut verno decore atque elegantia perplacentem, exponam, id est, nullo adhuc nomine donatum Ulcus; *Rosae* nomen nunc primum auspicatum, propterea, quod ad declive caput, & super aurem, ex parva quae abscessit pustula, vel thymio maligno, vel parvo herpete profectum, rotundum, inversis plerumque oris, planum, & in tenues verrucas identidem sublatum, se objicit: quod scaturigine fotum humoris mali saniem non reddit pittaciis, praeterquam ichoroden: perdolens ad aliqua tempora; nullis remediis quantumvis praestantibus cedere suetum; propterea, quod altius infixus fomes pericranion, aut cranion, ne dum cutem & carneam membranam, infecit. Adde, quod à vasis partes bregmatis irrigantibus, quae à jugularibus profecta in anteriora capitis inflectuntur, alitur & conservatur perpetuo. Sic vitium apparet valentibus multis causis immortale, vel verius cum morte finiturum, ni Chironia manus occurrerit: quod ut fiat, enimvero licebit caustica quidem primum experiri: sed enim scalper & ignis hi fuerint, qui vehementer haerentes mali radices exstirpare queant. Quae observata comprobataque sunt à me, in viris quidem compluribus, sed praecipue foeminis, Valetudinarii nostri, decumbentibus. Quam rem Dominico Moschae, Francisco Romano, & Bartholo Capovae, Chirurgis Incurabilium assiduis, indicavi.

CAP. XIII.

De ossea Tuberculi capitis duritie.

INter omnia symptomatum humanorum, affectuumque genere; si summam recte subducimus; apparebit sane rimantibus, nil non etiam incredibile in Abscessibus, Tumoribusque, fieri. Ostensurus equidem sum, paulo posterius, *ossiformes* humano corpori

pori fieri *Abscessus*; sed hos praecurrit *osseum* ad bregma *Tuberculum*, quod in vestali foemina, Parthenophylacii Spiritus sancti Delubri Neapolitani clarissimi, primum vidi, magnitudine mali mediocris. At dixi equidem *osseum*, ut à finito genere non discederem: sed enim insolens illa durities nulli secunda visa est: quae causa fuit, ut adnotandam ipsam hoc loco judicaverim. Ex qua una re didiceris interdum, haud mirum esse, quod Ovidius, mythologiarum arcanus textor, in metamorphôsi, Pythagorae nostro consentiens, versos in saxa homines fecerit.

Cap. XIV.

De Oculorum Abscessibus.

SUmma boni est, acres homini contigere visus, *in hexametra medicina* Q. Serenus ait: quod cum fortasse miraris extreme dictum; te quaeso refer ad id, quod propositum est metaphysicorum initio: cognosces suapte natura affectum esse hominem ad scientiam, argumentum autem praebet sensuum dilectio, & inter caeteros oculorum, qui plurimas nobis rerum formas ostendunt. Siquidem igitur ad bene beateque vivendum adeo conducit videndi sensus; in hoc autem, cum ad caecitatem laborat, curando; quoniam maxime caecutiunt quam plurimi: ob eam rem de *Oculorum Abscessibus* inopinatis, peculiariter hoc sermone dicendum volui; natura partis sic primum adumbrata.

Sunt oculi natura sic debiles, ut ab unaquaque causarum facile offendantur, quod Hipp. *l. de medico*, prodidit. Verum ab internis multo maxime perturbantur; nam & conceptaculo magno cerebri plurimum humido substant; & laxi sunt non solidi; tenuissimis cavis & multiplicibus tunicis intertexti, vasisque duplicibus, & nervorum maxime ductibus pervii; post haec agiles, & perciti musculis ad unam quamque loci differentiam; glandularum assessu, gravibus, malis, plerisque opportuni: denique in orbita subciliari conditi, ut sint inter alia superfluitatum capitis emissaria. Quibus omnibus rebus fit, ut humorum praecipue calidorum in capite oberrantium decubitus in ipsos

debet. Quodque difficultatem auget, cum hae praedictiones translatae *ex Prorrhet.* Hippocr. *dicto loco*, sint: longe aliter quam, ut ibi leguntur, sunt hic expositae; quare facient haec, ut homo titubet facile super Cornelii doctrina. Sed equidem hoc non committam, qui videam sectatorem hunc inter omnes Hippocratis fideliſſimum; dicam vero mendum in hac lectione valde probabile, tum inquam interpunctione, tum depravatione ipsa verborum. Interpunctione quidem. Namque ubi haec sententia primum incipiens distinguitur per finale punctum; debet eadem legi dependens à superiori sic, (*sed quandoque finitur, si pituita alba, & mollis esse incipit; lachrymaeque miscentur*) deinde ubi legitur (*Aut*) reponendum est (*At*) tanquam contrarium aut diversum quidpiam subsequatur. Quam codicis lectionem eo equidem affirmatius judico retinendam, quod & nullam jam, aut priorem patitur difficultatem, atque illa ipsa est, quam Hippocrates reliquit. Quid igitur hac re certius? aut opinione nostra verius? Difficultatem, inquam, non sentit lectio: & praeterea ratione non caret sua: quae ratio est haec. *Quandoque finitur, & vincitur diuturnitas ophthalmiae, si pituita alba & mollis esse incipit, subeunte scilicet maturitate humoris morbosi.* Id vere, quod sequitur; *si lachrymaeque miscentur*) equidem interpretor; *si serosa lachrymae tenuitas, crassitudinem nacta, viscidior sit reddita:* id quod Hippocrates dixerat; ἐν τῷ δακτύλῳ μύσσεται.

Deinde cum dixit ex nostra castigatione Celsus; *At si simul hae utrumque oculum invaserunt, potest esse brevior:* consentaneum id rationi vides: quando divisa in duos oculos materia facilius excuti potest: *Sed periculum est.* Hoc extulit Hippocrates comparate ἐπικινδύτεροι γίνονται ἑλκοθῆναι, quod moderatius est, & explicatius. Sed enim utrumque sua ratione fulcitur. Nam multa materia longinquo tempore pergens, & utrumque oculum occupans, ut aliquid nitrositatis, aut uredinis, nanciscatur est facile: quapropter exulcerare potest.

Pituita autem sicca, & arida, &c. Jam ab his transit Celsus ad praedictiones *Ophthalmiae siccae*, dicitque, si lema sit arida, *duo futura*; & quod dolorem inducet vitium, & quod citius expedietur: idem nisi tamen interea exulceraverit; atque ita succedat *tertia Ophthalmiae species.* Demonstrabimus haec nos vera.

vera. Dolor quippe sequitur *Ophthalmiam siccam*: quod partes occupatae tumore sunt adstrictiores, non laxae: adeoque cum sit eadem intentio, feret haec continuo tristificum sensum; erit tamen valetudo brevior, quod humoris fluxione parciore manente, nihil est, quod prorogare malum possit. Verum tamen id periculi subest, ne ulcus obrepat, quippe cum aspera sua natura sit fluxio: quid mirum, si exasperare possit? magis autem, quod humor expeditum in horas exitum non habens, nitrositatis & uredinis initurus est aliquid. Vel dico cum siccitate conjunctam esse posse salsedinem, quae suapte natura exulcerat.

Tumor magnus. Altera Celsi praedictio. *Ophthalmia sicca*, doloremque non movens, periculo vacat. Rationem habes ex proxime superioribus, dicens; periculum quidem exulcerationis est omne, haec autem ex una proficiscitur acrimonia, quae nulla potest esse cum dolor non est: ergo &c. Atque haec prima praedictio est de *ophthalmia ulcerosa*. Sequitur alter fluxionis modus.

Si siccus quidem, sed cum dolore est, fere exulcerat; & nonnunquam ex eo casu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur. Hujus ipsius sententiae haec est ratio: quod dolor oriri cum non possit ex nulla solutione, ac distentione: est enim tumor ille siccus: caeterum oportet acrimonia agnoscat, adeoque exulcerabit: atque inde fieri poterit, ut oculus cum palpebra conglutinetur; sicut perfecto conglutinari consueverunt, quae mutuo se contingunt ulceratae proxime partes, ut anguli labiorum, digitorum, &c.

Ejusdem ulcerationis. Sed & malos adhinc eventus docet praesentiri: quorum primus est. Si praeter magnum dolorem lachrymae salsae, & calidae fuerint, aut si tumore nullum finem habente, lachrymae diu cum pituita profluant, periculum est, ne palpebrae simul, & pupilla exulcerentur. Haec quidem difficilia persuasu non sunt, expensa symptomatum vi, & superfluitatum oculi nitrositate, & caliditate. (*Aut etiam si, tumore jam finito, diu lachryma cum pituita profluit*) si cum dolore conjuncta sit in *arida Ophthalmia*, lachryma salsa calidaque aut si tumori non excusso lachryma cum lema diutius effundatur, idem ulceris periculum oculum manet.

Ha-

Harum praedictionum prior pars facile ſuadetur ex calidae ſalſaeque lachrymae eroſione. Poſterior vero pars plana fit ex communi ratione excrementorum ; quae cum putridi nonnihil habent, per ſanam partem adluentes exulcerant, ut in fonticulis vulgo dictis. Exulceratum autem iri pupillam periculum eſt propterea, quod tumore per oculum manente diu, ex hoc lachryma profluens ; acris, per pupillam deſcendens nil contineat, ne hanc exulceret. Notandum autem, quod Hippocrates per ſpecies, & diſtribute, protulit, Celſum complexim enunciaſſe. Dixit enim ille viris quidem palpebrarum everſionem, mulieribus vero, ac pueris, exulcerationem, & palpebrarum everſionem. Dixit vero hic infinite, exulcerationis tumor in palpebris pupilliſve eſt, non ſine artificio ſcilicet compendii ; licet explicatior Hippocrates. *Pejus etiamnum eſt ubi &c.* Praedictio ſequitur abſolutae ulcerationis non evitabilis ex hac hypotheſi; *ſi lema ſit calida* (fortaſſe *pallida*) namque Hipp. χλαρὸς ; *lachryma calida, aut multa, in capite perſentiatur aeſtus ; deſcendere de temporibus ad oculos dolor videatur ; vigilia comitetur : ſub his neceſſe fuerit oculum diſrumpi, ac tandem non exulcerari.* Horum certe neceſſitas eſt haec. Siquidem maximopere conſentiunt ad oculi exitium omnes cauſae, tum partis mittentis, tum excipientis, tum viarum, & humoris. Mittens quidem pars, eſt princeps, propterea robuſta : recipiens vero cum exanguis & excarnis, ex adverſa debilis, capax, laxa, ſubdita in proclivi ; viae apertae, & natura ad tranſmiſſum humorum expeditae ; humores ipſi, tum copia multi, tum qualitate acres, & eroſivi, Jam igitur haec omnia collecta quaſi manu ſi conſpirent ; quae vis obſtiterit contra? quid auxilii ſuccurrere poſſit?

Addit ; *Intus ruptum oculum febricula juvat.* Aliter Hippocrates in *lib.* 6. *aphor.* 17. in quo monſtratum eſt, ſolvi hanc *Opthalmiam* alvi profluvio. Sed quod Celſo rupturae verbo eſt, taxat Marſilius Cagnatus, *lib.* 7. *var. obſer.* 27. & ex hoc Viro tranſcribens Hieronymus Rubeus, dicit, haec ex Hippocrate tranſlata, non recte ſatis ſuam ad ſententiam expreſſa : nimirum Hippocrates ſcripſit febrem conducere ad oculi tutelam, ne rumpatur, non ad rupti medelam. Sed ſolvit tamen idem ipſe ſuum nodum ; quod oculum rumpi Celſus intellexit, id quod

ait

ait Hippocrates ulcus fieri : & idcirco non ſimpliciter dixit rumpi; ſed intus rumpi, id eſt, continuum ſolvi, quod autem ſequitur apud Celſum, (ſi foras jam ruptus procedit ſine auxilio eſt) idem eſſe, interpretatur Hieronymus, quod apud Hippocratem ῥαγῆναι rumpi, & pertundi, velut acinum uvae pedunculo educto. Hanc autem praedictionem Hippocrates ad hunc modum extulit. Quibus rumpuntur oculi, & poſtea prominent, ut extra locum oculus ſit, his & tempore, & arte opem ferri non datur ad hoc, ut videant. Cujus utriuſque rei communis ratio plana eſt : quod effuſus humor, & oculi ſubſtantiae pars, nullo unquam modo redimuntur ; dirupto autem oculo, ſubſtantiam hujus abjici neceſſarium unuſquique videt.

Si de nigro aliquid albidum factum eſt, diu manet. Cum dixiſſet de aliquo oculi ulcere ſanabili; ſubdit nunc de cicatricibus ab ulcere relictis, quam rem expreſſit Hippocrates ita: ſi ſplendicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat, partem aliquam nigredinis dealbat adeo, ut ſi multo tempore permaneat, & aſpera, & craſſa, memoriam ſui relinquat. Differunt autem haec Auctorum ſenſa, quod Hippocratis una praedictionis eſt ſententia, quam Celſus diviſit : deinde εἰ πολὺν χρόνον παραμένει per hypotheſin dictum, Celſus fecit eventus. Ratio autem Celſiani dicti eſt; quod extrema cum ſit mutatio de nigro in album, tempore brevi non videtur poſſe reſtituere oculum. Deinde addit; ſi aſperum, & craſſum eſt: id eſt, ſi cicatrix aſpera, & craſſa incumbit, etiam curatus oculus hanc non deponit. Per id enim extreme ulceratus oculus apparet. Atque hactenus bona malave, ſeu fluidae, ſeu ſiccae oculorum affectionis, & inflammationis, habes omnia.

Poſt quae ſi placet, & *Curationis modos*, quos Hippocrates tradidit enarremus.

Ait is, *aph.* 31. *l.* 6. *Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venae ſectio, aut medicamentum epotum ſolvit.* Qui aphoriſmus, ut dicam, quod ſentio, viſus eſt inter omnes lapis offenſionis: ſic in eodem enarrando titubarunt plerique. Primus Celſus auctorem ſuum propemodum accuſavit ἀοριστοῦ, & neglectae diſtinctionis & abſolutionis. Galenus vero, quaſi non auſus magiſtrum reprehendere, vel diffiſus à reprehenſione

defendere, profeſſus eſt, haec eidem empirice collecta, nec non experiendo ſingulatim tentanda. Sed Aëtius quaſi reformidans vinum merum, quod Hippocrates explicate tradidit; praecepit, ut diluatur aqua: deinde monet, ne ſi expandatur in caput hominis lippientis facile laedatur. Quae monita ſequitur & Jac. Hollerius. Ad hos vero Hieron. Mercurialis miratur, ecquo pacto Hippocrates ſolo proferat enumeratu genus omne remediorum, quae conducunt oculis male affectis. Id autem aut ſolenne vulgaribus, & indoctis, qui nulla ſibi propoſita medendi norma, nulliſque perquiſitis, aut rite conſultis variorum affectuum indicationibus, iis offerunt remedia, quae tantum uſus medendi comprobarit. Poſt haec aliud quaſi denuo meditatus Mercurialis, non dubitat ſuadere nobis, Hippocratem haec ſcripſiſſe ad Medicos ocularios, & empiricos, qui pleriſque maximis indiſcretis corporum circumſtantiis, certa quaedam remedia ad eorum affectus adhibebant.

Sic iſti omnes: poſt quos alius quiſpiam & rationes meditatus proponat, quae ſint propemodum ejuſmodi. Primum enim, quod de mero proponitur, inſolens videtur, quandoquidem Homero *l.* 5. *Iliados* appellante αἴθοπα οἶνον, ardens vinum, inflammationem augere, nedum non levare natura comparatum eſt, qua cauſa & venenum oculis dixit Valerius Martialis. Quod ſi devenis ad noſtros Medicos: Archigenes apud Galen. *l.* 4. *de comp. medic. per loca cap.* 1. decrevit oculorum phlegmonis aquae potum inter caetera, quae memorat, in primis convenire. Quin etiam idem ipſemet Hippocrates, *in l. de affect. num.* 2. ſcripta reliquit haec, vinum in capitis doloribus per partem illam calefactam, & humori attrahendo aptam, non eſt exhibendum. Haec & hujuſmodi, quaedam non obſcure laeſa, ſummi Dictatoris auctoritate, tum iſti, tum alii noſtri Profeſſores adſtruxerunt; qui ſuam inconſtantiam liquido monſtrarunt. Non ita quidem nos, ſed medicinae parentis effata oraculi loco ſuſpicientis optimam ejus particulae interpretationem allaboravimus; relatis interim aliis omnibus, quas alii quilibet in medium protulere.

Galenus quidem partitas fecit ophthalmiae curationes ex mero, ex fomento, ex balneo, ex detractione ſanguinis, ex pharmaco, diſtinctis ſecundum cauſam antecedentem conjunctam, de-

defluxus tempora; secundum, in summa, quantitatem, aut qualitatem humorum: nam ubi peccent humores acrimonia, plenitudine non conjuncta corporis, tum conducibile balneum est. Si vero succi crassiores oculorum venulas distenderint, nulla toto corpore plenitudinis affectione apparente; meri potus hos excutiet, ut quod attenuare, ac vacuare, motusque vehementia obstructiones expedire queat. Ad firmitatem autem curationis, & certitudinem proponitur & fomentum, vel usu dignoscendi, vel curandi, gnosticum quidem via tentativa, ut cum usu praesentis medelae levatur homo, moxque recurrit dolor: argumento est fluxionem adhuc vigere; quare affectu jam cognito ad inanitionem aliquam corporis converti scopum oportet: nam si plenitudo subsit, necessaria est sanguinis detractio: si vero cacochymia se prodat, purgatio. Ut vero therapeuticum aliquod probatur fomentum, cum partem infestat fluxio. Tunc enim humorem in angusto contentum digerit & abducit. Hic Galeni logismus, & haec expositio est. Alia methodo viaque progressus est Ludovicus Duretus gravissimus Hipporaticae doctrinae Professor, quae est. Fit Ophthalmia multis de causis; primum ex decubitu acrioris & erodentis humoris, cum affectu vitioso corporis & capitis; ad hanc opus est cathartico. Deinde ex distensione tunicae adnatae ob vehementem sanguinis affluxum; cui commoda sanguinis est missio, tum universalis, tum particularis. Ad haec ex implicitis ad oculos atque irretitis crassis humoribus, aut flatuoso coemento; his remedio erit meri potio, alias vero balneum, quod materiam primo fundat, mox resolvat. Postremo ex humorum bilioforum atque acrium impactu: huic affectui fomentum aliqua commoderandi virtute conducit, quod communi omnium, & solenni ritu, fit ex decocto foenigraeci, meliloti, & hoc genus.

Aliam rationem adiit Jac. Hollerius, laudatissimus Hippocratis interpres: quae est; scilicet variae sunt oculorum dolentium causae, quibus suae singulis occurrunt medendi formae. Causa primum antecedens amolienda; quasi plethora quidem est, haec sanguinis missione tollitur: si cacochymia sit, haec purgante medicamento resolvetur: eadem vero causa conjunctae, si crassus & tenax humor sit, meri potione tum attenua-

bitur, tum diſcutietur. Si tenuis, & acris, & mordax is humor ſit; accommodato ſuo fomento caſtigabitur. Si vapor aut fumida materia ſit, quae organo ſe miſcuerit; balneum ad hanc rem commodiſſime deligetur. Hae multorum interpretum enarrationes ſunt: per quas omnes neque recitatae nuper ambiguitates eluuntur.

Alia igitur ineunda via eſt, quae luculentam huic Problemati conferat enodationem. Primum igitur ſtatuendum eſt, dolores oculorum aliis acceptos, pro doloris latiſſimo quodam vocabulo, qui ad morboſam affectionem ſe extendit: ita Jac. Hollerius, & Jo. Heurnius. Vel minus late, & ſpeciatim pro *Ophthalmia*: quod Celſus, & Galenus fecere. Nos dolores oculorum intelligimus pro *Ophthalmia* diuturna, & pertinaci, conjuncta cum pluribus affectibus, id eſt, plenitudinis, & cacochymiae; cum apparatu ſuccorum acrium, & craſſorum: plenitudo autem non ſolum ſit corporis, ſed totius corporis, & capitis; ex quarum cauſarum omnium incurſu facili negotio ruptum iri debeat oculus: quemadmodum ex eodem Hippocrate oſtenſum eſt. Quocirca dolores intelligas diſcriminis nomine propoſitos.

Secundo ſuppones in hac Ophthalmia tantum eſſe cauſae conjunctae, ut venulae oculorum diſtentae turgeant humore plurimo.

Tertio non ignorabis, vinum Veteres cum uſu balnei miſcuiſſe: quam rem teſtatur Andreas Baccius in ultimo libro de Thermis, & Jac. Hollerius hoc eodem loco.

Quarto ſcire licet, vinum veterum, meracum & vetuſtiſſimum fuiſſe, & ſubtilitate partium cuncta medicamenta ſuperare potuiſſe; praeſertim, quod potum alimenti cauſa natura hoc amice complectitur.

Quinto vero conſtitue balneum eſſe corporis univerſi remedium; fomentum vero particulare. Sed balneum liquat funditque ſuccos; fomentum diſcutit: hoc quidem minime cognoſcente ſenſu; illud vero tum cognoſcente, tum ſecus.

His omnibus ante propoſitis videbis, diſcrimen inter noſtram & aliorum expoſitionem eſſe maximum, nimirum plerique omnes volunt ſingula illa remedia disjunctim adminiſtranda: nos vero, vel conjunctim omnia, vel plurima. Siquidem ex hypot-

potheſi Ophthalmia haec diſcriminoſa plurimum eſt, tot tantarumque cauſarum, & affectuum concurſu; plenitudine corporis totius, & capitis, cauſa antecedente; conjuncta, infeſtante ſecundum quantitatem, & qualitatem; tum craſſam, tum tenuem. Ad plenitudinem autem ſanguinis valet ſanguinis detractio; ad univerſale vero vitium humorum in corpore redundantium, conducit purgatio. His, de more, praemiſſis univerſalibus & communibus medicamentis: caeterum humores craſſi ac viſcidi ſtabulantur intra venas; adverſus quos peccantes conferet meri potio: ad evocandos autem extra venas mirifica vis eſt balnei, quod tum evacuat, tum revellit, tum à corpore, tum à capite, quo capite inanito, ad tumorem hujus excutiendum uſus ſummi fomentum eſt. Ita ſuum ſingulis beneficium pro vario Medici ſcopo adimplentibus, ſolvitur Ophthalmiae diutinus dolor. Id quod confirmatur. Nam illa tandem eſt felix methodus curandi longas & periculoſas Ophthalmias, quae ipſam mali cauſam exhaurit & ex toto undique corpore confertim, & ex ipſa ſingulariter parte, ſimul revellendo: obſecundat autem trahenti libenter evocatus humor, & viae patent. Atqui methodus Hippocratis praeſtat haec ſingula, ſicut oſtenſum eſt: igitur, &c.

Deinde confirmatur, quod vinum, quale diligebat Hippocrates, vetuſtate elaboratum, atque, ut ita dicam, aethereum redditum, non laedit, aut ferit caput, quemadmodum, neque ſpiritus vini: verum tamen eadem tenuitate permeat facile per vias urinae: atque ita ſeroſos acres humores Ophthalmiae cauſas educit, ut in diaetetico chirurgico demonſtravi.

Tertio confirmatur noſtra haec expoſitio: nam per hanc maxime ſervatur auctoritas Hippocratis veneranda, tollunturque ſingulae obtrectationes, quae derogabant fidei aphoriſmi. Prima Celſi, qui imputat Hippocrati inexplicationem: atqui ſic ſatis explicita videtur ejuſdem ſententia. Secunda Galeni, qui voluit hunc empirice traditum aphoriſmum, conſtat autem ratione munitiſſimum eundem eſſe. Tertia eorum, qui vinum volebant aqua diluendum & modificandum, metu fortaſſe inflammationis. Eſt quidem merum abſtinendum ad inflammationes, & Ophthalmias recentes, non ad eas, quae ſunt inveteratae, pendentque plurima parte ex craſſis ſuccis. Atque adeo non contradi-

cit ſibimet Hippocrates, aliter loquutus *in ſecundo de affect.* nec eidem Hippocrati incommodant allegatae adverſus oculos vini noxae; quando apud antiquos medicatus uſus meri longe alius fuit. Jam igitur ſi conſtant haec, ut conſtare ſatis poſſunt: quis eſt jam, qui de aphoriſmi veritate ambigat? quis Hippocrati non applaudat, & accinat?

CAP. XV.

De aurium Abſceſſibus.

AUriculae, quae nulla prorſus carne participant, quibus modis Abſceſſus ineant, & in quo ſinu primum excitam ſaniem, quae in dies multa fluit, contineant: & à nemine video ſatis explicatum, & difficile id expeditu ſentio. Comprehendit autem & haec res problemata perobſcura, minimeque à noſtris adverſa: quae tamen reſolvi nonnullius momenti ſit. Quas ob cauſas in talibus periclitari meum ingenium facile paſſus ſum, qui res tritas atque vulgatas non ſequor. In univerſum ergo mihi videtur externus hic affectus, & à cauſis cieri ſolitus item externis; ſi id quod plurimum accidit, intelligas: nam & interne conſentiunt interdum. Ad hunc autem modum, ut puto, ſe res habet. Ubi calida vi conciti ſuccorum ichores ad exteriora, & ſuperiora ſunt elati: tunc hos frigidum ſuccedens exprimit: quos natura, quae parti inſidet, in locum maxime pervium & ſinuoſum remittit, hae ſunt auris partiumque ſuarum laxitates atque compagines: enim vero Anatomica fide cognitum eſt, auriculam velut extremum tubae, quod ipſum reſectum concipe; commiſſum quidem cum pericranio, ſed cum hoc admodum laxe coagmentatum & conjunctum; quam rem oſtendit luculenter mobilitas quoquo verſum actae particulae. Inter haec igitur auris internae praeſegmina ſeſe colligit humor e venarum oſculis effuſus, cujus pars & in declivem organi tubulum refunditur. Neque enim, ut multi ſibimet ipſis ſuaſerunt, ex internis auriculae latebris humor eliſus prodit. Sic enim plane muti; ſurdique omnes, quibus ſecundum interiores aures illuvies purulenta fuerit. Verum enim vero quaerenti,

num

num aliqua sit pars, quae peculiariter Abscessum concipiat: protinus responderim, illam non deesse. Refert enim Jul. Caesar Arantius tum in *libro de tumor. c.* 25. tum *l. de anat. observ. c.* 29. in auris anteriore particula situm quoddam adenosum corpus solidae substantiae replens cavitatem, quae supra massèterem est, multis usibus serviens. Primum vasorum jugularium ad summum caput contendentium diremptui muniendo. Deinde articuli motui per madorem perpetuo refusum conservando. Tertio ad retrimenta, quae ex eisdem vasis emanant, suo sinu colligenda. Haec igitur una sedes est, & hic locus, quo primum advectae materiae suppurantur. Argumento autem est, quod si stagnantes hi sinus manu comprimantur, pulsus humor sursum ex auris concha efferetur facile.

Est autem affectus subcutanei plus centesima observatio per me facta: quorum experimentorum jam aliquot memoriae servata narrabo. Primus fuit sodalis Franciscanus Conventualis in Divae Annae, cui Dionysio nomen, patria Cremensis, atque alii duo Incurabilium Valetudinario decumbentes, Anno 1624. quorum alter Josephus de Eriodo Eubulita homo; alter Josephus Sanna adolescens Apulus Thranensis. Quartus Leonardus Durandus, Jatrochymiae & rerum naturae studiosus, qui ex parotide, ac maligna febre mortuus est. Porro, quod ad parotidas, scire licet; has raro, qua extuberant, aperiri per sese, sed per viam obliqui ductus effundi: quemadmodum ante de purulentis auribus explicui.

Verum enimvero non dissimulabo, quae transvadentes introrsum extrorsumque meatus in auriculis persuadent. Primo compressis naribus, atque ore sursum compulso spiritu, purulentas aures exhauriri prodiderunt & Razes, qua de hoc eodem affectu tradit; & Mesuëus *l.* 2. *Grabadin partis primae sum.* 2. *c.* 8. quos sequitur & Nicolaus Florentinus *serm.* 7. *tract.* 4. *sum.* 2. *cap.* 54. quam nos rem, periculo in multis facto, veram comprobavimus. Inter caeteros memini Domini Hieronymi Montaquilae Sacerdotis Regularis, quem apostema post aurem expertum, cum Excellentissimo Medico Sebastiano Vecchiono, curavimus. Itemque comperimus in Felice Paduano Tabularum aenearum sculptore, & in modo memoratis hominibus, atque aliis compluribus. Deinde Alchmaeon Calaber Crotoniata rei

Ana-

Anatomicae primus auctor, Philoſophuſque, vel ab Ariſtotele celebratus : ſicuti ſcriptum eſt in *libr.* 1. *de natur. animal. c.* 11. capras non ore ſolum, & naribus, verum & auribus ſpirare ſentiit. Quam rem aliquando admonitus Bartholomaeus Euſtachius, ſeculi noſtri ſtudioſiſſimus, idemque ſubactiſſimus Anatomicus inventis explorate viis ſpiritus, hoc ipſo ſermone de auditus organis mirum in modum admiratus eſt, habet autem uſus in medicina praeclaros. Horum unum, & admirabilem indicavit Auctor *l. de rem. fac. parab. ad Solo. c.* 10. qui vel ex hoc Galen. aut magnus homo cognoſcitur, quod ad dolentes Aures citra ulcus ſulphur ignem non expertum per nares interventu calami inſpirat. Sed & Gulielmus Rondeletius *in practica method. c. ſexto* ſcripſit, maxime conferre ſternutamenta tinnitibus aurium reſolvendis, ſi frequenter excitentur: nam ſtatus, ait, cerebri non minus per aures, quam per nares diſcutiuntur.

Haec illi: quae quanti ſint ad noſtra deprimenda momenti jam vides. Spirare apud Alchmaeonem noſtrum interpretor, & ſpiritum auribus allidentem, & ejus omnes modos ſentire: quod Virgilius fortaſſe cum Crotoniaca conſentiens dixit haurire. Donata vero capreis nimirum ardua petentibus, ac de ſumma rupe pendentibus, (unde capricioſa dicuntur ingenia) κατ' ἐξοχὴν diſciplina, quae alioquin eſt & damis, cervis, leporibus, ut per hunc exactiſſimum ſenſum ſe ſuamque vitam maxime tueantur. Sed & animantibus omnibus ad diſciplinam aptis haec dos non deeſt. Equus quippe meus inter multos ſagaciſſimus, ſed quia cantherius, & nigro univerſo tegmine amictus, id eſt, exuſtus, & melancholicus: ob haec pavidae naturae, & ad omnia antrorſum ſemper arrectis auribus incedit, ut differentias omnes ſpiritus, id eſt, rerum captet. His jam apparet nil nobis Alchmaeonem noſtrum contradicere.

Sed neque Rondeletii doctrina quicquam adverſus nos facit: quandoquidem infinite tenuior eſt ſpiritus, quam humoris purulenti ſubſtantia. Poſt haec autem cum Razae, & caeterorum Arabiſtarum huc producitur experimentum: illud hac ratione explico. Siquidem ore naribuſque compreſſis compulſus ad ſuperiora ſpiritus partim tenduntur muſculi temporum auribus affinium; partim interne diſtenditur auriculae tympanum: itaque compreſſa externe, expulſa interne, ſanies, ſic foras non ex-

exilire non potest. Non igitur illud fit, quod ex inferioribus tympano sinubus erumpat per obtensam organo membranam, ut falso quidam existimarunt.

Caeterum, quod dixi, parte auriculae subcutanea procreari solitum Abscessum, & quod super tympanum externe conscendens sanies expressa pellitur, non ex interioribus venit (nempe sic prompta surditas) non sic intelligendum est absolute, ut non interna etiam sub auricula creari possit Abscessus: quo tempore occupatis à sanie membranis, neque etiam sequitur surditas perpetuo; quippe quod interdum educitur sanies vel per rarefactam membranam, vel per rimam inter porum auditorium, & os calvariae. Scribit autem Fallopius annulum, quo tympanum continetur, esse cartilagineum non osseum, nec conjunctum sic cum osse calvariae, ut non sit contiguum: in pueris autem separari facile posse. Confirmat haec & Rodericus Fonseca in *consil.* 39. *to.* 1. quae propterea retulimus, ut ne videantur contradicere nostris. Quamquam nihil in Medicina perpetuum dixit Celsus in prooemio generali: & nos ea, quae plurimum, & frequentius accidunt, producta volumus. Sic de aurium abscessibus, & horum problematis expeditam brevi rem habes.

Cap. XVI.

De Scliroſarcomatis gingivarum.

PRoditum est à Bartholomeo Eustachio id de dentibus; ad horum praesepiola saepe, tum multum affluere gypseae pituitae, ut sinubus ipsorum repletis dentes à vinculis exsolvantur, forasque sensim propellantur. Mea vero est observatio, ex eadem eluvie pituitae concrementum enasci carneum; subrubrum, progerminum, quod interdum galli coronam, interdum ostracodermi carnem purpuream refert. Hoc genus *epulidem* nostrates Medici nominant, verum qua recte viderint. Etsi enim epulis excrescentia quaedam est carnis: haec tamen succedit ad male purgatam & minime resiccatam *Parulidem*, quae, Paulo & Aëtio testibus, inflammatio quaedam est particulae cujuspiam gingivarum. Utraque autem expullulatio quaedam est sanguinis, & calida ὑποσημασία: quae

Pauli est doctrina partim *in l.* 3. partim *in l.* 6. descripta. At vero, quod nos proponimus Germen, est carnis nulla unquam praegressa phlegmone, sed sola humoris viscidi crassique scatebra profectum: quod genus σαρκώδη βλασήματα Galenus vocavit *lib. de tumor. praet. nat. c.* 21. παρόντιδας vero, latino non invento nomine, dixit Cornelius Celsus, *libr.* 6. *rei medicae c.* 13. Non difficile autem est, ut Germen latiusculum intellexerit carnis; quandoquidem ait; si major is tumor est, commodius totus excidi-tur sic, ut ex utraque parte dens liberetur. Quod si minor interdum etiam hic tumor à Celso describitur: id propterea non facit, quo minus & major hoc genere comprehendatur.

Recte igitur Aldinus uterque codex, id est, Venetus, & Romanus παρόντιδας, non *parulidas* legit: quod nomen perperam reponunt primus Joannes Manardus *l.* 7. *Epist.* 2. mox Guliermus Pantinus, & Robertus Costantius in scholiolis. Neque enim quicquam facit, quod apud Graecos id nominis non extet. Nempe fieri potuit, ut neque omnes istorum libri ad nos pervenerint; praesertim Alexandrinorum, quos ubique citavit Latinorum antiquissimus Celsus. Jam vero, quod asseruit hic Auctor vocatas à Graecis *parontidas*: id adstruit & vere vocatas, quippe suum nobis abunde testimonium satisfacere potest. Quid quod recte formatum, apteque impositum nomen videtur *parontidum*, id est, positi juxta dentes affectus, vitiive; qua de re laudo summopere constantiam Balduini Ronsei, viri medius fidius de Medicina bene meriti, qui *parontidon* nomen mutari nullo modo passus est. Quod ego Germen, tum ex substantia, tum ex duritie *Scliroſarcoma* vocandum judico: quale ferme descripsit idem Balduinus *in histor. medicinal. miscellaneorum* 7. aut quale narravit Felix Platerus, *in observat.* Sed & quaecunque nos ejus generis curavimus, omnia citra phlegmonem evenere. Quae, si placet, experimenta de plurimis selecta narremus.

Persiae Peregrinae conjugi Michaëlis Angeli Pinti, trigesimum annum natae, ad antepenultimum molarem oblique nata caruncula, principio lentis magnitudine, mox dimidiae fabae modo. Quod concrementum à Medicis, & Chirurgis, leniter tractatum, & per medicamenta plurima non repressum, intus, extraque septa dentium excrevit sic, ut molarem altera parte revulserit, & contorserit; quo tempore infrenabilia profluvia sanguinis exstite-

ſtiterunt: atque eo magis verenda, quod cumulatiſſime praegnantem offenderunt, à qua jam ſarcina diu levata; ſed incremento latiore ſarcomatis, & putore ſaniei, quam grypi duxerant, afflicta & pertaeſa: jam me ferramenta liquido adhibiturum accerſit. Quibus ego tum frigidis, & reſcindentibus, tum igne retorridis varie, atque apte, adminiſtratis, viraginem alioqui foeminam ab annua, & amplivaga noxa liberavi; collega ad eam rem Joanne Dominico Malliocho efficacis Medicinae cumprimis amico. Quo ipſo item praeſente, & Jo. Baptiſtae filio Andrae Piſcicelli, octavum annum nato; ſcirrhoſam iſtiuſmodi caruncula, mole quidem aliquanto minorem, ſed pro immedicabili ab aliis ſummis Chirurgis relictam, ſemel igneo diſcindente ſcalpro curavi. Poſt hos erit tertia filia Tonſoris, Antonii Fuſci, quam rem *in l. privatae chirurgiae c. de ſarcomatis gingivarum* expoſui. Sed aliis nominibus admiranda narratio fuerit de Victoria Antonii Conradi Sartoris filia, quae ad hunc ſe modum habuit. Maxilla inferior dextri lateris mirum in modum turgida vitium alebat; qua molaris ſecundus eſt. Hic ſi ferro pluſculum attrectaretur, audiri tum fragor, & reſonitus vaginulae veluti quaſſae. Ita ſcilicet minus amicus dentium complexus erat, quamobrem de excutiendo ſaltem uno molari alioquin infirmiore ſignificatum à me eſt: qui ſic quidem haerebat laxe, ut matris manu per filum fuerit exemptus. Sic carnis inutile glomer, quod radicibus extracti dentis exultaverat, tractari commodius fuit adeoque refectum primo per ſcalprum, mox ignito auro repreſſum eſt: quae cum ſemel opera exhauriendo vitio non ſatisfeciſſet; rurſus ac tertio repetita eſt. Mirumque fuit, ut extumeſcens diu facies, atque etiam maxillae turgor reſidere, brevi ſunt viſae; quamquam ad exteriorem malae faciem & medicatae cinnabaris fumo ſpongiolae, & diapyriti emplaſtra, & ex plumbo hydrargyroque conflatae lamellae, nonnihil adjumenti dedere. Quas meas omnes adminiſtrationes, & curationes confidenter admittendas, atque exſequendas, parentibus ſuaſerat excellens in arte medica vir, Horatius Theſaurerius Salernitani Collegii Doctor. Ad haec exempla poſſem & de caruncula ſpongiformi dicere, quam Illuſtri foeminae Victoriae Pyrrhoniae de primo molari dente ſubduxi. Quibus jam omnibus expoſitis experimentis, ſatis perdiſcere potuiſtis, initiis, materia, ſubſtantia, magnitu-

dine, more, atque aliis accedentibus propriis, & privatis *Scliroſarcoma* eſſe. Tantum abeſt, ut de *Parulidis* genere ſit, quod firmatum aliorum opinione fuerat.

Cap. XVII.

De Genuini Dentis eruptu, ementiente Abſceſſum.

GRaves, ac perdolentes ſingulorum Dentium omni aetate ſentiuntur exortus: in quibus ſcilicet excludendis, magnus in dies à natura commiſſus apparet conatus. Ex qua cauſa febres, aeſtus, convulſiones, languor, & immutatio multa corporis viſuntur: in pueris maxime; de quibus Hippocrat. *in libr. 3. aphor. 25.* Narravit autem Ambroſius Paraeus, *in lib. 23.* ſuorum operum *cap. 57.* complures teneros ſuos natos ad uſque fauces orci perductos, una vi prorumpentium denticulorum: uſque adeo ut ſcalpri neceſſitas fuerit expediendis obicibus, & habenis ipſorum. Quam rem & Andreas Veſalius *in l. 1. de fabrica corpor. humani cap. 11.* docuit; atque etiam Alexander Benedictus *in 8. lib. de cur. morb. c. 18.* & poſt hos omnes Jacobus Fontanus *in l. 1. pract. med. F.*

Sed ne minus quidem moleſtus eſt proruptus dentis prudentiam ducentis (*ſophroniſterem* Graeci dixerunt), ſub obduratis aevo membranis, dum vigeſimo poſt anno, aut etiam trigeſimo contingit; ſub quo tum inchoante, tum in dies augeſcente, Abſceſſus, muſculorum maſſeterum diſtentus, & genarum gingivarumque tumor non exiguus, cum oris maxillarumque impedimentis, adveniunt. Quibus omnibus fit, ut parum experti Medici nil diſcernentes aetatem, affectiones habitudinemque corporis, circumſtantias denique rerum obtuſe perſpicientes, ad multas ſanguinis detractiones, ad ſolennes corporis expurgationes, protinus accedentes, illud operis, quod à natura ſedulo curatur, pro Phymate, proque inflammatorio Abſceſſu, tractant: ex quo genere, quod hiſce diebus evenit nobili Decio Favillae, Neapolitano, ſupra quintum & vigeſimum annum nato juveni, narrabo. Doluerat homini diu multumque forinſecus commiſſura malarum, interne vero molarium utrorumque confinium parte ſiniſtra, propterea ſcilicet, quod extremi molaris nuper exerti menſula parum exerta, ac tantum non gingivae

givae fibrulae contecta, cibos solidiores nedum commandere non posset, sed graves etiam distentus noctu diuque sentiret. Cum vero, sub semitecta particulae lacuna, sanies aliqua collecta putorem redderet; opinio multis fuit ulceris, aut fistulae. Ego vero, perspecta re, continuo suspicionem exsurgentis Dentis *sophronisteris* objeci; qua sic, ut absurda re audita, decursum est ad demoliendam incumbentis gingivae particulam, qua confecta re continuo quidem putor, ac dolor, abjicere: verum ad extremum luculenter apparuit, affectiones omnes malas ab una dentis eruptione productas. Sic lusae saepe sententiae, quae firmamento nituntur aliquo, praestabiles exitu seipsas produnt: & contra falsa, quae primum specie probatae fuerunt: ad extremum leves & inanes deprehenduntur. Quae de senilis dentis eruptu primo relata volui; ut ementitam Abscessus imaginem praemoniti sint inexperti quicunque. Porro quemadmodum Gemmarius artifex lapides Orientis pretiosos ab his omnibus, qui nexiles, aut culti non sunt, secernit, atque secludit; ita & qui de morbosis affectibus agit, ementitos à legitimis sejungere debet.

Cap. XVIII.

De lepido Sarcomate, seu squamiformi Tumore bucci interioris.

Post illud vero, quod modo audisti, semiputridae pituitae Germen: tradam & alterum loco quidem proximum, forma vero, & materia, longe dissitum. Homini cuidam statae aetatis, corporis aliquanto procerioris, nigris oculis nigrisque capillis, venis ad brachia manusque extantibus, colore fusco, melancholico ad summam habitu; gena tenus dextera interne, magna velut incluſa offa, sublatum Tuber carneum, globosum quidem initio, mox, ligulae cujusdam crassioris modo, ad guttur oblique flexum, multos jam annos, cum incommodo multiplici loquendi, mandendi, deglutiendi, perlatum fuerat, à Medicis omnibus pro immedicabili relictum: cum ad me, & ad Flamminium Crassum, Calabrum Tropiensem, Curtorum instaurandorum peritum ab homine, qui nostram operam etiam

in arduo negotio expertus fuerat, missus est; quem nos inito consilio curandum suscepimus, jussum interim, & suasum, firma spe ut esset sui brevissime restituendi. Quibus ille malum, ait, omne futurum sua miseria levius. Ventum ad agendi commenta, ac rite paratis omnibus, quae necessaria visa fuerant, collocato jam in humili sella homine, diductoque ad proximam operam ampliter ore, per ministri manus, & lignea forficula consectum est glomer carneum, acuto scalpro, qui primum obtusus est, cum offendit ad aliqua, quae mox referam. Nempe resciſſo per vim majorem & firmiorem toto *Sarcomatis* corpore, in conspectum se dedere squamae propemodum osseae, perspersae per ipsum, nulloque ordine dispositae sic, ut hirtum hortensis brassicae thyrsum referret. Res ostensa multis amicis Medicis, qui nulla non admiratione sunt completi. Sub exsectionem, aut post ipsam, offensa nulla praeterquam aliquid sanguinis effusum est, e reticulata quadam vena, quam vitii creditam nutriculam, cauteriolo ad id parato, facile repressi. Vixit autem exinde homo minus pro mense liber, famulus & pedisequus Illustris Viri Fr. Horacii Majorani, ex ordine militum Melitaeorum, jam vetuli. Rem quam, annorum duodeviginti memoria, vidit Joannes Baptista Nauclerius, vir praeter multam rei physicae scientiam optimis moribus excultus.

CAP. XIX.

De subatro Farcimini simili Tumore.

PRodidit memoriae Thomas Cneulinus auctor, ab Joanne Schenckio, *in opere medicin. observat.* saepe relatus, puello nuper in lucem edito, vivido & eleganti, sub dorsi finem paulo supra coccygem; visum *tumorem Farciminis* modo exstantem, e quo, Chirurgica manu aperto, saniei modicum effluxit, quo rursus, aliorum Medicorum consilio, funditus exsecto, quarto post die puer jam noviſſime relictum revisit Orcum. Id ad unguem, ut nil ferme detrahas. An. 1621. evenit filiolo Domini Flaminii Constantii, criminum Quaestoris, in magno praetorio probatissimi, quem *atro cruentum intestinulum*, cum contra sentiente Tarquinio Mokio, Chirurgo satis perito, discidisset alter qui-

quidam, non poſtremae notae Chirurgus; lepidiſſimo protinus puello (proh facinus) tenue vitae ſtamen incidit. Vidi & ejuſmodi aliam quaſi *jecinoris ſubatri fibrulam* fronti appenſam, in puellulo nuper nato Antonii de Luca, in Valetudinarii Sancti Angeli ad Nilum ordinarii noſoduli. Item in tenerrimo infantulo Hieronymi Dentii, quotidiani in Parthenophylacio Spiritus Sancti obſonatoris. Atque item filio Franciſci Albini, Fabri ſtannarii, ad ſubſellia Portus Neapolitana: atque in aliis aetatis primae puellulis, ſed maribus perpetuo. Ut jam conjicere liceat ex multa tum materiae, tum facultatis attrahentis vi, talia concrementa naſci: quae aceti ego faecula, & diluto vividae calcis ſpongiolis accommodatis & hujuſmodi medicamentis exſiccantibus ſaepe diſcuſſi.

Atque hactenus quidem de lacteolorum homuncionum *atroſanguineis Abſceſſibus*: nam & natu grandibus, ac bene firmis hac coloris ſpecie vidi nonnullos; inter caeteros quale morum ſeminaturum coloratus, varicoſus, & pulmonis inſtar laxus tumor de ſuperioris labri angulo Eſcharae marinae ſpecie pendulus eſt, illuſtris & integerrimi Conſiliarii Sanfelicii, ſorori germanae; qui Tumor cum vulgare mulierum verticillum in praeſenti ſuperet magnitudinem, fuit & quo tempore vix etiam Juniperi baccam attigit: arbitror autem, (quod nemo propter atechniam referendo diſcrevit) ortum habuiſſe ex tenui varicula, quam affluxus poſtmodum humoris multus ampliavit, atque diſtendit ſic, ut formanti voces, & manducanti nonnihil incommodum, & grave ſit additamentum.

Cap. XX.

De Faviformibus Abſceſſibus.

FAviformes Abſceſſus vocavi ſubputria quaedam & caeca ulcera, quae circum adductis digitis primoribus expreſſa ſanioſum mucorem forulatim reddunt, ad eum prope modum, quo favus mel. Adveniunt autem plurimum poſtica corporis parte à cervicibus pone dorſum ad uſque coccygem, ſenibus, aut grandi jam aetate hominibus, qui craſſum & ſemiputrem ſanguinem cumularunt. Ego vetulos homines, qui labem hanc

ſub-

ſubiere poſſem numerare quam plurimos: ſed paucis ero contentus.

Primus, quem adhuc juvenis ad curantem magiſtrum Julium Jaſolinum obſervavi, fuit Horatii Cytharellae Medici pater ſeptuagenarius: qui cum eo morbo in dies proſerpente commortuus eſt.

Secundus ab eodem praeceptore curatus Hieronymus Albertinus, Vir patricius octogenario non minor, qui ab eodem affectu ſpathulas graſſato praereptus eſt.

Tertius Martius Cinnamus, ſexageſimum annum natus, qui ſecundum cervices id vitii perpeſſus diſtentiones exitiales jam à Medicis interminatas incurriſſet, niſi Chironia, per nos, opera ſuccurſum eſſet; cujus rei deſcripta plene legitur Hiſtoria libro *Pyrotechniae noſtrae Chirurgicae cap. de Anthracibus*; enimvero ſic ibi cum vulgo Medicorum appellare libuit eos, qui nonnullam cum Anthracibus cognationem habent.

Quarta vetula fuit monacha veneranda Parthenophylacii Spiritus Sancti, cui Franciſcae Caſtigliae nomen, ſecundum cervices etiam experta ſaevituram in mortem affectionem; niſi, provido equidem conſilio, totum ulceris ambitum ad radices uſque praeſecuiſſem.

Quintus Melchior de Gaudio, ſupra ſexageſimum quintum annum natus; qui vir etiam ad inion foraminoſum hoc malum ſenſit, liberatus item à me vi ſcalpri.

Sextus Marcellus Ferrellius, cuſtos noſtri Valetudinarii, ſeptuagenario major; qui binis ad nates *amaris* ejuſmodi *favis* poſt importune ſuppreſſam à ſe ſcabiem, poſtque diram, in ſcroto, ſedeque, feliciter à nobis curatam gangraenam, gravatus eſt.

Poſt hos omnes, ultima recenſebitur Catharina Scarpata Cler. Franciſci Antonii Maſulli mater, quinquagenaria; quae ab amico quodam noſtro, in Chirurgica ſatis exercito, valentiſſimis quidem medicamentis, ſed ſine reſpectu diu curata, vitam prius, quam ſinuoſum mali fomitem reliquit.

Porro ſis admonitus velim, malum hoc ſpongiae, favique modo, perfractum; propterea, quod ſecundum omnes ſuos cuniculos expurgari probe non poteſt, putredinem nutrire latentem; qua ſenſim ἄνω & κάτω proſerpens, affatim ampliato vitio ſerpit,

ac

ac debiles homines febre, doloribusque, opprimit; quamquam non ita eos, qui robore valentes reperit. Adversus quae discrimina nostrum est experimentum, vel ab initio scalprum; & post hunc, si multa vitii vis exegerit, ignem etiam salutariter adhiberi; pauco & momentaneo doloris saepe dispendio, periculis praesentibus inclusam vitam facile vindicaveris.

Cap. XXI.

De vastissima Omphalocele atque Enterocele.

PAtiemur & in hos quoque sermones aliquando veniant *Abscessus, qui sunt cum illapsu partium certarum corporis*: has κήλας veteres Graeci nominaverunt. Ex his autem omnibus formis commemoranda esto, multo ante tempore à me notata, *Omphalocele* atque *Enterocele*, quotquot cernere licuit vastissimae: nos umbilicarium *Ramicem* prius exponamus. In Parthenophylacio Spiritus Sancti, Virgo fuit adolescentula, (Sabellae Carbonae nomen) cui ab assumpto leviter veneno, concitatis cum vi plurima vomitibus, & inconsultis, sicut in casibus hisce fit, ejusmodi concussibus corporis: ad umbilici laxitatem, partem agitato ventriculo proximam, diruptum est principio, parte tenus aliqua diploidis, peritonaeum; quam inchoatam unitatis solutionem imprudens puella victu promiscuo ciborum flatulentorum, & frigidae potibus intempestivis; nec non ex catarrho, cui se subdidit, & consequente, quam acetariis fovit, tussi; non mediocriter promovit; usque adeo, ut ab *Exomphalo* in luculentam devenerit *Omphalocelen*: quam fatua puella, prae rubore, nulli Medicorum ostendente, ac negligente, sub pannis etiam fuit facile deprehendere nobiliter extuberantem: quo tempore admonita (sodales etiam ad suadendum hortatae) ut obligaculis *Abscessum* reprimeret, & cohiberet, atque etiam, ut se curari permitteret: levitate nescio dicam in foeminis miranda magis, an miseranda, rem in contemptum in dies ponens; tandem supplicium incuriae pleniſſime tulit. Porro *Abscessus* in magnitudinem excrevit non mediocris utris, aut distenti potius ferrarii follis, ut Figura refertur. Nam mirum est sane quantum impellentibus interne intestinis possit distendi cutis. Visus enim Nea-

poli, plurimos annos, inops homo; qui nudata publicitus *Enterocele* medio tritici pari, ſtipem in triviis emendicabat. Itemque fuit alter, cui laxatum cum hypogaſtrio ſcrotum, obtecto undique pene, ad media uſque femora, lato circumambitu, deſcendebat. Illud autem non dubito, ex diſtracto, ſeu quod perdoleat, ſeu quod praegravet, tum epigaſtrio, tum hypogaſtrio, concitatos ex ſuperioribus, interioribuſque confluxus humorum aſſiduos; unde tam multa Sarcomati facta fuerit acceſſio. Quod idem in Bronchocelis compertum à nobis alias narravimus. Sic major admiratio Sarcomatis, quam ingentis inteſtinorum dilapſus eſto, ejus rei Picturam appoſita Figura, offendes.

Cap. XXII.

De Abſceſſibus perinaei, ani, & partium proximarum.

NON ſunt autem in his omnibus praetereundi Perinaei, affiniumque partium, Abſceſſus: quorum & naturae conſideratio, & propria curandi ratio graviſſima eſt. Prius autem agendum eſt de natura ad quam conditio partis privata, cauſa, & effectus modi, pertinent. Sunt hae partes, ut quae diſtendi ad uſus, mox contrahi debent, ad ſpiritus excurſuros, recurſuroſque, poroſae, ac laxae, ſummo Naturae ſtudio comparatae; ad quos ipſos meatus cum illuvies putrida, ſeu corrupti ſeminis, ſeu materiae purulentae, quae de veſica, aut urethra exulceratis pervenerit: haec viſciditate ſua prompte ſub anguſtis locis adhaerente, ac quotidianis ſe additamentis tollet ſic, ut aliquo poſt tempore computreſcens Abſceſſum faciat Cujus & carunculis, quae per tubulum colis expullularit, ſaepe cauſa eſt. Siquidem obſtructa per ſe fiſtula, quae per hanc effluxura fuerat, ſanies ſubiens alio, quae proximae viae ſunt; huc divertens, atque conſiſtens Apoſtema creat, cujus jam procreandi modum quaeſieras ante.

Sed illud inſuper intelliges eiſdem, quàs retuli, cauſis naturalibus nimirum, & praeter naturam, vocatis fieri; ut non uno ejuſmodi Phymate contenta ſit materia, quae diffluit: verum pluribus etiam excurſus faciat: uſque adeo, ut cum unum ſcilicet ex his

ad. Pag. 266.

A. Umbilicus. Abscessu. Protractus.

his ſumma cura perpurgaveris, ſubinde Tuberculum aliud proximo loco appareat. Idque tertio, quarto, quintoque, viſeris. Quae res curatori Medico fiduciae plurimum adempſerit. Quam ob rem natura in curando, ſeu potius praevertendo providentia opus eſt, quae, meo quidem experimento, multis conſtat adverſionibus.

Prima ut ſimul ac hiſce partibus quid vitii doloriſque ſenſerit is, qui difficultatem mictus experirur : has continuo fluxiones revulſeris ac diverteris vomitionibus, dejectionibus, ſudoribus, vinculis, frictionibus, omnibus denique averſionum generibus: victus quoque modum praeſcripſeris, quo minus alimenti cauſae morbificae ſuggeratur. Ad haec & affectus hic morbiferus tollendus eſt, ingenti cura deſtructis ulcerum carunculis, expeditiſque viis &c. Atque hi quidem occurrendi modi ſunt adventanti malo: ſed enim, ubi vel non principio curaveris hominem, vel ſic curato facere non potueris, quo minus Abſceſſus plenis ſe incrementis provexerit : tum alter prudentiae modus eſt, in effluxu feſtine dando, nam neque ad ultimam maturitatem ſinendus eſt idem. Verum, ubi ſe ſuppuratae ſubſtantiae portio ſub cute prodiderit, continuo per ſcalprum aperies Phyma : quod tu quidem, tum accommodatis medicamentis exacte expurgabis; tum victus potuſque parcitate ſiccabis. Non nimium autem utilis eſt expreſſio, qua pari doloris detrectatu nonnulli medentes abſtinent.

Multo autem omnium maxime neceſſaria eſt ſinuum quorumlibet praeſertim ad alterum reſpondentium. Ad hunc quidem modum Joannem Donatum Corregium, Bergomatem Civem, induſtria & virtute ſua nobilem, ſeptuagenarium prope hominem, ex multiplicibus ad ſcrotum, atque interfemineum, Abſceſſibus; per quos ampliter urina defluebat; ex vicennali veſicae purulentia profectis, liberavi. Cui curationi interfuerunt ab initio, Marius Schipanus, & Aloyſius de Gratia, Medici noſtrae urbis conſultiſſimi. Aliter vero curatus Surrentinus ille Patritius, Cognatus Illuſtris viri Domini Antonii de Bologna, fiſtulam in medio cole, longos in annos duraturam, ſervat. Quod dictum volui propter eos, qui leniſſima curandi ratione delectantur. Caeterum iſtiuſmodi fiſtulas, per quas urina deſtillaverat, in Valetudinario nonnullis ad unitatem perduximus;

quod Thomas Zampalia, civis Montecalvenſis, Chirurgus diligens, pro re admiranda praedicat, habetque inter omnia vere maxima. Haec jam de Perinaei Abſceſſibus, & vomicis; monitus eaſdem ferme de ano ſtatues obſervationes. De his autem Langius *l.* 3. *epiſt.* 4.

CAP. XXIII.

De Elephantia privato pedum Tumore.

CUM de vaſtis quibuſdam Tibiarum Abſceſſibus aliquando retulerim: conſentaneum rationi viſum eſt, ut dicendum eſſet quod de *Tumore pedis* ampliſſimo, calli modo praeduro, intime craſſo, concolore, ac non perdolente: in quo ſi quidem ulcus, aut prurigine, aut extrinſecus aliter, excitatum ſit; hoc cum priore malo ſit inſanabile. Accidit autem hoc mali genus melancholicae quidem craſis hominibus, cujuſque vitae generis & inſtituti; ſed potiſſimum inopibus & victu quocunque contentis. Hujuſmodi autem, in Valetudinario, nobis occurrerunt complures. Inter caeteros unus, cui vis Abſceſſus pollicem admodum ad interiora retraxerat. Hujus autem cauſa continens non omnibus judicibus una eſt: aliis referentibus ad humorem melancholicum; è quibus eſt Haliabbas *in* 8. *Theoricae*: aliis, quorum unus eſt Avenzoar. 2. *Theiſir. tr.* 7. *c.* 26. *P.* ad craſſos humores promiſcue: aliis ad phlegma gypſeum, aut glaſteum. Avicenna vero *l.* 3. *fen.* 21. *tr.* 1. *c.* 16. dixit *Elephantiam* additionem eſſe ad pedes accidentem modo varicum. At vero Guido Cauliacus *in tract.* 2. *doctr. ca.* 7. ſingulari quadam opinione cenſuit, *Elephantiam* eſſe carneum quoddam additamentum in pedes ac tibias, ultra dimenſum proprium, ſed ſimilem pedibus elephanti.

Cui placito firmiter adhaeſit Rembertus Dodonaeus, profeſſus inſuper incrementum hoc eſſe, non ex humoribus quidem qualitate peccantibus, qui ſint ad eum locum affuſi, ſed ex ſuperfluo ad partem illapſo alimento nondum tamen rite agglutinato; quo copioſius huc adjecto, pes craſſior ac veluti praeturgidus redditur ſuperioribus particulis, ut alimento deſtitutis, magna ex par-

parte extenuatis. Quamquam autem Guidoni placuit, & tibias esse his iisdem affluxibus incrementi participes; nihilo tamen minus, ait Dodonaeus, sibi perpetuo partes superiores visas extenuatas. Addit autem ad haec Rembertus, pro modo praevalentis auctricis facultatis, haec incrementa pedum evenire; quae quidem opinio, nisi fallor, & ex Felice Platero videtur deducta, rem hanc ex professo discutiente, *in tomo* 3. *prax. medicae*, *titulo de Extuberantia*, qua de causis affectus disputatur; opinio profecto non aspernenda: quam propterea retuli libentius, quod nostrae de carniformibus Abscessibus sententiae non parum suffragatur. Suadet autem, & ad confirmationem facit; quod gracilibus corporibus accidisse nunquam visa est affectio: plurimum autem supra mediocritatem plenis corporibus gaudet, quam tum equidem observatione mea consequor. Qua causa mihi visus est hoc morbi genus expertus, aliquot ab hinc annis, Dominus Franciscus Caracciolus, Binetti Marchio, vir alioqui belle procero, atque aeque secundum latum perfarcto corpore: cujus morbi curationem, quam rescripsi consultus; tum quia plurimum huic loco congruit eadem; tum, ut me multorum labore levem, huc libuit referre, quae fuit.

Hippocr. *l.* 2. *prorrh. num.* 17. constituit, Abscessus, & ulcera, rite dignoturis, spectandas esse primum hominum naturas, aetates, & habitudines, quae meliores ad eadem perferenda sint, aut deteriores: deinde perspiciendos esse locos, quibus haec acciderint. Subdidit autem species hominum commendari, quae leves sunt, & commoderatae, quaeque viscеribus non sint vitiatis, aut malis obductae coloribus. Horum aliqua, si nos observare curemus in Illust. Viro; difficiles hercle curandi conditiones offendemus. Nam, quod ad naturam corporis spectat, haec non levis, & commoderata, sed contraria prorsus apparet. Ex viscеribus vero si sit unum aliquod, quod non bene habeat oportet, quale equidem puto jecur, cujus vitio proferentis humores ineptos fit, ut hos natura non amplexetur, sed ad subjectas sibi partes deponat; quam transmissionem promovent, foventque, multa primum humorum plethora, cum superfluitate multa conjuncta; exemplo vini, cum dolium magnum complentis multa subsidet faecula. Praeterea favet Abscessui proclivitas & imbecillitas partis recipientis, unde dixit

Hippocrates, quod morae fiant in ipsis & recidivae. Favet & robur partis mittentis, quod est jecur impense vegetum ac magnum. Adjuvant & vicinitas; & viae brevitas; & humoris gravitas, & hypostasis, quae nutu facili vergit, ac pene procumbit ad inferiora. Ita consentiunt ad hunc unum defluxum causae multae, quas omnes, aut plurimas quantumcunque, licet Medicus prudens incumbere, aut etiam retundere debet.

Igitur, ut jam ad Curationem deveniam; appetente proxime vere, quod commodissimum tempus puto: minuenda nimietas est, & plethora, sanguinis plusculis detractionibus ex utroque brachio: & postquam etiam cacochymia fuerit elevata per accommodatos corporis eruderatus: sub haec ex venis sedis etiam eliciendus est sanguis; deinde decocto *Sarsaeparillae & Chinae radicum, & Rhapontici*, quod à Dioscoride suisque maxime commendatum est, ad defluxiones cohibendas, atque ad humores fervidos contemperandos; additis herbis aliquot aliis, aut harum succis peccantes viscerum dyscrasias commoderantibus, ad viginti dies utetur: at non sine sudatione competente; quam plenitudini minuendae necessariam statuo: quas sudationes eodem inanitionis nomine ad Anianae Cryptae, quae in agro Puteolano est, mirificos evaporatus captabit. Interim optima victus ratio ciborumque parcitas amice colitor. *Vinum* pauciferum cum *lixae Rhapontici* portione, tum prandio, tum coena bibitor. Omnibus autem modis si contra radix recens, vel conservae, vel zulapii, vel aquae stillatitiae, vel lixae modo parata, usui esto quotidiano; esto magno hanc usui futuram conducibile & pro comperto habetur.

Atque haec quidem universi corporis Medicamenta sunt. Caeterum extumescens membrum procurandum ita videtur. Primum fonticulus, ut cum praeclarissimo collega Stephano de Rinaldis decrevimus, de loco inferiori tibiae, qui nimiis humorum incursibus patet, ad supremum femur interceptus gratia transferendus. Spongiis vero ex aqua nitrata expressis fovendus, in singulos dies, crebro pes est. Rondeletius ad pedum oedemata *lixivium* commendat *cinerum sarmentorum*, & hujusmodi, ex quo etiam madefactum exsiccatumque tibiale, dies ac noctes, indutum geret. Sed duo subeunt hic advertenda: alterum quidem, ut topici medicatus non administrentur, praeter-

terquam ubi diu multumque, tum plethorae, tum cacochymiae consultum, satisfactumque, fuerit: alterum, ut ab hoc tempore nullus sit metus superdandorum exteriorum, quantumvis adstringentia, atque exsiccantia, sint. Etenim non placet consilium illorum medentium, qui, postquam corpori providerint, unis, quibus unice confidunt catholicis remediis, caeterum partem, quae languore pressa est, immedicatam relinquunt, per epithemata praecaventes ad interiora recursum humoris, qui longo jam tempore fuit castigatus, atque repressus; atqui, ut unaquaeque pars de universitate corporis est: sic junctim cum illa gaudet curari. Haec quidem ego in Illustri persona; qualis quidem, ut Celsus ait, fieri non potest, ut sine verecundia curetur: verum durioribus efficacissime medicatus sum, ad inguina setis affixis Chirurgicis, & ad partem extumescentem facto crebro scarificatu, & per fomitem à me dictis usturis: de quarum omnium rerum administratione mox in *Efficaci Chirurgia* nostra, propediem edenda, leges.

Cap. XXIV.

Super Syphilide morbo, selectae aliquot Adversiones.

§. 1.

Post haec omnia non indictus abibit mihi *Venereus*, qui totus *abscessorius* est *Affectus*; dignus profecto, qui, dum consistat perpetuo, ab optimis ingeniis observetur, ab industriis quibusque scriptoribus pertractetur. Primum autem Theorema esto de natura ejus & vi, quae summam ob suam insolentiam atque atrociam nulli morbo comparabilis, sed super omnes admirabilis visa est ita, ut veneno contulerint plerique. Alii vero credidérunt affectum totius substantiae, id est, qualitatum omnium exsuperantiis exercentem, ac labefacientem, temperamentum humanum; nempe nulla ex his, quas primas appellant, facultatibus circumscriptus; & fervidos evagatus, & frigidos infirmatus, laxos madores & graciles squalores, aeque parit. Ad hos accesserunt & alii, qui scripserunt affectum, ut secundum singula quidem symptomata nulla non parte perspicuum; ita secun-

cundum formam humanae menti abditum & incomprehenſum. Mihi vero, poſt magnos Viros, explicandus, quando certe non demonſtrandus, ſic brevi videtur. *Syphilis, eſt impreſſura prodiens ab inquinabulo, impenſe putri, craſſoque, & à tota ſubſtantia, oppugnante temperamentum humanum; ad partes primum ſpermaticas ſpectante, mox alias acris fermenti facultate, ac virulentae aurae tranſmiſſu pervadente; quod ſi intro perſiterit, nec effluxu aliquo abſceſſerit, hepate occupato, corpus omne conterit & tabefacit.* Scire licet per *impreſſuram* exprimi formam ac vim apprime fixam, quae *tinctura* vocata per Theophraſtum, *infectio* vulgo; nobis alioquin inſigni vehementia & inaudita contumacia rectius *impreſſurae* nomine cenſetur. Primum quod extrinſecus inducta, ut nota quaedam inuſta eſt: deinde velut ictus morſuſque ferae venenatus, latius ſeſe promovet ac progagat; eandemque vim deleteriam conſervans, varia producit toto corpore ſymptomata, quae multo negotio vix delentur, in filios uſque traducta. Quamquam hoc utique neceſſarium aut perpetuum non eſt, ut Ludovicus Mercatus *in libr. de morbis haereditariis*, oſtendit.

Aptiſſime autem inter omnes morbos, *Elephantiaſi* propter eaſdem cauſas aequiparatur ſic, ut à multis pro illa fuerit habita; revera tamen *Elephantiaſis* non eſt. Siquidem haec definitae facultatis, & actionis eſt, ſemper cum calore conjunctae. At vero *Morbus Venereus*, quemadmodum inferius exacte demonſtrabimus, ſumme varius, ſecundum primas alterationes ſentitur: itemque diſſita, nec unius ordinis, ſed omnis generis, ſymptomata profert: quorum ſua, & probabilis non invenitur cauſſa. At vero effectorum omnium, ab *Elephantiaſi* productorum, ſua & certa apud omnes eſt cauſſa. Praeterea *Syphilis* partes omnes tum ſpermaticas aeque tentat, cauſſis morborum, & morbis omnibus, ad has invectis. Et, quod maxime mirum eſt, in una eademque particula, puta membrana varios & acres humores, praeſente frigido, dolores; in diverſis vero membris plurimos cruciatus modo creat; qua res in *Elephantiaſi* viſuntur nullae; ſicut cuique diſcurrenti per ſe ipſum eſt facile comprobare. Taceo diſcrimina duorum complura, quae Gabriel Fallopius expoſuit, leviora non dubito, ac minutiora, quam antedicta.

[*Ab inquinabulo, ſeu mavis inquinamento*] cauſa ſcilicet effectrice

ctrice atque materia, tanta est necessitas eaque vis, ut Hieronymus Capivaccius, seminarii solius interventu judicavit, omnia primum mala fieri, & ab hoc uno vitio succos utiles corrumpi; hac facultates impediri; indeque caetera detrimenta in corpus derivare singula. Verum enimvero, quod non causa, sed morbus vere *Syphilis* est, hoc nonnulli demonstraverunt; inter quos Thomas Minadous & Fabius Pacius fuerunt.

[*Impense putri crassoque.*] Hae sunt conditiones inquinamenti *Syphilii* perspectae; caeterum enim ejusdem antipathia & admiranda proprietas non perspectae. Putredo, inquam, manifeste se prodit ex universo sui fervoris, & acrimoniae complexu, qui Phymata, Abscessus, ulcera, & caries usque ossium excitat. Advertendum autem cum duplex putredo sit; consummata, qualis ab Aristotele definita est; semiperfecta, qualis à Galeno, suisque proposita est: hanc nos, qui Galeni dogmata profitemur, intelligi volumus: quam ipsam intensa quadam ratione valentem nos statuimus, propterea, quod usque ossa sublevat & erodit, quid mollia & cedentia dicam? Adhaec & universum corpus absumit, nisi quemlibet effluxum nacta fuerit. Alterum putredinis indicium est contagiosa natura; à qua putredo non sejungitur; ut diserte quidem Fabius Pacius *l. de morbo Gallico*, sed multo satius id ostendit, exactissimus inter nostros multos, Hieronymus Fracastorius, qui *l. 5. de contagio cap.* 1. definiit contagionem esse, consimilem quandam misti secundum substantiam corruptionem, de uno in aliud transeuntem, infectione in particulis insensibilibus primo facta. Sed Fracastorio quidem auctor Aristoteles, *in problematis*, fuit.

[*Partes spermaticas*, &c. Hac re porro nihil certius esse debet; quando sic maxime servatur analogia Venereae materiae; quod semen est, ad partes ex hacce substantia conflatas, quam rem oculatus homo Franciscus Vallesius *in librum tertium epidemiorum sect.* 3. *super historia aegrotorum* decima, disertis hisce verbis expressit; *Venere putrescit semen, quod computrefacit rores partium, utpote succos analogos.* Confirmatur & quod partibus spermaticis, id est, cuti, membranis, nervis, unguibus, articulis, dentibus, ossibus, infesta plurimum est *Syphilis*; minus vero sanguineis, & carnosis. Quod si neque jecinori parcit: illud quidem non ista, sed abdita, & excellenti quadam alia ratione fit; quae veneni est antipathia, per hoc affectum principium

hominem perditura: quam rei ſubtilitatem neſcio an attigerit alius quiſpiam. Interim ea re ſic expoſita cognoviſti, duplici nobis uſu ſignificationis eſſe ſpermaticas. Verum enimvero e partibus ſpermaticis, i. e. uſui ſeminis univerſo dicatis, praecipuum *Syphilicis* conſidentis diverſorium pono glandulas proſtratas, veſiculaſque paraſtatas; utpote quae loco, ſtructura, & uſu, ad alienam excrementitiamque rem, omnem ſuo ſinu excipiendam ſeſe exhibent accommodatiſſimas. Jam vero ſic non omnes univerſi corporis glandulas complector, quas Pacius adſtruxit propterea, quod his adſtantia perpetuo vaſa tranſcurſurae labi ductus paratos praebere poſſunt. Porro fit alia ratione, ut etiam non ſeminariis quibuſque viis conceptum vitium, in alias partes omnes transfundatur, nempe quod, ut adverti principio, plurima fermenti vi, & mirifica energia, diſſeram hic cum Petro Caſtello, Romanae ſcholae doctore, & ſcriptore, in evincendis ſuis placitis acerrimo atque efficaciſſimo; *in epiſtolarum*, inquam, *medicinalium* 3. 4. 5. in quibus unis divinum hominis ingenium facile reſpexerint docti. Quos enim in his diſputationibus maximos ex omnibus Theologos, Philoſophos, Hermeticos, Medicos, confirmatores, ac teſtes ſuos non produxit? aut, ut rectius dicam, quos horum locos ad hanc diem incomprehenſos non attigit? aut quos eorum abditos ſenſus non aperiit? aut quae ſubtiliſſima naturae ſecreta non eveſtigavit? de αὐτοκιρήτᾳ plaſte, diſcretore, formatore, perfectore, moderatore, panturgo ſpiritu philoſophatus, ſed nos pathologiam hujus potius, quam phyſiologiam comminiſcemur.

Eſt *fermentum* ſecundum praecipuam, atque energeticam ſuam naturam, *acidum*: ſic enim, ut ipſum eſt, & alia coaceſcere facit, eſt autem acidi participatio certe ab aceto, quod paronymiae fundamentum praebuit, profecta. Sed aceti mira profecto eſt natura, quod calidi ſimul, & frigidi, poteſtatem atque effectus complectitur & comprehendit; ut à Galeno monſtratum eſt 3. *de temperam. & lib.* 1. *de ſimpl. medic. facult.* Ad haec, acetum & humidum eſt, ut Hippocr. 2. *de diaeta*, &, eodem ibidem auctore, humiditatem conſumit. Sic ſitim ſedat & infert. *eod.* 1. *de ſimpl.* Vulgata autem opinione etiam aduſque tertium ordinem arefacit. Item adſtricta laxat, quae methodicorum, & Proſperi Alpini, fuit opinio *l.* 19. *de medic. method. c.* 15.

at-

atque ex adverso adstringit, siquidem phthoae subvenit, quae ad unguem sententia fuit Aureolo Theophrasto *tract. 3. Paragrani.* Ad haec acute perrodit, *ut* 8. *simpl.* & acute perrodentes humores obtundit, densatque & gracilia reddit corpora, quod Jo. Mesueo visum est. Reprimit quoque putredinem, & corpora conservat, deinde substantiam à nonnullis exprimit, extrahitque; quod quotidianum Alchymistarum est experimentum; sed praeterquam detrahit *l.* 1. *&* 8. *simpl.* etiam reprimit 1. *de comp. medic. per loca.* Praeter haec & venas aperit, & sanguinem provocat: quam rem Ambrosius Paraeus, alicubi suorum operum, ostendit; nec non cohibet, cogitque, postremo exasperat, excitatque, dolorem, ut 5. *simpl.* & mitigat etiam: nempe podagram Agrippae sedavit, ut est apud Plinium. Itaque si recte summam subducimus à primo qualitatum ordine, ad usque quartas, in singulis contrarios effectus acetum promit.

Illud autem fit multas ob causas. Primum quod unum ad unguem non est: quin etiam e contrariis constat partibus, ut primo simplicium. Deinde & praeteriti status energiam, quae vini fuit, retineat conservetque nonnihil, quemadmodum ligni ab extincto igne cinis: mirum autem atque etiam mirum, quod vini calorem putredine amiserit & calorem ipsum ex putredine retinet, ut *primo & quarto simpl. & alibi.* Sic & lac postquam acidum redditum est, & dulcia acescentia omnia, contrarias & mirificas complectuntur in se conditiones: quas & fermentum quoque refert, & quae ab ipso sunt homologa contacta. Item & quae acetum acida & fermentum aemulantur omnia. Sic una quidem atra bilis est, sed quid ipsa multiplicius & inaequalius est? nimirum haec calida simul & frigida; humens & sicca; varia & inaequalis; neque ad unum morem determinata. Atque illud maxime fit, quia fermento, acidis, & aceto persimilem naturam est nacta. Quid igitur si his respondeat *Syphilis?* sed respondet utique plurimum, si recte singula pervisantur.

Porro, si *Veneream luem* qualitatibus & affectionibus comprehensam accipias, harum nulla *Syphilidi* determinata est: verum nunc sub hujus, nunc sub illius est forma, veluti Protheus, & Hyle, quam singularem, atque admirabilem, conditionem, ut indicaret Theophrastus Paracelsus, etiam cum duplicibus antithesibus expressit 2. *de orig. morbi Gallici*, dicens: in frigido qui-

dem corpore calidum, in calido frigidum. Similiter autem ficcus eſt in humido, quandoquidem obeſa plane corpora marcore conficit, quae res Dominico Antonio de Alexiis accidit. Itemque ſiccos multam in plenitudinem perducit : quod expertus Doctor Fulgentius Phaſanarius, teſtari veraciter poteſt. Uſque adeo, ut ne mirum quidem ſit, quod intelligentiſſimi rerum ſcriptores; alii quidem ad exſuperantiam calidam; alii vero ad frigidam retulerint, mire nocentem hominibus: hique madidatu multo, hi ſqualore intrinſecus indito, corrumpentem corpora dixerint. Deinde ſicut putredo inchoata in acido multarum eſt virium, ac poteſtatis: ad eundem prope modum computrefactum *Syphilide* ſemen, & ad hoc attinentes partes alias praeterea contaminat, & coafficit. Sed & progreſſilem fermenti vim adſcivit *Syphilis*, qua ſe celeriter in omne corpus didit, lateque diffundit: atque id quidem cum ſubjecta ſeminarii materia calidior, accommodatiorque, ſecundum caetera ſe obtulerit. Fit autem & cum ſegnior ipſa eſt, ubi torpidiores & obtuſiores ſuccos offenderit, ſub quibus ſane vim ſuam omnem expedite & cito excrere non poteſt, velut ignis nimirum, qui lignis implicitus viridibus, feſtine flammam edere non valet.

Quae communis morbis omnibus eſt una, unde *Syphilis* nos incurſet, ratio. Caeterum eſt & alia trivenefica propria, quae per inexplicabilem antipathiam ſymptomata plane contraria, tum in uno eodemque homine, eademque corporis parte, (quid autem in multis & diverſis?) producit. Haec autem apte comparari poteſt aceto & acidi ſucci portioni, qui ſolidos uniones, corallia, metalla, ſilices reſolvunt ac molliunt; mollia vero adſtringunt & indurant.

Praeter quae ſunt & alia ſubtilius eruta: in quibus conferri bina rerum capita reliquum ſit? nam quae *Syphilidi* poteſtas ac varia vis ineſt: haec & in uno fermenti acore reperitur plane plurima: quae res futuro mox ſermone pateſcet. Deinde quaeſo te qualis, & unde illa per exilem, ne indiviſibilem dicamus, micam propagatio? ut exanthematum inſtar in corporis uſque ſumma ſe rapiat, & unde? niſi à praepotenti ſeminis ſemicorrupti fermento; proruptus autem quis, aut qualis; in ampullatus varios toto corpore papularum, verrucarum; elephantica tubera; bubones; terminthos; adenas; ſtrumas; atque, ut unum pro multis

multis argumentum feram, in Satyricos, Dionysiscos, atque Exostoses, Gummi vulgo vocata? quam quorum ossium duritiem ac soliditatem quid in altum extulerit, praeterquam unica fermenti vivida vis? quam cognosces insuper & *Syphilidi* praecellenter inesse propterea, quod eadem & sua symptomata, febrem etiam, ut Capivaccius notavit, hydrargyri, tum liquor fluorque tum ὑπαρκτικὸς intimusve dulcor exsolvet? nam quid ptyalismus sub hydrargyro tam conducibilis, quam laxata per ipsum acoris putridi vis & compago?

Jam vero, quid fermentum apud nos, si recte sententiam assequutus fueris, quam invecta, sub parte plurima, vel praecipua corporis praepotens, licet non absoluta putredo? Atqui hanc *Syphilidi* summam esse, quis homo doctus inficietur? de qua dicerem quidem quantum satis; sed rem relegari satius est ad Fabium Pacium, qui disertissime super omnes de hac ipsa re disputavit peculiari, quem alias memoravi, *libello de morbo Gallico*. At ne sic quidem illud affero, voloque, ut putredinem cum *Syphilide* conjunctam opiner solam mali caussam effectricem, longe gravior, ac sensibus nostris abstrusior vis ejus omnis est, quam totius substantiae scriptores optimi censuerunt. Nam quid praeterquam abditae naturae medicamentis non expelli? vides etiam quos *Syphilis* tabefecit, suis alexipharmacis, non aliis medicamentis restitutos? Deinde ut tam effera, tam inemendabilis putredo, temporis momento, subeat corpus, & complexu Venereo, basiatu, compotatu, convictu, lactatu, supra communem omnem putredinis morem, modumque, communicetur? Qui tot ac tanta & insolentia & admiranda & contraria proferat & producat? Putredo autem humoris quomodoque constituti vis, siquidem in elephanticis, & melancholicis, affectibus mira facit: horum utique causae rimantibus notae; sed insolentiae *Syphiliae*, non prorsus ignota: nisi quantum cum admiranda fermenti natura, & cum acidi varia & multiplici conditione sit collata; hac enim unice ratione patescere posse contendo, quamquam alius aliorum est modus. Ad extremum hoc, nostra traditione lucrifeceris, ut singulari, & incomparabili hujus naturae satius intellecta non sic offendaris, ac torquearis, quando rei cuipiam inveneris hanc plurima parte correspondentem.

[*Quod ſi intro perſtiterit.*] Declarandum hoc à me poſterius, & experimentis uſque monſtrandum, ſuſtine tantiſper amice Lector. Caeteras autem omnes definitionis particulas quoniam planae ſunt & à pleriſque noſtris expoſitae, declarare non ſum ſollicitus.

Poſt haec, ſi grata futura ſit definitio Chymiſtarum, quae noſtrae nonnulla parte reſpondeat; hanc dabimus ex Petri Joannis Fabri *Chirurgia ſpagyrica* tranſlatam, quae eſt; *Morbus Venereus, corruptio univerſalis trium ſubſtantiarum i. e. ſalis, ſulphuris, Mercurii; cum alteratione, & corruptione ſpirituum vitalium, & calcinatione ac deſiccatione ſalis balſami naturalis.* Ita ut lepram imitetur, & communem cum ea curationem delucretur; ubi ſcilicet abſoluta fuerit corruptio trium ſubſtantiarum, quas dixi.

§. 2.

DEſcriptus autem & enarratus ſic *Aphrodyſias* peculiares, & proprios ſuos humores, habet: quorum ego ſpecies ſeu modos fecerim quaternos. Unus, qui ad intemperiem ſpectat, licet materiae non expertem, exuſtorium appellatum; ſub quo ſunt phlogoſis, & aeſtus, manuum praecipue; eryſipela; fervor urinae, peniſque, quae *piſe chaude* dicta eſt Gallis; puſtulae; exanthemata; pruritus; ſcabies; pſora; alopecia; de quibus lege commentarium Joannis Baptiſtae Montani; qui calidam ſiccam intemperiem *morbo Venereo* tribuit. Alterum genus eſt ficoſorum, ſub quo ſunt mariſcae; thymi; verrucae; fungi; tubercula; gummi; atheromata; ſarcomata; ſycoſes; tonſillae; caruncula praeſertim urethrae, interfemineorum, interſtitiorumque, in digitis maxime pedum. Ab hac ſymptomatum idea, qui *lue Venerea* correpti ſunt, *fiſcoſos* perpetuo vocavit Levinus Lemnius, *in opere de naturae miraculis*; non aliter, quam nos Syphilios, alii putide Gallicoſos appellant. Sic vidicus univerſo corpore verrucoſus, avellanae magnitudinem exſuperantibus verrucis viſus eſt, & deſcriptus à Leonardo Botallo, *lib. de morbo Gallico c.* 8. itemque ab aliis & à Marcello Donato *l.* 5. *medic. hiſtor. c.* 5.

Tertius cenſeri poteſt puſtuloſus; ſive quidem hae puſtulae ſint

sint minutae, ac variolarum modo per corpus perspersae, quales erumpere consueverunt in suppressa Pseudogonorrhoea; sive sint papulae majores, ac latiores, quae saepe crustis renascentibus & recidivis obsitae visuntur: has hispanice *bubas*, gallice *dartres*, apud vulgus hominum nostrorum Scabies Gallica dicuntur.

Quartus corrosivus est character: sub quo equidem observo penis ulcuscula, herpetem, phagedenas, mutilationes narium, &c. de quo genere cecinit haec aptissime Fracastorius:

Quin etiam erodens alte, & se funditus abdens,
Corpora pascebat misere; nam saepius ipsi
Carne sua exutos artus, squallentiaque ossa,
Vidimus, & faedo rosa ora dehiscere hiatu;
Ora, atque exiles reddentia guttura voces.

Ad hunc accedit proxime rimosus *Venereae contagis* affectus: qui loca post aures, linguam, angulos labiorum, mammas, umbilicum, penem, vulvam, anum, sed maxime palmas manuum plantasque pedum, & interstitia digitorum occupare consuevit. Mirum autem, ut manus acerbe findit ac multifariam arat; rhagades seu rhagadia fissuras ejusmodi graece dicimus; ex quibus mire molestis, ac jam annuis & recidivis, Illustrem quendam Virum patriciae gentis Neapolitanum, hoc titulo non dehonestandum liberavi; collega Marco Antonio Galterio, gymnasi nostri Professore, ac Medico, multis nominibus ornatissimo, ipse autem semet editis plerisque libris declaravit. Jam autem hos ordines omnes affectionum disposueris ad hunc modum. Comprehenduntur simul aestuosus, corrosivus, rimosus; quippe qui veniunt ab unis humoribus fervidis; sed eo tamen discrimine, quod corrosivus & rimosus aguntur à vi quadam salsa & nitrosa, quanquam corruptorius cum humido, rimosus cum arido, conjunctus est, ut alias ostendimus. At vero nitredinis inesse aliquid aestuosae affectioni non est necesse. Haec omnia partim ad sulphur, partim ad salem, referret facile Theophrastus Bombastius; ad Argentum vero vivum revocaret ficosum & pustulosum; quamquam in pustuloso videtur plus sulphuris apud nos fermenti subesse. Sed doloribus gravem ideam, ad crassamenta salis, qui ad sublime corpus ex

inte-

interioribus agi non potuit, acriorem agitatu caloris perpetuo redditum, refert Petrus Jo. Faber, *in sect. 3. cap. 13.* apud quem auctorem haec & alia perpulcra de hac re leges. Nos enim vulgatae Philosophiae causis, rerum compendio consulentes, abstinere satius esse duximus.

Alius mos dolorum & vigiliarum est *sator*: cujus vis haerere videtur halituosae simul & crassae materiae, quae sub periostii & musculorum membranis intime se defigit, ut has perinde ut ampullata lancinet ac divellat, sed & juncturas ossium, seu qua finiunt, seu circa intercapedines inflatu distendens, quotidie nobis observantibus, in vesperam ferit, lacessitque ita, ut de his apte cecinerit Fracastorius, *in l. primo Syphilidos.*

Illis nulla quies aderat, sopor omnis in auras
Fugerat; his oriens ingrata Aurora rubebat;
His inimica dies, inimicaque noctis imago.
Nulla Ceres illos, Bacchi, non ulla juvabant
Munera; non dulces epulae; non copia rerum;
Non urbis, non ruris opes; non ulla voluptas.
Quamvis saepe amnes nitidos, jucundaque Tempe,
Et placidas summis quaesissent montibus auras.

Haec ille: qui descripsit etiam quo pacto & ad Solis occasum invadant ejusmodi cruciatus. Aliam partitionem plane prolixam, & longe diversam expositit Antonius Musa Brasavolus, *in opere de morbo Gallico*; quae, meo quidem judicio, ad nostram hanc facili negotio redigi ac replicari potest. Nam lapsus capillorum, dentium, unguium, ad calidam laxitatem proxime referentur.

§. 3.

POst haec intelliges miram naturae providentiam in teterrimo ac viroso fomite abigendo ac profligando esse: perspicitur autem à principio summum hoc ejusdem studium. Nempe gubernatrix nostri tota in hoc est; ut per quamprimum loca vitium venit, genitales inquam & his attiguas partes: per has easdem vias quasi facto recursu pellat. Sic parat lurida per penem effluvia: quae falso quidam, si substantiam rite spectes, *Gonorrhoeam* appellant: aut etiam proximo quasi bivio per inguina

guina Bubonum orditur Abſceſſus. Vidi autem ſaepe per expeditas ani venulas erupiſſe virulentam materiam, quae primum inguibus fuerat concepta: contra vero per ſedem, quae prima contagia ſenſerat aliquo facto gyro ad bubonas, aut ad colis vias, illuviei tranſcurſus eſt factus. Facient autem, ut in ejuſmodi re non dubites, impuberes pueri innuptaeque puellae, qui contacti poſtica *Syphilide*, ſaepe per antica ſubeunte lue, ſeu turgidas adenas inguinibus, ſeu ſuppurabiles bubonas, ſeu perpetuas, interfeminiorum uligines, ſeu thymos eruptiles, ſeu efluxus denique luridos per naturalia, ſenſere. Ita converſis quaſi vicibus ſibi mutuo communicant quidpiam alterutrae partes.

Quoniam autem id me locus admonuit, referam huc Abſceſſum, ut mole quidem adſpernabilem, ita conditione mirificum. Etenim vero neſcias primum plus ulcus an tumor ſit? deinde cum tumores quilibet novi non ſint, quos ducit *aphrodyſia lues*, praeterquam in hac una duntaxat, non in alia qualibet affectione tuberculum, ulcuſculumve, quod praedico videris: ut mirum ſit, cur illud nemo noſtrorum ad hanc diem adverterit. Haec autem humoris eſt eruptio pinguis & ſemiputris, odore viroſo, & rancido, propemodum; ab epidermide nudata, & exulcerata, parvo lupini gyro cute manans: puſtulam aut verruculum planam dixeris, *pachas* à vulgo vocatas, non abſurda hercules voce; quando παχὺν craſſum aliquid & pingue ſignificet, atqui craſſus eſt humor, quem ejuſmodi verrucae ducunt, ac pinguis etiam & glutinoſus, ut adhaeſus oſtendit.

Ad haec, ut de caeteris eruptionibus dicam: ubi vel habitudo materiae vel locorum aptitudo ſic requiſiverit: per ſudores excretionem amplexa eſt ſaepe natura, qui ſudores ſi uberes fuerint ſic ſatisfeciſſe viſi ſunt, ut hominem ab omni labe liberarint: quin & ſi Bubo unus aut alter initiatus etiam erit, materia per aliquot corporis exſudationes fuſa, & extra cutem acta, etiam ipſa abiit ſorte felici laborantis. Quae mea quidem obſervatio non ſemel, ſed plus ſexcenties comprobata eſt: qua una nixus equidem ſaepe non mitto ſciſcitari, eum diſcuſſum bubonem: quaeritur quiſpiam, num per infinitos cutis extimae canales exturbata prodierit clandeſtina tabes, ut poſſim ſcilicet judicare, bonus, an ſuſpicioſus, fuerit Tumoris ille diſceſſus.

Dixi de ſudoribus. At neque per ſedem difficilis excretio

eſt, licet admodum rara, neque adeo felix: quando ſcilicet à venis ad inteſtina non ſic opportuna tranſitio ſit, etiamſi non ſum neſcius, quando ipſa deligat tutrix unamquamque commodam eſſe viam languenti. Audi vero quam ſingularis, quam admirabilis in hac re perſpicientia in ſe ſit: nempe, ſi quando ſic correptus homo fuerit; ut ab his protinus excretionibus adjuvari nequiverit; neque in praeſenti poſſit, propterea ſcilicet quod hae partes apprime denſae coactaeque ſint; continuo toto luſtrato corpore, atque artubus, qua laxitas major apparet, hac humoris exitialis exitum machinatur. Sic & poſt aures, perque jugulorum foſſulas; per umbilicum; per interfeminia; per glandis urethrae meatus inſenſiles; per ſcrotum; per digitorum pedum intercapedines, & per ungues manuum & pedum, aphthis veluti quibuſdam, aut puſtulis exſuſcitatis, ichorodem ac tetram illuviem diu exhauſit. Vidi autem & cum per carpos interiores, exterioreſque, virus infeſtum elui procuravit. Porro Ametho Barbaro, nunquam ſatis laudandi viri Scipionis Roviti, Regii ſupremorum libellorum & cauſſarum Regentis, ſervo ſellulario; qui conceptam hanc luem, nulla primum excretione levaverat: poſt aliquod tempus, natura ſagax ad ſimos ulnarum fines exaſperata cute veluti per lichenas, & achores artuum novos, putrilaginem intro, exulcerantem expromere, multos menſes, conata eſt. Quin haec ipſa emiſſaria adobſtruentibus quibuſdam Chirurgis, qui rem hanc minime perviderant, ipſa nihilominus ſuum inſtitutum perpetuo retinuit, atque recruſtata per aquas fortes ulcera ſaepe redintegravit. Rem quidem, quam ſerio advertere debebunt hi, qui *Syphiliorum* haec ſymptomata curant. Quam omiſſorum achorem viam cognovit unus lectiſſimus poëta Hieronymus Fracaſtorius, qui *l.* 1. *Syphilidos*, ad hunc modum cecinit;

Protinus informes totum per corpus achores
Rumpebant: faciemque, horrendum, & pectora foede
Turpabant.

Et rurſus *l.* 2. Curationem iſtorum attingens ait.

Verum ipſos ope non alia conſumere achores,
Urentum quam vi poteris: quibus addere debes
Pingue aliquid, quod ſecum intro ſiccantia portet.

Sed

Sed & per phlyctaenas atque psydracia (quod adnotavit Joannes Langius, *in epistola* 42. *l.* 1.) consuevit optima curatrix obsessorum corpora levare. Descripsimus autem nos superius hydrocelen praeputii, quo de spermaticis sedibus derivat labes maligna, non aliter, quam saepe etiam in hydrocele simpliciter dicta.

Sunt jam plurimi narrati loci, quos in emissaria torquet natura. Jam vero qui fieri posse videatur, ut per plantas pedum noxius humor effundatur? at nihilo tamen minus novi ego adolescentem, familiarem ejusdem Illustriss. Regentis, cui manantibus in dies singulos affatim pedibus per sesquimensem, & amplius, discussio Bubonum facta est felix: quem pernicioſum ille regressum certo crediderat. Rem quam plurima animi delectatione cognovit Alexander Alexius, philosophicas & medicas res non vulgariter professus. Ita suis opificiis satagit natura parens; ita in adversis prospicit; ita nullam viam relinquit intentatam, ut nos adjuvet.

§. 4.

Atque hi quidem Abscessus sunt fluidarum effusionum, quas extra corpus omnino molitur natura: ad haec autem alterum effluxus est genus; humorum, inquam, e partibus principibus atque intimis effusorum, nam ubi cutim alioqui densiorem succi crassiores attigerunt: utraque hac causa fit, ut sub extima pellicula consistant, formam glandularum, tonsillarum, sycosium, nodorum, terminthorum, tuberum, ectymatumque duriusculorum, verrucarum, & usque strumarum. Quas res omnes ad levanda lue viscera, quis non videt maxime commodas? Ad hunc equidem modum non raro vidi homines, quibus suppressa pseudogonorrhoea fuerat, extima corporis ejusmodi defaedatione levatos. Atque ita etiam aliqui docti, bono laborantis indicio, perhibent, quod principio defluxerint his capilli: diffuso scilicet extrorsum, vel ab incunabilis vitio, quod natura non tulerat intro.

Aliud inter haec privatim enarrandus est affectus, plerumque cum bonis quidem aegri rebus eveniens; sed profligatu contumax, & refractarium: quod est scilicet, *Scliroma* testibus utris-

que vel alterutri circumjectum. Hoc praeterquam colliſu, equitatu, poſt calidam affectionem refrigeratu, & caeteris cauſſis externis, ſaepiſſime proficiſcitur, ex congreſſu Venereo ſeu perperam exercito, ſeu *Syphilio*, quem nos dicimus, alii *Gallicum*. Nimirum, ut notat G. Rondeletius, *in meth. pract. c. de ardore urinae*; ſemen coeuntis interdum agitatum, & non emiſſum, ad laxatas ſcroti partes per venas, quae ſunt ibi multae, confluit, & ibidem haeret; ut extra ſuum locum perfrigeratum in durum tumorem abeat, & perſiſtat.

Jam autem hujuſmodi *Scliroma* in pueris interdum automa, cum inſuetum, & extra genus omne ſarcocelarum ſtatuunt, obſervatione Franciſci Hildeſii Joannes Schenckius *in l. 3. Paratiriſeon medicarum*: quid & nos praeter ramicum omne genus non faciamus? Cui demoliendo mirabile ſane cataplaſma deſcripſit ipſe Guliermus, *eodem opere cap. de teſtibus, & ſcroti inflammatione*. Gravioris autem notae ſymptoma eſt, quod referam. Porro ſolent ad articulos manuum ſuperne tranſverſi quidem obnaſci tumores propemodum oviformes, itemque genubus, & malleolis, qui neque corpus levant & perdolent: non levant, inquam propterea, quod ex multa materiae ubertate ſunt. Indicio autem eſt, quod praeterquam ſudoribus aut ſpontaneis, aut Laconico prolectis non exhauriuntur. *Arthritin* hanc *Syphiliam* vocare poſſis; cujus materiam frigidam, viſcidam, craſſam facile concipis; pituitam nimirum vitream aut hujuſmodi. Atque haec quidem expoſita ſunt cum effunditur ad exteriora *Syphilidis* materia. Caeterum enim cum eadem intra corpus conſiſtit: haec accipe.

Luis venereae duo ſunt ſtatus & ſumma tempora: interminati, ſive inchoantis unus, abſoluti jam & late graſſati alter; in *ſcheſi*, & in *hexi* dixere Graeci. Ab abſoluto, nulla primum manatione, ſed multo languore ſequutis marceſcit corpus, vel faedis excretionibus exercetur, ſive per penem, ſive per uterum, ſive per inteſtini ac ſedis ulceratae vias; quae effluvia cerſunt tanta, ut vix fieri poſſe videatur: praeſertim ſi ad ulcera referas. Sed nihilominus ſunt manationes non ex ulcuſculis privatim, ſed ex univerſo corpore; quemadmodum ſcilicet alba foeminarum profluvia, non ex utero privatim; quod Altimarus noſter advertit, ſed ex corporis univerſitate eluuntur. Has tu nullo

lo pacto cohibeas oportet; praeterquam si labem omnem, & causſam, prius exemeris atque deleveris. Quod dum facturus meditaris ſedulus expende, num rite fidem opinata merentur. Nimirum etiam atque etiam difficile, ut tantae proluviei cauſſa, quae ſumma intemperie fit viſcerum, pauco negotio fuerit abolita. Ipſe tamen interea videris, an cachexia, vel quod Cornelio malus eſt corporis habitus, vel quae Hippocrati κακοπλάχνωσις ἢ κακόχροια ſit: ſub his enim nulla unquam recta fiducia fuerit. Caeterum ſi juventutis vigore aut firma aetate, aut virium robore munitus homo ſit; nonnihil ſubire ſpei poſſis. Haec, obſervatione mea longa firmata, fac comprehenderis. Plurimum ad uſus medendi compereris ipſa facere.

§. 5.

EXtremis his memoratis ſtatibus, tertius & medius eſt quidam; id eſt, neque adeo gravis, neque adeo commodus, qualis eſt excretio periodicae *Pſeudogonorrhoeae*, quae ſtatis temporum intervallis obrepit: cujus equidem haud novi, qui meminerit. Quamquam neſcius non ſum equidem, Joanni Langio quadruplicem diſcretum fluxum, ex quo viro mutuatum Hieronymum Fabricium certus ſum. Verum periodicam *Pſeudogonorrhoeam*, quae contagio *Syphilio* profecta non eſt, ambo explicarunt; primus ego de periodica, aut etiam inordinate recurrente, ſermonem feci; quam pleriſque tum viris, tum foeminis in ſingulos, binos, ternos, quaternos, ſenoſque, menſes accedit interdum, cum levibus ſubuculae inquinamentis, interdum etiam cum majoribus & longioribus. Sunt & quibus in annum reſurgit; cujus quidem circuitus cauſſas difficillimum eſt aſſequi ſic, ut probabiles appareant: quas tamen facillime produxerint hi, qui congenitis ex cauſſis evenire *Syphilidem* opinati ſunt, Theophraſtus, inquam, Paracelſus, dein Alexander Petronius, & Gregorius Vella Brixienſis, & ſi qui ſunt alii: nimirum, in horum placito recurſus iſtos habuerit *Syphilia Pſeudogonorrhoea* non aliter, quam collectis ſuo tempore ſaniebus, in *Pſeudogonorrhoea* ſeptemtrionalium incolarum, quas memorant Langius & Fabricius, vel in ſtatis muliebrium menſium anaphoris. Sed enim hac eadem ratione, & in *Syphilia Pſeudogo-*

norrhoea pariter uti commodum non eſt; propterea, quod morboſior & enormis haec plane, neque tam ex peculiari quatuor humorum ſtatu & conditione, quam privata ſua cacoëthia, & fortaſſe totius ſubſtantiae proprietate, nititur *Syphilis*; niſi quod fortaſſe ſervata humorum, & ſui quaternionis, legitima, rataque. Syſtaſi etiam vero poteſt ad haec accommodari *Syphilia anomalia.*

Atqui ego cum pleriſque doctis ſentio *Venereum* hunc *affectum*, & ſi propriis privatiſque ſuis praerogativis, exlegibuſque conditionibus, cenſeatur gaudere, certaque ſua ſpecie conſiſtere, quae humoribus analoga non eſt: tamen haec analogia ſua vacuitas in humorum ſubjacentium areas cadens; horum etiam affectiones & motiones non ſuam abſolute hyperchen ſequetur; quemadmodum vigor aethereus ſtellarum rebus hiſce generalibus accedens, horum ſe materiae qualitatibus accommodat: aut ut peſtilens omnis cauſſa & divinum, quod Hippocrates dixit, ad eadem noſtra corpora, & ad humores allapſa, ſic agitant, ut ſubjectorum diatheſes popoſcerit: verum ejus rei cauſſam Medicus eruditus agnoſcet; quod *Syphilia* vis omnis, & inexplicabilis forma, principio adalligata & concreta fuit corpori ſubſtrato ſeminis, cujus & ſecundum ſe diſcreti, & corrupti per morbum, affectiones atque elementarias qualitates omnes non ſequi non poteſt, impreſſa forma: quemadmodum indita flamma ligni ac ſubjecti cujuſque corporis protogonas conditiones, naturali quodam formarum concilio, mutuoque tranſitu, neceſſe eſt ſequatur. Itaque, quid eſt quod dubitemus *Syphilidem* morbum eximium, praevalentibus ſingulis humoribus, & horum apparatibus variiſque flexibus coaptari: ut expeditum jam habeas Problema de ſtatis *Syphiliae Pſeudogonorrhoeae* recurſibus.

Sub his aliud non ignorare te velim, duos à me poni modos morbi Venerei, ſanabilem, & inſanabilem, hujuſmodi quidem *Syphilis* eſt conſummata atque perfecta: ante quod tempus & ante quem terminum ſanabilis ipſa eſt. Porro perfecti morbi ſubjecta ſedes hepar eſt, ut quod aptum eſt veluti fons, & ſcaturigo ad diffundendum, perpetuandumque, malum cum vita finiturum, non ita quidem inchoatus: qui quoniam in fluxu eſt, & non permanet, (etenim vel ad confirmandum ſe pergit, vel à natura per excretiones exercetur) ſic morbus adhuc non eſt, ſed paſſio vel pathe-

pathema, quod Galeno vocabulum est *in meth.* Hujus nulla certa sedes est, quam statuere quis possit: sed satis est, vel ut toto sanguine, & humorum universitate, vagetur: ex solidis vero partibus nunc cuti, cum primum exoritur, nunc altius extimo carnium habitui, nunc membranis, nunc vasis particulisque spermaticis inhaeret. Fabius quidem Pacius, in commentario de *morbo Gallico*, quem tractatum ad expositiones librorum sex methodi priorum appendit; glandulas adaequatum, ut ipse vocat, *Gallici morbi* subjectum posuit: id quod plurimum ego verum affirmo tum in morbo confectis, tum in nuper expertis; tamen in utrisque non semper, verum in confectis quidem frequentissime: porro, quotquot *Syphiliorum* nos cadavera insecuimus, qui fuerunt certe quam plurimi; in omnibus fere, aut maxima istorum parte, vitiatas quoquo modo partes has offendimus. Atque haec nostra sententia, rataque observatio, de partibus *Syphilide* correptis esto. Ad alia nunc experimenta nostra recensenda transeamus.

§. 6.

HIC *ordo felicis effluxus* est. Verum cum hi modis omnibus allaborati non eveniunt: alteri succedunt illa quidem invita progressi; sed sic tamen, ut causam ipsorum non negligat, interdum enim vi materiae productos in halitum primo, si datur, quo ad ejus fieri potest, dispergit: vel si illud non conceditur, ad apostemoden aliquem maturatum perducit; aliasque item operas & conatus edit, in his, gubernatrix corporis, in quibus mira sui studii vis elucet; ut in discludendis emarcidis ossibus, quae sub gummosis suppuratibus abscedunt: in procreando item & promovendo porro sarcoide, & in obductu demum ulceris procurando. Quoniam autem de Abscessibus cum ossis marcore suppuratis, incidit sermo; placet, ut hic explicetur Problema inter caetera hujus argumenti omnia nobilissimum, cujus expositionem scribentes omnes de *morbo Gallico* neglexere: rem alioqui nedum quidem non negligendam, sed maxime curandam & pertractandam.

Scire licet, affecto capite per hos Abscessus, sic uberes aliquando subesse puris & saniei manationes, ut cerebri membranas affatim

fatim alluant : quae res quidem exitio multis fuiſſe deberet: illud obſervantibus nobis, ſiquidem Abſceſſus ab illato vulnere fiat circa cerebrum, aut ejus membranas, e ſanguine de venis effuſo pernicioſum hoc eſſe. Cujus tamen cauſſae diſcrimen commentus eſt unus, ni memoria fallit, Baptiſta Leo, qui *in opere de vuln. capitis* dixit à *Syphiliis* capitis *Abſceſſibus* aliquod periculum non eſſe, propterea, quod huic vitio alioquin automato, non autem per vim illato, aſſueſcit natura ſic, ut non laedatur extremo vitae diſpendio. At quae laetalem vim inferunt, illae ſunt conferctae ac ſubjectae mutationes, non quae ſenſim modice ſe inſinuant graduque teſtudineo, id eſt, lenibus quaſi momentis obrepunt. Hoc judicium haec dividendi ratio viſa eſt multis ſatisfeciſſe, ſed enim ambiguitatem parit, quod cerebrum omnibus modis aëri circumfluo ſubditum, omni coelo patefactum; hujus vim ad immutandam promptam, ac non lentam, neque inefficacem, ſentire deberet: at nihilominus non ſentit.

Sed occurritur, quod fortaſſe obduratum antea cerebrum ad ſuppurationis attactum videtur, ob id, &c. Atque illud quoque te perturbet, quod narrat Vidius Florentinus *in opere de curatione gener. tract. de morbo Gallico c.* 18. homini cuidam à putrida oſſis calvariae ac teredine curato, non multo poſt tempore, frequentem ac vehementem Epilepſiam acceſſiſſe; mox vero ſanitatem reſtitutam uſtione per ferrum candens adminiſtrata, qua parte guttula ſaniei, tam prava quam parva, ſupra craſſam cerebri tunicam defluebat. Quod ſi guttula, inquam, in cerebri membranam inſidens, Epilepſiae miniſtraverat; quid eſt, quod plurima incumbens ſanies epileptica cunctis non eſt? an peculiaris locus & capitis privati craſis aliquid facit? ſed neque ſanies, ad membranas vulnerati capitis interdum accidens, hominem perdit. Quae faciunt omnia, ut quae particulas circa cerebrum repente permovent ac tranſmutant: hae diſcriminum maximae ſint cauſſae: quae ſenſim obrepunt & latenter obtruduntur, non item.

§. 7.

§. 7.

Inter haec omnia, & pulchrae indaginis usu, & optato curationis fructu, praecipuum est *Theorema contumaciae*; qua super omnes affectus teterrima & odiosa summe fit *Syphilis*. Noveris igitur *Syphilidis* duas esse summas facultates: alteram, quam suae qualitates effectusque produnt; nititur enim hac parte temperamentis singularium corporum & humorum; atque hoc sic afficit, prout habentes invenerit. Alteram cujus σωματικὴν energiam admirati quidem sunt omnes semper; comprehendit hucusque nemo. Ita nimirum abdita est, ita sensuum omnium nostrorum & intelligentiae vim exsuperat. Ex hujus igitur vehementia; tum, quod minime nota, quatenus his aut aliis remediis expugnatur; tum quod omnino summae potestatis est totius substantiae morbus, proficisci pertinaciam posse quis non videt? ex altero vero qualitatum & humorum apparatu proficisci eandem posse monstratur.

Primum; *Aphrodysius* morbus excercet homines, pro modo temperamenti, proque more materiae praevalentis. Sic *melancholici* cumprimis hoc affectu correpti vexantur: secundi sunt *biliosi*; minus his *sanguinei*; multo minime *pituitosi*; quae opinio, quaeque gradatio; fuit Joannis Almenaris Hispani, *in libello de morbo Gallico*: cujus quidem rei ratio, ac norma, nititur in eo, quod tradidit mirus Hippocrates, *initio lib. de loc. in homine*, per haec. *Quod enim siccius est, morbos magis recipere, ac magis dolere, à natura solet; humidum vero minus: morbus enim, qui in sicco est, stabilitur & non cessat; qui vero in humido, diffluit, & alius aliam corporis partem occupat; semper transmigrans requiem facit, & citius quoque sedatur, utpote non stabilitus.*

Haec ille: quam quidem hominis doctrinam, ut universo de statu corporis latam approbas, ita & de parte ejusdem principe veram existima: quippe cum siccius, calidiusque, jecur exstiterit, neque imperiti dubitant tunc efferatiorem vim *Syphilidis* futuram.

Accedit ad haec textura, quam dicunt, habitumque corporis, qui si vel densus vel gracilis, sive natura, sive exercitatione fuerit, haec firmius hanc labem sunt receptura, quod scite adver-

tit Jacobus Catanaeus, Genuenſis, non contemnendus *de morbo Gallico* ſcriptor; non abſimili ſcilicet ratione, quam quae producta fuit nuper ex Hippocrate.

Sed humoris craſſitudinem ac viſcidatem quid non memoro? quae ſi, quod alium morbum quemcunque fovere, diuque conſervare & hunc maxime poſſunt. Atque ita Hieronymus Fracaſtorius propterea valentiſſimam hanc contagem facit, quod phlegmati craſſo, ſordidoque, putat haerere; quamquam difficilis percuratu viſa eſt eadem Joanni Baptiſtae Montano, cui calida quidem, ſed magis ſicca, intemperies cenſita eſt. Succedunt his aetates: ex quibus omnibus ſenilis accommodatiſſima eſt; nimirum quae melancholica eſt & ſicca. Deinde etiam quia Razes docuit, ſenibus ſalſos plurimum ſuccos provenire; praeterea craſſos humores eſſe; poros ſuimet coalitu anguſtos; expultricem vero vim debilem. Sed & imbecillitas concoctricis multum facit, ut minus dextere diſcuti poſſit *Syphilis*; nam quae bona, aut quae verius non mala, proferat *Syphilis?* His adde poſtremas morbi cauſſas, malaſque corporis diatheſes, quae ſunt ſcilicet viſcerum tum obſtructio vetus, tum debilitas, cacochymia, cachexia, gibboſis ad tabem propenſio, congeniti morbi: de quibus Hippocr. *in l. Coac. praenot. & in aliis.* His comprehenſis, utique poſſis & contumaciſſimae *Syphilidos* cauſas cognoſcere, & eventus inſuper, ſolvendaeque ejuſdem tempus & modos, praeſentire.

§. 8.

Syphiliae metamorphoſis.

NUnc ſuper omnia maximum praevalentis in noſtrum genus *Syphilidis monumentum* exponam: quod eſt, ſcilicet, cum male feriatum, direque interminatum à ſe hominem, in ſatyricam uſque formam immutat: quam quidem nonnullorum ſcribentium narrationem fabulae cujuſdam loco admirationis excitandae libidine confictam, juvenis adhuc habueram: verum ab hinc longo medendorum ejuſmodi Valetudinariorum uſu comperi; tam verum id eſſe, quod circumferebatur, quam nulla nunc ratione vellem, ſpectata noſtri mortalium miſeria. Inter

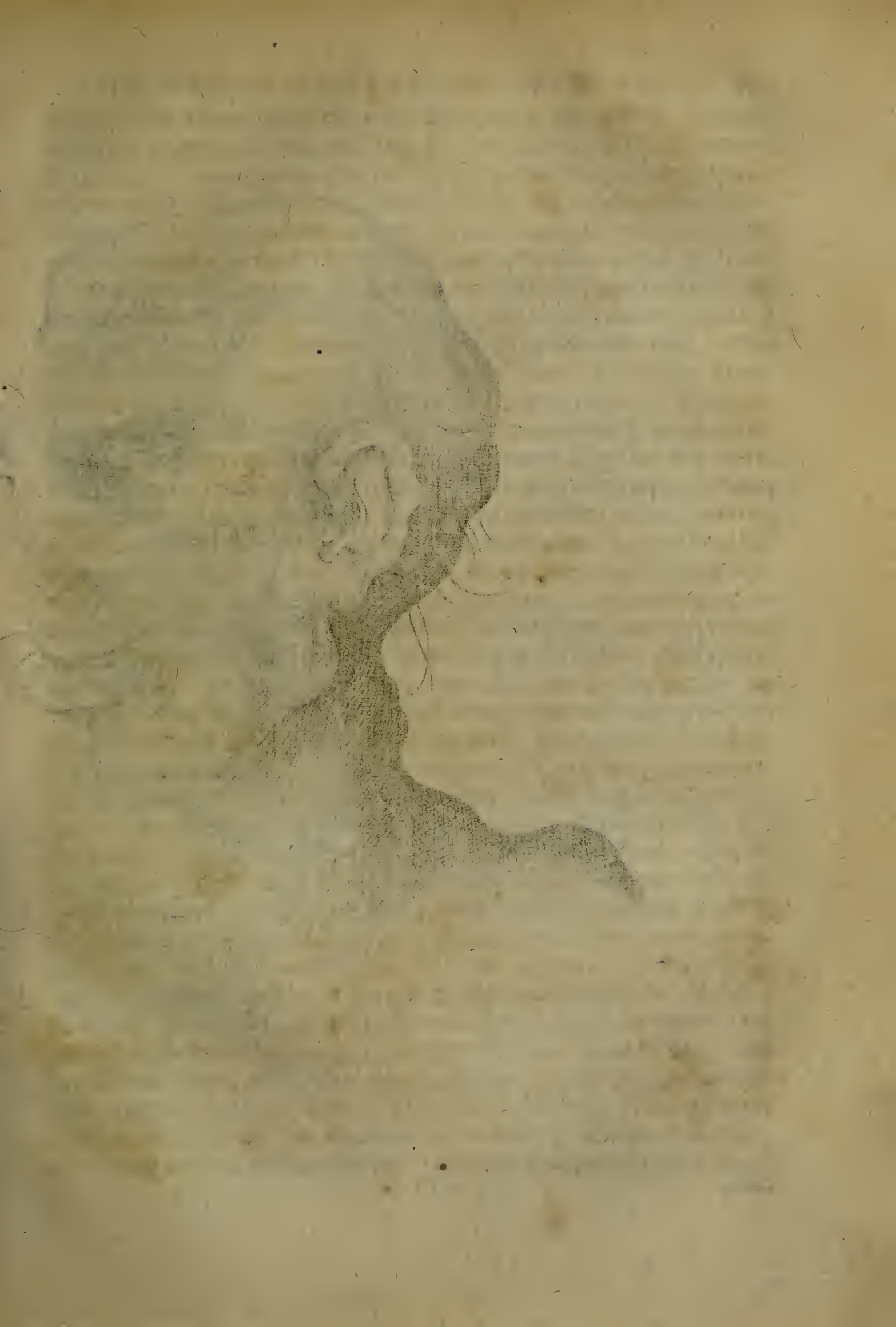

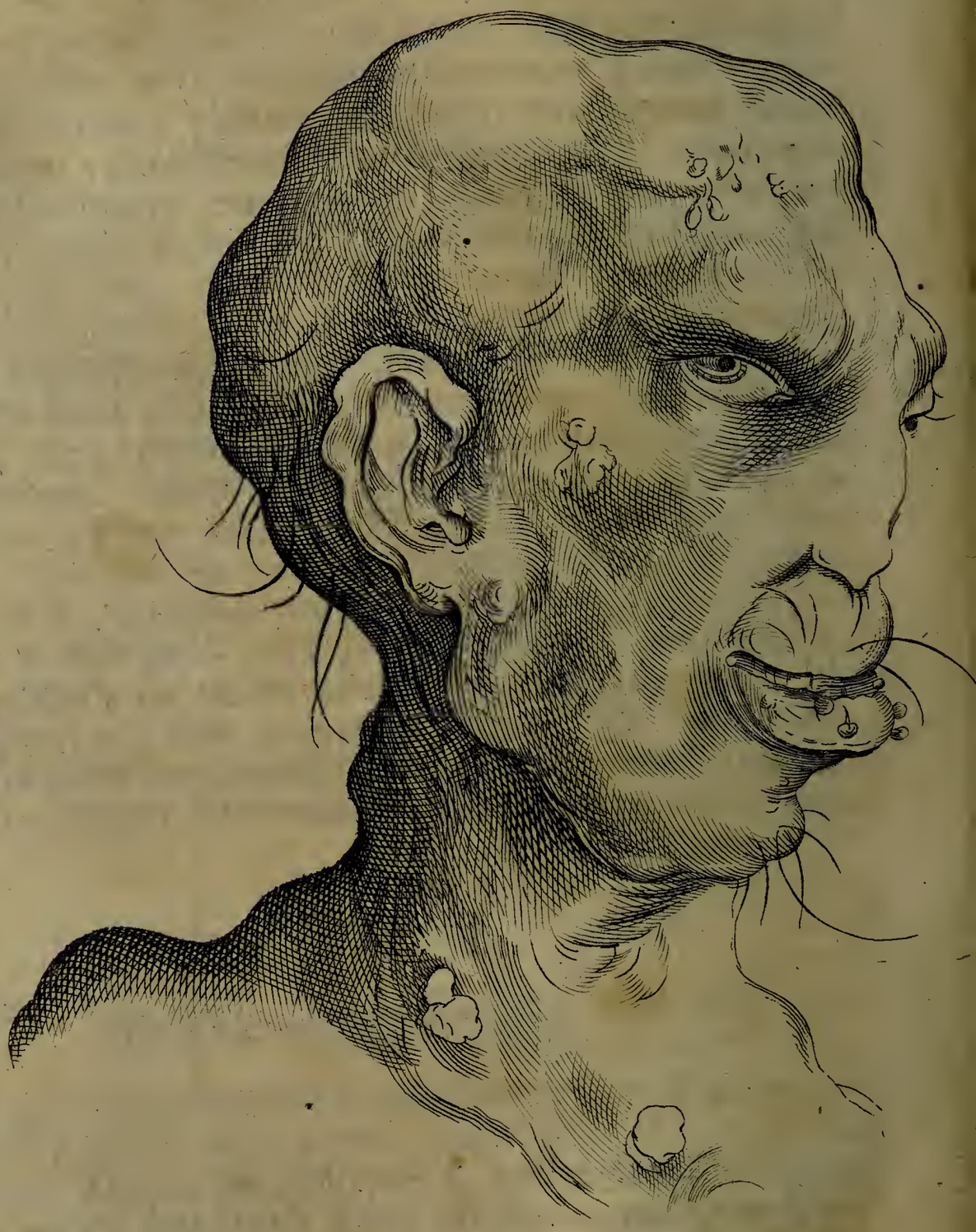

ter caeteros enim occurrit unus Neapoli, qui potuit à multis adverti; praeter omnem modum ad hyrcinam ſpeciem facie tenus abreptus. Utinam autem par mihi ſtyli dexteritas, quae graphice talem exprimere queat: utcunque illum ego meo modulo deſcribam. In memoriam autem revocandum eſt primum, *Syphilidi* vocato morbo fermenti plurimum ineſſe: cujus vis in ſublimem faciem, rerum ita ferente conditione, cum attollitur, enormem plane deformitatem inducit: ſic alicui naſum verrucis undique turgidum, limonii corticoſi magnitudine vidi. Aliis tuberoſa undique facies ac frons eſt notata. Alii rictu prope canino ſe obtulerunt: ſic labia foras extulerat tumor. Quae cum ſingulatim immutata, tantum admirationis pariant: quid, cum omnia ſimul perverſionum modos faciei partes ſingulae coacervarint? Primum enim homini miſero, circa frontis utramque partem, quae temporibus reſpondet, projectura quaedam veluti nodoſa, ſubſultantis inferne oſſis, gummi dixerunt aliqui; cujuſmodi & alia complura, ſub cutem obducta, glabrum caput oblique dextra, levaque, coronae modo praecinxerant. In cujus capitis utroque latere proclivi, ſurgentium auricularum tum ſupremas pinnas, tum infimos lobos vidiſſes, ample diſtractos. Sed *epiſcenium*, quod oculis attrahimus, cum deglubratis ſuperciliis atque glabella, tuberculis uno quaſi clivo conſertis ſic exſtabat; ut *ſubgrundium* utrimque ingens appareret: ſub quibus, & verrucoſis, depilibuſque palpebris occulebantur à nimia viſcerum ariditate retracti oculi, fibris quibuſdam veluti ſanguineis tincti. Inter quos naſi jugum plus ſemiſſe deſierat: nimirum oſſis firmamento, quod interſeptum vocant, per Abſceſſum collapſo. Caeterum autem naſi globus flammeo circum rubore obſitus, & ad philtrum humile depreſſus, cum labiis neſcio quo madore turgentibus; rictum Delphini, vel neſcio cujuſmodi pecudum, efficiebant. Conſonum etiam univerſo faciei vitio mentum, quod lichene ſcabrum & pugni modo praeturgidum, infeſto pondere, maxillam ad infera detrahebat; quod proxime loco dictus anthereon ludibundas barbae reliquias oſtendebat. Sed malas quas dico, vel quales nunc adumbro, cum reliquis partibus? porro, liquatis circum carnibus exertiſque pene oſſibus; oris muſculi convulſi ſic, ut riſum ludere videretur homo ridendus, quin vero miſerandus; qui caetero corpore qua quidem abroſus, &

phagedaenis infoſſus, qua ſcaber ac tuberoſus, languidus ad ſummum totus, ſquallens ac doloroſus, ut etiam commemorantem ac deſcribentem me compleat horror. Satius igitur lepidiſſimi poëtae Fracaſtorii ſit audire rapſodiam.

Ipſe ego Caenomanum memini, qua pinguia dives
Paſcua Sebina praeterfluit Ollius unda:
Vidiſſe inſignem juvenem; quo clarior alter
Non fuit, Auſonia, nec fortunatior omni.
Vix pubeſcentis florebat vere juventae,
Divitiis, proaviſque potens, & corpore pulchro.
Cui ſtudia, aut pernicis equi compeſcere curſum,
Aut galeam induere, & pictis ſplendeſcere in armis;
Aut juvenile gravi corpus durare palaeſtra,
Venatuque feras agere, & praevertere cervos.
Illum omnes Ollique Deae, Eridanique puellae
Optarunt, nemorumque Deae, ruriſque puellae:
Omnes optatos ſuſpiravere Hymenaeos.
Forſan & ultores ſuperos neglecta vocavit,
Nonne quicquam aliqua, & votis pia numina movit.
Nam nimium fidentem animis, nec tanta timentem
Invaſit miſerum labes; qua ſaevior uſquam
Nulla fuit; nulla unquam aliis ſpectabitur annis.
Paulatim ver id nitidum, flos ille juventae,
Diſperiit; vis illa animi; tum ſqualida tabes
Artus (horrendum) miſeros obduxit: & alte
Grandia turgebant foedis abſceſſibus oſſa.
Ulcera (proh Divûm pietatem) informia pulchros
Paſcebant oculos, & diae lucis amorem,
Paſcebantque acri corroſas ulcere nares.
Quo tandem infelix fato, poſt tempore parvo,
Aetheris inviſas auras lucemque reliquit.
Illum Alpes vicinae, illum vaga flumina flerunt.
Illum omnes Ollique Deae, Eridanique puellae,
Fleverunt nemorumque Deae, ruriſque puellae:
Sebinuſque alto gemitum Lacus edidit amne.

Hi blandae ſcilicet voluptatis, hi tenerorum complexuum ſunt fructus: heu tragici tantum & miſerabiles! quantum inter multiplices cruciatus amiſiſſe vitae dulcedinem? & quantum ex humana

mana ſpecie tranſmigraſſe in brutam? cujus ejuſdem haec adumbrata vobis eſto figura.

§. 9.

IAM autem ad exactas *Syphilias* adverſiones incertus equidem ſum, an ab ullis Medicinae candidatis requirar, ut ejuſdem morbi Curationem exponam. Dubius etiam, quod vulgata jam ſunt haec, & nullis non antehac pertractata: ad quae alioqui longe plurima, quis aliquid addere, vel audeat, vel poſſit? verumtamen praereptam cuiquam, ad hoc tempus ea de re tradendi, facultatem haud opinor; qui videam vaſtiſſimam exhiberi materiam à morbo, qui, ad hanc aetatem ad uſitata remedia plerumque contumax & inexcuſſus manet; quapropter ad inſueta & nova tranſire ſaepe neceſſum fuit. Ex quo genere cum ſint Chemica & ad Hermetem primum experimenta relata: de his eſt animus inquirere, quae praeſtantiſſima puto: rem autem cum experientiſſimis aliquot Doctoribus exſequar; qualem, inter caeteros, exiſtimo Joſephum Quercetanum, & Rodericum Fonſecam, qui de hoc argumento tradidere, ſcriptis ea de re conſiliis, quae tu viſas opto.

Fonſeca quidem illam ingreſſus fortaſſe viam, quam praemonſtraverat Hippocr. *in lib. de alimento*, pharmaciae modum in eſcas induxit; ad has adjectis alexipharmacis, abdita quadam facultate valentibus adverſus *Luem*, cogitatum, ut equidem arbitror, amplexatu dignum. Enimvero, dum partes ſolidae nutrimentum adveniens in ſui ſubſtantiam applicant, & convertunt: medicata vis, quae ſubeſt, morboſam partium affectionem paulatim corrigit, munitque ipſas, ut cum ſublevato calore nativo vitium omne depellant: ita panem initio confici docet cum diluto, decoctove, *Sparti parilis Indici* vel *ligni Quajac.* vel *radicis Chinae;* cum quibus & carnes pullorum, atque aliorum, praecepit incoqui, ptiſanam item ac neceſſariam omnem eſcam, praeparat autem & *Vinum Indici Sparti radicis medicatum* ad hunc modum.

Cape Sparti parilis Indici conciſi. lib. ij.
Vini albi mediocris non dulcis. lib. xxx.

Vaſe, quod receperit, ad ignem admoto, *vino* primum infer-

veſcenti *praeparatum Spartum* immittito, quorum ebullitione competenti facta, removendum ab igne vas, panniſque obvolutum triduo ſervandum, & rurſus igni ſubjiciendum, quoad ferveat, quo tempore tranſcolatum *Vinum* infundito in doliolum, quod capiat libras centum: & *de hoc*, tribus diebus obturato, atque intacto, *deinceps hauri, quod neceſſarium eſt, mane veſperique, tum in prandium, tum in coenam.*

Haec in victu curatio eſt, quae continenter in longos menſes ſervari debet. Poſt haec cogitandum eſt de medicamentis, quae nullo non judice viro docto, vel experto, non alia ſunt, quam, quae gens omnis amplexa principia retinet ad hanc diem: *lignum* inquam *Quajacinum* dictum, & *Hydrargyrium*; ſeu quidem haec à prudentibus experimento ſeu ratione primum excogitata fuerint.

Nempe Dei haec pietas terras non poſſe malorum,
Nec ſimul expertas vindicis eſſe manus.

Verum enimvero, Quercetano delectus horum & apparatus eſt, qui requiritur ſolum. Itaque rejectis vulgatis, hominum modis, exquiſitas aliquot horum praeparationes proponit, tum experimentis, tum rationis ſuffragio maxime commendabiles. Primum autem ſtatuit, ut in rebus quidem omnibus, ita & ligno *Quajacino ſpiritus eſſe acidos* plurimum neceſſarios, qui vi ſua extenuent, eleventque mali conſtabilita concrementa; non aliter, quam acidus fermenti ſpiritus panis crudi craſſamentum leve reddit ac ſublevat. Indicio autem eſt clariſſimo, quod elicitus ex eodem *Quajacino*, ſicut ex Quercino, Juniperinoque, ligno ſpiritus Calcanthinus non minus, quam ipſius Calcanthi ſpiritus corallia, margaritas & alia diſſolvere viſus eſt: quod quotidianum Chemiſtarum eſt experimentum. Accedit, quod praeſtabilis *ejuſdem ſpiritus aciduli virtus eſt extenuandi craſſas humorum materias, in ſudores elevandi, ac per corpus omne diffundendi.* Adeo autem praeſtans aciduli, ejuſque ſpirituum, eſt vis, ut hujus ex *Quajacino*, Junipero, Sulphure, Calcantho atque Hydrotica, omni materia ſecreti guttulas decoctis, quibuſque Quajacini vulgo paratis, anteponat longe Joſephus: id quod, ſuo non ſemel facto periculo, teſtatus eſt. Deinde, ſuppoſito quod iiſdem ſimplicibus medicamentis ſpiritus faciles exſolutu, diſſipatuque, ſunt, diu ad ignem exercitu, ſine cautione fer-

fervoriſque retorridi moderatione: ſic tertio damnato more noſtrorum hominum, qui ad quadrantis aut ſemiſſis abſumptionem dilutum igne urgent, ſic enim ut tenuiſſima atque optima medicamenti pars non in auras rapta diſſolvatur & exſpiret?

Praeterquam halituoſam Calcanthi portionem, & alterae Mercurialis, Sulphureaque ſunt ad ſudores exprimendos apprime nobiles; quae perperam uſitatis illis ligni decoctionibus, quo pacto non diffidentur rapaci & longo ignis adhaeſu? Sic probatiſſimam ſuam apparandi rationem expoſuit Quercetanus, quae eſt. *Principio tum ſcobe ligni, tum aqua quanta ſuffecerit, conjecta in retortum vitrum, quod noſti; hoc Hermetico luto concluſum igni, cinerum vel ad halitum aquae ferventis impone. Exſtillabit tum aquea quaedam, tum acida, portio, Mercurialis & ſpirituoſa; atque hac tenuior etiam ſulphurea ſive oleagina, tertia haec & precioſa, & palato non inſuavis, Quajacini ſecretio ſuo ipſius decocto millenis momentis praecellit, ut uncias hujus binas aut ternas, libra vulgaris decocti potiores ſis experturus. Licebit etiam univerſum humorem deſtillare ad ſemiſſem, & quod exceperis cum decocti reliqua parte percolata commiſcere. Caeterum in ſedimentum ex prima deſtillatione reſiduum, affuſam rurſus aquam plurimam, per horas duodecim, cum primis caementis ad coalitum relictam ſecundo premes igne; ut qui proliciatur humor ſaccharo vel cinnamomo conditus, tum prandio, tum coena, & reliquo etiam tempore, poſſit uſui potus eſſe.*

Ad haec reſiduis illis binos jam ignis adhaeſus expertis, & Mercuriali ſuo ſymbolo exutis, ſi tertium ignis furorem immiſeris, oleum inde recipies ex nigro rubens, quod gummi, phagedaenis ulceribuſque Syphiliis & cancroſis percommodum erit. Sed neque faeculas illas poſt inculcatos tot ignei caloris impreſſus, ſua carentes gratia, reperies; has enim modo cinerum arefactas atque contritas, ſi ultimae deſtillationis aqua principio per te ſervata dilueris ſaepe ac ſaepius; praegnante cremoris utilis aqua reclinata & ſeparata; ſalem demum habebis ad ſudores ciendos praecipuum, ad alvum vero bis terve dejiciendam non contemnendum.

Poſt haec *Argenti vivi* praeparamenta ſunt recenſenda: quorum *Turbith minerale* primum ab eodem auctore Quercetano, *in Pharmacopaea reſtituta*, deſcriptum ad unguem eſt, non recitandum hic a me ſuperfluo labore, quod illud opus omnium manibus teri videam. Eſt & altera *Turbethi mineralis* deſcriptio apud Oſwal-

waldum Crollium, *libro* quem *Basilicae chemicae* inscripsit. Alterum est *spiritus Mercurii*, qui, Quercetano auctore, parabitur facile, *si super fluidum Argentum oleum ammoniaci salis affuseris*, hoc enim metalli compages continuo resolvetur, cujus resoluti portio cum interne cum *Vini* hausta, tum externe illita mira praestabit eorum, quae tu quaesieris *Syphilidem*, & ejus symptomata, propellens. Praeter haec & illo medicamento Strumae dissolventur, si credimus experimentis, quae multa Josephus exposuit. An autem homini praeterea crediderimus, qui scripsit, oleo Mercurii palmis, plantisque pedum, illito, *Luem* hanc discuti per sudores? Id certe confessum ab omnibus *ad Syphilios* quoslibet contumaces *affectus* expugnandos, nil praestantius exstare *Mercurio*: cujus etiam varios apparandi modos descripserunt Oswaldus Crollius, Bernardus Penodus, Jacobus Veccherius, Philippus Mullerius, & Joannes Beguinus, & horum omnium postremus Petrus Joannes Faber, *in Chirurgiae Spagyricae sect. 3. c. 13.* Qorum omnium Auctorum singulos locos, *in Chirurgiae chymiatria* nostra, produximus.

CAP. XXIV.

HIsce noviſſime obſervatis Abſceſſibus adjicimus &alios, non minus lectu jucundos, quam ſcitu neceſſarios, in ſuperiori editione promiſſos.

CAP. XXV.

De Cornu referentibus Abſceſſibus.

CUm Jacobo Rigitano Locrenſi, Medico Doctore, probato, vidimus *Corniculum*, in frontis angulo ſubortum, Carolo ſartore, ad D. Dominici ſartoriam officinam habente, *Corniculum*, inquam, parum eductum, quale vel cervae vel vitulae primordio exſurgit. Tale quidem mire depinxit Flaccus, ad Julum Antonii Triumviri filium ſcribens, *l. 4. carmin. 2. per haec.*

Me

Me tener ſolvet vitulus relicta
Matre, quae largis juveneſcit herbis
In mea vota
Fronte curvatos ignes
Tertium Lunae referentis ortum.

Cap. XXVI.

De Abſceſſibus naturalibus, h. e. inoffenſa ſanitate, inculpatae materiae turgore, venientibus.

REſtant e tot multis Abſceſſuum generibus quidam, qui, me judice & adverſore, nullo cum hominis detrimento, quin etiam augmento, fieri conſueverunt; quos vel hoc ipſo titulo, quod ſolius naturae praeſtantia & acceſſu meliore proficiſcantur, ſtatim cum admiratione excipient non pauci; verum ſi me audient, & mecum ipſi concordabunt, & admirabilis naturae factum, poſita jam admiratione, collaudabunt. Cum primum indunt ephebi ac ſentiunt ſeſe hirquitallos, h. e. craſſeſcere ſibi vocem, & inter acutum & grave modis inaequalibus, aſperiſque, ſtrideſcere, quemadmodum natura ſit hircis graece τραγίζειν, ſub hoc *inguina, ſponte ſua, ſibi diſtendi atque extumeſcere advertent: durabit autem hic tumor Luna una vel circiter, donec ſua itidem ſponte ſecedat*; ſimiliter & puellae, quae pubeſcunt, jam jamque nubiles fiunt, in unanimis, adenas in globulum exaltari experientur, & ſua ſororiandi primordia, quam rem non intelligentes Medici vulgares medicamentis providi tractant, ſtultitiam natura ridente. Porro fiunt utraque glandularum incrementa, capeſſente jam hominis natura, praeſtabiliorem conditionem & uſum, qui eſt viro quidem ad ſeminandum, foeminae vero ad excipiendum non praematurae ſemen. Ratio autem συνβεβικήα pueris quidem, dum ad loca generationis proxima commotus derivat ſuccus; puellis vero dum pluſculus ad mammas adfluit humor, alimento pueri φθασκευασικὸς: qui adfluxus à noſtris dicitur *la fava*, quod fabae nimirum vocentur ab his glandulae univerſae: quod genus quidem tumoris, in Parthenophylacio Spiritus S. Neapolitano, plus centies obſervatum, & à nobis comprobatum, fuit.

Quoniam vero de foeminis & de bubone criticum ementiente dictum est; utrorumque mentione ac rerum similitudine factum est, ut alius jam succurrerit animo memorandus & criticis accensendus bubo; qui mulieribus jam grandibus ex mensium mora nasci suetus est; de quo Hippocr. *in l. de nat. pueri*, & *principio de morbis mulierum*, scripsit haec; *quibusdam ubi bimestres aut trimestres, aut diuturniores fuerint menses & ad lateris mollitudinem allapsi fuerint, cum non suppurati sint menses, velut Tuberculum fit supra inguen, sine capite magnum, rubrum; & vulgus Medicorum ignarum quid hoc esset, jam saepe secuerunt, & sic rem in periculum induxerunt. Caeterum illud, quod veluti Tuberculum fit, tali modo fruitur sanguine caro ipsa, utpote osculo uterorum lateris mollitudini adjacenti, & impletur caro ab ipso, & insurgit, & eminet velut sanguine repleta; & aliquando si transmotum fuerit os uterorum, & ad pudendum conversum, & menses processerint per pudendum, id quod circa lateris mollitudinem eminuit, sedatur: in uteros enim distribuitur, hi vero foras laxantur.* Hactenus Hippocrates de bubonis foeminei generatione & modo.

Vias autem Abscessus proprias adstruxit Julius Caesar Arantius, *in libr. de Tumoribus p.* 11. *c.* 46. per haec; *scire enim licet vasa, quae per inguina feruntur, majoris illius jam soboles esse, à quo vasa in uterum propagantur, ut ab utero ad inguina turgens in venis humor facile derivari queat*, hactenus nos de triplici bubone salubri.

CAP. XXVII.

De Abscessu ἐπίσημα dicto, Morbum originarium elevante.

HIppocrates, *in l. de Morbo sacro, n.* 9. scripta reliquit haec. *Si vero modica existens pituita in utrasque venas defluxum fecerit, aut in alterius partis, supervivunt*, nota *ex morbo* impressa relicta; *aut enim os convellitur, aut oculus, aut cervix, aut manus; ubicunque sane vena pituita repleta superata fuerit, aut gracilis reddita. Hanc itaque venam necesse est debiliorem esse, & hanc corporis partem laesam defectuosiorem. Verum ad longius tempus plerumque prodest;*

prodeſt ; non enim amplius morbo apprehenditur, ſi ſemel Notam impreſſam *ſuſceperit.*

Et *numero* 10. *Quibuſcumque aut imperfectis & valde modica pituita defluxerit, & ea in dexteras partes ; hi citra* notae impreſſionem, *ſupervivunt : verum periculum eſt, ne morbus connutriatur, & ſimul augeſcat, ſi non his, quae commoda ſunt, curetur.* Haec quidem ille cum aliis pleriſque ſuperius traditis. Quae divini hominis effata ſi perpenderis, ſi plene comprehenderis, vides Lector, materiam Morbi ſacri, quae pituita eſt, ut plurimum ſuffuſa in tenues infantium venas, atque his ſucci craſſitudine & copia confarctis, obſtructiſque ſic, ut via ſpiritui praecludatur, ſanguiſque congeletur, perimi pueros. Sic ex adverſo, modica pituita in utriuſque lateris venas, aut in alterutras, delapſa, non perimi pueros, verum ipſos in vita relinqui ; *Nota*, quam ἐπίσημα vocavit, à morbo impreſſa relicta, hoc eſt, oculo, ore, cervice, manu, convulſis : quae cauſſa interim eſt, ut pars venam ambiens reddatur debilior, venis ſcilicet reliquis ſimul repletis, & gracilibus factis. Dixi jam, ſi modica irruens pituita *Notam* reliquerit in infantibus. Quod ſi valde modica pituita defluxerit, praeſertim in dexteras corporis partes, vides etiam per Hippocratem ἄσημως, id eſt, citra *Notae impreſſuram* pueros ſupervicturos ; quamquam non ſine periculo, ne morbus connutriatur : & cum augeſcentibus pueris ſimul augeſcat, niſi arte praevertatur.

Itaque jam noſcis, quae ſit ejuſmodi *Nota*, ac quanti in morbo ſacro momenti ſit ; quatenus aut ferme liberet, aut pueros retineat ſub periculo, ne connutriantur. Verum enim vero, ſi licet novum quidpiam cum Hippocratis norma ſtatuere *Notam* hanc, ne dum in morbo ſacro, ſed etiam in apoplexia, comate, caro, catoche, catalepſi, & in alia quacunque, ſed gravi cerebri noxa, ſi relicta in ſubjecta aliqua parte fuerit à morbo impreſſa ; credam equidem hanc pari pacto benefacturam, nec ſolum *Notam* convulſionis, ſed & paralyſis, tremoris, atrophiae, languoris, & cujuſque contracturae, qualem Aureolus Theophraſtus nominavit. Quas ob res, ſiquidem Abſceſſum, ἐπίσημα graece, latine *Notam*, notare ſcriptis hiſce noſtris & inter alios multos reponere voluerim, ne ineptum quidem illud videatur ; praeſertim quando ex divini Magiſtri placitis

citis petita obſervatio fuit: ſed haec, ut neque incongrue videamur feciſſe, qui notas iſtas inter Abſceſſus repoſuerimus. En ipſius magni Dictatoris exemplum; qui *l. 2. praedict.* ſcripſit, *impetigines & leprae & vitiligines albae leucae appellatae, quibus quidem juvenibus, aut pueris aliquid horum factum eſt, aut paulatim conſpectum in multo tempore augeſcit, his non putare oportet, Abſceſſum tam popularem eruptionem aut morbum.* Quae quidem Hippocratis verba ut plene intelligantur, eſt annotatio lucida Hieronymi Mercurialis, qui ſubdit haec; quid ſit Abſceſſum eſſe & non morbum, atque e converſo forſan non omnes intelligunt; verum intelligent facillime, ſi ſciant, Tumores vel ſponte oriri atque ex ſeſe operationes laedere, ſi enim primo modo fiant, morbi ſunt; ut docet Galenus *l. de differentiis morborum cap. 9.* ſin autem ſecundo modo, ſymptomata potius, quam morbi ſunt appellandi; quod itidem in lichenibus & lepris ſtatuendum eſt; quae ſi ſint ſymptomata, Abſceſſus eſſe ſcribit auctor, ſicuti ſi fiant citra alias aegritudines, vocat morbos.

CAP. XXVIII.

De Tuberculis lapidicondis.

RETulerunt quidem priores rei medicae ſcriptores, in Abſceſſibus anomalis reperta corpora lapidiformia, factis ſcilicet his heterogeneis & pluriformibus. Verum, qui Tuberculum, praeſertim exteriori habitu corporis, ex unica uniformi lapidea ſubſtantia conſtans memoriae prodiderit, hactenus legi neminem. Hoc autem genus obtigit vidiſſe mihi anno hujus ſeculi quadrageſimo, menſe Majo. Porro, ſpecioſa quaedam & honeſta foemina oppidana Fractenſis, cui Arborellae nomen, à viro ſuo, & à Damiano de lo Proite Doctore, Chirurgo perito, meo quondam auditore, ad me perducta, qui ſcirrhoſum foeminae Tuberculum pone jugularia vaſa ſitum dextera exſtirparem. Attrectato equidem Tuberculo, profeſſus ſum confeſtim, ſupra quam *ſcirrhodem* eſſe *duritiem*, atque adeo *lapideam* videri, quod meum enunciatum continuo Medicus confirmavit; nimirum, quod diceret propemodum incredibile, quam multis, quamve valentibus, malacticis tentatum, tamen indies ſolidius per-

permansisset: tandem ventum est ad id, ut omnibus modis vellet mulier eximi sibi malum, etiam cum respectu, quippe quae informem affectum in tota vita pati nollet. Nempe appositè Celsus, in sexto, *foeminis quidem ornandi sui cura eripi non potest.*

Itaque aperta per semilunarem sectionem cute, deinde pollicum binorum expressu, facile sectum est, castaneae forma & magnitudine Concrementum, at inaequale & semisepultis quasi botris undique discretum, lapidea duritie ac densitate, quod in aquam conjectum rubellum perstitit propterea, quod amiculum praetenue, venulis & fibris obsitum, pusillulis secum protraxisset adstrictissime obductum. Interim una ad aequalitatem recepta fibula, & eccrisi enaema sanguinis microcosmi tractata plagula brevi est coalita. Quod lapidis genus vidit & hoc anno 1641. dum apud me degeret Neapoli, solertissimus naturae investigator Joannes Georgius Volckamerus, Norinbergensis, atque alii plerique maxime admirati. Alias autem vidimus & de batrachio detractum lapillum coryli forma Jurisperito, cui Octavio nomen. Qua mea jam observatione demonstrata, idem modo memoratus Vir retulit, continuo visum a se lapillum nuclei dactulari formam repraesentantem, quem dexterrimus & sagacissimus Anatomicus ac peritissimus Chirurgus, Johannes Georgius Wursung, Bavarus, Practicus Medicus Patavinus, foeminae cuipiam anno praeterlapso 1640. Patavii extraxerat ex angulo linguae subdito, secundum ductum ejusdem linguae locatum.

Haec dum accepisti, Lector erudite, credo discrevisti duos jam modos considerandarum lapidearum materierum esse Absscessibus; alterum quidem eorum, qui immergantur & innatent propemodum, in sinu cystive anomalorum, sub infarctu pultaceo adipeve pleniore; qui totum sinus ambitum complet, adeoque haec illorum substantia omni undique superficiei cavae conceptaculi non arcte adhaeret, neque idem conceptaculum una complet aut exaequat.

Alterum modum continendi vides, qui est, quantum sinus arcte materiam comprehendit, & vicissim hic comprehenditur ab eadem; qui modus à priori distat, tum quidem in eo modo complectendi, quem modo dixi cum mutuo adhaesu perfecto, tum etiam quia modus hic est cum simplicitate materiae conjunctus;

quare privatus eſt anomali calculus, ille vero promiſcuus. Verum enim vero nec tantum homogeneae & heterogeneae ſubſtantiae varietas eſt, nec ſolum inhaeſus, receptuſve, diſcrimen eſt, verum etiam generis anomalorum nobilis eſt diverſitas, quando novum hoc genus duricondum videatur, non autem ſpecies ſub Atheromate vel Steatomate comprehenſa. Quod enim tria tantum genera non plura priſcis ſint prodita, credo equidem factum, quod praecipua haec genera voluerint trinario ſolum anomala concluſa, praeterquam quod omnia ſemel ſimulque mortales conſequi divinitatis potius videtur quam humanitatis. Atque hoc περὶ ξ φύματ@ λιθοφόρ8 noſtrum eſto judicium.

Jam vero quod lapidum interiore corpore concretorum memini nolens, de his jam volens diſſero paucis. Hippocrates quidem *in ſ. epidem.* 2. lapidis aſperi in utero concreti meminit. Paulus vero Aegineta, *l.* 3. *c.* 41. ejus, qui in teneſmo rejectus eſt; ſic calculus ſub lingua procreatus Avenzoari *l.* 2. *Theyzir. tr.* 2. *c.* 2. & Gentili referente Nicolao ſerm. 4. *tr.* 1. *c.* 6. Jacob. Foroliv. *l.* 4. *aph. c.* 29. Montuus *l.* 4. *c.* 1. Joubert. *decad.* 2. *paradox.* 8. Foreſtus *l.* 14. *obſerv.* 26. Zavitus Luſitanus *l.* 1. *de princip. med. hiſtor.* 10. Aëtius *Tetrabibl.* 3. *ſerm.* 1. *c.* 30. natos raro licet calculos in colo teſtatus eſt. Johannes Centimanus *l.* huic ipſi narrationi dicato, duodena lapidum genera variis humani corporis locis accreta prodidit. Nos duas hujus generis exploratiſſimas hiſtorias trademus.

Prior haec eſto. Franciſcus Compagnus auditor quondam meus, nunc Medicus & Chirurgus, arte probatus, certa fide narrabat, Scipionem Peluſium, qui dolorem intenſivum in mejendo acerrimum, tetrae ac viſcidae ſpurcitiei emiſſu, ſentire conſueverat, calculos per anum tres nucis juglandis forma excreviſſe. Hanc autem, & omnes, ſuperat tum rei magnitudine, tum fide probatiſſima, traditio lapidis, qui apud nos eſt, anſerini ovi magnitudine & forma; hunc in colo demortui cujuſdam hominis diſſecti Romae in Valetudinario D. Jacobi Incurabilium, oculis & mente rimatus reperiit Anatomicus exercitatiſſimus, & Phyſico-Chirurgus praeſtantiſſimus, Nicolaus Larcheus; qui, qua eſt humanitate & animi candore, pleraque hujuſmodi ſua obſervata ſolitus eſt ad me tranſmittere, quippe

qui

qui rara & nova gesta jam indies adnotare ; sed de lapidiformibus concrementis nolim jam plura quam satis.

Cap. XXIX.

De atro cruento labii Tuberculo.

SED & lacteolae infantis, vix semestre spatium emensae, Andreae cujusdam holoserici Mercatoris filiolae, *atro cruentum Tuberculum* labio inferiori agglutinatum nedum observare mihi contigit, sed & curare, molliusculum, non aequabile, interne etiam prominulum, testudinis terrestris ovo majus; cujus objectu laborioso, cumque ejulatu, simul & exsuctu minus felici, remixtis, infantula victum attingebat. Ac ne attingebat quidem, ne proinde adjutans nutrix prompta manu, compressis assidue mammis, quaesitam nectaris guttulam aridum in os infunderet: ad quam calamitatem diurnam, nocturnamque, levandam accitus ego, miseris in rebus adhiberi solitus sum, non tam Poeoniam quam Chironiam opem necessariam denuncio ; cui decreto remissus à parentibus nuncius continuo fuit, qui tamen, post aliquod tempus, auxilii cujusque puellulam videntes exsortem infortunioque obnoxiam, perpetuo per Deum, perque homines, orarunt me supplices mature succurrerem, ferre nec se nec miserellulam infantulam posse longiora supplicia.

Tum accedens paratis omnibus, quae de more requiruntur, aureis ignitis scalpellis, sanguineum offensamentum omne sum demolitus; sanguis quidem fluere paratus & abunde fluens nostris nonnullis adminiculis retrocessit; Curatum empyreuma per dies plusculos; interea dum expressa de papilla per manum lacte sustineretur infantulae vita, perpurgata caro, cicatriculam recepit, vivitque puella laeta jam annis & libera. Illud jam non est omittendum, natam infantem de matre sanguineae plenitudinis & corpore sane praefarcto; ut videantur jam apte respondisse, superflua foetus concrementa generationi & sanguinis affluentis undique primordiis.

Alter infans mihi sese obtulit, hoc anno 1642. sexto plus minus mense natus, cujus labium item inferius mirabile visu fuit; nam magnitudine praealtum, ut pueri ipsius pugillum aequaret, na-

naturalem formam tum interne, tum externe excedens, colore violaceo, aliquando dilutius, venarum ſurculis quam creberrimis diſtinctum; figura linguae teſtudinis marinae, id eſt, craſſis ſeu bucca ſeu mento tenus initiis in quoddam quaſi roſtrum & in ſinum dedolatum ad ſummam de ore infimo exſtabat, modo pinnulae pulmonis leporini; quae quidem animantis pinnula, objecta matri fuerat cum utero geſtaret in eſum appetita medici menſibus: extra autem opinionem noſtram de ſuctu infantis ſciſcitati reſcivimus, in tam magno offenſamento neque amiſſum infanti ſuctum, & hoc etiam lac ſibi prolicere non difficile: ſic edocti ſcilicet & inſtructi à natura procedimus ad exſuctum, quam rem adulti vix ullo poſſumus ingenio comparare. De vitii vero curatione requiſiti reſpondimus, praeterquam ablactatum infantem non adigendum in Chirurgi manus, niſi grandiuſculum factum, tum futuram tutiorem curationem, quando vita pultibus & ſorbilibus ſuſtineatur; in cujus alioquin diſcrimen facile, hoc praecipue tempore, & per ulcus, & per ſanguinis compeſcendi, neceſſitates, ſublato ſuctu liquido conjiceretur; qui puer, & matre prognatus eſt ſumme melancholica atque hepate retorrido: ut peracri phantaſia illud monſtri pareret in ſuo genito; ſed de hiſce *natis* infantium ſub utero impreſſis alias fortaſſe privatim.

Cap. XXX.

De Abſceſſibus natura fiſtulatis.

Quantum quidem obſervavi, diu factitans Medicinam, terna ſunt à totidem cauſſis prodita *fiſtularum* genera; *Unum* quidem eorum, quae fiunt malo medentium conſilio, qui, Tubercula, collectiones & ulcera curantes, ſinunt haec facile fiſtulari, vel in cavitatem quampiam ſerpere & penetrare, deſito vitio, vel quod ante callus obducatur ulceribus ſinubuſque, quam hos ſanie deplerint aut carne replerint. Hujus generis meminit Ludovicus Duretus in Hippoc. *coacas praenotiones*, *corollario de fiſtulis*. *Aliud* genus eſt earum, quae producuntur à morbi vi, quae vinci non potuit, utpote cum ampliſſimus ſinus & vaſta lacuna vel exhauriri ſuperfluitatum affluxu, vel carne jam longe late-

lateque absumpta compleri, atque adeo coalescere, nequit. *Tertium* genus est earum, quae naturae, vitae, & sospitatem homini satagentis & providentis consilio, parantur; materia scilicet mala de toto corpore, vel de hujus obsesso viscere, per destinatas huic operi vias in viliorem, ac laxiorem, partem quampiam amandata, sine cujus effluvio deterius malum futurum animali fuisset. Itaque sunt hae *fistulae* rei statusve melioris, si recte naturae prospicientis arbitrium intueri noverimus: quod institutum, quoniam à Magistra nostra, bonorum nostrorum discretrice, parente proficiscitur, facinus hercle sit, aut antevertere, aut divertere, aut retrotrahere, aut amoliri, aut cohibere, conarit: tametsi enim haud criticum est illud opus, nihilominus, quia cum profectu est animalis, amplectendum est beneficium & à parente benefica agnoscendum. Porro, praeterquam in cacheticis, i. e. habitus corrupti hominibus id non fit, aut fit nova succedente affectione sub morbi prioris superfluitatibus & reliquiis: de quo secundo genere professus Avicenna fuit haec; *ulcera generata successione aegritudinum sunt mala, quoniam natura repellit ad ea residuum corruptionis superfluitatum.* Mala autem haec Germina censuit Avicenna, quia sanationem non sint adeptura, haec autem fistulas non malas visus est judicasse Hippocrates, qui *lib. de humoribus* 28. *& l. epidem. sect.* 3. §. 35. *fistulae*, dixit, *Abscessuum aliorum medelae.* Ab his enim fistulis, inquit Galenus, *in com. de humoribus*; *sicut etiam ab haemorrhoidibus repurgatur redundantia humorum in animantis corpore collectorum, ac plerique non secus quam ex haemorrhoidum excretione, hujus evacuationis beneficio integra valetudine perfruuntur; ut igitur neque oscitanter neque sine magna diligentia curare haemorrhoides oportet, ita, ne fistulas quidem: necesse enim est, ut humores suppressi & dolores & morbos pariant; eosque ejusmodi, cujusmodi sunt humores, qui redundant: non igitur à ratione alienum est, quod dixit, fistulas esse aliorum morborum remedia, sicut de haemorrhoidibus loquens, affirmavit eos, in quibus illae essent, neque lateris dolore, neque pulmonis inflammatione, neque caeteris corripi morbis posse.* Haec ille; caeterum, ut discernantur hae *Fistulae*, naturae providentia paratae ab his, quas vel prava medentium curatio, vel morbi vis peperit, operae pretium erit exponere. Utinam autem id tradere nobis primis hujusce rei auctoribus liceat; sed allaboremus.

Haec igitur discrimina, tum corporum status varii, tum morbi vitiaque docebunt. De corporum habitudine nunc pauca. Si haec bene colorata, si bonis visceribus, succisque praedita; sive per haec, sive per evidentes causas *fistulas* promant, à Medicis parum scientibus curata, dicito fistulas ab homine non autem à naturae opera factas; sin minus intueri naturas patientium oportet, quemadmodum docefecit nos Hipp. *in l. praedict.* 2. *num.* 17. professus haec; *species hominum bonae sunt, hae leves & commodoratae & bonis visceribus praeditae, & neque valde carnosae, neque durae: juxta colorem vero sit species alba, aut nigra, aut rubens; hae enim omnes bonae sunt, si purae sint; si vero pallidus color admixtus fuerit, aut color ipse pallidus aut lividus fuerit, pejus est: species vero, quae praedictis contrariae sunt, eas deteriores esse scito.* Haec naturae discernicula si rite recteque spectaveris, Lector, facile discreturus es & corpora, quae *fistulatis Abscessibus* sunt parata: atque ita, si me Deus bene amet, nonnullos & divina vi malo huic obnoxios, qui vere jam erant, nec quicquam aperuerant; & praeterea nonnullos ex his curari se volentes dimisi, monitos, ne se curent, quibus tamen ulcus obduci fuerat facile.

Narrabo huc auditu non indignam & memorabilem Historiam, quae est. Sacerdos quidam apprime pius, cujus nomen reverentia E. non audeo publicare, perpeti solitus, *haemorrhoidas* lenes, ex Tuberculo pone podicem residuas, curandas obtulerat *fistulas*, doloribus diurnis ac nocturnis afflictantes adeo; secundum pubem, atque os coccygis, ut nulla se miser consolatione tueretur; nisi quod haec quasi martyria reciperet voveretque Servatori Christo. Exhorrescere suetus secum excernendarum necessitatem propterea, quod supplicii modo torqueretur in his reddendis. Hanc ob causam emetico levi stomachum imbecillo viro perpurgo; secuto levamento per eductam bilem amaram, ad fistularum negotium appello manus, quas fistulas cum judicaverim respondentes ex altero orificio in alterum deducto, specillo stanneo funiculum ducente, relinquo funiculum, *Cerato ecpyitico*, tinctum: mirum visu fuit, quam subinde levari dolores ceperint omnes, retroagi febricula, somni diu expetiti obrepere, ventriculus reconciliari, vires denique restitui, non triduo vel quatriduo, verum etiam in dies; quare non tam

lau-

laudandum funiculum medicatum quam suspiciendum θεοδώρον ac divinitus missam existimavi sic, ut eundem provisioni malorum & cautioni perenni decreverim: de curandis vero affatim fistulis cura renunciata. Quod consilium ut sequerer, multa suasere, atque ut in unum complura referam physiognomonica: Pusillus & macer homo; voce exili; pene glaber, tum mento, tum superciliis, tum toto corpore; fronte perampla; pulsu arteriarum exiguo; colore inter plumbeum & pallescentem medio; paucae escae ventriculus & pauci potus; quamquam ad potum propensior, quam ad escam; actiones omnes lentae, laxantibus quibuscumque citatior alvus. Haec homini naturalia fuere, ex his vero quae *p.* 11. praesertim quae circa ulcus superfluitates, ichorodes quamplurimae; quod unum inter multa fuit argumento, sanguinem huic viro crudum & ichorodem fore: venit autem hac observatione in mentem mihi, quam accurate Hippocrates melancholicam cruditatem appellaverit; quas ob res itaque maxime confirmatus sum, ut *fistulas* hasce crederem morbum congenitum, indelebilem, incurabilem, sicut curandum non attrectarim, Hippocrati monitori parens, & suasionibus naturae jam dictis.

Cap. XXXI.

De Abscessibus forulatis.

Sunt Abscessus, qui sponte dirupti forulum relinquunt, qui forulus vix spectabilis est: quare ut curentur expressione sola, velut furunculi contenti sunt; curantur autem cito propterea, quod carnium natura minimum fuerit extrita suppuratu; materia quippe substrata plurimum ichorosa: *forulatos* hos jure vocaveris ad eum prope modum, quo natura fistulatos Abscessus dixit Hipp. *l. de humoribus*; sic linguae tumorem magnum, adeo, ut os totum oppleret, cum collega Josepho Civella Beninca ta, solertis ingenii Medico curavi, qui Abscessus quidem suppuratus & diruptus, eo quem dixi modo, compressus resedit.

Cap. XXXII.

De Abſceſſibus, qui in partes ſolidas putredinem invexere.

IN puella bima Ferrantis de Afflicto filia poſt apertum Abſceſſum, qui viginti quinque diebus ſuppuratus fuerat, repertum ligamentum humeri & radii jam diruptum, qua calamitate in tenellula infantula quid miſerius? In Joannis Dominici Mammoli Florentini Atheromate, quod genam prehenderat, oſſis jugalis caries. Itemque ſub Atheromate ſelectae matronae Aureliae de Ligorio, verticis os labefactatum, & cancroſus affectus eſt inductus, qui poſtmodum à me vividi ignis praeſidio curatus eſt: ſic etiam in aliis pleriſque, longo Atheromatis inhaeſu cariem & teredinem oſſi ſubſtrato convectam vidi. Quam rem diſcant hi, qui, quod nihil moleſtent hi Abſceſſus, neutiquam attrectari volunt; quando autem ſolidiſſimis oſſibus non parcit vitium, qui caeteras partes ſpermaticas praetereat innocuum?

Cap. XXXIII.

STeatoma, in coxa, cancriformi ſpecie, mulieri cuidam, in-Valetudinario noſtro decumbenti, redditum, ex carnoſo perperam curato Abſceſſu. Talis fortaſſis fuit, quae deſcripta eſt à Benevinio *l. de abd. c.* 13. Itemque Aureliae de Ligorio, nobili foeminae Neapolitanae, ex male curati Steatomatis reliquiis obvenerat *cancroſum ulcus*, quod nos igne compreſſimus & obduximus.

Cap. XXXIV.

De Abſceſſibus qui ſua vel vi, vel mole, peremerunt.

IOannes Saltus Glavenſis *ſanguifluo* ſub poplite *Abſceſſu* peremptus eſt. Itemque Sutor veſtium Magiſter, prope Palatinas aedes.

eades. Celebris genere Isabella Garilia, Lucae de Alimentis uxor, ex *sanguifluo* in crure *Abscessu* mortua, quam ad Hospitale nostrum, ulcerosorum domum, duxerat tonsor quidam amicus. Victoriae Carinolae *Bronchocele livens* mortifera. R. P. D. Stephanus Tuccius, Societatis Jesu Sacerdos ac Theologus, ex *appendula* ad collum *Naptha* alias Bronchocele, quae 18. lb. pependit praefocatus est. Itemque Presbyter spectatissimus, in aedibus Domini Clementis N. amici nostri, fuerat hospitio receptus. Puellam nuper natam, quae de materni uteri claustris detulit ad postremum jujon *molle Tuberculum*, sanguinis concreti colore, pomi Aurantii mediocris magnitudine, secunda à partu hebdomade sepeliit parens.

Abscessus omnes magni, quae nostra est observatio, proferunt mala symptomata vel mortem.

Cap. XXXV.

Anatomicae de Abscessibus observationes.

Post haec, & comitatos ad mortem Abscessus corporis interioris describi par est. Nam si qui oculis & manuum administrationi non se subduxerunt, sed se cominus obtulerunt; hos enarrari pretio fuit; quid non & latentiores atque altiores, qui mentem medentemque torxere? gratiora profecto scitu fuerint haec, quae praeterquam Orcus & umbrae, non fuerat aliquis inspecturus. Ea igitur his gratia esto; quae jam erutis à caligine monumentis esse solet.

Cap. XXXVI.

§. I.

Hydropicus, in utero, tum abdomine, tum pectore, collectis aquis.

PRincipio rem exponam nulli hominum ad hoc tempus aut visam aut auditam: quae dextera nobis sorte sub Junium, anno labentis seculi trigesimo primo, Neapoli visenda obtigit. Quis

opinetur acerba *Hydropis* illuvie vixdum vitam, nedum non lucem, expertum puellum; non plenum adhuc uteri geſtamen & crudum jam hominis rudimentum, in ipſo non tam mortalis matris, quam foventis, & educantis, naturae ſinu correptum? quomodo enim, integro jam, & vivido, & late, ſe diffundente calore naturali, ubertimque vigente ſpiritu aethereo & vitali, ſolidiſſimis & firmiſſimis formationis noſtrae principiis & fundamentis, mire munitum & cuſtoditum agalma novum; invida morbi vis attigerit, & inſolens intercus penetrarit? profecto non debuerant infeſtae aquae tantum virium & facultatis habuiſſe, ut congenito viſceribus igni praevaluerint: ſed tamen ita demum evenit, ut plus molitus, pluſque potentiae nactus, morbus naturam vicerit, ac ſymptoma produxerit, quod eſt hydrops. Itaque quod difficile viſum eſt, id plane neceſſarium & verum apparet: nimirum ut praeſidia corporis, & ad haec ſpectans omnis apparatus, labefactati prius fuerint; ſic incredibilis ille morbi languor acceſſerit. Anne igitur res evenit toto habitu & ipſa craſi uteri complectentis everſa? An male habitis utrorumque principiorum ſeu quidem efficientium, ſeu ſubſtratorum generationi circumſtantiis? praecipue quando relatum eſt, ternas aut quaternas abortiones, exactis annis, tenuem alioqui foeminam commiſiſſe. An denique anteactae vitae, victuſque ratio, & ſine lege potus omni tempore plurimis, qualis quantuſque ſolennis mulieri fuiſſe dicitur, hoc mali peperit? non attinet autem ad nos haec diſquiri tantum, ut vere narrari. In qua re facienda nomina quidem parentum aut hiſtoriae lege, aut fidei cumulandae neceſſitate, pandenda eſſent: verum quia dubito, quam aequo animo rem tuliſſent parentes, illuſtres in urbe Neapoli Viri: parcendum nominibus exiſtimavi. Satis eſt ad ſubſellia Nili, cum integerrimis atque optimis teſtibus rem ad hanc peractam, inter quos alter eſt omni reverentia colendus Andreas Albertinus, e Societate Jeſu Sacerdos; alter Marius Schipanus, omni literarum genere ſpectatiſſimus. Foetura fuerat abortiva octimeſtris, diſtento ſic abdomine, ut magnitudine reliquum corpus exſuperari facile dixiſſes. Qui venter diſciſſus, e veſtigio, fluentem affatim reddidit aquam, qua patinae argenteae, quam ampliſſimae, vacuitas repleta eſt, ſed & totum pectus eodem humore perfuſum erat; ex abdominis, quod Fernelius

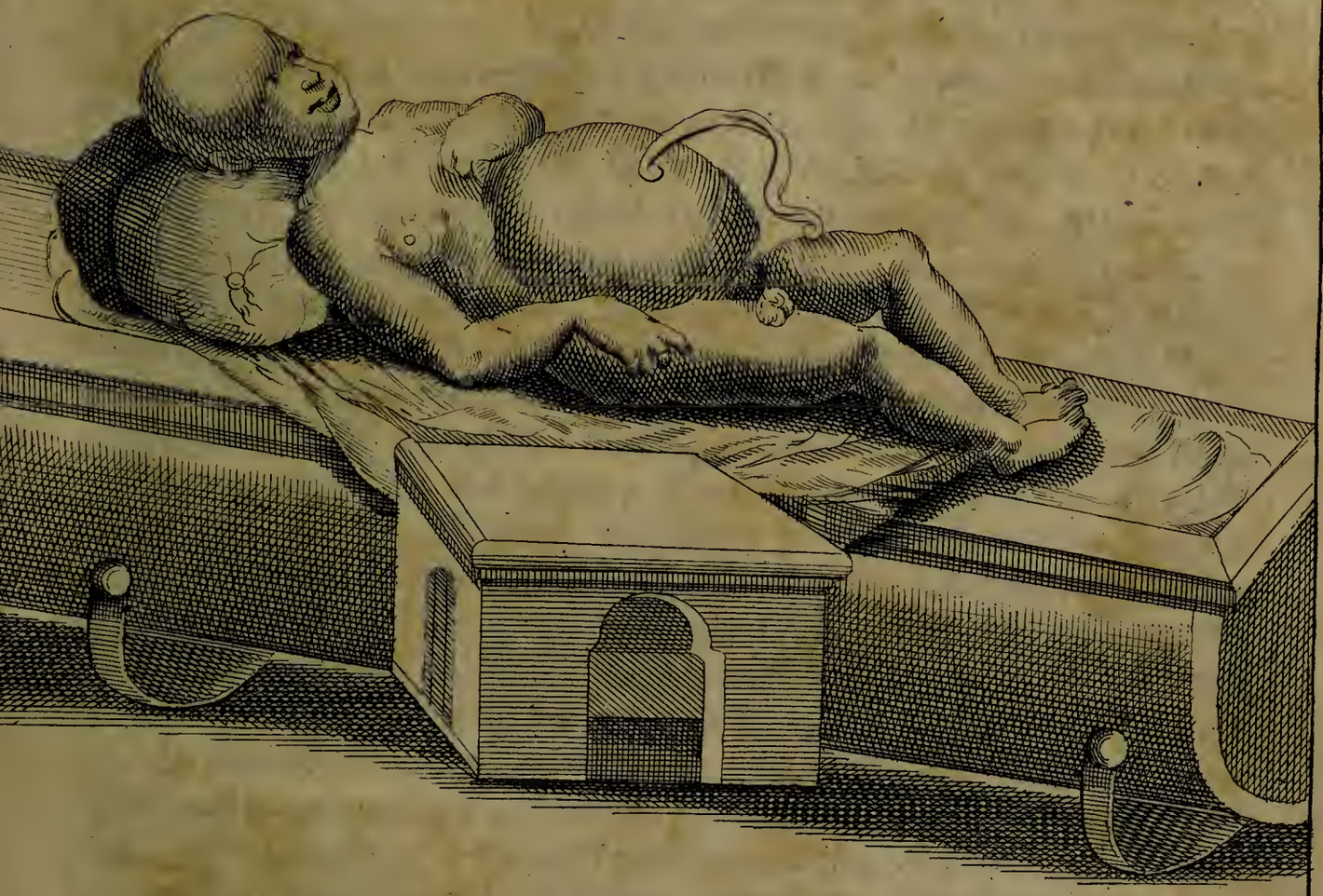

nelius *in l. 5. Pathologiae cap.* 11. credidit, caecis ductibus profecto illuc. Quod autem oppido mirum fuit, haepati nulla labes aut vitium; nisi quod sciſſurae omnis expers, ac pendulis lobis nullis: sed globosum & obtusae non praeruptae rupi simile: qualem huic speciei fides anatomica refert esse.

§. 2.

De Phthisi non exulcerati pulmonis.

SCribentium omnium calculo comprobatum est, & communi sermone vulgatum; Phthisis pulmonis ideam, & diorismum, esse ulcus ipsius; citra quem terminum & consummationem haud Phthisin aliquam dici patiuntur nostri, sic re sancita per Galenum, in com. 7. *aph.* 16. & 3. *de praesagit. ex pulsib.* Verum enimvero, ne quidquam quod verum ratumque sit, etiam contra principum auctorum opinionem latum, dissimuletur, aut sileatur: id quod alias in una quadam epistola ad Petrum Nactam, Medicum Romanum, anatomicae rei studiosissimum, me fecisse memini, monstrabo brevi citra exulcerationem exstare; languore scilicet & marcore, id est, putrida quadam laxitate tacto pulmone, quod fit nimirum, ubi mucore pituitoso ac semiputri diu multumque alluente distabunt; quemadmodum scilicet folium longo lentoris immaceratu flacceſcit. De qua re ita Hieronymus Fracastorius *l.* 2. *de morbis contag. cap.* 9. *Verum & illam quoque possumus Phthisin satis proprie appellare, quae corruptis putrefactisque pituitis ita pulmonem affecit; ut si non ulceratus est, at flaccidus, tamen & putridus jam reddatur. Quippe factis dissectionibus quorundam, vidimus interdum partem pulmonis sinceram, & nullatenus vitiatam: partem admodum exacte putridam, nondumque ulceratam, sed tamen flaccidam, mollemque atque in marcorem tendentem, quandoque & totum pulmonem talem vidimus,* &c. quae ille. Praeter quem Virum ejusdem rei meminit, & Desiderius Jacotius, *in com. ad aphor.* 13. *sect.* 2. *praenot. Coacarum Hippocrat.* Quod Phthisis vitio, atque aliis mire multis Abscessibus, enectum illustrem Virum Marcellum Sachettum, Ann. 1629. Neapoli per nos dissecto corpore, non dissimili quam Franciſci primi Gallorum Regis sorte comperimus; cujus rei historiam

alias

alias per nos ipsos private editam; propterea, quod in hos sermones accommodatissime cadit: ad hos etiam attexere placuit.

Historia anatomica, Observatioque Medica, eviscerati corporis incliti Viri

MARCELLI SACCHETTI,

per nos confecta.

ANatomica observatio si probatur exercita super corporibus eorum hominum, qui non intestini vitio, sed extrinsecus illata causa pericre: multo maxime praestabilis videri debet confecta super his, qui morbo gravi, longoque, victi concidere: quam rem equidem eo libentius affero, quod video primitus Aegyptiorum Reges, corpora mortuorum ad scrutandos morbos insecasse; quae Plinii sunt verba *lib.* 14. *natur. cap.* 1. descripta. Eoque apparet, non omittenda fuisse inspectio demortui corporis, Illustrissimi Viri Marcelli Sacchetti, qui siniſtra valetudine diu, varieque, quassatus, arte nulla nobilium Medicorum Urbis primum, mox nostratium fieri potuit, quin abreptus fato fuerit demum. Exsequenda inquam propterea fuerat extincti Viri evisceratio, ut causis multis exitii rite perspectis, & consolabilis redderetur ejusdem casus, qui necessarius; & excusabilis medica res nostra, quae ineluctabili vi morbi superandae par non esset. Enim vero si magnus Hippoc. *Prorrhetic.* quae male valent corpora docuit δυσίατα, ἢ ἐπ' ἀνίατα εἶναι, ἃ μὲν κακόχροα δεκαδὴ μέλι χλωρὰ, ἢ χλωρὰ, ἢ πελιδνὰ τὸ χροτὰ, τὸ δὲ εἶδος ἰτχιρῶς σκληρὰ, ἢ λεπτὰ, ἢ κακὸ πλαγχνα: in hoc sane corpore, cujus exta pervidimus, praeter φθινάδη μὲν, & strigosum habitum, nullum ex triplici ordine, quorum nos Medici facimus, viscus fuit, quod suo non tentatum vitio, sua non tabe correptum privata inveniretur. Quibus omnibus factum est, ut quemadmodum stirpes in sabuloso, & exsucco solo, suae naturae alieno cretae vigescere haudquaquam possunt; sed marcescentes ac languidae, tum aridis, tum deciduis & foliis & floribus inornatae, dilabuntut: ad eum propemodum Vir eximius, incertum, ut offen-

offensis Charitibus, Hebe, atque Hygiaea (sunt & qui ἡ βασκανίαν suspicentur) sub plurima infirmitudine, subque languoribus aevum breve transegit. Ex his tamen omnibus cognoscendus homo felix, quod malae valetudinis incommodis fortior, & nullis ejusmodi offensamentis retardatus, virtutem, gloriaeque suorum aemulationem, admirabili contentione atque irrevocabili constantia, prosequutus est. Caeterum autem, quod adversa valetudine fuerit, id etiam laudi dari potest, si summos sapientiae magistros audiamus, horumque rationes expendamus. Principio enim constare potest, quod mutuo se oppugnant, exturbantque, robur corporis, atque animi vigor, quippe cum vita & hujus analoga omnia, Aristotele auctore, caloris & humoris vividi copia constent; intelligentia vero & mentis agitatio, quae ad meliorem attinent vitam, frigida siccaque exsuperantia melancholiam dicunt, gaudeant, polleantque: horum plane contrariis studiis item contraria contendentibus fit, ut alterum praeponderans alteri struat insidias, protritum & labefactum denique quaqua valet, continenter, intentet. Advertit hoc Marsilius Ficinus, *in lib. de valetudine Studiosorum tuenda*; itemque alii ingeniorum aestimandorum Doctores. Prior vero Galenus, *in commentario ad Timaeum Platonis*, quin etiam Plato ipse in eo dialogo; quando, inquit, anima corpore potentior est, exultatque in eo atque effertur, totum ipsum intrinsecus quatiens languoribus implet: quando etiam ad discendum investigandumque, collectis in unum viribus, vehementer incumbit, liquefacit protinus corpus & labefactat. Sed haec quidem scripto tenus, & meditatione Plato: namque pragmateia per se servata nos idem docuit, qui Academiae suae locum, extra urbem, sub insalubri coelo locavit: nimirum ut depressis viribus corporis, ea, quae sunt intelligentiae vim capesserent. Intellexit & hoc quoque (res profecto mira! quae cujuslibet testimonii superat auctoritatem, divino afflatus numine) Bernhardus, qui suo Coenobitarum ordini sacra septa exstruens, haud quidem, ut fieri solet, in elato perflatoque coeli prospectu, non in laetifico atque ad orientem Solem exposito jugo, non in promontoriolo maritimaque ora firmitatem undique corporis promittente; sed in humili valde, in uliginosa lacuna, in aspernabili, in tristi, in horrido & in pestilenti, loco, sub coelo exquisite turbido & caliginoso suas sedes locavit, at-

que eo nimirum, ut genus vitae coeleſti, quae corporis mors eſt, mancipatus, tum incolatus incommodis, tum tetrarum omnium rerum obtutu deprimeretur perpetuo, non erigeretur. Sic & Cornelius Celſus *in rei medicae prooemio*, qui ſapientium aliquot Virorum mentionem faciens; *qui corporum*, inquit, *ſuorum robora irrequieta cogitatione, nocturnaque vigilia, minuerant*; quaſi illud ſpectaſſet Aurelius, quod antiqui Romani Minervam dixerint, quae minuat nervos. Sed nemo clarius hanc rem expreſſit Caelio Aureliano, qui *lib 5. Chronicorum F. videmus*, ait, *ob has cauſas, & ſtudentium corpora fieri tenuiora, limitatione quadam animi, jugi cogitatione ac diſquiſitione; eorum vero, qui ſeni ac pigro ductu vitam trahunt, ſolidiora ac pleniora fieri corpora, ob contrariam rationem.* Requireretur pro conficienda re nunc, ut talem, id eſt, agitatum ſemper in arduis & graviſſimis, ad religionem & ad rem publicam ſpectantibus, facinoribus Marcelli animum & ſenſus omnes exponerem, verum notiora ſunt haec omnibus, quam ut referri oporteat: deinde cavendum eſt mihi, ne viventis potius, quam ejuſdem fato functi, videar Hiſtoriam contexere.

Jam igitur hac univerſae rei praemonſtratione propoſita, penetralia deinceps corporis inviſentes, primum alentis officinae ſtatum enarremus, mox alias ordine partes percurremus. Omentum & Meſenterium, adipe nulla perfuſum; utriuſque vero color faeculentus, atque ſubcroceus; Inteſtina ſquallentia, coloris janthini, & quaſi fiſtula inflata fuiſſent, praeturgida; Pancreas ſemiſcirrhoſum; Jecur pleriſque maculis diſtinctum, quas cultro diſciſſas nonnihil penetrare compertum eſt; Lienis aliqua particula lato quodam callo candidiore notata; Veſica propemodum oſtracoſae carnis inſtar obdurata; Paraſtatae cyrſoides, ac Veſicae σπερματοφύλακες exhauſtae, ac vietae: Sub pectore Pulmones ſubmucidi fuſcis quibuſdam maculis affatim reſperſi, neque enim ulla ex parte cinerei, quem his ſecundum naturam habentibus colorem attribuit Hippocrates, *in libello de anatome*. Circa Cor nullus omnino adeps, quem tamen viſceri proprium atque eſſentialem adverſus Ariſtotelis, Galenique, placita contendit Realdus Columbus, VII. *rei anatomicae*. ſed ipſum viſcus praterquam uſus ejuſdem poſcit, flaccidum, & marſupii pellicei modo, in ſe recidens. Pericardium inane conceptaculum, ne-

que

que enim vel ullus aquae mador obſervatus eſt, qui dignus effatu viſus fuerit.

Supereſt nunc de Capite dicere, ſeu potius de Cerebro: quod inculpatum quidem ſincipite tenus apparuit; niſi quod in ventriculis anterioribus, excedens multitudine repertus humor tenuis ac pellucidus, quem ob id aquam appellare conſuevimus. Illud equidem exiſtimavi quam plurimi, malorum fortaſſe Capitis cunctorum principium, quod rubore ſuo purpureo defloratus ac dilutus emicuit choroides plexus; quem in quatriduanis alioquin, ac ſerius etiam tractatis, cadaveribus, tum publice, tum private, conſectis omnibus nitidiorem, ac ſi dici licet, vividiorem ac laetiorem ſemper offendi; argumentum ſcilicet praevalentis aquoſi, coinquinatique, ſanguinis, quam *ſaniem* antiqui vocabant. Ubertatem autem ejus humoris inde cognoviſſes, quod diſtenta, turgentiaque, eadem vaſcula varicoſis quibuſdam eruptionibus, ac toris identidem, ſubſultare vidiſſes. Sunt haec quidem magna, ſed illud, quod mox referetur, eſt longe maximum. Nempe ſe obtulit nobis ex infima calvaria, baſin Cerebri reſiduam eximentibus, qua nervus auditorius in exſculpti oſſis auriculae forulum excurrit, quantus minoris hirudinis, aut millepedae, ductus eſt, hinc atque hinc, ſed dextera major, fibra ſanguinea aut ſanguinis concrementum; quod cum auditorio nervo oblique pergens ad antedictum foramen finiebat. Hanc nobis rem cum admiratione inquirentibus, quid aliud videretur, quam *Bdella* Hippocratis *ſecundo prorrhetic.* memorata, prorſus non fuit: de qua re diſerte Marſilius Cagnatus Romanae Scholae Profeſſor elegantiſſimus, *lib.* II. *variar. lect.* II.

Haec quidem circa Cerebri partem anticam; caeterum poſtica parencephalon, quod ſuapte natura firmius & compactius eſt, ut pote nervorum ſimiliter propagandorum principium molle nimis ac flaccidum, fibris velut diffluentibus conſtans: humore nimirum, quod plurimo ſcatebat, confectum. Mitto, quod colore ferme pullo, atque ſublivido, quale hactenus in nullo cadaverum ex tot multis, quot in noſocomio Incurabilium & in publicis theatris diſſecuimus, videre obtigit, etiamnum pluſculis ab interitu diebus. Porro ſciri velim egregii Viri corpus non pluribus, quam tribus ab efflato ſpiritu horis, eviſcerari coeptum à nobis: quibus à principio rem adminiſtrantibus adſtitere

ſtitere & Medici, qui curaverant, vigilantiſſimi pariter ac eruditiſſimi, Tyberius, inquam, Carnevalis, Marius Schipanus, & Aloyſius Gratia; poſt hos vero & genere, & litteris, & omni virtute, ornatiſſimus Laelius Guidiccionius, & Joannes Baptiſta Valentius, Fiſci patronus in Curia Illuſtriſſ. ac Reverendiſſimi Viri Alexandri Bichi, Nuncii apud Neapolitanos non ſatis unquam pro dignitate laudati; e familiaribus vero Marcelli, qui continenter interfuit, Octavius Everardus atque alii plurimi. Caeterum ſic levati viſceribus corporis curam alteram ſuſcipientes, & eidem Antiſtiti, qui rem exſequendam pie commiſerat, pareremus, embammate precioſo per miniſtrorum manus idem induſtrie condivimus; tutatique adeo ſumus, ut quod vivens languoribus & putredinis vitio ſubditum jam fuerat, mortuum deinceps in aevum immortale maneret.

Hactenus haec operatum Anatomica, tum Chirurgica noſtra fuit; caeterum pro rei coronide illud requiri videtur, ut brevi verborum ſerie comprehenſa medicinalis aliqua obſervatio accedat; qua diſpoſitis jam velut altera parte ſedibus affectis, morbi & ſymptomata, quae immeritum heroëm exercuerunt, exercitum denique ſuſtulerunt: quae quibus reſponderint ſigillatim collata, ad cognoſcendam vim omnium, & conſpiratum in mortem inveniatur. Corruptus corporis habitus, & grandi macie torridus; lacertis excuſſus vigor; coloris amiſſus decor; multiplex ac varia corporis univerſi divexatio; proculcata ad ſummam venta, corruptarum & chyloſis & anadoſis, & haematoſis ſunt peccata: quae omnia partim invexere gracile meſenterium atque omentum; partim ſcirrhodes pancreas; partim inquinatum hepatis parenchyma; offarctuſque & callis obductus lien: quo congruit apte illud Hippocr. *in* 6. *Epidemiorum*, *ſect.* 3. *Ventris torpor omnium confuſio*, *vaſorum immunditia*, *&c.* Haec interanea cum aberrarint à ſuo tramite omnia; principium tamen malorum Pancreati refero, qui alimenti in omne corpus diſtribuendi primus emiſſor eſt, & janua: ſive quod Fernelio, Augerio, Varolio placet, limoſi ſanguinis locus praepurgatorius, & ſentina; ſive, quod Piccolomineo viſum eſt, calidum & humidum elixaturo, cibos ventriculo per ſubjectum vaſculum diploma vaporarium; quali Galen. *in Methodo medendi*, ad conficiendum ceratum refrigerans eſt uſus. Adſtipulatur huic noſtrae

ſtrae ſententiae Joannes Riolanus, qui *ſecundo anthropologiae*; *pancreas, ait, inebriatum & ſcirrhodes factum truncum portae conſtringit, affluxumque & anadoſin chyli interrumpit, quippe chylus in meſaraicis ſanguimis rudimentum & initiamentum adeptus, cum non poſſit ad hepar permeare, rubefactus refluit in inteſtina, unde corpus contabeſcit ſuo genio defraudatum.* Fert ſuum, & in hac re, calculum Antonius Benivenius, *lib. de abditis cap.* 37. narrans, ex hac una viſceris duritie adoleſcentem quempiam mature ſublatum, cujus ab obitu diſſecto corpore cauſſam, quam dixi, deprehendit.

Ad hos omnes affectus acceſſit lenta erranſque febris, cruditas, melancholia hypochondriaca, lithiaſis, nephritis, diarrhoea, abſtruſi denique alii morbi. Quorum omnium problematum adverſas cauſas complexus eſt Joannes Fernelius, vir ſane, inter ſuas alias in re medica virtutes, abditorum obſervator acerrimus, qui *lib. 6. patholog. cap. 7.* ſcripta reliquit haec; *Ego tamen hoc affirmo, & profiteor, cholerae, melancholiae, diarrhoeae, dyſenteriae, cachexiae, atrophiae, languoris, lentarum errantiumque febrium cauſſas, me in his plerunque ſedibus animadvertiſſe, quorum depulſione deploratis ſalus redderetur, &c.*

Reſtat nunc ſtranguriae, veſicaeque, paralyſis, & utrarumque ſuperfluitatum excretus inconſulti diſquirendae cauſae: quas facile quidem aperient ea, quae nuper in hiſtoria deſcripſi, ſi memoria repetantur. Paralyſis quidem veſicae, ac depravatus mictus, multiplices agnoſcit cauſſas; tum vaſis, inquam, duritiem oſtracoden: tum ſphyncteris emarceſcentis inſignem maciem; tum ſi Bauhini obſervatione credimus, adenum paraſtatarum vitium. Potuit & citra haec pareſis à ſuperiori nervi unius, ſextae conjugationis, & per hunc ſpinalis alterius reſolutione propagari: haec autem, à communi nervorum moventium vitio, cujus radix prima enarratus cerebelli languor fuit, facile promoveri.

Adſcendimus nunc ad regiam cordis, ac denegatum involucro humorem expendimus. Hujus quidem defectum haud miraretur Matthaeus Curtius, atque alii; qui tum viventibus, tum confeſtim ab obitu diſſectis animantibus, nullum à natura inditam aquam inanitati vaſculi concedunt; ſpirituum concretorum in aqueam ſubſtantiam converſionem à ſuccedaneo mortis frigore

gore cogente profectam hanc adstruentes. Verum contra Vesalius, cum quo & Columbus & humanae fabricae scrutatores alii consentiunt; asseverat, non consectum unquam à se cadaver & cordis amiculum, in quo non is humor exstiterit; confessus alioqui perpetuo plus incunctatae, quam inproperatae secturae, cadaveribus adversam aquam. Observatam item in cane vivo madentem quidem hanc capsulam, sed non aqua diffluentem ipse testatur. Sed haec partim ad Julii Jasolini, praeceptoris mei clarissimi, decreta in disputatione de aqua in pericardio, partim ad doctos alios relegantor. Inter caeteros, siquidem ad urbem Romam deferretur haec historia, ejus rei judicium optarim maxime faciendum à Vincentio Alsario Crucio, Medico, scriptore claro, à Josepho Trulliero, Medico insigni, gentis alias regiae nunc Pontificiae, à doctore celebri Fonseca, à Petro Castello, à Joanne Mario Castellano, Professoribus item Pontificiis, Virisque ut rei medicae, ita etiam anatomicae consultissimis, quorum duos posteriores audio, praeter exercitationem νεκροτηξίσεων exquisitam composita de hisce rebus volumina propediem edituros.

Nunc ad cerebri loca cum devenimus, praeter ea, quae de ipso jam pridem indicata fuere; sunt jam noxae sensuum edisserendae. Surditatis & auris perpetui quidem, sed nunc se remittentis, nunc ingravescentis soni, tum bdellae incrementa ac decrementa, sub Lunae praesertim recessibus & synodis; tum aqueos in cerebro redundantes ichores, caussas facimus: qui iidem ichores, & amblyopiae, censendi sunt opifices: quae res fit & ea ratione probabilior, quod generosus vir à Romano coelo, quae Galeno *in lib. 5. methodi meden. & in 2. temperamentis*, humidior est habitatio, ad nostram, & potissime ad maritimam dictam plagam, translatus, tum audiendi, tum videndi functionibus omnino melius habuit; quam autem longe optime, cum ad sulphurea Puteolorum loca, & ad assas, quae sunt in myrtetis, sudationes, curandum se recepit; Integer Hercules capite, nisi excitati ad os sacrum, & ad coxendicem, & ad Ischii loca, vetusti dolores inchoata feliciter nostra vota festine interrupissent: à quibus subinde consequentes vigiliae, cruditas, febris; diarrhoea, virum enervatio, desiderabilem virum eripuere. Excitati, inquam, dolores non injuria: quippe mesenterium enatum

tum e ligamentis vettebrarum lumbarium, ex hac parte cum deorsum extenditur, nimirum pondere turgentis & obdurati pancreatis, deprimente: facit soluta unitas, ut necessarius insequatur dolor: praecipue si ejusmodi distentio ac distractio cum compressione partium conjugatur. Confirmatur autem, quod indoluere partes iliorum nedum superiores, sed & infernae aliae, propterea scilicet, quod ex ligamentis osilii cum osse sacro committentibus, exoritur etiam mesenterium.

Sed ad id unde digressus fueram, id est, ad sensum ob laesas officinas revertor. Qui unius oculi strabismum, resolutamque superiorem palpebram, admiratur, meminerit nervos oculorum motores ab alluente cerebrum humore multo, quem diximus, imbutos, & secundum longitudinem, dum crassitudo cedit, contractos, in alterutram partem contorqueri, & convelli facile potuisse; sic ad utriusque partis vitium, & sui situs emotionem efficiendam, uni se comparant hi nervi. Quae item humoris eluvies de supremo capite ac subdita choana in fauces & tracheam & inde ad pulmones delapsa, corrupta jam, & emarcida spongioden horum substantiam sic affecit, ut non ulcerosum quidem ipsum, sed flaccidum putidumque reddiderit; quae Phthisis ad unguem ea est ratio, quam primus explicavit Hieronymus Fracastorius *lib. 2. de morb. contag. cap. 9.* Ex quo Phthisis contagio plane non longinquo contractum, profectumque & consummatum est postremo & cordis, & vitalium omnium viscerum detrimentum. Qua tota cordis curia, sedeque, plurimis rationibus visque tentata, subtractaque in dies ab auxiliaribus principiis necessarii fomenti communione vita perstiterit? Ita fato functus est Vir, qui Nestoream, nisi immortalem concesseris, vitam vivere dignus erat.

Haec equidem, quantum ad susceptam enarrationem attinet, brevi & perfunctorie: nam quod quaesitum ex nobis est per familiares magnatis hujus & amicos, historica prorsus rerum adnotatio fuit. Nos autem hanc particulam de nostro, ne jejuna nimis, quin ut magis fructuosa res esset, adjecimus; si qui sint e nostris, praeter Illustrissimos consanguineos, haec aliquando lecturi. *Neapoli in nostro Musaeo.*

§. 3.

§. 3.

De Coli inflammatione mirabili.

HOmini cuidam, qui ex colico diuturno, id est, viginti dierum dolore afflictus, & omni remediorum genere nihil, adjutus, in Valetudinario decesserat, mox exsecto, sic ample turgens inventum est intestinum, ut ocreas itinerarias magnitudine superasset, qua mesenterii complexus est, inflammatum totum, caetera parte cyaneum, & pene ad gangrenae modum emortuum: distentum quidem mire fecibus, sed maxime flatibus, quibus & omnes item intestinorum ductus extumescebant; quam ob rem fortasse suppressa lotia postremis vitae diebus. Ad haec iliorum vacuitas & mollitudo contage viscerum utrinque nigrescentes, & flaccidae: venter antequam insecaretur, hydropis in modum elatus, qui ex subito flatus exsulti fragorem edidit, administro pungenti, terrificum. Sed hepar flaccidum, subnigrumque aqua sub liene crocea multa; subque intestinis sanies crassa putidaque: qui putor etiam undequaque multus. Observationi dissecti corporis interfuerunt Medici, Chirurgicique, Valetudinarii nostri omnes, qui sunt Adamus Marchius, Josephus Chiricus, Dominicus Moscha, Franciscus Romanus & Bartholus Capova, viri quidem omnes à me, suas ob virtutes, plurimum honorandi. Narrat autem ejusmodi quoddam Franciscus Tidicaeus, apud Joannem Schenckium, *tom.* 3. *medicarum observ. tit. de gravidis pag.* 625. cum qua sua observatione nostram conferre non erit ab re.

§. 4.

De Abscessu putrido, calloso que, vesicae.

ANno 1624. April. 26. interierat, in sacro Crucis Coenobio Neapolitano, Sodalis quidam Franciscanus ex abolito mictu, cui dissecto cadaveri, curante Antonio Sanctorello, naturae morborumque observatore solertissimo: reperti sunt, inter caetera, meatus urinae flatu distenti renes interne pustulosi, livi-

di-

disque carunculis obsiti varie; callus enormis & inaequalis sub collo vesicae; quae ipsa undecunque turpi sanie defaedata, eademque toto habitu praetensa tentabatur, atque praedura.

Cap. II.

Mira quaedam in internis visceribus reperta.

§. 1.

Concrementum gelatinae specie, in Cordis utroque sinu.

Anno 1616. Februario, in hominis cadavere per me secto, in Nosodochio Caesariae, inventus uterque sinus cordis humore obsitus, concreto instar vulgaris gelatinae flavioris; quem ego putavi putrem pituitae mucaginem bilis aliqua portione tinctam. Hic primum epilepticus & elinguis, demum occubuit cum sinistri brachii convulsione: quae spectantibus Horatio Cytharella, ejus Valetudinarii Medico, & suis auditoribus omnibus, itemque Francisco Antonio Cajetae, Medico vigilantissimo, facta dissectio est. Ejusmodi ad unguem concrementum repertum est & in venis magnis, quae cordi inseruntur, atque etiam in hujus auriculis dissecti cadaveris, non vulgariter religiosi P. Nicolai à S. Francisco, ex sodalibus soleatis D. August. cui operae interfuit Franciscus Nola, Medicus Neapolitanus, quem honoris caussa nomino, ac Dominicus Coccia, & Petrus Anellus Costa, qui dulci novitatis amore visum rem venerant, Neapolitanus uterque Medicus eruditus.

§. 2.

Fungi in Hydropici abdomine.

Anno 1624. Augusto, in sacris Incurabilium aedibus, secti Hydropici abdomine, parte interiore pallidi quasi fungi boleti ubertim reperti; cui administrationi, atque observationi, interfuerunt Reverendi Patres adsistentes aegrotis, Doctor

phyſicus Joſephus Chiricus, atque alias à me ſaepe citati Doctores, in eodem Valetudinario rem Clinicam & Chirurgicam factitantes non ſine laude.

§. 3.

De Atheromatis interni corporis.

NAturae quidem, in oeconomia corporis humani ſaepe ludenti, non ſatis fuerat pomiformia tubera mortalibus admiranda, ſub externum conſpectum ſubjeciſſe; niſi & per intima quoque, viſcerum caloris ingeniti theſauros, illa eadem interdum materia ſe ſuggerente, produceret. Sed enim, haec, cum quis in animum haud fortaſſis inducat facile, proferam huc ego certa & teſtificantia luculenter exempla: primum autem ſingulari utar uno, quod apud Bartholomaeum Cabrolium, Anatomicum & Chirurgicum Monſpelienſem, obſervatione poſtrema legi. Puella fuit illuſtribus parentibus Tholoſae, decimo tertio menſe nata, cujus longo morbo commortuae facta diſſectio protulit haec. A ſiniſtro latere immenſae molis Abſceſſus, duplici tunica donatus, apparuit, à tranſverſis vertebrarum lumborum apophyſibus natus, qui deinde tranſiens ſub lienem totum id latus occupabat; erat autem cyſtula varicoſis pluribus vaſculis intertexta, revulſus autem Abſceſſus decem libras pependit. Sed neque hic admiratio finit: in eodem enim abdomine tres alii Abſceſſus, pondo lib. trium inventi, ſinguli ſua cyſti contecti, ſimilibus diſtincti vaſculis, eodemque cemento referti: quae res pulmentum, ova cocta, ficus, carnem, hujus generis alios inſolentes naturae foetus, referebant. A dextro latere duo Abſceſſus immenſi tanquam gemelli, prope vertebras exorti, cum ſimilibus membranis venarumque ramis, oculis adſpectandos ſe dederunt, pondo ſinguli librarum quatuor; quorum unus cavam hepatis partem complebat; alter ad os pubis ferme deſcenderat, eadem, qua alii farragine refertus. Haec ferme ille.

Nos minores noſtros, quod videre licuit, Abſceſſus, exponamus: minores, inquam, mole, ſed partium affectarum dignitate haud ſecundos fortaſſe; ſiquidem cadavera diſſecantibus & hepatis & pul-

pulmonis & renum, & testium, & uteri, exteriore habit usaepenumero melicerides & atheromata visenda se obtulerunt. Atheromatis quidem sub pulmonis corpore visus est meminisse vel ipse Hippocrates, *l. de ossium natura numer.* 19. per nomen πῶρος, quod interpreti versa est *calloſa durities*; Hieronymo vero Mercuriali creditum est Tuberculum; utcumque autem ea, quae pulmonibus innascuntur dura tubercula dissecta prae se ferunt Atheromatis speciem. Steatomatum autem non memini an ullum unquam obtigerit: ut pote quod difficillimum hisce locis ortum nanciscitur, tum quod benigniorem hujus materiam partim emendare, partim ad se rapere viscera calore munitissima possunt: tum quod nudiorem, & majorem, ejus globulum oporteret intimius recondi; quod ne pati quidem natura videtur. Dixi jam in humani generis extis creari haecce Tubercula: sed & in bestiis, brutisque omnibus sanguineis, multo frequentissima sunt eadem à me reperta; dum multigenas species ad *Zootomiam Democritaeam* exercendam & conscribendam, quotidie domi exseco; quae ipsa minutiora cum sint, non est quod explicanda quispiam à me requirat.

§. 3.

De Syphiliis internis Abscessibus.

PLerique Viri graviſſimi, quales sunt Alexander Benedictus, *l.* 23. *de morbis curandis*, & Jo. Fernel. *l.* 1. *de abditis rerum causſis*: & Laurent. Jubertus *l. de variola magna* & Conr. Tigurinus, *in obſerv.* & Bernardinus Tomitanus, *l.* 2. *de morb. Gall. cap.* 13. certos nos fecerunt, vita & Syphilide defunctis hominibus, studiose consectis, viscera quaelibet, nullis exclusis, reperta tum Phymatis, tum Abscessibus, tum ulceribus, foeda non aliter, quam extimo corporis habitu pabulae, collectiones, Tubercula. Sed aliud longe majus addidit Nicolaus Massa; dissectas quorumdam Syphiliorum, qui vita decesserant, venas minimum sanguinis plurimum albae pituitae reddidisse: itemque dissos musculos, qui private perdoluerant, mucida multa pituita scatentes exstitisse: quae mihi admirabilia quondam visa, comperi mox omnia quam veriſſima. Etenim in Valetudinario

Syphiliis decumbentibus, ſi quod aliud, refertiſſimo, qua viſendarum ego rerum novarum cupidine diu moveor, & quo diſſectionum exercendarum munere teneor, dum acommodatis temporibus plurimos inſeco: ex his, qui conſpecti fuerant illo morbo laborantes, complures offendi, quibus exulcerati tum oeſophagus, tum trachea; quibus item puſtuloſus pulmo, puſtuloſumque jecur, apoſtemodes vero proſtratae ſunt adverſi. Fuit autem & cui (cadaveri ſcilicet ſuſpendioſo, quod Anno 1631. ſub ſaturnalibus in publico anatomico theatro ſcholae Neapolitanae diſſecui) repertum eſt, ſiniſtrum vas deferens ſpermatis, qua ſuper interfeminio ad penem inflectitur, ſub ejus loci glandulas interiores aliqua parte demerſum atque ſepultum; cum autem eidem homini Bubo Syphilicus ulceroſus fuiſſet adverſus; prompta fuit omnium opinio, & ejaculatoria, nedum glandulas Syphilios iſtos Abſceſſus expertas; quod hactenus nemo definivit, aut prodidit, eorum, qui novas Obſervationes medicas deſcripſere.

§. 5.

De hydropicae Foeminae cruenta aqua.

HYdropicae foeminae in umbilico ſubpunctae, non aqua mehercules pellucida, ſed dilutus ſanguis erupit; quod admirationi non mihi ſolum, ſed & Sebaſtiano Vecchiono, Valetudinarii Incurabilium Medico, Phyſico Primario; cum autem id quidam inconſulte retuliſſent, in ſcalpri vim & in ſanguinem, e ſecta cute cum aequa hydrotica commixtum, evicit hos falſitas; quod ejuſdem poſtmodum demortuae cadavere per nos diſſecto, toto circum abdomine viſus eſt, exundans idem albidus cruor.

In his autem exanimorum corporum obſervationibus, noſtris interſerere licebit & miras amicorum noſtrorum duas, quorum altera eſt de Arteriae internae deſcendentis *Aneuriſmate*; adhuc non viſo nec item audito, cujus Hiſtoriam ad me miſit Phyſico-Chirurgus Romanus eximius, diſſector exercitatiſſimus, Nicolaus Larcheus, in Valetudinario D. Jacobi Incurabilium, Romanus Chirurgus.

Prin-

Princeps altera est incredibilis propemodum, *de Angue bifido flagelloso*, cujus Historiam ad me transmisit Londino generosus Vir & Medicus praeclarissimus, Joannes Hougthon; demonstratam primo per Eduardum Mayum Doctorem Medicum probatum, Professorem electum, in Academia Nobilium, collegio, quod Musaeum Minervae dictum est. Quas verasque narrationes, ut inde nostrae non tam augurentur, quam ornarentur, amicis obsequens adjunxi libens. Prior autem Italica & togata proditor.

Historia mirabilis Aneurismatis interni.

M. AURELIO SEVERINO

NICOLAUS LARCHEUS

S. P. D.

QUod miseras ad me volumen de recondita Abscessuum natura jam à Manelpho Typographo, doctissime mi Aureli, recepi: cujus Operis foliola colligatori librorum operario propere consuenda commisi, nimirum, ut conformato sic opere mirifico commode, libando ut ne vorando, uti possem. Decreveram autem non prius ad te rescribere, quam mysteriorum egregii monumenti gnarus abunde redditus essem. Verum cum ex hac urbe Neapolim se transferret hic juvenis, non mediocris in arte speciminis, celebratissimi tui nominis apprime studiosus, nactus occasionem, cum parata nova observatione, per me confecta, hujus in humano corpore vix dum reperti, maturavi responsionem, ac fidelem ejus rei Historiam ad te dedi, quae est haec.

Anna Burgunda trigesimum tertium annum nata, crasi exsuperante sanguinea, potatrix meri nulli secunda, ingluviei summe dedita, febrem incurrerat stipatam siti, cibi fastidio, vigiliis, orthopnoea, corporis jactatione, aliisque symptomatis & affectibus: inter quae non obscurum locum habebat, pulsatio vehemens supra ventriculum, quem pulsum ego, qui accersitus curationi fueram, arteriae coeliacae, multis animo meo versatis, Medicus conjeceram: quibus elevan-

dis malis neque detractus ex saphena sanguis, neque alia multa, quae de victus & pharmaciae genere curavimus, agenda profuere: verum, indies augescente pulsatione, diutinos labores & extrema virium detrimenta jam passam mors occupavit, tum gravi, tum multiplici affectus insolentia, quod praedixeram primordio parata. Quoniam autem oblata nobis est occasio, subsecandi corporis in sacro Valetudinario consolationis; hanc nos operam indagandi mali, quantum vires nostrae patiebantur, rite rectèque peregimus; compertum est mesenterii membranam, quae à peritonaeo deducitur, multo circum cruore suffusam atque intentam, nil interim mali mesaraei vasibus expertis; quoniam autem opinio nobis fuerat male patientis arteriae coeliacae, ad hanc nos perlustrandam nostrum omne studium appulimus, eandem ab omni proximo corporum objecta expedientes. Exorti igitur ab inferioribus, postquam ad arterias emulgentes pervenimus, superata jam parte, qua magna arteria primos divaricatus sentit, corpuscula offendimus tria ex pituita concreta (hujus uber est modus arteriae, longeque amplior quam venae) vi caloris, opinor, sibimet ipsis incumbentia, quae obturabili cujusdam modo arteriae ductui sic offarcta transversim erant, ut spiritui se transfundenti praecluderent viam: continuo autem ad superiora facto transgressu, tandem coeliaca sese obtulit, ita dilatata, ut compressum pugnum admitteret, quae naturae suae modo vix annularis digiti crassitudinem aequat: in quo sinu sanguis abunde stagnabat ater, grumosus, in putredinem abeuntis imaginem prae se ferens; à quo uno arteriae sic depravato statu profectam interitus caussam, nemo est qui dubitet; haec sunt, amice, quae te latere passus non sum. Rom. 4. Idus Decemb. MDCXXXV.

Historia mirabilis Anguis bifidi flagelloſi, in laevo cordis sinu reperti.

IAM vero producitor Historia monstrosi corporis, quod, in sinistro cordis ergastulo creatum ac fotum aliquamdiu, mox conditorem, alumnumque, suum quacunque fera ferius misere perdidit; cujusque historiam ex Anglia nobis cum icone transmissam tibi, benevole Lector, ob oculos prius ponere libuit. Londini in Anglia Anno Domini 1637. Eduardus Maij, vir in medicinae arte undiquaque conspicuus, Joannis Penant, vita functi aetatis anno

anno vigesimo primo, cadaver, magnis impellentibus caussis, aperire voluit; adscitoque sibi primi nominis Chirurgo, sectionem aggressus est, à regione naturali vesicam ulceribus plenam ac pure diffluentem invenit, superne etiam ruptam totamque corruptam; hinc renes occurrunt, nihilominus vitiati ac putres, dexter enim erat prorsus consumptus, sinister ad duplam magnitudinem tumefactus; vereque in saniem conversus, carnosae etiam partes interne usque ad pellem erosae. Tum ad vitalem regionem accedens altius omnia scrutabatur, & in pulmonibus quidem minus laesionis apparuit; cor vero globosum & in latitudinem magis quam in longitudinem diductum, cujus dexter ventriculus cinerei coloris exinanitus, crispatus, contractusque ad crumenae coriaceae formam repertus est, absumpto penitus pericardio, sinister vero longe altero major atque in lapidem obduratus; ex quo incito tanta sanguinis vis effluxit, ut toto ex corpore ad sinistrum illum cordis ventriculum confluxisse credi potuerit. Verum fide majorem partis illius crassitudinem, ac duritiem, admiratus eximiae vir peritiae Eduardus, ejus orificium latius aperiri jubet. Inde (mirum dictu) carnea quaedam substantia in gyros collecta Serpentem referens sese oculis objecit; cujus formam sequens figura huic operi annexa repraesentat; Serpentis dein extensi dimensionem & partes ex altera figura juxta apposita cognosces. Monstri hujus memorandi color omnem humanorum corporum albedinem excedebat; pellis etiam nitens more imaginis recens illustratae, caput sanguineum & serpentino simillimum, crura, rami, fibrae, nervi; cordae vel quidquid fuerint, carnis omnia colorem referebant; in re tam nova adeoque obstupescenda vix sibi credens Eduardus, ne vel sibi vel aliis de ejus veritate dubitandi locum relinqueret, suspicatusque, ne concreti sanguinis aliusve alterius rei species aliqua oculos, veluti praestigio, caperet, rem exploratius inquirere adgressus est: quamobrem attentissime omnia circumspexit, caput, dorsum, caeteraque diligentius scrutatus, omnia Serpentis reperta sunt; caput densam, sanguineam, glanduloſam substantiam prae se ferebat; collum (ut credidit) ex violenta à corde separatione aliquantulum contusum; corpus muliebri tenuique capillorum discerniculo tentatum solidum visum est; venam tamen vel arteriam habere videbatur, quae ad naturae be-

neficium ſerviret: quae omnia fideliſſime, uti coram teſtibus bonae famae acta ſunt, ita narrantur. Cordis vero ſupra à nobis promiſſi cum Angue habeas ideam praeſentem.

A. A. *Inciſio cordis profunda per univerſum ſiniſtrum cordis ſinum facta.*
B. *Anguis bifidus flagelloſus.*
C. C. *Siniſtra auricula diſſecta.*
D. D. *Vena arterioſa à dextro cordis ventriculo exiens.*
E. *Arteria magna adſcendens.*
F. *Eadem prope ſpinam deſcendens.*
G. *Conjunctio tubuloſa venae arterioſae cum magna arteria.*
H. *Rami arteriae magnae adſcendentis.*
a. a. *Arteria coronaria diſſecta.*
b. b. b. *Venae coronariae quaedam portio.*

Antequam autem hujuſmodi multifidi Germinis & inutilis naturae elaboramenti ἡ διαγεφὴ ἢ τὸ δεφμμα proferatur, diſquiſitio quaepiam de forma ejus & natura praecurrito; & ante hanc etiam prima praemunitio praemonitioque ad eos, quibus difficile ſit admittere concrementum tam voluminoſum, tamque grave, ſub regiae majeſtatis viſcere; quod natura procreatrix communi corporis incolumitati & communi bono voluit, nil inſolens, nil injurium ferre debere, ferat autem Anguem flagelloſum, qui cor flagellet? ferat corpus, bicorpus, quod mox ſeſe divaricet in dena ſegmenta? ſed pacate & ordinate mei ſodes, nec uni vos argumento concredite; monſtrabo facile, etiamſi veriſſimum ſit vitale viſcus, vel levi vulneris acceſſu mature vita decedere, nihilominus tamen abſceſſiones proximas & ulcera non huic propere funeſta. Declarant hoc experimenta quam plurima; primum Galeni, qui 7. *de adminiſt. anatom. cap.* 13. & *l. de placitis*, teſtatus eſt, puerum à ſe curatum, cui corrupto jam pectoris oſſe, jam thorace adaperto, nedum cor interne micans apparebat, ſed & pericardium computrefactum ſecundum Fernelii, qui libro quinto de partium morbis retulit, comperta ſibi tria ulcera in corde cujuſdam demortui, oppido quam cava & ſordida, quae multo ante tempore per vitam alta cum corpore fuerat probabile. Quam plurima aliorum teſtimonia, quid re-

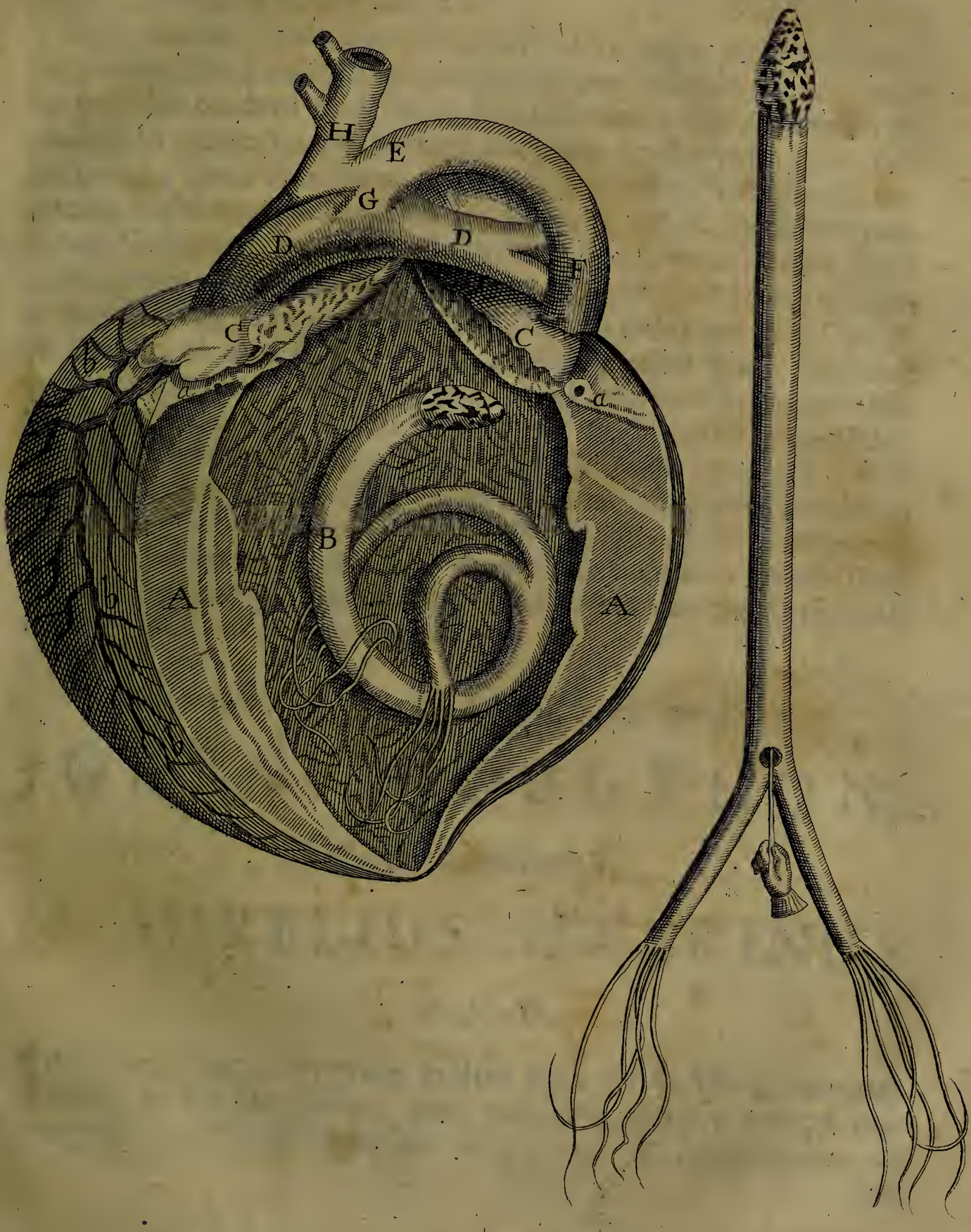
H
E
G
D
D
F
C
C
d
B
A
A

referam, qui de vermibus, Abſceſſibus, vomicis, tuberculis, concrementis mollibus, duris, pituita, grumis, medullis, gelatinis atque aliis epigenomenis, in corde & hujus utroque ſinu nedum auricula ſubortis, perhibuere, haud enim feſtino, vel violento, animantis ſane interitu.

Haec autem omnia non ſic à viſceribus aegre fieri perſuadet haec ratio, quod natura comparatum eſt, ut irruentes affatim cauſſae per vim quidem mortiferae ſint animanti; quae ſi ſenſim & placide in quamcunque partem corporis noſtri principem ſeſe inſinuent, quaſi familiares redditae, non adeo ſunt inviſae nec nocuae; obſervatum id ſaepe in cerebro, quod, cum vel modicum ſanguinem ab ictu ſuffuſum ſupra membranas norit ſaepe morbiferum; illuviem tamen puris, ex Syphilia lue ſtagnantem in ſuis finibus, perinde ut inquilinum non exhorret. Sic Gal. 6. *de loc. aff.* 4. non fuit difficile arbitrari, quod pus, pulmonis vomica dirupta, recipiente levi arteria, tranſvehatur ad ſiniſtrum cordis ſinum; à quo continenter hoſpitatum & amplexatum permeet in aortam, hinc in emulgentem arteriam, hinc per ureteres in veſicam. Quid autem, amabo te, gravius foro ſpiritus & domicilio, quam putridum & putidum pus? Conceſſeris jam & probaveris aggeſtum, quod ſignificabamus cordis ſinui concrementum. At lege, jam ad Illuſtrem virum traditum, mox noſtrum in epiſtola judicium.

Clariſſimo Viro, Medico praeſtantiſſimo,

JOANNI HOUGTHON,

Anglo Londinenſi,

M. AURELIUS SEVERINUS

S. P. D.

IAM vero cognoſco quam multus erga me ſit Hougthon mei amore ex his ſuis literis, quas proxime accepi; quippe nec praepedit quidquam tanta aut temporum aut longinquitas, ut

me saepe revisat atque compellat literis; praeterea vero, quasi quis alterius hominis palati delitias venetur, meos jucundos appetitores nunciorum sensus studiose perquiris; sic ut enormes quospiam & nunquam antea visos ex anatomica observatione casus invenias, quibus nostra sciendi studia & curiositatem alas. Nam quid illud est: Anguis multifidus in sinistro cordis sinu creatus, auctus, aliquandiu foetus & in vita servatus, donec vitam alteri misero praeripuerit? rem quidem, ut parce eloquar, auditu dignam, & naturae indagatoribus serio contemplandam; qua quidem observatione & historia nihil nobis accidere poterat optabilius hoc tempore, quo, & humani corporis & praecipue cordis, quod est functionum omnium & vitae ῥίζωμα, dissectiones & disquisitiones exercebamus, in plurimo spectatorum conventu, qui & hoc tuo proposito schemate pene obstupuit; ego autem humanitati tuae, de egregio isto munere, & multas & ingentes ago gratias, habiturus item de studio, quo haec offerre videris etiam postero tempore plurimas. Caeterum, quod attinet ad meum hac de re judicium, quod secundo requiris, equidem optassem primo pleniorem, quam pictura non refert, Anguis descriptionem; tum valetudinis, vitae, naturaeque hominis enarrationem, ab his morbi initia, progressusque, denique interitum, praefata, & consequuta symptomata, accepisse: utinam igitur conscriptae historiae missa fuisset epitome! verum, quia sic exigis, sententiam meam, utcunque datur, exponam. Compertum est, quicunque sit rerum ortus alienarum nostro corpori, in hujus sinubus praecipue non obscuris neque exilibus fieri; nimirum in quos aut adfluere, aut congeri facile potest, ad generationem accommodate. Adde quod in hisce locis scatet, vagaturque, plurima spirituum copia, stabili naturae lege, quam adnotavit oculate Galenus alicubi. Respondentibus igitur, & subjectae materiae numeris, & effectoris viribus in loco, praesertim congruo, & naturalibus illiciis foeto, reliquum est subinde, ut prodeat existatque foetus; vivens inquam species, non tantum vitae expers: sic in alvo ascarides, in utero non insolenti ritu monstrosa corpora, quae quidem procreationes sunt ferme frequentes; caeterum infrequentioris ordinis visuntur & quae in cerebri latebris, & in auriculis, gignuntur bestiolae, & quae in manibus sirones, & in cruribus

bus dracunculi vocati antiquitus; videtur autem maxime ex putri, aut ad putrem accedente materia, haec exoriri; quamquam hanc subputrem affectionem adeo exilem judico saepe, ut aut non sentiatur interdum, aut interdum etiam facile feratur à complectente particula, praesertim robusta: nota autem sunt quae retulit Joannes Schenckius, ubi de corde: notum, quod protulit Hollerius de Scorpione orto in sinu cerebri: notum, quod arbitrati sunt nostri scriptores, de Atheromatum materiebus diversis. Porro materiae universae, ex qua principio mundus conflatus est, respondentes varii generis portiones atque segmenta, in uno homine studiose natura parens complexa est; nimirum, ut, qui toto rerum ambitu nunquam intermittente visuntur, nutu suo generationes & motus hos omnes, in parva universitatis imagine mentium excitandarum excolendarumque gratia, quotidianis ferme spectaculis expromeret atque referret: ut non mireris jam, praesente semper materiae multiplicis fornice, tam varias exstare vicissim novarum rerum facies, in humano corpore; an enim, ullo rerum apparente seminio, subdito creandi usu, deses & ociosa futura sit potestas, cui producendi atque nascendi libidinem & propensionem unam si detrahas, neque etiam nomen reliquum sit?

Nunc audi mi Hougthon, quod haec expendentibus suasit ratio nobis, cum ad sentientium corporum genus communis omnium calculus facile referat hujusmodi καρδόγενον foetabulum, hoc equidem in vegetabilium categoria repono. Rationabilius autem est his accenseri, quae depressioris & imperfectioris sunt ordinis corpora; horum quippe tum proclivior tum facilior est generatio, quam perfectiorum, in quibus quippe procreandis & plurium & majorum requiritur vis.

Deinde naturae pugnantius est, mobile animal dignissimo visceris throno inseri, sedatum & immobile minus molestum.

Tertio, forma & figura bifida, & in plures postremo soboles diffissa, recte quidem vegetabili adaequatur, inepte Angui, qui monostylos, id est, simplicis & unius est ductus. Itaque si defixeris humo caput vel radicem, rectius meo judicio fungeam, sublato trunco & adsurgentibus hinc atque inde ramis, qui in surculos plurimos finiunt; sic apparebit phyteuma planum. At me ineptum! futurum hoc etiam est non solum, si nos arbitra-

rium illum ſitum extra cordis ſyſtema paremus: verum etiam eundem ipſum natura inditum in cordis clauſtro comperies: qui adverteris radicem non alia praeterquam baſi viſceris parte inhaeſiſſe; quae baſis inferiori mundi loco hoc eſt terrae reſpondet, maxime, ſi id ſpectes, quod homo ſtirps eſt inverſa.

Praeterea vero inani corpore conflatum ſit hujuſmodi concrementum (id quippe oſtendit intruſa in ultimum trunci diremptum dirigente manu virga) haud videtur ſane iſta vacuitas animantis cujuſpiam eſſe. Verum enimvero propria eſt plantae, ex quo genere novimus à trunco ad ramulos inanes nonnullas, ut ſelexi, foeniculi, ſionis, cardui cujuſpiam.

Denique Anguis omnis, ſtabili quadam naturae proprietate, à craſſioribus & capitis & ventris initiis, minoribus perpetuo momentis in exiliora tenuatur; contrario vero modo ſtirps quaecunque ab exilibus exorta fibris perpetuo in latiora ſpatia divaricatur; atque plantae modo, non Anguis ſane, procedit ejuſmodi germen; igitur planta potius, quam Anguis, & credendum & nominandum eſt iſtud.

Quas ob res, pace primi Obſervatoris, quem Virum de hac edita re plurimum laudo, quid Anguem indigitemus, quod φυτὸν debeamus vere? an quod magnificentius eſt Anguis nomen quam plantae? ſed non curant, aut adſpernantur potius, Philoſophi. Verum enimvero, ſit animal, ſit planta, non multi refert, dummodo τὸ λόγον ejus & ideam teneamus: haec autem adſignari, latentibus ſic hujus rei principiis & cauſſis, vero non poteſt. Verum, quod divinare in tanta rerum caligine licet, amico privatim dicam: eructatus e dextero cordis ſinu, per magnam venam, limus ſanguinis & mucida pituita in alterum ventriculum, atque hic ſatis collectus, dum putreſcit, à calore vivido ſiniſtri lateris agitatus & fotus, in eam, quae tenacitatem materiae ſequitur, formam traductus eſt; neque enim in anatome nova ſunt haec, ſed & mihi plus ſemel inventa in ventriculis cordis vaginae praelongae productio; teſtes autem ſunt mihi Neapolitani RR. PP. e ſocietate Jeſu, potiſſimum R. P. Marcus Antonius Ruſſus, ſcientiſſimus Medicinae vir, qui, me diſſectore, in corde P. Menenini & hydrope mortui, viderunt vaginulae ſubflavae concrementum, quantum tota adſcendens cava reciperet.

Haec

Haec sunt, quae mihi in praesens meditari super hac re licuit. Caeterum quid non magnum vestrum Harvaeum Angliae simul & medicae anatomicaeque rei columen consulimus? ad hunc ergo Virum rem universam relego: quod si fiat, meam omnem hanc interpretationem indictam volo. Bene vale Kal. Martii 1640.

In demortuorum Observationes Peroratio.

HAE satis, hoc tempore, curiosis sunto selectae mirandorum Abscessuum in demortuis Observationes, praeter quem numerum & aliorum longe majorem equidem tradere potuissem; sed Petrum Castellum nostrum Romae necrotirises amplissime professum, ac justo has volumine complexum, de operis quidem editione, plus semel efflagitata, mihi, sicut confido, gratificaturum operiri praestat; nimirum, ut ad illustres suas enarrationes accedens aliquando despicabilis nostra, lumen ac splendorem inde recipiat nonnullum.

De Bubonibus pestiferis, qui per se ipsos evanescere consueverunt, est & in hoc genere quod debeam animadvertere. Promotus, hominis bono, glandulas ad inguinales visitur persaepe Syphilius Bubo; quem ὀρθόδοξον, id est, recti consultissima natura ipsa eadem hujus facti, quod jam monstratum, provida administratrix, methodum meliorem commutans, & expulsum vitii commenta, materiam in tenuiorem & parentiorem modum pertractam, uberes per sudores avertit: quo fit, ut suo quasi nutrimento privatus tumor augeri primum obsistat, mox calore partis nativo discutiatur & in auras exsolvatur, homine, qui doluerat, nil jam mali neque ullam capitis gravitatem sentiente: quam rem minime intelligentes Medici minus periti rerum, Auctoritatis suae, salubritatis aliorum soliciti, trepidantes & anxii sub eo ponunt, in quo non sunt angore decumbentes, ad aestuaria & sudorifica mittentes instrumenta; inani quidem labore, nec sine discrimine, ne viscera & imbecilla plerumque corpora, violentis hisce inanitionibus aut turbata oblangueścant, aut exhausta deficiant, aut percalefacta intemperentur, extenuentur, aut ne quid demum novi subeant mali. Ita scilicet una non observata, aut non percepta vel neglecta

etiam ope & opera naturae, quam ſequi ſe Medici profitentur, in decumbentium tutela miſere aberratur : quas ob res conſultum & aegrotantibus, & curantibus , iri videtur, ſi per primam interrogationem, relicta re ſudoris, confidatur pro meritis naturae ſic, ut ſuperflua credatur opera ſimilis noſtrae ; niſi quod abſtinendum non eſt optimis fortaſſe catharticis, quae corpus materiis interim craſſioribus emundent ; optima autem judico hermetica, quorum, auctore Joſepho Quercetano & Joanne Beguino, nervoſior, cumulatior, commodior & exactior, omnino vis eſt.

FINIS.

PAEDARTHROCACE

ID EST

DE OSSIS CIRCA ARTICULUM INFLAMMATIONE

ET

ABSCESSU PUERORUM PROPRIO.

Spinae Ventoſitatem aliqui falſo nominarunt.

LIBER UNUS,

Qui eſt, Operis de ſelectis Abſceſſibus,

QUINTUS.

EODEM AUCTORE SEVERINO.

PRAEFATIO

De Argumenti dignitate.

PLurimis ab hinc ſeculis, poſtquam Arabum & Mauritanorum Academia floruit, ſub Rege Manſore; Morbus, non conſtat an à Graecis memoratus, exſtitit ex tumore atque ulcere, tum carnis, tum oſſis, vitio miſtus, quem Barbari ſcriptores (incertum qua ratione) *Ventoſitatem ſpinae* nuncuparunt. Hunc dire adflictantem, maxime pueros, nemo e Veteribus pro rei dignitate, nec ſatis explicate, tractavit. Unus noſtra memoria Joſephus Pandolphinus à Sancto Martiano, Medicus hoc argumento nobilis, affectum hunc, patriis ſuis oris admodum frequentem, paulo ſtudioſius enarravit. Sed vel omnia, praeſertim praecipua problemata

mata non attigit, vel aliqua per se perpensa minus accommodate resolvit. Curationem vero, quae in providendo maxima est, atque alia quaedam apprime requisita, nihil exsequutus est; praeterquam, quod non nulla parum probabilia sibi persuasit, quae discussione indigent. Has ob causas operae pretium existimavi facturus, si quae mihi vitium hoc in amplissimo Incurabilium Valetudinario, atque in urbe tota saepissime medenti, se obtulerunt, observatione digna, brevem in commentariolum conferrem, ad ea, quae priores Viri scripserunt, nova. Quam rem equidem feci libentius eo nomine, ut in compositis à me nuper libellis de Absceſſibus, hic qui desideratissimus est omnium, non desideraretur, & completum *de multiplici Abscessus specie* volumen veniret in manus studiosorum: quorum equidem gratia laborem hunc suscepi. Suum nunc erit & haec candide excipere, & mihi munus hoc exhibenti pari gratiae modo respondere. Res, quae cum abdita affectus proprietate & novitate; noxae gravitate & curandi difficultate luculenter à nobis discussa; non mediocrem legentibus frugem ac jucunditatem allatura sit, confido.

Cap. I.

Notio affectus.

Quoniam, ut Galenus docuit, *l. ad Thrasyb. initio*, in omni contemplatione optimum inventionis initium est, prius exacte cognoscere quidnam sit id, de quo disputatur: consentaneum rationi visum est, ut ante omnia de re, quam instituimus, constet; atque adeo nominis hujus ratio est inquirenda. Difficillimum autem, ac vere spinosum, si quod aliud investiganti se exhibet, hoc nomen *Ventositatis spinae*: ac nisi vel falsae translationis, vel vulgaris appellationis suspicio esset, quae post receptum jam usum in commentarios scribentium perperam, finem nullum habere admiratio: simile quiddam offendimus, in *rosulis saltariciis*, vocatis Tuberculis à vulgo, & Philippo Ingrassia alicubi memoratis; quale nomen etiam cum nolimus, cogimur usurpare: neque aliud usus innovare permittit. Porro nascuntur in populosis commerciis omnibus, inquit Cardanus,

danus, nomina, ferente ſic eloquendi occaſione, nec certo ullo auctore, quae forte minus apta, aut uſquequaque probata, ſed dura ſubinde uſu molleſcunt. Aliam quoque ineptiam continet hoc nomen, ut ex diſparibus & omnino diverſis duobus ſubſtantivis confletur: quo autem pacto unum alteri coordinatur? Sed nihilominus ejus aliquam rationem & quam licet, oportet inveniri. Ego autem non quae multae comminiſcendo ſubeant, nec quae aliis, utcumque placuerunt: ſed quae optima ex omnibus interpretatio ſit, hanc accipiam. Num igitur *ventoſitas* ad eum modum eſt dicta, quo apud Avicennam & alios quoſdam, item Barbaros, tumor eſt inflatio? *ſpinae* vero vocatus eſt tumor ex acuto ſanguine, ſine pulſatione conſtans, qualem ſpinam appellavit Avicenna, *l.* 4. *fen.* 3. *tr.* 2. *cap.* 1. & *Aldemanul* etiam ſuo loco.

Sed alia occurrit ratio, quae utrique particulae & harum complexui ſuum ſenſum accommodet. Videre licet à Barbaris, & Barbarolatinis auctoribus aſſeclis, *ventoſitatem* eſſe *loco oedematis:* ita Petrus ab Argillata, *lib.* 1. *tract.* 2. *cap.* 8. ſermonem fecit de *ventoſitate* alba. Sic etiam communis multorum eſt loquendi modus, *La ferita cacciata all' aria pigliar di vento*, id eſt, extumeſcere.

Fortaſſe igitur ejus nominis auctor *ventoſitatem* quidem tumorem, qua ſedatum; *ſpinam* vero, qua crebriter terebratum, ac veluti perpunctum, expreſſit: quae compoſitio vocum eo quidem artificioſior eſt, quod contrarios ſenſus utrarumque in una conſonantium conflat & cogit. Verum enimvero quid non contenti ſumus eo, quod unus Razes aperte declaravit in opere omnia continente, dicens *Ventoſitatem* hanc *ſpinae* dictam propterea, quod ipſa os perforetur. Sed in corrupto ejuſmodi aut vulgari vocabulo non eſt fortaſſe moroſius ac ſubtilius philoſophandum: atque in hoc praeterea maxime, quod non arguere illud, quod ſonat admonuit nos Petrus ab Argillata. Nos autem, quaecunque ſit barbari nominis vis, atque etymon, *oſſis circa articulum in pueris Abſceſſum*, graeco verborum complexu *Paedarthrocacen*, quaſi puerorum ad articulos malum, inſcribi voluimus Fortaſſis autem eſt *Spinae ventoſitas* à Junioribus perperam intellecta: de qua re ſuo loco.

CAP. II.

De genere Affectus.

NON est sane facile decerni, quo sit genere censendus hic Affectus. Namque videtur tumor ejusdem perpetuus continuo ad auctam magnitudinem referendus: haec autem, quod majoris momenti est; non summo tenus corpore, sed intrinsecus extensa est in longum, latum, altumque, dimensum: quod enucleate tradidit Gal. *initio lib. de tumor. praet. nat.* Itaque tumoris vitium hoc esse quis inficietur? Sed enim ulcus vere censendum apparet propterea, quod uno consummationis suae tempore, non alio quovis spectandum est; perinde ac cum perfectum & absolutum est vitium; hoc morbi praecipuam, & nobiliorem formam, habet; primum curantis studium contendit; & huc omnes sanescendi difficultas refertur: ac neque etiam tam extumescentis, quam pertusi corporis abhorretur forma. Sed ad utrasque carnis affectiones accedit tertia; quae est ossis vitium indubitatum: de quo posterius agetur. Possumus igitur omne vitium complexum multis, compositumque, dicere; nam quid quaeso prohibet, puin ad plura genera referatur? quandoquidem in multis aliis id fieri consuevit.

CAP. III.

Ossibus Apostema suscitari posse.

QUod in gravissimis omnibus pertractandis Morbis accidit, pendet curationis omne momentum à plena vitii dignotione. In hoc igitur affectu, difficillime primam nos notitiam rei sequemur; quae, ut ordinata, firma, brevisque, non confusa aut implicita, sit, inter caetera necessarium arbitrati sumus, aliquot hic hypotheses ante proponere, quae veluti fundamenta & principia demonstrationis nostrae sint, lucemque disputationis conferant quam maximam. Primam autem esto de ossium habitudine ad Abscessum; de qua re sic aliquando meditabar. Utrum ossa suapte natura subeant Apostema; non sic quidem unum affirmatur

tur aut negatur; ut non alterum contra contendi possit; negavit porro Serapion Arabs, *in primo Breviarii cap.* 20. dicens, *quia nos scimus, quod in omni membro, in quo fit tensio, accidit Apostema; sed non est in natura cerebri, ut recipiat tensionem propterea, quod est frigidum corpus: & similiter non est in natura ossis, ut recipiat tensionem propterea, quod est frigidum & siccum, & durum valde; ergo necesse est, ut non accidat tensio, nisi membris, quae sunt inter id, quod est in fine duritiei, & inter id, quod est in fine lenitatis, sicut sunt panniculi, & ligamenta, & nervi, & lacerti, & caro, & quae sunt ipsis similia.* Quae hominis sententia in breviorem & commodiorem argumentationis formam aptari sic potest. *Ea pars subdita naturaliter est Apostemati, quae distensionem in longum, latum, & profundum, recipit: atque os distensionem non recipit; igitur neque Apostema.*

Non terruit haec ratio, neque alia hujusmodi quaecumque, principem Avicennam, qui *lib. primo fen. 2. doct. prima cap.* 5. paulo post initium ait; *Apostemata quidem membris accidunt mollibus: Sed est etiam, cum ossibus accidit res, quae apostemati similatur, per quam ejus ingrossatur magnitudo & ejus augmentatur humiditas; neque est mirum aut extraneum, quod recipiens augmentum aut additionem, cum nutrimento recipiat eam (scilicet additionem) cum superfluitate, cum in ipsum penetraverit, aut in ipso acciderit.* Vides quam acuta ratione, & sive defluxu, sive congestu, demonstraverit Avicenna, posse ossa concipere Apostema; quam rem enucleatius exposuit & *in l. 3. fen. prima tract. 3. cap.* 1. principio refutata Serapionis opinione, per haec verba: *Non enim est quemadmodum quidam Medicorum existimant, quod cerebrum ipsum non apostematur, sic ratiocinantes: Nam quod est lene sicut cerebrum, & durum sicut ossa non extenditur: & quod non extenditur, non apostematur: hic autem sermo est erroneus, & illud ideo, quoniam lene viscerum extenditur, & ossa etiam apostemantur: & Galenus illud confessus est, & nos monstrabimus sermonem de eo, in capitulo dentium.* Deinde *lib. 3. fen. 7. cap.* 1. tradidit idem Vir rationem, quae est; *nam omne, quod nutritur, idem extenditur, & augmentatur cum nutrimento; & similiter est possibile, quod extendatur & augmentetur cum superfluitate, & illud est Apostema, & quandoque accidunt, ait, dentibus species Apostematum; & illud quidem non est mirum: omne enim, quod recipit extensionem cum aug-*

mento nutrimenti, non elongatur, quin recipiat extenſionem cum ſuperfluitate; nam ſi non reciperent materias penetrantes in eis, augmentantes eos, non fierent virides, & denigrarentur; illud enim eſt propter penetrationem ſuperfluitatis in eis.

Quae verba Principis eo majorem firmamenti vim continent, quod ſunt ex Galeno traducta; qui *l. 5. de comp. med. ſecundum loca cap. 4. circa medium* ſcripta reliquit haec; *ſi vero lividi per omnem ſuam ſubſtantiam facti dentes appareant, nil mirum eſt ipſos quid inflammationi ſimile pati, & aliquid detrimenti ariditatiſque ſuſcipere.* Poſt quae addidit; *redundantia vero conſimilem in eis affectionem concitare poteſt, qualis eſt circa carnoſas partes inflammatio.* Mirum autem eſt, quantum hoc toto capite noſtro faveat propoſito Galenus. Succenturiatus autem utriſque viris eſt Albenzoar, *l. primo Theiſir. tract. 6. l. 2. cap. 2. quod eſt de ſuperadditione oſſis in principio*, per haec. *Et ingroſſantur quandoque oſſa in ſna ſuperficie ab humoribus mordificativis, qui infunduntur in ipſis oſſibus à ſanie, quae tranſit ſuper ipſa: unde concavantur, corroduntur & ingroſſantur.* Qui idem auctor *eodem tit. 6. lib. 2. c. 5.* retulit de quodam homine, cujus dorſo concretum os inſtar cornu, non ita durum, ut os naturale; pater excuſſit catharticis impellentibus humores craſſos, & medicamentis exterius exſiccantibus. Itemque narrat de ſe ipſo, qui natum ſibi ſuper dorſum os graviter moleſtum, craſſa vacuantibus pharmacis, & emplaſtris diſſolutivis ademit. Quid quod Galenus ipſe, *l. 6. de uſu part. cap. 3. nulla*, ait, *ſubſtantia eſt adeo dura, ut ſicut alitur, non poſſit etiam augeri praeter naturam; ita ut oſſibus id quoque uſu veniat. ſed maxime hoc experiuntur, qui laxiora ſunt & molliora.* Jam igitur inquies, ſi quae praeter naturae ſtatum ſunt oſſa, extendi atque augeri cognoſcimus: multo etiam magis oſſa naturae modo ſe habentia, ſub alimentum extendi, ſuperfluiſque craſſeſcere poſſe, confitendum eſt.

Sed & dentes inflammatorium Abſceſſum pati monſtratur teſtimonio Ludovici Dureti, qui ſuper illam ſententiam Hippocratis, *in l. 2. Coacarum praenot. cap. 21. §. 8.* (Dentis ſphaceliſmus Abſceſſum in gingivam exoluit) *Dens, ait, os acerrimi ſenſus, quod tantum atteritur, quantum molendo mandit; ac tamdiu creſcit, quoad quieſcit; omnium affectionum capax, omnibuſque morbificarum cauſſarum telis expoſitum, quibus & caro ipſa eſt, nec cum*

mi-

minore perceptione rei moleſtae, unde ſucceſſionis doloribus cruciatur. In eo ſymptomata conſpiciuntur omnia, intemperiei, phlegmones, continuitatis & contiguitatis emotae. Significavit & ſuam, non recedentem ab hac ipſa ſententia, Joannes Langius, *l.* 1. *epiſt. med.* 42. cum numeratis pleriſque luis Venereae ſymptomatis; quae cognita ſingula veteribus contendit: *Steatomata*, ait, *& Tubera, atque ex intima oſſium medulla concretus ſub illorum panniculo tumor, &c.*

Demonſtravit & hanc rem experimentis Phil. Ingraſſias, *in lib. de tumor.* ubi narrata hiſtoria à ſe diſſecti cadaveris, in noſtro noſodochio Incurabilium; cui cadaveri, hominis alioqui Syphilide commortui, reperta ſunt oſſa pectoris & juguli, & aliquot coſtarum, inſignibus tumoribus exaltata: quibus ſubinde, ruptis, apertiſque, puris graviter olentis nonnulla portio manavit, quo demum exhauſto, patulus & cavus oſſis ſinus apparuit. Quibus addidit idem auctor, etiam praeter aetatem, incremento Galenum & Avicennam cenſuiſſe, dentes colorem bonum deponere, mala ſubeunte ſubſtantia; atque hac ſimiliter imbuta, corrumpi partium mollium & carnis modo. Subdiditque idem Ingraſſias; rationem Galeni non in augmento, ſed in nutritionis vi conſiſtere, quod apparebit facile, ſi Galeni verba non oſcitanter legantur. Poſt quae, curationem dolentium ipſorum dentium tradens, repellentibus non aliter, quam ad carnis phlegmonas utendum praecepit: quippe quia per defluxum fit vitium. Quod ſi per defluxum eſt quidem, ut eſt vere, defluxum ipſum cauſſam inflammationis accommodatam ecquis non videt? atque eo maxime, quod, oſſi calvariae ſiniſtre exciſo, neceſſariam inflammationem impendere monuit Hippoc. *in l. de vulneribus capitis*, ſaepe; nec non Gal. *l.* 6. *meth. cap.* 5. τὸ ἀναλογόντι τῇ φλεγμονῇ. idem quid inflammationi proportionale perpeti oſſa profeſſus eſt. Quid, quod Hippoc. *l.* 4. *epid.* in hiſtoria ſenis, qui in lapideis veſtibulis habitabat, conceptis verbis teſtatus eſt, oſſis ſuppurationem; in quo loco Franc. Valleſius retulit haec, non nihil ad noſtrum uſum facientia; *Ubi autem inflammatio ſit, & hic Abſceſſus eſſe poteſt, ſive malueris Apoſtema: cujus etiam ratio conſiſtit, ut partes, aliquo intercedente vitio, diducantur; quis autem inficietur oſſis partes interiores ſaltem, humore copioſiore impel-*

lente diduci atque laxari? Sunt & huc demonstrationes, & experimenta Langii, quem adi.

Restat nunc videndum, ex quo peculiariter Apostemate, atque humore, corripi debeant ossa: statuitque Ingrassias nullum esse, à quo vitium ducere non possint: si vero paulatim propriique alimenti, ut par est, superfluitate coacervata procreandum Apostema sit, ex melancholico exusto succo promptius illud est eventurum; sed de viris Ingrassias loquutus apparet: in pueris alioqui sanguinem, aut pituitam esse materiam inflammationis probabilius est: qui uterque humor, ut paulo posterius ostendam, vitiatus & in poros ossis illapsus, & in horum substantiam non coaptatus, sed rejectus & conculcatus, jam computrescens & fervens, ossa vitiabit, intemperabit; evertet ita frigida & sicca ossis temperies naturalis, in calidam & humidam, quae est praeter naturam transvadet, proportionalis scilicet carni: quod Galenus dixerat inflammationi proportionale.

Ex his jam constat, nequaquam esse difficile, ut ossa conditionibus Absceſſus subjiciantur.

CAP. IV.

Quod articulos proprie longorum ossium apprehendere debeat hoc vitium, ut re vera apprehendit.

UT planam atque expeditam evidentiam comparent ea, quae praecipuo hoc argumento monstraturus sum: equidem cogitavi conducibile, si partium ossis, ad articulum potissime spectantium, usus & conditio dispiciatur; quam rem jam exsequi paror ad hunc modum. Ossis universa partitio triplex est: Una pars *innominata* veteribus; quae *corpus* nobis dicetur ossis, pars ejusdem maxima & praecipua, aliarum veluti truncus, in medio sita. Altera pars ossis simitatem primam adferens capitulo, à natura conditrice conglutinata, *epiphysis* dicta Graecis, *appendix* & additamentum Latinis. Estque haec, auctore Vesalio, os alteri ossi adnatum, peculiarem obtinens circumscriptionem; neque illius ossis, cui committitur, vera portio. Tertia pars est segmentum ossis extremi, supra communem ejusdem aequalita-

litatem extuberans: eſtque haec, eodem Veſalio deſcribente, oſſis pars nihil à ſuo oſſe differens; niſi, quod Tuberculi, ſeu gibberis, inſtar ex oſſe procedit; quemadmodum ex arboris trunco radices & rami exultare, procedereque, videntur.

Corpus oſſis, Anatomicorum omnium conſenſu, duriſſimum eſt, quod propugnaculi inſtar impetum injuriarum ſuſtinere debuerat. Appendix vero, ſecundum Galeni ſententiam *in decimo de uſu part.* excogitata eſt à natura, ut operculi vice eſſet ad medullarem oſſis partem tuendam, ne diffluereti, atque ut, arctius coarticularentur oſſium capitula; quamquam alia Veſalii & Columbi fuit opinio, ſeu verius erga Galenum diludendum prurigo. Sed & alter uſus à Gal. expoſitus eſt, *l. 2. de uſu part. c. 5. circa F.* adnexas oſſibus appendices, ut ex ea conjunctione ligamenta poſſent enaſci, quae articulos circumligant & firmant. Tertius uſus eſt, ab Andrea Laurentio relatus, Hippocrati primo auctori, volenti eſſe epiphyſes quaſi ventres oſſium, in quibus concoquatur oſſium alimentum, quod ſenſim in horum cavernis percoletur. Porro eſt hic uſus, qui noſtris placitis maxime favet.

Sed proceſſus oſſis & capituli qui finis? Ad partium quarundam, muſculorum praeſertim, exortus, atque inſertionem, tradiderunt quidem omnes. Verum & uſus alii non deſunt, ubi variam hujus formam atque figuram ſpectaveris: ſed de hac re ſatis.

Cognoſcis nunc molliſſimos, & maxime ſucculentos, eſſe fines oſſium longorum, quae cum aliis coarticulantur, raramque & accommodatam horum ſtructuram, ut ſuccos advenientes pro nutrimento excipiant. His adde, quam ipſo motu laxos, imbecillos & ad repellendum ineptos. Quas ob cauſſas memineris etiam, ut in Abſceſſibus abſolvendis, has maxime partes conſuetus fere ſemper impetere ſit humor, qui rejectus à ſuperioribus, huc tranſmittitur. Mirum igitur ne ſit, quod communis oſſium atque alia privata, quam poſt haec exponam, cacochymia ſeu arthrocace, maxime colligant articulis.

CAP. V.

Quod non carnis, ſed oſſis praecipue ſit hoc vitium; quodque non à carnis habitu profectum, ſed oſſis primum σύμπτωμα.

QUoniam autem os, & caro, naturam inter ſe nacta diſſentaneam, vitium uno communi loco ſubiere: quaeri non inutiliter poteſt, utri nuncupandus ſit affectus, &, utrius ſint morbi conditione priores partes. Videtur autem, quod oſſis vitiati longe potiora ſint momenta, neque illud tam dico curandi difficultate, ſcilicet hoc planum & nulli dubitabile; verum etiam procreati mali (cum Philoſophis dicam) anticipatu: quoniam autem video nonnullos, quorum opinio fuit, hoc vitium oſſibus ſecundario advenire, nimirum ab exteriore habitu, & à perioſtea membrana, tranſlatum; oſtendam equidem hoc falſo credi, & ab oſſibus verius proficiſci vitium in circumſitas partes; quod oſtenditur duplici ratione. Prima, quod cum ſimul appareant haec utraque vitia, multo prius antecedere debuit id, quod invaſit os; utpote quod durius & obſiſtentius eſt natura, quatenus penetretur, molliatur, conteratur. Deinde, quod à primordio in loco alioquin excarni, non parum altus exſtitit tumor, qui proprius fuerit oſſis oportet, non carnis, quae in articuli ambitu nulla eſt plane. Tertio, cum exilis ſit portio carnis, quae vitiari poſſit, ejuſdem quoque vitii parva ſit vis conſequitur, quae duritiem oſſis conficere queat; contra vero os, cum mole majori conſtet, amplum ejuſdem vitium, etiam atque etiam carnes conterere, ac labefactare, valebit; praeſertim quando ſubjectum veluti fulcrum ſit os carni: nos autem experimento quotidiano didicimus, in vulneribus capitis & corruptelis aliorum oſſium, circumjectam carnem ample computruiſſe, ſub hac vero vitiata ſubjectum os commarcuiſſe, non ita multum licet procedente longius tempore, non nego commaculatum os, & labefactum. Adde, quod oſſis quanto durior eſt ſoliditas, tanto gravior eſt corruptio, quod declarat gravis faetor ab oſſe cariem experto, & nigro, exſurgens; ſic licet pauca hujus putredo, qualis quidem putor non eſt à pari vitio carnis.

nis. An autem illud fit, quia ſub denſiore ſubſtantia complexa magis putredo minus exſpirat, minuſque diſſipatur? ſed, particulis ejuſdem in ſe coactis, confertim exhalat odioſam mephitim. Accedit ad haec teſtimonium Avic. qui *l.* 4. *fen. tr.* 4. *c.* 9. profeſſus eſt, non obſcuris verbis, vitium hoc, tametſi carnes etiam prehendat, nihilominus verius eſſe oſſis. At neque aliter poſt hunc, Nicolaus Florentinus *ſerm.* 6. *cap.* 40. & Jo. à Vico *in l.* 9. *ſuae Copioſae cap.* 34. Quorum omnium ſententiam tam manifeſte ſequutus videtur Joannes Langius, vir aeque doctus ac diſertus, ut ulceroſam hanc oſſium affectionem â ſe vocatam non alio, quam de teredine atque exoſtoſi pertractarit loco: quae fuit *epiſtola* 42. *l.* 1. Sed nemo fortaſſe melius Petro ab Argillata, qui *l.* 5. *tract.* 22. *c.* 2. ſcripta reliquit haec; *Ventoſitas ſpinae eſt quando aliqua materia in ſubſtantia oſſis congregatur, ex debilitate virtutis aſſimilativae, vel ex debilitate membri; unde congregata materia cauſatur apoſtema: illic autem conſequenter facta inciſione, reperitur corruptio in ſubſtantia oſſis tota, vel in parte ejus, uſque ad medullam; & iſtos caſus ſaepe vidi, & curavi.*

Cap. VI.

Abſceſſum hunc eſſe Puerorum proprium.

MOrbus hic, quantum nos obſervatio noſtra docuit, qui plurimos inde laborantes in Valetudinario curavimus, atque huc adverſionem quam maxime ſedulam adhibuimus, haud per omnem promiſcue aetatem homines laceſſit; ſed puerorum videtur & familiaris & proprius. Quod autem iſtorum morbis interſeruerint ſcriptores, factum puto propterea, quod grandiores, quam infantes, arripit hoc vitium. Eſt autem utrumque illud inquiſitione dignum; & cur ad Pueros ſpectet, & cur eos, qui incunabula exceſſerint, maxime tentare ſolitum ſit; utrumque porro ſua non caret cauſſa, quam nos hic enodate diſcutiemus: unde ſimul fiet, ut id, quod ante ſuppoſuimus ratum & confeſſum apud omnes reddatur. Pueri quidem ſimpliciter hanc affectionem incurrunt, eam ob cauſſam, quam mox audies. Subſtantiam homo, qui naſcitur, refert ex ſemine patris & ex ſan-

guine menſtruo matris: utrumque principium & materia, ex qua foetus conflatur, non uſquequaque purum & inculpatum ingreditur in generationem; ſed nunc excrementoſum, nunc feculentum, nunc vitioſum & maculatum eſt; praeſertim ſi à morboſis, & à cacochymis parentibus procedit. At ſi tamen integrae valetudinis homo ſit, qui generat, non eſt haec deciſa portio ſic incontaminata, ut expurgationem non ferat; atque hoc de virili ſemine dictum eſt. Sed neque perpetuo mulier munda probatam exhibet generationis materiam; verum plus quam vir ſaepe maculoſam ac tetram, quando frigidior ſeu humidior, & inexercitatior, eſt: unde fit, ut mulieres ſaepe doleant capite; propterea nimirum, quod ſuperfluitates ex crudiore ſtomacho plurimas congerunt. Accedit, quod natura in foeminis ſolet menſtruas expurgationes ciere; ſint quidem iſtae mali ſucci, vel boni, non diſputo: utrumque ſuos habet auctores. Satis eſt, quod geſtationis tempore non perpurgatae menſibus foeminae, incredibilia per hoc tempus appetunt & varie mala: unde malus etiam ſanguis pro nutriendo puero congeritur, qui neque corporis exercitatione, quae nulla tunc temporis eſt, emendari poteſt; ſic immundus & vitioſus eſt ejuſdem ſanguis, unde incrementa foetus capeſſit, quem ipſum trahit ſecum jam natus: undeque continuo illi eruptiones toto corpore, & capite quidem achores, ceria, favi, lactumen, glandulae, ſtrumae, aphthae, intertrigines, puſtulae, variolae, morbilli, & hoc omne genus excretionum: quae ſi contigerint quidem, commodae ſunt, quia corpus emundant: quare non has prudens cohibet Medicus, ſed adjuvat potius, quae ſi non evenerint, vel ſi poſtquam apparuerint, intro recurrerint, conſueverint plurimo detrimento eſſe, ut inde fiat plerumque puer valetudinarius, colore atque habitu malo; ſic fiunt pueri languori cuipiam opportuni.

Illud hic ad cauſſas pertinens dicere non omittam: praeter communes iſtas ſeminarias infectiones, quales jam diximus ab utriſque parentibus proficiſci, ad haec vitii effectrices eſſe alia, majoris notae, qualis eſt cachexia, ſive proxime gignentium, ſive progenitorum: neque enim elabitur hic affectus cauſſas, quas dicunt haereditarias, inter quas eſt & infectio luis Venereae per ſemen communicata: item ſi vitium hoc, de quo diſputatur, à ta-

à tabido vel ad tabem propenſo veniat; equidem, praeter inexpurgata ſeminaria, inquinamenta vidi ſaepiſſime manaſſe *Paedarthrocacem* ob aliud, quod eſt; quia parentes habitu corrupto, vel languidi fuerant. Verum enimvero cum puerorum proprium hunc affectum poſuerim; haud negaverim tamen ulteriori aetati contingere poſſe. Equidem Mariae Caracciolae lectiſſimae foeminae Neapolitanae, quae Deo & Sacris à libera vita & à viro, in hanc rem conſentiente, & coenobium ingreſſa in D. Andreae Sacro Sodalitio ſe abdicaverat, cariem in malleolo diuturnam curavi: ſed enim illud commune vitium, quemadmodum rarum eſt, vel ad *Ventoſitatem ſpinae* referam. Equidem, vel cauſſis conſtantibus *Paedarthrocaces*, dilata eſt eruptio ad grandiores gravioreſque annos; non aliter, quam variolae, morbillique ad ſenilem uſque aetatem ſervari conſuevere. Huic noſtrae ſic expoſitae opinioni, aliud etiam addere nunc admoneor; non ignorare me, Fernel. 7. *phyſ.* & Matthiolum, *epiſtolarum opere*, confirmationes attuliſſe, quod puer in utero menſtrua materia non alatur. Verum his omnibus communis Schola ſatisfacit; dum interim mea roborat Philippus Ingraſſias, *in opere de tumoribus*, *qua de morbillis*, atque alii Viri non pauci.

Cap. VII.

Quod non tam per Influxum, quam per Congeſtum ſit haec Abſceſſus generatio.

His auditis, quaeſtio nunc ſe offert, per *influxum* ne, an per *congeſtum* Abſceſſus haec procreatio fiat? atque equidem dixerim utramque, ad morbum procreandum, cauſſam intervenire: defluxum quidem, quia natura ſagax humorem malum, & Abſceſſus non obtenti, ſed intus revocati, reliquias, ſtudet quo poteſt, commode tranſmittere; ſed nullam in partem poteſt incolumius, & ſalubrius quam in articulos: igitur huc materiam malam tranſmittit, atque deponit. In hunc modum apoſtaſis quaedam haec videtur, id eſt, humoris vitioſi tranſlatio. Ad haec & congeſtus adeſſe videtur excrementoſae ſubſtantiae, cum nutrituro ſucco advenientis; qui non raptus, neque immutatus, à concoctrice propterea, quod aliena ſubſtantia coacervatur, &

congeritur, quotidie, intra ſpongiformem ſubſtantiam oſſis, quam ineſſe jam diximus ſuo capitulo, ad recipiendam alimoniam accommodatus: ſic tandem fit proventus maximus, qui fomes eſt putredinis oſſis.

Jam autem cum utraque ſit Abſceſſus incendii cauſſa, tum inquam fluxio, tum congeſtio: puto epuidem multo majori parte eſſe congeſtum propterea, quod fluxionis modus obſcurus eſt; tum propter alias cauſſas defectus, tum maxime, quia viae defluxionum toto corpore non exſtant, ad oſſa ſic expeditae, ut in vehendo alimento, quod nulla vi ſecum ducit ſuperfluitates admiſtas, quae propterea felicior evenit, & cum perennis fit, copioſior fieri poteſt confluxio, quae perennis eſſe non ita facile poteſt. Ob haec conficitur ſane, majora congeſtus eſſe momenta, quam confluxus, in hoc oſſis Abſceſſu procreando. Confirmat abunde noſtram hanc opinionem Joannes à Vico, qui *libr. 9. copioſae F.* notavit à materia interdum corrupta & venenoſa, defectu virtutis aſſimilativae, occaſione debilitatis membri, generari.

Cap. VIII.

An Corruptio, vel Corroſio, ſit morbi forma? ſimul & de generationis Cariei modo.

Quaeſtionem hanc, ut rite recteque poſſimus expedire, corruptionis & putrefactionis nominibus, hoc loco confuſis, utramque nos affectionem ſecundum Nicolai Florentini *commentationem in Avic. lib. 4. fen. 4. tract. 3.* definiemus; ſi primum diſtinxerimus, quod ſit putrefaciens & corrodens, ſcire licet, corpus humanum & hujus partes, quae dictarum paſſionum ſunt ſubjectum, eſſe trium generum; id eſt, ſolidum, humidum, ſpirituoſum. Solidum inquam, ut oſſa, carnes, nervi, membranae, & hoc genus. Humidum vero dico quatuor humores, qui ſunt ſanguis, pituita & utraque bilis. Spirituoſum denique dico ſpiritum vitalem, animalem, naturalem; quae omnia vocavit Hippocrat. *lib. 6. epid. ſect. 8. aph. 19.* continentia, contenta, & impetum facientia: in haec tria invadunt putrefaciens & corrodens.

Pu-

Putrefaciens est id, quod corrumpit spiritum & humidum membri adeo, ut non sit amplius pars, nisi aequivoce. Caeterum non pervenit ad hoc ejus actio, ut resolvat humidatem membri, sed tantum dimittit eam corruptam. Auctor autem est calor extraneus. *Putrefactio* igitur est dispotio, sub qua humidum membri corruptum est absque resolutione, ita, ut in vitam redire non possit propter corruptionem spiritus, qui est in eo.

Corrodens autem est illud, quod praeter acuitatem, quam habet resolvit atque extrahit humidum, propter quam resolutionem, atque extractionem, minuitur substantia carnis, ut ulceretur. Pro qua re intelligenda doctrina est Arist. 4. *meteor.* siccum ejus naturae, ut semper egeat colligatione; humidum vero id est, quod colligit & conjungit. *Corrosio* igitur est dispotio, sub qua humidum terminans, sive agglutinans, partes membri resolvitur ita, ut partes membri remaneant disjunctae sic, ut non sint amplius continuae; praeterquam tamen humiditas sit corrupta.

His jam expositis, utra ratio sit in hoc affectu, constare potest: porro subesse non videtur corrosio, sed corruptio, propterea, quod in hoc vitio totum humidum est corruptum, absque resolutione, ita, ut extincta restiterit pars; quod si tamen post longum tempus exempta ossa proferunt Cariem, ac Teredinem hoc nihilominus fit, resoluta per longum madorem parte: quemadmodum accidit lignis, quae longa humoris alluvie tabefacta, corrosionem referunt, quae vere non est: atque ad hunc modum interpretandi sunt Avicenna, Nicolaus Florentinus, Joannes à Vico, atque alii, si qui sunt auctores nobiles, qui corrosionem in hoc vitio adstruxerunt. Firmari autem hoc abunde licet exemplo simili gummatum, & exostosium, luis Venereae, quae resolutione verius & vi corrumpentium humorum, quam à corrodentibus facta visuntur: quam etiam rem Historia superius à Philippo Ingrassia recitata demonstrasse potuit. Fuit autem & meae sententiae Joannes Langius *in l.* 1. *epist.* 42. quam rem apud eundem auctorem legito.

Illud nunc desiderari videtur, ecquo pacto procreetur ejusmodi corruptio; evenit autem, meo quidem & Vidii judicio, ad hunc modum. Quoniam à nobis constitutum est superius, *Pae-*

darthrocacen, per *congeſtum*, quam per *influxum* fieri magis; id eſt, quod contrahatur paulatim humor in oſſe, ex alimento ſuperante: contrahitur quidem in oſſe paulatim veluti mucus, qui ob loci imbecillitatem nec concoquitur, nec ad alendum eſt idoneus, nec expellitur; ſed ibi manens tumorem excitat. Cum autem hic idem humor, vel acris fit, vel retentus putreſcat (eſt, & qui in lue Venerea diuturniori collectus ea tubercula excitat, quae Gummi dicuntur) erodit ac perforat ejuſmodi partes, integrae cuti ſubjectas.

CAP. IX.

Quod Exoſtoſi, Sphaceloque, oſſis Syphiliae, ſimilis ſit iſta.

Ex his facile quiſquam affirmet, *exoſtoſi Syphiliae* ſimilem Abſceſſum hunc eſſe; quod aſſertum neque diſplicet nobis, qui credimus Gummata, quae dicuntur, à Venerea lue profecta, non per defluxum, ſed per congeſtum eſſe: quam rem cum quiſpiam oſtendi ſibi deſiderat, dicam; hominis Venereo morbo confecti ſanguinem univerſum, & humores, graviter eſſe corruptos: ſiquidem, & ab omnibus conſtitutum & à nobis ante monſtratum eſt, luem hanc eſſe univerſale corporis intemperamentum, atque hepatis praecipue, quod eſt officina ſanguinis; quo labefactato, & humores omnes cum ſanguine comprehenſos, in corruptionem abiiſſe neceſſe eſt; quapropter & tales accedentes in ſubſtantiam alendarum partium, has non corrumpere non poſſunt: maxime autem inter omnes tuentur ſe carnes, & ad hanc naturam accedentes aliae partes ſic, ut alienum à ſe, vitioſumque ſuccum quoad ejus fieri licet, vel concoquant & commoderentur, vel abjiciant; non ita quidem oſſa, quae inter omnes corporis partes ſunt debiliſſimae, atque etiam maxime exſangues & frigidiſſimae; quapropter id, quod à ſe rejecerant carnes, ipſa recipient. Indicio autem eſt, quod oſſa capitis à nonnullo calore fota comprimis obnoxia ſunt his congeſtibus. Indicavit autem *Ventoſitatis ſpinae* cum *Exoſtoſi Venerea* ſimilitudinem Joannes à Vico, memorato jam loco, quamquam vero contulit arthritidi morbum Avicenna: tamen ejuſmodi

di comparatio facta est, secundum doloris speciem, qua communicant; non autem spectat illatio vitium, jam initum ossi, quam diximus esse corruptionem; quam quidem opinionem eo libentius amplexus sum, quod Jacobo Caesarano, Medico nostri Gymnasii Professori praeclarissimo, ac Diomedi Paladino, viro item doctissimo, communicatam video placuisse.

CAP. X.

Ex quanam humorum materia pendeat hic Abscessus.

PRincipio dubietatem nonnullam facit, num halituosa levisque sit materia, quae procreando huic vitio caussam praestet: Cujus sententiae videtur fuisse Philippus Ingrassias, *in commentario de ossibus cap.* 1. *fine*; persuasus tum ab etymo, tum quia figi quidquam in ossis corpus, praeterquam tenuis substantia non potest. Quod confirmavit Philippus auctoritate Razae, in suam opinionem traducta, qui prodidit profectum nomen à perforando; perforare autem solidissimam ossis compaginem nulla non valet, praeterquam penetrabilis tenuisque substantia, quae transcurrat; ut enim crassamentum aliquod humoris pervadat. Quam etiam ob caussam factum est, ut Jo. Lang. *in libr.* 1. *epist. medic. epist.* 42. censuerit ejusdem teredinis caussas esse putres ichores. Sed Josepho Pandolphino, *in c.* 4. *quod est de morbi generatione*, placuit vitium omne tribuendum pituitae crassae, ut quae maxime in pueris, & puellis foeminis, proveniat, statusque multos, ad tensivos artuum dolores excitandos, accommodate ferat. Ante quos omnes viros, Avicennae principi Viro placitum est, ut humores hi sint acuti, penetrantes in os, & corrodentes ipsum: quem Virum sequuti sunt & Nicolaus Florentinus, & Joannes à Vigo. Post quos Joannes Langius *cit. epist.* ulcerosa vocata hac ossium affectione, purulentos & acres rheumatum ichores, quo terebrentur ossa caussas dixit esse; à qua magni Viri sententia, nostra profecto non longe discedit; nisi quod sanguinis putres ichores posuimus, ut venientes in alimentum ossis, alioqui rarioris & levioris, quales capitulorum & pro-

proceſſuum ſunt, has inficiunt & contaminant, uti & *hujus lib. capite*, ſuperius explicavimus.

CAP. XI.

Vera Affectus natura.

SI mentis aciem penitius in rem defigimus, longe alia quam apparens, & expoſita ſenſibus affectus hujus eſt natura; uſque adeo, ut equidem non conquieſcam his, quae dudum genus inquirenti ſe obtulere; ſed in receſſu, poſitam, formamque aliam abſtruſiorem, mali conſector, quam etſi non adverterint alii, tamen ut puto lucidiſſima eſt. Illud autem, quod meditor eſt hujuſmodi. Saepe numero legimus apud Viros auctoritate pleniſſimos, ſenſimuſque diſputando conſtitutum; inflammari oſſa, non quidem aeque, ſed paulo ſecius, quam carnes: ignis porro nullum ſibimet objectum, quantumvis durum, excipit, quominus in ipſum vim ſuam παντοδύναμιν non exerat; ad hunc quoque modum inflammatio, quae ab internis viſceribus male habitis, & à foco putredinis aliquo proficiſcitur; nullam partem corporis excludit, ſua tyrannide atque incurſibus; quin & dentes, quibus ignem parcere & immolitos linquere ſcripſit Plinius, quotidie cernimus inſenſili ſuccorum acrium infeſtatu ſolvi, conteri, & erodi: multo igitur potius oſſa minus compacta, minuſque ſentientia, humorum vim acutorum ad languorem experiri ac perpeti debuerint. Qui languor in *Paedarthrocace* accedens, ſit corroſio, an corruptio, certum non eſt; quamquam nos ſuperius noſtram opinionem aperuimus, quae corruptionem amplectitur; ſed tamen aut nullum, aut parum neceſſarium, quod ad oſſis vitium & affectionem attinet, iſtorum eſt diſcrimen: difficilior autem oſſis per humorem eſt eroſio, quam corruptio; haec enim ab humoris labefacientis duntaxat copia; illa vero ab ingenti acrimonia proficiſcatur oportet. Atque ita jam apparet non admodum referre, ſive corroſio, ſive corruptio particulae ſit hic Abſceſſus, quantum ad ipſum vitii jam procreati eventum. Jam autem, quanto facilior oſſis erit haec vitiatio in pueris? quorum oſſa molliora ac teneriora ſunt, quam in viris; & eo amplius, quod oſſis partem accipi voluimus non promi-

miſcuam, ſed privatim eam, quae eſt circa articulos: atque haec, ut anatomica nos obſervatio docuit, ſpongioſa eſt multum; eo ſcilicet naturae conſilio, ut foret accommodatior ad ſuſcipiendum alimentum, delatum à venis atque arteriis appellentibus ad ea loca; à quo deinde alimento propagaretur & reſultaret nutritio perennis in medullam.

Hac jam cognita partis oſſis habitudine atque ſtructura, in viris quidem laxa & rara, in pueris vero ſingulariter, molli ac friabili; ſi dixerimus hanc ex allapſis humoribus ſemiputribus & alienis inflammari, ab inflammatione vero Abſceſſum & corruptelam perpeti; non erit ſane, qui refragetur, aut facilem vitii procreationem inficietur. Quae res tamen ubi cuipiam difficilis forte videatur, in promptu ſum oſtenſurus etiam opere conſtantes hos Abſceſſus, in pleriſque pueris à me viſos, quibus extractae ſunt oſſium particulae, qua ſemiputres, qua putres, confectae ſanie, ſuccique lentore maximo: quae quidem putredo, quaeſo te, quo pacto fuerit inducta ſine fervore, atque inflammatione? Cartilaginem quidem in ſenibus, tum aurium, tum narium, tum ſterni, poſt inflammationem in Venereo morbo pereſam ſaepiſſime vidi: puerorum igitur haec oſſa mollia inflammationis capacia non fateamur? profecto cartilagines ſeniles non minus denſae compactaeque ſunt, quam puerilia oſſa: quibus accedit & cerea mollitudo, & ſpongioſa poroſitas, quam omnes mecum ſunt confeſſi. Ad haec in oſſa, id eſt, in horum capitula venae ſubeunt & arteriae, licet puſillae & inadſpectabiles: unde enim aut quomodo nutriantur, aut vivant eadem, ſi non ingreditur in ea ſuccus, & niſi permeant undecunque vaſa? quod ſi permeat ſuccus alienus & importunus, ad haec loca delatus, & confertim aliquando cumulatus; maxime etiam valebit haec inalterare atque in calidam diatheſin immutare ſic, ut aliquando inflammentur & inflammata ſubeant Abſceſſum: quem partim *Ventoſitatem* appellarunt propterea, *quod veluti ventus, particulas oſſis inflans diſtendat*; partim etiam dixere *Spinam, quod veluti ſpina in centrum membri, quod os eſt, defigatur.* Poſtremo inflammationem oſſis perſuadet augmentum in ſe inductum. Unde enim hoc, praeterquam à putredinis fermento? fermentum autem unde, praeterquam ab inflammatione? quae quidem tanti mo-

menti ſunt; ut facile, quod nos ſentimus, etiam unicuique perſuaderi debeant.

Cap. XII.

Quod non Affectus hic occultus, & cauſſae quaeſito ſatisfacientes expoſitae.

NOnnulli cum hujus affectus & oſſis corrupti cauſſas exponunt; non inventa, quae ſatisfaciat, ratione peculiariter affecti oſſis perinde, ut à magna difficultate cito ſe extricent, ad antipathiam & ad occultas rerum cauſſas confugiunt: id quod in pleriſque multis hoc noſtro ſeculo fieri conſuevit ab his, qui rerum indagationis pertaeſi, via quam expeditiſſima ſunt contenti: equidem, etſi perpetuo non renunciandas haſce proprietates arbitror; in hoc vitio tamen amplectendas non conſentio propterea, quod ad cauſſas ratione contemplabiles referri poteſt, ſunt autem, quae mihi videntur, hae.

Scire licet, humorem illum, qui morbum invehit, excrementitium omnino eſſe, quod, jam expoſitis ante ſermonibus hujus libelli, monſtratum eſt; quia ſunt inquam reliquiae Variolarum & Morbillorum, minimum expurgatorum; item quae ſunt non excuſſae ſuperfluitates capitis ichorodes, quibus obnoxii ſunt infantes, & his affines pueri: quae ſuperfluitates omnes, & materiae ſunt craſſae, viſcidae, pingues, ac putres adeo, ut contagione communicari pueris aliis cohabitantibus poſſint. Verumtamen cum humore hoc pingui conjuncta eſt aliqua ſiccitas & exuſtio; quemadmodum in fuligine non dico picis, turis thymiamatum, & pinguium omnium; de quorum praeparatione Dioſcorides; ſed & aliarum materierum omnium: porro non deeſt hiſce fuliginibus & excrementis cremor, id quod oſtenditur pleriſque indiciis, quae ſunt haec: primum in ceriorum, ac tineae ſpeciebus ſingulis ſua eſt cruſta; in lupinari, inquam, furfuracea, & hoc genus; multo autem maxime in ectymatis & exanthematis reſiduas cruſtulas nemo non norit. Deinde ſalſas nitroſaſque has excretiones eſſe conſtat, pruriginoſae. Tertio non poſſunt non referre fuliginem impreſſione materiae, quae tot multas cretiones & agitationes paſſae ſunt, à calore partium diver-

diverſae : primo quidem in vaſis & conceptaculis parentum ; deinde in univerſa puerorum officina naturali, donec perveniant ex omnibus vaſibus ad poſtremam cutem. Praeterea fiunt excretiones iſtae omnes non ſine fervore, & quia heterogeneae ſunt partes ſubſtantiae vergentis ad ſiccum, torreantur oportet: inde enim *Acrochordonas* in pueris evenire docuit Cornelius Celſus *lib. 5. cap.* 28. & e Junioribus Antonius Muſa, Braſavolus, & alii.

His omnibus argumentis conſtat, ineſſe nonnullam inuſtionis notam his excrementis. Has ob cauſſas conjuncta fuit, ut dixi, cum pinguedine ſiccitas. At haec qualitas, & natura, fuit etiam oſſibus, quae M. Hippocratis ſententia *in libr. de carnibus*, ex multa pingui & glutinoſa ſeminis portione concefacta & exuſta conſtant. Itaque ad oſſa magno naturae conſenſu repere has materias, & ab his attrahi ſubſtantiae ſimilitudine non alienum eſt credi. Atque haec una ratio eſt, quam contemplator homo comminiſci poſſit. Altera vero ratio deduci poteſt ex Ariſt. *l.* 3. *de hiſt. animal.* 19. ubi tradens de ſanguine dicit; hunc & partes ſanguineas putreſcere circa oſſa: atqui per Doctores noſtros omnes Variolarum & Morbillorum praeſegmina ſunt ſanguinea, haec ergo retenta & ad partes oſſium appulſa, facile has conficiunt & corrumpunt. Tertia ratio poteſt eſſe illa, partes omnes corporis, quo robuſtiores & calidiores & ſanguine inſtructiores, eo facilius promptiuſque repellunt à ſe noxas advenientes, itaque Gal. 13. *meth.* ſcripſit *inter omnes in expellendo validiſſimos eſſe muſculos, minus arterias, minus his venas, omnium vero debiliſſimas eſſe glandulas.* Ita quidem ille, ſed nos glandulis imbecilliora dicimus oſſa, quae plane repellere nequeant incurſus alienorum humorum. Sic excrementa haec à ſingulis oeconomiae noſtrae partibus rejecta, cum amplius remittere non valeant oſſa, reliquum eſt, ut eadem in ſe congeſta cum putrida ſint & virulenta, Joanne de Vico auctore, vitium in ſe ipſis excitent corruptionis, & alienationis. Atque hactenus hae ſunt cauſſae, ad quas *Paedarthrocacen* referre licet.

CAP. XIII.

Affectus definitio.

POst haec, definitionem adornaturis jam nobis, primum omnium inveniendum eſt genus, cujus quaedam multorum communis eſt natura, quam definita res participat; quoniam autem videmus in hoc morbo diſtentam in omnes partes ſubſtantiam, quae *Apoſtema* dicitur à Graecis, *Abſceſſus* à Latinis: utrumque nomen acceperimus, liberum eſt quidem; quoniam vero Latinum eſt commodius, in *Abſceſſu* conſiſtemus. Quo invento genere, differentia ſupplenda eſt, vel quae hujus loco ſunt accidentia propria. Jam autem, quae ſe offert, eſt corruptoria ſpecies, ſive ratio cui ſe ſubjicit τὸ ὑποκείμενον, quod diſtinxeris, dixeriſque (*os*) & quia multiplices hujus ſunt partes: quibus non expreſſis ambiguitas dari poſſit: nam aliae partes oſſis ab aliis morbis occupari ſolent, ut à *Syphilide* media oſſa, ſic addideris (*circa articulum.*) Quoniam autem proprius pueritiae morbus eſt, & horum articuli potiſſimum abſceſſionem hanc incurrere conſueverunt, hoc maxime pro dioriſmo retinendum apponendumque eſt, ut dixeris (*in pueris*): cauſſae autem, quae magnam lucem afferant, exponendae, quae ſunt ſcilicet ſpermatis, & menſtrui ſanguinis, inquinamenta non repurgata, cum quibus cauſſis ſi generationis modus poſſit exprimi, fiet hoc ſane, cum ſingulari definitionis gratia, qui modus eſt per congeſtum. Jamque cum nil intra complexum definitionis venire poſſit, quod definiti nomine non comprehendatur, atque etiam nil à definito contineatur, quod definitio non exprimat, atque explicet; ſic jam collegimus abſolutam definitionem, atque adeo dicimus; *Paedarthrocace Abſceſſus eſt corruptorius, ſeu ſphaceliſmus oſſis, circa articulum in pueris, ex primis ſpermatis, & menſtrui ſanguinis, inquinamentis, non repurgatis, per congeſtum illapſis & computrefactis, natus.*

CAP.

Cap. XIV.

Num hic Affectus Graecis antiquis notus.

Optaſſemus equidem omnes, ut facem nobis in hac re praetuliſſet quiſpiam ex auctoribus Graecis, ut qui diligentes, & exacti in uno quolibet argumento pertractando, fuere, quod autem ipſorum nullus ejuſce rei meminerit, excitaret quidem nobis admirationem, niſi fortaſſe cognitum hunc illi morbum dubitarem: qui morbus ſexcentum ab hinc annis, ni ſupputatio fallit, mortale genus invaſit; num ergo nullus Graecorum memoria fuit hic Affectus: an vero, ſicut Syphilidem non ignoratam ab iſtis plerique voluere; propterea, quod ſymptomata luis ejuſdem nulla his obſcura fuerunt: pariter & *Paedarthrocacen* eoſdem non latuiſſe perſuaderi poſſumus: atque etiam, quod ad cariem oſſis univerſalem hoc vitium referri, non eſt abſurdum; ſiquidem eo propoſito, quod ante monſtravimus, ulceroſam hanc oſſium affectionem ortum habere, à male purgatis aut intro relapſis à ſumma facie corporis humorum excurſibus, & exanthematis, Hippocrati, Galeno, Aëtio non incompertis, ut Andreas Laurentius affirmare viſus eſt, *in l. 8. hiſtoriae anatomicae quaeſt. 9.* atque etiam Franciſcus Valleſius *in l. primum epid. ſect. 2. & in l. 7. ejuſdem operis, t. 94.* Sic profecto fit, ut neque iis Abſceſſus hic ignorari debuerit. Porro non ita fortaſſis accurate deſcriptus ab iiſdem fuit uterque affectus; propterea, quod ob exquiſitam victus rationem (verba ſunt Laurentii) mitiora eſſent omnia.

Ad hunc modum plane conſtat fieri potuiſſe, ut in Aſclepiadarum notitiam venerit hocce vitium ἐκ τερήδονος nomine comprehenſum. Quinimo factum, ut comprehenderint; ſic animus eſt oſtendere, ut mirum, ni demonſtrem etiam. Neque obſtat, quod non meminerint Graeci multorum accidentium, quo modo ſignificavimus, quemadmodum non refert, quod de variolis non tradiderint. Re autem vera *Spinam ventoſam* Veteribus aliquo pacto notam evincimus, ex Razae verbis, *part. 2. Contin. l. 15. c. 5.* deſcriptis, Pandolphino quidem non compertis: quae ſunt haec. *In 2. cap. de morbo, & accidente* dixit tandem, quod *Ventoſitas ſpinae fit ex humoribus calidis, corroden-*

tibus, & perforantibus os, & derivatur hoc nomen à perforatione. Addidit & ibidem loci Razes; *In ſummis cauſſarum dixit, abſterſio fit in oſſe, ex ſuperfluitatibus prohibentibus, cum abſterſione ipſarum, quod non oriatur ſuper illud caro, ſed debet fricari, ut bona fiat conditio, ad generandam carnem, ſuper illud. Dico poſſibile eſt, quod caro non generetur ſuper oſſa corrupta, non ex parte ipſorum viſcoſitatis, ſed eo, quod patiuntur complicationem malam, & erit ad modum ovi in generatione ſaniei, quoniam videmus os perforatum in groſſitudine aſpera; & ſuper illud non generatur caro radicitus.* Haec ille; quibus jam indubitato vides, non aliam Razae atque Arabibus ſuam *Spinae ventoſitatem*, quam Graecorum *Teredinem*, neque hanc fuiſſe aliam, quam illam: ita nulla prorſus, quam diverſitas nominis intercedit, quas ob res jam conſtat cognitam antiquis *Paedarthrocacen* fuiſſe. Illud nunc judico diſquirendum, num Galeno τερήδονα nobis *cariei* nomen corruptionis an corroſionis ſit uſu. Et ambiguae profecto ſignificationis apparet fuiſſe, *libr. de cauſ. morb. c.* 11. *in quo loco foraminulenta caries, quae ab acutis humoribus erodentibus profecta eſt, diſcernitur ab unaquaque oſſis aſperitate, quae cauſſam quamcumque aliam agnoſcat*; verum aliter *l. de differentiis morb. c.* 5. *in quo loco auctor oſſa putrida ſimilia fecit lignis, quae ſunt vetuſtate corrupta*: quem oſſis affectum *com.* 3. *de fractur. text.* 20. cum Hippocrate *ſphacelon*, id eſt, conſummatam oſſis corruptionem vocavit: omnibus autem modis cariem Galenus potius ad corrodentes, quam ad corrumpentes, cauſſas viſus eſt retuliſſe; quamquam Razae ſententia recitatis modo verbis videtur ea fuiſſe, ut ſua *ſpinae ventoſitas*, & *taridon*, teredinis corruptum nomen, affectum & cauſſam utramque corruptoriam, inquam, & corroſoriam, ſaltem conjunctam complectatur.

CAP. XV.

An Ventoſitas ſpinae, ab Arabibus auctoribus deſcripta Paedarthrocacae congruat noſtrae.

DE *Ventoſitate ſpinae* primus omnium, quos novimus, ſcripſit Avicenna: cujus verba recitata ſemel fuiſſe referet non pauci; commodiſſimus autem hic locus, in quo diſquirendum pro-

proponimus, num ejuſmodi, qualem ipſe *Ventoſitatem ſpinae* deſcripſit, ſit *Paedarthrocace* noſtra. *Ventoſitatis*, inquit, *ſpinae cauſſa ſunt humores acuti, penetrantes in os & corrodentes ipſum; & inceſſus Ventoſitatis ſpinae, eſt inceſſus doloris junctturarum.* Verumtamen *materia in dolore junctturarum eſt in carne, & in ventoſitate ſpinae eſt in oſſe, & ejus additio corrumpit oſſis partem unam poſt aliam. Dixerunt quidam, quod ſpina eſt ſpaſmus in toto corpore propter ulcus, & non affirmatur.* Haec ille. Profeſſus autem & de hac re, ſicut audiſti fuit Razes, licet diverſa, vel parum reſpondente ſententia. Ex Arabiſtarum vero ſchola, qui meminerint ejuſdem vitii, fuere Petrus ab Argillata: cujus etiam verba recitavimus; ac Nicolaus Florentinus, & Jo. à Vigo Genuenſis. E cultis vero ſcriptoribus fuerunt Jo. Langius, *l.* 2 *epiſt.* & Joan. Manardus, *lib.* 7. *epiſt.* 2. ſed omnes hi quidem aride ac jejune. Plenius e nuperis Joſephus Pandolphinus, vir à nobis ſaepe memoratus; neque praeter hos alii de hac re tradidere.

De quibus omnibus, quod ad inſtitutum modo ſermonem private pertinet, ſic equidem judico; Principem Avicennam in primis audiendum, nam Nicolaus & Joannes à Vico, atque alii, ſunt hunc praecipue ſequuti. Nec ſat video, an hi omnes rem ab experto tradiderint; quam vere ſi noviſſent, neceſſaria pleraque conſcripſiſſent: aut ſi ejuſmodi non fuit iſtorum praeceptio; vel mancam hanc & potiſſima parte defectam fatearis, oportet: ac deſcriptus à ſe affectus alius erit ab eo, quem nos conſcribimus. At Pandolphinus *Spinae ventoſitatem*, & *Paedarthrocacen*, unam eandemque rem fecit, quod nos equidem non ita facile volumus aſſeri: nimirum, quod non omnia conſentire, quae in utraque hypotheſi ſtatuuntur, apparent. Primum, quod non corrodentes per ſe humores *Paedarthrocacen* producunt, neque in hac aliqua corroſionis eſt forma, ſed corruptionis & ſyderationis. Deinde, quod Avicennae verbis in dolore praecipuo videtur affectus eſſentia conſtituta; ſic enim ait: Verumtamen, materia in dolore junctturarum eſt in carne, & in *Ventoſitate ſpinae* eſt in oſſe. Sic quidem ille de perdolente *Ventoſitate ſpinae*. At vero in *Paedarthrocace* nullus dolor eſt pungens, aut qualiſcunque alius, praeterquam ſub uno ulceris Abſceſſu:

Deprehenditur ergo falſi Pandolphinus, qui inſeparabilem ejuſmo-

juſmodi dolorem à pertractato morbo poſuit. Sed & Petrus ab Argillata *ſphaceliſmos* oſſium mediorum, à penitiſſimis *Abſceſſibus* cum carnium corruptione conjunctis, & penes communes cauſſas & affectus, quavis promiſcue aetate profectos, non dubitavit in ſingularem atque eximium *Spinae ventoſae* characterem, & cenſum, inferre; quod à nullo priorum ad quos attinuerat, eſt utique factum: à quo auctore prompta hercules conjectura mutuatum, atque imitatum, Joan. Januenſem opinari licet: qui vir *teredines oſſium* à *lue Venerea* procreatas, ad hunc *Spinae* morbum liberiore commento revocavit; vel hunc ad illas, confuſis affectus utriuſque rationibus: quando citra cariem malum hoc *ſpinae* definierit Princeps: ad cujus ſententiam, hac eadem de re, profeſſus eſt ipſe Vigonius plus ſcilicet Avicennae verbis accommodans res, quam verba rebus: ita ſcilicet corrupta, longo jam tempore, ſcribendi fides eſt & auctoritas. Sed nos ad primum ſermonem redeamus.

Dico igitur *Paedarthrocaces* morem non eſſe, qualis eſt arthritidis, aut ſi mavis doloris articulorum, quanquam oſſium junctiurae ſunt, quas nos poſuimus Abſceſſus ſedem. Sed neque hoc abſolute protulit Avicenna, ſed ait, & *inceſſus Ventoſitatis ſpinae eſt inceſſus doloris junctiurarum, verumtamen materia in dolore junctiurarum eſt in carne; & in Ventoſitate ſpinae eſt in oſſe: & ejus additio corrumpit oſſis partem unam poſt aliam, &c.* vel ut alter codex habet; *eſt ejus acceſſus, vel dilatio, vel progreſſio corrumpens.* Quibus verbis docemur diſcrimen ineuntis affectus, & progreſſi, ut incipientis quidem ſit corroſio fortaſſe levis & os tantummodo lambens; provecti vero corruptio ſit & Abſceſſus amplior.

Ex his omnibus non violenta tandem una ſuaſio naſcitur; qua credamus, vel alium eſſe plane ſpinae morbum, quam *Paedarthrocace* noſtra ſit: vel adverſus ſecuras & certas Pandolphini theſes, omnino plurimam eſſe nobis dubitandi anſam; ubi ſcilicet omni detrectato demonſtrandi conatu, noſtram opinionem non promoveamus in tanta verborum Avicennae parcitate; teſtimonii ſui obſcuritate; ac vulgatae interpretationis incomperta fidelitate. Ad extremum, ſenſus noſter & decretum eſt, ſi Veterum teſtimoniis & auctoritate certamus; non magis in *Paedarthrocace* definienda obſervaturos nos eſſe, quid Princeps Avicenna, quam

quam quid Razes, inter Arabas omnes Medicos experientiſſimus, atque aevo & uſu medendi conſummatiſſimus, profeſſus eſt; eo maxime audiendus, quia cum primis & optimis Graecis magiſtris mire conſentit ſic, ut in *Ventoſa* iſta *ſpina* excutienda, novi nihil in medium attuliſſe videatur, quam quod decreverint iidem.

Cap. XVI.

Differentiae.

Paedarthrocaces non uniformis alioquin, ut plerique morbi omnes, ſed plurimum à ſe ipſa diſſidentis, differentias haud quidem conſtitutivas, quae nullae ſunt, verum eas, quae modum immutant, hic nos exponemus: rejectis tamen iis, quae parum ad curationem faciunt, atque illis, quae ad hanc maxime ſpectant, amplexis. Has autem applicemus oportet ad ſubjectum, cui ſanitas & morbus natura inhaerent; aut ſubjectum ipſum non tam ſimpliciter, quam ſecundum modos & affectiones, quibus informatur, obſervabimus. Ex priori genere cum craſis & conſtitutio corporis, habitus, ac textura ſint: ſecundum haec ſingula diſcreveris hominem, qui ſuppoſitus eſt affectui. Sed multo fortaſſe certius definitiuſque pertinebit expendi aetatem; cujus firmitudine, aut imbecillitate, levius ad morbum alii, deterius alii ſe habent. Ex poſteriori genere, id eſt, ex modis, quibus affectum eſt corpus, prima differentiae ratio fuerit; ſi perfecte morbus inhaeſerit, &, penitiſſime illatus, haud multum curationi pateat: fixus inquam, aut inſito familiae charactere, aut Venerea contage; aut malo corporis habitu, quam cachexiam dicunt; aut ſi citra haec ſit affectus, & leviuſcule impreſſus.

Alterum differentiarum caput erit eorum; quae conſequuntur formam in ſubjecto. Ex his magnitudo, vel parvitas, multitudo vel paucitas, locus, motus, ac tempus eſt: ſecundum quas ſingulas circumſtantias, ac modos, vitium diſcreviſſe difficile non erit ei, qui diligenter ſingula percurret. Ad magnitudinem, ſpatium quoque pertinet; ſic Petrus ab Argillata poſuit *Paedarthrocaces* modos; alterius quidem totum oſſis ambi-

tum complexae, & ad medullam uſque progreſſae; alterius vero partem ingreſſae: at Nicolaus Florentinus aliam poſuit in ſummo verſantem; alteram profundius delapſam: Vidius vero ad alteram oſſis partem transgreſſam etiam fecit. Sed tu partitus ad ſummam fueris, vel latius patentem, vel finibus anguſtis concluſam.

Quod ſpectat ad tempus; hoc vel diſcretum pendes: ſic initium, aut incrementum, aut ſtatum, diſtingues; vel non diſcretum ſecundum has certas partes, ſed ſecundum abſolutiorem alium dimenſum capies, tum longitudo ſe offerret, aut brevitas. Ad quem ordinem accedit proxime diviſio motus, tarde procedentis, vel acute. De qua re ſic Razes ait; *& juxta modum acuitatis ipſius materiae, erit malitia & velocitas ulcerationis ipſius. Sed loci diſcernicula ſunt haec; nam aut ipſemet articulus affectus eſt, aut proximae partes oſſis; proceſſus, inquam, aut pars citerior, aut reliquae. Caeterum & articuli diſcernendi ſunt, namque vel artuum, vel partium mediarum malo tenentur. Equidem ad os malae ſupremum, & circa nodos pectoris, & coſtarum, carioſum hoc Apoſtematis genus curavi; ut inter alias memorata Biliopolae filia, &c.*

Succedit ordo tertius, qui cauſſarum eſt; quae ſicut oſtendimus internae ſunt ſemper; quarum quidem effectricibus, ante relatis, addere potes adfluxum atque congeſtum diviſim aut conjunctim, uti videbitur: materias vere diſtinguere poteris, vel pituitoſas & putres, ut Langio viſum eſt; vel ſanguineos ichores putres, quae noſtra opinio fuit; praeterea corrodentes aut corrumpentes, complexim aut ſeparatim: principio aut deinceps, prout caſus ſimul & opinio tua feret; item ſinceras, miſtas; craſſiores, tenuiores; coctiores, crudiores; dilutas, ſalſas, nitroſaſve; benignas, malignas; multas, paucas; adfluentes quotidie, vel ſine adfluxu vigentes.

Quarta denique ſeries eſt effectorum: ſecundum quam dixerit, ab oſſis primigenio, ſicut jam oſtendimus, Abſceſſu inductum in carnes ulcus latum, vel anguſtum; aequale vel inquale; purius aut putrius; ſimplex aut multiplex: & ad ſummam ſic aut aliter affectum, ut ulcus omne partiri conſuevit. Citra quod ulcus oſſis etiam eſſe corruptio non diuturna poteſt: ita ut pars una differentiae ſit; arthrocace carne contecta; pertuſa & hians altera.

Ad

Ad haec videris an morbus dolore vexat, an hujus expers eſt. Itemque num febrem invexit, aut ſecus: hancque vel perpetuam, vel intermittentem; hecticam aut putridam: maciem aut neutrum corporis ſtatum, &c. Hi tibi ſatis ex pluribus, qui nunc offeruntur, eſſe poterunt differentiarum modi.

Cap. XVII.

Symptomata, & Indicia.

EXpoſuimus in *Paedarthrocace* jam duos praeter naturam affectus; qui ſunt morbus & cauſſae. Tertio ſuperſunt Symptomata, quae nos variis morbi temporibus applicata, ſecundum haec eadem digeremus. Primum ea re notata, quod morbus hic longiſſimus eſt, ut qui oſſis intimi vitio continetur. Initio igitur tumor eſt globoſus, interdum preſſula rotunditate; indolens primordio, ante carnis exulceratum; dolens aliquantulum ab exulceratu: quae ulcuſcula duobus poſt menſibus, vel circiter adveniunt: atque haec quidem tempora ſunt initii atque incrementi, quibus temporibus per anguſta foramina, miſſo ſpecillo, contactum leviter vitio ſentitur os: mox, in ſtatu conſummatus, deprehenditur oſſis marcor & conſummata putredo. Cujus mador varie diffuſus in carnes vitiatas, eas in varios Abſceſſus & ulcera pertrahit; niſi tamen haec arte magiſtra praevertantur & aliqua tatione redimantur. Articulis, ut ante oſtendimus, infeſtum vitium eſt adeo, ut ignaris hominibus oſſis luxati ſpeciem praebeat; quapropter ad repoſitum capituli contrectata pars exaſperatur. Praeter haec aſſident & alia nonnulla, quae ſunt in omni carie promiſcua. Interdum febricula quaedam tenuis, & puſilla, corpus tenet. Interdum macies & cachexia, quae non minime verenda ſunt mala; praeſertim in cachecticis gracilibus, & male habitis impuberibus.

Succedunt hic ſigna, quae *Paedarthrocacen* ab *Arthritide* ac luxatione, ſimilibus plurimum affectionibus, ſecernant & ſeparent: de qua re ſcripſit haec aliqua Razes; *Dico Ventoſitas ſpinae eſt ad modum doloris, ſed materia in dolore articulorum erit in carne & muſculis: ſed in vitio* ſpinae, *haec materia erit in oſſe & par-*

te ejus: corrumpitur caro vicina ei, &, juxta modum acuitatis ipsius materiae, erit malitia & velocitas ulcerationis ipsius. De cognitione quoties videris articulum ingrossari cum durabilitate, non deficiet vitium, sicut deficit articulorum; sed quoties perdurat in dispositione ipsa, fiet acutius ambulando. Haec ille.

Ad quae nos subnectimus, & hasce alias notas vitii discretrices; Prima, *Paedarthrocace* familiaris est puerorum; unde primis à nobis nominata est ipsa. Secunda, quod post recurrentes variolarum, morbillorum, ceriorum, & achorum, lactuminis, ut dicunt, ac tineae, negatas imperfectasque repurgationes succedere solita sit. Tertia, quod os prius vitii vim sentiat, qua circumobducta caro. Quarta, quod cum artus impetere solenne sit huic vitio, maxime tamen articulos lacessit ac ferit. Quinta, quod malignam vim prae se fert; quam vix ulla Medici providentia, & sedulitas, venientem antevertere aut aggressam curare valeat. Taceo dolorem periosteae membranae punctorium, à qua specie dictam hanc *spinam* volunt, si placitum Avicennae sequaris.

Cap. XVIII.

Prognostica, & Judicia.

PRaeclare quidem enunciavit Hieronymus Fabricius in operum Chirurgicorum parte posteriore, qua curata sibi sunt ulcera cum osse corrupto; quod ejusmodi vitium inter maligna censetur, nihilque Medicos, etiamnum praestantes, tam mire fatigat, quam ossis una corruptio. Quod si dictum est de omni promiscue carie: quid de hac amabo te, quae prorsus intimos articulos, nerveasque partes, subdola & ineffabili quadam antipathia convellit? Insolens igitur si quod aliud, & infinite moleleſtum vitium, odiosum autem ideo, quod sua semper malignitate firmum, irritam omnem industriam & laborem hominis procurantis facit. Acerbum etiam atque atrox, quod non admodum multo tempore natos matribus abripit, quamquam hoc vere non tam ulceris quam cacochymiae culpa sit; enimvero vitium unumquodque ossis pernicioſum sua natura non est; sed quantum curatu longum, tantundem etiam tutum est; exemplo

plo autem esse potest Marylli puer à Gal. 7. *de anatom. aggress. cap.* 13. memoratus; cui puero ex ictu & prava curatione corruptum os pectoris, patulumque sic, ut viscera viserentur, sanatum excisione fuit. Si quod igitur periculum subest, vel ad partes, quibus contegitur, referendum est, vel ad causas, quae produxerunt, vel ad symptomata, quae sunt adjuncta: puta cachexiam, febriculam, maciem, &c. quae in *l. de congestu*, *cap. de praesagio*, sunt à me plenius exposita. Verum enimvero, quoniam articulos apprehendi conterique ab hoc uno monstratum est, ob id à mutilatione saepe non evadunt hi pueri: quin motus abolitionem aut depravationem, aut Ancylen plurimum incurrent hi, quibus penitissime propagatum est vitium.

Cap. XIX.

De Paedarthrocace, vel ementita, vel non consummata.

Antequam autem ad praeservationem nos accingamus, pauca de *ementita*, vel *non consummata*, *Paedarthrocace*, dicemus, occasione ex praecedente capite sumpta. Itaque ossis Absessus, circa articulum, perpessos fuisse pueros nonnullos novimus; quippe Thomas Androlus Barolita, atque alter nomine, non compertus, cujus os tibiae mediae tumore tentatum scalpro derasi, coram D. Ferrante Pagano, integerrimo domus Incurabilium gubernatore. Item Franciscus Cicero Aversanus ossium tumores perpessus, secundum anteriorem thoracem. Denique puella, quam curavimus, cum Aloysio Vita, auditore & observatore meo diligenti, ad D. Petri Majellae in plerisque corporis partibus. Verum enimvero, non est haec utique nostra *Paedarthrocace*, verum alia similis affectio. Quamquam si falleret observatio *Paedarthrocaces*, nihil alioquin in medicina perpetuum est, ut sapienter ab Aurelio Celso notatum est. Quoniam autem *Paedarthrocaces* memoravi solennes causas traduces parentum contages, & horum reliquias, variolas, & morbillos, libet nunc assumpti argumenti, & opinionis nostrae, confirmatione commemorare, id quod retulit sua expertus fide Paraeus; Plerisque hac lue tactis pueris, tam sterni & humerorum articu-

lationes, tum brachiorum epiphyſes & homoplatarum capitula corrupta & abroſa: quodque teſtatus eſt Alfarabius, vidiſſe ſe plures pueros, quibus juncturae fuerint Apoſtematibus correptae, ita ut ex his nonnulli genuum motum amiſerint, quam rem cavere non noverunt hi, qui curarunt D. M. Antonium, Excellentiſſimi Principis Maydenſium filium, qui ex his ecthymatibus, perperam expurgatis, Abſceſſus in cubitis perpeſſus, labefactata horum articulatione, intenſis ad unam figuram brachiis reſtitit.

Abſceſſus capitis ſubcutaneus poſt male purgatos, variolas, & morbillos, in puella quadrima, ad furcellae vicum obſervatus jam mihi & ſolerti Medico, Joanni Alphonſo Ferrillo.

Cap. XX.

De praeſervatione.

Paedarthrocace priuſquam exacte compleatur, jam tum ab eo tempore quo ſe prodit, operae pretium eſt anteverti: quod ſtet ſcilicet, ſi concepturiens, principio vitium & materia, quae ſubjicit incunabula, continuo diſſipetur medicamentis, tum internis, tum externis. Prioris generis, quae maxime ſint accommodata, atque praeſtantia; hactenus, qui tradiderit mihi compertus eſt nemo, ſed neque genus, atque aliquam iſtorum rationem attigit quiſpiam, quae mihi quidem aliquando meditanti viſa eſt illa, ſuperiore noſtra demonſtratione, credo, luculenter apparuit, affectum hunc initio foetibus humanis inſitum, propterea, quod cum principiis noſtrae formationis accedit. Jam vero, quamvis patrocinante natura, per plenos exanthematum ac variarum expurgationum Abſceſſus ſaepe finiri conſueverit; tamen non fit propterea, ut cum his levamentis eximatur perpetuo, materiae copioſioris manentibus adhuc ſeminariis, quae à puſillo pueri calore vinci nequiverint. Ob haec omnia, magno ac pertinaci labore, videtur opus, ut non ejecta primo naturae ſtudio labes, caeterum opera noſtra deleatur; huc igitur divina Paeonis intelligentia; huc Aeſculapii ars; huc omnis Cratevae ſupellex parata eſto.

Oſtenſum à nobis fuit *Paedarthrocaces* vitium, exoſtoſi Syphiliae

liae proximum: quapropter analogiſmo quodam uſi nos, pariter hanc, ut illam exſiccandam, tum ſenſili, tum per halitum diſcuſſili, ratione putamus. Sed ſudores à puberibus, aut bene firmis, non incommode quidem omnino; ab impuberibus vero ſuo modo ſuſtineri poſſunt; ab infirmis ac tenerioribus non item. Verum, quae non apparentem quidem oculis, ſed obſcurum exhibent exhauſtum, quae ab omnibus ferri atque accipi poſſunt, eſt tamen adhuc incertum, qualis iſtorum debeat eſſe ratio. Mihi perſcrutanti videtur illa commodiſſima, quae vivida quaedam, & inſita vi valeant emundare: nimirum, quae naturae vim non inferant, ſed familiaria quam maxime ſint. Jam autem ego dum materiem omnem medicinalem luſtro, & pervolvo triplicem; animalis plurimum per ſe ipſam commendabilis offertur; quippe quae noſtrae naturae, atque calori plurimum eſt conſentanea. Ex hac vero, quod genus ſit praeterquam Angues & Viperae? qui quemadmodum Joſephus Quercetanus, *in Pharmacopaea reſtituta*, notavit, hyeme tranſeunte, ac veris initio ſub terrae latebris, cum omnis parturit arbos, aethereum inde imbrem ac nectar, quod balſamum Chymici vocant, exhauriunt. Sed & Hieronymus Cardanus, ad Joannem Archiepiſcopum Sancti Andreae dyſpnoea laborantem, *arcanum* hoc *Viperarum*, quo necdum excogitatum eſt majus, aſſerit, quod phthiſicos & elephanticos, & lue Venerea quantumvis graviter laborantes, praeter omnem ſpem ad integram valetudinem perducit ſic, ut pingues eoſdem reddat, certis deploratorum & pluries obſervatis experimentis. Jam vero ubi inſtes, memorans nobis diverſam iſtorum ſortem; praeterquam oſtendi conſimilia ſanguinis inquinamenta agnoſcere genus hoc morborum univerſum: ad haec & cum Baldo Angelo Abbatio, *in l. de natura Viperae c.* 28. monſtrabimus carni viperinae peculiarem virtutem eſſe, corroborandi concoctricem facultatem, tertiae, quae in membris perficitur, coctionis; atqui vero tertiae coctionis vitium eſt *Paedarthrocace*; ſicut jam conſtitit: quare &c.

Reſtat nunc, ut *praeparandae Viperae modos* exponam; quorum genera ſunt carnes, jus, ſales ſeu cinis, eſſentia, de quibus omnibus & Quercetanus, & Abbatius, tradidere; ſelectiora nos aliqua deſcribemus. Joſeph. Quercetanus *in part.* 3. *lib. de Spagyrica medicamentorum praeparatione, cap.* 3. habet haec; *Menſe Junio*

cape

cape quatuor aut ſex Viperas, ex quibus & caudam & caput abjicies; cutem inteſtinaque detrahes: carnem vero, minutim praeciſam, indas cucurbitae vitreae, per tres aut quatuor dies, ut in calore balnei vaporoſi, vel fimi calidiſſimi ſudorem ipſarum pellas (cave tamen, ne fumi hujus aërem e Viperarum exhalatu vitiatum & venenoſum inſpires.) Quo facto ſuperfunde ſpiritus vini alcolizati, & Therebinthinati ſolutivi, ana, ut ſupernatet octo digitis, digerantur vaſe occluſo hermetice in balneo, vel fimo calidiſſimo, duodecim dierum ſpatio, donec tota caro Viperarum diſſolvatur in praedicto menſtruo: abjectis faecibus ſeparetur menſtruum in calore balnei, & fiet coagulum, cui denuo affunde ſpiritum vini caryophyllatum; fac circulentur in pellicano decem dierum ſpatio, & ſeparato menſtruo, remanebit caro Viperarum optime praeparata, & eſſenſificata: cui miſce, ſub blandum ignem, olei anethi, & cinnamomi, ana ſcrup. unum & ſemis, eſſentiae croci & margaritarum, an. ſcr. I ℈ cum mucagine gummi tragacanthi, finge pilulas: vel ſi vis cum pane triticeo arido, ac trito, more Veterum paſtillos. Hujus medicamemti exhibetur ſc. I ℈ ad lepram, peſtem, & ad omnes venenatos affectus.

Quod ſi tibi pretioſa, & ſubtilioris ignis arte conquiſita, *Viperae praeparatio* cordi non eſt; magis autem amatur communis placiti ratio: en Aëtius, *qui Tetrab. 4. ſerm. 1. cap. 97.* inter caeteros exactiſſime profeſſus eſt de Viperae ſalibus; hos in ſumma praedicat tales, ut nullus fere ſit morbus, quantumcunque deſperatus, qui non edometur hiſce ſalibus. Horum autem emendatiſſimam praeparationem apud Joſephum, *in opere Pharmacopeae reſtitutae*, leges. His exactis, cura te omni ſolvere non oportet: ſed hominem continenter in optima victus ratione conſervatum medicamentis lenibus; quae τὰ ἐνιαύσια, id eſt, in annum vocavit Alexander Trallianus, & Aëtius, *in curatione podagrae*, tueberis. Illud autem fuerit, vel *radicis rhapontici decoctum*, vel aliud quidlibet hujus generis; oblatis ſingulos in menſes theriaca vel theriacis paſtillis, quos dixi.

Haec quidem adverſus cauſſam antecedentem ſunt medicamenta; caeterum ad cauſſam, quam dicunt, conjunctam, & ad partem ſub initia extumeſcentem, opus eſt medicamentis exhaurientibus & abſumentibus, quae ἀποπινόμενα dixerunt Graeci. Sunt autem valenter attrahentia ſimul & diſcutientia, quae quidem ad hunc affectum abigendum, quo valentiora, eo laudatio-

datiora: debent autem ad pyrotica accedere, dummodo talia vere non sint: quare de genere dicto Chymico fuerint efficaciſſima; utpote quae penetrantia ſunt plurimum, atque ignea. Ad hunc igitur uſum puto commodum *ol. camphur.*, *ol. menthae*, *of. ſalis*, *ol. croci*, *ol. bryon.*, *ol. ſulph.*, *ol. calcis vividae*, *ol. coſti*, quod deſcriptum ad frigida Apoſtemata legimus, apud Diodorum Euchiontem, *l.* 2. *polychymiae* §. 5. quod.

℞. *Coſti unc.* 1.
Piperis,
Pyrethri,
Euphorb. an. drach. 1.
Caſtor. unc. 1.

Trita tenuiſſime diſſolve in *l.* ⊣ *ol. de liliis*, *vel laurino*, quod melius erit, vel *ol. de ſpica*, *&c.*

Haec niſi rem praeſtent; vel etiam niſi praeſtitura confidas; id quod efficaciſſimum proponere ſuper omnia poſſim, eſt *ignis actuoſus*, quod remedium equidem uſitatum in pleriſque comperi mirabile. Teſtis autem eſt mihi locuplex, inter multos, Auguſtinus Saulinus, Medicus Neapolitanus apprime doctus, qui, viſo non ſemel experimento, neceſſarium hoc praeſidium ſaepe praedicavit. Sed & cum Jo. Antonio Foglia, Medico conſummatiſſimo, & cumprimis celebri, collega, valentiſſimum hoc remedii genus inſtituimus exſequendum ad ulceroſam malleoli affectionem; qua cum ingenti tumore, tenuique febricula, diu laboraverat Thomas Adulcius, Fortunii Senenſis filius; qui longo demum labore reſtitutus eſt. Qua item cura vendicatus à ſphacelo fuit Joſephus Magnifici Thomae Florilli filius, ſex annos natus, quam alioquin exitu felicem operam; ut aliena facta corripere multis eſt proclive; pro maxime periculoſa vituperavit invidus quidam. Neque alia ſane ratione liberata fuit, à certa faciei mutilatione, filia Joannis à Gregorio, librarii compaginatoris; quam cum Joanne Dominico Comes, Medico vigilantiſſimo, curavi, ſecundum genam eodem Abſceſſu graviter tentatam. Referam autem, ſi patiatur anguſtia temporis, eos ōmnes quos certe plurimos, in Valetudinario, ſuae incolumitati reſtitui; quorum aliquot novit Joannes Baptiſta Caputus, Medicus humaniſſimus, ac rerum bonarum apprime ſtudioſus.

CAP. XXI.

Curatio.

CUrationis universale consilium, brevi definivit Petrus ab Argillata, *particula sui operis* alias memorata: cui, praeter communem totius corporis expurgationem, ac procurationem, visa est praecipua per Chirurgiam eradicatio vitii necessaria. *Ego enim*, ait, *jam totum unum focile brachii removi; & facta apertura totum focile erat putrefactum, & discoopertum carne, ab uno extremo ad aliud*: & pro isto *vide caput proprium, in primo lib. c. de corruptione ossis.* Haec ille. Nititur autem uno illo axiomate curatio Petri, quod omne alienum proprie dictum i. e. putre & corruptum, est auferendum primo; mox ulceris obductio procuranda. Verum ut hic rite finis obtineri possit, proponitur scopus non unus, sed multiplex, quotus ad unguem in universo cariei, seu teredinis, vitio spectandus à nobis est. Primus quidem ad procreandum callum; cujus rei meminit Gal. *l. 6. meth. med. c. 5.* Interea vero detrahenda est ossis portio cariosa propterea, quod non inutilis tantum, sed etiam noxia est, impedimentum adferens unitati. Praeterea providendum est, ne acres humores, aut paulatim in laborantem particulam contrahantur, aut aliunde confluant.

Triplex igitur est omnis scopus. *Primus*, quo prohibeatur, ne humor paulatim colligatur, vel ne influat ab ulcere. *Secundus*, quo detrahatur id, quod emortuum est. *Tertius*, quo callus provocetur. Quantum ad humorem pertinet, curandum in primis est, ne nimius contrahatur in corpore, & ne ille, qui jam contractus est, feratur ad partem infectam. Ne contrahatur efficiet accommodata victus ratio. Sed ne, qui contractus est, feratur ad affectum locum; ad hoc obtinendum singulariter competit sanguinis missio, aut purgatio. Jam vero is humor, qui continetur in morboso loco, ne vitiet diutius insidens, educendus est quoquo pacto licet. Sic ulcus exsiccandum est, ne ad os carne nudum dimanet sanies. His actis, exsiccandum est os emortuum: jamque si vitium summa ossis attigit, est scalpro deradendum, ut Celsus nos docuit *cit. loc.*

Si

Si vero profundius pervaſit, crebris per terebellum foraminibus eſt pertundendum, quae foramina tantum procedant, ut caries adaequetur; nec deſiſtendum ab exciſione (Celſus ait), niſi cum de ſana parte viſum fuerit extritum id omne, quod vitioſum erat; indicium autem hujus rei fuerit, quod os, quod nigrum & foraminoſum antea perſpiciebatur, album nunc, & ſolidum, oculis ſpectandum ſe offert. Si quod pingue inerit candenti ferramento eſt inurendum, donec abſumatur quicquid in Abſceſſu praeter naturam advertes: aut niſi permittatur ignis uſus, pyroticis paſtillis, ad hoc paratis, tranſigenda res eſt: de quorum delectu, praeparatione, uſu & adminiſtratione, Pandolphinum, & alios, de *anfractuoſo Ulcere* ſcribentes, legito.

Si vitium ad alteram oſſis partem penetravit, exſcindendum id eſt; quemadmodum ſe feciſſe perhibet Gal. *l.* 7. *de anatom. adminiſtr. cap.* 13. in puero Marylli; cui cum ex ictu & prava Medici curatione pectoris os corruptum appareret, praecidit totum, quod vitiatum erat. Id niſi fiat, hoc eſt, ſi quid corrupti relinquatur, cicatrix vitioſa & adhuc humida inducetur, & & ulcus ſentiet recidivam atque diruptum. Haec detectae cariei Curatio eſt. Caeterum ſi cutis integra eſt, ad figuram literae X concidenda, atque orae diducendae, ut ſpatium pateat, adhibendaque ferramenta, & omnis ad ſummam Chirurgia: quae cum nihil prorſus evariet à praeſcripta, eſt eadem exercenda.

His expeditis, mox oſſi exciſo porus inducendus reſtat, quod naturae relinquitur: tantum Medicus, qui eſt efficiendi ſocius, impedimentum adimere debet: quemadmodum explicate docuit Galenus, *antedicto methodi loco*. Id autem cum ſit duplex; excrementum tenue, & craſſum, ut 3. *meth.* 3. tenue quidem exſiccabit, craſſum abſterget. Quoniam autem os vehementiora ſuſtinet, utpote frigidum & ſiccum, ac ſenſus minimi; propterea vehementioribus eſt urgendum, ſive exſiccantibus, ſive detergentibus: ad quam rem probata ſunt auctore Galen. 2. *de compoſ. med. per loca c.* 16. & 17. medicamenta καταγματικὰ dicta, hoc eſt, ad fracturas accommodata. Praeterea ejuſdem Galeni teſtimonio, tradentis, *in l.* 3. *meth. c.* 2. & *in* 6. *meth. c.* 6. pulvis σαρκοτικὸς, id eſt, *carnis productivus*, qui conſtat *ex Iride, Ariſtol. farina Erui, farina Hordei, Thure*. Sed cum gignendus callus eſt; pulvis ex *Iride*, *Ariſtolochia*, *farina Erui*, maxime confe-

rent. Haec & Vidii, viri cuncta videntis, medicamentorum, & ſcoporum, ordinatio fuit.

Sed addam his pauca, quae Razes ad curationem praecepta reliquit. Minutio fiat primo de proximiori loco; illitio fiat cum eo, quod confortat locum & ſolidat particulam; purgetur corpus de ſuperfluitatibus calidis; generetur ſanguis humidus modicae acuitatis; ſuperponantur locis ſemper *Emplaſtra ad corroborandum*, ad prohibendam manationem ſuperfluitatis ad ea; & toto ſtudio infrigidetur locus, quoniam hoc regimine prohibitio fiet, quo non corrumpatur os, ſed remanebit in ipſa diſpoſitione per tempus longum abſque ulceratione. Quod ſi aperis illud cum ferro velociter, non de levi fit glutinatio ipſius, quoniam os aptum eſt ad corruptionem, & jam corrupta eſt pars ipſius; & haec non glutinabitur, niſi extrahatur os & totum id, quod fuerat corruptum; ex corruptione ipſius oſſis, vel alterius, difficilis erit ſanatio ipſius. Quando igitur eſt extrahendum os, noli dimittere, quod non cuſtodiatur de corruptione oſſis alterius cum rebus confortativis, infrigidativis, & prohibitivis.

Haec ille: quibus nulla cum ambiguitate propoſitis, conſtitutum ab ipſo vides, ad primum hujus vitii coalitum frigidis & repellentibus medicamentis non abſtinendum; quam rem tamen non parum à ratione diſſentaneam experieris, ſi perpenderis mecum aliquot contra ſuadentia capita, quae ſunt; primum, quod hujus generis Abſceſſus calidus non apparet, & quod per longum congeſtum procreatas, longiſſimus item & contumaciſſimus eſt affectus; & quod oſſi, articulis, perioſteae membranae, nerveiſque particulis, incumbit. Quae quidem adſtruxi negans, referendum ad calidos Abſceſſum: caeterum eo conceſſo, quod humor, opifex mali, praecalidus fit, neque videtur continuo refrigerandum ad reprimendum, natura ſpectata frigida partis, quae concepit Abſceſſum, atque adeo ad articulos, partes alioqui corporis debiliſſimas, minime tutum eſt uti repellentibus, ne fortaſſe puſillus eorum calor juguletur: quae cauſſa fuit tanti apud Gabrielem Fallopium, ut *l. de tumor.* generalem hanc normam atque exceptionem poſuerit inter decem leges, repulſum interdicentes. Quae dixi jam, oſtendens incommodum repellentium uſum in hiſce tumoribus. Caeterum enim circa comprehenſae noxae teſtationem, neque etiam ſuccedere quaquam repulſus poteſt ſuper Abſceſſibus

à con-

à congestu; in quibus, ut ostendi, cum alibili materia mista superfluitas, per ossis intimos, & medicamentis frigidis inaccessos, meatus insinuatur. Quae autem ad congestile alimentum, aut alimentarium congestum repulsus sit forma? nimirum inscita, nisi prorsus hallucinor, & inanis. Itaque jam, nulla contra *Paedarthrocaces* initia repulsus vi constante, reliquum est, ut ad inanitionem per intrinsecus avertentes, perque resorbentes, extrinsecus alias à nobis memoratas medelas confugium sit solum. Taceo quod affectus proprium est, corrupti habitus homines lacessere, itemque corruptus est humor, qui externas sub hoc Abscessu partes coinquinat: quae fuse nos in superioribus libri sermonibus demonstravimus singula. Jam autem quid de Raze statuemus? profecto nihil praeterquam, quod honestum simul & scite prolatum sit; quapropter objecta ego sic brevi judico depellenda, & quod sublato prius cacochymiae fomento, & quod, cum roborantibus mista, materia frigida leviter utendum censuerit eo consilio, ut à nimio succorum acrium, atque effervescentium, incursu tueretur obnoxiam magno malo particulam: caeterum neque perfectam & absolutam *Paedarthrocaces* nostrae notitiam huic homini fuisse, credi fas est, quando neque Avicennae cognitam admodum ejusdem Abscessus ideam, nobis ostendentibus approbasti.

Universae nostrae demonstrationis Epilogus & recognitio.

SIC *Paedarthrocaces* enarrationem exegimus: sic paradoxon ostendimus non paradoxon. Porro *Ventositatem spinae* reliquimus Barbaris, Arabibus, & hisce populis, quibus est hoc mali fortassis *endemion*; apud nostros equidem incertus sum, an aliquando se prodiderit ejusmodi vitium, nisi fortasse quantum vulgaris ossis Teredinis, aut Abscessus à veteribus Graecis cogniti, speciem habet: longe autem alia res est *Abscessus ossis ad articulos*, *pueris* nascens, quam rem tamen Pandolphinus cum *Ventosa spina* confudit; hac una re potissimum arguendus, quod gratis & inconsulo (pace sit hominis dictum) plurimam doloris acerbitatem imputat huic Abscessui; qui nullum observatione nostra longa dolorem adfert, praeterquam ubi perfectus & consummatus marcor ossis, putrido carnes adhaesu, paulatim fistulaverit:

ante enim hoc tempus, ut moleſtus ſit tumor, qui ſenſim ac nulla cum inflammatione, quae congeſtus eſt conditio, accedit? Poſthaec autem temere, quem premit, quem non premit. Unde autem, & quo pacto dolor incommodet oſſi nil ſentienti, quod proprium hujus Abſceſſus eſt ſubjectum? Quod enim iſti homines à perioſtea membrana vitium ad os deducunt; contra nos labem ab oſſe primitus labefacto ad ſuum amiculum & ad carnem derivamus. Jam autem, quid fecerit, ut hic homo doctus alioqui traduci ſe ſiverit, ejuſmodi res inſinuans? haud equidem affirmare poſſum; praeterquam, quod fortaſſe ſibi viſus eſt inquilinum ſuae genti malum, felicius accommodaturus ad *Ventoſitatem ſpinae* Barbarorum privatam, quam ad communem oſſium Abſceſſum à Graecis relatum. Attamen Vir eruditus non vidit, quod apprime pervidendum erat, rem hercle momenti maximi, hoc eſt, neque loquutum Avicennam de pueris, quorum proprius hic morbus eſt; neque etiam advertit minime cohaerentem cum oſſis Abſceſſu, ſeu certe velit carnis tubere congeſtili, dolorem; quid enim ſi doloris expertes iſtas affectiones alii, qui nos ſumus, in dies obſervent? Itaque nos rem à falſa plurimorum opinione vindicavimus; lucem & Graecis & Arabibus attulimus; quae ſejungenda fuerant, ſejunximus, quaeque conjungenda, conjunximus; quae communia & quae propria debuerant ab omnibus credi, diſcrevimus; dumque naturam rei docuimus, proprium & peculiare nomen adinvenimus; quapropter & notionem, & definitionem, & genus, & differentias, & cauſſas omnes, & ſymptomata, & affectus ſedem, & alia pleraque, diſtinximus; contra quam Piceno viro placitum audiſti. Atqui nos ſuaſione non alia, quam evidentiae & longae circa morbum adverſionis adminiculis, rem oſtendimus. Sic noſtra, quaeſo tantum, ex veritate exiſtimant, quicunque ſunt judicaturi. Sic à recepta prius à multis opinione (quod fit interdum) trahi ſe non ſinant. Quamquam equidem confido futuros etiam, qui ſtabilibus potius rerum ideis, quam opinioni plurimum hominum aut auctoritati credant. Interea nos brevi commentariolo capita diſputationis univerſae profeſſi, judicium Doctorum Virorum attendimus: nam hoc fortaſſe ſuffragatorium & ſecundum experti; & theorematis illuſtriorem, & obſervationibus, hiſtoriis, therapeuticis

ticis inſtrumentis, locupletiorem noſtram hanc commentationem, Deo dante, recudemus.

Mortuus autem eſt hoc malo, vel certe commortuus, annum circiter quadrageſimum natus, homo melancholicus, & cachectica decumbens aeger, in Valetudinarii noſtri lectis; cui laeva manus excreverat infantis cujuſpiam capitis inſtar; in quam manum, ſua per ſe ſponte diruptam, immiſſa noſtra mile (volſellam dicunt) ſedula indagine perſentita ſunt metacarpi oſſa, rupis praeruptae modo aſpera & confragoſa: pertulerat autem Tumorem homo miſer à parvo primum initio majoribus ſubinde momentis exauctum, tertium jam in annum, ſolicitante dolore perpetuo; caeterum huic lenis ſuperficies fuerat, & colore plumbeo, à quo non diſſentiebat alioquin aegroti facies; tuberoſae autem hujus manus faciem repraeſentare tibi, aeri inciſam, voluimus.

Potuerat autem comparari tumor hic cum Tubere teſtudinaceo pedis, cujus Iconem miſit ad me Clar. Vir. M. Rupertus Boeslerus, Archiater Norimbergenſis, niſi quod in hoc oſſis non ſubſtitit vitium.

FINIS.

DE

DE GIBBIS, VALGIS, VARIS,

ATQUE ALIIS AB INTERNA VI VARIE LUXATIS;

LIBER UNUS,

Qui est, de selectis Abscessibus, Sextus.

EODEM AUCTORE SEVERINO.

PRAEFATIO

DE

PERFECTA HIPPOCRATIS DOCTRINA,

Deque nostra secundum hunc Auctorem instituta disputatione.

INter omnes homines, qui quasi divinitus instituti, singulari quadam, & excellenti ratione Medicinam exercuerunt, Hippocrati fortuna contulit summam attingendae praestantiae felicitatem. Nimirum ad omnes sciendi numeros, quid homini non largitum est? aut quid omnino desideratum? principio enim insita ferme sibi ad comparandam eam scientiam primordia: qui Asclepiadarum genere natus, maternam quidem originem ad Herculem Alexicacum; paternam ad Aesculapium, retulit. Vide autem, quam longa serie ductus ab utrisque: nam ab altero quidem vigesimum ab altero decimumnonum se numerabat. Porro Aesculapius Apollinis, primi Medicinae conditoris, filius, ex Arsinoë genuit Machaonem & Podalyrium, Medicos bello Trojano clarissimos. His successit Nebrus; cui Sostratus; cui Theodorus; cui Hippolochus; cui Cleomitadas; cui Gnosi-

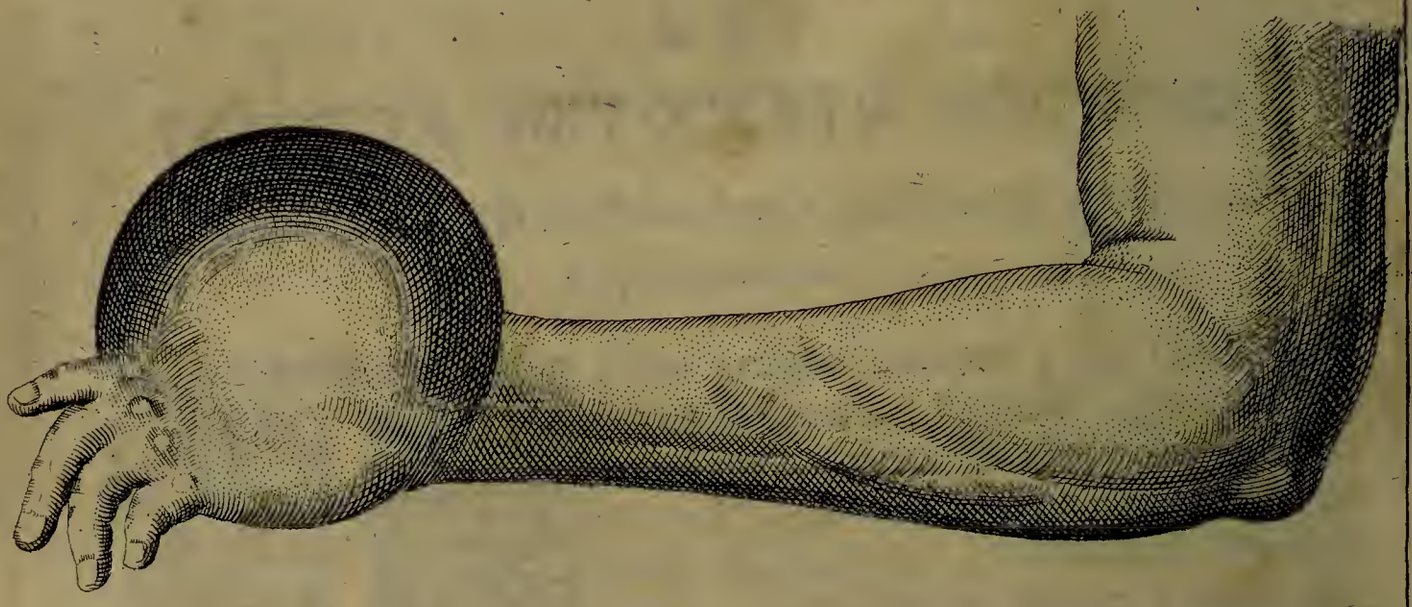

Gnosidicus; hujus filius fuit Hippocrates primus, qui scripsit libros de articulis, ac de fracturis. Hic genuit Heraclidem, Hippocratis Coi, genere Dorienſis, patrem; quem Coum Hippocratem ab ineunte aetate Medicinae operam dediſſe, ac praeclara ſatis indole fuiſſe ſuadetur, tum ea gentis ſucceſſione, tum luculenta ratione, quae eſt; Aſclepiadas omnes, Medicorum filios antiquitus appellari conſuetos: quos etiam Galenus, *anatomicarum aggreſſionum tertio*, πεπαιδευμένους, id eſt, à pueris eruditos teſtatus eſt. Quibus autem, quaeſo te, Magiſtris noſter Hippocrates eductus à parvulo fuit? patre, inquam, Heraclide, ac primo Hippocrate avo; quorum utrorumque ſua, inter Hippocratis commentarios, leguntur immortalia monumenta. Praeter quos Doctores, & ſub Erodico Selymbriano Medicinam didicit; ſed in Philoſophia Democritum Abderitam; in Oratoria vero Gorgiam Leontinum, primum ipſum artis, ut plerique volunt, auctorem, aut incomparabilem certe Profeſſorem, audivit. Acceſſit etiam, ad optatiſſima diſciplinae vota, loci commoditas, in quo inſtitueretur. In Graecia, inquam, bonarum artium *emporio*, campoque foecundiſſimo; & in conventu diſcentium frequentiſſimo; florentibus tum maxime tribus ſectis, Cnidia, Rhodia, Coa: in qua omnium optima, & praecipua profeſſus eſt, lectiſſimus tum inter omnes ſpectatae Medicinae floſculus & ocellus. His igitur Praeceptoribus aſſuetus, hac doctrina primis ab annis imbutus, atque ea, quam equidem adumbravi, ratione exercitus, qua non εὐφυείᾳ, id eſt, quibus non moribus generoſis ornatum credideris noſtrum Hippocratem? Galeni legitur *in lib.* quod ſi quis optimus Medicus, idem eſt & Philoſophus: apparebit ſane, Virum illum uno artis ſtudio, atque incredibili contemplationis jucunditate, nullam aut divitiarum, aut primi inter cives aſſeſſus, & facultatis; aut apud ſummos Reges gratiae, aut denique in vita commoditatis, aut voluptatis, rationem habuiſſe; ſed temperantiam, juſtitiam, caeteraſque ſe mutuo complectentes virtutes ſanctiſſime coluiſſe; quibus alioquin excluſis, Medici quidem non ſunt Medici, ſed venefici; non fine artis utentes, ſed abutentes. Praeterea, laborem amice ſic amplexus eſt, ſic dies ac noctes cum induſtria mire conjunctos, pro ſe ſuaque arte perpetuo perficiendis; ut nedum Cranonem ac Thaſum, omnemque Grae-

ciae regionem peragrarit, ſed & Aſiam, Europamque omnem, ad uſque frigidiſſimos Scythas, & incultiſſimas nationes, penetrare ne fuerit quidem ſibi taedioſum aut difficile, ut aërum, aquarum, & locorum, proprietatem, & à variis horum affectionibus naſcentes morbos, explorate cognoſceret, hanc aliis ſcientiam rite traditurus: quo ſciendi ſtudio non, ut multi conſuerunt, cum longo annorum acceſſu defunctus eſt; ſed ad ultimam uſque ſenectutem medicae perfectioni ſtuduit, ut ejuſdem epiſtolae nos certos fecerunt. Ita jam conſtat ea, quae Medicis aliis habenda praeceperat Medicinae Parens, *in lege*, jam à ſe principio conſtituta; eundem ipſum, velut optimum legislatorem, & probatiſſimum ſuorum omnium aſſeclarum exemplar, obtinuiſſe; atque etiam cum auctario, naturam, inquam, ad optima accommodatam; exactam à puero inſtitutionem, praeceptionem ſingularem, locum ad ſtudia mirifice facientem, ſedulam induſtriam, pleniſſimam exercitationem & complementum omnium, ad multos populos peregrinationem. Quibus omnibus factum eſt, ut unus homo comprehenderit, conſcripſeritque ea, quae, poſteriorum ſuorum laudatiſſimus, Galenus admirari tantum & explicando dilatare, non ſuperare diligentia, cunctaque ſua demonſtrandi peritia, valuerit; ut neque alii, qui ſucceſſerunt omnes: quippe poſt aliis erunt in annis. Nam, quis naturam hominis & hujus momenta? quis aſſiduos facultatum ſuarum omnium motus? cum clandeſtinis item morbi concurſibus, ſic rimetur & aſſequatur? ut videat, quae ſint, quae fuerint, quae mox ventura trahantur. Porro Lyncis & Argi oculi tanti non eſſent, ut his intime diſpiciendis facere ſatis poſſent. Atqui mirus Hippocrates Perdiccam Macedonum Regem, qui tabe laborare putabatur, certis affecti corporis indiciis, inſano Philae paternae pellicis amore languentem deprehendit; quod à nullo, nec ab Euryphonte quidem, Medico clariſſimo, fuerat adverſum; qui idem Hippocrates, & prudenti conjectatione peſtem in Attica graſſaturam praeſagiens, tum civitatum, tum diſcipulorum, curam geſſit, quo minus à lue corriperentur. Taceo quot aut quales praedictiones à ſe jam editae, ſuis e commentariis apparent: quae nos inter caetera condocefaciunt, ipſum naturae conſultum & fidum interpretem; ipſum, cui beata ſorte contigerit, naturam admolientem, mortalium oculis inadſpectabilem, ſpectaſſe,

atque

atque arcana ſua docentem, à nullis auditam, audiſſe: quae cauſſae fuerunt, ut (quod rectiſſime Macrobius de illo praedicavit) nunquam aut falli, aut alios fallere, potuerit homo felix: non falſus, inquam, aut fallax cuncta tradendo, quae pertinent ad rerum ac ſubjectorum corporum naturam intelligendam; ad morborum differentias diſcernendas; ad praeſidiorum indicationes inveniendas; ad recte curandum, ad praeſervandum; ad corpus omnino, ſive in integra, ſive in adverſa valetudine tuendum, ſecundum ſingularem ſuam craſin, conſtitutionem, habitum, aetatem, affectiones denique ſingulas; & quae non alia accidentia? ſic enim Hippocrates abſolutus eſt, ut nemo appareat illo ſuperior, ſiquidem obſervatorem nactus ſit in ſua doctrina non leviter exercitatum.

Hujus ergo Viri ſic libenter quidem à me, ſed perfunctorie deſcripti, dum pleraque obſervo in his Abſceſſibus, quos jam propoſui pertractandis, ſe *Gibberum*, & *interna vi luxatorum*, offert familia: quod argumentum, ut à primo quidem Hippocrate pro re plurimum neceſſaria, non uno loco traditum & enarratum fuit: ita per noſtros omnes, quaſi tenuis momenti res, ignave praetermiſſum eſt & neglectum. Hi vero mihi videntur Abſceſſus, & hi luxatus, digni, qui non vulgari, ſed accurata plurimum adverſione pendantur; in quibus, tacito morbi defluxu, & abditis collectionibus, in minime delinquentibus alioqui pueris, impuberibus puberibuſque, fundamentum & baſis corporis, quae ſpina dorſi eſt; itemque teſtudo pectoris, caloris vividi promptuarium, ſolidiſſima ſua ſyſtaſi pervellantur ac pervertantur. Quod ſi mirabile quidem tibi videtur, adhuc mirabilius eſt, quod certis corporum habitibus, conformationibus, aetatibus, gentibus, familiis, locis, privatis etiam cauſſis & affectibus, conſentientes adveniunt hae oſſium emotiones; quas ipſas interdum natura praevalens, interdum ars corrigit, interdum neutra quantumcumque laboret, emendare valet: ſic varie ſcilicet implicitum obicibus, ac ſubjectis corporum habitudinibus, eſt negotium: quae ſingula praeterquam ſedulus rerum aeſtimator (phyſicum appellavit Hippocr. *libro de ſterilibus*) aſſequi & comprehendere non poſſit; quippe non tam, quid agas, quam quomodo, & in quibus, adverti oportet. Neque tam morbum ipſum curare nos

exigimur, quam occurri cauſſis: quae ſicut vitium produxere, ſic etiam plerumque fovere ſunt comparatae. Utinam igitur, ut multiplex, ut grave, & Hippocraticum, ut difficile, atque aliis intentum eſt hoc argumentum: ita liceat aliquando nobis, vel omnes, vel harum maximas expedire difficultates, quae vel doctis, & magnis viris, negotium exhiberent. Sed tamen huc nos aliquam operam navabimus, & quantum virili noſtrae portioni conceditur, aliquid in hac re fructus adferemus: ſin minus frangemus hanc glaciem nos, atque excitabimus ad extremum ſolertiores, ut ſpartam hanc ipſi ſubtilius elaborent; dum interea nos, qui parum ingenio valemus, paucoque ad contemplandum otio fruimur, haec qualiacunque ſint, pro rudimento, aut mavis irritamento, damus.

Cap. I.

De Gibberis, proprio ſubjecto, multiplicibus modis, appellationibus, definitione.

FIT *Gibber* ab Abſceſſu, nedum communiter ſed & proprie, dicto; quemadmodum ſuo, poſt haec, loco monſtrabimus; quapropter & hoc genus Abſceſſus accommodate capiet commentarius hic noſter: principium autem id habeat diſputatio. Natura, quae homini coeleſtis ſuae originis indagatori ſublimes vultus, & ad ſydera ſublatos cum reſpondente in rectum, ſed flexili corpore praeſtituerat, architectata eſt ſpinam, id eſt, verticulatis oſſibus & cardinis modo inſtructis, in longum actam compaginem, quae ſic corpus ſuſtentat, ut catena navem. Hujus autem ipſius omnes nodos atque teſſellas, qui tum cervici, tum dorſo lumbiſque diſcreti ſunt, extrinſecus ligamentorum aponeuroſi firma, e pericranio derivata, & à prima cervicis vertebra ad inferas uſque producta, conveſtiit atque contegit: cui ſuccum quemdam pinguem lentumque, vertibulorum motui conſervando commodaturum, perpetuo ſubdidit. Cui naturali linimento, poſtea temporis, commiſta inertis viſcida pituita, quae confertim e ſuperioribus demiſſa irruit. Nedum quidem ductus nervorum, qui per oſſeas illas coagmentationes exiliunt, ſed etiam ipſarum vincula, quae modo dixi, diſtendit

dit ita, ut saepe sua de sede revellat; ac nunc uno quidem situ, nunc alio, contorqueat: quarum eversionum modos tres fecere, tum primus Hippoc. *in lib. de artic. com.* 3. *particula* 1. 2. 7. 22. 68. tum Galen. *ibidem*, ac *libro* 4. *de locis affectis c.* 3.

Una situs perversio est extrorsum, cum vertebrae recedentes ab aequalitate laterum, in medium ipsorum abscedentes, & se coaptantes in unum quasi turbinant conum. Haec κύφωσις, & κύρτωσις: homines vero his affecti ὑβοὶ, ἢ κυφοὶ, Graece dicuntur: affectionem vero *Gibber*, corpus vero *luxum* & *gibberosum* dicere consueverunt Latini. Alter modus est introrsum, qui fit, cum, à naturali rectitudine in hunc situm, rapta spondylia simam & velut infossam dorsi partem relinquunt; *lordosis* haec à primoribus Magistris; *divaricatio* vero & *repanditas* à nostris est nominata. Tertius est ad spinae latera conflexus, tum dextrum, tum sinistrum, quem Graecia *Scoliosis*, *Obstipitatis* vero nomine Latium, extulit. Est autem sic dicta, quod scolion, id est, lumbricum terrae reptantem refert spirarum similitudine. Refert enim Hieronymus Cardanus, *in commentario de caussis, signis, & locis morborum, parte* 3. §. 16. id quod etiam obtigit mihi, visam sibi puellam flexa ita spina, ut S literam referret. Quam rem equidem adjeci libentius, ut veram hanc distortionis ideam cognoscat quisque; enimvero simplicem ad latus spinae flexuram creditam à Medicorum vulgo video *Scoliosin:* quamquam multifariam flexuosam, praecipuam inter omnes fortasse fecerunt antiqui.

Adverti *Gibber* extrorsum frequentissime fieri, non infrequenter etiam ad latera; verum ad anteriora, per multum insolens est auctore Hieronymo Fabricio: eam ob caussam scilicet, quod anterius inter binas vertebras interjecta cartilago multa non potest non facere, quin impulsus omnis spinae retrudatur, id quod in aliis situs inversionibus non accidit. Illud enim animadverto necessarium, quod cavo partis unius respondeat oportet connexum alterius adversae; id est, cum *gibberus* sit thorax posticus, cavus erit anticus: & contra, si dorsi sit cavitas, pectoris tuber erit. Sic quoque cum cavitas in altero latere facta fuerit, continuo in adverso respondebit tuber, quamquam non ita luculentum hoc, ut in prioribus, nisi magna lateris facta fuerit divaricatio.

His ſic expoſitis, quae ſit natura *gibberis* apparet: eſt autem, Hieronymo Mercuriali definitore, morbus, tum in ſitu, tum in figura, non ſolum rectitudinem corporis depravans, verum & flexionem ad poſteriora ſaltem non parum impediens. Praeter haec eſt imperfecta ſitus emotio, ſub qua, juncturae madefactis laxatiſque vinculis, diducuntur & hiant, tantummodo ſervata rectitudine. Galenus primus hanc invexit σεῖσιν appellatam; quae laxatio & abductio quaedam eſt, ſpatio latiore relicto vertibulorum; cui vitio pueri privatim, ob nervorum mollitudinem; ſunt obnoxii.

His appellationibus, Antonius Muſa Braſavolus privatum hunc *Gibberum* aphoriſmum interpretatus, addidit & aliam quampiam late patentem ſic, ut cunctis praeter ſpinam membris fecerit communem. Uſus autem eſt & auctoritate vulgi, qui, flexam & tortuoſuam quamcunque rem ac figuram, gibbam appellare conſuevit: quem ego nominis uſum eo libentius memoravi, quo conſtet etiam mihi licuiſſe, ut ad *valgos* & *varos*, & ad ejuſmodi luxatus omnes conſentaneum fecerim, & affinem. Ad hunc ad antica ſimul & poſtica *gibbos* poſuit idem compoſita ſcilicet ratione.

Cap. II.

Exactiora & definitiora gibboſis diſcernicula.

HI generalis quidem ſunt *Gibberum* ſpinae modi: caeterum ſunt & alii ſpeciales; quorum hi quidem ſecundum partes corporis ſunt. Aliud enim eſt *Gibber* cervicis, aut thoracis; hoc ſub ſepto tranſverſo, hoc infra ſeptum: quoddam in lumbis, quoddam infra ipſos: quod unam tantum vertebram emovit, quodve plures & paucas, quodve plurimas. Si perquiſiveris aetates, *gibboſin* incurrunt aut impuberes, aut adulti grandioreſque: ſed ſpectatis cauſſis, alii *Gibbi* ex ictu, alii ex tuberculo: quae tubercula calidiora, frigidiora; mitia, coctiora; dura, crudiora; vel in cervice conſtiterunt, vel in thorace, vel in lumbis, atque etiam inferius: ſingulorum enim ſua ſunt effecta; atque ſecundum haec, aliud *Gibber* primae, vel, ut aliis placet, ſecun-

cundae vertebrae cervicis, mentum apprimit ad pectus; aliud majorem spiritus difficultatem, aliud minorem parit: de qua nos re in parte prognostica. Addidit his Hieronymus Cardanus, *in lib. de caussis, signis & locis morborum, loco ante memorato*, *Gibbosin* ex materia sensim influente: quam sane caussam non exposuerat Galenus, observatam alioquin à nobis, in filio Illustr. Baronis Pascuarole.

Ad haec evadunt alii lente *gibbi*, consuetudine, scilicet, decumbendi atque flectendi; alii semel simulque ex irruente affatim humoris copia, validaque vi tuberculi. Alia spinae emotio ex ambabus partibus; alia ex alterutra. Nonnulla cum nervi sentientis atque moventis laesione; nonnulla sine nervi laesione: de qua re Cardanus, *ante dicto loco*. Aliqua subito jugulans & funesta, quae speciem unam anginae facit; alia non funesta: quaedam solvitur, quaedam non solvitur: cum autem solvitur, interdum judicatur metastasi, id est, per transpositum acuti morbi, puta phrenitidis; qualem eveniſſe coco cuidam auctor est Hippocrates, *in libr. 5 epidemiorum particula* 22. Interdum est per sympathiam, ut si pus demittatur ad ilia, inguina, coxas; & hic suppuratio nova suscitetur. Postremo, *Gibber* omne vel omnino praeter naturam evenit, qualia sunt ante dicta; vel aliquo pacto secundum naturam est, qualia sunt senibus, proceri praesertim corporis.

Cap. III.

De Caussis.

SIngulae distractiones illae dorsi communes quidem saepe, sed privatas etiam agnoscunt *caussas*. Communes quidem externae sunt, id est, quodcunque grave, durumque corpus quassat, allidit, percutit: quarum caussarum Hippocrates, *in dicta parte libri de articulis*, explicate meminit; itemque Galenus *in commentario*. Plurimum autem hae caussae vertebras ad interiora compellunt; qualis unus est casus, de sinuata in vesicam spina, à Galeno narratus, *l. 6. de locis affect. cap.* 4.

Hae quidem manifestae, sed multo digniores relatu sunt caecae caussae, de quibus quidem mox audies, si simul approbes referri modos,

modos, quibus hi, qui jam perſtabant in ſua ſede modi, depravantur. Hi, Galeno teſte, *in* 3. *de loc. affect.* cauſſae ſunt & ſpaſmi communes; quae ſunt ſiccitas & plenitudo. Siccitatis & ſqualloris primus meminit Galenus, *in l.* 2. *de cauſſ. pulſuum c.* 11. cui addidit & frigus immodicum, à quo ceu gelu convulſiva intentio eſt. Sed & inaequalis intemperies, eodem auctore, diſtorquere potens eſt cenſenda. Siccitas in ardente potiſſimum febre viſitur, cujus febris vi arefacta vincula vertebrarum has in anteriora pertrahunt, ut & cervicis interdum; illud affirmante Hippocr. *in. l.* 4. *aph.* 34. quod eſt; *ſi à febre detento collum pervertatur & cibum devorare vix ipſe poſſit, ſine ullo tumore, letale:* porro mens eſt Hippocratis colli vertebrarum aeſtu febris diſtractarum comminiſci: ſic contractione & ariditate abſtrahuntur fibrae ligamentorum, & quae has ſequuntur oſſea verticilla. Ex adverſo, plenitudo ac diſtentia multa ſaepius etiam diſtortiones parit: itaque inflammationes & ſcirrhi; Abſceſſus & crudorum quorumdam generatio Tuberculorum; breviter omnes praeter naturam tumores; vicinas partes ad ſe retrahere valent: res hercle veteribus Medicis difficillima inveſtigatu: quae verba ſunt Galeni, *libr. de cauſſis pulſ.* & *libr. de locis affect. citato.*

Jam autem ubi monſtravi cauſſas internas, externaſque, ſeparatim in luxandas ſpinae vertebras influentes, tu nunc intellige & utraſque poſſe ſibimet ad invicem conſentire. Nempe vis procatarctica, forinſecus impulſu facto, vertebram adurget in anteriora; interior vero, quae plenitudo eſt, diſtendendo; ſiccitas contrahendo, eo verſum etiam adducit. At vero cum *emproſtocyphoſin*, id eſt, *ad anteriorem gibboſin* externa cauſſa valeat, an ad *opiſtocyphoſin*, id eſt, *ad exteriorem gibboſin*, quidquam operetur? Hoc quidem ſummatim inſpicienti haudquaquam videbitur poſſe fieri: quando vis exterior tanta non eſt, quae, citra corruptionem animantis, vertebras, & vincula, foras abſtrahere queat, *gibber* in ſpina relinquens. Sed enim praeter id, quod docet Hippocrates, *in* 3. *de artic. ſententia* 19. etiam vero cognoſcetur, idem ut eveniat, facile. Nimirum homine de ſublimi loco in ſcapulas coxaſque lapſo, vertebrae perplures in poſteriora non difficulter exerentur, non in anguſtum, inquam, adductae, ſed in ambitum ſinuatae; praeſertim vero, ſi conferat

rat ad haec accommodata interna cauſſa: rationem ejus rei docente Galen. *initio* 3. *de art.*, quem Hollerius in ſcholio ſequitur, hanc.

Vertebrarum quidem oſſa per ſe, neque pervertuntur à tuberculis neque trahuntur, ſed primum vitium fit in iis corporibus, quibus vertebrae alligantur. Igitur, ubi ad vertebras tuberculum oritur, ac tum in tumorem aſſurgit atque augetur: ab interiori, ſive priori parte (utroque enim vocabulo licet uti) neceſſe eſt, ut tuberculum ſequantur ligamenta, atque haec rurſus vertebrae. Itaque ſi in una parte duntaxat tuberculum oriatur, ubi haec in interiorem trahatur, in priorem partem ſpina convertetur. Sed ſi in duabus, ubi aliqua interjecta ſit inviolata, *gibba* evadet: utroque enim tuberculo adjunctam vertebram trahente, quae in medio ſunt, à poſteriori parte *gibbae* fient: quod evidenter intueri licet omnibus evenire, quae curvari modice poſſunt; cujuſmodi ſunt virides rami, & ex ſcriptoriis calamis plerique, quos ſi quis dexterae digitis ab una parte, ſiniſtrae ab altera, prehendens ad ſe traxerit, medium in contrariam partem attractum, gibbumque, conſpiciet. Atqui neque alia de cauſſa ſpinam ad latus convertitur, quam ob crudum tuberculum, quod ab ejuſdem latere fit. Haec autem tria vitia in ſpina incidunt, cum vertebrae loco moventur.

Praeter internas jam expoſitas cauſſas, eſt & virium imbecillitas; cujus unius vitio vincula, lacertique dorſi, minime valentes onus corporis ſuſtinere, faciunt, ut nutans ſpina curvetur; quae fortaſſe cauſſa eſt una, qua ſenes omnes *Gibboſi* exiſtant: fit autem imbecillitate, ut ſucci praevaleant, tum copia, tum viribus, cum eo locorum impinguntur, unde mox & luxatus adornetur. Eſt & ex cauſſis externis conſuetudo corporis quoquoverſum inflectendi, atque inflexum continendi; quemadmodum enim virgultis & viridibus lignis pondere preſſis, aſſidueque contortis; ita & dorſo noſtri corporis accidit, ſub opificiis diverſarum artium, & ſub inſtitutis vitae diverſis. Ita, qui venales arculas quotidie, de cervicibus appenſas, per totam urbem bajulant, his plurimum eſt ſpina *gibboſa*: id quod & in morbo accidit, teſtante Hippocrate, *citato libro de articulis*; quoſdam etiam in id vitium compellit una cum morbo habitus ille, quo

jacere consueverunt. Sed & primus, per fascias, obligatus ineptus cerea puellorum ossa distorquet, ut vulgatum etiam inter foeminas nosti.

His jam expositis expendendae subeunt tres hominum opiniones: quarum *una* est Hieronymi Mercurialis, atque aliorum quorumdam, censentium, exoriri posse dorsi *gibbosin* à tuberculo; quod sustinente aegre pulmone, sic agitatio multa pectoris, respirationis depravatio, & inde vertebrarum emotio, suscitetur; quem *gibberis* exortum, dum explicandum suscipit Hieronymus, haud tamen explicat vere: nam quod concutiatur spina motu thoracis insolentiore, ac magnum inde laborem experiatur; id profecto non facit, ut *gibbus* pariatur; praesertim quando confessum est, agitationem illam thoracis ab incommodo respiratus undelibet aequali, non magis uni, quam alteri parti situive vim ac noxam inferre debere. Ad haec autem dum Mercurialis exemplo proposito *Agasii filiae, lib. 6. epidemiorum sect. 4.* descripto, non exponit, cur ea puella ex certo pulmonis tuberculo reddita *gibba* non fuerat; interea peccat magis. Jam enim cur posita necessaria caussa, id est, posito pulmonum tuberculo, atque agitatu depravato thoracis, non consequatur *gibber?* Atqui, quod isthaec à Mercuriali necessaria posita sit caussa, monstratur; quod omnem excitandi *gibberis*, rationem, apud Hippocratem ex praecipuo pulmonis tuberculo deduxerit: neque enim ab Hieronymo verum constituitur aut suadetur Hippocratis enunciatum, praeterquam hac una tuberculi pulmonis via. Quod autem Hippocrati tribuerit iste vir, ex constante tuberculo pulmonis perpetuo *gibber* futurum, vel gratis hoc quidem asseritur, vel unde colligi potuerit, adferri debet. At equidem sequuturam *gibbosin* à tuberculo semper verum contendo, si res solum intelligatur ad sententiam Galeni, qui *Comm. 3. de articul.* procreationem *gibbi* necessariam retulit ad una verebrarum tubercula, non autem ad tuberculum pulmonis, quod falso credidit Mercurialis. Interim si nulla haec nostra ratio proposita de hominis hallucinatu, sed hallucinatio ipsa sit, haudquaquam profecto defenditur dogmaticus enarrator, qui *gibbosin* omnem, pulmonis non vertebrarum (harum enim nullibi meminit) tuberculo retulerit. Rem sane, quae neque Hippocrati, neque Galeno, neque ulli magnae auctoritatis viro, vel per somnium

nium quidem, in mentem venerit. Sic enim respondeat velim, qui phthisici & asthmatici non *gibbi* omnes? Itaque tussis & asthma Hippocrati sunt symptomata, & affectus consequuti ex dirupto jam Abscessu circa spinam; atque adeo, quod magnus Magister doceat & constituat ex *gibbo*, vel hujus effectrice caussa excitari asthma: oppositum asseri videtur Mercurialis placito, quo adstruitur ex asthmate, vel hanc admolito tuberculo produci *gibbum*; contraria nimirum & adversante sententia: tantum abest, ut Hippocratis doctrina servetur.

Quod si Mercurialis occurrat memorans nobis (fundamentum scilicet opinionis, à quo suasus est) Hippocratem omnino proposuisse pueros ex asthmate ac tussi redditos gibbos. Atque tussis & asthma (dicat Mercurialis) non inducitur probabiliter in hypothesi nostra, praeterquam à tuberculo pulmonis: ergo caussa *gibberis* effectrix tnberculum est pulmonis. Cui quidem instantiae sic satisfaciendum videtut. Mittatur enim primum, ex tuberculo pulmonis tussim & asthma fieri, quod fieri quidem ex dirupta vomica potest; sed non propterea fit, ut Hippocrates illius dictum voluerit, *gibber* ex tuberculo pulmonis creari: verum sic, ut voluerit gibbum quidem longius profectum ex tuberculo vertebrarum; ex quo tussis & asthma proxime derivent. Itaque tuberculum vertebrarum caussa est Hippocrati praecedens, & proxima, *gibbi*, mox vero diruptum tuberculum spinae succedens, tum asthma, tum tussis, excipiunt.

Adhaesit & huic opinioni postmodum Hercules Saxonia, qui *Panthei medicinalis lib.* 2. *c.* 4. qua curanda dyspnoea monstratur, in hoc aliquando prudentior Mercuriali; quod caussam *gibbi* repletionem fecit ligamentorum spinae vertebris adnexorum: quae fuerat quidem Galeni doctrina, *lib.* 3. *de articulis*, primo proposita: verum ex adverso tantundem Mercuriali visus est Hercules ineptior; quod sibi nobisque suaserit distensionem induci tuberculo pulmonis inerti; maxime si crudum, ac parte postica consistens, ac neque non si diruptum & parte postica positum conceperit: nam quae vel pulmoni, vel hujus tuberculo, corporibus vacuitate locorum & aëris interjecti diffitis, vis sit, ut vertebras spinae convellat? at neque resultans a tuberculo pus tam, aut penetrabile, aut tam erga solidissima ligamenta praevalens, est, ut haec vincere queat. Praeterquam quod fluere

naturali ſuo nutu comparata purulenta ſubſtantia, nequaquam media ſpinae rectitudine conſiſtere, ſed ad infima repere debebit: quapropter aut his private partibus *gibboſin*, aut aliud etiam quodcunque malum potius, quam *gibbum* excitabit. Quod ſi tamen Patavino Profeſſori detur, ut ex adverſa pulmoni parte ſpinae conſiſtat, & non diffluat ſanies; tum & deterius argumentationis incommodum ſubibit Hercules; quod perpetuo circa dorſum erit ſpinae luxatio, atque adeo non erit, unde vertebrarum cervicis, aut lumborum, aut oſſis ſacri, perverſio fiat.

Ad has duorum interpretum opiniones accedit etiam examinanda *tertia* Hieronymi Fortunati philoſophiae, ac medicinae, Magiſtri peritiſſimi; qui cenſuit *Gibber* primum rheumate quidem initiatum, mox ſub aſthmate, ac tuberculo magno pulmonis, neceſſitate quadam avertendae difficultatis atque laboris, inſpirando, ac reſpirando, flexu dorſi completum: quod multo liberius agitur pulmo, laxiuſque ſuccedit reſpiratio, dorſo jam conflexo, quam tenſo ſepto tranſverſo, atque externis muſculis: qua de cauſſa cogitur homo, ſic inſtigante natura, teſtudinem thoracis quoquo pacto licet, atque etiam ampliante curvitate dilatare, qua inflexus aſſuetudine in dies facta, ſic demum abſolvitur *gibboſis*. Quae noſtratis viri videtur quidem ingenioſa excogitatio: verumtamen nihil ad rhombum atque ad ſenſum Hippocratis, qui cauſſas plane neceſſarias, non contingentes, *gibbi* poſuit; fieret autem per hanc opinionem, ut *gibbi* & commoda ſemper reſpiratione fruerentur, & in quacunque ſpirandi difficultate perpetuum eſſet, in dorſum incurvatio, levamen, & illud quidem paratu facile.

Quarta opinio eſt hominum perperam etiam, ut videtur, interpretantium Aphoriſmum Hippocratis, dum tuſſim vehementem adſtruunt, quae vertebras e ſuo loco pellat. Res equidem, quae à Divino praeceptore nuſquam aſſerta eſt; ut aſthma ſcilicet ac tuſſis ſint cauſſa *gibbi*: verum, ut *gibber* ſit cum aſthmate ac tuſſi conjunctum; hoc ſane dictum à Sene noſtro fuit; quam rem quidem acute diſcrevit Thadaeus, *in enarratione aphoriſmi*: ut appareat jam ex his omnibus ſumme verax opinio Galeni, qui cauſſam *gibberum* haud tuberculum quidem pulmonis, ſed ſpinae contiguum alterum indicavit.

Ha-

Hactenus hae physicae sunt enarratae *gibborum* causſae: caeterum apud Astronomos, & apud Julium Firmicum, *in* 8. *Gibbi fiunt, si in septima parte Arietis habuerint horoscopum.* Quo claro coelestium contemplatore major Ptolemaeus, *in tertio de astrorum judiciis cap.* 12. quod est de vitiis & morbis corporis, scripta reliquit haec; *Si lumina ad maleficos centris haerentes adscenderint, aut ex oppositio ab ipsis impedita fuerint, maximeque Luna in nodis sive fluxuris constituta, aut in signis obnoxiis, nimirum Ariete, Tauro, Cancro, Scorpio, Capricorno, vitia corporis eveniunt; gibbi scilicet aut claudicationes, & laxationes. Siquidem cum ipsis luminaribus fuerint maleficae ab ineunte aetate & horae partus.* Et Haly Rhodoam ait; *ego praedixi gibbositatem, quae duravit duodecim mensibus in nativitate, in qua Luna erat conjuncta cum Marte & capite Draconis in duodecima domo, qui erant in quadrato adspectu Solis cum Jove, qui in tertia erant, & temporis quantitas tot mensium, quotus est numerus annorum resolutionis Jovis; quia Jupiter sub Solis radiis positus erat. Ego vero observavi frequenter Caudam maxime cum Luna & persaepe cum aliis Planetis, in angulis constitutam, obliquos quoquo modo efficere.* Haec isti de occursibus astrorum vim imprimentibus ad *gibbosin*, generatim. Jovianus vero Pontanus, *lib.* 10. *de rebus coelestibus, cap. de claudicationibus*, singularum distortionum cervicis, colli, pectoris, genuum, crurium & junctarum corporis effectrices syderum mansiones discrevit; quas Astronomorum, eadem de re nostra, opiniones, plenioris doctrinae causſa, non abs re fuerit, praesertim gnaris ejus facultatis hominibus, nos recitasse.

Cap. IV.

Symptomata & Signa.

HActenus jam de causſis rectitudinem corporis praeter naturam evertentibus. Succedunt ad haec suborta symptomata, quae cum triplicia nostris Medicis sint, singula percurremus. Primis igitur functionibus animalibus incommodant spinae subversiones; sive quidem sensus, sive liberi motus officinas evolvas: & utrisque quidem noxa est, ubi compressum experta est medulla, quippe quia per obliteratos jam ejus ductus, spiriti-

bus ad nervos inde profectos tranſitus non eſt, uti prius: & ſi quidem, ex toto, vertebrarum dimotio facta ſit, abolitus ex toto ſenſus aut motus eſt: ſi vero non ex integro perverſae fuerint ipſae, ſic pro ſubſulcus ratione ſentitur ejuſmodi detrimentum. Rurſus eo pluribus partibus ſenſus motuſque interceptus eſt, quo ſuperiorum ſpondylium fuerit eluxatio; & contra eo pauciori-bus locis ſentiendi, atque movendi, naſcetur incommodum, quo inferior ſpinae fuerit abductio. Sed liceat huc nobis & quae Hieronymus Cardanus, Hippocratis vir ſtudii, pleniore aliquanto pagina docuit, recitare. Proponit tria Galenus, primum, noxa, quae accidit ſpinae vel eſt per ſe, vel non per ſe, ſed conſequentia quadam; noxam per ſe vocat Abſceſſum, ſed inflammationem, ſeu intemperiem: in hac ſi contingat fieri reſolutionem, ſeu ex una parte, ſeu ex ambabus, neceſſe eſt omnia membra, quae ſunt infra illam partem ſpinae, quae reſoluta eſt, reſolvi; ſeu ex una parte tantum, ſeu ex ambabus. Si vero noxa ſit ex conſequentia tantum, velut in *gibboſitate*, in qua ſpina dorſi non patitur, aut parum, ſed nervus; qui, facta luxatione obliqua, ſed ad unam partem, opprimitur ab ea parte, in quam ſpina deflectitur; quoniam vertebrae magis conſtringuntur, ex oppoſita autem nervi nimis diſtenduntur: ideo in hoc caſu cum ſpina dorſi, ſeu medulla non ſit affecta prorſus, ſed nervi tantum ex ea orientes, & ob id reſolutio non fit, niſi in membris, quae recipiunt nervos e regione partis medullae laeſae: ſicut in exemplo priore, in quo, ob luxationem vertebrarum colli tantum manus reſolvebantur, & non inferiora membra. Hoc etiam fit minus, inquit, ſi luxatio fiat ſenſim, aut ſi fiat intus, vel extra; & in lumborum vertebris minus, quam thoracis, & thoracis, quam colli; quia in cervice vertebrae inter ſe connexae aequaliter conferunt foramini, unde nervus prodit: ſed in thorace magis confert foramen inferioris vertebrae, & longe minus in lumbis: qui ergo noxam patiuntur per ſe in medulla ſpinali, his omnes partes inferius reſolvuntur, & quanto noxa fuerit major, & adventus repentinus. Qui vero noxam patiuntur in nervo tantum, ut in gibboſitate, & obliquum, id eſt, in latus, hi patiuntur reſolutionem ſolum in parte, quae eſt e regione, ubi nervi laeſi ſunt; ſi vel laeſio magna ſit, vel repentina, vel in angina, in qua vertebrae

lu-

luxantur ad latus. Si vero luxatio vertebrarum fiat ſenſim vel etiam repente, ſed intus, aut extra non in latus, his nulla contingit reſolutio; ob hoc ergo, qui fiunt *gibbi* per caſum, aut jactum, ſi fiant obſtipi, reſolvuntur: ſin autem incurvi, aut repandi, non reſolvuntur: quia tametſi repente fiat, non eſt obliqua luxatio. Qui vero ſenſim fiunt *gibbi*, & ſi obliqua ſit luxatio, non reſolvuntur; quia non repente facta eſt; qui vero ſenſim facti ſunt incurvi, aut repandi, nullam patiuntur reſolutionem; tum quia ſenſim vertebrae luxatae ſunt, & interim ſpinalis medulla, quae mollis eſt, potuit extendi, & ita nihil paſſa eſt; tum quia luxatio recta eſt, in qua nervi neque comprimuntur, neque juſto plus extenduntur. Ex quo concluditur, quod in luxatione recta, gravi & repentina, poterit contingere etiam reſolutio: quia licet in angina non fieret, contingit hoc, quoniam ex tribus conditionibus, quae faciunt ad reſolutionem; ſcilicet, quod ſit repentina, magna, obliqua, non aderat niſi prima: ſi vero adſit & ſecunda, ut in vehementibus ictibus aut caſibus, tunc reſolventur membra inferiora, aut ſaltem, quae ſunt e regione. Vertebrae autem luxantur quatuor modis, aut caſu, aut ictu, aut crudis tuberibus, aut materia ſenſim influente: quamvis haec non, ut in propoſito, Galenus omiſerit; cujus hoc eſt praeſtantiſſimum ſane inventum. Haec ille.

Sed deſcendentibus nobis ad ſedes ſpiritales: ſuccliditur vel minuitur reſpiratio, non intercepta ſolum actione muſculorum dilatatrice, conſtrictrice; verum etiam, quod clauditur guttur ſic, auctore Gal. *lib.* 4. *aph.* 54. & *lib.* 4. *de locis affect. cap.* 5. ut minus aëris recipiatur, atque emittatur: adeoque fit reſpiratio frequens & parva, ſpirituſque cum ſono veluti ſtertendo fertur, ut adnotavit idem Galenus, *lib.* 3. *de articul. com.* 13. Praecluditur vero in totum trachaea, ob vertebras cervicis in priorem partem abſtractas: pariter (ut jam ad functiones naturalium organorum deveniamus) neque deglutiendi cibi potuſque manet actio, ſub ante dicta colli contorſione. Itemque gracileſcunt particulae, quae luxatis vertebris aſſident: & ſi augendi ſit aetas, tamen non augeſcunt. Sic bonos in contrarium immutatos vides affectus. Saepe etiam excernenda, quae fuerant, ſupprimuntur: dejectiones, inquam, & mictus ſub lumborum vertebrarum intruſione, quae maxime fiunt à caſu. Lege

de

de his Hippocratem, & interpretem Galenum, *lib. 3. de artic. comment. 6.*

Posthaec autem ubi petas exponi signa, quae morborum internas aliquot causas declarent; referam equidem, quae collegi: si causa fuerit siccitas, haec nasci potuit à febre, praesertim acuta, atque ab inanitione; quae utraque praecesserit. Indicio quoque fuerit, quod factae ad locum illitiones olei cito resiccatae fuerint. At vero si laxatio vitium induxerit, partis forma significabit, ac tactus: itemque quod affricata unguenta diu consistant, & non exsiccentur: quas suasiones confirmabit & liberior succulentiorque, qui fuerat usitatus ante, victus. Ad hunc fere modum Avicenna. Si vero tuberculi suspicio sit; id crudi succi corpore fusi monstrabunt. Quibus non se prodentibus (ait Hercules Saxonia, *lib. 2. pract. meth. curandorum morborum*) inditio rei fuerit augescens paulatim spirandi difficultas; itemque tussicula cum sputo, sed sine febre ac resonitu: sub quibus interim ex toto integer ipse sibi videtur homo: sic adnotante Galeno, *lib. 4. de loc. affect. ante citato.* Quoniam autem ambiguum est plerumque sitne crudum, & imputre tuberculum sic, ut in Steatoma (fortasse rectius Atheroma) desiturum sit, an vero calidioris sit miscelae, quod in suppurationem transmigraturum appareat: hunc utrumque tumoris statum, aut apparatum ipse discreveris ad hunc modum. Frigidum quidem par erit conjici temperatura corporis item frigida; aetate debili, vel inclinante, vitae instituto ac victu, qui frigidos crassosque succos proferre & congerere possit. Contra vero tuberculi calidioris & suppurabilis suasionem facient crasis hominis, item calida atque etiam humida, plenitudo sanguinis, & quae ad haec accedunt alia. De febris autem indicio si quaesieris; illud anceps, & contingentis plerumque sortis affirmo. Sed de inflammatione te dubitantem multitudo sanguinis certum faciet. Docuerit eam rem curatio, contraria quidem, quae prosit; similis, quae obsit. Sed ejusdem ad suppuratum, Abscessumque, tendentis notae sunt, auctore Rhaze *libr. 1. divisionum ad Mansorem cap. 105.* quod praegressus dorsi dolor, cum febre aucta; pulsus arteriarum magni caloris immodicus, & aliorum omnium longus adhaesus & perduratio. Deinde vero febre sedata, per aliquod tempus permanet dolor ac dorsi gravitas. Sed

haec

hic enim incipit exstare *gibbus*, quem ex statu profectum indicabit dolor superveniens sine febre.

Haec fere Rhazes; qui & ab halituosa materia cieri *gibbosin*, explicate prodidit. An idem autem Avicenna senserit, incertum est propterea, quod lemmate quidem capitis notati de gibbosi pariter ac ventositate inscripsit: post haec vero, aut de flatulento affectu nihil exsequutus est, aut dubia de hac re traditio facta est, qualem aut codex aut multiplex ejus versio parit. Post haec, causas intrinsecus *Gibberis*, effecta molitas, docebunt te spinae praesegmina, quatenus à sua sede paulatim recessisse videbuntur; deinde ex laesis actionibus, quae sunt videlicet aboliti sensus, aut motus; imminuta respiratio ac deglutitio; lotii faecumque suppressio. Sed nihil ad firmandum certius est indicium; quam corporis affectus evidens, qui se offerat, qua *gibbosus*, qua sinuatus. Praeterea differentias, quae ad qualitatem spectant, majora etiam, aut minora recessus momenta undique referrent; sed situm superiorum spondylium laesorum, deglutitio, respiratio; inferiorum vero noxae, mictus aut dejectionum detrimenta, sensus item, motusque, amissio, demonstrabunt. Denique numerum vertebrarum complurium, in ambitum exsultans ipsarum compositio; unius vero, & paucarum, minor rotunditas, & in angulum Abscessus, indicabunt.

Reliqua signa discretiva per Jacobum Hollerium ex Hippocrate translata, sunt ejusmodi. Primae quidem cervicis perversio mentum deprimit ad pectus, summam loquendi ac deglutiendi difficultatem excitat, ac extremum fatum accersit. At vero in *Gibberibus* reliquarum colli scandularum, cervix contorquetur, respiranti pariter & loquenti, spiritu tenuius angustiusque eliso, exsibilatum, dormienti vero stertorem, facit. Sed in *gibbere* dorsi, ac thoracis, spiritus difficulter, & cum sono, fertur; costarum in latum incrementa sunt nulla; thorax anterior in quemdam veluti conum acuminatur, sterno in acutum coacto. Sed in lordosi extremus dispnoeae modus, paralysis, torpor, stupor coxis; praeter libitum voluntatis mictus, ac defaecatus: posthaec in scoliosi, solutio nervorum frequentior ad partem luxatam; ad latus vero adversum distensio. Postremo, quibus ad lumbos spina repanda est, his accedunt renum, & vesicae vitia; Abscessus ad ilia atque inguina; coxendicis gra-

cilitas; tarda & parca pubertas, ac barbae emiſſio; infoecundioreſque ſunt magis, quam quibus obtigit *gibber*, partibus diaphragmate ſuperioribus tenus.

Cap. V.

Judicia, & Prognoſtica.

PAtent his affectibus corpora, quae ſunt fluxa, mollia, gracilia, anguſti pectoris; pueri parentibus orti cachecticis, & qui vitiatis fuerant ſub generatione viſceribus, affinis enim hic affectus arthritidi & podagrae, congenitos inter morbos cenſeri poteſt: quamquam neque perpetuum, ut à *gibbis gibbi* naſcantur: ſed hoc perpetuum, ut haereditarius hic affectus ſanabilis non ſit. Haec naturalis certorum hominum eſt propenſio, ut obnoxii ſint hiſce malis, antequam ineantur: caeterum poſtquam inita ſunt eadem, dijudicandus eſt eventus ſalubris, aut funeſtus; & ſi ſalubris, num ſolvi poſſit, aut ſecus. Lethalis quidem eſt *gibboſis*, auctore Ambroſio Paraeo, cum una tantum vertebra ſola excidit, nimirum ictu luxata, medullam, quae ſpinae ſubeſt, ita ſecum abripit, ut in angulum pene acutum eandem veluti turbinet; adeoque arctius compreſſa rumpatur, aut comminuatur oportet: quod mortiferum non eſſe non poteſt: id quod ſub angulo luxationis aucto non accidit quidem; Hippocrate docente, *ſententia* 51. *ſect.* 3. *l. de articulis*, quod orbiculata vertebrarum e ſuo ſtatu abductio, angulari altera minus eſt periculoſa; quam ob cauſſam multo levior appareret ejuſmodi plurium vertebrarum exſolutio.

Eſt & lethalis divaricatio vertebrae primae, aut ſecundae cervicis: ſub quo caſu, teſte Galeno, *in comm.* 35. *lib.* 4. *aph.* extentis ad partes inflammatas, & ligamentis, & nervis, trahi vertebras vel introrſum vel ad latus, eſt neceſſarium: ſi in altera nervi propagine fieri tenſionem evenerit, ad latus quidem; ſin vero in ambabus, introrſum. Hanc à Galeno ſimpliciter propoſitam vertebrarum colli primarum luxationem, infantibus plurimum evenire, noſtra tempeſtate nos & foeminae nutriculae non ſemel obſervavimus: de qua re Joannes Huccherus, *in l. de Therapeia puerorum*, & ante hunc Galen. *l.* 4. *de loc. affect.* & omnium

nium primus Hippoc. *l.* 3. *de morb. num.* 11. qui ſpeciem hanc quartam Anginae fecit. Sed de provectioribus aetate *gibber*, lordoſin potiſſime vertebrarum thoracis, expertis pueris edidit Hippocratis illud oraculum, quod *l.* 6. *aphoriſm.* 46. ſcriptum legitur; *Qui ex aſthmate, ac tuſſi, gibbi fiunt, ante pubertatem, moriuntur*; cujus rei cum Galenus, tum alii enarratores ferme omnes rationem illam cenſuere, quae eſt digeſta ſcilicet à nobis ad hunc modum.

Quicunque dum augentur, vertebrarum in regione thoracis luxationem, à tuberculo creatam, experiuntur, iſti corde & pulmone compreſſis à thorace, non ad proportionem aucto, cum vehementi aſthmate vel tuſſi, moriuntur.

Qui *gibbi* fiunt ex aſthmate, vel tuſſi, ante pubertatem, illi dum augentur, vertebrarum thoracis luxationem à tuberculo creatam experiuntur; quorum ſcilicet materia prius aſthma vel tuſſim fecerat.

Ergo, qui *gibbi* fiunt ex aſthmate, vel tuſſi, ante pubertatem, cum vehementi aſthmate, vel tuſſi, moriuntur.

Diſceptatio ſuper Hippocratis aphoriſmo.

HAEC à primo Galeno fluxit, vulgata jam apud omnes, Hippocratici teſtimonii demonſtratio; quam utriuſque viri ſententiam operae pretium ſane fuerit hic expendi, ut, rectane ſit utraque ſtatui poſſit. Quod autem ad prius iſtorum caput ſpectat; plurima fuit interpretum dubitatio, de Veteris iſtius oraculi veritate, ſeu rectius perpetuitate, quando nonnulli puberes, hypotheſi jam aphoriſmi conſtante, viſi ſunt vixiſſe; ut eſt apud Hugonem Senenſem, Hieronymum Cardanum, Franciſcum Valleſium, ac pleroſque alios aphoriſmi explanatores. E quibus unus Antonius Muſa Braſavola teſtatus eſt, pueros ex aſthmate ac tuſſi diu ſuperſtites, qui *gibbi* ſecundum antica & poſtica fuerunt: nam pectoris cavitas ex vi materiae, ac fortaſſe motus, magis dilatata eſt, quam conveniret adeo, ut in anteriore ac poſteriore parte elevationes faceret, ac veluti tumores; in longitudine vero abbreviaretur.

Quam rem quidem, ut ſuaderet Braſavola nobis, non fuit difficile, poſtquam videndus ſe obtulit Decius, ſeu vulgari li-

terarum metaſtaſi Diecus, Gallus ſartor ſecus Palatium, cui famoſiſſimi *gibberes*, tum pectore, tum dorſo, exſtiterunt, ampliſſimum utrimque rhombum facientes. Sub qua loci vacuitate, tum pulmo, tum cor agitari quantumcunque libere nemo non cognoſceret, homine non incommode reſpirante. Quidni vero, tam late diducto, atque amplo, pectoris excurſu, contra praefocatus interminata *gibbis* impuberibus pericula; ſupra adoleſcentium, atque ad vigeſimum ſecundum uſque annum vixerit, ac vivat ejuſmodi homo? Sed & D. Hieronymum Gaſvaldum, Neapolitanum juvenem Illuſtrem, ac Fulvium Viridianum, Calabrum Medicum Neapolitanum celeberrimum, trigeſimo in anno natum, ac Joannem cognomento Blancum, vetuſtioris Gymnaſii Neapolitani janitorem, quinquagenario majorem, M. Ant. Chiayenſem paulo minorem, atque alios tot quidem numero multos, ut horum omnium nobis adnotando plures, quam venando reſtent: utrimque *gibbi* longaevitatis ſortem experti, quin etiam alii comperti longe plurimi, quibus cum alterutro *gibbere* ſeniles anni contigerunt.

Ex hoc quidem vere, ſed & heroico dignus, ordine atque inter ſummos glorioſiſſimoſque Principes nominandus ſingulariter eſto D. Carolus Emmanuel, ſecundus Subalpinorum Dux Sereniſſimus; cujus quidem aetate noſtra Jaſoni, aut Alexandro Macedoni paris, mentionem ſuper hac re feciſſe, nobis ornamentum inde libro quaerentibus, licuerit, deprecamur; quando & hac etiam occaſione, Principis inclyti nomine ſuos de re phyſiognomica libros cohoneſtaverit Scipio Clarimontius, Sapientium noſtrae tempeſtatis Italicorum nulli ſecundus.

His ergo tum rationibus, tum experimentis, & Hippocratica abſolutione, propoſitio, & Galenica adjecta ratio, nuper à me recitata minus firma, minuſque rata, apparet, quam ut omnem hominum aſſenſum promereatur, ac fidem à bonis aeſtimatoribus extorqueat. Unde factum eſt ſcilicet, ut varias interpretando rationes commenti fuerint multi. Primum enim Hollerio, enarratori alioquin Hippocratis apprime nobili, viſum eſt; haud de quacunque promiſcue *gibboſi* loquutum Hippocratem; verum de ea, quae cervicem exercet anguſtiae majoris neceſſitate: qua poſita interpretatione, pro comperto credidit hic vir, in aphoriſmo pleraque ſolvenda problemata & ambigui-

guitates. Verum enim vero, primum haud probabile videtur, Hippocratem ſingulari hac gibboſi ſuum enunciatum ac rem totam concluſiſſe. Deinde rectius hanc quartam Anginae ſpeciem fecerit quiſpiam, quam *gibbum* vere. Sed & Anginae ſpeciem illam poſuit ipſemet Hippoc. *lib. 2. de morbis.* Ad haec ejuſmodi affectio non parum acuta eſt, minimum autem de hac ipſa commentus apparet Hippocrates, qui longiores atque annuos extuliſſe terminos videtur per id, quod eſt [*ante pubertatem moriuntur.*] Hanc enim ad vigeſimum quintum uſque annum extendi Galeno viſum eſt, *in aphoriſm. libro* 5. qui habet; τὰ ἐπιλεπτικὰ ὁ κόσοισι πρὸ τῆς ἥβης γίνεται τετέοσι τὰ πολλὰ ξυναποθνίσκοι; quibuſcunque morbi comitiales ante pubertatem fiunt, tranſmutationem habent. Et recte quidem Galenus, comprehenſam Hippocrate viginti quinque annis, pubertatem putavit; quandoquidem & *lib.* 3. de articulis eamdem ἥβης voculam, id eſt, pubis, ſeu pubertatis, cum alia γενὴς barbae ὁμονυμίζοι & quaſi confundit: dicit enim ἥβη δὲ καὶ γενὴς βεβραδύτερα καὶ ἀτελέστερα, id eſt, pubes vero & barba tardior, & imperfectior. Jam igitur ſi barba his aetatis provectae annis completur; & ἥβης ſeu pubertatis anni iidem & communes, qui barbae, erunt.

Additur & his indicium, & argumentum maximum; quippe ſi credimus Galeno, cui tota ratio praemature defungendorum vita gibberorum, fuit incrementum ſummum viſcerum ſpiritalium, quae à thoracis anguſtia concludi commode nonpoſſint: profecto ad hoc augmentum totidem requiruntur anni, quoti requiſiti ſunt ab Hippocrate non pauciores: fortaſſis autem & trigeſimus annus eſt, ad quotum acceſſus corporaturae noſtrae contendunt; dicente Philoſopho *in lib. 20. ſect. problem.* 7. quod ad hoc uſque tempus proficiunt, & craſſeſcunt corpora: & *in l. de generat. animal. c.* 20. prodidit, humanae ſtaturae dimidium anno decimo quinto; quinimo ſi & hanc opinionem ſequi placeat, judicio Haly Ab. 4. *theoricae c.* 2. & Haly Rhodoam, *in Microtechne tract.* 3. *comm.* 63. ad trigeſimum quintum uſque annum augeſcere poteſt homo.

Sic alii & cumulati ſunt apud Hippocratem anni pubertatis. Quanquam Ptolemaeus, *in* 4. *lib. Apoteleſm. cap. ultimo*, ſpectatis Lunae & Mercurii ſuper homines, tranſcurrente vita, do-

miniis, illius quidem ad quadriennium, hujus in decennium, ſtatuit, pubertatem hominis anno quartodecimo eſſe. Quo loco, inter caeteros enarratores, Haly Rhodoam tradidit, conceptis verbis; in hac aetate animam, ſcilicet generativam, dare materiam, & incipere tempus, quo plantentur in ea principia operationum & propriarum virtutum; poſt haec enim adſiſtit homini Venus octo annis. Ad hanc potiſſime ſententiam acceſſerunt & Juriſconſulti, quam explicavit Imperator Juſtinianus, *lib.* 1. *inſtit. civil. tit. quibus modis tutela finitur*, §. 1. cujus pubertatis plenitudo, atque maturitas, ad comparandam adoptionis facultatem, anno decimo octavo conſtituta eſt, *eod. lib. tit. de adopt.* §. 4. Sed de hac omni re cumulatiſſime, ac perquam exquiſite tibi diſputat, inter omnes, Paulus Zacchia, Medicorum, & Juriſperitorum, Hermes Italicus, *in tomo primo quaeſt. medicolegal. titulo primo, quaeſt.* 6. *& aliis ejuſdem tituli locis:* quin etiam ex Medicis, Avicenn. *in lib.* 1. *ſen.* 1. *doct.* 4. *c.* 3. & Gentilis à Fulgineo, *in commentario*, ſtatuerunt, & hoc tempore pubertatem, quo primum ſperma producere & emittere poſſit homo.

Haec de tempore pubertatis Profeſſores iſti omnes: à quibus ipſis ſi recte placitum uniuſcujuſque diſpexeris, non diſcrepat Hippocrates ſi principium duntaxat ejus aetatis ſpectetur: verum, intellexit Divinus homo pubertatem ad ſuum terminum extenſam, quod aperte cognoſcitur, quia, memorato loco de articulis meminit barbae, quae citra vigeſimum non erumpit, ac vigeſimo quinto completur; itemque meminit foecunditatis, quae provectiore aetate perficitur: porro & ſi à decimo quarto & paulo ſuperius ſemen ejaculetur homo; tamen ſi filios non generet; infoecunditas non coargitur, neque evincitur, praeterquam ad plenos iſtos & maturos, qui floridi vocantur anni: ad quos etiamnum extenderunt & aliquot Juriſconſulti, ut apud eruditiſſimum Zacchiam, *ibidem locorum*, *nota numerali* 67. *& quaeſt.* 5. *n.* 4.

Sed de pubertatis finibus jam ſatis: ad recenſendas aliis aphoriſmi interpretationes redeamus. Praeter Hollerii recognitam jam à nobis opinionem, fuit & Thadaei Florentini, atque aliquot aliorum; qui ad dorſi lordoſin exquiſitam, & malum omne *gibberorum*, & rectas cunctas aphoriſmi reſolutiones, problema-

blematumque explanatione, retulerunt: contra quam tamen enarrationem est, tum multiplex nostrum experimentum, tum Hugonis Senensis, *in commentario super hoc eodem aph.* Neque vero lordosis vis est tanta, ad quam unam referre possis, aut noxarum expositarum, aut mortis juventam anticipantis necessitatem. Praeter hos omnes alii fuerunt, e quibus unum Hieronymum Mercurialem nomino, qui non perpetuam, & καθόλε, propositam ab Hippocrate sententiam hanc censuit. Verum aut gratis, aut sine solido fundamento dictum hoc à Mercuriali credes, donec aut firmior tibi demonstratio producta fuerit, aut mox adversatura nostra enarratio nulla sit; ego enim aliter circa proposita philosophandum, aliumque in aphorismo sensum inveniendum, autumo. Confido autem germanum occurrisse intellectum, quem mox audies, si prius hypotheses aliquae praestituantur.

Primum, insuetum & alienum arbitror ab Hippocrate, atque absolutissimis quibusque auctoribus, causis effectricibus primis immediatisque relictis, poni secundas, & mediatas accidentarioſas; itemque corporalis effecti poni causas spiritales, quando suppetant genere correspondentes, id est, corporales ac solidae. Atqui causa *gibberis* prima, immediata, corporalis, & solida, constituta jam ante fuerant, ab eodem auctore, spinae tuberculum: quam rem & Galenus, *in hujus aphorismi commentario*, praemonuit. Praeter quam hujus viri confirmationem, est & altera plenissima Thadaei Florentini, expositoris inter omnes juniores primi, & gravissimi. Est, inquam, essentialis *gibbi* causa spinae tuberculum; sed ex hoc ipso dirupto tussis, & asthma, resultoria sunt symptomata; & secundum eruditorum hominum sententiam secundae causae, nequaquam autem apud vere doctos fuerint primae, propter incommoda nonnulla, quae Mercurialis opinionem confutans supra retuli.

Itaque quid alicui sapienti viro veniat in mentem, aut probetur, tussim & asthma, ventosas utrasque res creditas ab Hippocrate, causas *gibberis* effectrices? quid insuper hae causae adversus ossa luxationes potius, quam adversus membranas, & molliores cedentesque partes alias, diversa symptomata & rupturas machinentur? quam quidem absurditatem, ut declinarent pruden-

dentiſſimi duo viri, Thadaeus, inquam, & ab hoc fortaſſe mutuatus Hollerius; conſtituerunt [*ex*] particulam poni pro [*cum*]; quam rem tamen à nullo Graecorum aut Latinorum, recte ac probate loquentium, auctorum factum hucuſque legimus. Quas ob res tandem, aut ſcripturae modus aliquis, & lectio accommodata eſt invenienda, aut nova interpretandi ratio, quae ſatisfaciat, eſt commiſcenda; id utrumque nos una methodo complectemur, quae eſt: Si pro ἐξ ſtatui poſſit ἔξω, quae interim particula decreto Hippocratis etiam ad amuſſim quadret, ac facilis immutatu ſe obtulerit: id quidem & non difficile feret quiſquam, & libere nobis etiam aſſentietur. Atqui ſic equidem haec ad unguem ſe habere, ut modo dictum eſt, oſtendimus.

Et quod ad vocis immutationem ſpectat, hercules admittitur, aut rectius admitti neceſſum eſt, vocalis in dictione poſterioris, altera vocali ſequentis alterius dictionis proxime ſe offerente, fieri eliſionem oportere; quod etiam à noſtratibus Italis fieri conſuevit. Jam vero vides, poſt primam aphoriſmi particulam, quae ἔξω me auctore fuerat; mox ἄσθματος ſequutum nomen: quapropter pro ἔξω ἄσθματος facile ἐξ ἄσθματος afferri potuit, atque adeo ἐξ ἄσθματος, quod in praeſenti legitur, inſinuatum fuerit. Sic quidem apparet facilis voculae cujuſpiam in alteram factus tranſitus, aut verius nullo facto tranſitu, vocalis unius facta expunctio. Cujus ſic compoſitae dictionis accipe nunc ſenſum & germanam veritatem.

Ἔξω quidem Graecis, Latine *extra* pro *praeter* ſaepe valet, ut ex Thucydide, ac Dioſcoride, notant lexica. Nos autem & vernacula id lingua conſuevimus; quae vocabuli uſurpatio non infrequens fuit, & apud optimos auctores Latinos, quorum omnis dignitas &, praeſtantia, ex una Graecorum imitatione fluxit: neque autem hac de re Ciceronis unus eſt locus, nam *ſecundo de legibus* ait; *extra collegium Sacerdotum, ne quisquam ſacra, quae publice eſſent conſtituta, noſſet.* Et clarius, *epiſtola* 3. *lib.* 4. *extra Ducem, paucoſque praeterea.* Et alibi etiam, *cujus eſt nemo in tanto populo, extra contaminatam illam Publii Claudii manum, qui &c.* quam eamdem loquendi elegantiam ab Horatio Turſellino e Societate Jeſu, ſcriptore diſertiſſimo, *libro de particulis*, notatam, obſervavit etiam apud eloquentiae Romanae parentem & Marius

rius Nizolius, *in Thesauro Ciceroniano*; productis duobus praeterea locis, quorum alter est *lib. de inventione*; *hoc separatum quiddam est extra illud:* alter multo illustrior, *libro de oratore*; *nullus est numerus extra poëticos.*

Jam igitur eo constituto, quod Hippocratis aphorismus legendus est sic, qui *extra*, vel *praeter* asthma, & tussim, *gibbi* sunt, hi ante pubertatem intereunt: hujus orationis sensus is mihi quidem videtur, atque omnibus videri debet, necessario quodam nexu comprehendas has tres simul omnes *gibberis*, asthmatis, tussis, affectiones; ut ante pubertatem, annum vigesimum quintum necessitas moriendi sit; quippe postquam unum aliquid istorum non explevit morbum, quod expleturum alioquin abunde videbatur: reliquum nave opigenesi facta pessimum & exitiale malum oportebit; ut jam nos, *in lib. de Abscessu critico, ex Coacis praenotionibus* Ludovico Dureto enarratore, monstravimus. Difficultas autem spirandi simplex haud necessaria absolute caussa videtur, ut vitae vim inferre queat, multo quoque minus tussis compulisse quemquam ad interitum visa est; quod indicavit summus Hippocr. *aphorismo*: qui habet, *strangulatos aut suffocatos ad se posse redire, quibus circa os spuma non exstiterit.* In his enim quam plurimam fuisse spirandi angustiam, quis est, qui non agnoscat? An neque sola *gibbosis* tantam habet vim, ut fatum arcerscat? necessum est enim, ut pulmones, aut spiritus organa, laborent sic, ut ex horum affluxibus malis tussicula parta plurimum molestet.

Quae omnia cum non sunt, videmus quotidie multos, qui *gibberis* belle ferunt incommoda; propterea, quod nullam, aut tussis, aut spirandi difficultatem experiuntur. Quinimo visi sunt inter nostrates homines *gibbi*, qui in arte canendi consummati vocem quam maxime deprimunt, aut intendunt; quorum unus est Presbyter sexagenarius, cui *gibber* amplum utrimque prominet: alter est, cui cyrtosis est magna dorsi, Franciscanus Ordinis III. Quae tanta vocis intentio, cui planum non sit, spiritus vi constet? Ane igitur exitiosum extreme quidquam istorum esse possit? Sic jam apertum est *gibber* plerumque non esse spiritus angustiam; neque si aliqua sit ejusmodi, dispnoeam pernicioſam alioqui futuram. Verum enim vero *gibbere* pectoris angustiam faciente; post angustiam vero difficultatem respirationis, ac multo maxime post diruptos

Abſceſſus tuſſim ac aſthma conſequens: ſic pleniſſima & neceſſaria cauſſa eſt, ut mors homini lente ſubrepat, vaneſcente ſcilicet calido cordis: qui diu perſiſtere in ea preſſura, veluti piſcis in arido ſolo, non poteſt; quando nimirum alimentum primum aëris viventi deſit. Haec univerſalis noſtra lex eſto: deinde requiritur ſpecialis, ut hi homines imbecilli, graciles, ac prope ſqualidi ſint; quo calore ac ſiccitate conſtante fit, ut major ſit uſus reſpirandi, qui maximus in anguſtia pectoris maxima: vides quantam ex difficultate ſpirandi prae ſe ferat noxam. Sed vegetiores moderateque carnoſi etſi *gibber* experti, nil detrimenti, ac neque ſpiritus difficultatem perpetiuntur. Sic Hipp. *l.* 3. *de art.* ait; *Multi quidem gibbi facile, at non ſcimus, quam bene valentes, jam uſque ad ſenectutem id mali ſuſtinuerunt, praeſertim quibus corpus carnis ac pingue effectum eſt: pauci autem ex iis ad ſexageſimum annum pervenerunt; plerique enim citius moriuntur.*

Requiritur & tertio cauſſae vis praepotentis ac vehementis, haec autem eſt defluxio crudi, graviſque ſucci, multa copia de capite confertim ad inferiora ruentis; cujus pars ad ſpinam delata & circa vincula vertebrarum coacta *gibbum*, ea qua dixi ratione, contrahat: pars ad pulmonis & anhelitus vias brevius derivata & ſpiritus anxietudinem, & tuſſiculam, excitet, ſive quidem hic relicto phymate ſubmolli ſubcrudoque, quod ſudorulentum ſuum veluti madorem in aſperam arteriam inſinuet: ſive ſpiritalibus tantum irrigatis viis, & nullo phymate relicto. Ex quibus omnibus noxis, quae primum ſe prodit, eſt pulmonis: quae cauſſa fuit ſcilicet, ut ex ſpirabili viſcere languorem prae ſe ferente ſuſcitatos ſpinae conflexus opinati fuerint nonnulli. Conflectitur autem & ſinuatur ad eos, quos dixi modos, plenis ſimul ſemelque, ſed diu comparatis incrementis: ad menſium porro, atque aliquando ad annorum curricula, maturitatem *gibbi* retulit Cardanus, *in aphoriſmi commentario.*

Accedit ad has *gibbi* cauſſas & alia, quae veluti principium eſt omnium; improba videlicet capitis conformatio, expers naturalis utriuſque projecturae, maxime vero poſterioris, cum Therſitica prope forma, tum capitis, tum faciei: praecipue vero naribus, hiulcis, atque anhelis, & oris ampliore rictu, cum rariore aliquando, ac latiore, dente; collo vero nullo, vel intra thoracem reducto. Haec capitis univerſi conformatio plurimum

mum incommoda est, vel quod ad ipsam pertinet, quae cursum exhibet, ac non coërcet humoribus superfluis; vel quatenus includens primam intemperiem, & imbecillitatem, facultatis formatricis, caussa est mali potissima, qua necessariae ac verendae fluxiones pectoris oeconomiam infestent,

Saepe etiam cum formatricis vitio, quod intra matricis claustra constitit, conjungitur extra uterum imbecillitas nervorum, quae maxime cedit, & opportunam se exhibet inflexui. Sic & mala partium conformatio & *gibbi* perversio apparet, quo multas quidem adferre narrationes possem; sed superat omnes ea, quam mox audies: nimirum, Antonio Santoro, Neapolitano puero quidem pusioni, sed quatuordecim jam annos emenso, visos à me *gibberes* omnes mire complexos; ad cervices, inquam, & lumbos & coccygis repanditatem, ad dorsum & pectus cyrtoses, à supremo dorso ad lumbos usque scolioſin; praeter quas omnes *gibboses* estne alia, quae superſit? Sed & menus pedasque non modice difformes, atque distortae spectabantur adolescenti male feriato, qui perpetuo quidem scipione se firmans, cum à me rogatus, ut nullo fulcro nixus incederet; id summo cum labore & praecipite quasi gradu fecit. Quod autem summe dignum notatu visum est, nulla puero respirandi difficultas aut tum fuit, aut ante hac: de qua quidem re certos nos idem fecit propterea, quod pulmo huic purior visus est. Non de his autem, sed de aliis secundum pulmonem affectis, dixit certe Cardanus, quod *gibbosi* crebriter spirent.

Ad haec in *gibbosis* potissimum illud requirimus, ut circa vias spiritus incubuerit, amploque non tenui schemate sit ille panus, *gibber* excitarit: enim vero non spectans ad ductus spiritales exile phyma, haud sane valentem ad interrumpendum vitae cursum vim habere poterit. Itaque superiores spinae partes tentet, atque ad interiora potius, quam ad exteriora vergat *gibbus*, tacitam homini tabem illaturus. Illud tamen cum lordosi pernicioſa necessarium advertit, plurimae vir fidei, Nicolaus Florentinus, *in ſerm. 7. ſum. 2. tract. 3. c. 40.* ut nulla sit contra pectoris projectura, seu cyrtoſis. Sic enim praeter magnam spiritus anguſtiam, parva pectoris est intercapedo, ac modica commoditas, per quam pulmo quoad sit satis, extendi se permovendo possit. Sed tamen contra Nicolai hanc hypotheſin est Car-

danus; qui ſimul cum coſtis contorqueri dorſi ſpinam, atque hanc viciſſim cum coſtis notavit propterea, quod coſtae vertebris aeque ac ſterno mediae colligatae ſunt cum utriſque; quo fit, ut quam emotionem incurrerit poſticus thorax; eamdem & anticus ſubeat oportet: & contra, quae quidem Cardani ratio, ut plerumque vera ſit, at non perpetua; namque conſtare poteſt alterutrius partis integritas, ſubverſa altera: quam nos rem Neapoli non ſemel vidimus, & admoniti per nos amici multi.

Habes jam noſtram, de lento *gibberum* exitio, novam opinionem.

Poſt haec omnia, quod ad materiam formamque *gibberis*, & ad cauſſas praematuri interitus effectrices pertinet: caeterum ſupereſt expendenda ratio moduſque quo corruptio lente ſe inſinuat in vitae fontem. Hieronymus certe Cardanum animadvertit in Galenum, qui ſub *gibboſis* affectu tabem parante vacuitatem thoracis ſemper fecerit minorem, quam pectoris interaneis incrementa, dorſique amplitudo, judicio Cardani ſaepe etiam ſub flexa, quam ſub recta vertebrarum compagine major eſt. Jam vero, quod offenſarum accuſavit, illud eſt everſa figura; qua fit, ut una quidem parte pectus comprimatur, altera vero laxius fit: ſub haec autem multam agitandi ſui commoditatem exuatur pulmo, conſequitur; nimirum & ſi lateribus excurſus patet: tamen immutato dimenſu longitudinis, allidens ad anguſta, non parum laboraverit ſpirabile viſcus, uti vides. Haec quidem ille *gibberis* detrimenta fecit: alium nos opinamur ab importunitate *gibberum* aëriis organis labefactatum. De qua re omni, haec mihi ſuccurrunt in praeſenti.

Scire licet thoracem à ſapientiſſima natura ſic conditum, ſecundum longum ac latum, ut longitudo ſuperet, non ſuperetur; nempe longior eſt excurſus à capite trachaeae ad infimos angulos ſepti tranſverſi, quam à dextro latere ad ſiniſtrum: itaque ad ovalem figuram thoracis univerſi ventrem refert Hieronymus Fabricius, *in lib. de reſpir. part. 2. cap. 6.* Et jure quidem optimo, fuit ea forma donatus thorax; quippe naturalis quidam follis eſt, attrahendo, remittendoque, aëri comparatus. Atqui follis oblongus eſt, igitur & thorax oblongus rite fuerit; quin imo ne follis formam ſolum, ſed ejus etiam conſtruendi

ratio-

rationem & cauſſas conſequutum eſt diaphragma: nam quod aërem colligit & exſpirat unum ejuſmodi vas; qua facit haec, anguſtiorem ductum; caeterum qua congerit aërem capaciorem locum obtinere debuit: ex quibus omnibus apparet, quod major thoraci ſit loci commoditas in tractu longo, quam in lato, eoque etiam amplius; quia ſecundum latum plura & ſolidiora ſunt corpora; cor, inquam, mediaſtinum, aſpera arteria & hujus diffuſi rami: quae partes totam latitudinem complent; non ſic autem completur longitudinis dimenſus, qui parte multa vacuus eſt; quo conſilio naturae quaeres, & quo partium uſu? ſed reſpondeo propterea, quia ſeptum tranſverſum ſe extendendo, liberiorem ad ſuperiora locum exigit, atque etiam ad inferiora pulmo.

Aliud nunc velim revoces in memoriam, anatome comprobatum, diaphragma quidem poſteriore depreſſius eſſe; parte vero anteriore ſublime ſic, ut ſterni fines attingat: pone nunc dorſi *gibbum* & pectoris; pone cervicis ſic, ut caput inclinet ac praegravet; quod recte notavit Cardanus, breviabitur protinus intercapedo longa, & pertrahetur ad ſuperiora ſeptum tranſverſum ſic, ut adhaereat pulmoni. Cum igitur in exſpirando ſe contrahet diaphragma, locum non inveniet, ac fibras pulmonum adurgebit. Sed neque pulmo tantum ad inferiora ſpatii nanciſcetur, quanto ſibi opus eſt, atque ob opifice praeſcriptum fuit.

Hae ſecundum loci anguſtiam *gibbi* ſunt noxae: audi nunc alias ex diſtortione naſcentes, atque ad alia pectoris organa ſpectantes incommoditates. Hae ſunt partim aſpera arteria, partim pericardium, & quod intro fovetur, auguſtiſſimum cor: de hoc ergo prius dicemus. Noſti membranae cor aſſervanti conglutinatum & appenſum inferne diaphragma; eo ſcilicet naturae conſilio, notante Hieronymo Fabricio, ut dilatetur is ſacculus, majoraque ſint cordis perpetuo micantis, praeſertim cuſpide tenus, ſpatia: id autem evenit facile, ſiquidem hic ſuſpendiculi tractus in diaphragmate latiſſimus eſt; ne ſi foret anguſtior in longum tantummodo diſtenderetur eadem tunica: quod cordis prolationi non parum officeret. Flecte nunc mentem ad pervulſas dorſi vertebras, emotaque oſſa, ſive antica, ſive poſtica; ſub utroque enim *gibbere* neceſſum erit,

ut distracto primum diaphragmate, mox distrahatur, & suspensaculum antrorsum sive retrorsum, quo aliorsum, quam recta contorto, suam extendendi amplitudinem cor amittat, & ad latus amiculi suis in motibus allidat, oportet.

Praeter haec oeconomiae pectoris, & alia pertubatio est, oriens ex trachaeae conformatione vitiata; hac enim per *gibbum* cervicis, aut supremarum vertebrarum contorta, pulmo, qui subest ab ea, perperam & laxe suspensus, fallat etiam in suo munere necesse est; quantum enim in recta suspensione per naturam electa perennis undequaque motus rite rectèque adimpletur; tantundem etiam in contortis pulmonum arteriis corruptus idem & perversus erit adeo, ut lentior ac laxior esse debeat: porroque si rem acriter aestimaveris fluctuare propemodum in vacuo thoracis, sine suspensore pulmo, videbitur; quemadmodum rete jactum in mare sine rectrice manu.

Sed ipsa fistula spiritalis an tacenda sit? quae ob cervicis *gibbosin* recurvata nullam non spiritus offensam inducere apparebit, si naturalem suam prius spectaveris conformationem, quae Galeno auctore, 5. *de administr. anatomica*, est; Trachaeam, quia ad inspirationem, respirationemque, nunc contrahi, nunc dilatari, ac nunc longiorem nunc breviorem, vicissitudine perpetua, reddi oportuerat, musculis mesobronchiis, id est, ad cartilaginum intercapedines decussatis, itemque membranis ad soliditatem eorumdem bronchiorum natura parens exornavit: ut toto dum inspiramus thorace dilatato, deinde consequutione ad id, quod movetur, pulmonem ad omnes partes dilatante, id quod in arteriis est membranosum in latitudinem; quod vero cartilagines replet, in longitudinem, extenderetur. Videris igitur num contortis bronchiis, id est, altera quidem parte cohaerentibus, altera laxatis, possit suus hic feliciter perfici motus? Porro dubium alicui non est, quod qua coarctata & compressa bronchia sunt, nullam extensionem patientur: quae vero perpetuam laxitatem conservant, locum dilatationi non dabunt.

Hi quidem sunt omnes modi, per quos aëriae pectoris officinae, non mediocriter officere *gibbi* corporis superioris possint. Verum enim vero neque singuli tantae potestatis essent; commodiusque cum homine *gibbero* ageretur, nisi & ex altera turpis elu-

eluvies ſpirantes particulas, & horum conceptacula perenniter infeſtaret; haec enim una & praecipua cauſſa eſt, quae ſummam fati neceſſitatem acceleret, & denique abſolvat: atque illud eſt etiam, unde Hippocrates nobis tam abſolute pronunciavit; qui ex aſthmate ac tuſſi, id eſt, ex cauſſis aſthmatis, & tuſſis *gibbi* fiunt, &c.

Jam igitur conſidera mihi, ſub *gibboſo* quomodolibet pectore & fluxionibus capite ſuperfuſis gravato, ſepto non libere ſe agente, atque hoc & pulmone locum invicem invidente; praeterea ſpumoſo viſcere per diſtortum ſuſpenſorem vage laxato; affabrefactae trachaeae corruptis uſibus, corde ſua connivente capſula male compreſſo: ſpiritalibus denique ac pulſificis organis perperam in ſuo munere ſe concitantibus, num ſpiritus & pulſus & vitae munia feliciter ſint proceſſura? quin vero neque ſufficientis aëris commeatus, neque aeſtus in corde refrigeratio, neque fuliginum expulſio, perfici poterunt. Parce igitur, & coinquinate oblato, in dies, alimento, conſiſtat vitalis vigor, & caloris vividi vis non emarceſcat? Igitur hae cauſſae ſunt & haec ratio, ut animal (quae Galeni vox fuit) corrumpatur, lentis tamen & in dies factis ad interitum acceſſionibus; non ſubitam & repentinam, quod multis viſum eſt, ſtrangulationem animante perpeſſo, niſi fortaſſe ex alia vehementiſſima cauſſa, quam tute per te intelligere potes. Quibus jam de Galeni Magiſtrique Hippocratis, exactis enarrationibus, ad caetera quae ſuperſunt tranſitus eſto.

Collatio extrinſecus illatae & ductu Morbi natae Gibboſis.

QUae cum jam apparuerit interius partae *Gibboſis* cacoëthia; quaeſtio ſubinde ſe offert, utra funeſtior haec ſit, an externo principio producta? Difficilis quidem enodatu controverſia, quam nemo, quem legerim, ex profeſſo attigit aut reſolvit, quod nos aliquando, cum facimus contractam in breviſſima diſputationem, diſponimus ad hunc modum. Speculanti quidem protinus apparent graviora *gibberis* obſcure producti momenta: nam quis eſt, qui plus uni, quam compluribus & gravioribus omnibus demolitricibus cauſſis non deferat? quandoquidem nec

Her-

Hercules contra duos, atque iſtae praeterea cauſſae functiones vitales & recte, & proxime, laceſſunt. Ad hanc opinionem acceſſerunt certi ſuper hoc judicio non falſi, Franciſcus Valleſius, *in comment. citati ſaepe de gibberis aphoriſmi*, atque Ambroſius Paraeus, *lib.* 11. *chirurg. oper. cap.* 17. Verumtamen expenſam exacte rem non fugit difficultas, atque aliter, quam iſti diſceſſu nullo cenſuerunt, ſuadent nonnulla, quae mox ſubjicio; propoſiturus primum, quod ictus ſpinae dorſi non minora ducunt pericula, quam percuſſum caput; quocirca Hippoc. *lib. Coacar. praenot.* 3. quaſi uno eodemque loco habuerit vulnera capitis, & ſpinae dorſi, ſimul utraque complexus enunciavit; *moriuntur ex vulneribus, ſi quis ſauciatus fuerit cerebrum, aut ſpinae medullam.* Cui viro proximus, Cornelius, dixit *l.* 5. *cap.* 26. *ſervari non poteſt, cui baſis cerebri, cui ſpinae medulla, percuſſa eſt.* Porro Rachitis praecipuae dignitatis eſt pars, unde nervorum excurſus & propagatio eſt, cerebro & ſubſtantia & accidentariis pleriſque formis proxima: quapropter & facultatis igemonicae, impulſivaeque, noxa ſub ſpina vehementer percuſſa, perpetuo reſultat: enim vero per hanc princeps in conſenſum trahitur cerebrum; eſt autem ſpinae luxatio per vim illata plurimum ad interiora, quae ſine medullae violatu non eſt: quo fit, ut plane incurabilis, & neutiquam attrectanda ſit judicio tum Hippocratis, tum Celſi, Paulique; tum poſteriorum omnium: has ob cauſſas perniciosiſſima ſi quae alia videtur externa ſpinae medullae intruſio, quam nervis graviter apprehenſis, tum inflammatio, tum convulſio, tum implacabilis doloris acerbitas, conſequuntur.

Sed quid jam tandem de utriuſque mali profundiore noxa judicandum eſt? ego problematis reſolutionem hanc ſtatuo, principio tametſi proponantur in univerſum pares utriuſque modi, id eſt, ut abſoluta ſit, tum haec, tum illa; tamen diſparium generum nullam aequabilem vere comparationem eſſe confeſſum eſt. Quod ſi quacunque paragoge contentus ſis, tum eam diſtinctionem pono, laedunt utraque functiones vitales, ſed altera quidem inopia ſpiritus & inquinamento, ſicut oſtenſum eſt: altera ſpiritus praeſentis, & minime deſientis, diſſipatu, doloris & vigiliarum, & phlegmones, vi facto. Caeterum in altera viſitur

situr insignis acuties ; in altera lentus marcor & exsolutio ; in altera calamitas est longinqua, & annis necessaria ; in altera dierum termino incerta, secundum Hippocratis sententiam, quae habet ; *Acutorum morborum non sunt certae praenuntiationes salutis, aut mortis.* Ego autem cum utraque pernicioſa sit, sed diversa ratione perdens, aequiparaverim duplici expugnationi urbium efficaci : quarum altera per strictos gladios & incendia cunctos, & populos, & urbem, truculente vastet : altera longa obsidione, ac fame, resistentes oppidanos e medio tollat. Cui nostrae resolutioni, apud Typographos lectae, mirum in modum plausit Franciscus Romanus, collega noster, qui libellum elegantissimum, *de Militari Medicinae conditione*, jam pridem instituit.

Jam autem post traditam *Gibbosis* ab humida plenitudine curationem, succedit alterae siccae medicatio ; quae judicio Rhazae, & Avicennae, non alia quam convulsionis à siccitate profectae remedia poscit ; si tantum ulla curatio est ejusdem ab inanitate productae, Hippocrate & Galeno auctoribus, *in aphorism.* cujus difficultatis miror equidem, quod non meminerit Rhazes, nisi quod immodica siccitas non est ; unde oriatur profecto, licet porro summum liniendi, ac madefaciendi, modum requisivit, huic *gibbosi* recte medendae. Remediorum autem genera, quae praescripsit, sunt ejusmodi ; prima sanguinis detractio ex hepatica ; secundus clysmus ex oleo, in quo ferbuerunt radices althaeae & farina seminis lini ; tertia portio atramenti cassiae, dissolutae ol. amygdal. dulc. Ita quidem *in l. 3. divis. cap.* 105. sed *in 9. ad Mansorem cap.* 91. si hoc vitio correptus fuerit puer, tepentis aquae balnea ; conjuncta febre, ex herbis infrigerantibus : decoctum, cum cassia fistulari potui propinandum, atque emplastra ad dolentem usque locum, vi sua refrigerandi perreptantia, parti affectae superaccommodanda sunt, inquit. Haec ad ineuntem *Gibbum* est Rhazae curatio, nostraque, quam audisti tuitio. Caeterum *gibbosi* jam perfecta, si qua curandi ratio est, hanc per chirurgica adjumenta conficiendam docuit optime, super omnes, Ambrosius Paraeus, *in operis chirurgici lib.* 22. *cap.* 8. quam apud eum auctorem legito.

Alia quaedam Hippocratis de Gibbis judicia enarrata.

HI mali ſunt & extremi *gibberum* eventus: alios vero e ſalubri, neutrove genere, nos docuit Hippocrates, *in citato ſaepius comm. 3. part. 3. 4. 5.* quorum omnium ſententia haec eſt; quod plerumque ſolvi nequeunt, potiſſimum ubi ſpina ſupra ſepti tranſverſi conjunctionem *gibba* fiat; infra vero quidam ſolvuntur, cum varices in cruribus fiunt; illae autem magis *gibber* ſpinae ſolvunt, quae in vena poplitis oriuntur; fiunt etiam in venis inguinum. Solutum quoque jam ſaepe vitium eſt à torminibus diuturnis. Haec Hippocrates, quorum illa mea quidem opinione methodus interpretando poteſt eſſe.

Fit ſpontanea *gibboſis* ab humorum defluxu; qui ſi diu conſiſtit in vertebris ſic, ut inde non recedat, facit ſua permanſione, atque adhaeſu firmo, ut *gibber* abſolvatur & conſummetur; quod ſi natura procurante de vertebris, ad quas appulſus fuerat humor, alio abſcedit, vertebras liberet à tuberculo, quod *gibboſin* pariturum erat, oportet. Jam vero duplex hic humoris abſceſſus eſt, tum per decubitum, tum per affluxum; & per decubitum quidem alter modus eſt extra venas: ſic in inguine per ſympathiam conflatum, ex materia tuberculum & abſceſſum facit, ut ſolvatur *gibbus*, qui lumborum vertebris erat firmando. Alterum genus eſt intra venas per metaſtaſin. Sic excipientibus humorem vaſculis ample diſtentis (*varices* dicunt), nec non haemorrhoidis, abſolvuntur etiam à *gibbere* lumbi.

Caeterum, praeſtabiliore longe ſorte per inteſtina tranſmiſſis ſuccis, & ſuppurata atque extenuata per hanc viam materia alioqui craſſa; ſimiliter & nullum lumborum eſt *gibber*: quam aſſertionem firmam puta, ſi de nupera & inchoata, non de veteri & conſummata, nec morbum conſequuta; quae Hippocrati alioquin inſanabilis eſt *gibboſis*, explicetur. Porro fit haec humorum tranſmiſſio per primos & inferiores venae magnae ductus, à quibus deinceps in ſubjectos alios minores ramos deſcendit, donec aut effluat, aut loco cuiquam incumbat: aut vero tranſitus hic humorum & venarum, quae vitiatos ſuccos recipere poſſunt, commoditas thoraci non eſt; illud etiam adver-

tente

tente Galeno, *in hac commentarii particula*, quandoquidem de venis irrigantibus utrasque partes ait.

Utrimque octo costis vena alimentum subministrat: sed superioribus, duae aliae tenues, scilicet ab utroque latere una; quae omnes per thoracem distribunntur, dissipantur. Idcirco, si succus aliquis ad ipsas ex tuberculis transferatur, excerni non potest, praeterquam, quod aegre etiam admittitur. Succi enim, qui cruda & dura tubercula faciunt, glutinosi sunt & crassi; quare non facile per tenues venas feruntur; sed vena, quae ad lumbos est, latissima est & sanguinem ad venas omnes transmittit. Ergo, cum haec crassos & glutinosos succos receperit, si affectae partes viribus adeo valeant, ut quod superat, expellant, & ad venas hic sitas transmittit; quo fit, ut latescant, & in varices assurgant, ubi quidem succi crassiores fuerint; id accidit in inguine protinus, sin mediocriter crassi, in poplite. Etenim, quibus citra causam hanc varices in cruribus oriuntur, videre licet venas proportione succorum crassitudinis latescentes, ubi crassissimi sint, latissimas; ejusmodi venae sunt in inguine, ubi minus crassi, minus latas, quales in poplite. Interdum enim, quum majores venas obstruunt, hunc affectum excitant, interdum ad inferiores concurrunt, quae angustiores sunt; in universum autem in varicibus crassus sanguis continetur, nam id vitium plerumque à succo melancholico, interdum etiam ab aliis crudis, crassisque, concitatur.

Sed pergimus ad alia subinde Divini praeceptoris enunciata; Quibus vero adhuc pueris spina *gibba* fit, antequam corpus perfecte increscat; his corpus ad spinam non augetur, sed crura & brachia, duntaxat, perficiuntur; quae sunt ad spinam non complentur: quas res omnes Galenus ad perversos nutricularum venarum tubulos, & ad membri δυσκίνησιαν, id est, movendi difficultatem, & ad consequentem inde naturae languorem, retulit. Sic autem ait; *& quae jam perfecte increverunt, emarcescunt, nedum quae adhuc increscunt suo juxta spinam augmento prohibentur; caeterum autem partes, quae vitiatis ulteriores sunt; ut brachia, cruraque, detrimento non participantia, crescunt feliciter & vigescunt.* Haec & ejusmodi tibi sunto loca praesagiorum de *Gibbis*, ex Hippocrate.

Sunt & alia praesagiendi capita & rationes, ex modo tubercu-

lorum; haec enim si dura & cruda, quamvis Antonio Musae Brasavolae difficultatem pariant respirandi majorem; Jacobo tamen Hollerio minus inferunt periculi, plusque vitae promittunt habentibus; at, quae suppurant alia, deteriora, si viro Stempano credimus. Sed de hac re paulo posterius agetur: quod periculi tamen haud fuerit, à tuberculo ad vertebras lumborum exstante: praeterquam enim tanta partis dignitas non est; ad haec, id loci nactum tuberculum adinvenire sibi poterit expurgandi transmittendique vias, quas jam ostendimus. Quae de vertebrae primae luxatu, secundum Hippocratem, sententia fuit Hollerii, necessariam hanc suam interpretationem professi, ut probabilissima sit auctoris propositio: non ita vero visum est Hugoni Senensi, atque aliis qui *gibber* omne superius potissimum ad interiora cum tuberculo & illo quidem magno, necessariam caussam fecerunt; ut *gibbosum*, ex asthmate vel tussi redditum, impuberem praematura mors tollat.

Quae de superioribus *gibberis* lata cum fuerint judicia; post haec aliqua de inferioribus attexemus: videtur autem etiam Hippocratis traditione probabile, quod lumborum repanditas incommodi multum allatura sit inferioribus partibus & ischio; quo subit referre id, quod Matthaeo Coppulae Neapolit. Nobili viro, contigit, hoc & proxime superiori anno volventis saeculi trigesimo. Advenerat pleniissimae corporaturae, atque delicatioris vitae, juveni dolor ad alterutrum ischium; qui brevi liberum motum ademerat: postque sanguinis detractionem ex ischiadis vena sub talum; convulsionis non leves motus eidem lateri fuerunt, relati quidem ab aliquibus vellicato per phlebotomum nervo; sed, me quidem judice, sunt hi cum innexo simul dolore, depravato lateris motu & manifesta macie, revocandi potius ad altiorem caussam, nimirum quam attigi nuper: etenim, à mali primordio facta est repanditas in lumbis inferioribus, à me primo comperta, quam injuria nullam, sed naturalem affectionem, cum aegroto dixerant alii Medici; verumtamen haec tanti fuit, ut spontaneam etiam luxationem ossis femoris induxerit; quam etiam à me primum adversam, admolitis omnibus ad reductionem, tum per atrem bolum, tum per chirurgicam manum: equidem dubito, an curaturi sint medentes, antequam à repando lumborum vitio vindicetur homo: quae

qui-

quidem retuliſſe volui libentius, ut prudentes, oculatique, ſint poſthac homines noſtri, ſi me tantum audierint, in pervidendis harum affectionum cauſſis.

Altera quoque nobilis obſervatio per me facta eſt, in Camilla cognomento Sgargiata, virgine puella Parthenophylacii Spiritus Sancti, cui ex ingenti lumbarium ſpondylium intruſione, primum interceptus cruribus vigor, ac plurima parte ſenſus ac motus, eſt; pro quibus affectibus curandis vinaceorum remedium, & medicamenta omnia, ſine fructu ſentiit; quae res quidem non evenit ex introceſſu, & repanditate, oſſis ſacri: ex quo vitio nullum, vel ſarcoſis, vel imbecillitatis detrimentum fuit Petro Faſciano, Siculo Panormitae, juveni operario typographo, in officina, quae mea haec commentaria praelo ſubmiſit.

Hactenus de convexa & cava *gibboſi* multa; de tertia, quae, ad latera & in ſpiras eſt, flexura nunc pauca: hanc plurimum incurrunt hi, qui de ſublimi loco ceciderunt in pedes: cujuſmodi homines equidem novi duos; qui utique perpetuam urinae laxitatem, ac mutilationem, inferiorum artuum ſunt experti: horum alter Scipio Pulſonus, Neapolitanus, qui de celſa ſpecula, extremum neſcio quod periculum fugiens, ſe dederat praecipitem; mox dimidio corpore reſolutus, ac toto languens, in noſocomium noſtrum eſt delatus; qui poſt aliquod ſuſceptis inter lumbos & coccygen cruſtis, Aegyptiorum more per nos excitatis, triduo liberatus eſt ſic, ut eo temporis lapſu ex Valetudinarii noſtri lectis volens ipſe deceſſerit, qui ſuper aſſere per duos bajulos delatus fuerat exanimis propemodum; rem miraculi loco habitam in Valetudinario, quam viderunt admodum Rev. Pater Flaminins Reſolinus, pientiſſimus unus vir ex his, qui ſacro voto adſiſtunt infirmis; Adamus Marchius, Noſodochii Medicus callentiſſimus; Dominicus Moſca, & Franciſcus Romanus; Doctores utrique peritiſſimi. Incurrit & ſcolioſin licet ante deſcripta leviorem, cum pari tamen mictus laxitate, Juvenis Lucanus; quem ad nos curandum detulit Bernardinus Chriſtianus, elegans ἐκγεγφὴς admodum Rev. Patris Magiſtri Dominici Gravinae, rerum Theologicarum Scriptoris optimi, pariter & foecundiſſimi: de quo conſultore Theologo jure ſe jactare poteſt aequiſſimus cathedralis Eccleſiae ſenatus; de Profeſſore vero ſchola noſtra Neapolitana.

CAP. VI.

De praeservatione, & curatione partium interiorum.

HUjus autem affectus etsi curatio per omnes vulgo quae sita est, tamen preservatio longis intervallis tum dignitate, tum, usu prior apparet: nimirum quod *gibbi*, qui ex interna caussa proficiscuntur, hi sunt insanabiles plurima parte; nisi confestim initio summa providentia, subtilique solertia, revocati; quam inhibendi mali provisionem à plerisque omnibus in silenrio praeteritam, utinam nos, qui sumus adgressi nuperi, obscurique auctores; sic ut exigimur, sic ut cupimus, interdum exsequi valeamus, rem sane non parvae neque futilis operae; verum utcunque res evenerit, contentus auditor esse nostra diligentia debebit, quae si non magnam, certe mediocri non minorem adferet frugem, confido. Illud autem, quod forte meditatus in hac re sum, est hujusmodi.

Proponitur curatio *Gibbosis* recentis; porro vetus & confirmata sanabilis non est, auctore Rhaze, *nuper indicato loco*; siquidem igitur primum ipsum *gibberis* initium praevidere potis sis: hac re sane vix aliquid optabilius obtigerit, quippe statim occurrere remediis oportunis licebit sic, ut etiam anteverti possit humorum vitiosorum confluxus: verum enim vero, quia neque continuo Medicus accersitur ad ineuntem affectum curandum, nedum ad praeservandum; neque sic semper est facile morbum, qui se insinuat intrinsecus, oculate pervidere (utinam autem jam initum, ac latens quodcunque malum deprehenderetur à cunctis Professoribus hoc nostro saeculo, quo minus, quam par est, Hippocratis doctrina colitur) sub haec evidentia symptomatibus rudimenta *gibbosi* accessus sic intercipere, atque absolvere tentaveris.

Discretis enim caussis, num ob plenitudinem, num ob inanitatem contractum vitium sit; his non aliter, quam humido siccove spasmo, judice Avicenna contraniti debebis, plenitudini quidem prima sanguinis detractione (basilicam elidit Rhazes) simul & victu quam maxime vires permiserint, tenui; ad haec avertentibus omnibus remediis, quae sunt frictiones, vincula, cucur-

cucurbitulae, vomitus, clyſmi; ſingula quidem ad ſitum ſupremum vel infimum dextrum aut ſiniſtrum, affectae partis opponenda. Deinde etiam expurgato, levatoque, à ſuſpicioſis omnibus ſuccis, ac ſuperfluitatibus, corpore; deinceps ad ſudorum artificiales manatus convertendum ejus, qui medetur, eſt conſilium; quem equidem ſcopum, & quod remedium arbitror praecipuum, & primarium ad morbi cauſſas aut eximendas, aut minuendas; praeſertim ſi ſudationes iſtae proliciantur ad aeſtuaria quaepiam, peculiari naturae munere comparata, qualia nos ad noſtras oras, & ad Neapolitanos terrarum tractus habemus Aenariae, Puteolis, & in Crypta Aniana: quibus ſingulis uti ſi conceſſum non ſit, aut anni tempore, aut loco, aut hominis facultate, aut alia quacunque cauſſa non patiente: tum his ſuccedunt aſſae ſudationes in laconico arte paratae: quas adjuverint ſumpta per ſingulos dies *decocta Sparti parilis Indici, lignive Guajacini*; ad eum modum apparanda & conficienda, quem in Paedarthrocace nuper aperui: in quo libro deſcripta multiplicia ex Viperis medicamenta, huic etiam morbo depellendo non parum accommodata, comperies; quippe quae naturae, calorique noſtro, auxiliaria atque amica, labem quamcumque corporis emundare atque exhaurire ſunt comparata. Quod ſi ſubjectae vel craſi corporis, vel habitui, vel aetati, vel regioni, vel anni tempore, conſtitutionique calidis & incumbenti febri minus congruere videantur, alioqui calidiuſculae materiae: Viperas in caprimulgos & boas, quas vocavit Plinius, permutare fas eſt; accedunt hi proxime ad illarum naturam, ac temperatiores ſunt primis qualitatibus tenus. Utatur autem & homo, qui tractatur, iiſdem pene potionibus, ac victus ratione, quae Paedarthrocacae prohibendae propoſuimus, nam neque diſſident admodum utriuſque fomitis exſiccandi ratio. Praeſertim ubi *gibbi*, qui curatur, haereditaria ſit ſuſpicio.

Hae quidem ad plenitudinem corporis privatim adverſae ſunt medentis proviſiones: per quas tamen omnes ſi praevalentibus ullis cauſſis, tuberculi procreationem praeripi non licuerit, aut eo tempore vocatus ad curandum fueris, quo productum jam tumorem inveneris; praeceptum eſt Jacobi Hollerii, ut neutiquam id maturare tentemus, nimirum propterea, quod ſuppuratus non eſt ſine periculo; neve ex ſuffuſo in thoracem pure

&

& ad ſuperiora pertracto, aut etiam ex ſuppurato primum eodem in cervice, mox in trachaeam tranſmiſſo, ſuffocati phthiſici defungantur; quam ob cauſſam monet nos iſte Vir ſuadetque, ut prohibeamus potius, coerceamuſque tubercula ſic, ut dura reddantur.

Opinionis Hollerii cenſura.

Quae quidem Hollerii adverſio, ſi rite rectèque perpendatur, plurimam me judice congerit difficultatem. Principio autem, quae dubitandi dederint, anſam, haec fuere. Primum, quod cum complures ſint tuberculorum optabiles fines, poſtquam illa conſtitere, difflatio, maturatio, ſeu concoctio, ſuppuratio: ſelectam indurationem, ac recrudeſcentiam praetulerit aliis omnibus. Sint autem quaeſo te ex medentis voto crudi durique tumores? quos omnes malos, contra vero molles omnes bonos, ſanxit alicubi Divinus auctor. Ad haec, improbetur humoris collecti ſuppuratio? cujus idem Medicinae Parens, *epid.* 6. maximas duas commoditates expoſuit: & quod morbo levet, & quod ejuſdem reverſionem fieri non permittat. Praeterquam quod irritus & inanis ſit oportet conatus omnis revocandae ſuppurationis internae, quam humoris natura, locus abditus & concluſus; aetas florens; habitus carnoſus; praepotentis & interni caloris vivida vis; actio, motuſque, corporis, & longinquitas demum temporis, promoveant. Deinde quae ſint pauci ſuppuratus incommoda? quaeve ſaniei ſub thoracis vacuitate modice diffuſae ſit noxa: porro ſi pus petat ſuperiora; expulſum ſubire poterit potius, quam pariat praefocatum, vel non magis hoc, quam illud poterit adipiſci. Haec quidem ad maxime dubitandum de hac Profeſſoris clari doctrina nos impulere.

Caeterum ſunt, & quae tuberculi obdurationem diſſuadeant; ſunt & quae ſuppurationem apprime commendent. Quo ad poſteriorem rerum ordinem attinet, eſt primum ſuppurationis emolumentum, quod, ipſa ſuccedente, tuberculum continuo minuitur; nam haec cauſſa eſt ſcilicet ut ſuppuratus multo minus doleat, quam crudus Abſceſſus; id quod didicimus vel ipſius Hippocratis oraculo; qui *ſecundo aphoriſm.* 47. ſcriptum reliquit, *Dum pus conficitur, dolores ac febres fiunt magis, quam jam confecto:*

fecto: cujus rei rationem apud enarratorem Galenum legito. Deinde, nos in Angina peſtilenti, quae duodecim adhuc annos miſeros mortales, pueros potiſſimum, exitialiter corripere non deſtitit, duritudinem primam pariſthmiorum, glandularum, ac totius ad ſummam tumoris perpetuo, vituperamus; ſuppuratum ſumma cum fiducia, certaque liberandi ſpe, excipimus. Tertio, praeter divinum hoc anginae genus, & alias, quae citra coeli malignitatem accidunt, nedum non maturas & ſuppuratas exhorremus: ſed neque ſuppurationem qualemcumque ſtatim adverſam ultro dirumpere dubitamus; id quod facimus digito, cereo funaliculo, ligno, cornu, & ſexcentis aliis adminiculis: de quibus nos *in Chirurgia inermi* ſpeciatim tradidimus; auctoribus ad hanc rem ſummis, & veneratiſſimis, viris Graecis, Arabibus, Latinis, Barbarolatinis, antiquis, nuperis, & omnibus Medicinae Doctoribus; Clinicis pariter atque Chirurgicis: ſunt autem & de inexpectatis hiſce ſalutis eventibus, ob properatum Tuberculi diruptum, obtentis, Hiſtoriae quamplurimae; relatae per Antonium Benivenium, Amatum Luſitanum, Petrum Foreſtum, Marcellum Donatum, Joannem Schenckium, abſolutiſſimum omnium compilatorem, atque alios. Nos autem pleroſque anginoſos, jam jam iſto tortabulo ſtrangulandos, & orco deſtinatos, una hac ratione redemimus; quibus operis nunc Franciſcus Antonius Pintus; nunc Franc. Antonius Ametranus; alias Joannes Jacobus Selanus; alias Franciſcus Moſcha; interdum Hieronymus Abioſus; interdum Vitus Jacobus Ferrajolus, Medici Neapolitani praeſtantes omnes, quos honoris cauſſa nomino, interfuere.

Succedunt his damna cruditatis offerentes argumentationes nonnullae; quarum prima eſto. Qui conſervat cauſſam diſtentionis, idem conſervat & ipſam diſtentionem: atqui noſter Hollerius conſervat diſtentionis cauſſam, quae infarctus & plenitudo eſt: igitur & diſtentionem, peſſimum ſane malum conſervat; praeterquam & *gibboſin* ipſam quoque. Secundo auget omnis admirationis modum, quod induranda Tubercula vult medicamentis; quae autem iſta niſi refrigerantia? contraria quippe concoquentibus, & calorem obtundentia, ac ſpiritus viis atque oſſibus ſpinae nocentia: quam rem diſerte docuit Hippoc. *aphoriſm. lib. 5.* qualia quoque medicamenta, & ad *gibboſin* univerſam

ſam vitanda, cane pejus & angue, nos monuit Rhazes, *in 9. ad Manſorem, c. 91.* Atque Avicenna, *loco citato*, nil dubitare viſus eſt, ut apoſtemodi *gibbo* proponeret curationem, quae difficile maturabili, contumaci, ac duro Tuberculo, communis eſt; & (quod multo majoris eſt momenti) neque Tuberculorum loca diſcriminatus eſt hic auctor: adeo verum eſt ſcilicet, & commodam maturationem iſtorum; & in iiſdem obdurandis, Hollerii nullam aut frigidam cautionem eſſe. Quod ſi vis incommodum omnino ſuppuratum, contra nos deteriorem contendimus longum Tumoris obduratum; qui perpetuo gravet, ac tenſione comprimat; motiones lacertorum cohibeat; diſtenſionem denique moveat; ex qua una & quae non mala conſequi poſſint? Jam igitur unde, & quonam ſolido fundamento propoſitio, in mentem venit Hollerio?

Sed equidem pro Hippocratico Profeſſore proferam extremam aliquam defenſionem, quae eſt. Sibi non oblatam ſpeciem Tuberculi bilioſi, quae digeratur; non pituitoſi, quae concoquatur; non ſanguinei, quae ſuppuretur; ſed melancholici ac faeculenti; cujus portio tenuis per accommodata medicamenta digeratur; ſic ultima relicta craſſa, durus tumor conſervetur & immunis à ſuppuratu praeſervetur. Verum enim vero, neque hoc effugium ullum eſt, nam quis ſucci melancholici circa caput, & unde, proventus pueris? aut quae hujus ipſius humoris ab inferioribus ad ſuperiora tranſitio? neque enim ſimplex culpabitur melancholia, ſiquidem res gravis non poteſt adſcendere; *citius* autem, ut Homerus ait, *Dii terram ad coelos trahent:* vel ſi commiſtam aſſerat tenuibus, ut neceſſum eſt, ſuccis; horum hercle, qui evehant, erit portio major; ergo difflabilior & digeſtior. ſed omnino ſit melancholicus ſimplex humor; tam parcus & iners credis ipſe, demonſtratam ſpinae diſtortionem committere valebit? nil ſane minus; ergo vides ad extremum nullam Hollerii, ſuper humore melancholico *gibboſis* effectore, hypotheſin; adeoque excogitatam inepte, de diu conſervando crudo ſpinae Tuberculo, ſuaſionem.

De Curatione per externa medicamenta, & per Chirurgiam.

PRaeter hanc internam Curationem, est & externa duplex; per Topica nimirum medicamenta, & per Chirurgiam: & medicamenta quidem ejus generis optima puto, quae fuerint exsugentia, vitiumque valida vi raptum dissolventia; qualia nos quidem ad evertenda Paedarthrocacae seminia monstravimus valentia. Jam vero, si timor sit per initia collectionis, extenuatis etiam exquisite materiis, calidiora medicamina adhibenti; non est profecto, quod haec admistis probefacientibus corrigere & commoderari non possis; sed & *Emplastra* cum eisdem *oleis* ibi recitatis, atque ex *Tacamahaca*, & *ligni guajacini resinis*, *seu gummis*, concinnata, licebit ad roborandum & dissolvendum imponere. Emplastris etiam admiscet Avicenna *Pyretrum*, *Euphorbium*, *Castoreum*, *Rutam*, *Cypressum:* ex quibus eisdem & Olea paranda praecipit.

Supereſt Curatio per Chirurgiam, quam *in Pyrotechnia nostra* ad idem vitii traditam, huc transferri concedetur: quae sic habet, Albucasis, Chirurgicorum Arabicorum facile princeps, *sectione* 1. *chirurgiae cap.* 4. & Avicenna, *lib.* 3. *fen.* 22. *tract.* 2. *cap.* 14. *Gibber* omne medicamentis inexcussum docuerunt; recte denique curari ferramentis candentibus ad id accommodatis, ex quibus circulare unum erit, quo postremam dorsi vertebram circumplectente, ad eandem urendam uteris. Alterum instrumentum erit punctiforme; quo ignito duas aut tres lineas describes, circum vertibula crustulis inductis. Tradidit & de cauterii in hanc rem usu Joannes Serapion, *tract.* 5. *pract. cap.* 26. verum administrationis, & loci urendi quidpiam non explicat; quemadmodum etiam non explicavit Gulielmus à Saliceto, *lib.* 5. *chirurgiae cap.* 3. ad cauterium spinam *gibberis* proponens. E nuperrimis vero Durantes Scacchius, *lib.* 1. *Subsidii medicinalis*, circulari magno cauterio *Gibberes* tractari voluit, ab Albucasi formam instrumenti, sicut opinor, mutuatus. Meminit & hujus per ignem curationis Alexander Benedictus, *lib.* 29. *rei medicae cap.* 6. Sed quantum recenti proficua, tantum inveterato *gibberi* inutilem, spasmo vero ab affectione sicca producto

detrimentoſam, uſturam admonuit Nicolaus Florentinus, *ſerm. 7. ſum. 2. tract. 3. cap. 40.* Haec ad proxime curandum *gibbum* efficaciſſima chirurgia eſto: quam ſi quando ferramentis adminiſtrare vel vereatur medens, vel exhorreat aegrotans, tum ſuccedit altera cunctis optatior, ac non minus efficax inurendi forma, *per fomitem* à me vocata, & in eodem opere *Pyrotechniae medicae* ex Proſpero Alpino deſcripta; quam Neapoli primum vidit, & approbavit, optimarum & veterum Medicinae rerum exactiſſimus aeſtimator, Antonius Sanctorellus, exercitam à me ad epiphoras finiendas honeſtiſſimae Mariae Garziae, aſſiduae perilluſtris uxoris Clariſſimi Regii Conſiliarii, D. Gregorii de Angulo.

Praeter hunc ignis uſum proprium, eſt *averſorius* alter, aut interceptorius per ulcus, utile; quem vulgo *fonticulum* nuncupamus; quorum is, qui intercipit in *gibboſi* ſupra ſeptum, ad inion excitabitur; alter vero prior, qui ad avertendam cauſſam mali capitur ad *gibber* infra ſeptum, ad femorum, vel crurium, vulgata loca collocandus eſt. Praeter quas ſedes, ſi remedii certa commoditas ametur; ſique ſolidis experimentis perſuadeatur tum is, qui tractat, tum is, qui tractatur; non dubitabit utique ad alterutrum inguen inuri cruſtulam, vel chirurgicas tranſui ſetas. dixi autem accommodatiſſimum hunc locum, excellenti quadam hujus cum lumbis ſympathia ſpectata; quandoquidem ad has partes conſueviſſe fieri *gibboſis lumbariae* tranſpoſitum ſupra meminimus, auctore Hippocrate, *in partic. libri de artic.* ſaepe memorata. Neque vero ſic inſolens videri debet haec uſtio, noſtro tempore plurimum ab inſuetis medendi uſibus abhorrente; enim vero, praeterquam quod neceſſum eſt, ad contumaciſſimos quoſque morbos nova pleraque comminiſci: ad haec memini quidem, nuper à me jam nominatum, ac ſemper honoris cauſſa nominandum, Sanctorellum, in cauſſa leprae Sacerdoti lectiſſimo Societatis Jeſu, in conventu celebrium Medicorum id propoſuiſſe, ac prope eviciſſe. Sed quae de *gibbis* adnotanda ac diſquirenda fuerant, habeant hunc finem.

DE

DE VALGIS, VARIS, COMPERNIBUS,

Ac Membris aliis obtortis.

LIBRI PARS ALTERA.

Cap. I.

Continuatio ad ſuperiora.

SED provecto jam ſermone de puerorum Abſceſſibus, qui fuerant *Paedarthrocace*, variique *Gibberes*; illud quidem cum corruptione vitium; hoc ſine corruptione; conſentaneum rationi viſum eſt, ut ſubinde traderetur & de *Valgis*, *Varis*, *Compernibus*, & hoc univerſo genere. Porro iſtiuſmodi luxamenta & creſcentis aetatis homines, & oſſium juncturas, tentant, & cauſſas etiam plerumque communes agnoſcunt; quod experimentum, inter multa ſingulare, faciundum exhibuit ferme nobis haec obſervantibus, illuſtris viri Proſperi Piſani Paſcuarolae reguli filius natu maximus; qui poſtquam *valgus* fuerat, ad haec *repandus* ſecundum dorſi vertebras & pectore *gibbus* exſtitit, ob defluxum nimirum capitis; quem uno ad unguem conſenſu cum Dominico Coccia, collega eruditiſſimo, conjectati ſumus, argumento plane liquido; quod malam à primordio conformationem capitis nactus fuerat ſexennis puer: quare tot membrorum divaricatus, ab uno cerebri vitio atque ab humoris pituitoſi laxamentis, quorum una intemperies origo eſt, profectos perquam probabile apparet. Quod ſi forma gignendi quaeritur, neque inflammatoria ſyſtrophe, aut aliqua noduli modo coacta collectio juncturarum, abſtrahendis vinculis perpetuo deſideratur; quin hoc & pueris & hominibus aetate jam grandibus evenire, compluribus exemplis, alio loco, monſtrabimus. Jam vero ſi caetera deſint, eſt *gibboſis* & obtortorum affinitas tanta, ut invicem ἀδελφῶσι. Taceo, quod admirabilis exceſſus digniſſimam adverſione, ac tractatione, rem facit; ſic enim plerumque inſolens, atrox & inopinus puerorum hic caſus eſt, ut ad corruptrices ſtrigas, atque adeo ad divinas cauſſas, referant ineruditi. Quas

ob res omnes annuis jam, ut de *Valgis*, *Variſque*, & hujus generis vitiis aliqua pars ſermonis interſeratur.

CAP. II.

Notio ſeu nominis explicatio, cum aliquot rei diſcerniculis.

Valgi quidem, Graece βλαισοὶ, prominentes extrinſecus habent ſuras, & in diverſum actas, quales cancris & lacertis ſunt pedes; quorum videlicet pars intra conditur, pars extra procedit. Aegyptios ejuſmodi tradidit Ariſtoteles. Plautus autem, *in Milite*; *varum*, aut *valgum*, aut *compernem*, aut *paetum*, aut *brochum* nominavit; itemque *valgum ſuavium*, id eſt, intortum: cujus generis dicti ſunt & *vatii*: ſic enim eſt apud Varronem, *lib.* 2. *rei ruſticae*, *de canibus ſcribentem*, cruribus rectis ac potius *varis*, quam *vatiis*: hinc *vatiorum*, & *vaticiniorum*, cognomenta fluxerunt his, qui primi in familia pedibus *vatiis* exſtitere: quo Seneca in quadam epiſtola, *Servilius*, ait, *vatia latere ſciebat non vivere.* Sed *Vari*, Graeci βαιβοὶ, vocantur hi, qui crura vel pedes introrſum habent obtortos: cujuſmodi ſpadones, ac teſtibus capti, ac foeminae pleraeque viſuntur. Flexuram quidem, non flexurae modum explicavit Horatius, *l. Serm.* 1. ut ait, *Hunc varum diſtortis cruribus &c.* atque inde factum eſt, qui *varum* pro obtorto ſaepe Veteres dictitarint: itaque *varum brachium* dictum à Martiali fuit, *in* 7. *vara nec injecto certamine brachia tendis*: & *varae manus* pro incurvis ab Ovidio, 9. *Metamorph.* ſunt uſurpatae: qui dixit, *varas in ſtatione manus.* Haec ex Grammaticis brevi recoluiſſe nos oportuit.

CAP. III.

Cauſſae.

SED praeſtat Cauſſas inquirere, quibus ante deſcriptae diſtortiones oboriantur: libet autem aliquanto ſuperius rem repetere, ut plenius etiam noſtra ſententia percipi queat. Prima qui-

quidem & ſumma cauſſa debilitas eſt, quae concedit defluxibus. Imbecillitas autem oritur ex qualitatibus expertibus materiae, vel cum eadem ipſa conjunctis. Ex primo genere fuerint aëris ambientis qualitates, ad calorem, aut frigus; ariditatem aut madorem; ſive ſimplicibus, ſive compoſitis, exceſſibus immutantes: ad quas affectiones ſpectant & ventorum, pluviarum aut nivium occurſus; aquarum, id eſt, lacuum, fluviorum, marium, tranatus & enavigatus; venationes piſcium; natationes in his, & ablutiones, immerſiones; quae faciunt, ſcilicet, ut articulorum, muſculorum, ac tendinum, temperatio tranſmutetur, pro varia qualitate, quae dictis aquis, tum propria ſua natura, tum ad attingentem hominem, collata ejuſmodi, vel aliter ſe habuerit; cui ſimilis aut major vis ineſt & medicamentis, quacunque tandem ratione fuerint, ad eaſdem partes ſuperdata. Interea haec nominandae ſunt vehementes, & aſſiduae, iſtorum artuum exercitationes; nec non diuturnae vacationes, & ceſſationes à motu: etenim, ut hae refrigerant & effoeminant, ſic illae laxant & excalefaciunt. Ad haec, & quae ſive eſculenta, ſive potulenta, offeruntur; quaeque ab his toto corpore digeſtis atque diductis retinentur, & emittuntur; & ſi qua ſunt alia hujuſmodi.

Poſt haec dicendum eſſet & de his, quae qualitatum quarumlibet exceſſum, cum interventu materiae, inſinuant. Verum haec ad ipſos humores ac ſuccos, qui inibi colliguntur, referri ſatius erit ſubſtantias quippe notas; quae partim craſſitudine, partim etiam lentore, partim topia & pororum anguſtatione, paulatim contrahant fibras, vel ab univerſo corpore, vel à certis quibuſdam partibus huc attractae, vel tranſmiſſae. A toto quidem corpore tranſmitti conſueverunt humores, in febribus lentis & diuturnis; de qua re tum Hippocrates, tum Galenus, 3. *prognoſt.* 23. & 4. *aphor.* 14. atque etiam in laſſitudinibus, quas in iiſdem febribus homines incurrerint, eodem Hippocrate, Galenoque, adverſoribus, *in* 4. *aph.* 31. Itemque per inexplicabiles commeſſatus, ebrietates, luxus rerum & libidinis nullos modos; quod neque Poëtam latuit, qui ait:

Et Venus enervat vires, & copia Bacchi;
Et tentat greſſus, debilitatque pedes.

Praeterea ſunt & certae corporis definitaeque partes, quae ſupervacaneis ſe ipſas ſuccis exonerantes, hos in articulos & atti-

gua

gua loca demittunt: ſunt autem, nunc caput deſtillationibus aſſidue pluvium; ad quam maxime, niſi fallor, opinionem acceſſit Fernelius: nunc uterus, cujus excretio ſuppreſſa ſit: quocirca M. Hippocrates ejuſmodi affectus mulieres immunes ſtatuit, *in l. 6. aph.* 19. veluti ſi affirmaret, etiam eodem tempore cohibitas iſtas emiſſiones, ad articulos continuo refluere debere: quod re ipſa equidem eveniſſe multis foeminis comperi; ſimiliter & his, qui haemorrhoidum detrimenta ſentiere.

Atque hactenus recipere judicati ſunt articuli, ad quos nimirum ſuas ſuperfluitates tranſmiſerint aliae particulae. Caeterum & ipſae etiam ex aliis eliciunt; ſeu caloris intemperamento, propter violentum immodicumque laborem, & uſum balnei; ſive ob ingentem dolorem, quo ſentientes circum articulos particulae fuerint tentatae. Sic imbecillis defluxus, validique attractus, generales ad diſtorſionem cauſſae ſunt jam expoſitae. His omnibus accedunt articulorum, qui ſunt quibuſdam proprii, languores: id eſt, his qui ex parentibus arthritidem, aut podagram expertis ſunt nati: quo loco & materiae vitium & formatricis debilitas ſunt recenſendae. Nunc, ut humores diſtinguas, ſcire licet; non unum & ſimplicem, ſed varium & multiplicem ſuccum eſſe, qui dictas ad partes allabi poſſit: reſpondens ſcilicet craſi, conſtitutioni, viſcerum morboſae, vel naturae, ſexui, aetati, regioni, anni tempori, victui, conſuetudini, vitae inſtituto atque aliis, ſi praeterea ſint. Ex cauſſis autem omnino malis, atque morboſis, ſunt caecae vel apertae corporis continui ſolutiones: ex inconſpicuis quidem apoſpaſma, diſtentio, caeca contuſio, caſus ab excelſo loco, luxatio: ex conſpicuis vero, contritiones, ulcera, fracturae, tophus, tuberculum, abſceſſus, ancyle, &c.

Cap. IV.

Signa Cauſſarum.

HOrum ſic enarratorum affectuum, ſuarumque differentiarum, evidentium alioquin & nulli non perſpectarum indicia, non eſt, quod quiſpiam enucleari ſibi nunc requirat. Verum enim vero cauſſarum notae ſunt explicatu neceſſariae; ſed antece-

tecedentium inquam & internarum, ut his eiſdem producendi morbi vi potitis occurri ſingulis medendo poſſit. Sic repetitis ordinatim capitibus, fontibuſque, cauſſarum, quos ſupra recenſueram; ad diſtinguendas eas cauſſas, quae tum per ſe, tum per conſenſum morbum invexere, devenio.

Igitur aëris & regionis & aquarum culpas prodent eorum excedens mador & illuvies, pluviae nimietas, irriguus, & ſenſus, ſitus, qui diu perduret & difficile diſcutiatur; item opacitas & vapidus nebuloſuſque proventus; quarum plerarumque rerum cum nonnihil participet coelum Neapolitanum, horum hominum maxime puerorum plurimos expromit: alias vero tales terras, quas non vidi, judicare quidem temere non poſſum, ſed dictat ratio non exortes hujus vitii futuras. Praeter quas cauſſas & alias, quae ad externam horum comprehenſionem pertinent, & reſpondens rerum evidentia & eorum, qui tractantur relatio, comprobabit; expedita enim & facilis harum rerum deprehenſio eſt; ſi non inertem indagatorem offenderit: quapropter his ſuperſedeo. Sed defluxus ſympathia partium factos, declarant potiſſimum conſtitutiones earumdem ſedium mittentium: juvantque etiam intactis articulis remedia, quae mittentium curationi accommodantur. Interea vero non latent ſymptomata, quae proprias affectarum partium affectiones conſequuntur. Sed primarum qualitatum ſeu ſimplices, ſeu compoſitas exſuperantias deprehenderis, tum ex cauſſis, quae anteceſſerint, ab aegrotante referendis; tum ex uſu remediorum contrariae facultatis; tum ex ſimilium noxa; tum etiam ex affectionibus ſpectantibus ad ſenſum tactus.

Atque haec quidem ſunt indicia qualitatum ſine materia. Conjunctarum vero cum materia ſunt communia his, quae ſingulos humores praeſentes produnt. Id eſt, ex cauſſis antecedentibus, partium imbecillitate, ſuperfluitatum craſſitie, canalium anguſtia: deinde etiam ex principiis hos attrahentibus dolore, calore, medicamento, frictione, balneo, motu & exercitatione importuna, itemque à principiis tranſmittentibus; quae ſunt plethora, cacochymia, febres diuturnae, ac putres; rheumata, ſuppreſſae vacuationes, articulorum languores, atque alia hujuſmodi: denique & quae fluxionem & collectionem in articulis adjuvarunt, aut averterunt omnia: ſed & affectus tactiles arti-

culorum eadem oſtendere poſſunt. Poſt quae omnia ſolutae unitatis, quae vitium induxerit, apertus proſpectus, atque evidens notitia, eſt. Supereſt diſtinguenda laxitas aut contractio; id eſt, cum cauſſa quidem hujus ariditas, illius humiditas. Laxitatem vinculorum oſtendunt cauſſae laxantes, ac ſimiles adjuvantes, contrariae conſtringentes, ad haec effecta, id eſt, motus infirmior, & propenſior ad luxationem. Contractio monſtratur brevitate, tenſione, duritie; ſed numerum auctum cauſſae produnt, concreti glutinoſique ſucci redundantiam efficientes; itemque juvantia, nocentia & effecta ſuis ex affectibus prodeuntia, quae jam noſti.

CAP. V.

De naturali Oſſium conſtitutione.

ANtequam ad oſtenſionem noſtram aliquam inſtitutae rei pergamus; operae pretium facturi videmur, ſi praeſtituatur enarratio natura conſtantium articulationum, quam ad hunc modum accipe. Principio revocanda eſt in memoriam oſſis cujuslibet membri longi partitio, quam *in Paedarthrocacae cap.* 4. docuimus: deinde ſcire licet, coaptata jam mutuo, rectoque, occurſu duorum oſſium capitula, praeter membranam communem, perioſteum, circumveſtiri muſculorum chordis, id eſt, latis nerveis excurſibus; qui praetergreſſi juncturam, cum inferioris membri muſculorum tendinibus occurrentibus permiſcentur & coaleſcunt, ut per has attrahere vel inflectere membrum ſubjectum poſſint. Aliud nunc inſuper intelligendum eſt, expoſitum a Galeno, *libr.* 2. *de motu muſcul.* ad unum quodque membrum pro libitu voluntatis agitandum, tum flexores eſſe lacertos, tum extenſores; qui contrarii ſunt plane ſitu diſpoſiti ſic, ut ſibi invicem cedere aut adverſari poſſint: nam cedunt, inquit Galenus, extenſores exteriore parte, ut flexores internae flexionis operam praeſtare poſſint: qui cedunt rurſus extenſoribus, ut hi ſuo extenſionis munere potiri queant; quae quidem ordinatio, motioque, naturalis eſt, recte veniens à libero moventis arbitratu: nam eſt, ſcilicet, cum praeter praeſcriptum hoc voluntatis cedunt vel extenſores muſculi,

ſculi, vel flexores, prout nimirum paralyſi molliti alteri & antagoniſtae fuerint; quemadmodum, ſcilicet, ſub oris diſtorſione canina trahi ſe ſinit dextera genae pars languens, cum ſiniſtra eſt potior, & contra: atque hoc quidem in paralyſi fit, praeter quem modum à reſolutis nervis proficiſcentem, eſt & alter à diſtentione ſeu ſpaſmo, cum diſtenti inflammatione aut plenitudine, aut ariditate, alteri lacerti; ſeu quidem extenſores, ſeu flexores, adverſos alteros vi ſua diſtrahunt, ac ſua ſede revellunt. Haec ſtatus articulorum naturalis eſto deſcriptio.

Cap. VI.

De morbi genere: & quod non capitulati oſſis haec ſit affectio.

HActenus jam tot multis, de rudi rei natura, praemonſtratis; quae veluti fundamenta & parietes aedificii noſtri fuere: reliquum eſt, ut eſſentiam rei totius & ſententiae noſtrae ſummam, quaſi ſupremum tecti faſtigium imponamus. Incipiemus autem à generis inquiſitione, ut mox differentiam, aut quod hujus loco fuerit, ad definitionem adjiciamus. Apud antiquos, qui ſunt omnes, Graecos, Latinos, Barbarolatinos, Mauros, Arabas, Poenos; qui vel omnem Medicinae praeceptionem, vel nobilem hujus quamcumque partem tradiderunt, incertum eſt, cui malae conformationis generi vel ſpeciei βλαίσωζιν, ac ῥαίβωσιν hanc, quam diſcutimus, retulerint: apud quos nimirum, ea de re, ne verbum quidem. At neque juniorum aliquis idem hoc argumentum attigit; quaſi vero nullius eſſet uſus res, quae plurimum alioquin & cognitu videtur utilis, & curando neceſſaria. Inexplicatum igitur apud Veteres ac Juniores etiam auctores negotium, tantum aetate noſtra tractandarum quotidie conſultationum uſu, comperi vulgatam opinionem facientium hoc vitium ſitus. Qui enim *exarthrema* luxationis ſpeciem, qui *pararthrema*, ſubluxationem arbitrantur; figurae quidem acceſſoria & ſuccedenti affectione ſtatuta. Ad ſummam autem apud hos homines nullum, luxationum communiter dictarum, atque harum private ſumptarum, diſcrimen eſt; praeterquam quod illae quidem ab externa magis cauſſa, haec vero ab interna, profectae

viſuntur. Sententia quidem & opinatio, quae ſi rationis & anatomes exacta lance perpendatur, inſcita prorſus & indocta videbitur; multis, ut monſtrabo, nominibus.

Primum quod luxatio, ſituſque oſſis ab acetabulo, abſceſſus atque perverſio, liquido monſtrantur certiſſimis omnium ſenſuum criteriis, qui viſus eſt, ac tactus: nempe qua vacuitas praeter naturae conditionem agnoſcitur; qua inſuetus offarctus & plenitudo circa articulum; quae ipſa per Jovem in ejuſmodi diſtorſionibus non extant, neque diu obſervata comprobantur. Deinde ab exordio aduſque plenam confirmationem, his eiſdem ut abſit dolor, qui & perpetuus & peracerbus eſſe ſolet, donec os in ſua naturali ſede repoſitum ſit: hunc autem neque pueri, neque viri *valgi*, *varique*, ſenſerunt aut agnoverunt unquam. Poſtremo referat, quaeſo, quicumque nobis adverſari velit, ſub qua luxatione crurium viderit unquam inceſſus niſum ad longos annos, ut in *valgis variſque*, conſervatum? Taceo, quod incipit diſtorſio non à ſummo ipſo articulo, circa quem motus fit, ſed à circumpoſito oſſis proceſſu; quomodo enim homo utroque latere diſtortus, genubus unis, niti vel uno temporis momento valeret? porro ſunt articuli recte ſe habentes, veluti firmi cardines, quibus membra & corrotantur & conſiſtunt. Hactenus, quod non ſit putatitium *exarthrematis*, ſeu ſubluxationis vitium hoc, de quo quaerimus, jam patet.

CAP. VII.

De Sede affectus propria.

SUpereſt nunc, quando non ſunt ipſi articuli, qui luxationem ſuſtineant, partem aliam proferamus. Dixi, principio ternas eſſe longis artuum oſſibus particulas, truncum, proceſſum, capitulum. Ajo divaricatum hunc fieri circa proceſſus & appendices; nimirum quod hae principio coalitae non fuerint, ſed diſſolutae praeter legem naturae perſiſtant; quibus partibus nitens homo primum ad inceſſum, ſic nixus ponderе ad alterutrum latus interius aut exterius conflectitur, crus, qua major debilitas eſt, aut qua primum occaſione inflexum fuerit idem; qua laxitate & inflexus aſſuetudine, dum pro-

producta jam aetate coaleſcunt partes, ſic obfirmatae perſiſtunt, ac diſtortis pedibus caeterum ingreditur homo. Itaque ſi caepta via non aberramus, facile cognoſci datur, id vitii, quod in quaeſtionem venit, tametſi depravata ſubſit figura, tamen, quia contingens, id eſt, haud quidem in figura, ſed in connexu vitium erit; quippe qui cum eſſe debeat non ſit; eſt autem nexus & de conformationis genere, ſi Vido, pervidentiſſimo ſcriptori credimus id teſtanti, *lib.* 1. *anatomes cap.* 1. Quod noſtrum placitum confirmatur & hac ratione. Apparuit ejus vitii maxima cauſſa laxitas, quam ab uno & perpetuo partibus item laxis incumbente madore proficiſci nemo non novit: atqui partium haec laxitas ac mador non alios inſequitur, quam pueros & hujus aetatis affines: quos unos eoſdemque communiter tentat affectionis haec, de qua ſcribimus, proprietas; non obſcuro ſcilicet ac probabili ſatis argumento, quod laxitas haec memoratis oſſis coagmentati partibus accidit: porro mador, qui toto quidem corpore fuſus eſt, ſed cerebro praecellenter; ubi praeſertim hoc imbecillum & languens offenderit, cum ad articulos & ad juncturas oſſium affluxerit, vi diducat oportet; atque adeo tibiarum, quas nuper expoſuimus, appendices. Sic inquam pueri, & qui conterminae ſunt aetatis hanc peculiariter affectionem incurrunt, quod obſervatum à me primum eſt in filiis Conzalis, viri à ſecretis Ducis Albae Neapolitanorum Proregis. Mox vero in Quadrimo filio Lutii Caraccioli viri patritii Neapolitani: quam rem quidem à me primum audiens Dominicus Antonius ab Alexio, exacti judicii Medicus Collega meus, certam plane atque indubitabilem affirmavit, atque in aliis, quorum quidem omnium taedioſa & longa eſſet hiſtoria. Verum enim vero, & aetate grandioribus id morbi genus accidere ſcito. Sed tamen eo diſcrimine, quod viros *valgitas* praeterquam uno latere non attingit; quae ſi tamen utrimque accidat, haec & admodum inſolens quidem, & non ſimplex laxitas eſt, ſed ex ſyſtrophe & abſceſſu, & ut ſimpliciter dicam corruptorum humorum in has oſſium partes incurſu, quae praeſcriptae puerorum aetati non eveniunt. Divulſam quoque apophyſin oſſis tibae ita, ut angulum introrſum genu faceret, licuit mihi vidiſſe in quodam homine, qui curabatur in noſtro Noſocomio, Anno 1625. quam quidem revulſionem ſponte profectam idem homo referebat.

Conſtat autem & ab arthridite diſtrahi, convellique, articulos, ut in coxendice poſterius; & ab oſſis carie perſaepe vidimus figuram corruptam membrorum & partis privatae: hic quidem omnino morboſus mador eſt, ſincerior alter & puerorum proprius. Adeo nunc apparet, quod *valgi*, *varique*, pueri ſint: hoc non paralyſis aut ſpaſmi vitio fieri, ſed enarrata jam cauſſa, & expoſito laxationis modo.

Cap. VIII.

Definitio.

ITA jam intelligitur facile, quo pacto diſtrahentibus ex altera parte humoribus, ex altera fiat articulatorum membrorum conflexus; quodque fiat hic non in extremo oſſis membri capite, ſed in appendice jam apparuit: caeterum invento generi, addita parte affecta pro differentia, vides jam affectionis eſſentiam non obſcuram eſſe. Ex quibus utriſque definitionem elicere poſſis aliquam, quae ſit hujuſmodi: *Valgitas, & varitudo, vacuitas eſt nexus in appendice oſſis, diſtractis hinc aut inde lateribus, laxitate atque madore ſimplici, non morboſo abſceſſu.* Quod ſi nomina ſubſtantiae diſplicent nuper à me conficta; dixeris, *Valgi, Varique ſunt, quorum appendicibus circa tibiarum oſſa nexus abolitum paſſis, diſtortiones iſtarum ad interiora, vel ad exteriora ſunt factae.*

Cap. IX.

De judiciis, & re prognoſtica.

AFfectus hic puerorum Valgorum interdum ope naturae ſolvitur, interdum non item, ſed auxilium quoque artis implorat: ſolvitur inquam, ubi vigor accedens aetatis, morbo, qui praeoccupaverat fit ſuperior: quo iſto loco ſubit adnotari ſaepe multis crura dirigi perfecte, ut in filio vitreorum ſpeculorum opificis compactoris, de quo poſterius. Aliquando eadem inſigniter contorta manent in omnem aetatem, quibus ſcilicet nec natura, nec ars auxilio fuit. Aut remanent quidem illa rectiora,

ctiora, sed alimenti defectu lignearum assularum modo, quae in cados dedolantur, tenuata vidimus in Francisco de Pompejis puero, qui mutilis fuerat incedendi usibus primordio: praeter quos & alios novimus, quibus sic ad exteriora diducti sunt pedes, ut inter hoc cadens spatium latitudinem humerorum longe excederet. Ad hos occurrerunt & alii licet rariores, qui altero quidem *valgo* crure, altero *varo* longe difficillimo incessu ducunt ilia. Sed suas eventuum causas exponamus, quae sunt hae.

Constituto primum, ab eo, quem diximus, immodico madore & primum fieri divaricatum & deinde conservari, cum distinguendus est humoris modus crassioris, tenuioris, crudioris, aequabilioris, viscidioris, arentioris. Tertio calidi nativi vividioris, & uberioris etiam radicalis vocati humoris, conditiones sunt notandae: enim vero per horum omnium rationem fit, ut solvi distortio vel perpetuari magis, minusque fieri, divaricatus, & diutius aut brevius protrahi debeat; nam si vigor hominis calorque fuerit acrior, humor mitior minorque, & aequalior, sic promptiorem, minorem, citiusque solutum iri *valgitatem* ac *varitudinem* credes: si vero sit exilior calor, & habitus universi minus vegetae vires; humor sit incommodior, & qui minus pareat naturae imperiis & felici coalitu, serior, iniquior, & ut brevi finiam, improspera erit habitus siniſtri correctio. Ad hunc modum apparet sane, quod naturae vis & humoris habitudo momenti plurimum habet, ad solvendas ac dirigendas hujus generis distortiones: quamquam non inficior & opem medicam nonnihil conferre posse, quatenus eadem opera citius, atque etiam aliquando rectius absolvatur; quae ipsa, ut & quibus medicamentis ordinanda sit, mox audies brevi.

Interim naturae sponte curatos equidem referre possem hos. Unus ante memoratus puer de Pompejis, qui *valgus* utrisque cruribus & secundum infimas spinae vertebras languens, ac dolens, ab ineunte propemodum aetate subalaribus fulcris innixus; haec undecimo jam anno vacua & inutilia, repente se sentiens integrum, abjecit, puer praetenuis, & strigosus, atque etiam propter catarrhos edentulus; qui quinque jam annis arthrocacen in laevo brachio perpessus, ut Joannes Dominicus Malliochus, Medicus Neapoli percelebris, testari potest; id quod ad Paedarthrocaces & *Valgorum* communitates advertendas dictum esto.

Alter

Alter Joſephi Jordani, vitreorum ſpeculorum conſtannatoris filius, quem omnino motionibus corporis inertem, ex improviſo reſtituendum, non fallenti judicio, praedixeram. Item alii non pauci, quos eadem ſorte potitos obſervavi junior, apud praeceptorem Julium Jaſolinum.

Cap. X.

Curandi ratio.

AD reſtituendum quidem naturalem ſuum *valgis* & *varis* habitum; prompta videtur ἡ τάξις, id eſt, directio, quam noſtri omnes, apparatu rerum ad articulum ordinato, moliuntur. Nimirum, quia verſatur animo luxationis idea, & extra vas oſſis excapitulatio, ſi dici liceat, quod vas quodque acetabulum ex illapſis diu ſuccis, & ex alimenti ſuperfluitate congeſtis concrementum aliquod accepiſſe neceſſum ſit; ob eam rem inſtituunt continuo medicamenta, quae depletura ſint ſinum, ad quam rem adſequendam neceſſaria facientes attenuantia & laxantia; haec principio volunt adminiſtranda. Sic fomenta parant *ex pingui jure ventris, & inteſtinorum Vervecis aut Vaccae, in quo diſcoctae fuerint utraque Malva, Acanthus, atque alia generis malactici.* Quam medendi rationem plane contrariam ac prorſus inverſam arbitror; quippe adſtringens, ac firmans medela congruit; accommodatis ad hanc rem Epithematis atque Emplaſtris. Ex fluidorum autem genere ſunt *aquae* natura *nitratae*, *aluminoſae* ac *metallicae* omnes; quales Puteolis ſunt & Aenariae. Item *arenationes* ab Andrea Baccio Elpidiano, *in opere de Thermis*, atque à Julio Jaſolino Calabro, Hipponiata, praeceptore olim noſtro, *in opere de Balneis & remediis Pithecuſanis*, expoſitae. Ex arte vero paratis, ſunt vinacea ex uva, quae dat auſterum protropum; aut ex labruſca, in quae vinacea & vinum aliquorum tortivum infuſum ſit. Praeter haec ſunt Emplaſtra, quibus glutinandi, ferruminandique, vis eſt. Horum praecipuum eſt ex *gummi Tacamahaca Indum*, & *Emplaſtrum à Gulielmo Varignana, Comitiſſae inſcriptum*; itemque ex *pelle Arietina ab* Arnaldo Villanovano deſcriptum. Ex quibus omnibus unum confeceris igne com-

commiſtis. Interim ferulis, aſſuliſve, cum ſpleniis contra receſſum oſſium appreſſis, & cum ſcita deligatione niti licebit calceo, qua parte reſiſtendum eſt, cum lamina ſubtenſa ferrea ligneas alteras aſſulas recipiente, ac ſuſtinente inferne.

Jam autem, quia vacua pagina concedit, ut conferre Lector amice poſſis, quantum adeo noſter hic de *valgis* & *varis* illuſtrandis labor, caeteris aliorum explicationibus praeſtet; ſubjungam id, quod unus & primus Ambroſius Paraeus, vir alioquin elegantiſſimus propoſuit; ea ſunt videlicet: *Vari Latinis dicuntur, quibus pedes, cruraque, intro inflexa & obtorta ſunt.* Conformationis id vitium, vel jam inde ab utero eſt, culpa matris, quae vel eodem illo intro converſorum crurum vitio tenetur; vel per graviditatis omme fere tempus deſedit, cruribus decuſſatis; aut poſt editum in lucem foetum contingit, quod ejus crura vitioſe faſciis obvoluta in cunis fuerint, vel compreſſa, & depravato ſitu inter geſtandum, aut ambulandi conatum, à nutrice collocata; ſunt enim infantum oſſa valde mollia & fere cerea. *Quibus, contrat, extrorſum pedes, cruraque, ſpectant & intorquentur, Valgi nominantur.* Hujus depravatae conformationis eadem, quae ſuperioris, cauſſae eſſe poſſunt; utroque vitio non pedes tantum, ſed & genua ſaepe, obliquantur. Quod qui vitare & emendare volet, oſſa in locum ſuum, ſedemque nativam & debitam, reſtituet; ſic ut *varis* oſſa foras adeo propellat quaſi *valgos*, *valgis* contra introrſum quaſi *varos*, reddere vellet: nec compuliſſe ſatis eſt, compulſa praeterea continere illic decet; alias haud firmiter ſtabilita relabentur. Continebuntur faſciis & plagulis appoſitis, his partibus, in quas vitioſe oſſa ſeſe inferunt & inclinant. Parantur in eam rem ocreae ex corio elixo, capitati nummi craſſitie, anteriora parte ſecundum oſſis tibiae rectitudinem, & ſub planta pedis fiſſae, ut undique diductae pedi, crurique, aptentur facilius: parti affectae imponetur ſequens remedium.

℞. *Turis*,
Maſtiches,
Aloës,
Boli Armeni, ana drach. j.
Aluminis rochae,

Reſinae Pinus ſiccae, ſubtiliſſime pulveriſatorum, ana drach. iij.

Farinae volatil. unc. i. ÷

Albuminum ovorum quantum ſufficit; fiat Medicamentum.

Addere licet *Terebinthinam*, ne citius & vehementius, quam par eſt, exſiccetur. Caeterum cavendum, ne pueros, qui *valgi*, vel *vari* nuper fuerunt, ad incedendum ante cogas, quam firmatis fuerint articulis; alias compoſita & reſtituta oſſa, incedendi labore praecoci, rurſum excident. Quin etiam cum juſtum erit ad incedendi conatum tempus, obducentur ipſis calcei altiuſculi ſoccorum inſtar, ſupra pedium nexi, vel fibula conſtricti, ut oſſa ſuis ſedibus firmius contineant. Caeterum calcei ſolea ſit ibi altior, quo pes vitioſe videtur inclinare.

FINIS.

DE EPINYCTIDIBUS

ET ROSEOLIS,

Ex altis tenebris, & ſumma obſcuritate, à poſtremis Graecorum temporibus, nunc primum in ſuam lucem revocatis:

LIBER UNUS;

Qui, Operis de ſelectis Abſceſſuum generibus, Septimus eſt.

EODEM M. AURELIO SEVERINO

Auctore.

Ihi invenire aliquid eorum, quae nondum inventa ſunt, quod ipſum notum, quam occultum, eſſe praeſtet, ſcientiae votum ac opus eſſe videtur; ſimiliterque *& ſemiperfecta ad finem perducere & abſolvere*, Verba ſunt Hippocratis, *libri de arte principio*, conſcripta; quod ego monitum ſemper reveritus, in meis de Medica ſcriptis quidem omnibus, atque in hoc quoque opere de Abſceſſibus, quantum ego judico, ad hunc uſque terminum ſervavi, ac deinceps etiam in hac, quae ſupereſt, parte pro mea virili ſervabo; averſus & abhorrens ab eorum more, qui, priorum excogitatis utentes, actam rem agunt. Equidem, vidi jam diu vitium hoc extimi habitus corporis, quod *Epinyctis* à Graecis dictum eſt, apud Latinos non aliud vocabuli nactum; ſic à poſterioribus Medicae rei ſcriptoribus, aliiſque magiſtris ignorari, ut ex obſervati numeri vitiis hanc facere minime norint: itaque ex eis affectionibus haberi conſuevit, quae jam à longinquo tempore deſierit, nomen tantummodo retinens, non aliquam ſpeciem: adeoque ſit ex morbis ſecularibus, id eſt, aliquamdiu vigentibus

& fugacibus, veluti lichen atque mentagra, quae Pompeji magni tempore primum visa, non ad longam posteritatem exstitit: vel sit ex his denique morbis, qui nuper eruperint paulo superioribus seculis, ut Syphilis, Plica, Brunnus, & alii. Verum longe aliter se res habet, ac nusquam interruptum est malum, nostra etiam tempestate stabile, ut certius equidem reddam, quam quae fuerunt ad Sagram; etsi apud solas ineruditas foeminas vulgari *di rosole saltareccie* nomine cognitum. Porro neque discernendi mali curam Medici susceperunt, neque ejusdem curandi rationem attigerunt; indignum profecto facinus, atque omni, qua licet, animadversione, festinaque sollicitudine, convellendum: neque enim aut Medicinae amplificandae, aut Medicorum auctoritatis tuendae, aut miserae mortalitatis adjuvandae caussa patiendum est, ut error diu protrahatur; qui qualis quantusque sit, ipse cognoveris, ubi mali rationem in libri progressu didiceris, videriſque quantum acerbitatis, & molestiarum, noctu diuque exhibeat, quamdiu pertinax, quam saepe intractabile, sit; quantum ex Medico curae, ac solertiae; quantum medicaminum & exquisitorum, tum, quae interius, tum quae exterius exhibentur, expostulet: ad summam, tam crudus & insolens affectus est, quantum aliqua Syphilis & strumae, quae communem propemodum, cum illa, curationem habent: quin etiam in arthritim, pessimam morbi sortem, perperam curata faceſſit: quemadmodum audies in prognosticis. Quas ob caussas omnes visum est, humani, ac minime socordis, hominis officium, si super eadem re tantisper mentem ac studium adhiberemus; quatenus ad justam suam comprehensionem ac lucem res obscurissima restitueretur, & à vulgarium medentium turpi praesidio, ac putido procuratu, vendicaretur. Igitur nos id, quod in terminthis atque aliis plerisque fecimus, in hanc quoque rem diligentem operam navabimus, ut plana tota reddatur; si tantum is, qui lucem altam inhabitat, cujus aliquam particulam nostris allabi sensibus conceſſerit.

QUAE-

QUAESTIO I.

De notione Epinyctidis.

NOminum verbis imponendorum ratio varia fuit Graecis auctoribus, quemadmodum Galenus explicavit, *lib.* 2. *Methodi therapeut. cap.* 2. A laesa enim particula dicta est cephalaea, phrenitis, ophthalmia, peripneumonia, pleuritis, nephritis, ischias, podagra, dysenteria. A symptomate vero nomen acceperunt vigilia, coma, palpitatio, dyspnoea, paralysis, ilios, tenesmus. A caussa dicta sunt melancholia, cholera, aqua intercus, leucophlegmatia. A symptomate simul & parte affecta, cephalalgia, odontalgia, cardialgia. A similitudine ad aliquid extra positum alopecia, ophiasis, polypus, cancer, elephas, myrmecia, sycosis, morus, thymus, vua. Denique ut nonnulla brevi perstringam, à tempore nuncupati sunt ephemera, nyctalops, *Epinyctis*, instituti jam nostri sermonis materia; cujus & ipsum etymon diligentius est enarrandum: nimirum alii, quorum uni sunt Celsus & Galenus, ab ea, quod noctu apparet, dictam volunt; alii, quorum est Julius Pollux, Aëtius, Paulus, Plinius, ab eo, quod noctu molestiam exacerbat.

Jam vero te non perturbet pauca haec dissensio, quod hi quidem ad nocturnos exortus, hi ad nocturnos aggressus, retulerint nomen; id enim utrumque constare potest, auctoribus Joanne Gorraeo Parisiensi, *definit. medic.* τῶ *E.* & Philippo Ingrassia, *comment. de tumoribus praeter naturam* 34. ac denique Ludovico Septalio, *in comment.* 2. *ad lib. Hippoc. de aëre atque locis. P.* Porro, quo tempore, & quibus vigentibus caussis, sua primum initia novit affectio, iisdem etiam & quotidie efflorescere, ut loquitur Hippocrates, vel exaltari, quod Paracelsistae dixerunt, id est, exacerbari, verisimile est; quamquam etiam neque perpetuum est, ut ipsa oriatur noctu, sed fere apud Celsum, id est, maxima parte; ut Ingrassias explicavit. Igitur utroque complexim nomine latam *Epinyctidem* opinari licet, & quod vesperi primum surrexerit, & quod hoc etiam tempore novos

ſemper inſultus inſtauret; de quibus omnibus cauſſis tum naſcendi, tum invadendi, proprietatibus, poſterius inquiremus.

Interim, homonymiae dirimendae cauſſa, non omittenda eſt altera *Epinyctidis* uſurpatio, qua uſus eſt Plinius, *l.* 20. *Natural. hiſtor. cap.* 6. ad notandum ulcus, quo videndi acies hebetatur, in oculi angulo perpetuum humorem manante coarctatum: fortaſſe autem promptius hoc nomen oculi vitio accommodavit Plinius, qui legerat apud Hippocratem, *lib.* 5. *&* 7. *epidem. affectionibus: circa Oculum dolores ad noctem.* Sed enim Plinius, ſi recte adverteris, etiam per appellationis modum, duarum affectionum diſcrimen prodidit; quandoquidem ocularium *Epinyctidem* ſingulariter, alias vero, quae nocturnam inquietem invehunt, numero plurium extulit: quo numero nominarunt ſemper Oribaſius, Aëtius, Paulus, Actuarius, juſtam quidem hujus rei mentionem profeſſi; modicam enim Hippocrates, *lib. de aëribus, aquis, locis, n.* 4. *&* *lib.* 2. *prorrheticorum, n.* 18. Sunt haec de etymo, cujus etiam luculentam ſuam rationem audies ſuo loco.

CONTROVERSIA. II.

De Genere morbi.

INquirentibus rite nobis *Epinyctidis* omnem naturam, prima quae ſe offert, generis eſt quaeſtio; in qua re ſtatuenda non conſenſerunt omnes, qui de hac re tradiderunt, ſive Graeci, ſive Latini. Ex his primus Cornelius Celſus, *lib.* 5. *rei medicae cap.* 28. retulit ad *puſtulas*: atque ita etiam Plinius, *lib.* 20. *cap.* 6. circa principium: Itemque Julius Pollux, *Onomaſtici, lib.* 4. *cap. penultimo*: ac Syneſius, *in commentariis*, ut eſt apud Raphaelem Volaterranum, *Phyſiologiae lib.* 24. *pag.* 75. Sed, e Graecis, Oribaſius, *lib.* 7. *Synopſeos c.* 37. & poſt hunc Aëtius, *l.* 14. *c.* 61. & Paulus, *lib.* 2. *meth. medendi c.* 11. *Epinyctidas* dixerunt *Ulcuſcula.*

Noviſſime vero Philippus Ingraſſias, ut ejus diſſenſionis aliquis modus eſſet, videtur id judicii interpoſuiſſe *pag.* 288. *F.* ut ab initio ſuae generationis ſtatim *puſtula* quidem ſit iſta; verum eadem *ulcuſculum* reddatur. Sed Joannes Gorraeus, *lib. definit.*

finit. med. litera E. ſenſit nil referre, quod illi quidem *puſtulas*, hi *ulcuſcula* dixerint: ſunt enim & ipſae puſtulae ulcuſcula. Mihi vero ipſe placidius res utrorumque compoſiturus videor; ſi commonefecerim Auditorem, Graecos illos auctores, neque ſimpliciter *ulcuſcula* protuliſſe, verum φλυκταινοειδῆ, id eſt, *puſtuloſa*, ſeu *puſtuliformia*. Praeterquam quod & Celſus, qui *puſtulas* dixit, idem & *ulcerari* poſt haec ipſas affirmavit.

Omnibus autem modis, utra praevaleat vis *tumoris* an *ulceris*, quaeres? mihi quidem cunctos hos interpretes obſervanti, neutra aut miſta ex utriſque videtur; neque admodum apud hos intererit, ſive *ulcuſcula puſtuloſa*, ſive *puſtulae ulceroſae*, id eſt, intus exulceratae dicantur. Sed Philippum Ingraſſiam video ſaepe in id procedere, ut *tumorem* vocet: idemque placuit Ludovico Septalio, loco, quem proximo capite recitabo; quod neque diſplicere cuiquam debet, quando magis omnino *tumor*, quam *ulcus* videtur: teſtimonio autem eſt, quod *eſſerae* Arabum, quae ſimillimae ſunt *Epinyctidibus* Graecorum, habitaeque à multis etiam ipſae; inter apoſtemata & exituras deſcriptae ſunt ab Avicenna, nec non ab aliis: quin & circa hanc *puſtulam* vehemens inflammatio eſt Cornelio, qui magnitudinem ejus fecit faba non majorem: quid, quod has duas voces parum inter ſe diſtare comperies, aſſiduo ſcribentium uſu?

CONTROVERSIA. III.

De colore Epinyctidum.

DIverſam quoque coloris faciem *Epinyctidis* tribuerunt Graeci, quam Latini. Ex his enim Cornelio vel *ſublivida*, vel *ſubnigra*, vel *alba*, eſſe conſuevit; poſt quem Virum & *liventes* etiam colore propoſuit Plinius. Verum Aëtio, Pauloque, *ſubrupta* ſunt *ulcuſcula*, quibus diruptis cruenta ſanies effluit, quem ſanguinis farctum perhibuit & Julius Pollux. Quae ſcribentium omnium diſſentio, conſpectu primo levis quidem videtur; etenim Celſo *color* eſt *varius*, Aëtio, Pauloque, conſtitutus & unus, qui *ſubruber* eſt: ad quam ſententiam acceſſit & Pollux.

Verumtamen hos inter ſe diſcrepantes compoſuit primus Joannes Gorraeus; ſiquidem, ſub *colore ſubrubro*, & *ſubnigra* & *ſublivi-*

da

da comprehenduntur; omnis enim ſanguis etiam bilioſus, ſub cutem effuſus, in eos colores facile mutatur: Illud autem, quod Gorraeum torſit, eſt quod & *album colorem* interſeruit idem auctor. Cui etiam illud additur, quod & circa puſtulas vehemens inflammatio relata eſt: res certe ſic explicatu difficilis, ut offenſus, incompetenti rerum conſequutione, deſciverit à Graecis Ingraſſias. Verum enim vero, de *coloris albi* diſcrimine dicam ego poſt, brevi. Interim, quod ad conciliandos auctores pertinet, nulla inde difficultas ſuadetur, ſi heterogeneus hic Tumor ſtatuatur; ſive quidem humorum concurſu, ſive partis affectae varia difformitate: de qua re mox plenior, atque evidentior, demonſtratio parata eſt, ſi tantiſper attenderis.

CONTROVERSIA. IV.

De morbi Materia, ſecundum priorum opinionem.

AD haec, & de humoribus, quorum vitio producitur *Epinyctis*, non leves ſunt, aut ſilendi modo, memoratorum auctorum diſſenſus; Aëtii, ſiquidem, & Pauli, opinione ſatis apparet ſanguinem eſſe, qui cauſſa ſit mali; tum inde, quod *ſubruber color* aſſeritur, tum quod *ulcuſcula dirupta* ſanie cruenta manant. Contra vero Celſus decrevit, *adaperta puſtula*, mucoſam intus exulcerationem reperiri: atque hanc humori, ex quo facta ſit puſtula, ſimilem colore. Praeterea ſi *color* interdum eſt *albus*, pituita profecto erit, cui reſpondeat; & quoniam item *ſublivida* facies ejuſdem eſt & *ſubnigra*; bilem atram haec arguent: qui ſucci ſe produnt etiam nocturno motu; atque ut planius dicam, nocturna exacerbatione, quam ob eumdem humorum nocturnum motum, atque vigorem, inferunt.

Hoc binorum hominum diſſidium viſum eſt tanti Siculo Philippo, ut enodationi diffiſus, alteri parti adhaerere crediderit praeſtabilius, quam leves aut infirmas conciliationes comminiſci: apparuit autem Cornelii definitio potior, ut quae magis ſibimet ipſi conſtaret; qua definitione morbi opifex, aut pituita, aut melancholia videtur adſtrui; qui duo ſucci nocturnos ſoli dolores movere poſſunt. Quantum igitur hanc ob cauſſam Celſiana propoſitio Philippo probatur; tantumdem Aëtii, Pauli-

qui,

que, refellitur; per quos ſanguis effectrix cauſſa proponitur: cujus vi & natura tantum abeſt, ait, ut *Epinyctis* induci debeat, id eſt, noctu gravans dolor, ut verius *Ephemerus*, id eſt, diu moleſtans appellari debuerit. Eſt autem Philippo ſuccus, qui praevalet ad effectum hunc excitandum, praecipuus nitroſa pituita, unde & *albus tumoris color* exiſtit, & ob quam adaperta intus *puſtula mucoſa*; qualis in ceriis & achoribus exulceratio reperitur. Altera poſt hanc atrae bilis eſt potio, unde *ſublividus* alter ſit color, aut *lividus* etiam, ſi plus ejus humoris affinxerit; aut poſtremo *ſubniger*, ſi plurimus idem acceſſerit.

Haec Ingraſſiae ſententia, & Celſiana tuitio, tam multum ſibi viſa eſt efficax; ut vanam etiam exiſtimaverit defenſionem eorum, qui vellent adſtruere, poſſe fieri, ut Tuberculum principio quidem *ſubrubrum*, mox in *livens*, aut *ſubnigrum ulcuſculum*, immutaretur; quippe firmus in eo Philippus eſt, ut contendat omnibus modis negari non poſſe, ſanguineam ac biliosam exſuperantiam, aut utriuſque miſcelam, interdiu vexatrices; pituitoſam & atrabilariam, noctu graviores eſſe. Contra quam tamen Ingraſſiae contumaciam eſt, quod avertere poſſit quiſpiam. Nimirum, neque *ſubrubra* facile ſanguinem abſolute coargui carnem vitio tactam, & alieno quovis appulſu ſucci computreſcentis inflammatam, *colorem* interdum *inflammationi conſentaneum* indipiſci: quemadmodum, ſcilicet, ex coryza videmus hyeme nares interne, atque externe, flagrare, ac per brumales rigores internodia manuum rubella, & gravi, puſtula tentari.

Neque ſit tam difficile Philippo, bilioſum humorem noctu moveri, quando febres tertianae, & hemicranii paroxyſmi, per noctem haud infrequenter, ſtatis periodis, accedant. Praeterea, neque ſi bilis, aut calidus humor is, adſtruatur, qui moveat *Epinyctidas:* propterea fit, ut noctu invadere non poſſit: ſed ſatis eſt, ut noctu moveatur; quippe mutatis humoris ſedibus & fluctuante ipſo, clara Hippocratis doctrina, *in lib. de natura humana* 23. neceſſum eſt, dolorem conſequi duplicem, & unde egreſſus humor eſt, & ubi redundat. Quibus addidit Galen. *text.* 21. *ejus comm.* hoc inprimis evenire per illos humores, qui validas habent vires; ſiquidem non ſolum multitudine particulam in quam declinaverunt, aggravantes; ſed etiam qualitate dolorem inferunt, cum excalfaciant aut refrigerent inſigniter.

Atqui *humor is*, quem memoramus (inquam ego Severinus) talis ad unguem est, qualem delineat Galenus; est autem haec, mea quidem opinione, *pituita nitrosa & salsa, cum plurima succi melancholici portione commista*. Quorum ego duorum humorum concursum, tum ex symptomatis jam indicatis, sed plenius etiam exponendis, conjicio: tum ex Oribasii, Aëtii, Pauli, testimonio; qui nominatim acetum & salsa in esum abstinenda monuerunt. Porro salsa talem etiam pituitam plane augent; auget etiam acetum melancholiam, aucta videlicet hujus substantia, praeterquam quod acetum & aliam ob caussam damnatur, de qua nos paulo posterius dicemus.

Haec ego de humoribus *Epinyctidas* procreantibus habui; quaecumque autem adversus Ingrassiam digessimus, eadem etiam disputata putes contra Ludovicum Septalum, qui, *comm. 2. ad lib. Hipp. de aërib. aquis & locis*, suffuratum ex Philippo judicium unum idemque protulit.

CONTROVERSIA. V.

Utrum calidus an frigidus sit hic affectus.

DE qualitate hujus affectus non ita promptum est decernere; nam & pleraque suadent frigidum, & non desunt, quae demonstrent calidum: ex *frigidorum* esse ordine, statues utique, si spectaveris nocturnos adsciviisse ortus, nocturnosque motus. Sed neque colores hujus a Cornelio relati, qui sunt albus, sublividus & subniger; praeterquam humoris subsistentis frigidi sunt facies, & indicia: quae autem affectionis diuturnitas, & adversus multas, magnasque, medelas contumacia? quae in arthritim, artuumque languores, affinitas ac transmutatio? quin, praeterquam in frigidas affectiones secedat; sui etiam ipsius natura extremas corporis partes, à coloris fonte dissitas, tentare solita est haec morbi species. Postremo Veterum auctorum curatio ad frigidiorem affectum videtur adversa, quae multa continet calida; quale mel est, brassica, ruta, centaurium, sesamum, calx cum oleo, sulphur, vinum: quae primus Oribasius & huic succedentes Aëtius, & Paulus, praecepere.

Ex adverso, de *calore* testantur, & doloris acrimonia, & pustula-

ſtulatio; quae ſine fervore non eſt; ad haec inflammatio vehemens, de qua Celſus, & color ſubruber, de quo Paulus, & Aëtius, retulere: quibus factum eſt fortaſſe, ut has curandas Actuarius cum phlyctenis, calidis eruptionibus, & iis, quae à fervore ingenti *perizomata* nuncupantur; item aduſtionibus, *libr. 6. method. medendi cap.* 8. voluerit. Sed neque febris abeſt ſemper ab hoc morbo, qui potiſſimum inſectatur juniores hoc noſtro tempore, quamvis enim Hippocrates *lib. de aëribus, aquis & locis, Epinyctidas* viris nominatim attribuerit: tamen in Auſtralibus, & Meridiei ſuppoſitis, plagis id ſtatuit; quod neque noſtro placito adverſatur, ac fortaſſe etiam adſtipulatur, dum à caloris limitibus, & hypotheſi, non ablegamus. Sed & craſes naturaſque omnium, quas ſibi ſubjicit morbus, ad calidiorem notam hae vergunt omnes: nocent autem his calida, nam inter caetera ſol, balnea, fomenta ſunt cavenda, monito Oribaſii, Aëtii, Pauli: ita non dubium apparet, in calidis reponendum hunc affectum. Verum enim vero, quid, quod aliud ante fuerat ſuaſum; an igitur in ancipiti judicio conſiſtamus?

Philippus quidem Ingraſſias deliberate profeſſus eſt, *tumorem calidum*: quae quidem opinio minimum eſt conſentanea Veteribus, neque rationi, ſicuti mox apparebit: enim vero morbus hic heterogenea conſtat materia, nec ſimplices ſunt humores calidi, neque frigidi, ſeu utriuſque modi ſunt, aut utramque naturam ſervantes; certe ſanguis non deeſt, qui fundamentum eſt humorum omnium, ſeu ſecundum naturam, ſeu praeter naturam habentium. Deinde & alio nomine, ſi Graecos ſequaris, quod color *Epinyctidum* ſubruber eſt, unde & apud Celſum inflammatio vehemens accenditur: verum tamen hic ſanguis plurimam aduſtionem agnoſcat oportet, qui ſublividum aut ſubnigrum Celſo colorem facit.

At, pituita ex intervenientium humorum excludi numero non debet, quae nocturnam mali generationem architectatur: quemadmodum paulo poſterius explicabo. Haec autem ex aliqua parte admiſta colorem album, cujus apud Celſum eſt mentio, facit. Verum haec nocte vigens interdiu diſſipari videtur: melancholia vero aduſta, de qua modo dixi, perſiſtit firmius ac longe ſuperat; ut ex ſymptomatis, & cacoëthia, luculenter apparet: cujus cauſſa Cornelius *peſſimam puſtulam* enunciavit, ex

qua una materia utramque qualitatem complectente ; ut ſupra de ſyphilide diſputans oſtendi, conflatus hic morbus tum calidus tum frigidus, aut certe neuter, veluti cancer & cancroſa ſtruma, dici poteſt.

Habes jam noſtram de vitii qualitate & complexione ſententiam.

PROBLEMA. VI.

De dolore nocturno, diſputatum.

NON parum equidem anceps fui, num adſiſtens *Epinyctidi* dolor, periodicus habendus eſſet, qui nocturno tempore protinus emicat, paratoſque ſuos aculeos defigit obnoxiis; verum periodi quotidiani, tertiani, quartani, aut alii, ſuos ſinguli paroxyſmos indiſcriminatim, tum diu, tum noctu, complicant: at vero dolor *epinyctícus* nocturnum ſibi privatim, & peculiariter, adſciſcit; quam ob cauſſam alia mihi hujus, quam illius recurſus ratio videtur adferenda: propterea, relicta via veſtigandarum periodorum communi, propriam aliam & ſingularem inſtituam. Referam autem primum aliorum opiniones; quorum unus Philippus Ingraſſias, *lib. de tumor. praeternat.* 34. cauſſam omnem retuliſſe videtur ad condenſationem cutis, & hujus meatuum obſtructionem, quae à ſuperveniente aëris frigore inducitur: Sic enim non exſpirantes, ſed coacti ſub cute halitus mali dolorem, ſeu ſimplici ſua retentione, ſeu cutis aliqua diſtentione, movent.

Sed haec Philippi ratio non ſatisfacit; ad hunc enim modum & diurno tempore, quod nocturno frigidius incideret, facta ejuſmodi conſtipatione dolor vexaturus pariter eſſet. Adde, quod interdiu ad pluvioſos & ventoſos, nivoſoſque, aëris occurſus *Epinyctides* expoſitae dolitare deberent magis, quam noctu; quo tempore ſub tecto, in concluſo, & igne percalefacto, conclavi, contecta ſtragulis, & tentoriis, foventur membra. Quibus omnibus non ſic obdenſari atque adeo non ſic affligi deberent *epinyctidibus* obſeſſae partes, itaque cutis denſatio cauſſa ſimplex ejus doloris non eſt, ſed certe alia, quae nobis eſt haec.

Meminiſti *cauſſam mali continentem*, poſitam à nobis, *melancholicum humorem, ex ſanguine ſcilicet aduſto*; tales enim ad unguem

ſunt

ſunt naturae & corporaturae, quae vitium hoc incurrere conſueverunt; hic quidem humor, ut noſti, fixus eſt: caeterum ad hunc accedit pituita non fixa; quae cum noctu cumulatur, cauſſam doloris exhibet ad hunc modum. Notum eſt, aridam calcem, injecta aqua, ſtatim exardeſcere atque fervere; refert autem calcem melancholia, ut quae cinis & ipſa eſt; Galeno ſaepe numero teſtante, tum *lib. de atrabile*, tum *aliis pleriſque locis*. Praeterea refert aquam pituita, ut quae frigida eſt & humida, perinde ut illa: itaque ſi fluxa pituita, ad melancholiam nocte mota, ſquallorem ejus irriget ac madefaciat, fieri poterit, ut excandeſcat melancholia, aeſtuanſque dolorem accerſat: ſed ſic accidit quidem, ut accreta & mota noctu ad melancholiae ſedem, nimirum ad debilem partem, accedat pituita; igitur efferveſcet ab hac illuvie melancholia, doloremque in epinyctica compage aciet.

Atque inde quidem eſt, quod uſum balnei, fomentique, ad *Epinyctidum* curationem tres uno conſenſu ſcriptores *Graeci*, diſertis verbis, omnino prohibuerunt; quin & inſolationis uſu interdixerunt, eam ob cauſſam, quantum equidem opinione aſſequor, ut ne multus praeſenti ſiccitate fieret acceſſus; materia certe mali ſpectata, quae ſicca eſt & aduſta. Denique voluerunt abſtinendum & aceto; quippe quod ut ἀναγώγη, id eſt, ferveſcat humor melancholicus, facit Hippocrate auctore, *lib. de ratione vict. in acut.* atque etiam Galeno, magiſtrum hunc ſequuto, tum *hoc loco*, tum *lib.* 4. *aphor.* 21. *&* 23. quod intelliges ex fermenti definitione tradita per Platonem *in Timaeo*, quae eſt; Fermentatio eſt partis terrenae motio, & in aërem converſio: ut enim per acidam ſubſtantiam attenuata ac percalefacta panis maſſa, ſic iſta circumtollitur & ampliatur. Jam igitur, ut ne ab aceto commoveatur, & exardeſcat humor, hic *Epinyctidis* ſator, cavere jubemur unice ab aceto.

Sed enim inſtabis dicens, & acetum ſub ſulphure à Paulo Aegineta; cum ſeſamo vero, aut lithargyrio, ab Aëtio, propoſita. Ad quod quaeſitum reſpondeo, extrinſecus quidem acetum extenuare diſſolvereque tubercula, id quod adverſus lienes facit, quamquam Oribaſio (quod refert Aëtius) pro aceto teritur cum vino potius. Ita jam plenis veterum omnium ſuffragiis, comprobatiſque ſingulis horum traditionibus, ac nulla relicta prorſus ambiguitate, certum, ratumque, apparet noſtrum

ſtrum de *Epinyctidibus* aduſta natura, nocturnoque dolore, decretum.

CONTROVERSIA VII.

De parte affecta.

POſt haec autem vide, num in affectus ſede perhibenda conſenſerint auctores modo omnes citati. Porro, primus Hippocrates, mox Oribaſius, Aëtius, Paulus, nullam *Epinyctidibus* partem corporis praeſcripſerunt, aut excluſerunt, verum totum huic affluxui corpus patere ſunt profeſſi: ſed unas tibias, ac pedes huic malo ſubjecit Julius Pollux. Quorum tertius, Cornelius Celſus, has puſtulas eminentibus corporis partibus addixit; quam Cornelii ſententiam Polluci plurimum adverſantem credidit Philippus Ingraſſias, qui partes eminentes interpretatus eſt umbilico ſuperiores, tamquam eminentes ſint, quae emineant; id eſt, ad ſummam corporis partem ſpectent, & caeteris incumbant; itaque, ut hos componat: id quod ad exortum nocturnum Cornelius addidit [*fere*] Philippus hoc ad eminentes partes retulit; cum magno ſcilicet ſenſus diſtractu, ac enormi concinnitatis injuria: piget autem Ingraſſiae, viri quidem Latinarum, literarum nam neque Graecarum, non ineruditi, qui tantum elegantiae non diſcreverit; quae eſt exporrigi Graece ἐξέχειν atque extra corporis, ut ita dicam, truncum manere: id quod Celſus declaraſſe videtur, cum explicuit *de his raro evenientibus, in medio corpore, ſed ſaepe in eminentibus, id eſt, exſtantibus ramorum modo partibus.*

Sentit mecum (res, quae poſtmodum lecta mirum in modum placuit) eruditiſſimus Marcellus Vergilius, *in Comm. lib.* 1. *Dioſcoridis cap.* 122. cujus de hac ipſa re verba ultro patieris huc afferri; quae ſunt: vocatque ille (Celſus puta) eminentes partes, quae longius à medio homine diſcedunt, & quaſi ex trunco pendunt, quales ulnae, manus, brachia, cruraque & pedes ſunt. Haec ille. Quibus vides, non diſcrepare quidem à Polluce Cornelium, niſi quantum hic & brachia, manuſque videtur comprehendiſſe. Rem à Polluce fortaſſe non negatam, ſed qui tibias ſaepius affici compertum habebat. Jam autem hanc enar-

enarrationem partium nudis nominibus definitam, exactiorem nos alteram ordiemur; qua demonstretur, scilicet, particulae ratio privatae, quae in singulis iisdem artubus vim morbi suscipit.

Haec nonnullis judicibus est periostium propterea fortasse, quod parte tibiae anteriore, non posteriore, visatur haec affectio, simul etiam quod acerbe dolet; membranae autem sunt, quae non mediocriter dolent. Verum haec opinio facile refellitur; primum, quod dolor *Epinyctidis* minime punctorius, neque tensivus est; quin potius inflammatorius & incensivus. Deinde perspicue videntur affectae carnes pustulis roseis undique distinctae, quod si periostia membrana vitium substitisset in principio, non spectarentur utique tubercula per carnes, musculosque, fusa: sed color pustulae subruber longe aliud declarat, quam quod competat periostio. Jam igitur, quando periostium excluſum est malo: nostra est opinio, partem, quae subluviei dolorumque malis influxibus subdita est, exteriorem carnium & musculorum faciem esse; cui cutis intima pars incumbit, hac intercapedine stabulatur mucosum illud & semiputre concrementum, in fabae magnitudinem coactum: quale quantumque Celsus citato loco descripsit. Quoniam autem cutis inficitur subterius, quae diaphana est, propterea nonnullam vitii speciem in se diffusam ostendit.

CONTROVERSIA. VIII.

Definitio ex pluribus una quae recipienda;

EXacta legitima quaeque definitio, genere proximo constat ac propria differentia: quorum utrumque cum uno plura non exstent, fit inde, ut unius naturae plures una definitiones tradere non liceat. At vero perfectae definitiones humanitus non dantur propterea, quod ultimae, sicut Philosophi loquuntur, differentiae sunt ignotae: plurimum ergo descriptionibus, id est, definitionem aemulantibus explicationibus, quae nimirum coagmentatis accidentibus conflatae sunt, uti consuevimus, quales quidem & unius rei plures esse possunt; ut in aliis, inquam, facultatibus & artibus, ita & in nostra Medicina. Itaque *Epinyctidis* non

una,

una, ſed multiplex ejuſmodi declaratio fuit apud ſcribentes; quarum omnium optimam minime promptum eſt ſeligi. Sed neque omnes homines in delectu conſentiunt, aut neque omnes rei enarrationes pariter ſunt acceptandae: quamquam enim verum vero non diſſentit, tamen non aeque ſingularum apparet veritas. Ideo ne mirum quidem fuerit cuiquam, ſi Principum noſtrorum auctorum doctrinae, nunc à nobis in examen, aut in delectum ponantur, praeterquam quod cogit nos Philippus Siculus, (qui Paulum *in libro* 1. *Iatrapol. c.* 3. cunctorum praeter Hippocratem & Galenum optimum aeſtimavit) hujus nunc teſtimonium & auctoritatem, ut & Aëtii videtur renunciaſſe; quandoquidem hanc confutatam & falſi redargutam latinis praetulit, quam nos rem praeſertim non ante judicatam, aut diligenter expenſam, procedere non debemus pati; verum ad dexterum ſenſum etiam dextere non explicatas trahemus opiniones eorum, qui tradendarum nobis aut explicandarum Medicinae rerum curam ſumpſerunt; atque eo etiam amplius, quod ab Antiquioribus omnia ſua ſcripta compilaſſe confeſſi ſunt Oribaſius, Aëtius, Paulus. Primus igitur, qui citatur ab aliis, Oribaſius, *lib.* 7. *ſynopſ. c.* 37. *ſic Epinyctidas* finivit. αἱ ἐπινυκτίδες ἑλκύδριά εἰζιν ἀπὸ ταυτομάτυ ἐξανθῶντα φλυκταινοειδῆ ὑπέρυθρα; ὧν ἐκρυκνυμένων ἰχὼρ ὕφαιμος ἀπωῤῥεῖ. ταῦτα τῆς μὲν ἡμέρας ϑ πάνυ ἐνοχλεῖ, νυκτὸς δὲ ἐπόδυνώ ἐσιν μᾶλλον, ἢ κῆ το ἕλκος. Quorum is latine ſenſus eſt, *Epinyctides ſunt ulcuſcula ſponte naturae erumpentia, puſtulis affinia ſubrubra: ex quibus diruptis ichor ſubcruentus emanatur, per diem non magnopere excruciant; per noctem vero magis, quam pro ratione, ulceris dolore torquent.*

Appenſam hanc definitionem ſua lance reprobavit Ingraſſias, quod duo adſtruat; alterum quod ex ſanguinis exſuperantia productus affectus ſit; alterum quod noctu pluſquam ulceris ratio poſcit, indoleſcat; qui dolor ex ſanguinea materia profectus interdiu potius advenire deberet. Sed nos hanc oppugnationem nullam fecimus in Controverſia tertia. Itaque cum ſibi res conſtet, quod ad hoc ſpectat; nam neque aliud animadvertit Philippus, caeterum ſupereſſe videtur, ut Graecorum definitio, cum ea, quae Latinorum eſt, & prima Celſi conferatur; quam nos rem hercle ſine auctorum invidia peragemus.

Ait Cornelius; *Peſſima* puſtula eſt, quae *Epinyctis* vocatur, ea

ea colore vel *ſublivida*, vel *ſubnigra*, vel *alba* eſſe conſuevit: circa hanc autem vehemens inflammatio eſt; &, cum adaperta eſt, reperitur intus exulceratio mucoſa: color eſt humori ſuo ſimilis, dolor ex ea ſupra magnitudinem ejus eſt, neque enim ea faba major eſt, atque haec quoque oritur in eminentibus partibus & fere noctu: unde nomen quoque à Graecis & *Epinyctis* impoſitum eſt. Haec ille: quae non eo quidem inſtituta videntur, ut brevi morbum finiant, ſed utcumque doceant & exponant: itaque enarratio eſt diexodica potius, quam periodica; ac potius hypotypoſis, quam ὁρισμὸς; atque adeo non cadit in numerum, & comparationem, aliarum definitionum. Tametſi rectam hanc doctrinam, & cum Graecis utriſque conſentientem, & nunc aſſerimus, & ſupra oſtendimus. Verum enim vero, poteſt ex tot omnibus una definitio concinnari, quae ſit; *Epinyctis* eſt puſtula, vel ſublivida, vel ſubnigra, vel alba; circa quam vehemens inflammatio eſt, & in qua adaperta reperitur intus exulceratio mucoſa; perdolens ſupra vitii magnitudinem, oriens in partibus eminentibus fere noctu. Hanc quidem orationem videris ab Oribaſiana diſcrepare in genere, in colore, contentis. Sed diſſenſus iſtos omnes nos ad conſenſum revocavimus. Atque ita liberum eſt cuiquam, vel hunc vel illos auctores ſequi.

Sed poſt haec examinanda reſtat ſententia, definitioque, Julii Pollucis, qui ait; ἐπινυκτὶς πλυκταίνα ὑποπελίδνος, ὕφυγρος, ἔναιμος περὶ κήμας ἐν νυκτὶ γενομένη. Quae Latine, ſunt me quidem interprete; *Epinyctis eſt puſtula ſublivida, humore ſuffuſa, ſanguinem referens circa tibias, pedeſque, noctu exoriens.* Hujus definitionis ſenſus partim tuetur id, quod Celſus de colore ſublivido, invaſuque nocturno, expreſſit: partim amplexatur ſententiam aliorum, qui, de materia ſanguinea, contenta perhibuerunt. Quamobrem erraſſe comperitur Philippus Ingraſſias, qui eamdem hanc cum Cornelio convenire, à Graecis vero diſcrepare, judicavit. Quin etiam in eo deliquit, quod hanc ex eodem Polluce recitavit, perperam interpretatam ad hunc modum; Puſtula ſublivida, modice extumeſcens, plena ſanguine; in tibiis & pedibus fere noctu infeſtans. Porro quod τὸ ὕφυγρος modice extumeſcens redditum ſit: haec non reſpondent vocabulo, quod ſubhumida valet. Deinde quod γενομένη genita,

noctu infestans versum sit, hoc quoque falsum: in qua re magis accusandus est Philippus; qui, cum in nocturno morbi exortu consentiant Cornelius & Pollux, tamen statuit, contradixisse Celso Pollucem, qui noctu molestantem *Epinyctidem* fecerit.

Ad hunc, inquam, modum reliquit Philippus, definitionem Pollucis adferens, non tam quidem ipse, suo ipsius judicio, quam lexicorum testimonio fretus; non minus autem lapsus est Rudolphus Gualterus eruditissimus alioqui Pollucis interpres, qui ὑποπελιδνὸν lividum transtulit, nullo inter πελιδνὸν, καὶ ὑποπελιδνὸν lividum & sublividum discrimine facto; quasi vero gratis & libidine temeraria τὸ ὑπὸ praepositum fuerit; non spectato plane, quod in definitionibus nil temere proponatur: quod magis mirum fuerit, quod τὸ ὑφυγρὸν subhumida est interpretatus, quasi vero retulerit hoc nomine τὸ ὑπὸ reddere, in altero vero nil retulerit.

CONTROVERSIA. IX.

Epinyctides Graecorum, Esseraene sint Arabum.

HAEC controversia praeclaros habuit disceptatores; quales fuerunt Joannes Manardus, Joannes Tagaultius, Philippus Ingrassias; inter quos equidem ausus surgere non fuissem, si disputationem hanc dissimulare licuisset. Verum interpellavit me Problema majorem in modum, quam ut silentio praeterire potuerim. Referam igitur, qualis qualis sit, opinionem meam, rationibus alioqui pro hac allatis, quae displiciturae non sint, si tantum aequos ac doctos judices nactae fuerint. Tagaultius *lib.* 1. *c.* 2. disertis verbis professus est, Arabum *Esseras*, *Epinyctidas* esse Graecorum. Sed Manardus, *lib.* 7. *suar. epistol. medicinal.* 2. Graecorum *Epinyctidas* praecise contulit ad *Esseras* Avicennae: cujus illa descriptio legitur *lib.* 4. *fen.* 7. *Essere est pustula parva, lata sicut vesica, & ad aliquantulam tendens rubedinem, & pruritum faciens, & angustias; eveniens subito secundum plurimum; & accidit quandoque, ut currat ab ea humiditas, & fortasse est sanguinea, & secundum plurimum fit vehemens in nocte, & ejus angustia fit in ea vehementior; & ejus tristitia.*

Quae

Quae magnorum quidem hominum, ſed levi collationis examine concepta, opinio, haud mihi diligentius expendenti probari potuit: ſed neque probabitur fortaſſe, cui rationes hae, quae ſequuntur, fuerint perpenſae: quas tu quaeſo purgatis auribus audi. Principio *Eſſere* videtur affectus ex acutorum genere, quod & modus generationis declarat, qui cito fit, ut Avicenna docuit, & cito etiam diſſolvitur, ut recte notat Philippus Ingraſſias; qui teſtatus eſt experimentis, tum in ſe ipſo, tum in aliis perſaepe factis, ſola venae ſectione, internaque ferventis bilis ac ſanguinis, frigidae copioſo potu, vel cujuſpiam alterantis cremoris refrigeratione, ſanatos; quin etiam interdum ſanguinis duntaxat miſſione corpus adeo refrigerari periculum feciſſe aſſerit, ut extemplo detumuerit cutis, atque ex aſpera levis reddita fuerit; extincto enim (aliquanto poſterius ſubjunxit) fervore, remotaque illius cauſſa, continuo deferveſcit ſanguis.

Quod ſi Philippi teſtimonium inficiaberis; en principem Avicennam, qui conceptis verbis ait, & cauſſa eſt ejus *Eſſere*, ſcilicet, (quod indeclinabiliter effertur) *vapor calidus elevatus in corpore ſubito, aut à ſanguine cholerico, aut à phlegmate baurachio: baurachium* autem Dinus interpretatur *ſalſum*, quod eſt admiſtum cum cholera. Huc autem vide, quae de vaporis materia ſcripſit Nicolaus, *ſerm. 7. ſum. 1. tract. 9. c. 19.* Et recte quidem atque conſtanter, inquam, ejuſmodi traditur hic halitus, quando pruritum etiam invehere dictus eſt apud Avicennam.

Affectus igitur hic apprime calidus apparet, tum ex his, tum quod anguſtiam, id eſt, aeſtum vehementem, ut in variolarum eruptionibus Nicolao teſte inducit, febremque tertianam accerſit, materiae ſcilicet utrobique fervidae communitate: qua fit etiam, ut nunc praecedant hae febres, ut dictum eſt, nunc ſubſequantur, quod ex Arabum etiam ſententia propoſuit Ingraſſias, *pag.* 198.

Atqui tot, & tam multum, calidae notae neutiquam ab ullo Graecorum attributae ſunt *Epinyctidis*: quin etiam ſi recte perſpicis, haud ita multus huic impoſitus fervor eſt; quando nulla viſcerum internorum attemperatione, vel refrigerantium oblatione, curata eſt affectio: verum per exſiccantia & horum plurima calida, licet exteriora quibus & qualibus unis, plurimum haeſiſſe Veteres apparet: quando & talia ſunt ea, quae

praeceperunt omnia, & exsiccationem in primis nominavit primus horum auctor Oribasius, mox Aëtius, & ipse idem Actuarius, *lib. 6. meth. med. cap.* 8.

Sed extra Graecos, Cornelium Celsum etiam requiramus, qui de morbi genere videatur sensisse, ac certe contumacem, & longum professus est, *cujus colorem lividum, subnigrum, album, humori suo similem; deinde mucosam exulcerationem adaperta jam reperiri dixit.* Id declaravit & remediis, quae adhibenda voluit: nimirum, ut qui tentatur hoc morbo vir, desudet in balneo, simulque super eas pustulas nitrum inspergat, oleoque vinum immiscеat, & sic ungatur, tum descendat in solium: ulcera vero ex pustulis facta tollet, ait, argenti spuma cum semine foenigraeci mista sic, ut his invicem rosa, atque intybi succus adjiciatur, donec mellis crassitudo fiat. Haec ex Celsi doctrina *Epinyctidos* est vitiositas: quam vidit, & Joannes Manardus, id testatus in *lib. 7. epist. 2.* minime autem naturam ejusdem comprehendisse videtur Philippus, hujus auditor; cujus opinio fuit, *pustulas esse fabiformes, artubus ac toto corpore confertim apparentes; brevique, non diu, permanentes.* Chronicus autem affectus *Epinyctis*; siquidem quae *pessima pustula* est, ea melancholica: sed haec difficilis curatu semper, ac plane refractaria est.

Ex his igitur omnibus, ut ad propositum revertamur, plane perspicitur; acutum hunc *Epinyctidis* affectum, quales Arabum *Essere*, non est, sed chronicoteron; ac tum propter alia, tum quoniam in tibiis, & eminentibus tantum partibus, nascitur, & calidioribus remediis vincitur, rigidiorem. Accedit, quod nullam ejusmodi pustulam, ex qua vel sanguis, vel ichor, vel quivis alius humor manaret, conspexisse nobis aliquando permissum est; per habitum namque sensibus occultum difflantur, ait Philippus citato jamdudum loco. Vide autem, ut mihi laborem repetendi leves, & quae idem Ingrassias de Arabum in hac re perplexitate comprehendit, *pag.* 188. *&* 190. etenim, & si nonnulla sensisse cum Graecis videntur, tamen in caeteris non constitisse sibi se produnt.

Jam ergo postquam *Essere* Avicennae *Epinyctis* non sunt; alios auctores exponi tibi petes. Ad quod quaesitum respondeo; Serapionem vetustissimum, inter Arabas Medicos, scriptorem, *Esseras* discrevisse in duplices; *altera forma* ducitur à sanguine chole-

cholerico, quam materiam atque exortum atteſtantur vis & acrimonia; partes extumeſcentis rubor; aeſtuatio magis interdiu quam noctu; ac levamen ex refrigerantibus pharmacis, & phlebotomia. *Altera ſpecies* exoritur ex phlegmate ſalſo *baurachino:* cujus notae ſunt aeſtus noctu major, dilutuſque tuberculi rubor; & levamentum ex pharmacis detergentibus, & exſiccantibus, & citra ſanguinis detractionem perpurgatio corporis ex medicamentis extergentibus, atque emundantibus, propria ſubſtantia. Haec ferme Serapion.

An igitur ex duabus his *Eſſerae* modis, poſterior, qui noctu praevalet, *Epinyctis* Graecorum eſt? Haec ſane opinio non parum probabilem ſe facit his, qui ſinceriorem Arabum doctrinam ſequi velint. Porro praeter hunc unum Virum videntur caeteri corrupto judicio, & commentitia, ſcripſiſſe. Sed neque ab his, ſi modo Philippo credimus, eximitur Avicenna, qui Graecorum auctorum, & primi Serapionis, conſultis aeque codicibus, res utrorumque confuſit. Primum enim Serapionem ſequutus, & diurnas fecit *Eſſeras*, & nocturnas: mox ad Graecos latus *Eſſerae* definitionem, partim ad *Epinyctidis* graecanicae modum concinnavit; partim etiam de ſuo addidit halituoſam materiam. Deinde vero Curationem, quae apud Graecos tantum externa eſt, ſpreta ejus, quae apud Arabas eſt, diurnae *Eſſerae* medicationem internam retinuit, utrique i.e. nocturnae, ac diurnae, communem; qua quidem re quid incertius? quid inſtabilius? quid indignius Profeſſori fideli, gravique ſit, ait Philippus. Verum enim vero, non potuerunt ad Graecorum dignitatem, ac majeſtatem ſuccedentes barbarae ſcholae caſtigatiſſime, ac limpide, ex omni parte philoſophari; neceſſum profecto in horum doctrinam nonnulla irrepſerint, quae, aut ſinceritate, aut firmitudine, aut ſplendore defecerint, ut in anatomica, botanica, & nominum interpretatione, plana res eſt.

CONTROVERSIA. X.

Quod Epinyctides Graecorum non ſint Arabum Benat noctis.

AVicenna, *l.* 4. *fen.* 7. *tract.* 3. *cap.* 10. quod eſt inſcriptum *de Benat noctis*, memoriae mandavit haec: *ſi quis paſſus eſt deſudationem cutis & oppilationem pororum, & bonitatem digeſtionis, quandoque accidunt in frigore noctis pturitus, & aſperitas, & Bothor parvae, quae nominantur Planta noctis; & cauſſa eſt retentio ejus, quod oportet, ut reſolvatur, propter conſtrictionem pororum in radice, quam adjuvat, & in qua addit ſoliditas frigoris, & proprie in hora, in qua multiplicatur digeſtio; & ſequitur multitudinem ejus multitudo vaporis, & aër noctis; & propter illud nominatur Planta noctis, quia plurimum accidentium ejus eſt in nocte: & de diſpoſitionibus hujus paſſionis eſt, quod pruritus in ea fit vehemens, & delectat prius, deinde perducit ad dolores vehementes, quos efficit in locis pruritus.*

Hunc ita deſcriptum morbum Philippus Ingraſſias ſenſit Graecorum *Epinyctidas* eſſe; primum indicio ſumpto à nomine, quod inſultum in nocte ſignificat. Deinde argumento ducto à generationis modo, qui eſt per condenſationem cutis; ex qua cauſſa, noctu exiſtente plus hoc tempore dolor, quam interdiu, accedat neceſſe eſt. Poſt quae, & definitionem *Benat* non traditam ab Avicenna, ad hujus ſententiam, conatur tradere Philippus; quam multo ſcilicet, tam irrito labore; quando gratis & ex ſuo cunctas definitionis particulas comminiſcitur potius, quam ad Avicennae ſenſum accommodet. Itaque piget ambages ejus & vanam confirmationem repetere; praeſertim, quando referat magis apud ſuum auctorem legi omnia.

Interim nos ab *Epinyctidis* opinione *Benat* longe removemus; vel hoc uno argumento, quod *peſſima puſtula Epinyctis* eſt, atteſtante Cornelio; cui ſuper omnes adhaeſit Philippus: *mitiſſimae* vero inter omne *Benat*, quod cum bona ſanguinis concoctione conjunctum eſt. Adde, quod *Benat*, Avicenna auctore, principio quidem delectationem, mox dolorem vehementem inducit; at vero nulla unquam ab *Epinyctide* delectatio eſt. Praeterea multo ple-

to plenius coibit cum *Epinyctide*, vel Avicennae verbis, *Essere*, quam *Benat noctis*; est autem illa ex hoc ordine rejecta; ergo multo magis & *Benat noctis*: quare non est hoc utique *Epinyctis*.

Jam igitur quoniam incerta res est *Epinyctis*, & sic obscura nostro saeculo, ut pro morbo jam obsoleto sit habita; nitemur mox ipsi non exoletum, & obscurum, ostendere, sed eum, qui quotidie cunctis liceat observari. Rem sane difficilem ac plane incredibilem; verum ego plurimum probabilem, & certam omnino reddam, si modo Deus optimus maximus largitor intelligentiae praesit; in quam rem illud facio sermonis initium.

FINIS.

LIBRI PARS SECUNDA.

DE ROSEOLIS VOCATIS SALTANTIBUS,

CONTROVERSIA. I.

Primum autem de harum nomine.

Majorum noſtrorum memoria, vulgo percrebuit affectus, cui *Roſeolae Saltantis* nomen; quo per vulgus trito meis hiſce ſermonibus, quos ad Latinos homines ſcribo, equidem abſtinerem; ſiquidem proprium ſuum, id eſt, à doctis impoſitum aliud cognoſcerem; verum admitto coactus, quod expedit, ut nil relinquere videar eorum, quae ad ſtabiliendam comprobandamque futuram noſtram ſententiam faciunt; facit autem & vulgaris appellatio, ſeu potius per hanc notata res quaepiam, affectus nempe praeter naturam; cui ſi noſtris & amicorum doctrina praeſtantium fidere licet obſervationibus, tum quidem *eſt macula ſubrubra, faeculenta, tumoris intrinſecus non expers; ſed ſub indicata modo facie recondit tuberculum, quod tactu fabae vel lupini magnitudinem, ac formam, refert, dolore ſe declarans non mediocri, tum etiam praeter tuberculum, interdum etiam ulceratum aliquem praefert ac puſtulam.* Quae triplex vitii ſpecies non una perpetuo particula corporis inſidet, ſed per artus omnes manus pedeſque varie vagatur: ſunt autem & qui teſtentur à minimo digito ad ſingulos ordinatim alios, atque ab alterutra manu in alteram propagatam; per truncum vero nunquam viſam meminimus.

Quam ipſam tum formae, tum ſedis inconſtantiam, aliquando advertentibus nobis; ac quemadmodum licet exprimere ſtudentibus, viſum eſt, ut inconſtantis naturae ſit dicendus Abſceſſus,

ſceſſus, ſi tamen *Abſceſſus* nomen non preſſe, ſed laxius, ut in aliis obſervavimus, factum accipiatur. Quod ipſum nomen eo accipere debes libentius, quod ab antiqua vulgarium appellatione non diſcrepat. *Roſeolas* enim intelligo bifariam; vel quod roſarum imaginem, & colorem, prae ſe ferunt; vel quod roſidas quaſdam inſperſiones repraeſentant. Dicuntur autem *ſaltantes*, ſeu *ſalturiciae*, quod tibias privatim occupare conſuetae, per dolorem & irrequietem faciant, ut ſtantes homines ſalturiant; id eſt, tibiis alterne ſublatis, aut terra preſſis, crebro agitentur.

Quamquam hujus ejuſdem appellationis & altera ad diſcernendum eſt impoſita ratio, quam mox exponam, nempe *Roſeolae* ſimpliciter dictae, quae manibus, pedibus, auribuſque, defixae viſuntur, *Perniones* ſunt alias dicti Latinis; *ſaltantes* vero, quae indefinitis & incertis ſedibus inhaereſcunt, vagiſque excipiuntur hoſpitiis. Itaque, non abs re, per vulgus hominum expertorum additum *ſaltantis* eſt *diſcerniculum*, quaſi ſint hae quidem inconſtantes ac vagae; *Perniones* vero partium certarum vitia. Quas ob res aperti convincuntur erroris hi, qui *Roſeolas ſaltantes* cum *Pernionibus* confundunt; adeoque multo maxime lapſus eſt Gabriel Fallopius, qui *Pernionibus* obnoxias fecit virgines, quibus ſuae non procedunt expurgationes menſtruae; quaſi vero *Perniones* interiores cauſſas agnoſcerent, quae, duntaxat, ab hyberno frigore ortum habent.

CONTROVERSIA. II.

Quod Roſeolae *non ſint Chymethla Graecorum, aut Perniones Latinorum.*

His etiamſi conſtantibus, tamen non, ut oportebat, adverſis; plerique ſunt noſtrorum hominum, qui morbum hunc novum minime patientes, ad *Chymethla*, ſeu *Perniones*, retulerunt; nixi tum communi aliqua tumoris, doloris, coloris, imagine; tum quod *Perniones*, calcaneis inſidiantes, *Roſeolas* appellare vulgo conſuevere. Quae tamen opinio ſe falſam prodit planis utrorumque diſcriminibus, cauſſarum, & morum. Siquidem *Perniones* non aliter producuntur, quam à frigore, brumaeque rigoribus; quo tempore ad extremas corporis partes, ad inter-

nodia ſcilicet manuum ac pedum, ad horum calces, & ad digitorum utrorumque membrorum extrema, atque etiam ad aurium infimas pinnas, ſupremoſque lobos, & ad omnem earumdem ambitum & flexuram, excitantur *noduli* quidam, atque Tubercula dolentia, & ſupra naturalem carnis colorem aliquo rubore, vel livore tincta: unde fortaſſe *Roſeolarum*, aut *Roſellorum* vulgo dictorum, eſt nomen; propterea, quod hi talem aut colorem, aut figuram & formam, habent.

Ita jam apparet *Pernionum* externa privatim cauſſa, & non maligna: *Roſeolarum* vero *ſaltantium* interna & maligna ex aliis, quae poſtmodo diſputabimus, oſtendetur. Interim quaenam *Roſeolarum* ſit natura, & ad quod ab Antiquis deſcriptum vitii genus ſint referendae? an vero non fuerunt hae Veteribus cognitae? difficilis profecto definitu res, ac maxime incerta: praeſertim quando doctum nullum in hac re ducem habeamus, ac de nomine quidem pervia conjectura ſit. Verumtamen adlaborabimus nos probabilius hac de re judicium, ac noſtrum, in re tam obſcura, ſtudium & induſtriam deſiderari non permittemus.

CONTROVERSIA. III.

Quod Roſeolae *non ſint Terminthi.*

HIppocrates, 6. *epidem comm.* 3. *partic.* 37. prodidit *mariſcis* laborantes, inter caeteros morbos, non premi *Terminthis*; qui, teſte Galeno, *nigrae quaedam ſunt puſtulae, in tibiis maxime orientes; à figurae, coloris, magnitudiniſque, ſimilitudine, quam cum terminthorum, id eſt, cicerum fructibus habent, appellatae.* Equidem ejuſmodi noſtrae *Roſeolae* facile videbuntur, ſi *Terminthorum* accidentia ſingula ſpectentur; primum quidem hi, ad atrabilariam materiam relati, per *mariſcas* exhauſti deſinunt, ut phagedaena, ulcus, lepra, vitiligo. Deinde, niger iſtorum color refertur à Gal. *in hoc loco.* Tertio, tibias infeſtare maxime ſoliti ſunt. Quarto, cicerum figuram, colorem & magnitudinem, aequant. Quinto, univerſo ſuo perſpecto charactere, gravis & contumax *Terminthorum* affectus videtur; praecipue, quod alii Graeci dixerunt hoc *phyma, cum adnata puſtula, quae cum extenuata dirumpitur,*

pitur, ulcus parit; ut nos, *in lib. de novis observatis Abscessibus*, explicavimus.

Quae quidem singula non dissentiunt à natura vulgarium *Roseolarum*. Quod enim ad communem materiam, contumaciam, & sedem affectam pertinet, haud sane de his dubitaverit aliquis; caetera vero plurimum ad eam naturam accedunt, neque ego de colore ambigo; licet ambiguitatem aliquam exhibuerit Galeno, qui principio quidem statuit nigros *Terminthos*, deinde cicerum dixit colori similes, qui plurimum quidem flavi, vel, ut vulgo dicunt, albi sunt: caeterum non desunt, qui sunt nigri, fortasse igitur nigris animo conceptis, ciceres simpliciter, & absolute protulit, aut subnigros verius & nigro virides; quales Dioscorides Alexandraeus, ac Julius Pollux *Terminthos* proposuere.

Major haesitatio est de figura & magnitudine, & omnino de tumoris genere; porro, sicut aliquanto posterius ostendam, atque ut nomen indicat, *Roseolae pustulae sunt latae potius, quam Phyma ac Tuberculum*; *Terminthi* vero *Phymata sunt ac Tubercula elata, supra cutem & rotunda, non lata & fusa; suntque superne pustulata, ut Graeci definiverunt.* Qua una re jam constante, & figura, & magnitudo, & habitus *Terminthorum* non is videtur, qui *Roseolarum*. Quid autem si addideris summe repugnantem notam, quae est, *Roseolas* noctu praesertim molestissimas & acerbissimas esse? id quod utique de *Terminthis* significatum ab antiquis, aut à nobis, compertum non est. Ita jam satis apparet, argumentis interim aliis pro tempore missis, diversa plane vitia corporis *Terminthos*, ac *Roseolas* esse.

CONTROVERSIA. IV.

Quod Roseolae non sint latae pustulae, ab Hippocrate memoratae.

ALterum nunc Problema se offert: quandoquidem ex pustularum latarum ordine posuimus *Roseolas*; an has expertus fuerit Simon, cujus meminit Hippocrates, *l. 6. epid. comm. 2. sentent.* 30. per haec; *latae pustulae non admodum pruriginosae, quales Simon hyeme habebat: qui cum ad ignem inungeretur, aut*

calida lavaretur, juvabatur; vomitus non juvabant, puto si quis calida fomenta adhibuisset utilitatem percepturum. Non est, inquam, admodum difficile, ut unus idemque morbus sit, atque ille fuerit; nimirum hoc suadet latae pustulae conditio, non admodum pruriginosae. Deinde, quod per hyemen vitium hoc hominem tenuerit, quo tempore vigent *Roseolae.* Tertio, quod ad ignem inunctus, & calida lotus aqua, levaretur, non autem vomitu; fortasse quod humor melancholicus, qui vitii auctor erat, per eam viam ab inferioribus tractus non vacuaretur. Praeterea monstratur humor is frigidus, & discussu contumax, ex pustularum pressula forma; quippe calidorum acuties est, & celeritas; ut notat Galenus, *in hoc. comm.*

Haec certe singula si contuleris & comprobaveris cum vulgari *Roseolarum* affectu, speciem unam utrorumque feceris. Verum enim vero laxa nimis, & infirma duorum sibi invicem similium est conjectura; imo vero pleraque similitudinis capita non adsunt, & illa quidem plane maxima; & quod ab igne & calidis plurimum irritantur *Roseolae*, ut quae atrabilario succo praecipuo constant; & quod deest his character inquietamenti nocturni, quo privatim ab omnibus aliis secernuntur: quare non crediderit recte quispiam, ut vulgarem hunc nostrum affectum ibi comprehenderit Hippocrates.

QUAESTIO. V.

De formis Roseolarum, *secundum vulgarium hominum opinionem.*

NON una est apud omnes *Roseolarum* forma: verum aliqui sunt, qui statuunt, macularum modo cutem supremam lambentes & efflorescentes; quorum opinantium alii requirunt dolorem in his & colorem livescentem, atque opacum; alii etiam rubescentem: sunt autem & qui florida facie, ac levi qualibet molestia, sunt contenti; hique ipsi plus loci subterius comprehendentes, plusque tuberculi, quam maculae, modum volentes: sunt autem & hi, qui putant ad suppuratum easdem venire, typumque habere strumarum; terminthorum autem fortasse dicerent, siquidem hos cognoscerent, à nobis plus uno loco descriptos; atque ita per

per universum corpus hos dicunt esse, & ad ulcerationem etiam deducunt. Praeterea, sunt & qui nominant dolores arteticos (interim articulorum, an artuum, etymo spectato) dummodo noduli quidam rubei circa manuum, pedumque digitos, & comprehensionem appareant; ac denique, reputant alii symptomatum ejusmodi comitatu calidum, alii frigidum affectum; nec desunt, qui promiscuum faciant etiam.

Hae sunt multiplices, ac vulgares, hominum opiniones de *Roseolarum saltantium* forma & natura. Verum falsi deprehenduntur opinantes, hi cuncti; quod non memorant ulli proprietatem ac diorismum, qui est invadendi noctu; quem nos tam singulariter spectamus, & quam privatam & propriam affectus conditionem affirmamus; quae autem ejusmodi non sunt, eas à verarum *Roseolarum* numero facile relegamus. Sed ipsi interim istarum formam enucleatius edisseremus.

QUAESTIO VI.

De charactere Tumoris.

INfinita pene, sicut in arborum malis omnibus adverterunt Botanici; sic in Abscessibus est, seu naturae fallentis, seu morbi cum suo materiarum comitatu luxuriantis, varietas; formas eorum seu verius difformitates inducentis, tam multa horum genera, tot vultuum species, tot figurarum discrimina, tot colorum & maturitatis modos non tam evestigarunt, quam exprompserunt utrique: quae, ut nunquam satis pro dignitate speculabitur aut comprehendet unusquispiam, sic non ad unguem, aut exponet, aut graphice delineabit. Quis enim tam solerti sit ingenio, qui singulas suas conformationes methodo comprehenderit? aut qui tam felici sit stylo, ut explicare possit, in his sessilem formam, in his extumescentem globum; in aliis ambitus in rotunditatem circumacti, figuram; in aliis informem pulmonis tumorem? qui quidem à mammarum crassiore longitudine, qui à pannaceis rugis describantur; quidam corpore toto vegetius habent; quidam qua parte tantum illustrat calor, sunt tales; qua vero frigidus humor incumbit, emortui. Sunt aliqui in varicosum, gibbosumque, flexum circumducti;

aliqui panis inſtar coacti ; nonnulli tuberculoſi ; nonnulli bifidi, trifidique ; qui pedunculo nitentes ; qui lata baſi , ſed in turbinem elati ſeſe producunt extra prominuli ; videbis & reductos, foſſulatos & reſimos : praeterea pyramidis , coni , columellae, verrucae , ſcopuli , grandinis & clavi, forma : ſuccurrunt & animantium genus aemulantes, talpa , teſtudo , myocephalon , polypus , ranula , myrmecia , condyloma, unguis, ala, lichenes; & ex vegetantium ordine ſycoſis , uva , melon , morus, terminthi, glandulae , amygdalae , thymus , lenticula , milium, hordeum , porri ; & quis ſub compendii praeſcripto referat omnia ?

At equidem ſi recte mentem & oculos per omnia conjicio ; non vulgaris & obvia , ſed *inſolens* & *ſingularis* apparet *forma Tumoris* , qui *Roſeolarum ſaltantium* promeritus eſt nomen ; hunc equidem nulli conferam ex memoratis , nam hi omnes aperti , revulſique propemodum e corpore ; *noſter hic* non tam extra, quam *intra ſua limina Tumor eſt.* Verumtamen obſervaveris *circa ſua ſepta latiuſculum* , *ſed uniforme ſubſtare tuberculum* ; *quin verius tubercula plurima ſemet* , ut dixi , *ſingula ſuis quaſi latebris occulentia* : ob id autem , quod unitate contenta non ſint , ob id ipſum à majoribus noſtris *Roſeolae* numero plurium ſunt nominatae ; ſed , ut *communi ſuorum omnium complexu non multum exſuperantem conficiunt turgorem* , ita etiam ſingula preſſulam referunt rotunditatem ; adeo ut recte quidem fabis contulerit Cornelius ; nos quoque lupinis aequiparavimus : itaque ſi noſtra haec referas ad ſummam unam , eſt hoc Tumoris genus fuſum ita , ut homines nullos lateat duntaxat peritos. *In qua ipſius circumſcriptione* , ſi quidem oculate perſpexeris , *viſentur & quaſi radii quidam ex albo rubeſcentes* , *quas ſanguineas ego fibras exiſtimo* , *per cutem humoris alluvie tranſlucentes* : credo autem , & has inſignius alterari , luculenterque turgeſcere , ubi per noctem dolor incurrat ; ſi vel intendantur ipſi , vel rem comprehendere ſub maligna luce ſentientium oculi poſſint.

CAP.

Cap. VII.

De differentiis Roseolarum.

Ad haec autem discrimina *Roseolarum* sunt exponenda; ex qua una re plurimam lucem huic universo sermoni manaturam confido. Comperimus tum aliorum auditione, tum observatione nostra, *duplices* esse *Roseolas:* alter modus est nulla non anni parte molestantium, & ad plures etiam annos, etiam adversus excellentia medicamenta contumacium; quippe quae ab adusta melancholia, nitrosaque pituita proveniunt, ob utrorumque gravitatem, crura, tibiasque, potissimum adfligentes; quas private comprehendit, proposuitque nobis, Cornelius Celsus, qui colorem sublividum, & subnigrum, illis attribuit pustulis, pessimis nominatis; item quas definivit Julius Pollux, ad Cornelii sententiam maxime accedens auctor

Alter *Roseolarum* modus est lenior, brevior, & curatu facilior: imo, quae per se ipsas discedunt appetente vere, quae hyeme fuerant ortae; superiores autem partes, i. e. manuum, articulos & internodia tentare consuetae, pruriginosae, ac de uno in alios digitos, deque sinistra in dexteram manum vagae, in metacondylis vero natae, ad extremum discessum ungues ab radicibus plerumque divellunt, proprietates nimirum, quae in alteris non sentiuntur. Haec ego de utrisque discrimina & observationes collegi: quae medens, usu, tute comprobare possis omnia, si dulci quidem & accurata rerum istarum contemplatione gaudeas.

CONTROVERSIA. VIII.

Epinyctidas Graecorum Roseolas *esse vulgi saltantes.*

Hujus mihi Problematis demonstrationem, rite, recteque, instituenti, necessarium videtur, ut definitionem sive Graecorum, sive Latinorum, & horum praecipui Cornelii comprobem, nostris ad unguem *Roseolis* accommodatam: id autem non fit, nisi

niſi per expenſas, collataſque, particulas ejuſdem definitionis: ex his autem primum occurrit genus, quod eſt apud Graecos quidem *ulcuſcula*, apud Latinos vero *puſtula*. Haec igitur utraque appellatio noſtris *Roſeolis* primum congruat oportet, ut caeteram oſtenſionem complere poſſimus; atque adeo monſtrandum eſt, duas illas voculas diſcriminis complecti nihil, aut parum.

Primum igitur ne diſpliceat, quod ἑλκύδεια, *ulcuſcula* dixerit Paulus, hoc alioqui nomine non uſus exacte. Porro vocabulum aut *ulceri* ſignificando non eſt allatum, aut *tubercula* denotat. Quod enim ad priorem partem pertinet, quomodo quaeſo te ἀπὸ αὐτομάτε ſponte, quod Paulus ait, ἐξανθένται efflore-ſcunt? nempe *ulcera* non efflore-ſcunt: praeterea quid *ſubrubra* dixerit *ulcera*, quorum nulla unquam ab aliquo dicta ſunt *rubra*? quin neque dici vere talia queunt, quando ruboris catigorema, praeterquam ſolutis ſive ulceratis ipſis partibus, & carni, corio nudatae, non competit.

Attributum igitur aptius *tuberculis*, quam *ulcuſculis*, *rubor* fuerit; atque, adhunc modum etiam, *ulcuſculi* nomine videtur uſus Auctor libri *de virtute centaurii cap.* 4. *P.* qui ait. *Juvat etiam ulcuſcula, quae fiunt in capite ſpiſſa, & parva, & rubicunda, parvis papillis ſimilia; & phygethla ſpiſſa, parva & rubicunda; permiſtus cum aqua, & abraſo capiti inunctus ſuccus.* Enimvero ulcuſcula dixit papillis ſimilia, ac ſi dixiſſet tubercula, puſtulaſve: ſimiliter & ulcuſcula eminentia in partibus corporis dixit Galenus, *in l.* 5. *de compoſ. medicam. ſecundum loca cap.* 7. Quo autem modo ulcera emineant, quae natura non eminent, ſed cava ſunt & abroſa?

Praeter haec, & quo pacto calx cum oleo, aut acetum cum ſeſamo, aut oleo, prudenter imponatur ulceribus, quae maximopere ejuſmodi medicamentis irritantur? ergo non ruptis tuberculis haec inſtituuntur. Confirmatur autem noſtra haec interpretatio, quod Oribaſius, ex quo Paulus & Aëtius acceperunt, apud Aëtium ſcripta reliquit haec; *Poſtquam vero Epinyctis excoriata fuerit, emplaſtris liquidis utere, & cave, ne acria, & acida & ſalſa, adhibeas.* Quo igitur, inquam, modo calcem, aut acetum prius propoſita ſunt? niſi, quod haud ulceratae carni praecepta ſunt; diſtinctum autem explicite [*poſtquam excoriata fuerit* &c.]

Jam

Jam vero ne te perturbet, quod *ulcuſula*, quaſi parva *ulcera* dixerit idem: nempe *ulcuſcula* nomen numero plurium, uſu Medicorum veteri & communi, poſitum videtur pro *tuberculis* minutis, licet *ulcuſculum* ſingulari numero poſſit uſurpari pro *parvo ulcere*, ſignificetque ſolutionem continui, non tuberculum vere: qui ſenſus apparebit aperte per id, quod mox addidit dicens; *quibus ruptis, quaſi non fuerint ante rupta.* Similiter, & *alio hujus ejuſdem libri loco; Perniones* definivit quidem *ulcera* principio, mox ad eadem ulcerata curationem accommodavit hic Vir; ergo *Perniones* natura *non* ſunt *ulcera.*

Sed ad Puſtularum nomenclaturam veniamus, ex his, quae obſervamus, tum apud Cornelium Celſum, *l.* 5. tum apud Paulum *l.* 4. atque apud alios etiam melioris notae auctores, *quadruplex* apparet Tumorum omnium *ordo.* Primus, Tumorum praecipuae magnitudinis; ut carbunculus, carcinoma; & his minores ſtruma, furunculus, phyma, phygethlon. Secundus eſt Tuberculorum, e quibus ſunt acrochordon, thymum, myrmecia, clavus. Tertiae ſunt Puſtulae, de quibus mox dicemus. Quartae ſunt aſperitates cutis, ut ſcabies, impetigo, &c. Sed *puſtulae triplices* ſunt Cornelio, exanthemata, pſydracion, *Epinyctis*, quam quidem *Epinyctidem* cum nos tuemur, vere non aliam, quam vulgares noſtrorum *Roſeolas*; has quid dubitamus in puſtularum recenſere familia? Eſt non evidens quidem Tumor, neque Tuberculum, ſed qualia quidem lata exanthemata vocavit Hippocrates, *lib. 6. epidem. ſect. 2. part.* quae eſt [*lata exanthemata* &c.]

Neque enim placet opinio Franciſci Valleſii, qui argumentatur lata exanthemata tumores eſſe propterea, quod latum contrarium eſt acuto. Sed non vidit latum, quod adjungitur, ſequi perpetuo naturam exanthematum, quae non prae ſe ferunt; neque adſtruunt tumorem, ſed ſolam cutis ex humore ſuperfuſo tincturam; praeter quam quod neque latum adverſatur acuto, ſed obtuſum, utcumque autem ſuam opinionem tueatur Valleſius: non erunt lata exanthemata tumores, ſed aliquid tumoris habentia. Tales equidem ajo *Roſeolas* noſtras, quae neque *Puſtulae* ſimpliciter, neque *Tubercula* abſolute ſint, ſed miſtam ex his naturam habentes. Quamquam eſt interdum, ut inconſpicua quidem, ſed acri tactu, deprehendendam, infra conti-

neant tuberculi ſpeciem, quam lupino vel fabae fortaſſis aequiparaveris.

Ad hunc modum apparet non abſurdum, quod *Puſtulam*, id eſt, preſſulam rotunditatem intro, foriſque, deliteſcentem, ſimul & eminentem enunciaverimus; rem quippe Veteribus non inſuetam. Sed Avicenna dixit puſtulas glanduloſas, *l.* 4. *fen.* 3. *tract.* 2. *c.* 7. & ex hujus Viri ſententia Leonardus Bertapalia, *l. de apoſtemat. cap. proprio*; & Joannes Manardus *l.* 7. *epiſtolarum* 2. quod durum, & admirabile videri cuiquam non debet, reminiſcentibus nobis; quod & Oribaſius meminerit Terminthorum, qui ſupra Tuberculi faciem adſciſcant Puſtulam. Enim vero mutua duorum eſt affinitas & congreſſio: ex *Puſtulis*, inquam, nonnunquam etiam *ulcuſcula* fiunt; licet aridiora, & modo tantum cum prurigine, modo cum inflammatione, aut dolore, eritque aut pus, aut ſanies, aut utrumque. Ita quidem Celſus de puſtulis ἑλκοδέσι exulceratis: de contrario vero ulcuſculorum in puſtulas commutata teſtati ſunt, indicato ſaepe loco, Graeci tres, qui ἑλκύδεια φλυκταινοειδῆ dixerunt; itaque commutatis velut hoſpitiis, ac vicibus, nunc *ulcuſcula* tranſmigrant in *puſtulas*, nunc *puſtulae* in *ulcuſcula*. Adeoque non aberraverimus à recto nos, qui *Roſeolas* fecerimus *ulcuſcula* ſimul & *puſtulas*: Tuberculum quidem, quod aliquanto ſubterius abditumque exiſtit, fabae vel lupini modo ex craſſiore materia coalitum; Puſtulas vero paulo evidentiores ex tenuioribus ſuccis conflatas.

QUAESTIO. IX.

Hypotheſis de nocturno Roſeolarum dolore experimentis comprobata.

EST primum *Roſeolarum* indicium, primumque ſymptoma diſcretivum, noctu moleſtans dolor: quam ante omnia ſpectari ſtatuique oportet, quo poſſit ad caeteras comprobationes fieri gradus; qui mihi labor ineundus fortaſſe nunc non eſſet, ſi noſtrates Medicos noſſem hanc rem advertiſſe: verum quando rem eamdem, omnem & curationem, foeminis remiſerunt, neque de his rebus obſervatio per viros doctos, ad hoc tempus, facta

facta est; necessarium profecto videtur, ut de perpetuo sub noctem *Epinyctidis* dolore differatur; imo vero, ut ejus rei per experimenta fides aliqua proferatur: quandoquidem haec tractatio magis ad observationem, quam ad subtilem disquisitionem, pertinet; quamquam non est, ut aliquam ejus rei rationem comminisci non possimus; est autem ea, me judice, quod humor melancholicus omnium Astronomorum & Medicorum consensu vespertinis horis analogus est; igitur hoc tempore vigens, & hoc etiam decumbentes exercebit accretus, qui humor in hoc affectu constando & conservando praecipuus est. Taceo, nam nil repetere necessum est, rationem, aliam, quam, *parte libri priore cap. de nocturno Epinyctidum dolore*, produxi.

Sed haec apud alios, qui tergiversentur, nulla sint: observationes & experimenta prosequor, quarum praeterquam quod infinitas alii, super multis languentibus, facere per se ipsos poterunt, has mihi numero non exiguo collegisse, sed verius meminisse licuit: quae sunt.

Prima, inter omnes forte nominanda, Dionora Stephagnola, puella colore fuscior, habitu corporis procero, nec male firmo, decimum septimum annum natu, Parthenophylacii Spiritus Sancti, templi Neapolitani una; quae quatuor jam annos id morbi quaesta est sic, ut infirmas contubernales omnes, quas trecentis frequentissima puellis domus haec Sacra alit, inquietet, ac vigiles teneat secum. Surgit autem e strato dolore praeceps, & non conquiescit, nisi plurimum temporis alterne tibias commoveat sic, ut tripudiare propemodum videatur. Altera ex ejusdem Parthenophylacii virginibus, quae *Roseolis* utrisque tibiis passa est, fuit Lucretia de Castro, puella, contra quam prior, tenuis habitus, & subalbidi. Tertia, filia est obstetricis habitans in angiportu sancti Gregorii Coenobii Neapolitani, plus semel *hoc lib.* memorata: quae nocte adventante protinus acres dolores persentiscere singulis diebus solita est. Quarta puella quindecim annos nata filia Mercularii in vico, qui ducit ad portam Plagae; quam una cum doctore Medico Nicolao Angulo, ab Elisoeis ad observandum à me perducto, viro rerum nobilium curioso, observavimus. Quinta, Olympia Cytharella, Tryphonis Cytharellae Amalpaensis, auditoris in re medica nostri, soror germana; quae nocturna tempora duriora sentit, hoc vitio diu gravata. Sexta,

Antonia Moza, vivens ad moenia ſecus D. Mariae Gratiarum, quae *exulceratas* pariter & *tuberculoſas* eas *puſtulas* annum eſt experta, foemina coloris fuſci ac prope virago. Septima, quae poſtrema quidem omnium ſe obtulit, ac dignitate prima, Victoria Purpura, magnifici viri Andreae Medati conjux, quae decem jam annos hiſce puſtulis nigricantibus, ſecundum tibiam ſiniſtram afflicta eſt; quas ego exulceratas hoc anno, detractis nigris cruſtulis, curavi. Hos ego languentes (foeminas ergo maxime vides obnoxias) e quamplurimis memoria ſervavi paucos. Numerabunt autem, vix numerabiles alios id morbi paſſos, Reverendae ſanctimoniales Divi Marcellini Coenobii Neapolitani; quarum pia jam multis annis eſt cura, accommodatos hiſce languoribus Syrupos parare: hae quippe nocturnas hujus mali vexationes, longis experimentis competere.

QUAESTIO. X.

Comprobatio coloris, materiae, ac reliquorum indiciorum.

REſtat ad incoeptam demonſtrationem poſtrema comprobatio reliquorum omnium adnexorum: inter quae prima ſeminaria ſunt humorum, & inde color. Quorum hic alteros conſequitur, ac refert, ſi verum ſit, quod teſtatum reliquit Hippocrates, *l. de humoribus*; *ſimilis color efflореſcit humoribus, niſi intro regurgitaverit.* Verum quod ad poſteriorem enunciati particulam attinet, porro ſub hoc vitio ſe foras exeruit humor; puſtulam enim fecit. Atqui haec multiplex eſt, quotuplex & *epinyctis* apparuit: etenim ſi ſubrubram quaeſieris, qualem Graeci viri propoſuerunt, & ejuſmodi per initia nos eam vidimus: quo ſcilicet tempore nihil difflatus coloris flos (inde enim exanthemata dicta) ſubrubram illam roſaginis ſpeciem conſervare potuit; donec aëris occurſantis refrigeratione & contaminatione, obtuſus in dies mutatuſque nitor eſt in faciem opaciorem, atque aliquantulum liveſcentem, ac deinceps in obſcuriorem virorem.

Praeter quos ad nigrum accedentes colores, & albus memoratus eſt à Celſo: qualis & ipſe viſitur in noſtratibus *Roſeolis*; ubi ſcilicet

cet aliqua ipsarum parte, vel recurrit humor roseus, vel non totam aeque carnem densa coloris aspergine tinxit. Ita quidem seu accedentes, seu collecti sunt uno brevi circumductu varii colorum modi. Neque Hercules injuria; siquidem humores substratos spectes; qui in sanguine plurimum abundent, pituita scilicet & melancholia: quarum quidem adustam hanc, ob pravitatem, firmumque ac longum adhaesum, nitroden illam, ob nocturnam praesertim inquietem, & ob exulceratum, quem saepe facit, opinor; sic calidum simul & frigidum affectum constituto: qualis & uterque succus est; nam pituita nitrosa bilis amarae non caret admistione: atra vero bilis, quoniam aequiparatur aceto, quemadmodum *l. de atrabile*, docuit Galenus; ob id utique utramque qualitatem servat.

QUAESTIO. XI.

Dubietates aliquae discussae.

His ostensis, aliquae nunc ambiguitates supersunt resolvendae, quae nostro huic placito suspicionem aliquam injicere possent. Una est, quod Veteres per externa dumtaxat medicamenta curandum hoc vitium professi sunt; atqui nostrae *Roseolae*, praeterquam internis expurgamentis, non eximuntur, ut alio loco monstratum fuit; qua de re malum aliud hoc, atque illud, apparet: Ad haec, aliud adversari nostrae suasioni videtur, quod nullum contra cacochymiam, aut cacoëthiam remedium admolliti sunt auctores Antiqui: aequum autem fuerat, ut exactius & absolutius suam morbi curationem exposuissent; quod cum non est factum, sua est in promptu conjectatio, quod non tanti momenti morbum fecerint, quanti nos facimus; ac proinde non unum idemque se monstret vitium.

Haec quidem argumenta in speciem primam videntur rem non obscure confeciſſe: verum enim vero, nil plane conficiunt; enim vero fieri potuit, ut Graeci pharmaca quidem interiora silentio praeterierint, at non diaetetica tamen auxilia; quibus inter omnia maxime confisi sunt: illa autem quamvis tacuerint, tamen eodem pro confesso velut praeceptum perpetuum & universale statuerunt: quod si recte adverteris, in aliis plerisque fa-

cere consueverunt; neque enim sic sunt hi profusi praeceptorum inculcatores, quales hodierna die sunt nostri; sed singuli tres, ante citati, Synopses & Compendia Medicinae, ex vastis Galeni latifundiis translata, conscripserunt. Praeterquam quod superioribus istorum temporibus assueta corpora variis, ac frequentibus exercitationum generibus, exhaustu multo non habebant opus, sed natura in his libera plurimis excrementis longe validiorem ad evincenda mala se exhibebat. Quibus rebus factum est, ut optimi scriptores, & non tanti vitium aestimarint, & multum in his operae ponendum non judicarint. Quanquam neque sic genus hoc morbi vilipendit Cornelius Celsus, ut non praeceperit ambulationes, exercitationes, gestationes, abstinentiam plurimorum, sudationes in balneo, descensus in solium, atque alia; quae si providerunt aliqui Veterum, quid adstruant ulli, quod *Epinyctidas* aestimaverint, quam nos, certe minoris?

QUAESTIO. XII.

De caussis Roseolarum *generatim.*

QUidam, in hac re philosophantes, dum accidentium varietatem spectant, curantque, ut cunctis Problematis, per suas hypotheses, satisfieri facile sit; e quatuor humoribus omnibus, quorum vitio morbus emergat, nullum eximunt: sanguis quidem, cujus saepe visatur color, aut ad hunc accedens maxime discolor facies. Deinde &, quod hic affectus plurimum in calidis atque humidis aetatibus, habitibus, naturis, visatur, quae maxime ad sanguineam exsuperantiam accedunt. Post sanguinem est pituita, quae non difficile congeritur in foeminis & albidis corporaturis, sed nitrosa potissimum illa est, cum glycypicra prurigo malevalentem locum incessit. At neque rejicitur bilis, quae vellicatum aliquem & acrimoniam prae se ferat. Multo vero maxime deprehenditur melancholica portio, praesertim aliqua parte retorrida: cujus & malignus mos, & fuscus color, & pertinacia, saepenumero observantur. Itaque vides in coagmentanda Paecilocace (sic enim appellare nunc licet) nullum excludi vitiosum humorem, sed omnes aut plurimos confluere;

sed

sed & multa parte ichores singulorum humorum etiam subsunt; quod sane suadetur eo argumento, quod polypodio curari consuevit hic affectus: quod si & genistae medicamento corripitur à nostris inhaerens humor; id fit propterea, quod admistum sanguini non nihil est viscidae pituitae, quo fit, ut curentur saepe non aliter, ac strumae.

QUAESTIO. XIII.

De Caussis speciatim, & exactius.

SUnt evidentiores hujus morbi caussae aëres, aquae, loci; maxime sicut opinor, cum ad frigidam & humidam exsuperantiam exorbitant. Ita plerisque populis est endemius hic affectus, potissimum vero Neapoli frequens est; in qua urbe propter celsitudinem aedificiorum, quae se proxime, id est, pauca loci intercapedine spectant, minimus est solis luciscque collustratus, & in qua etiam pluviosa nimium est anni pars, & sape austrina constitutio: quibus caussis accedit & victitatio ex carne bubula & suilla, & ex omni brassicae genere, capitato praesertim; & ex salsis piscibus usitatissima. Est ex hoc genere multorum usus ferculorum, à quo morbos ubertim excitari, ex omni antiquitate, *in Nepentes* opere demonstravit Petrus La Seine, vir multiscius, ut docta ejus edita commentaria satis testantur. Additur & caussa, labor; qui prope nullus agnoscitur pueris, & puellis; quem utrumque ordinem privatim obnoxios sibi morbus tenet: inde enim sunt cruditates, obstructiones, cacochymiae, cachexiae, quarum vi pollet, excitatur, fovetur, ejus vitii cacoëthia.

Taceo, quod posteaquam Venerea lues exstitit, ab illa corrupta est plurima parte sanitas, integritasque, corporum, quae progignunt; unde melancholica potissimum, & prava malorum sementis, est hodie in hac terra. Porro tam multum abest, ut παρθένων ὀπωπὴ sit Parthenope, vera vocabuli fide, ut cum puberem, seu dicam potius, cum vix compotem Veneris se senserit homo, continuo cum scorticulis commisceri, ac provolutari, consuescat.

Est, & praeter haec, suppressio superfluorum caussa mali praecipua,

cipua : unde foeminis ſolennis morbus, quanquam pueris, ac puellis impuberibus, puberibus, qui prima generationis expurgamenta non abjecere, vel pluſquam puritati conveniat, retinuere ; paedarthrocace nil operata, hoc affine vitium ſuccedit. Sed & foemellis menſes deſiderantibus frequentiſſimus hic affectus eſt ; qualium unam, inter caeteras, novi, filiam Obſtetricis in Divi Gregorii angiportu: cognoſces autem facile ſuperfluorum hanc ſuppreſſionem, quod gens haec erit languoroſa, defaedati coloris, & oculis impuris omnes: quanquam non propterea ſit, ut, meliore colore praeditis, non adveniat hocce malum : ſic modo memorata filia Obſtetricis utroque crure languebat, etiam belle colorata: ſed hoc unum exemplum mihi vidiſſe contigit ; neque mirum quidem eſt, nam nihil in Medicina perpetuum, affirmavit Cornelius Celſus, *in operis prooemio.*

Aliud adhuc explicandum poſces ; & quid huic affectioni ſint obnoxii juniores, vel accedentes ad hos annos alii, non ſeniores & aetatis grandiuſculae homines, hoc mali genere infeſtentur ? Nimirum, inquam, quod aetatis primae mutatio, cum calore vegeto conjuncta, vitium intro conceptum non poteſt mature non expromere, diducereque in exteriorem corporis habitum, ut in aliis quoque ſuperfluitatibus fieri noſti. Itaque non reſtat haec effuſio in grandioribus facienda ; quod ſi reſtat, tamen magno quopiam impedimento, ſive ad expultricem facultatem, ſive ad humoris craſſitiem, ſive ad vias ſpectante certus eris id eveniſſe: vel dic juniores huic vitio ſubditos & opportunos fortaſſe propterea, quod his primis aetatibus ſuperfluitates ſanguinis multa redundant, quas vegetus & in incremento, & in aetatis mutationibus, verſans calor nativus in rara corporum textura ſecernit, ac purgat: quod non ita facile, nec ſaepe, evenit ſenioribus propterea, quod ſunt exſucciores, minuſque vegeti.

QUAE-

QUAESTIO. XIV.

De modo Generationis.

PUstularum in aperto corporis generationem aperiit Galenus, *in comm. 2. ad lib. 6. epidem. text.* 30. per haec : *Egerminant pustulae, natura corporis altiores sedes repurgante, ut nonnunquam per excretionem, ita & per depositionem ad cutaneas partes, subtiliores siquidem, dilutioresque, succos extenuans natura discutit ; crassioribus autem cuti, sed potius pelliculae, quae epidermis vocatur, utpote densiori inhaerescentibus pustulae exoriuntur : idque magis incidit, his, qui densiore ac duriore cute sunt ; difficilis est enim per ipsam pinguiorum, tenaciorumque, succorum transitus.* Haec ille.

Refertur autem excretio, quoquo pacto, ad operam naturae criticam, ac melioris valetudinis gratia institutam : neque enim prius, quam expultrix vis polleat, fieri solita est. Jam enim, quando natura viderit superfluitates istas & ichores, menstrui sanguinis reliquias in corpore congestas, quae principiis graviter incommodent, & officiant, protinus ; ut aristocratiae convenit, lectissima corporis parte vindicata, quae cerebrum, cor, & hepar, sunt ; ad abjectissimas i. e. ad extremos artus inquinamentum amandat. Quo videas haud mirum esse, quod prope praecordia aut visceribus incumbens, nusquam visa sit *Rosea mali facies.*

Quoniam autem, ex internis venarum conceptaculis, prodit malum ; post majora vasa, quae sarcina levantur, sunt rami descendentes iliaci, à quibus, continuo facto pulsu, jam ad crurales deveniunt minores ; per quorum minimos surculos eructata materia per tibias, antica, postica, & omni facie persperſa, visitur. Jam vero cum & per brachia, quod rarius aliquanto fit, sese proferunt ejusmodi maculae, verisimile fit, humoris tenuitate, aut transmeatu bilis, id evenire.

QUAESTIO. XV.

Notae diſcretrices à conſimilibus noxis.

QUoniam autem, cum pleriſque vitiis extimi corporis conveniunt *Roſeolae*, notas iſtarum diſcretivas exponam: caetera enim indicia, quae ad materiam, formam, figuram, colorem, dolorem, ac reliquas noxas, & ſymptomata, pertinent; jam credo me ſatis in prioribus hujus libri diſputationibus explicuiſſe. Similis hic affectus eſt aliis multis, i. e. terminthis, latis exanthematis, eſſeris, *benat noctis*, glandulis; a quibus quantum diſtent, & per quae, jam audiſti.

Reſtant Syphilia *Tubercula inflammatoria*, *noctuque perdolentia*, quae manus, pedeſque, & eminentes omnes partes, corripere conſueverunt; ad has accedunt maxime *Roſeolae*, accedit & arthritidos quaedam ſors, quae memoratas *Roſeolas*, per exſuſcitatos manibus pedibuſque nodulos, rubeolos & adflictantes, aemulatur. Sunt hi quidem utrique tumores, ac dolores, nonnulla parte ſimiles: verum, ut ne tibi imponant, adverte cauſſas, quae in morbo quidem Venereo per alia ſymptomata ſe produnt; in morbo vero articulari juncturae oſſium & articuli privatim tentantur, non artus medii, ſicut in *Roſeolis* conſueverunt.

Adde, quod *Roſea morbi ſpecies* peculiaribus & propriis ſuis definitur ſignis, quae ſupra jam expoſui; praeter quae nunc deſcribam & alia, quae ſpectant partim ad tempus ſui acceſſus, & ad aetatem hominum, qui hoc malo tentantur; partim ad corporis ſtatum. Porro nos obſervavimus affectum hunc potiſſimum advenire pueris, ſed multo maxime puellis, ac foeminis junioribus, & omnino ad florentis aetatis annos; nimirum propterea, quod impuriores ſunt ſemper mulieres, praeſertim quibus ſtati ſui menſes minus rite, rectèque, prodeunt; ſi grandioribus id tale eveniat, apparente quidem imagine *Roſeolarum*, non tamen erunt verae *Roſeolae*; plurimum enim Syphilidos eſt hoc germen; verrucoſam ſimul & impetiginoſam vitii formam referens, ut dixi: quam ex deleteria ſua cauſſa ſedulus inquiſitor facile deprehendet.

Hujus ejuſdem vitii ſtabilis ortus ad hyberna tempora, ſicut equi-

equidem obſervo, ſolet eſſe; quanquam Cornelius Celſus, *in libri V. loco alias citato*, generatim ait; *puſtulae maxime hybernis temporibus oriuntur; nec injuria quidem ad hyemem eſt earum acceſſus, quo tempore calor ad excernendum valentiſſimus eſt, atque humor alioqui craſſiuſculus diffiari per compactam cutem facile non poteſt.*

Ad haec, longa obſervatione comperimus, qui hocce malo tentantur, his omnibus eſſe plurimum in ſanguine impuritatis ac ſuperfluitatis, cacochymiam Graeci dicunt: qua cauſſa fit, ut longus & pertinax ſit hic affectus, ob quam eamdem ſanguinis impuritatem non injuria quoque fit, ut mulieres, quibus expurgatio menſtrua non eſt, etiam grandes & bene habitae, vitium hoc incurrant, ac tamdiu detineantur ab illo, quamdiu morantur, & non effluunt iidem menſes.

QUAESTIO. XVI.

De re prognoſtica.

FUturorum obſervationes in hoc morbo factae mihi ſunt hae: Neminem ad interitus pericula perduci. Sic Hippocr. 1. *epid. ſect. 3. nocturna non admodum letalis, verum longa.* Sed tamen in arthritin, & membrorum languores, ſaepe finiiſſe viſa eſt curata perperam affectio; neque me Hercules injuria: ſiquidem vigens & diu conſiſtens humoris pravitas, ut ulterius procedat, tempore obtinet; proceſſus autem à mediis artubus ad ipſos articulos, invaleſcente morbo, facilis eſt, quibus locis haeret firmius & hoſpitatur imperioſius: in ulcus autem tranſmigrat ſaepe lata puſtula, fomentis acribus & ſalſis, fota, niſi tamen id, quod gravatum erat corpus, ope medica, mundatum ſit: ſunt autem morbi morae cum obſeſſo corpore ſemper longae; propterea, quod humores plurima parte frigidi, craſſi, multique, dominantur.

Via ſalutis eſt, natura quidem concoquente, ac diffiante, ſuperfluitates, in quibus nimirum corporibus ipſa praepotens eſt; verumtamen admodum raro viſum eſt, ut ſponte naturae ſine medicamentorum auxilio, diſcuſſus fuerit vitiorum gravidus hic affectus; quae facit omnia contumax & refractaria humoris, qui

morbum fovet, natura. Ars igitur accedat oportet, quae & craſſos humores attenuet, obtuſoſque incidat, meatus expediat & ampliet, & in ſumma concoquat aut diſcutiat; tum per interna, tum per externa, medicamenta, atque alias medendi rationes, quas brevi tradere jam inſtituo.

QUAESTIO. XVII.

Indicationes curandi, ac therapeutica ratio generalis, & particularis.

POſtrema nunc cura ſupereſt recte medendi, atque omnibus, quae praeter naturam ſunt, occurrendi; ſic rite nobis agenda proponemus haec. *Primum* enim ſtudium erit, ne qui moleſtat, affectus, in dies augeatur. *Secundum*, ut, qui coacervati jam ſunt humores, naturae praegravantes, ac vitium foventes, extrudantur; & haec quidem adverſus cauſſam proviſio eſt. *Tertium*, quoniam nos admonuit magnus Hippocrates, 2. *epid. ſect.* 2. Abſceſſus veluti glandularum ſignum quidem eorum, quae germina habent; ob id, & quia ſignificatur inde malignus morbus, ut Valleſius indicavit; propterea partes interiores, ac tota viſcera, medicari diutius oportet, ut tum eximantur, cum caſtigentur. *Quartum*, diſcutiendum quodcumque circa particulam incubuit alienum incrementum. *Poſtrema* circa partem dolore levandam, roborandam, & in ſuo ſtatu naturali conſervandam, eſt occupatio.

Jam igitur, ut generales has praeſcriptas medendi formulas ſingulatim, & ad amuſſim exſequamur; principio cibi parcitas amplectenda; quorum ciborum eſt & qualitas eligenda, ſic, ut hi non ſalſi, aromatici, acuti, non atrum ſuccum gignentes, non frixi, non exuſti, capiantur: itemque non legumina; non carnes vetulorum pecudum, non cetaceorum, aut aliorum piſcium, non ſuilla; non pinguia & oleoſa, non acria, non acida, neque acetum uſitetur; ſed homo contentus eſto carnibus juniorum, quae mactantur, avium montanarum, gallinacei generis, potius elixorum, quam aſſorum; ovis dudum partis; recentibus caſeolis, & coacto lacte; ex oleribus eſitetur in primis buglooſſum, vulgo borrago; poſt haec endivia, cichorium, atri-

atriplex, chondrilla, beta, lactuca, memoratis carnium juribus decoctae; vinum aut olygophorum esto, aut paulo vividius aqua dilutum, à grandi & nigro abstinendum; ut quod exhibet fomentum atro succo, fervorique ejusdem: cui remittendo atque attemperando refrigerante victus ratione utendum admonuit Joannes Huccherius, *l. de diaeta, ac therapia puerorum cap. de Pustulis.* Cum alimentorum observatione conjungitur & aëris usura, siccioris quidem, quod ad patibiles qualitates; sed temperatioris, quod spectat ad activas.

Accedit secundus scopus, qui bifariam expletur corporis purgatione, qui delinquentem humorum qualitatem expugnat; & sanguinis detractione, quae plenitudinem exhaurit, si ipsa sit. Sed vulgarem medentium opinionem, ac morem, non omittam referre; qui minime patiuntur, ut vena pungatur, aut quae arthritidis detrimenta, aut quotidiana molestiarum incrementa solet immittere; quam quidem idiotarum opinionem, me judice, contemnere non oportet; sed reputandum est animo, vitium hoc haerere succis, quae potissima parte dissiti sunt à natura sanguinis, i. e. pituita & melancholia: unde fit, ut & polychronius affectus sit, quales omnes affectus venae sectione non tractarunt majores nostri, caventes, ne sanguinem amplius refrigerarent. Adde, quod venae sectio suapte natura mobiliorem & expeditiorem in vasis reddit humorem; qua caussa fit saepe, ut podagra vel chiragra advocetur; quam ob caussam credo factum, ut apricatum ac fomentum prohibuerint Graeci; quamquam balneum probavit Cornelius, quod pleniorem & calidiorem hic auctor statuerit affectum. Sed neque modico dissident intervallo, medicamentum universale, ac particulare; hoc quidem fomentum, illud balneum est: omnibus autem modis expertae nostrates vetulae, & obstetrices, *roseolarum* medicae, timent à sanguinis detractione; detrimenta fortassis expertae. Quibus quidem suis experimentis, & quibus nuper expositis rationibus, manus dare non oportet: verum si gracilis homo sit, qui malo vexatur, abstinendum est phlebotomo, quod si plenior corporatura sit & confarctior, hanc utique semel inanire multitudinem non alienum est; ne scilicet illa facultati stimulus sit expellendi. Quod 13. *methodi therapeuticae*, ne semel quidem adnotavit Galenus. Sed & absolute phlebetome curandas *Epinyctidas* docuit Joannes

Huccherius, *in l. de diaeta, ac therapia pueror. c. de puſtulis, alias citato.* Atque ſic brevi controverſia compoſita eſt, evacuandi locus e brachio, vel ex manu, ſi mas ſit; e pede vero, ſi foemina; ſunt & qui utriuſque ſanguinem e venis ſedis eximendum velint, quae tamen vacuatio ſecunda ſit aliis phlebotomis, oportet.

Sed, ut tertio ſcopo ſatisfacias, *Cathartica* non ſunt alia deligenda, quam *Phlegmagoga & Melanagoga*: ex his autem praecipua ſunt *mel roſatum ſolutivum*, & *Serapium de Polypodio*, ſive apud noſtros *D. Auguſtini*, & *Confectio. catholica Arnaldi*, & *Regis Hamech*; quae pro virium, habitus, aetatis, & regionis, modo plus minus commiſcueris & obtuleris: Serapiis praeparantibus ad haec ordinatis *è cortice citrei; & e ſucco fumariae, cum aqua meliſſae vel bugloſſi.* Jam autem, ut quod maximum & praecipuum eſt, viſcera reſtituas, & malam his habitudinem eruderes, non una quidem ratio eſt. Noſtri curatores omnes, e vulgo, conſueverunt offerre *Geniſtae flores ſaccharo conditos*; ſunt autem & qui *decoctum lenticulae cum melle* dicant ſatis bene feciſſe. Plurima vero pars *Polypodium* praedicant optime facere; quod Meſuéus, *lib. de ſimplicibus cap.* 5. calidum fecit ordine tertio; ſiccum ſecundo; quod humores craſſos, lentoſque, terget, digerit, ſiccat; bilem atram & pituitam vel craſſam, vel lentam, purgat etiam à juncturis: affectibus ob haec melancholicis prodeſt, ut quartanis praeſertim cum *mulſa*, *epithymo*, *ſale Indo.* Verum nos, ut *polypodium* probemus, tamen *exoticam ſennam* minoris non facimus. Tertium vero, ſed in attemperandi facultate, primum aſſerimus *Centaurium majus*, à divino Chirone, primo quidem Chirurgiae, at non ſecundo Pharmaciae magiſtro, inventum. Ad haec, non omittenda *ſmilax* eſt *aſpera*, quam pro *ſparto parili ipſo Indico* exacte reſtituit Marius Schipanus, ſingularum Medicinae partium, & Botanicae, excellenter peritus; neque quod nodoſa ſit *ſmilax*, propterea de hac re dubitaveris. Quippe id, in quo aequiparantur noſtra haec *ſmilax* & *rubus Indorum viticuloſus*, fibrae ſunt enodes ac longae, quae ſunt utriſque cum lignoſa interna portione pariles ac perpetuae. Sed de his apud Proſperum Alpinum, *l. de plantis Ægyptiorum* late: nos interim revertimur ad inſtitutum.

Quibus medicamentis compoſitum unum *decoctum ſaccharo*, vel

vel *melle conditum* offeres, ad multas, tres minimum, aut duas hebdomadas hauriendum, ſelibrae pondo: *Centaurium ad uncias* iij. *Polyp. ad unc.* i ÷ *Senna ad unc.* j. in *aq. fontanae ſex lib.* decoquantur; primum *rhaponticum*, mox *polypodium*, extremum *ſenna*. Huic diſpar admodum non eſt *Serapium* dictum *majus e fumaria*, cujus binas uncias tum *polypodii*, *ſennae*, *rhapontici*, *decocto* ad duplum addito; languens hauriat ad longum etiam dierum numerum, quorum jam praeſcripſi.

Sed omnes compoſitiones ſuperaverit ea, quam mox exponam. Sunt, ut *in Paedarthrocace* docui, *Angues*, quos à calore *Cervinos* dicunt, ad contumacium gtaviſſimorumque morborum curationem mirum in modum accommodati; qui ſuperfluitates corporis exſiccantes eluunt, & naturae lapſus omnes, nativa quadam virium proprietate, caſtigant: itaque, & ad luem Veneream efficaciter expugnandam, hoc praecipue medicamentum voluit utendum Ludovicus Mercatus, inter Hiſpanos omnes Medicos experientiſſimus. Quod ego *Serapium* ſic parare conſuevi.

Anguem cervinum, vulgo Cervonum, *aetate media*, *ac bene habito corpore*, *in arcula ligneola*, *quae furfures ac ſalem receperit*, *aliquamdiu concluſum*, *capite*, *& cauda podice tenus*, *exſectis*, *excoriatum & exenteratum in multas partes concide*, *& coque in aqua fontana*, *quanta ſuffecerit*, *cum his ſimplicibus medicamentis*, *i. e.*

℞. *Radicis Centaurii majoris*, vulgo *Rhapontici ſuccoſi*, *in taleolas praeſecti*, *unc.* iij.
Radicum Smilacis aſperae, *contuſarum*, *unc.* ij.
Polypodii quercini unc. j ÷
Radicum Bugloſſi,
——— *Endiviae*,
——— *Cichorii*,
——— *Graminis*,
——— *Aſparagorum*,
——— *Adianthi*,
——— *Aſplenii*, *ſingulorum manip.* j.
——— *Glycirrhizae*, *drachm.* iij.
Eupatorii,
Chamaedryos,

Scabio-

Scabioſae,
Pimpinellae,
Coronopi,
Phyllitidos,
Hepaticae,
Betonicae,
Meliſſae, *ſingulorum manip.* j.
Plantaginis manip. ij.
Hordei, *pug.* ij.
Uvarum paſſarum, *exacinatarum*, *unc.* ÷
Foliorum Sennae Orientalis, *unc.* j.

Ferveant omnia ſimul, ordine competenti, & ſucci colatura cum *ſaccharo albo* condiatur modo, & conſiſtentia, Syrupi, qui conclareſcat ovi albumine deſpumato ſ. a.

Doſis ab unc. iiij. *ad unc.* vj.

Quod ſi partito atque multoties Decoctum confici certiore conſervandarum medicamenti virium, & palati commodo libuerit; conſultum huic rei fuerit, ut ante abraſas e ſpina carnes *Angues* ad clibani torrorem, exempto pane, paſtillorum forma paululum exſiccaveris, ſeu mox *ſacchari & mellis pauci* conditura obductos, eoſdem conſervaveris; ſic ad uſum eam materiam in decoctum pro ratione ſumpſeris & admiſcueris.

Poſt haec, ad puſtuloſam partem remedia referet; quorum pars Medicamenta, pars Chirurgia eſt. Medicamenta quidem, ut indicavit Oribaſius, exſiccantia quidem ſunt, ſed ſine mordicatione; qualia *l.* 7. *ſynopſ. c.* 37. dixit *Filphii ſuccum aqua ſolutum, aut Cicutam tritam*; *cujus ejuſdem libri c.* 42. ſcripta reliquit haec; *Ad epinyctidas valet Apium cum Polenta tritum & illitum: braſſicae folia trita impoſita: Alterci folia ex Melle trita applicita. Solanum per ſe, & cum Cicuta viridi, aut Olivae foliis cum aqua coctis utitor: uvas paſſas, ademptis acinis, tritas admiſceto, eaſque ſplenio illitas imponito: Adianthum quoque ex Melle tritum facit.* His Paulus, *l.* 4. *cap.* 9. comprobatis omnibus, & integre traductis, addidit Adianthum ex melle, &, *capite ſequenti*, argenti ſpumam & ſulphur, ignem non expertum, pari portione cum aceto applicitum: item *Myrtus*, ait, *in laevorem redacta, ſordium illitione cum oleo & vino benefacit &c.*

Sed Cornelius Celſus haec tradidit; *Epinyctis poſt lenticulam, recte*

recte herba quoque sanguinali vel viridi coriandro curatur: ulcera, ex pustulis facta, tollit spuma argenti cum semine foenigraeci mista; sic ut his invicem rosae, atque intybi, succus adjiciatur, donec mellis crassitudo fiat. Haec ad *Epinyctidas* Antiqui. E Junioribus vero Joannes Huccherius, *in l. jam pridem citato*, medicamentis partim refrigerantibus ad ardorem leniendum, partim digerentibus propositis, tradidit adponendum cataplasma, ex hyoscyami foliis contusis, cum melle mistis, atque ex brassica, apio, & hordei farina concorporatis; vel ex coriandro viridi cum cymis oleae coctis. Nostri ad *Roseolas*, ut ipsi dicunt, *fel porcinum aut bovinum adhibent, hordei farina, vel crassiore item aliqua materia, quae consentiat, exceptum*; interim ad novem dies oblato *plantaginis succo.*

Sed omnia Medicamenta superat longe Chirurgicum experimentum, quod est *Scarificatio*, tum ad ipsas *Roseolas*, tum ad tibiarum anteriorem faciem, semel aut amplius, phlebotomo facta; non alia ferme ratione, quam quae à Prospero Alpino, 3. *de medicina Aegyptiorum*, & à Jacobo Manno, *lib. de scarificatione*, vulgata est; à Barbaris plerisque nationibus, & Asiaticis, hodierna die feliciter exercita; & à me etiam fere quotidie, in sacro Incurabilium Nosocomio, nunquam sine fructu administrata. Hanc autem, in hoc eodem vitio curando, sentii mire proficuam, in utraque memorata virgine Parthenophylacii, & in obstetricis filia; qua, miro quodam & incredibili modo, visus est dolor sopiri, ut ne talis quidem, alias confectis rite corporis expurgationibus, persentiretur; qua vacuationis exacta opera, vix aliud erit necesse, si fuerint satis intime perpurgata. Atque hactenus de *Roseolis.*

FINIS.

LIBRI PARS TERTIA.

DE

PERNIONIBUS.

PRAEFATIO,

De Tractationis Dignitate.

Pernionem non levem affectum per id oſtendit Hippocrates, quod non ſemel, ſed 5. *epidem.* & 7. de eodem recte curando praecepto tradidit, quae paulo poſterius exponemus. Satis autem id oſtenditur definitione, referente vitii naturam, quae eſt ambuſtiora, ac tantum non corruptoria membro χειμεθλοπάθη ad extremum ſaepe modum intemperato, ac propemodum extincto; adeoque non inſcite, neque hyperbolicos interpretatus poteſt videri Macer, qui diſticho cecinit,

Eſſe pedum dicunt vitium, cui Pernio nomen:
Eſt à pernicie membri patientis id ipſum.

Nec injuria perniciem pedis *Pernionem* vocavit, quando & tumores amplivagos, & dolores acres, & torpores aduſque negatos membrorum uſus, ducat *Pernio*. Experimentis autem conſtat noſtris, qui ſacro Valetudinario ſingulis brumis inopes homines undique confluentes, conſueti ſumus curare, etiam gangraenas, ac necroſes hujus affectus, ſaevitia perpeſſos, quod maxime evenit anno 1624. cujus algores, inter omnes quas noſtra memoria recolit, incomparabiles fuere: mininum autem eſt, ſi dixerim hos plerumque in ulcera faceſſere praua ſic, ut oſſa nudent; ſic teſſeram calcanei, carne abroſa, patentem à ſe viſam perhibet Julius Caeſar Arantius; mihi vero ſe obtulit filia Marii de Majo, Bibliopolae in taberna libraria Joſephi Peluſii,

cui

cui digiti manus, absumpto perioſtio, fuerant ulcerati; atque item in Valetudinario noſtro alii: ergo jure, maligna *chimethla* dixit Ariſtoteles referente Mercuriali, quamquam haud tales ſunt *Perniones* ſua natura, ſed ex accidenti; id eſt, vel quia non fuerunt homines principio recte curati, vel quia in cacochyma vel cachectica, ac δυσελκῆ corpora inciderunt: quibus cauſſis fit, ut ſub rigoribus hybernis, ad aeſtivos ardores ſe ſervent, atque etiam ulterius alteros hyemis circuitus viſant, atque hoc tempore fomenta nova recipiant. Sed haec, ut dixi, labes interna corporis facit. Quae cauſae profecto levi quidem; aut vulgari, cura non ſunt ſpectandae, ut feliciter his occurrere poſſis & contumaciam mali ſuperare. Auget autem incommodi gravitatem, quod hunc affectum, quotannis ſtabiliter accidentem, pauci ſunt, qui intelligant; plurimi autem minime comprehendunt, ſed ſic in eo veſtigando hallucinantur, ut cum *Roſeolis* malignioris naturae, contrariiſque cauſſis producto vitio, confundant, evidenti ſane periculo; ne auctus à fovente medela morbus infinite ſaeviat, atque hominem ferme mutilet. Jam igitur, ut hic tam multi momenti error eluatur, ſuaque languentibus medicina reddatur, neceſſarius profecto labor nobis, dignuſque, viſus eſt, qui ſedulo ſuſciperetur. Itaque cum aliis Abſceſſibus, ac Tumoribus, hunc etiam enarrare gravati non ſumus, ac ſic complexi, ut in eo pleraque illuſtraſſe certo credamus. Reliquum eſt, ut haec tibi, lector, eo ſint uſu atque commodo, qualia nos, ut eſſent, collaboravimus.

Cap. I.

De Notione.

PRrincipio nomen interpretantibus admodum incerta res eſt, quo referri debeat origo: an enim dicti *Perniones* per ſyncopen figuram, quaſi *Pterniones* à Graeco nomine *pterna*, quod eſt *calx*, vitii ſcilicet propria ſedes, unde πτερνησὴς calcar, & πτερνοκοπεῖν calcaneis ſtrepitum movere, ſupplodereve; an vero per eandem figuram appellati *Perniones*, quaſi *Peroniones*? enim vero, velut defixae in lignum peronae, & clavi capitulo quodam prominentes, apparent; qua etymo ſervata fieri potuit etiam, ut nuncupati fuerint *Peroniones* propterea, quod ad *Perones*, id eſt,

fibulae vocati ossis alterius de tibia fines, oriantur; quo loco tendo maximus implantatur.

Praeter has omnes, alia fuit etymologia Macri, herbariae rei scriptoris, qui, *capite de colubrina*, magno uno vitii spectato symptomate, quae necrosis est; *Pernionem* à pernicia dictum suasit carminibus, quae dudum recitavi.

Habes jam Latinam notionem: si vero Graecos adeas, hi nominavere χίμεθλον, seu potius χείμεθλον; quod hyeme producti visantur, auctore Joanne Gorraeo, *in defin. med. suo loco*; & hoc subinde comprobantibus Gabriele Fallopio, *lib. de tumor. particularib. cap.* 36. ac Joanne Huccherio Monspelienſi Professore, *libro de diaeta, ac therapia puerorum*, illo ipso titulo.

CAP. II.

De Genere morbi.

HOC jam nomine vulgatus morbus, ad quodnam generum, à Medicis constitutorum, referri debeat, haud plane discretum est; indefinita adhuc re, num *tumor*, num *ulcus* habendum sit. Porro Galeno auctore, *in l. de tumor. praeternatur.* & communi omnium consensu, *Tumor est incrementum particulae cujuspiam in longum, latum, & profundum*; atqui ejusmodi est *Pernio*. Quapropter à Gabriele Fallopio, à Philippo Ingrassia, & Julio Caesare Arantio, cum Tumorum familia censitus ac tractatus est. Verum tamen Hieronymus Mercurialis, *in sua definitione*, nuncupavit ulcus, nulla Tumoris habita ratione; propterea, quod quatenus Tumor est, eatenus nullam inferat noxam: quam rem ab eo viro creditam non admirari non possum, qui noverim à solo isto tumore, pedes aggresso, compluribus ademptum saepe, plurimum autem impeditum, incessum; manibus vero conflictis comprehensionis usum, & alias suas enchirises quasi praecisas. Caeterum ignarus non sum, ab antiquis, i.e. Oribasio, Aëtio, Paulo, dicta ulcera: sed, ut in *Epinyctide* monstravi, minus exacte, neque ad amussim; appellatione nimirum accommodata tuberculis, & fortasse non exulceratis: nam nemo diffitebitur, ad Tumorem, atque ad ulcus, promiscue se habere affectionem: verum aliqui spectavere vitium in ulcus trans-

transgreſſum; aliqui citra id tempus, in cujus tamen laſſitudine non inficior ulceroſum apparatum ſubeſſe, praeſertim ſi diutius inhaeſerit vitium. Eſt itaque liberum hoc, aut illud, opinari; modo diſtinxeris tempora, i. e. vel manentem adhuc primam ſuam ſpeciem, vel in ulcus mutatam: verius autem & ſimplicis tumoris illi ratio debetur, quando jam tum exorſus, paululumque provectus, humoris acceſſus, primum nanciſcatur tumoris nomen; cum vero poſt haec ulceratus eſt, jam in aliam ſpeciem tranſgreſſus apparet.

Cap. III.

De Sede affectus.

SED neque ſedes affectus ab omnibus una refertur: qui nominis etymon ſunt ſequuti, pedum hoc vitium fecere privatum; ſed non rejecerunt ab hoc ordine manus alii, qui communem ſpectarunt binorum membrorum ſortem, quae communis multorum opinio eſt. Fallopius aures addidit, ac nares, at non ita quidem arbitratus videtur Mercurialis, qui excluſit ſupremas corporis partes, propterea, quod influentis calidi multa colluſtratione participant: ſed haec certe aſſertio falſi convincitur experimento; ſiquidem nivali tempore nemo eſt, qui non videat multum auricularum *chimethlis* affectarum. Praeter quae membra nos, ſi comprobatis & noſtris, & amicorum obſervationibus adhaeremus, non dubitabimus, & alias pleraſque partes plane debiliſſimas, & (quae Celſi vox fuit) eminentes huic languori ſubjicere: nam quomodo ab extremi frigoris vi ſe tueantur eaedem? Atque inde fit, ut *Roſeolas ſaltantes* cum *Roſeolis* ſimpliciter dictis, qui *perniones* ſunt, confundant hodierna die nonnulli Medici nobiles Neapolitani; quorum unum non multis ab hinc diebus cum Joanne Maria de Potentia, Lucano Medico, audivimus, huic opinioni ſic haerentem, ut ab ea non poſſet plane diſcedere, ſignificantibus nobis contra noſtram demonſtrationem Quae quidem eo retuli non, ut alios taxarem, ſed ut operae noſtrae, qui haec animadvertenda ſuſcepimus, utilitatem ac neceſſitatem oſtenderemus.

Verum ad priorem ſermonem redeuntibus jam nobis, quid

placeat in hac re, audi. Ossa membrorum omnium intima, & horum proxima cartilagines, sunt contectae carnium & musculorum offarctu; qua vero istorum expertes, cute duntaxat subjectis membranis obducuntur. Posteriores has partes omnium esse debilissimas non videt: imbecillitatem autem hanc adversus aëris injurias, praeterquam ad externos ictus nullo tempore abjiciunt; ergo ejusmodi partes omnes, praesertim, quae in extremo sunt ambitu corporis apparent, quae *chimethla* patiantur, atque adeo narravit aliquando Franciscus Romanus, Medicus amicus noster, cum brumali tempore Cisalpinam Galliam forte fortuna peragraret, *Perniones* circa cubitos & carpos, nasum & labia, partim se, partim comites suos plerosque, graviter expertos. Sed neque taceri velim sexcentorum ejusmodi hominum observatione rarissimum illud, extremorum digitorum tum manuum, tum pedum carnosa (cacumina & acinos appellavit Ruffus Ephesius) interdum etiam vellicari *Pernionibus*, quas quidem manuum partes eo malo lividulas ac torpescentes; hoc anno, cujus nulla bruma fuit, primus ostendit Joannes Ruardus Gallus, Bibliopola non ineruditus; pedum autem illas particulas in aliis Valetudinarii nostri decumbentibus vidi sic aliquando vitiatas, ut etiam ossicula metacondylorum abscesserint. Ut intelligas jam eminentibus & extremis nullis corporis partibus, parcere genus hoc ulcusculorum.

Cap. IV.

De Pernionum caussis, & ortu, Doctorum hominum sententiae.

De *Pernionum* caussis & procreatione nonnullae fuerunt scribentium opiniones. Franciscus quidem Vallesius, *in 5. epidem. 52.* Hieronymus Mercurialis, *in l. 1. de morb. pueror. F.* &, post hos, Julius Caesar Arantius, *in l. de tumor. praet. natur. tit. hujus ejusdem rei proprio*, censuerunt *Perniones* advenire, constipatis hyberno frigore pedum manuumque particulis, qua constipatione productus fervor, atque aestus, pruriginem acrem ac perdolentem inflammatoriumque tumorem parit. Verum enim vero, ut equidem non inficiar, cutis addensationem hoc vitii

vitii capere, tamen haec cauſſa non ſatis ad illud omne procreandum videtur, at neque ut tumorem excitet effatu dignum, & phlegmones concremento parem; conjunctum praeterea ſymptomatis ſic ſaepe pravis, ut oſſa nudet, ac ſideratum oſſis inducat; verum, ut tantummodo pruriginem moveat, vix autem, ut phlegmonem etiam tumore ſolutam producat, valere pororum conſtipationem affirmo; atqui Tumor, quem Pernio ducit, etiam principio dignus eſt effatu, confertuſque mox ulteriore gradu provectus, & magnitudine non modica eſt, & vi graviore ſaevit, quam ut compacta corporis extimi textura poſtulet.

Sic apparet impar *Pernionum* cauſſa denſatio. Mirum autem, quod energia frigoris prima relicta, qualitatem ſecundam, aut quid potius hujus ambages, quam principii rectam efficientiam amplexi fuerint hi: aut quid ab exili cohibita tranſpiratione detrimenta potius, quam ulla conſtrictionis commoda ſpectarint; quippe mihi tam parum denſatione fieri vitium videtur, ut haec etiam appareat uſui ſummo futura, ne quid in locum obrepſerit mali: ſic enim unice praecluditur via frigoris inſolentiae, cujus ipſius vi propria, non eventu poſt ipſum alio, fit affectio. Denſitatem, inquam, adverſus *Perniones* fore propugnaculo declarat, quod piſcatores, qui perpetuo in aqua maris obſtruente verſantur, *Perniones* incurrere minime videris; atque etiam ſi quis multo ante tempore, quam adveniant hyberni rigores, vel igne, vel alia ratione denſaret partes *Pernionibus* obnoxias, hae certiſſime defenderentur & praeſervarentur à noxa; quae ipſa proviſio, conſiliumque curandi, fuit Dioſcoridis, qui picem illivit; Theodori vero Priſciani, qui gluten & ceram appinxit. Ut non adſtruere jam poſſis amplius ex ſuperfluitatum coarctatione labem aliquam: nam, amabo te, quae haec, aut qualia in tam exigua comprehenſione particulae? aut quomodo non aliis etiam corporis partibus, frigore denſatis, accidant illa mala? Cum enim apparatum humoris praetexes, protinus erit cutis denſatio vitii cauſſa leviſſima.

Quod ſi eſt, tua quidem opinione *Pernionum* cauſſa denſatio, fit inde, ut hanc quaſi fovere, conſervareque, cum morbo voluerint antiqui Medicinae magiſtri, qui plurimum adſtringentibus curavere. Porro Dioſcorides alumen aqua inſperſum, lentes,

tes, roſas ſiccas, malicorium, cydonium malum, myrtum, acaciam, adhibenda praecepit; nulla vero laxantia, ut producenda ad calcem tabula apparebit. Poſt hunc, Oribaſius alumen, & farinam, paribus portionibus, in vino terit, & illinit *l.* 7. *Synopſ. c.* 45. Sed Aëtius alumen liquidum & ſciſſum, & rotundum acetum, ſuccum acerbae uvae, malicorium, myrteum, omphacinum oleum, rhus coriarium, atramentum ſutorium, flores mali punici, medicamentis admiſcet. Paulus vero lenticulam cum vino; alumen, malicorium incoctum vino; oleum lentiſcinum. Sed, e Graecis ultimus, Actuarius Emplaſtrum e calcitide Galeni probatum ad Perniones ait *l.* 6. *meth. med. c.* 8. E Latinis vero, primus Cornelius Celſus imponi jubet alumen aequa portione cum ture contritum, cum vino adjecto, aut malicorium in aqua coctum, deinde contritum. Marcellus item, *l. de medicam. cap.* 34. ſcripſit haec: *alumine ex aceto perunctis Perniones ſanantur.* Ad hos vero Theodorus Priſcianus *perniones* vino ſtyptico calido fovet, ac decocto betarum, quibus alumen ſciſſum infuſum fuerit; & cataplaſma ex aluminis pulvere, cum hordei farina & vino compoſitum, adhibet; aut gallas cum aceto contritas, aut caduca mali granati in calidis cineribus tepefacta ac trita. Denique Plinio auctore, *l.* 23. *nat. hiſt. c.* 6. *Perniones* ſanantur cortice mali punici ex vino decocti & impoſiti. & *l.* 31. *c.* 9. ſalis impoſitu. & *l.* 33. *c.* 6. lithargyro, myrtho, & cera. & *l.* 35. *c.* 19. liquido alumine. Sed & Plinius Valerianus, *l.* 2. *c.* 51. ſtyptiriam coquit in vino, & ex hoc fovet pedes. Satius igitur, quam hi omnes opinatus eſt Gabriel Fallopius, qui dixit, tumorem hunc excitari percuſſu multo aëris algentis & borealis venti, quo plurimum allidente ac veluti flagris membra cedente, ſanguis & ſpiritus eo locorum accurrat, ac multus inibi conſiſtens tumorem exaggeret & coacervet.

Verum de Fallopii opinione paulo poſterius: nam referenda mihi mox eſt ſententia Joannis Huccherii Bellovaci; in cujus viri doctrina Monſpelienſis magiſterii dignitas non obſcure deprehenditur. Hic, *in lib. de diaeta ac therapia puerorum c. de hac ipſa re*, profeſſus eſt, naſci *perniones* ex ſanguine, in ſuperficiem partis frigidae, doloris vi à frigore externo vehementi allecto & perfrigerato, tandemque putrefacto (neque enim ait, extincto calo-

calore suo sanguis suppurationem habeat) ut acrimonia sua obsceſſam partem, cutemque, erodat atque exulceret. Apud quem ipsum auctorem curationis scopi sunt, densatae à frigore partis laxatio; concretique sanguinis attenuatio, deterſio, reſolutio, ſive ichorum effuſorum exſiccatio. Voluit autem & plurima, ut aduſtis, adhibenda.

Quae docti Viri opinio, ut omnium ingenioſiſſima eſt, & elegantiſſima, tamen comprehenſu difficilia nonnulla comprehendit; primum, ut extinctum ſanguinis calorem curet refrigerantibus, & his, quae ambuſtis occurrant? Secundum, quando vitium eſt à denſatione vehementis frigoris, in parte item frigida, quo pacto tam doloris vis attrahere potis ſit, ut non magis obſiſtat, praevaleatque frigus, quod dolorem praevenit? Creſcit autem haeſitatio magis, quod ſanguinis attractio aduſque ſuperficiem adſtruitur. Praeterquam enim, quod repugnat & ſanguinis natura inter omnes humores craſſiſſimi, & qui fuſus extra venas eſt, continuo refrigeratur, & concreſcit; quam refrigerationem, & quod concrementum, & ipſe opinionis auctor teſtatus eſt. Tertium, quod laxatio potius haec cutis, in ultima ſuperficie admittentis fuſum e venis ſanguinem, quam denſatio cenſenda eſt; contra quam ipſe in ſcoporum enarratione propoſuit. Quartum, haud compertum eſt, ut frigus computrefaciat, potius enim, quae putreſcere parata ſunt, vindicat à putredine; quam alioqui putredinem ſi quando parit alia quidem & per circuitum via eſt, & ratio, quam non declarat hic vir, ſed putreſcentiam iſtam frigori per ſe, aut certe ſimpliciter, attribuit.

Haec igitur omnia capita nonnullam offenſam inurunt opinioni praenarratae, quae optarem equidem nulla, ut ſcitum illud placitum ſequi poſſem. Quapropter alia tenenda via eſt, ut intelligentiae ſatis faciamus; nitar autem quantum in me eſt, maxime probabilem aliquam de cauſſis & generatione ſententiam in medium proferre, ſi tantummodo praeſit Minerva.

CAP. V.

De Pernionum cauſſis, & de morbi procreatione, Opinio noſtra.

ANtequam autem aliquam demonſtrationem ordiamur, proponenda ſunt quaedam, tum ad effectricem cauſſam, tum ad materiam ſpectantia: incipiam ab effectrice, quod omnium conſenſu frigus eſt, & bruma. Frigidum Hippocratis doctrina, *lib. 5. aphor.* 20. & 22. partibus exſanguibus exitio eſt; quae res fit, ſcilicet, quod πολέμιον, atque e diametro adverſans eſt calori partium nativo, quod amicum eſt & judicans, ut ipſe ait. Jam igitur, ut praevaleat inimicum frigus, ſic calorem obteret aut extinguet. Praeter hanc, altera frigidi vis eſt tanta, ut ad uredinem accedat; quam uſtionem videre licet hyeme in plantis & herbis glacie, niveque, obductis, ventorumque rigore percuſſis; itaque vulgatum eſt apud olitores & agricolas, arbores frigido exareſcere, id eſt, humore nativo exhauriri atque flacceſcere. Tertia frigidi proprietas, eſt penetratio in altum ubicumque corpus ita, ut intima viſcera contremiſcant, convellanturque, frigore: quas tres omnes frigidi qualitates mirus uno verſu comprehendit Virgilius, qui ait;

Acrior, aut boreae penetrabile frigus adurit.

Sed & malorum experti referunt, inter cauſſas *Pernionum*, hanc non poſtremam; ſi quis hyberno frigore poſt ſummum partium extremarum perfrigeratum, ac madidatum, ad immodicos ignis adhaeſus ſe referat; aut contra ab ignis adhaeſu ad crudum frigus, qui duorum extremorum, ſubinde ſuccedentium ſibi ipſis, uſus naturam non torquere non poteſt.

Hactenus de efficiente; nunc enarranda tumoris eſt materia, quam Fallopius, *in tract. de ulceribus cap. de ulc. nomode*, & *l. de tumoribus c.* 39. dicit ſanguinem purum; quod hercle ſi nos admittimus, ſimul etiam admiſſuri ſumus, quod eſſet haec phlegmone; atque adeo apoſtema aliquando ſuppurabile; nunquam autem ſuppuratos aliquos, ut vero turgidos ſemper aut exulceratos vidimus *perniones*: cum autem exulcerati ſunt, adeo pus

non

non reddunt, ut sint perpetuo sicci; quod advertit item Hieronymus Mercurialis.

Sed nostram nos opinionem exponamus. Per habitum omnem illius partis, quam obnoxiam malo nominatim ostendimus, sunt perpetui quidam affusi, perspersique, rores sanguinis, i. e. flores ejusdem, & vividissima portio; hos rores, aura glacialis adhaesu plane tristifico corruptos, primum exhaurit atque absumit; qua confecta re, qui novus accurrit sanguis, & hujus ejusdem ros, ut particulae conglutinentur, huc perlatus, tum à contrectatu malo partis affectae, tum ab appulsu corruptivi frigoris labefactatur; quod cum fit in dies, praeterquam quod doloris vis non potest succos praesertim calidos non attrahere, exaggeratur idem tumor; excocta veluti per ambustionem, parte, quo factum est, ut ambusta haec Latine reddiderit Theodorus Gaza, apud Aristotelem illud Problematis interpretatus. Qui succi, quaeve superfluitates, huc omnes advecti male dominati à natura transmigrant in ulteriorem intemperantiam, ac putredine jam concepta pariunt ulcus; inde fit, ut utiles ac puri liquores, qui primum occurrunt, prima sint morbi materia, post hos autem interiores ac viliores alii.

Habes jam nostram de vitii causis & generatione sententiam; quam si cum Fallopiana contuleris, profecto videris illa probabiliorem atque exactiorem. Primum enim quid naturae consentientius, quam partes sanguinis efflorescentis substantia tenuiores, & exteriores, primum dissipari, mox reliquum crassamentum in parte relictum computrescere? computrescit, inquam, sanguis, subinde vivida rorium portione tabescente atque corrupta, qua ipsa incolumi persistere, tota integra substantia, & cum inimico frigore depugnaret invicta; veluti vinum, quod dum spiritus suos incolumes servat, non corrumpitur, sed postquam isti desiere, sic acescit aut vapescit. Ad haec, potior expositio nostra, quae rationem rei totam aperit ac enucleat; potior est altera, quae laxius expositis causis, accidentia magis, quam rem ipsam persequitur. Sed & firmam nostram opinionem volens nolens approbavit Fallopius, qui non inchoatos adhuc, neque existentes, *perniones* voluit medicamentis roborantibus antevertendos atque cavendos, reprehensis acriter iis, qui jam confirmatos curant inutiliter & infrugifere. Enim vero pro-

curantur, inquam, partes obnoxiae principio, priuſquam vitium aliquod obrepſerit; ſingulari ac evidenti, quam indicavi, ratione atque conſilio tuendorum rorium ſanguinis; qui poſtquam labefactati frigore fuerint difficillimam curationem recipiunt. Quid quod inexcuſſi ſaepe medicamentis *Perniones*, vere propinante, ſponte delentur? ſcilicet inſtauratis iiſdem roribus, ac tepore nativo, partis integre reſtituto. Tertium indicium illud eſt, quod ſanguinea ſuppurabilis alioqui ſubſtantia non ſuppuratur, quod fit nimirum, quia ſanguinis calor extinctus eſt, ac vigor excuſſus.

Verum enim vero, quid dicamus ad Julium Pollucem? cui *Onomaſtici l. 4. c. penult.* dictae ſunt ἑλκώδεις φλεγμοναὶ inflammationes ulceroſae? ſed ab hac quidem viri ſententia non diſcrepat noſtra traditio; qua ſtatuuntur tubercula inflammatoriam & ulceroſam affectionem, referentia. Verum, quo pacto cum inflammatione conjuncta ſit extinctio caloris in ſanguine, hoc explicandum fortaſſe fuerit nobis; qui non profitemur emortuum ſanguinem; ut in gangraenis & omni necroſi: verum, ut in morticinis pedum clavis, ſpiritus vividiores & pluſculos abſumptos aſſerimus; exemplo ſit carnoſae particulae contuſio ſive contritio, cui maxime ſimilis *pernionum* eſt natura; ab hac quidem excuſſa plurima pars eſt ſpirituum & vigoris à ſanguinis flore venientis: unde languens ac ſtupens pars colliſa reſtat, verum non ſic, ut vitae detrimentum extremum experta ſit, haec enim abſoluta gangraenae, ac interitus, eſſet calamitas, à qua natura contuſionis eſt longe, ſi quatenus ipſa eſt, concipiatur. Similes igitur contuſis, quae ad ſemiexanimem naturam accedunt, ſunt *perniones*, quantum ad hoc caput ſpectat; ſi tamen adjunxeris inflammatoriam affectionem & uſtionem, quam in carnibus, frigore percuſſis, nemo non videt.

Sed hujus utriuſque effectus cauſſam & rationem audire ſi requiſieris, hanc ego tradiderim. Eſt frigus extremum, communi philoſophantium conſenſu, adverſus omnia quidem corpora, ſed animantium potiſſime, contractivum ac denſativum ſic, ut partes, quoquo pacto diſſitas nimium, attrahendo pervellat ac mordeat; unde mordentia frigora dixit naturae ſcientiſſimus Virgilius, ſeu quicumque fuit is auctor, *in Roſa*; hoc igitur immodico raptu partes adducendo, & harum poros adſtringit hiantes,

tes, & earumdem calorem conculcat in se ipsum coactum, qui propter hoc nihil exhalans, atque repressus, acervat substantiam, fervet ac aestuat, praeter suum naturae modum accensus; quo fit, ut carnes à quibus hospitatur, ipsas reflexus discoquat, ac veluti flamma quadam exurat. Aliud etiam, quod observavi, referam; sic extenuari, rarequefieri, percoquendo partes ab hujusmodi calore, ut prope diaphanae reddantur, si ruborem tamen non excluseris. Ita post multos suorum effectorum circuitus, crudum & immite frigus objectos mortalium artus inflammat atque exurit, per antiperistasin nimirum, ut dicunt, calorem exaggerando, quae res, praeter nostros physicos, neque Servium grammaticum latuit; qui *secundo Georgico. super memorato Virgilii loco*, dixit; & frigus esse caloris initium, & summum calorem frigoris esse principium, unde quasi unus effectus est frigoris atque caloris. Quibus omnibus ad summam contractis apparet, ut inflammati, non inflammati vero; corrupti non corrupti; extincto sanguinis calore, non extincto, sint genus hoc difforme tumorum & ulcerum, quos *perniones* appellamus; non consueta scilicet & calida interiorum affluxionum caussa, neque in totum ignavo, & inerte, frigore productos.

Cap. VI.

Pernionum Definitio, & de quorumdam affectuum discretione.

HAEC quidem omnia, si placet, ad Definitionis formam redigere sic possis; *Perniones sunt tubercula in pedibus, manibusque, inflammatoriam & ulcerosam affectionem referentia;* quae fit abolitis primum in his particulis ab hyberno frigore roribus sanguinis, mox à vi doloris attracto conculcatoque sanguine semicorrupto. Hac porro descriptione multos à *Pernionibus* affectus discreveris; videlicet intertriginem, paronychium, tophos podagricos, clavos, callos; de *bugantiis* autem vulgo dictis non adeo certus sum, nam hae licet quidem apud Cisalpinos, atque alias Italas nationes, hodierna die sunt iidem, qui *Perniones* tamen Gulielmo de Saliceto, veteri Chirurgo, sunt calli, duraque pedum tubercula, qui excisione tolluntur; quamobrem ipse acu

per bugantiam transmisso, & per filum, quod acu ducitur, multoties comprehenso, perque manum sublato; quidquid acui subjicitur, scalpro rescindit; quae curatio longe videtur alia, quam quae *pernioni*; congruat aut accommodari possit. Quae te nosse volui tum, ut nomina rerum; tum, ut res ipsas sine errore discernas, & scripta prudentum secundum ipsum animi sui sensum accipias.

Cap. VII.

Qui, qualesve, sint ad hoc vitium suscipiendum parati; simul & in hac in Problemata discussa plura.

Opportuna huic vitio partes excarnes, & eminentes, in disputatione de sede affectus ostendimus; cujus rei caussa non est ad summam alia, quam extrema debilitas: sic adolescens quidam Consentinus, rei Medicae studiosus, qui per vulnus inferiore carpo senserat jam manus atrophiam, expertus est hac hyeme alioquin tepida, *Roseolas* in digito minimo privatim; quae pars inter omnes maxime sustinuerat ictum, aut, ut accommodatius in rem loquar, ab hoc ipso noxam, quae stupor & aliquando sensus private fuit. Parata quoque inter omnes est aetas puerilis, quam rem & Cornelius, *in l. 5. c. 26.* testatus est. Deinde patet hisce molestiis adolescentia propterea, quod laxiores ac molliores istorum hominum particulas nullo negotio penetrat, exsuperatque, vis insolens brumae.

Neque vero memoraveris etiamnum contra, calidum istorum maxime vegetum & uberrimum, siquidem obtruserim eo tempore totum intro conversum, praeterquam quod molliusculum est illud, & uti copiosum, non item robustum ac statum; contra virorum firmius est, velut antiquum vinum, etsi copia minus est: puerorum vero calor, quale mustum est, halituosum atque commistum. Haec mihi sane ratio videtur, qua pueri maxime in hunc affectum incurrant. Ut nequaquam sit audiendus Mercurialis, qui propterea pueros huic vitio fecit obnoxios, quod omnium minime se tueantur à frigoris injuriis, sed his prope se subjiciant ultro ipsi. Ad quam puerorum naturam acce-

accedit & ea, quae foeminarum eſt; praeter quas impuberum ac puberum aetates, & alia paulo ſuperior exors ejus mali non eſt, ſi corporis habitus ac temperamentum ad utrorumque modum acceſſerint. Hic naturalium ordo eſt; quod vero ad non naturales alteras pertinet, climata Septemtrionalium regionum, ut quae hyemi plurimum reſpondent, cum primis obnoxia ſunt huic noxae: quapropter epidemicos & vulgares iſtarum gentium *perniones* retulit Olaus magnus, *in hiſtoria de hiſce populis*; dum tamen adverteris & graviorem *pernionum* vim ac furorem adverſus has nationes, eoſdem magis, quam noſtros Italos, affectioni reſiſtere; nimirum propterea, quod his incommodis aſſueti ac magis obfirmato ſunt corpore adverſus eadem.

Poſt haec, quod equidem obſervavi, referam, graviter expendendum: etiamſi communem ex aeque patente cauſſa, quod frigus eſt exſuperans, *pernionum* affectionem conſtituerimus, tamen obliviſcenda aut contemnenda non eſt corporaturae proprietas; qua ſunt aliqui ad promptius ſuſcipiendum accommodati ſic, ut nullo non anno *perniones* quicquam omni ſtudio vitaverint, licet non aſperrima interdum, ſed mitior bruma contigerit; alii vero reſiſtunt cauſſis, neque meminerunt quidquam incommodi ſe expertos, qui maximis ſe rigoribus expoſuere. Itaque ſpectat non parum ad cooperaturas hominum, atque ad partium temperaturas his cauſſis obſiſtere vel prompte cedere.

Quarum rerum explicationem, ex me tradente, dum accipis, revoca primum in memoriam eum, qui ſpectat ad primam partium compoſitionem, primarum, ſecundarumque, qualitatum complexum. Deinde conſidera texturam cutis aliquos adſciviſſe fibroſam ac duram, viros inquam potiſſimum, aſſiduis laboribus exercitos; aliis eamdem eſſe minime fibroſam compactamque, ſed laxam & mollem; veluti ſi languor aliquis attigerit, talis foeminis & pueris, ac male habitis hominibus viſitur. Jam igitur, quam non ſatis calido, ſed frigidiori atque humidiori, qualitatum complexui conjuncta laxitas atque mollities, itemque cutis ſolutior & ceſſilis eſt, haec partium habitudo lubricam ſe exhibet, ut promptus in ea *pernionum* ſit lapſus.

Aliud etiam quibuſdam adverti peculiare, quod frigoris extremi ſenſu fuſceſcunt, ac tantum non liveſcunt, manus; quibuſdam

buſdam illud autem fit, ut facile intelligis, ut caloris inſiti parcitate, ut melancholiae naturalis exſuperantia. Hos autem homines molliore carnis habitu videris omnes, ac ſubfrigido & ſubhumido, tum hyeme, tum aeſtate, manuum contactu ſemper. Contra vero, qui calidiori, ſicciorique, temperamento donatas partes, ac fibroſas firmaſque tum natura, tum uſu, nacti ſunt, maxime repulerint, ac minime ſenſerint, hanc eamdem noxam. Haec, à nobis ſaepe comprobata, tute tua obſervatione veriſſima comperies.

Haec ad aegrotandum partium habitudo eſt, ad ſolidam ſuam ſubſtantiam ſpectans. Similis, ut minima noxa frigoris praevaleat, ſpiſſitas requiri ſanguinis ſeu portionis humidae: contra vero, ut vis frigoris χειμεθλόφορος inſinuetur, ſpiſſitudinis defectus faciet. Voco autem ſpiſſitudinem, in parte quidem ſolida, texturam compactam; in humido vero genere, coactam hujus ſubſtantiam, cogitur autem & conſpiſſatur humor ab interno congenitoque opifice, qui calor eſt ſeu coctionem praeparantium, ſeu perficientium viſcerum naturalium; hic quippe, quo valentius vi propria ſubjectum humorem exercebit, atque pulſabit, eo preſſior & craſſior hic evaſurus eſt, & minus dilutus ſolutuſve; quemadmodum exemplo muſtum, quod quanto majorem ac diuturniorem ſuſtinuerit ignis verſuram, eo conſiſtentius tenaciuſque reddetur.

Dices autem, & quo pacto ſtatuimus percoctum, firmumque, ſanguinem obſiſtentiorem futurum *pernionum* cauſſis; dilutum vero atque ſolutum eiſdem magis obnoxium; nimirum, inquam, propterea, quod illo concocto, & per calorem elaborato, qualitates activae terminant paſſivas, & dominantur; paſſivae vero terminatae ſunt ac dominatae. Quemadmodum Ariſtoteles docuit, *in l. 6. meteor.* initio, atque alibi. Signum autem, quod concocta & modificata omnia magis reſiſtant alienis injuriis, monſtrat inductio in pleriſque ſuccis, ſero, lacte, atque aliis ejuſmodi fluidis corporibus, quae ignem experta ſe diutius incorrupta conſervant, ac vero non percocta minus ſe vindicant à putredine: ſic igitur & de ſanguine cogita, ſive cui calor validus incubuerit, ſive quem imbecillior coctionis agitatio crudiorem reliquerit: porro, cum ab exterioribus humor inalteratur, facile crudior proditur; cum vero perſtat integer,

teger, & ſtatu ſuo nativo inexcuſſus, per hoc perfectus & commoderatus declarari videtur. Itaque cum adverſus offenſas frigoris incolumem ſe tuetur, probatae ſubſtantiae modum habebit; cum vero prompte labefactabitur ab eodem, vitioſa protinus ſe oſtendet ſyſtaſi, quod ad hunc affectum pertinet; atque adeo non conſtantes ad detrimenta ſanguinis hoſpitati ſpiritus, etiam ipſi, langueſcent ac exſolventur. Quibus omnibus vides omnes ex triplici ſubſtantia portiones, ſolidam, humidam, ſpirituoſam perpeti ſub *pernionibus*, & quo ordine.

Cap. VIII.

Notae Pernionum.

Pernionum indicia primus, inter Latinos, expoſuit Cornelius Celſus verbis, quae certe immutare fas non ſit; ita brevi pleneque rem exprimunt, quae ſunt, ſcilicet. Rubor cum inflammatione mediocri eſt; interdum puſtulae oriuntur; deinde exulceratio; dolor autem modicus; prurigo major eſt; nonnunquam humor exit, ſed non multus, qui referre vel pus, vel ſaniem, videtur. Haec nos Celſi ſingula leviter exponemus, *ex Commentario quem in hunc auctorem conſcripſimus*, traducta. Primum enim, quod rubor & inflammatio ſit tumori, qui frigore productus eſt, ne difficile quidem videtur; nimirum frigus eſt calidi, calidorumque cauſſa eſt per accidens, illud enim, cum crebro quaſi ictu feriat, continui facit ſolutionem; inde dolor, ab hoc fluxio & humorum illapſorum acervatio, poſt prohibita tranſpiratio, mox putredo & à putredine inflammatio. Rubor autem à confluxu ſanguinis eſt. De puſtulis majus eſt negotium; ſed hae poſſunt excitari fervore ichorum prodeuntium quidem extra poros, ſed ab habitu cutis compactiore concluſos, atque cohibitos. Equidem comperi plus ſemel hoc Anno 1624. in noſtro Noſocomio, cum *pernionibus* excitatas ampullas, phlyctaenaſve, quam maximas; ita ut comparari potuiſſet vitium ambuſtis ab igne; quod tamen ex una fervoris conditione proficiſci mihi viſum eſt conſentaneum. Sed de prurigine quid cenſeam? id ſcilicet, quia confarcti per poros ichores, nullo exſpiratu computreſcentes, & acriores redditi, fibras vellicant,

& naturam ſentientem exſtimulant. Illud nunc reſtat unum, & quid cauſſae ſit, ut parum ſaniei, & haec portio neque etiam ſemper emittatur ab ulceratis *perniuncalis*. Ad quam rem ajo, parcitatem hanc humoris reſpondere ſuae ſiccitati partium, quae & exſangues ſunt, & à vi frigoris prope redditae retorridae, aut, ſicut loquutus eſt Ariſtoteles, aſperae.

Cap. IX.

Pernionum proprietates ac mores.

PRaeter autem frequentiſſimas, & communes, jam enarratas *Pernionum* conditiones, audi nunc & alias in hominibus pleriſque privatas, quas equidem fideli multorum laborantium enarratione collegi.

I. Rigores aliquibus, ac febres plurimum, *Perniones* exacerbati movent, ac nonnullam quoque maciem atque pallorem certis perſonis invehunt, quas res credo fieri, cum acerbitatem aliquam graviorem adferunt; nam quibuſdam etiam ungues quotannis excutiunt, novis inductis: ſed & membranas oſſibus circumpoſitas vitiant interdum, praeterquam quod phagedaenam, gangraenam, & necroſin, ut dixi, concitant ſaepe.

II. Videbis nunc in pedibus naſci vitium, quod non tentaverit manus; nunc manus infeſtare, quod pedes reliquerit incolumes; atque hoc quidem frequentiſſimum eſt, ac exploratum à me perpetuo: qui tamen haud dubito, redundantis & varii ſucci materia poſſe ſuperiores, inferioreſque, partes aeque corripi.

III. Manuum *roſeolae* noctu plurimum turgeſcere conſueverunt, ſeu quod decubitus contectura, foventiſque lanei ſtrati

Calor iſte vias, & caeca relaxat
Spiramenta, novus veniat qua ſuccus in ulcus.

Seu quod, ut aliis placet, hi, qui nocturno cutis addenſatu prodituri fuerant, halitus repreſſi conferveant, carnemque laxent ac tollant.

IV. Alios uſu manuum ſolvunt, aliis vero manus neque plurimum extumeſcentes ad operam impediunt; quamquam inertes maxime perſequi difficultas haec motus videtur.

V. Pe-

V. Pedes calceis laneis contectos plerisque non petunt: quod idem defendendi studium manus non juvit alios; de quibus unus est Octavius Beltranus, Thurius, conterraneus meus Typographus Neapolitanus, nulli secundus.

VI. Nonnullis grandioris aetatis accessu pepercerunt, alii vero saepe medicamentis deleti recurrerunt.

VII. Ad hunc quoque locum spectat, quod narravit mihi Tryphon Cytharella Amalphensis, ex oppido Majori, adolescens septemdecim annos natus, auditor meus apprime diligens & studiosus, se tres jam annos, quos Neapoli transegit, laborasse primum manuum *roseolis*, quas ante hac in patria nunquam fuerat expertus. Contra vero religiosus vir Theatinus Joannes Maria Scaranus retulit Neapoli, nativo solo, multis jam annis hyeme *pernionibus* infestatum; qui profectus ad Siculos quindecim annos per hyberna tempora nil mali sentiit; mox ad suos lares reversus hoc Anno 1631. qui minime frigidus inter omnes fuit, haec mala rursus expertus est: sic aëres, aquae, loca, luculenter in has affectiones conferunt.

VIII. His eadem medicamenta conducunt, his non conducunt; nam quibus lixivium probefacit, quibus furfurum fomentum; aliis ex impuberis lotio cum aurantii mali medulla confricatio; aliis ex percalefacto porcino veretro, perfricatio fuit usui non poenitendo.

IX. Ad summam difformis admodum haec vitii species videtur, neque perpetuam in omnibus rationem laedendi servans; à caussa nimirum externa, & incertis saepe corporum naturis, variata atque producta. Singula autem, quae accidunt, à Medico describi non possunt, auctore Hippocr. *in l. de articulis*, & *alibi*.

X. Frigidum humidum infestius plerisque quam frigidum siccum.

Cap. X.

De curandi ratione.

Pernionum methodica curandi ratio, per auctores omnes sic explicata non est ad hanc diem, ut scopos medendi certos

dignoſcas; adeo quidem, ut non ſatis exturbari contrariis appareant, aut ſi curentur, his utriſque gaudeant applicamentis: ſiquidem Ariſtoteles id ſuppoſuit, *lib.* 1. *problem.* 55. & 56. calidis hos aeque ac frigidis curari. Dixi jam Philoſophi judicium in hac re. Sed e noſtris Hippocrates, & aquae fomento, & igne, curari ſolitos, per Pythoclen contemporaneum Medicum, approbavit *l.* 5. & 7. *epidem.* qui ait; *Perniones pertundere oportet & calefacere ita, ut quam maxime excalefacias igne & aqua*

Sed & Cornelius Celſus, optimus Hippocratis imitator, *Pernionibus* non adapertis, aes, quam maxime calidum quis pati poteſt, admovendum praecepit: quem ignis uſum cum non approbat inter manus idiotarum Fallopius, videat quaeſo quam id inique faciat, quamve immemor ſit, qui ſanatos ſibi perniones calidis cineribus, praecepto matris admotis, teſtatus eſt.

Sic apparet contra quam inſtituerint Medici, cenſuiſſe problematum conditorem. Hic enim frigida, ſicut & calida *Pernionibus* conducere; calida tantum noſtri volunt. Quae Philoſophi ſententia tam difficilis eſt viſa Mercuriali, ut cum Medicis ſentiens ipſe, qui maximus ſemper problematum Ariſtotelis fuit admirator & obſervator, tamen huic viri Stagiritae placito viſus eſt nuncium remiſiſſe. Verum enim vero, mea quidem opinione nil abſurdi continet Ariſtotelea haec hypotheſis: etenim eo conſtituto, quod Petro Aponenſi viſum eſt, *Pernionibus* mederi frigidam, quod haec immodicum humorem ab extima parte repellat, & abigat, nimirum ad interiora tranſpoſitum; haec quippe opera non improbatur à noſtris Medicis, imo vero facienda praecipitur initio tumoris; quo ſcilicet tempore procedit ad membrum humoris affluxio. Quae tranſpoſitio conducibilis amplius eſſe poteſt, ſi ſanguis influens ſit purus ac probus, qualem conſtanter opinatus eſt Fallopius; ad hunc enim modum non peccat aliquid, niſi nimietas, quae rite rectèque repellitur ab unoquoque frigido.

Jam vero cum Hippocrates & Celſus, & horum aſſeclae Medici, calidam aquam, & ex igne petitas medelas, admovent, haec faciunt deſita jam fluxione, collectaque tota materia tumoris, ut haec efficaci calidorum vi diſſipetur & exhauriatur: con-

conſtante vero fluxione, neque noſtri parcunt refrigerantibus medicamentis, etiam quae adſtringunt admiſtis; ſic gallas cum aceto contritas, ſic vini faecem imponi laudat Octavius Horatianus, ſive, ut altero codice nominatur, Theodorus Priſcianus *l.* 1. *ad Euporiſtum cap.* 28. Aëtius vero ſuccum admovet hyoſciami; quem ab inflammatione ac doloribus vindicare prodidit Paulus. Sed e poſterioribus Fallopius, & aquam roſatam frigidam, & ceratum quoddam impenſe frigidum, commendavit, quod

℞. *Succi Roſarum*,
Solani,
Plantaginis, *ſingulorum unciam* j.
Ceruſſae,
Lithargyri, *ſingulorum uncias* ij.
Aceti acerrimi,
Olei Omphacini, *uncias* iij.

Miſta in mortario plumbeo ſubigantur ad Linimenti conſiſtentiam: *quo ſaepius uſitato*, adfirmat auctor, *rem optime ſucceſſiſſe*. Sic quidem ille.

Sed Joan. Huccherius velut ambuſta *Perniones* curavit; neque aliter Arantius, *in operis de tumoribus, capite peculiari.* Sed iſthaec omnia ſuperat, quod Guido Cauliacus, vir ſane conſultiſſimus, frigidam aquam laudavit, *tractatu* 6. *doct.* 2. *cap.* 8. quod eſt inſcriptum *de doloribus & nulis*; ſunt autem *Mulae*, interpretibus Laurentio Jouberto, Joanne Huccherio, Joanne Manardo, & gallicis Lexicographis, *Perniones*. Poſtremo ſunt, & qui nivem applicitam ferunt remedio fuiſſe. Has ob res omnes verum apparet, quod Problematographus enunciarat, calidis ac frigidis aeque *Perniones* deleri, ſi tantum diſtinguantur uſus opportuni tempora.

Qua compoſita veterum auctorum contradictione, aliam, quae inter juniores eſt ambiguitas & perplexio, nunc enarremus. Mercurialis quidem, nullo propoſito certo ſcopo, curationem *Pernionum*, ut intertriginis dicit inſtituendam, qualem tamen neque poſtmodum exſequutus eſt, verum apprime diverſam. Jam autem aliorum omnium, qui vitii ſummam ad cutis unam conſtipationem retulere, pars laxationem & deterſionem, ut Huccherius, pars calefactum atque diſcuſſum, ut Fallopius; pars

utrumque censuit exsequendum, ut Arantius. Sed Franciscus Vallesius, *in comm. ad l. 5. epidemiorum* super ea sententia, quae de *Pernionibus* tradita est, ait; *Perniones quoniam cutis refrigeratione ac densatione fiunt, proinde calefactione ac laxatione curari; verum adhibenda haec alternatim, nam aqua sola nimium laxat ac mollit, at solus ignis exsiccatione vehementi constringit & cogit: jam vero cum sibi mutuo succedunt haec, igne calefaciente & aqua laxante, atque ustionem prohibente, dissolvetur materia, laxabitur cutis, ac temperabitur pars.*

Haec alii, nos horum opiniones ad examen, si licet, referamus: ergo quod inter omnes convenit, pro certoque habitum est; laxandam eam, quae malum sustinet, partem, non placet. Primo, quod non ad sententiam summi Hippocratis; imo multo diversa est enarratio: deinde, quod non ex legitima indicatione, sed nocua haec medicatio est: quod (ut inde incipiam) ostenditur hac ratione; neque enim quod fiat addensatione vitium, propterea fit ab hac simplici caussa, neque etiam si concedatur: ideo sequitur, ut sit laxandum. Quippe si curatio est per contraria, contrarietas haec medicamentorum spectat ad morbum, qui curationem indicat; non ad caussam, quae curationem vere non indicat. Sed praeservationem Galeno teste, *in* 8. *meth. med.* Quae si vera sunt, ut sunt plane verissima; laxatio, quae suadetur à Vallesio, praeter legem est Galenicam & nocua parti: nam tumor Chimethlodeis, si credimus Aristoteli, peculiari problemate jam indicato, laxatio quaedam est, nec non laxis hominum corporaturis advenire sueta, quod jam ostendimus; ergo laxantibus adaugenda sit potius, quam relevanda.

Jam igitur, quoniam, ut apparuit, *Perniones* quaedam sanguinis est affusio, sub cutem, de venarum osculis per vim frigoris expressi, mox semicorrupti; ob id exhauriendus est seu medicamentis, seu prompta & manifesta vacuatione: sic usum calidorum applicamentorum, & scalpri, praecepit Magnus Hippocrates; longe aliter nimirum, quam interpres Vallesius commentus est, qui legit sic Hippocratis enunciatum; *Perniones* dissolvere, tepefacere, pedes; hoc modo praecipue, calefacere igne & aqua; quae lectio, versioque, non convenit cum ulla multorum aliorum translatione, neque cum codicibus Graecis sive Basilienſi,

sive

sive Aldino, qui ambo *l. quidem* 7. sic habent: χιμέθλων καταςπᾶν, καταςχᾶν restituit Anutius Foësius; ἀλεαίνειν Aldino, ἀλεείνειν vero Basilienſi τὰς πόδας ὧδε μάλιςα ἐνθερμαίνειν πυρὶ καὶ ὕδατι. Quae Janus vertit ad hunc modum; *Perniones pertundere oportet, & calefacere ita, ut quam maxime excalefacias igne & aqua.* Sed Anutius Foësius sic; *Pernionum medela est scarificatio, tepefactio, ita ut pedes quam maxime igne, & aqua excalefacias.* Quibus utrisque prior, Fabius Calvus transtulit haec ita, *perniunculos pertundito, scalprove scarificato, pedes igne & calida aqua valde calefacito.* Quod si fortasse *codicem libri* 5. Graecum adeundum volueris, atque legendum, quem locum ipse Vallesius explicabat; is quidem tum ex Aldina, tum ex Basilienſi editione ad hunc modum habet, χιμέθλων καταςχᾶν ἀλεαίνειν τὰς πόδας ὡς μάλιςα ἐνθερμαίνειν πυρὶ, καὶ ὕδατι: quae vertens primus Calvus reddidit per haec; *Perniones mulgebat, vellebatque, pedes igne, & aqua, maxime calefaciendo.* Sed mox accedens Janus ait; *Perniones pertundendi, & calefaciendi sunt pedes sic, ut maxime excalefacias igne & aqua.* Post hos autem, tertius Anutius vertit hoc pacto; *Pernionibus medeberis scarificando, & pedes calefaciendo sic, ut maxime igne & aqua excalefacias.*

Itaque si Graecos ipsos codices, si Latinos primos omnes interpretes, consulueris, falsa & commentitia Vallesii translatio reperietur. Nec minus improbabilis videbitur ejusdem enarratio, qui deduxit ex Hippocratica dictione alternum ignis & aquae usum; quam aquam & ad laxandum propositam interpretatur, neutrum enim consentaneum rationi videtur; nam neque ad laxandum aqua capi debuit, cujus usus enucleate traditus est ad maxime calefaciendum: deinde vero similius est, loquutum Hippocratem de aqua marina, quae usu praecipuo semper, & maximo, fuisse constat ad *perniones*; priscis, praesertim Oribasio, Aëtio, Paulo, *locis citatis*, & Octavio Horatiano, sive Theodoro Prisciano, *l.* 1. *ad Euporistum cap.* 28. nimirum ob multam exsiccandi vim, quam habet haec aqua, propter salsam exsuperantem portionem: qua de re piscatores, qui nudis perpetuo pedibus exercentur juniores & grandiores, equidem adverti minime *chimethla* perpessos. Confirmat demum aquae marinae conjecturam, quod solenne fuit antiquis, scarificatis continuo membranis aquam salsam affundere, ut ne grumi sanguinis protinus occlu-

occluderent vulnuſcula ; aut etiam , ut ne haec ſimpliciter coaleſcerent ; diſtinet porro coalitum ſal inter omnia plurimum, ut , *in commentariis noſtris de inermi Chirurgia*, monſtravimus. Quod ſi aquae potabilis omnino retinetur opinio , etiamnum apparet , non ad ignis alterne contemperandi uſum , quem opinatus eſt Valleſius; verum ad eliciendum, laxandumque, ſanguinis effluxum inſtitutam eamdem.

Jam autem, quod ad alternum illum binorum praeſidiorum uſum ſpectat, neque hic neceſſarius eſt; tum propter praedicta, tum , quod probabile fit , duo illa ſimplicia [ignis & aqua] propoſita in ſenſu compoſito, quaſi diceretur percalefacta igne & aqua, aut ſi disjuncta volueris utraque capienda ; dicam Hippocratem ea ſententia comprehendiſſe calidum in ſicco, & calidum in humido, quorum hoc infirmius alterum valentius ſit ; ut ſtatuendum ſit denique, calefacientia ab Hippocrate probari praeſidia non laxantia, ſi conſideres plurimam partem ſemicorrupti, ac propemodum exſtincti, ſanguinis exhauriri per punctionem, effieacitate tanta, ut nihil ſit praeſtantius ad prompte demerendum de noſtris hiſce languentibus. Quam ego, duce Hippocrate , exſequutus in pleriſque egenis mire frugiferam comperi; quippe quae cauſſam ipſam, mali fomitem, in promptu detrahit , & naturam partis diu gravatura ſarcina cito levat ; ſic in Joanne Dominico Fuſco ; ſic in Tryphone Cytharella meis auditoribus, quos curatos viderunt admodum R. P. Marcus Antonius Ruſſus e Societate Jeſu , Medicus ſcientiſſimus ; & Franciſcus Sparanus, Medicus e Collegio Neapolitano conſultiſſimus: ſic in Reverendo quodam Cappucino ; ſic in Clerico Theatino ; ſic in aliis Valetudinarii noſtri decumbentibus , qui fuere propemodum innumeri: exiit autem ſemper ex vulnuſculis ſanguis primo tenuior , deinde ater & craſſior ; mirum autem quod aſſervato, refrigeratoque jam, eidem cruori ſerum ullum non exſtitit.

Dixi jam de ſimplicibus ; reſtant *compoſita Medicamenta* referenda. Quorum duplex eſt ſeries ; nimirum altera praeſervantium, altera vere curantium. *A pernionibus*, inquit Aëtius, *l. 4. ſerm. 2. c. 73. praeſervat ſal cum melle tritum, manibus ac pedibus aſſidue inde perfrictis.* Aliud non modo praeſervans, ſed productos etiam *perniones* curans , *citriorum magnorum internam par-*

partem acidam, rejectis seminibus, diligenter terito, & cum adipe suillo vetusto ad Cerati compagem redigito; & ad hyemis initium quotidie illinens ex eo digitos, utitor. Aliud Oribasii; sulphur vivum cum melle cocto imponito.

Aliud *Perniones* imminentes arcens;

℞. *Atramenti sutorii,*
Florum mali Punici sativi, singulorum drach. iiij.
Alum. sciss. unc. iiij.
Myrrhae, Turis, singulorum unc. ij.
Cerae unc. iiij.
Adipis suilli unc. viij.
Olei Myrtei quantum satis est. Haec ex Amideno auctore.

Post quae referuntur & *perniones* curantia jam eductos; ex his alia fluida, alia solidiora. Ex fluidis primum est apud Celsum ex multa calida aqua fomentum, in qua rapae decoctae sint: aut si ea non sunt, aliquae verbenae ex reprimentibus decoctum, vel lenticulae, vel erui, vel hastulae regiae radicis probavit Paulus; sed rapae summum perhibuit Aëtius. Ex fluidis epithematis decoctum betarum, quibus alumen scissum infusum est, proposuit Octavius Horatianus; post quod fomentum cera liquata linire convenit, idem ait; qui addidit cerae & picis resolutae solam unctionem curationi valuisse, & gluten solutum in aqua liniendo profuisse; quod glutinis & cerae linimentum usui praeservandi potissime conducibile probarim equidem. Sed ex Paulo sunt haec; in rapae sativae radicem excavatam conjicitur cerae sextans, olei lentiscini quantum sufficit; cocta in duplici vase ex marina aqua, aut muria, aut lupinorum decocto, hoc quidem superfundito; ceratum vero in rapa liquefactum frigidum imponito. At in exulceratis *pernionibus, turis, aluminis sciss., minii, resinae, terebinthinae, singulorum par modus, adipe suillo diluta inducuntur.* Verum si inflammatio exulceratos *perniones* male habeat, medicamento utendum hexapharmaco, quod recipit *olei uncias novem, adipis, fellis taurini, & singulorum libram, argenti spumae uncias sex; colophoniae uncias quatuor; mellis uncias sex.*

Haec isti; ante quos omnes Dioscoridi comprehensa sunt haec;

Tus cum suillo adipe, aut anserino impositum.

Pix liquida inuncta. Acacia illita.
Myrti ſeminis decoctum fotu adhibitum.
Ficus crematae cum cerato impoſitae.
Cancrorum fluviatilium cinis, cum decocto melle illitus.
Pulmo marinus recens conciſus, & impoſitus.
Aſininae ungulae cinis, oleo maceratus, illitus.
Urſinus adeps inunctus.
Umbilici Veneris ſuccus impoſitus.
Lentes cum meliloto, ſiccis roſis, malicorio, cydonio malo, & roſaceo, adhibitae.
Orobi decoctum fotu impoſitum.
Raporum decoctum fomenti modo.
Betae decoctum appoſitum.
Dracunculi majoris folia, ex vino decocta & impoſita.
Oleum ex incavata Aſphodeli radice decoctum, illitum.
Cyclaminis decoctum fotu adhibitum; quin etiam oleum cum pauca cera in ejus excavata radice ferveſactum, illitum.
Scilla cremata impoſita.
Ranunculi decoctum adhibitum.
Arction ex vino additum.
Alumen aqua adſperſum.

Hactenus ex Anazarbaeo Viro multa, poſt quae referam experta mihi Medicamenta: quae ſunt ad *non ulceratos* quidem *Perniones*, ſuffitus *ex cinnabare contrito, & in ignitos carbones conjecto, mane, veſperique, ad multos dies, ſub tenſis panniculis accommodate recipiendus*: mox *ex decocto cyclaminis lotura.* Tertio *ex liquore deſtillato cerae, vel ex hoc ſimul, & pomata, inunctio cum confricatu.* Ad exulceratos vero, *ex eodem oleo cerae, ſucco cyclaminis, adipe taurino, & pinus reſina, vel pice, colophonia, Ceratum, ſecundum artem, confectum.* De tota *Pernionum* inquiſitione & curatione ſint haec jam ſatis.

De Glandulis vulgo Thureis appendicula.

MEdicina, ſicut Cornelius Celſus ait, *in operis ſui primordio, nuſquam non eſt. Siquidem etiam imperitiſſimae gentes herbas, aliaque prompta in auxilium vulnerum, morborumque, noverunt.*

Ita-

Itaque foeminae, tum quia peculiari quodam naturae munere humanitatis, & hoſpitalitatis, officiis maxime ſunt comparatae, tum quia minus curarum habent, atque otio abundant, pleraque obſervare poſſunt, ad commentandum alioqui non ineptae. Quam Medicinae ſpeciem rudem, ſcilicet, & ineruditis ſuis ſenſibus congruentem, aut ipſae ſibi confinxerunt, aut perperam ab eruditis comprehenſam reſervaverunt, obſtetrices maxime, & hae vetulae, quae ſolertiam aliquam aut aetate, aut Medicorum conſuetudine, compararunt: quarum rerum exemplis mediocrem numerum exſuperantibus enarrandis, ne nimius ſim, ſuperſedeo; ſi memorare non omittam non eſſe rem iſtius gentis omnino contemnendam; quando Plinius à Lai, Elephanti, Salpe, obſtetricibus, pleraque deſcribere medicamenta, dedignatus non eſt, *l.* 28. *c.* 7. & Marcellus, Imperatoris Theodoſii Medicus, etiam ab agreſtibus, & plebejis, accepta remedia fortuita atque ſimplicia, quae experimentis probaverant, operi, quod edidit *de Medicamentis*, inſerere non erubuit. quid, quod audiendos vulgi medentes monuit Hippocrates alicubi technicorum operum, gynaeciaque plurima ex foeminis accepit.

Itaque iſtae matronae morbum invexerunt *Tule*, terſius *Tole*, appellatum, Latine *Tolles*; propterea, quod tollantur ac tumeant, cujus diminutivum *tonſillae*, *paryſthmia*, quae ſunt in homine, ſicut *glandulae* in lue, cum tumor fauces occupat; quae verba ſunt Ambroſii Bergomatis *in lexico*. Sed alii pronunciant *Thurea* fortaſſe, quod ad thuris grana, figurae, magnitudiniſque, ſimilitudo accedit. Scire autem licet, oboriri vitioſas iſtas *glandulas*, & ementitos adenas, in artubus, ac praeſertim in brachiis, patte ſupina, quae ſupra carpum eſt, in devaricationibus tendinum lacertorum. Materies autem eſt lenta pituita, quae, laxato ac rareſacto prius per calorem corpore, mox ſuccedente frigore cogitur & conglobatur in eam, quam dicunt glandularum, aut granulorum, formam. Has iſtae ſic curant, ut obverſo pollice duriter comprimant, ſic crebro affrictu finiuntur tum ipſae, tum aliae, quae ſubſtant paryſthmiis glandulae, fortaſſe communicato concalefactu: ob diverſionem vero fieri credidit Gulielmus Rondeletius, *in l.* 2. *ſuae noſotherapiae cap.* 4. quo loco & ipſe morem hunc vulgarem cu-

randarum *tonſillarum* retulit. Similis tuberculi meminit Avicenna, *lib.* 4. *fen.* 3. *tr.* 2. *c.* 6. cum ait; *'generatur in quibuſdam membris apoſtema glanduloſum, ſicut avellana nux, & minus eis; & eſt in principio taliter, quod cum ſuper ipſum fit compreſſio, ſuperatur, deinde redit multoties & multiplicatur, &c.* Quod *tuberculi genus* ab Avicenna memoratum crediderunt aliqui, Joanne Coſtaeo relatore, *Ganglium*: quod tamen notas ganglii vere non habet, ut probat idem Coſtaeus; verum mea quidem opinione ſunt notatae *glandulae*, quas ad ſententiam foeminarum vulgarium enarravi; quod confirmatur communitate curationis: etenim, quod attritus auxilium praecipit Avicenna *glandulis*; idem Medicae noſtrae factitant, tum quidem *tonſillas*, tum *tolles* excutiendo: *tonſillas* quidem rumpunt collo patientis, mira celeritate, per utraſque manus circumrotato, brachii vero glandulas, ante deſcriptas, obverſo pollice vehementer proterunt, ut jam expoſui. Quae de *Thureis glandulis* pauca, libentius equidem, in hunc locum retuli, quod complicati folii vacuitati complendae ſum anſam nactus.

Peroratio, ac de Abſceſſus nomine per nos uſurpato Comprobatio.

HAec ego de exquiſitis *Abſceſſuum* generibus Neapoli meditabar, ad uſum, & meliorem frugem, rei Medicae Candidatorum in noſtra ſchola, dum univerſam addiſcentium, profitentiumque, rem ſumma cum prudentia, parique vigilantia, regit & adminiſtrat Perilluſtris & Reverendiſſimus D. Joannes Salamanca, Regentis quondam integerrimi Salamancae, ſpectabili pariter virtute, filius: cujus cum auſpicatiſſimo nomine ſuam denique coronidem noſtrum opus habeto, Anno Chriſti trigeſimo primo ſupra milleſimum ſexcenteſimum, quo conflagrantem Veſuvium vidimus, ac vicina plurima tum rura, tum oppida, vi ignis ac terrae motus everſa.

Caeterum, nemo me reprehendat oportet, quod *Abſceſſus* nomine donarim pleraque vitia, quos *tumores* appellare vulgus Medicorum hoc tempore conſuevit. Porro, non inſuetum Hippocrati fuit, tum *Abſceſſus*, tum *Ulceris*, nomenclaturam late extendere; quam rem ſi nos hoc extremo loco explicaverimus, &

rite

rite se assensum, & non sine fructu, cognoscet lector: audiat autem velim priorem *de Ulcere* demonstrationem. Scriptum est, *commentario 3. de fracturis, particula 34. Nisi quis dicat alios quoque morbos esse Ulcera, quod quodammodo probabile est.* Hic loquendi modus nulla non ambiguitate plenus est, tum quia novus & insolens, tum quia paradoxus; praesertim quidem apud Hippocratem, qui rata, & hominum opinioni consentanea, cuncta proposuit; sed enim nobis persuadere non possumus, sine magna ratione, proditum hoc à Divino Viro fuisse.

Galenus igitur, duobus in locis, hujus rei meminit, & *libro de inaequali intemperie cap. 6.* & *particula lib. de fracturis* ante citata. In quorum priore quasi durum, id est, persuasu difficile nominavit Hippocratis enunciatum: in altero vero probabile solum, & non nisi cum moderatione intelligendum dixit, quod sint in eo, quae rationi non omnino consentiant. Verum tamen & [*quodammodo probabile est*] voces duas maxime modificantes interposuit Senex, praeterquam quod non ex sua ipsius opinione, sed aliorum certe sensu, videtur haec attigisse. Omnibus autem modis veram hanc doctrinam Galenus probavit, illa primum proposita morborum divisione. Morbi alii dolorem adferunt, alii secus: si dolore sociati sunt, hi admodum probabiliter *Ulceribus* adnumerari possunt: dolor enim & ab evidenti solutione, cum aliqua pars secatur, extenditur, contunditur; & ab intemperie simul est, cum caloris, aut frigoris, excessus eamdem capit. Et qua quidem parte à solutione continui dolor est, liquido confirmatur, morbum omnem doloroſum esse de genere *Ulceris*; siquidem omnis solutio continui corporis est *Ulcus*, & omnis morbus doloroſus est solutio continui. Qua vero parte proficiscitur ab intemperie dolor, similiter & de *Ulceris* est genere: quandoquidem omnis intemperies, sive calida, sive frigida, solvit continuum etiam: quippe constat, calidum substantiam solidam penetrare, erodere, incidere, colliquare, mollire, extenuare, ut 21. & 22. *lib. 5. aphor.*; frigidum vero tum constipando, tum introrsum impellendo, nunc quidem exprimere, nunc comprimere potens est: ut 20. *aphorism. libri quinti.*

Hactenus si perdolentes morbi sint, monstratum fuit, hos esse *Ulcera*. si vero sint indolentes, cum intemperaturam in-

volvant, similiter haec habet solvere continuum. Quamvis enim manifestam continui solutionem haec non adferat, tamen ratione contemplabilem sine dubio recondit. Neque in exposita utraque hypothesi subest alia diversitas, praeterquam latentem hic, evidentem ibi, patitur homo solutionem. Effectum enim intemperamenti semper adsit oportet, sicut intemperamentum ipsum adest; quas ob res sint, non sint, morbi doloriferi, protinus erunt de *ulcerum* genere.

Aliter etiam, quod ad intemperiem pertinet, confirmari potest eam quaecumque sit, *Ulcus* esse propterea, quod scriptum est ab eodem Hippocr. *libri de hominis natura*, *contextu* nisi fallor *octavo*, suscitari morbos omnes per *Abscessionem* non consentientis in unitatem & symmetriam humoris: disgregationem interpretatur Prosper Martianus, *in adnotationibus ad l. de humoribus.*

Ad hunc modum jam vides, Hippocrati longe latissima significatione fuisse *Ulcus.* Similiter & *Abscessus* enarratore Galeno, *l.* 1. *de officina Medici particula* 25. atque *abscedere* dicta sunt, quaecumque corpore integro cum aliis quidem partibus conjungebantur; mox adversa valetudine suam unitatem & contactum amisere: atqui unitas abest omnibus fracturis, *ulceribus*, fissis; contusis; contactus vero *Abscessibus*, sinubus, inflationibus, *Tumoribus.* Taceo, quod *Abscessus*, apud Hippocratem, *est omnis emigratio, seu separatio rei cujuspiam ante consistentis:* veluti qualitatum, affectuum, spirituum, humoris, carnis, ossis, & alius cujusque particulae: quemadmodum explicavit Joannes Marinellus *in commentario.* Sed neque novum est, *Tumores* ab Hippocrate vocatos *Abscessus*, qui *l.* 6. *de morb. popul.* 2. *sect. sub init.* notata reliquit haec; *Abscessus*, veluti glandularum tumores, signum quidem sunt earum partium, unde germina habent, sed & aliarum, maxime vero circa viscera. Sed & Arabes, Barbarique, scriptores *exituras*, id est, *Abscessus* dixerunt omnes eruptiones, quae formis omnibus extimo corpore apparent; & contra, legitimos *Abscessus* appellavere communi modo *Tumores*, & sicut ipsi loquuntur, *apostemata.* Quare confusa & promiscua, si recte perspicis, *Tumoris* & *Abscessus* interdum est appellatio.

At neque offendi debebis aequivoco, multiplicique, nomine; quando legeris apud ipsum Galenum, *lib. de tumor. praeternat.*

tumo-

Tumoris nomen fuiſſe ad ſignificandos *Abſceſſus*, empyemata, ſinus, fiſtulas, herpetes, nigrores, phagedaenas, achores, hernias & peritonaei rupturas. Itemque Cornelius Celſus, *lib. 5. rei medicae*, pleraque de *tumorum* genere miſcuit cum *ulceribus*: neque aliter factitarunt Gabriel Fallopius, in libris *de tumoribus & ulceribus:* & multo maxime Philippus Ingraſſias, & noviſſime Julius Caeſar Arantius, *in opere de Tumoribus praeter naturam*. Ex qua una re, credo equidem, orta eſt tam magna perplexitas & ambiguitas de finienda, deligendaque, forma Tumoris apud Hieronymum Fabricium, *initio libri de Tumoribus*. Quid, quod ſpectando maxime conſilio, neque noſtris ſermonibus, accommodatum Tumoris erat nomen, quod ſolum extrinſecus apparentem ac materialem, ut ita dicam, prae ſe fert conditionem affectus. Atqui rem nobis ſupra communem, & vulgatum ſcriptorum noſtrorum, morem graviſſime inſtituentibus, recondita *Abſceſſus* forma fuerat exprimenda.

Quo loco ſubit non aliena quaeſtio, & quid aliquem nobis de *tumoribus* commentarium non reliquerit Hippocrates? qui & de vuln. & ulcer. & luxatis, & fractis legaverat. Et ſtatuendum eſt, duplices omnes à ſummo Praeceptore factos *Abſceſſus*; alios à ſimplici affluxu, alios à tranſmutatione; ita fere Galenus, *com. 2. lib. 1. prorrhet. text* 21. Judicium autem & mens Hippocratis ea videtur fuiſſe, quod *Abſceſſus* ab affluxu minoris ſunt momenti, quam ut ſuo calamo tractari debuerint; quapropter hos ſprevit, alteros vero, qui ſunt metaſtaſis vi, perpetuo cum antecedente morbo complexos magnifecit, ac per omnes ſuos aegrotos expendit.

Primo, quia ſunt hi vel ad ſalutis finem vel ad mortem, utpote decretorii, & magno cum naturae molimine tentari ſoliti.

Secundo, ad haec inſignis eſt his magnitudinis acceſſus; magni autem ſint oportet, ad hos vi & cauſſa morbi tota propemodum abeunte.

Tertio, ſunt ad cavitates partium nobilium, & ad intercapedines muſculorum; plurimum autem occupare conſueverunt articulos; quippe qui laxi, cavi, debiles, & ad repellendum invalidi ſunt.

Quarto, non raro revertuntur, velut in Ancilla Polemarchi

chi, apud eumdem Hippocratem, 2. *epid. sect.* 2. *constit.* 3. *Fine.*

Quinto, quod succedant ad alios morbos. sic Avicenna, *l.* 4. *f.* 3. *tract.* 3. *cap.* 3. docuit, Ulcera successu aliarum aegritudinum esse mala; quoniam, inquit, natura expellit ad ea residuum corruptionis superfluitatum.

Sexto, quod Abscessibus plerumque cruditas comes est: quare doctos nos voluit idem Hippocrates, *lib.* 6. *epidem. sect.* 1. *sent.* 13. tubercula foras extumescentia, & acuminata, in turbinemque gracilescentia, aequaliter matureſcentia, non circumdura, declivia, & non bifida, meliora; contraria vero mala; & si quae plurimum contraria, pessima.

Aliam etiam ad curationis incommoda rationem addere licet; quod plurimum obscuri tum visu, tum tactu, deprehenduntur *Abscessus*; nimirum cum & alte se condat sanies, & multa carnis incumbat crassitudo, monente Hippocrate, *libr.* 6. *aphor.* 41. quamquam, ut verum non dissimuletur, exercitato scientique Medico difficultas haec nulla est, ut sermone *de frigidis Abscessibus* monstravi.

Atque has mihi rationes omnes, aut plurimas, spectanti visum est praestabile; ut omnis haec nostra tractatio nomen adsciscere*t Abscessus*, quo velut emphasi quadam significatur motus materiae necessarius, ad transmissum de loco ad locum, impellentibus causis. Quanto autem evidentius vim, impetumque, humoris ad extima erumpentis *Abscessus*, quam Tumor, exponit. Sic mihi quidem libuit, ac jure licuit, saepe *Tumoris* abjecto nomine, altero *Abscessus* uti. Quae te scire, Lector, ad extremam operis clausulam volui, ut nostra de *Abscessibus* inscriptio nulla ex parte culpabilis videretur. Quibus jam omnibus exactis, vale; ac si quem ex universis hisce libris fructum cepisti, debita mecum auctori Deo Paeana concinnas quaeso.

FINIS.

ΠΑΙΔΑΓΧΟΝΗ ΛΟΙΜΩΔΗΣ

Seu

DE

PESTILENTE, AC PRAEFOCANTE PUEROS, ABSCESSU,

DIATRIBA SINGULARIS,

Quae ſecundae huic Editioni noviſſime acceſſit, formatque, hujus de ſelectis Abſceſſibus Operis, Librum Octavum;

EODEM SEVERINO AUCTORE.

Ad ingenuum Lectorem Praefatio.

INter omnes animantes, quae à Deo Opt. Max. Conditore primo, prodiere, nulla fuit Homine vel dignitate celſior, vel amplitudine major, vel formae decore probatior, vel ornamentis omnibus cumulatior. Argumento eſt, quod in humani opificii creationem, & conformationem, ſummus ille Architectator in conſilium, operiſque ſocietatem, Sacroſanctam Trinitatem adhibuerit. Declarat autem & praeſtantiam procreationis ordo: quippe fuit editus in lucem homo poſt cuncta; ac ſi maximum quidpiam & ſupremum, plenis praerogativae numeris, efficiendum fuiſſet. Docet & exemplar, ad cujus ideam efformatus fuit idem: quandoquidem eſt microcoſmus hic fictus ad archetypum macrocoſmi, in quo coeleſtia, terrena, & media, velut in parva picturae mappa, inexplicabili prope compendio, continerentur omnia: quo factum

est, ut summae cujusdam rei, divinique miraculi, loco sapientes omnes habuerint hominem; qui solus immortalem Dei portionem obtinuit; qui rationem, orationem, versatilem ingenii dexteritatem, futurorum providentiam, societatem civilem, hospitalitatem, pietatem, sanctitatem, fidem, & quas non virtutes, exercet & colit? qui principatum in omnia mundi viventia & non viventia, quive imperium pro libitu voluntatis in omnia concreta corpora, divinitus exercet.

Cuinam enim motu perpetuo cientur coeli? cui Luna noctu lucent & astra? cui Sol modo accedit, modo recedit, ab Oriente latus ad Occasum? à polo arctico ad antarcticum, à capricorno ad arietem, à cancro ad libram? nimirum invecturus temporum vicissitudinem, aestus & frigoris, & horum medias stationes, lucem & tenebras, pulchram formarum productionem, & necessariam rerum corruptionem. Ad haec, cui tenuis aëris substantia fluit refluitque? cui pelagus & flumina pisces alunt? cui vegetantium tot species, metallorum varietates, bestiarum & jumentorum ordines, serviunt? Finiam denique sermonem, si dixerim Opificem mundi sapientissimum, ab omni naturae fabrica tum demum manum summovisse, ac vacuisse, cum in medium productus est homo; perinde ac complementum, absolutio, & summa rerum omnium, evenisset. Verum, en felicitatis humanae levitatem! divino huic mundi miraculo, rerum omnium ornamento, finique, subito, suo uno praevaricatu multi subinde suscitati sunt hostes, & nulla ex omnibus fuit creatura, quae, velut livore percita, adversus unum hominem non exsurgat ac pugnet. Enimvero nosti malignorum siderum adspectus, influxus eorumdem nosti; post quos obstant, coinquinatus cometis aër; noxii terrarum halitus; elementorum transcursus; pestilentiarum excursus; stirpium venena; fossilium miscelis infectae aquae; ferarum morsus; terrae motus; infesti venti; pluviarum madores; sub syrio squalores; brumae rigores; variae denique coeli permutationes, nedum indies, sed interdum in horas, quarum omnium vi & inevitabili insolentia languescat, & aegrotescat, discrimen subeat & oppetat, homo. Quod exitium, & quae mala, ubi humorum quaternio non invexerit, dissidentium assidue sub venis, praeter haec extra stagnantes alii, velut in lernaea palude, multiplices & horrendas eruptiones, & monstra, producunt,

ducunt, quibus exosam perpetuo vitam miser transigat homo.

Sed innumerabiles alias hominis calamitates quis memoret satis? Unam ex tot omnibus commemorabo potissimam, quae dicta nobis est ἀγχόνη λοιμώδης, *Tonsillae pestilentes*; ab aliis vero nostris aut *strangulatorius faucium Affectus*, aut *Carbunculus pestilens*, aut *Laqueus gutturis*; à plerisque *Passio anginosa* Barbare & inscite: quibusdam aut *Ulcus Syriacum* Aretaeo, aut *Tonsillae Pestilentes*, Aëtio Amideno. Posset vero, siquidem insolentiam & diritatem hujus vitii spectes, nominari Dei vindicis ira, flagellum augescentis e merito mortalitatis, sacra lues, dirum supplicium, furiale venenum, persephones gladius, charontis vectura, limbus exsaturatus, & aliis ejusmodi notis notari. Enim vero, ex hujus unius pestis vi, plus millium praeceptos de matrum gremiis, de parentum complexibus querimur, quam fuerint in bello Trojano furore gladii jugulati. Porro Deus Opt. Max. antiquitus indignatus humanae gentis criminibus, hanc aquarum illuvionibus, & igni, dederat perdendam: nostro vero aevo, me hercules, execrando teterrimae huic pestilentiae laxas dedit, habenas, ut non facinorosos & perditos, verum innocentissimos hominum & malefaciendi nescios, & sceleris puros, pueros, commutatis quasi vicibus, & inversis, inperscrutabili certe fato, cunctos absumeret & averruncaret. Quod sane malum, durior sit cautibus, saevior hyrcanis tygribus, homo, qui serio non lugeat, ac totis animi sensibus non commiseretur. Theodatus vero, qui commiseratus humanitati, miseris tempestive succurrat & opituletur. Utinam igitur liceat quandoque nobis quampiam comminisci rationem, quae futura sit usui; profectam videlicet ab eo fonte, unde & morbum modo dixi profectum. Porro vel apud Ethnicos exstat, bina Jovi pro pedibus esse dolia, alterum boni condum, alterum mali. Quoniam igitur, ab Jove arbitro rerum expectare maturam opem, haud in nostra facultate reponere, debemus, anne subsidium ab ipso desides & ignavi maneamus? Verum huc nos monuit alicubi Maro,

Alitur vitium, vivitque tegendo:
Dum medicas adhibere manus ad vulnera Pastor
Abnegat, aut meliora Deos sedet omina poscens.

Quamobrem allaboremus, & vires nostras omnes intendamus. Nam facientes adjuvat Deus, auctore Varrone, Latinorum om-

nium doctiſſimo. Sic fortaſſe futurum eſt, ut noſtris humanitatis miſerae promerendae ſtudiis adeſſe velit dignitatum Numen. Age igitur ad rem cominus accedamus: primum autem de praeſcripta nobis lege, ac competenti demonſtrationis modo dicamus.

Aggreſſurus ad diſputationem mihi primum ipſe praeſcribo modum, nec non rationem philoſophandi conſtituo, qua fines medicos non exorbitem inveſtigando, ſed intra quos laxitatem omnem inquirendi contineam; ne quando aliter agens, quam ex munere debeam, minime ſpectantis ad rem officii reprehendar. Quippe ex unaquaque facultate, in qua eſt quaeſtio, non aliunde ducenda ſunt argumenta; atque adeo de rebus medicis medice, deque phyſicis phyſice diſputandum eſt, quantum rei ſubjectae natura petit, ut haec indagetur, ſumendo, ſcilicet, non probando. Quid autem ex aliis facultatibus, quae genere non communicant, neque principia habent ſyngenea, petantur argumenta? Porro, magnus Hippocrat. *in l. de principiis*, ſcripta reliquit haec initio. *Ego ad hunc uſque ſermonem communibus ſententiis utor, tum aliorum, qui me praeceſſerunt, tum etiam eis. Neceſſe enim eſt commune principium ſententiis ſupponere eum, qui velit hanc de arte medica tractationem componere. Verum de rebus ſublimibus, in aëre ac coelo, neque opus habeo dicere &c.*

Qui idem Vir, & *libri de natura humana principio*, praefatus eſt: *quicumque de natura humana amplius diſſerentes audire conſuevit, quam ejus ad Medicinam pertinet, huic commodum non eſt hunc meum ſermonem audire.* Tertio etiam, *in l. de veteri medicina*, monuit, *oportere arte tradere vulgo nota*, γνωσὰ λέγειν τοῖσιν δημήτηζιν: quod & alibi ſolenne, ac frequens, ſummi Dictatoris praeceptum ego ſpectans, in hac mea, *de peſtilente ac ſtrangulante pueros Abſceſſu*, diſputatione ſervabo. Itaque abſtinendum judico Aſtronomicis, Metaphyſicis, Divinis, & hoc omni genere alieno. Quamquam obtrudes fortaſſe, quod idem Hippocr. *in l. de aëre, aquis, & locis*, diſertis verbis dixit, *ſane non minimam partem conferre in re medica conſultam Aſtronomiam.* Verumtamen quid ipſe ſenſerit Aſtronomiae vocabulo, declaravit protinus, cum ait; *quum una cum temporibus & ventriculi in hominibus commutentur.* Nimirum Aſtronomia eſt, Hippocrati, certa ratio mutandarum tempeſtatum, à ſiderum ortu & occaſu, & à commotis

motis ventis, & aëre inalterato, nascens; non ab astrorum, ut dicunt, adspectibus & configurationibus, quae damnata semper, ut Seneca prodidit *in apocolocynthide*. Huc quidem caussarum investigatione gaudeant, utanturque, quicumque velint; nos medica tantummodo lance pendemus omnia, quae incidant in rem istam.

Aliud quoque praescriptum sapientissimus idem, seu contemplandi, seu scribendi, Dictator imposuit, *libro de carnibus* ante citato, dicens; se thesin aliquam ostensurum aliorum sententiis in hypothesin uti suetum: quem vulgarem ego morem, ut servem, necesse est, nisi actum agere debeam. Quare cum scriptores praestantissimi de hac eadem re pleraque comprehenderint, à conjunctis jam recepta & vulgata haec, ut recipiam, supponens, & non inculcem, jure fiet, quae sunt haec. *Primum* historia mali cum circumstantiis omnibus accurate descripta, qua monstratur, & ab Anno 1618. erupisse insuetum inter nostras gentes affectum, qui homines, potissime pueros, extincto vel praecluso spiritu, novissime interimeret. *Deinde* velim apud istos eosdem auctores legi, quae praecesserint constitutiones, sive austrinae atque humidae; sive, ut aliis placuit, squalidae & siccae, propter cometas. Video autem plures, & prudentiores, auctores in priorem accessisse sententiam, quam & ego sequor.

Tertio non insumam anxium laborem in declinanda sede affectus, aut vitio ipso, cum universa descriptione interni, externique, characteris, cumque infinitis plane modis & accidentibus ejusdem; quae res & nulli non compertae sunt, & ad stomachum usque expositae, per omnes quos dixi. Verum contentus ego sola diagraphe veterum auctorum, quae communis ad unguem est vitio, quod in praesenti visitur. Hypotyposis autem morbi nostra esto haec.

PARS. II.

Descriptoria & Semiotica.

MOrbo huic τὸ θεῖον, quod Hippocrates primus adstruxit, nos divinum dicere consuevimus, esse nemo dubitavit ad

hanc diem; ſive quod Dei proviſoris vindiciis immiſſus, ut initio praefati fuimus, ſive quod aëre communicetur, ſive quod occultae ſit naturae: quae tres effatus divini ſunt interpretationes Medicorum communes. Nimirum hunc, An. Chriſti ſupra MDCXIIX. in noſtram gentem ingreſſum, anteceſſit boum annua lues; qua mirum in modum ſtrangulati concidebant. Cum enim primum homines inceſſit iniqua lues, demirati ſatis non ſunt tam Medici, quam naturae interpretes omnes, immanem tum afficiendi, tum conficiendi, modum. Exſtant de hac re propria & peculiaria Aretaei Cappadocis monumenta; quae, quoniam brevia, compendioſa, luculenta, accommodata, rata, & gravitatem & majeſtatem Hippocratis referunt omnia, praeſtiterit ſemel integra, quam conciſa ſaepius ac disjecta produci: tum ut antiqua morbi idea', quantum hodierna coëat, perſpici poſſit; tum ut ſuo quaſi αὐτοτύπῳ, & exemplari norma, ad exercitationem hanc omnem parato, nobis liceat uti. Interim autem audieris ſummum Virum quaſi vices noſtras loquentem, *c. 9. l. 1. de cauſſis & ſignis morborum*, in hunc modum verſione Junii Pauli Craſſi; *Ulcera tonſillis fiunt aliqua mitia, familiaria, non laedentia: aliqua aliena, peſtifera, necantia. Mitia quidem ſunt munda, exigua, non alto deſcendentia, non inflammata, dolorem non excitantia. Peſtifera ſunt lata, cava, pinguia, quodam concreto humore albo, aut livido, aut nigro, ſordentia. Id genus ulcera Aphthae nuncupantur. Quod ſi concreta illa ſordes altius deſcenderit, affectus ille Eſchara eſt, atque ita Graece vocatur, Latine cruſta. Cruſtam vero circumveniunt rubor excellens, & inflammatio & venarum dolor, quemadmodum in carbunculo & exiguae raraeque puſtulae, quas Graeci Exanthemata vocant, orientes, hiſque aliae ſupervenientes, in unum coaleſcunt: atque inde latum ulcus efficitur. Id ſi interius in os depaſcendo ſerpit, ad columellam uſque pervenit, ipſamque exedit, & linguam etiam occupat, & gingivas & frena, id eſt, dentium alveolos; denteſque inde labefactantur, & denigreſcunt. In collum etiam phlegmone erumpit; atque iſti, haud ita multis diebus poſt, phlegmone, febribus, foetore, inediaque, conſumpti intereunt. At ſi in pectus per arteriam id malum invadat, illo eodem die ſtrangulat. Pulmo enim & cor neque talem odoris foeditatem, neque ulcera, neque ſanioſos humores, ſuſtinent, ſed tuſſis ſpirandique difficultas enaſcitur. Cauſſa maleficii tonſillarum eſt frigidorum, aſperorum, calido-*

lidorum, acidorum, adstringentiumque, devoratio: quandoquidem hae partes pectori ad vocem, spiritumque, edendum inserviunt, & ventri ad alimenti transmissionem, & gulae ad ejusdem devorationem, obsequio sunt. Internis vero partibus si quod contingat incommodum, ventri videlicet, gulae, & pectori, ad isthmum & tonsillas, & loca ibi posita, mali consensus & eructationes perveniunt. Quapropter pueri usque ad pubertatem maxime hoc morbo tentantur: praecipue namque pueri multum frigidum aërem inspirant; quoniam in his plurimum caloris inest, & ad cibos intemperantes sunt, & varia concupiscunt, & frigidam potant, & excandescentes, ac ludentes, altius vociferantur. Puellis quoque usque ad menstruae purgationis tempora haec vitia usitata sunt. Regio Aegypti horum affectuum plane foecunda est; aër enim spirando siccus adducitur; varios praeterea cibos suggerit. Radices enim, herbae, atque olera, ibi large proveniunt, & acria semina, & potio crassa, utpote Nili aqua. Sibi vero Aegyptii ex hordeo & ex floribus, scilicet vinaceis, potiones acres conficiunt. Syria quoque maxime illa, quae Coele, i. e. cava nominatur, hujusmodi morbos procreat, unde Aegyptia, & Syriaca, ulcera id genus appellant. Modus vero mortis quam miserrimus accidit; dolor quidem acer & calidus, qualis in carbunculo; spiritus vitiatus, exhalant enim maximae putredinis odorem, eumdemque vehementer in pectus spirando adducunt. Immundi adeo sunt, ut neque suum ipsorum odorem ferre queant. Pallida his, seu livida, facies, febres acutae, sitis, ut igne accensi videantur: Potum, veriti dolores, non admittunt: tristantur enim, cum tonsillae comprimuntur, aut potius in nares resilit. Cumque decumbunt, surgunt, ut sedeant, decubitum non ferentes; quod si sedent, quiete carentes, iterum decumbere coguntur. Plerumque autem recti stantes obambulant, nam quiescere nequeunt; solitudinem fugiunt, dolorem tollere dolore tentantes. Inspiratio magna est, frigidum enim aërem ad refrigerationem desiderant; exspiratio vero parva. Nam veluti igne exusta ulcera cum sint, à calido praeterea spiritu incenduntur, raucitas adest, vox nihil significat. Atque haec in pejus ruunt, cum subito in terram collapsos anima deficit. Haec Aretaeus: quae nos quidem, quantum tractatuli brevis angustia permittit, enarrare primi experiamur. Exorditur Auctor κῆ τὴν διαιρετικὴν τιθσιν μέθοδον, à discriminibus tonsillarum, summa, scilicet, & prima tractandi omnium hypothesi; sine qua luce, aut duce, neutiquam bene processisset ὁ Ἀρέτοι@ quasi ὁς ἀλη-

θοι@

θοι& ἀνὴς: *Aliqua aliena peſtifera necantia alterum membrum.* Finita autem ſi recte dicta percipimus, utraque non laedentis lethaliter uno, & necantis altero, termino. Mitia igitur non laedens genus rite ſequitur, utque minime crudum, ſed coctionis particeps eſt, à fructibus & pomis ducta ſimilitudine, & vocabulo. Proprie enim, quod coctum & dulce eſt guſtabili cuiquam, id mite eſt pomis, ſi quando dictum eſt Poetae, *Sunt nobis mitia poma.*

Viſe autem, quae de miti vocula diſſeruit Ludovicus Duretus.

Jam vero mitium claſſem & comitatum infra accenſebit Auctor. Interim, amice, advertis his tractari, proponive, tonſillas eatenus, quatenus ulceroſae vel ulcera ſunt, haud vero, uti tubercula; quippe poſt unam inflammationem in haec non conſiſtentes pergere conſueverunt in ulteriorem Abſceſſum: quinimo, ut *in c. 9. lib. 1. de morb. acut. curatione* ait; Illitiones acrium medicamentorum faciendae ſunt, neque enim ulcera quieſcunt, neque cruſtae in ſuperficie fiunt, q. d. ſed intimis glandulis familiaria. Sunt quippe *tonſillae* pleriſque inquilina & conſuetudinaria, ut puellae cuidam e Caracciolis, & Marchioni Mirabellae, quod fit, ſcilicet, propria & privata capitis & cerebri craſi & conformatione. Quemadmodum enim externo collo luunt ſtrumas, qui compreſſis utrimque temporibus, latis genis, & maxillis, ſunt homines, Arnoldo Villanovano; ita & interno gutture, ſub male conſtructo capite, debent incurrere *tonſillas*: alii fortaſis autem, quod familiare eſt Aretaeo, illud eſt, quod ſpectavit Aëtius, dicens, aliquando fieri *tonſillas* conſuetis inflammationibus, familiaribus autem tonſillis ἀντιςρέφοντα reſpondentia ſunt, quae mox ſubdidit auctor *aliena.*

[*Peſtifera necantia.*] Latinis hominibus eadem fere ſunt haec utraque laxius ſcilicet uſurpato peſtiferi nomine. Verum non ita quidem apud Phyſicos & Medicos, qui peſtiferi vocem volunt preſſius eſſe, id quod eſt à Peſte: haec vero, quoniam non perpetuo necat cunctos, verum hanc plerique ſeu natura, ſeu arte praeterfugiunt: ideo ſubditum aliud, [*necantia.*] Noto autem gradatim haec propoſita aut potius diſpoſita: quandoquidem ab alieno gradu ad Peſtem itur, ab hac vero ad interitum. Pergit autem καὶ τῷ σφωτέρῳ σαφηνίαν noſter auctor, exponitque

que mitium ordinem, quae sunt [*Munda*] id est, pauca & exsortia sordis, de qua non longinque dicturus est. Attinet autem hoc ad habitum & qualitatem. Caeterum quod ad τὴν ποσότητα ἢ τὸ ποζὸν attinet, adscribit & exigua : porro exilitas si quo in vitio laudabilis est, in *tonsillis*, & locis alioquin isthmi μικροκοζμώδες laudabilis est cum maxime; praeterquam, quod exilitas tumoris una prae se fert vitii mendicitatem sua natura; quamquam haud ignoro saepissime fieri, ut sub pusillulo tuberculo, & vitii cicerculo, latitaverit, & concluſa fuerit, vis veneni magna: quam equidem ad creperis miculam, ferociae dissonantiam, ostendi luculenter in perdolentibus impressuris condi. *l.* 4. *de recond. Abscess. nat.* recte hoc, inquam, fieri. Verum exilitatem probari per Aretaeum, quae accedat ad puritatem etiam, & ad τ ἐπιπολὴν ϗ τ ἐπιφανίαν; ubi videlicet ulcera non sunt alte descendentia; adde, neque inflammatione, neque dolore septas; quibus utrisque affectibus expertia non sunt tubercula, quae ambitu minimo ingentem complectuntur malitiam, & quibus utrisque affectibus tonsillae, vel quae mites fuerant, efferantur.

Pestifera posthaec describit à latitudine atque altitudine, excavata, quasi dicat per omnes spatii dimensus extensa putredinis infrenis depastu, quae *nome* dicitur Graece, ab auctore nostro paulo posterius exponenda; eo quidem futura deterior, quo se in exsangues & spermaticas particulas, id est, in nervos solidos & in membranas, ne dicam in ossa descenderit.

[*Pinguia*] non natura me hercules, sed putredine, quae in ossa defixa haec etiam pinguia reddit, auctore Cornelio *l.* 8. *cap.* 3. Est autem pinguitudo ista resoluta substantia per vim caloris extranei. Postquam enim calidum ἔμφυτον elisit atque exterminavit, vinculo, quod partes exhausti corporis colligabat, abacto, secedunt eaedem & nullo praesidio fotae secedunt in limosam quamdam substantiam, quae pinguedinem refert; & refert quidem potissime pinguedinem colore subpallido, vel inter pallorem & alborem medio: sic notat hanc Auctor.

[*Concreto quodam humore albo*] Quamquam & albo colore, qui minus invisus est, praetergresso, in lividum primum, mox in nigrum abit haec sordes, quam malo depinxi; pessima scilicet ulceris sorte, quemadmodum Hipp. *l.* 2. *prorrh. nota* 17. nos docuit.

[*Id genus ulcerum Aphthae nuncupantur.*] Elicit ex dictis *aphthae naturam*, quasi definierit *aphtham ulcus latum, cavum, pingue*, ex concremento quodam humoris albi, aut livido, aut nigro, sordescens. Cui definitioni refragari videtur auctor definitionum medicarum, cui *aphtha* est ἕλκωσις ἐπιπωλαίῳ ἐν σώματι γιγνομένη. ἐπιπολάζει δὲ αὕτη ἡ ἕλκωσις μάλιστα παιδίοις. Quae Latine sunt; *Aphtha est exulceratio superficiaria in ore puerorum.* Accidit autem haec secundum superficiem ulceratio maxime pueris. Refragantur, inquam, ei quod dixit [*cava*] haec, quae Graece sunt ἐπιπόλαιῳ ἢ ἐπιπολάζει. Verumtamen ut hunc nodum dissolvas, meminisse te oportet, quod sermo est Aretaeo de *aphthis* pestilentibus & malignis: alteri vero definitori obversatae sunt animo *aphthae* leviſſimae, & nulla cum putrescentia vel proserpentia conjunctae. Advertis autem, quod Aretaeo genus aphtharum ulcus fuit; definitori vero secundo exulceratio: distant autem intervallo non modico τὸ ἕλκῳ, ἢ ἕλκωσις. Nempe exulceratio minime perfectum ulcus arguit, neque numeris omnibus absolutum; quamquam contra est Aëtius, qui *l.* 8. *c.* 39. dicens; *porro si in putredinem aphtha vertatur, non convenit amplius aphtham eam affectionem appellare.* Verum huc ego, inquam, ecquis nominum imponendorum inhibeat, praescribatque, rationem? praesertim cum, anxiam nominum curam sapienti viro abundat Galenus quam saepissime.

[*Quod si concreta illa sordes altius descenderit, affectus ille eschara est, &c. usque ad exanth. verbum:*] Quoniam quidem hanc crustam carbunculo comparat Aretaeus, delineatam hanc accipe ex uno Cornelio, qui *l.* 5. *rei medicae cap.* 28. quod est *de carbunculo*, scripsit haec. *Circaque quasi crusta est; eaque inflammatione cingitur. Neque in eo loco levari cutis potest, sed inferiori carni quasi adfixa est. Idque vitium, subteractis quasi quibusdam radicibus, serpit, interdum celerius, interdum tardius. Supra quoque procedens inalbescit, dein lividum fit; circumque exiguae pustulae oriuntur. Et si circa stomachum fauceſve incidit, subito spiritum saepe elidit.* Haec quidem Celsus; quorum enarrationem si capis, hanc in nostro super hunc auctorem commentario habebis.

[*Orientes hisque aliae supervenientes in unum coalescunt, atque inde latum ulcus efficitur.*] Calore ad putredinem primum agente

te, concurrentes pustulae complures in unum dissolvuntur; deinde nomen, id est depastum moliente latum ulcus redditur.

[*Id si interius in os depascendo serpit ad columellam &c,*] Nomae ferinae vi nimirum; quam & *l.* 1. *de curandis acutis morbis c. IX. F.* describit etiam per haec: *quibusdam & columella usque ad palati os exesa est, quin etiam tonsillae ad basin usque & epiglottidae, ac propter cicatricem devorare neque solidum quidquam neque liquidum poterant, sed & ipsum, quod bibebat, interdum repercussum hominem fame necavit.*

[*At si in pectus per arteriam id malum evadat illo eodem die strangulat.*] Pulmo enim & cor neque talem odoris foeditatem, neque ulcera, neque sanioſos humores sustinent. Haec ab Aretaeo reddita caussa mortiferae destillationis. Cui tamen adversantur experimenta, quod pulmo quidem vomicas & tubercula diuturna, & usque etiam ulcera sustineat, perstante vita hominis ad decades annorum etiam una plures. Cor vero, ut ostendimus *hoc eodem opere*, vitia pleraque, hoc est, tubercula, scliromata, ulcera, concrementa multigena & horrenda, patitur; quamquam autem ejus facti multiplicis plenam & satisfacientem ibidem exposuerimus rationem; nihilominus placet magis ea ratio, quam idemmet protulit auctor *in l. de curatione acutorum, cap.* 9. per haec; *Verum si ab his, tonsillarum ulceribus puta, sanies ad interiora destillet, celeriter partes etiam, si integrae sint, ulcerantur, celerrimeque ulcera interius depascendo serpunt, atque hominem perdunt.*

[*Caussa maleficii tonsillarum est frigidorum, asperorum, calidorum, acidorum, adstringentiumque devoratio.*] Aretaeus quidem caussam maleficii demonstrare volens, pravam victus rationem compluribus adstruit argumentis. Cujus universae argumentationis capita, & propositiones, cum non sint declaratae satis, neque explicatae, praesertim secundum nostram inscientiae exigentiam, pace gravissimi Viri, difficile fit attendentibus, aut deprehendere primum, sententiam ipsius, aut vim rationis, atque universam demonstrationem comprehendere. Itaque ne tanti Viri scriptis usi fuerimus gratis: ejus usuram dare conabimur cum fructu sic, ut aliquando operae pretium feciſſe videamur. Igitur, ut intelligatur Aretaei dissertatio, proponendum est ante nobis, ejus propositum primum, & universus progressus gradatim

tim animo percurrendus. Primum peſtilentium tonſillarum vitioſus victus eſt cauſſa demonſtranda; ſtatueris pariſthmia fauceſque complexim ſumptas pro alibilibus, ſimul & ſpiritualibus, viis, januam eſſe pleriſque ſubeuntibus in corpus, tum egredientibus, ſubſtantiis, quae nihil quidem exaſperando, nil pariter etiam laedunt tranſitu partes, cum vero exaſperant & labefactant, in promptu concitatum tonſillae ſenſerint malum. Atque pleraque ſunt, quae exaſperant, tum quidem per ſe particulam, tum internis partibus incommodando; quae tum poſtmodum incommoda refundunt in eamdem partem, viciſſitudine quadam facta. Exaſperant, inquam, alimenta praetereuntia, dum ſubeunt in ventriculum, frigida nimirum, aſpera, acria, quae vocat calida, acida, adſtringentiaque. Quo facit illud Archigenis, apud Aëtium hoc ſermone, *c.* 47. occultae anginae cauſſam eſſe in quibuſdam nervos, qui ad ſtomachum feruntur, dum male afficiuntur, & poſt inferioribus membris, pulmoni, inquam, & cordi reſpirandi principium inflammant; arteriis vero, quas carotidas appellant, itemque aliis adjacentibus, inde inflammationem tranſmittant. Cum hoc autem in omnibus aetatibus promiſcue fiat, potiſſimum in pueris fit ſaepiſſime, quibus inſpirandi frigidiſſimi aëris uſus multus eſt, ut qui calore multo exaeſtuent. Deinde ſua ipſorum vivendi intemperantia & ciborum varietate labefactantur, & corrumpuntur ſucci, qui acceſſu ſuo partes pariter labefactant atque corrumpunt. Tertio, quia frigidam potant, quarto, excandeſcentes, & ludentes, altius vociferantur.

Dixit hoc genus vitio pueros & puellas impuberes obnoxios: mox dicit & Regionem Aegyptiam, & Syriam valloſam, eidem malo comparatam eſſe propterea, quod incolis aër ſpirando ſiccus adducitur. Deinde varietate ciborum, olerum multorum, item variorum ſeminum, id eſt, leguminum, quibus & Alexandrinis pravos gigni ſuccos obſervaverat Galenus. Item aquae Niloticae potione craſſa; nec non ex hordeo, & vinaceis, confectis potionibus acribus, bilioſus creatur ſanguis, qui ad tonſillas nempe laxas, & imbecilles, delatus, has inficit & conterit facile. His ſic per nos diſpoſitis & enucleatis, vides jam, Lector, *tonſillarum peſtilentium* binas in univerſum cauſſas, ſive pueris, ſive certae genti, perpetuas eſſe; aut exaſperatis, inquam, aut ali-

alimenti vitio varie corruptis, partibus. Itaque cauſſa primum redditur univerſalis, mox puerilis aetatis & regionum peculiaris.

[*Modus vero mortis quam miſerrimus accidit.*] Suſpendio nimirum ſimilis, & quod non aliter, quam laqueus praefocans interficiat: nam Graeci *anchones* ſuſpendia vocaverunt; quae ferme verba ſunt Aureliani *lib.* 3. *acut. cap.* 1. quod eſt de cynanche: exoſa, inquam, moriendi ſors, adeo hoc moriendi pavore conſternati fuerunt magnanimi Heroës; apud Homerum, Laodamus; apud Virgilium, Aeneas, de quo cecinit Poëta:

Extemplo Aeneae ſolvuntur frigore membra,
Ingemit, & duplices tendens ad ſidera palmas,
Talia voce refert: ô terque quaterque beati,
Quîs ante ora patrum Trojae ſub moenibus altis,
Contigit oppetere.

[*Dolor quidem acer & calidus*] Incenſivus Avicennae more, *l.* 1. *doct.* 1. *ſum.* 1. *c.* 1. rectius autem incendioſus; late undique exſpirante igneo fervore, qui inſeparabilis eſt aphthis, quas exulcerationes, habentes in ſe quiddam igneae caliditatis dixit Aëtius *l.* 8. *c.* 39.

[*Spiritus vitiatus*] Dixiſſem equidem potius halitus, *haleine* Gallice. Exhalant enim maxime putredinis odorem; id quod fit quidem certe peſtifera corruptione; verum is foetor uberrime nanciſcitur cauſſam ex conditione partium affectarum, quae ſunt adenes, carnes, puta, humidiſſimae & flaviſſimae; in anguloſo praeterea loco concluſae; quae inter omnes minime poſſunt reſpirare.

[*Eumdemque vehementer in pectus ſpirando adducunt.*] Ut gaudet porro ſpiritalis, vitaliſque, praecordiorum natura, puro limpidoque aëris attractu: Sic contra tetro & coinquinato triſtatur. Jam audi diligentiam & emphaſin Aretaeam; namque addidit quaſi cogi naturam, ut abunde attractum aërem foedum cogatur attrahere; attrahit autem abunde in tanto aeſtu, in quanto ſunt anginoſi, praecipue pueri, natura calidiſſimi, ut praemonuerat dudum.

[*Immundi a. ſ.*] Exaggerat immunditiem, quae eſt tanta, ut neque ipſi ſuarummet carnium foetorem ferre poſſint, q. d. quando igitur gravius ferant adpropinquantes.

[*Pallida seu livida facies*] Vitio praecordiis incumbente, à pulmone praesertim, qui de proxima vicinia, qualis ipse est, tales & genis refundit colores.

[*Febres acutae, sitis, ut igne accensi videantur.*] Facta compressione, & putredine inita, partium respirationi dicatarum] & saepe etiam praecordiorum ipsorum. Id equidem per initia fieri vidi, rarior autem caussos febres nostro tempore: quin, ut vere dicam, videntur tepetiores, atque ut capite septimo vocat hic idem auctor, ignavae, molles, nihil proficientes.

[*Potum.*] Et hic emphasis etiam est; quippe quod maxime avent per sitim, idem per alia incommoda refugiunt & exhorrent: adeo praeponderant haec incommoda frigidi, humidique, appetentiae. Sunt autem incommoda duo gravissima, & potu tonsillas comprimente, & eodem per nares à faucibus refluente.

[*Cumque decumbunt.*] Pergit Emphasis, quod, quum maxime adpetant, & consulturum sibi credunt componendum corporis modum, hunc experti continuo renuunt; atque uno eodemque tempore decubitum cum sessu commutato, mox sessum cum decubitu commutant; & rursus, neutrum experti commodum, recti deambulant domo, quietem odentes, quae ambulatio offensa inquies est continuo. Adeo nullus corporis continendi commodus usus est.

[*Solitudinem fugiunt.*] Consuetudines hominum consequuntur, in qua cum doloris pars sit, se solos cernere gravatos, nihilominus hoc dolore priorem dolorem repellere tentant, sed sine fructu.

[*Inspiratio.*] Magna est frigidi aëris usu & inopia; sed nihilominus ample inspirati, non tanta identidem est respiratio, q. d. (ἐμφατικὸς γεφφὴς est) ingressus & egressus ratio par, monstrante Gal. *in l. de respir.* at ne respondet tamen regressus ingressui propterea, quod plus attrahunt refrigerandi aestus studio, quam reddere possint, non reddant autem mali cujusdam fuga & concepta omnino cautela, ne retorrida ulcera retorreant insuper efflatu fervido.

[*Raucitas.*] Est alluvione humoris.

[*Vox.*] Nihil significat, corruptis & perversis eloquii particulis effectricibus plerisque, quae sunt gargarion.

[*Atque*

[*Atque haec in pejus ruunt.*] Sic cum ſtatus languentis ſemper in pejus ruat, neque nocentis luis ullus modus ſit, peſſumdatis & proſtratis virtutibus, repente ſpiritus deficit miſeros.

Cappadoci ſucceſſit ſcriptor Amidenus, cujus & e re noſtra fuerit, pleraque ordine imitata, huc transferri. Cruſtoſa & peſtilentia tonſillarum ulcera ut plurimum nullo praecedente tonſillarum fluxu incipiunt; aliquando à conſuetis fieri inflammationibus maxime efferatis perficiuntur. Fiunt autem frequentiſſime pueris, atque etiam aetate jam perfectis, maxime his, qui vitioſis humoribus abundant, in his, quae vere contingere ſolent peſtilentibus conſtitutionibus. In pueris vero, oris ulcere, quod aphtham vocant, praecedente omninò perficiuntur. Sunt autem partim alba, maculis ſimilia, partim cinereo colore, aut ſimilia cruſtis, quae ferro inuruntur. Accidit autem aegris ſiccitas in tranſglutiendo, & ſuffocatio coacervatim incidit; maxime quum rubor ſubeat mentum, aut ubi haec acrimonia praeterierit. Nome, quae depaſcitur, locos excipit, ſucceditque una putrefactio. Cui Graecanicae morbi figurae diſpar haud eſt Italica noſtra, niſi quod paulo auctior per ſymptomata capitis, quae minime recenſita veteribus hiſce ſcriptoribus viſuntur, non infrequenter in noſtris hominibus male affectis; praeſertim viris, & foeminis natu jam grandibus. Equidem inter caeteros notavi duos, qui non ſine comate, ſtupore, caribaria, atque aliis hoc genus occubuere. Neque enim ſaeva Proſerpina pepercit capiti Medici, credo, quadragenario majoris, cui nomen Philippo Lucano; cujus & Medicorum ſuorum, ut complurium aliorum, inertiam non poſſum non accuſare. Altera fuit Laurentii Pharmacopoei conjux, quae delira per morbum ſaepe apparuit, morbo commortua. Excretiones e naribus conſuetae, putridae, pituitoſae ichorodis, aliquando cruori commiſtae, aliquando dumtaxat cruentae merae: Qua de re audi nobiles Hiſtorias.

Puella nubilis in Parthenophylacio Spiritus Sancti, eodem adfectu dire gravata, cum exitum e ſtrangulatu exſpectaret, ex ſubita haemorrhagia profuſiore praeſentaneam opem ſenſit; poſtremo vero ex malo ori venefico ſervata, incertum, qua nova morbi vi fuit inopine ſublata. Verum ea fortaſſe cauſſa, quam ab Aëtio traditam paulo poſterius exponemus. Interim

ſcire

ſcire licet, unum e tribus pueris, qui peſſime habuit inter caeteros, & nervorum languore relictum cruribus adprime inbecillum, atque oculo ſtrabum tranſvoratum, verum ſic impeditum à diu praeterito adfectu, ut vix emollitum humore panem dimittere valeret: quamquam duriuſculas panis offas, & ſolidas molles fabas, ingereret commodiuſcule. Quorum duorum paradoxorum ſymptomatum, problematumque, rationem graviſſime declaravit Andreas Caeſalpinus *in l. 2. controverſ. med. c.* 13. Referentem hunc quia mihi referre non vacat, adi. Qua eadem ſanguinis per nares excretione facta puero decenni Joan. Laurentii Bozavotrae filia ſalus perfecte reddita eſt: quamquam hic jugularis venae ſectione fuerat egregie levatus: obſervata haec Mutio Capalbo Medico, qui ad Galenicam medicinam, Hermeticam peritiam belle addidit. Indicant haec porro non obſcure ſuperiorem tonſillis loco adfectam ſedem, quae cerebrum eſt.

Cui noſtrae ſuaſioni favet Anatome complurium corporum vi morbi enectorum, in quorum capitibus exſectis reperti grumi ſanguinis lato ſchemate diffuſi, ſub maximos ſinus membranae craſſioris.

Obſervationes. *Paedanchone*, in cadavere ſeptennis pueri Valetudinarii incurabilium diſſecto, obſervata 1642. menſe Novembri. Sterno reſoluto & coſtis utriſque diſſectis, exſtitit pulmo latis maculis praelividus & prope niger; auricula cordis dext a grumis ſanguinis plena, venae omnes pulmonis & cordis diſtentae, vena cava inſectu ſuo adaperta ſanguinem atrum & grumos reddidit, ſic & ventriculi abunde ſaturi ſanguine: in capite una cum facie praetumido facta diſſectione, reperta inter cutem & muſculos temporarios pituita mucoſa citrina, longo ad malos uſque diſcurſu. Oſſis teſta recluſa, venae membranae tenuis diſtentae undique ſanguine, ſic item & omnes ſinus craſſae membranae, ſic & rete mirabile; vaſa ad ſummum omnia gravida ſanguine, quae cerebri baſin emenſa medullam nutrire fuerant parata. Perveſtigata larynx cruſtacea quadam pituita, facie exteriore contecta, citra ulceris ſpeciem.

Mortuus eſt puer octennis, ſeptimo poſt die, anhelus & anxius, recto plurimum capite cubans: mihi quidem angina illa ſicca viſa eſt Hippocrate deſcripta *l. prognoſt. com.* 13. *part.* 16. & ab Aretaeo *l. acutorum*; de quo ſupra.

Ac-

Accedit & quod in duobus filiis Jacobi equitatoris, extra portam Regalem, pueris provectioribus; & in Dionysio Severino, quinquenni puero, dira lues nares utrasque compleverit putridis & praealtis aphthis, quae viru putidissimo manabant. Quid? quod cum putrilaginem reddere visae sunt nares, ut cerebri substantiam retulerint, testante Joh. Baptista Ferrario, Medico nostrate, ingenii singularis. Sed & illud silentio non involvendum, quod etsi *Tonsillas pestilentes*, & *Ulcus Syriacum*, hocce vitii vocitemus; nihilominus observatum est saepe supra strangulatum, & puris jam ulceribus sublatos pueros morbo, qui liberi fuerant reputati. Quinimo post triginta dies, & quadraginta, jam praerepti morbi furoribus, praeter omnium opinionem, ex improviso sunt exstincti. Adeo, scilicet, latitans & recondita veneni vis est.

Sed cum his etiam morem morbi venemur praecipuum; est enim & aliud discrimen nobis observatum, apertis formis, quarum altera est acuta & ferme furiosa; altera prope sedata & lenta: quas utrasque fortasse determinat temperatura corporis, humor praevalens, habitus, sensus, mos; & haec quidem in eadem urbe, oppido, pago: caeterum, in longinquis & dissitis locis. Binos hos duos morbi mores definiverunt quoque, constitutio & tempus anni, aër, aqua, loci, victus, & caeterae quaedam occasiones, aut causae. Acutus quidem morbi mos, & ferventioribus symptomatis, & febre ipsa, septus est, acriori: contra vero, lentus & serotinus mos sedatioribus, & est motionibus, transcursibus, ad tempora. Reliquum vero, quod concitatior inflammatione & acrimonia non sit; nihilominus neque sua deficit nocendi vi & virulentia, si quis sit, qui sagaciter & oculate dijudicare vitium, per leves suas conversiones & immutationes, norit. Porro dolor altius nutrit, & tacitam improvidae naturae perniciem struit. Ita fit plerumque, ut, puris apparentibus locis ulcerum, & crustarum, opinionem boni faciens, tamen exsugit vivificum genio nectar, & ceu falsus Dux vitam in praeceps deducit: quem in multis ludificatum superiore nos sermone retulimus. Quamquam & in hoc saepe transcursu innocens, & infraudulentus, est idem morbus: quam sinceritatem etiamnum agnoscere, ac deprehendere, debet is, qui dextre curat; ne, suspicione malorum adductus, pleraque faciat,

quae fuerant minime facienda ; tam quidem adverſus creditam vitii vim pugnans chirurgia & medicamentis graviſſimis, tum ne natura competenti victu fovens & laxans, ubi licet. Verum haec ad medendi providentiam, & ad cautiones, pertinent, de quibus ſuo loco. His adde per noſtros omnes ſcriptores obſervatum, noſtra magis quam interdiu gravare decumbentes: & horum pleroſque recta cervice reſpiratum capere, cum patore, ut Scribonius loquitur, majore narium & diductione. Praeterea collum, & glandulas, & per ſe fotum extumeſcere, quin & ad ſuperiorem thoracem excurrere latum oedema. Quae autem in ſporade Angina indicium erat boni, extumeſcentia, hoc peſtilentis argumentum eſt certiſſimum, ſaniem, & cruore confuſas puſtulas nigras, hoc illo loco, parvas; ectymata & puſtulae pulicum morſus referentes ; lumbricos, vomitus, febrem; poſtque omnia ſervatus homo reſtat languidus, ſtupens, & in multum tempus imbecillis.

PARTICULA III.

Diſquiſitoria cauſſarum ſeu aetiologica.

IAm vero majore labore dire depopulantis affectus naturam, ac τὸ τὶ ἐι, perveſtigemus, de qua re noſtri omnes certant, & adhuc ſub judice lis eſt. Conſtitutum eſt apud univerſos ab aevo Philoſophos, ubi rei cujuſpiam eſt abdita natura, hanc à ſuo proprio, & inſeparabiliter aſſidente conditione, venandam & cognoſcendam eſſe: hanc unam & ſingularem in obſcuris inveſtigandam viam eſſe. Atque ſi propoſiti mali vel vere proprias, vel proprii locum obtinentes conditiones, acri mentis indagine perſcrutemur, facile deprehendemus, & contagioſum, & peſtilentem, affectum hunc eſſe. Quod autem ad contagium attinet, hoc tum communi omnium conſenſu, atque experimento, evincitur, tum etiam comprobatur ratione triplici, à priori nimirum & à poſteriori. Ratio quidem à priori paulo poſterius exponetur: interim contenti ſimus à poſteriori illa, qua docetur, inſigni & tetra putredine, ſeptos morbos omnes contagioſos eſſe. De quorum numero ſunt expendendae conditiones, quae doctis

doctis omnibus, & Hieronymo Fracastorio, recensentibus numero sunt tres. *Prima* est, quod contagium nititur, & sese promovet seminariis, quae calida sunt, & humidae particulae putres divaporantes a subjecto corpore: neque autem, inconsulto, binae istae ad infectionem qualitates conjugari ponuntur. Humidum enim partes ejus corporis, in quo est, emollit & laxat, ad facilem harum separationem quasi praeparando; calidum vero sursum attollendo separat eamdem: quas ob res craseos totius, seu mistionis, resolutio sequitur calido innato, innatoque humido, effluentibus. Sic certa jam est seminariorum, duarumque qualitatum in his coeuntium, necessitas. Praeter qualitates autem has primas sunt & aliae, tum secundae, tum tertiae, seminariis. Porro compactam admodum mistionem habent, cum qua lentor quidam glutinosus conjunctus est, & tum lentor tenuis, acrisque vis putredinis unius ministerio profecta. Qua quidem acrimonia ac tenuitate substantiae fit, ut isthaec seminaria facile penetrare, propagarique, possint in aliena corporis. Penetrationis autem modi sunt tres. Unus per vim analogiae; secundus per attractionem aëris, sive inspirationem; tertius per arteriarum & venarum dilatationem, quem dicunt transpiratum.

Secunda seminariorum proprietas est, quod in constituta, certaque, subjecta, nutum quemdam & propensionem habent, quae dicta Graecis analogia est. Haec autem est multiplex, & secundum superiora genera, mediasque species, & secundum infimas etiam; nimirum nunc ad arbores & ad sata, nunc ad certas animantium species, & ad hominem spectat; & ex humana specie partim ad sexus, partim ad aetates, partim ad certos humores, & ad certa membra occupanda, naturaliter comparata est.

Tertia seminariorum proprietas est, quod sordidam, concluſamque, putredinem habent. Sordidam intellige, in qua non superficialis, sed profunda, & secundum totum, fit putrefactio evaporatioque corporis putrescentis. Concluſam autem dico, non abeuntibus à corpore, quae evaporant, sed sese agitantibus & ferveſcentibus intime. Cujus quidem rei causſa est lentor & tenacitas materiae putrescentis, qui lentor adhaesu firmo non sinit quidpiam extra mitti.

Hactenus de *contagii* complexu & propriis conditionibus;

nunc ad peſtilentem morbi conditionem, brevibus enarrandam, accedo. Atque haec etiam plana eſt per definitionem à probatiſſimis auctoribus traditam, & ſub tribus, ut vocant, additamentis comprehenſam; quorum prima eſt epidemiae mentio; ſecunda, putreſcentis aëris ambientis; tertia, funeſti exitus à malignitate. Haec, inquam, omnia ſubſunt in propoſito malo, quare jam *peſtilens* idem ſit oportet.

Quibus jam conſtantibus, accedo propius ad rei caput, & primum ad morbi procreationem; & quoniam, inquam, monſtratum eſt, luem per analogiam ad aetatem, ad certas partes, certoſque humores, ſpiritu attractos, inſinuari: dico labis iſtius analogiam ſpectare ad puerorum naturam, ad ſanguinem crudum, & ad cerebri domicilia. Haec ſingula accommodata & propria peſtilenti malo noſtro eſſe videntur.

Analogia quidem ad puerorum naturam longa obſervatione certa eſt; ratio vero incerta. An enim fortaſſe fit, ut ſic comparati pueri ſint, propter excedens calidum & humidum; temperaturam, nimirum, ad putredinem & ad peſtem concipiendam, ut Mercurialis notavit, quam maxime accommodatam. An vero huic affectioni ſunt obnoxii pueri propter naturalem impotentiam, obſiſtendi cauſſis iſtis morbificis? praediti ſcilicet, imbecillo, tenero, laxo, ſpongioſo, corpore, & multo maxime cerebro. An fit inordinati victus & vitae cauſſa? qua ſubinde ſanguis redundat crudus, atque adeo coinquinatus hic & impurus fit paratior ad putredinem, & exinde ad luem recipiendam, Quo loco dicam tempeſtive de analogia, quam lues haec habet ad eumdem, crudum, coinquinatumque, ſanguinem. Analogia, inquam, non aloga, id eſt, irrationalis, ſed certe conſentanea: quandoquidem in habentia ſymbolum facilis eſt tranſitus. Atqui habent haec ſymbolum, ſeminaria ſcilicet calida & humida, in ſanguinem item calidum & humidum, & impura in impurum.

Reſtat exponenda analogia, peculiarem ſibi vindicans partem, neceſſaria quadam lege praeſcriptam, ut diſertiſſime demonſtravit G. Fallopius, *l. de morbo gallico, c.* 36. quae, mea quidem opinione, cerebrum eſt his argumentis. Nam eo primum ſuppoſito, quod probatiſſimorum omnium auctorum conſenſus docuit, contagium ad diſtans, atque omnem peſtilentiam, commu-

municari per aërem coinquinatum: porro aër Hippoc. *l. de morbo sacro*, primum admittitur à cerebro, relinquens in ipso suum ipsius vigorem: si enim, inquit, in corpus primo adveniret, & posterius in cerebrum, dignotione aut judicio in carnibus & venis relicta; ad cerebrum calidior jam existens perveniret, & non sincerus ac purus, sed admixto humore à carnibus & sanguine. Haec ille: quibus accedit, quod cerebrum ad patiendum, & ad suscipiendum, maxime imbecillum & minime obsistens, molle, scilicet laxum, ac praesertim humidum, glutinosum, est; quod unice facit ad concipiendam labem humidam & glutinosam. Ad haec cerebrum est glandulae consimilis, nisi nos fallat Hippoc. *l. de glandulis n.* 7. atque glandulas apprime corripit pestilentia; nimirum parotidas, alas, inguina, quod experimento quotidiano docemur.

Postremo constat sanguinem foedum, putridum, putidemque, manare sub ista lue de naribus, & vocem rancidam ex his prodire: quod partim humorem, ut dixi, crudum, partim affectam sedem, ostendit. Atque haec de generatione sint satis. Quae cum demonstrare voluerim, naturalibus adductis caussis manifestariis, non est tamen, quod occultae morbi formae fuerit oblitus.

Generationis nunc modus tractandus sequitur, qui sic habet. Deductus aër putris per canales priorum sinuum cerebri, pervenit ad retiformem plexum arteriarum & venarum. Ibi primum corrupto sanguine mox secedit, & penetrat corpus cerebri: quod corruptum restat à postremo contagio, quo tempore consummatur status & forma, sive idea, morbi. Haec enim, inquam, sphacelismus est, & corruptio cerebri, ex qua deinde sequuntur affectus alii, ac symptomata omnia. Quod corruptio autem sic cerebri, ne quid te moveat, audi Hippocratem, qui *l.* 2. *de morbis n.* 1. *Corrumpitur*, ait, *cerebrum, cum aut nimium calefactum, aut perfrigeratum, biliosum, aut pituitosum, plus solito factum fuerit* Et. *de coacis pag.* 177. *col.* 1. *cerebro corrupto alii in tribus diebus, alii in septem moriuntur; hos vero si effugerint, servantur.* Cujus est similis sententia, *in aph.* 51. *l.* 7. quo loco Galenus corruptionem non accipit vulgari modo; sed, ut docet Marinellus, nativi caloris exsolutionem à materia praevalente. Ad quam quidem opinionem si accedimus, non mirabile fiet,

quod morbi quidam & laesiones cerebri non consequuntur perpetuo, ut apoplexia, catalepsis, & caterae passiones; quae obveniunt secundum nervos, & sinus ductusque, cerebri. Haec alioquin passio fit secundum cerebri substantiam aequaliter; quemadmodum autem ab hectica febre non agnoscitur dolor, aut alteratio aliqua praecellens: & sine his etiam ad mortem itur sic, & in re nostra non est cerebro praecellens officialis aliqua laesio, praesertim exordio, sed concluſa illa & profunda labes, cujus memoriam ante fecimus; tacito quodam exitio perdit omnem ejusdem crasin, quae dum fiunt, communicatur & subjectis partibus vitium, id est, vicinae tracheae, pulmonibus, ac subinde cordi. Postremo, quibus omnibus ordine propositis, facile patet natura affectus universa; faciliſque etiam fit inventio definitionis; quae fuerit, si placet, haec. *Morbus hic*, quocumque tandem nomine indicetur, nominandus autem facile à promptiore symptomate *Tonsillae cruſoſae*, *est sideratio cerebri pestilens*, *contagioſa*, à seminariis impense putridis, delatis cum aëre per ventos praesertim australes, ad glanduloſas puerorum partes analogia. Ex qua definitione seu mavis descriptione, & ex qua priore nostra enarratione, subinde comprehensae sunt & causſae omnes, praeter unam finalem, quae medica in contemplatione non exstat. Formalis, inquam, causſa est sideratio pestilens, contagioſa. Efficiens vero seminaria impense putrida, delata cum aëre per ventos australes. Materia vero sidérationis sunt humores seu succi pendentes, ut Aretaeus vocat, intra corpus subjectum puerorum; & sanguis eorum crudus, pesti maxime obnoxius & accommodatus; propter eam, quae commemorata jam fuit. Possunt & facile per haec enodari problemata quam plurima ad singulas omnes causſas, & ad generationem, generationisque modum, attinentia; quae problemata, propositi nostri non est, hoc tempore explicare. Interim tamen non obliti caeterarum disputationum, quae cum hac epidemia coire solent; harum quaedam intra nos saepe, aliae & longe plurimae sunt extra nos positae, quae potissimum etiam à nostris omnibus sunt commemoratae. Illarum, quae intra nos exstant, aliae permanentes, aliae mobiles. Harum exempla apud Aretaeum *l.* 1. *de acutis affectionibus cap.* 9. fuerit fortasse, quod puellis, usque ad menstruae purgationis tempora, haec vitia usitata sunt. Earum vero,

vero, quae in nobis sunt permanentium, exemplo sunt, endemicae tonsillae; quae, Aëtio auctore, in *Tetrab.* 2. *serm.* 4. *c.* 45. frequentissime inflammationem incurrunt; calidi & humidi cum sint earum loci. Item quod hac affectione corripuntur sic maxime, qui plurimo abundant sanguine, ac pueri, utpote crasin teneram habentes. Tertio, quod à consuetis fieri inflammationibus, maxime efferatis, producuntur pestilentes tonsillae. Ita quidem, hi bini scriptores, quibus non addimus aliam à nullo notatam, sed à natura ipsa clare docente non dicente dictatam: quae caussa est prava capitis constitutio. Nimirum cum existente magna capitis prominentia postica, deest antica, cum compressis tempore lateribus ac syncipite: quibus meatibus coarctatis, cum non habeat effluxum humor per transitus & emissaria anteriora, recurrere cogitur in posteriora, & ad glandulam pituitariam, unde vitium in fauces traducitur demum. Ad haec est debilitas capitis nativa, his praesertim pueris, quibus diu manserunt inconsultae futurae, & incommissae commissurae. Insuper est impuritas corporis & adhaesus superfluitatum pinnarum, à parentibus relictarum; quae superfluitates educuntur maxime per exanthemata variolarum & morbillorum. Horum igitur inexpurgatae materiae, & adhuc fotae corpore, nonnihil adjuvant hoc morbi genus, de qua in nostra Paedarthrocace fuse traditum est. Adjuvat & cachexia, sive semine parentum, sive lacte nutricis, inducta: cum hac autem deprehensa velim & corpora languidis visceribus instructa, quae dicta sunt Hippoc. 2. *prorrh.* κακόσπλαγχνα. Adjuvat & cacochymia. Ad summam, debilitas sive imbecillitas; praesertim quae fit propterea, quod ex vetulis parentibus geniti fuerunt apoplecticis, epilepticis, rheumaticis, podagricis, cachecticis, &c. Quas interne latentes caussas, si quis inspicere norit, mire discreverit profecto difficillime servandos à facilius evasuris. Equidem, quod ad me attinet, maximum istorum discriminum & hujus physiognomiae usum indies medendo nactus sum. His adde strumosos & tineosos, & quibus vitiata pars est tonsillarum, ab alio vitio fuit: ut aphthia, ulcere columellae, carie Syphilia &c. Succedunt extra nos caussae, e quibus una suum est sidus coeleste, quod astronomi taurum statuunt, dominans huic parti peculiariter, infensum pro tempore. Secunda caussa est regio calida & humida,

mida meridionalis, ventis perflata auſtralibus & calidioribus. Quod miris confirmatur experimentis. Nimirum Hiſpania, primum adnotantibus ſuae gentis ſcriptoribus, primo & doctiſſimo Johan. Alfonſo Fonſeca, mox etiam Andrea Tamajo, *in tractatu de Garotillo, q. d. de ſtrangulante funiculo per vecten intorto*, prima fuit, quae mali vim hujus acerbe ſentiit: poſthaec Melita, Sicilia, Sardinia, Hydruntum, Apulia, Calabria, Latium, tota denique ditio Neapolitana, cui poſt annos viginti duos, mordicus ſic adhaeret, ut plerique credant, poſt longa etiam ſecula non abſceſſuram luem. Quod autem ad ventos attinet meridionales; quia lues haec per intervalla, perque ſtata tempora, inſurgit, obſervatum à nobis eſt, ſub auſtrinis conſtitutionibus ejus maxime ſaevitiam praevalere. Ad has, cauſſae aliae ſunt, ut Aretaeo placuit, refrigerationes magis, exuſtiones minus, plagae frigidae, potus, ebrietates, ſaturitates, & mala à reſpiratione prodeuntia. Ab Aëtio vero nominantur, & tempeſtas frigida, rigidaque, fervidae & aeſtuoſae ſuccedens. Ita quidem ille, quibus equidem addo, venatus matutini, pernoctatio ſub dio, praeſertim ſub Lunae radiis; ventoſa & frigida, aquoſa, paluſtris, hoſpitatio; fungorum abliguritio. Poſt haec victus ratio eſt; de qua, ſicut jam legimus, Aretaeus. Addunt & Spagyrici, e quorum numero primus Theophraſtus eſt, *l. 2. Chirurg. Magn. cap. 1. ſub. F.* ex majore mundo in minorem deductam *prunellae* cauſſam ſuo ipſorum ſermone vulgatam, quae eſt *arſenicum & realgar reſolutum*; de qua re lege *Chirurg. Spag. S. 1. cap. 9.* Johan. Petr. Fabri, Doct. ipſi Medici, Philochymici praeclari.

Caeterum ſunt aliae cauſſae à principibus noſtris ſcriptoribus aſſignatae, maligna inquam & epidemica deſtillatio; quam nitroſam voluiſſe Hippocratem, certa ſuadet conjectura, de cujus uſu & atrocia vide *l. 1. epidem. ſect. 7.* & enarratorem Galenum. Videtur & alia cauſſa producta à Theophraſto, qui, cum conſtituerit *tres* Peſtis ideas, *unam à reſoluto ſale arſenicali*, à quo eſt *Peſtis* communiter dicta; *aliam à ſale ogertino, i. e. auripigmento*, cujus vitio fit *Pleuritis peſtifera*; *tertiam à ſale vitriolato*, per quam eſt *Prunella*, ſic iſtam definivit, *quod ſit paſſio principalis cum paroxyſmo proprio, exiſtens in caloribus, ducens originem ex ſalibus vitriolatis.* Ad hanc autem *prunellam* cum maxime analogia

loga sit nostra *paedanchone*, haec similiter ut *prunella* caussam agnoscet sal vitriolatum, extra regionem, propter subtilitatem de sua testa, alias ab Iliado resolutam, ut *in fragmentis c. proprio p.* 306. quae fragmenta fac videas compendii, nostri gratia, Lector.

PARTICULA. IV.

Praesagitoria.

SED jam tempus, ut cautiones aliquot & judicia lectiora proponamus. Qua in re mutuabor, quae tradiderit Cappadox oraculum primum *l.* 1. *acutorum*, *cap.* 7. Tumor, foras in sublime elatus, à pulmonis inflammatione liberat: intus vero abditus, anginam patientibus pernicioſum malum est. Quamquam autem id de consuetudinaria non pestilenti angina prolatum sit; nihilominus ad pestilentem transferri quid vetat? Quidve etiam vetat, ut illud, quod capitis principio proposuit, huc transferamus? Anginae, quae, compressis & submissis paristhmio adjacentibus partibus, id est, lingua, gurgulione, palato, sed interius compressione majore, inflammatione, & strangulatu, fit, quam celerrime succurrendum; quod hac aegrotantes celerrime rapiantur. Audi vero Coelium Aurelianum, *acut. morb. l.* 3. *c.* 2. si pejus increverit, linguae ultra dentes ad exteriora prolapsio; ariditas sive siccitas faucium; articulorum gelidus torpor; pulsus celer, densus; jacendi difficultas, & magis in supino schemate, vel in latere; frequens etiam sedendi cupiditas, item loquutio non articulata, sed confusa, atque cum dolore. At si in exitium passio coeperit ferri, livor vultus, vocis amputatio, gutturis atque pectoris stridor, & recursio sive recursus poti liquoris, pulsus defectio, quam Graeci ἀσφυγξίαν vocant, & quibusdam caninus vocis sonitus, quibusdam oris spumatio: tunc etiam necessario mortis effectus. Nunc autem ex Aëtio judicia & cautiones audi, dicente, *c.* 466. *p.* 482. Sunt quibus etiam corroduntur gurguliones, atque ubi diutius perstiterunt, ulcerationes & in profundum proserpserint, cicatrice jam inducta adstrictiorem vocem edunt, reflectiturque ipsis potus in ipsas nares. Nam & ego puellam novi, quae post

quadrageſimum tandem diem conſumpta eſt, cum ſe jam à morbo recolligeret. Verum ad ſeptimum uſque diem plurimi periclitantur. Concordat Aretaeus *l.* 1. *de cur. acut. morb. c.* 9. *p.* 80. Jam autem quae antehac propoſuerat idem Aëtius, referre non gravabor: ſunt autem haec. Febrium quoque curam habere convenit; vehementes enim incidere ſolent, atque in repurgandis, explanandiſque ulceribus, maxime ſollicitum eſſe. Convulſionem enim infantes plurimi paſſi ſunt in ulcerum repurgatione: aliqui vero, via transglutiendi exſiccata, ſunt ſtrangulati. Admonuit autem & de metaſtaſi advertenda funeſta idem auctor, *c.* 47. *F.* quae eſt haec. Valde autem magna ſollicitudine & contentione opus eſt, etiam tum, cum malum remittere videtur. Etenim ea, quae jam ex profundo corpore circa fauces attracta ſunt, ex improviſo in pulmonem transferuntur, ſi negligantur, atque ita repente mors aegro infertur. Verum eadem ulcera cum modo memoratis, aut cum compluribus ipſorum, mala; & praeterea, ſi cum inſigni putredine, putore, nigrore, peſſima: facile paſſio haec ex occaſione parva recurrit. Aurel. *l.* III. *c.* III. Recidiva autem inflammatio ſub hoc modo malum, quod ſe prodit tum experimento. Verum tum teſtimonio Avicennae, qui *l.* 4. *fen.* 2. *tr.* 1. *c.* 20. *Pejor*, ait, *eſt recidiva ſua radice*; cujus rei rationem reddit, *c.* 25. dicens, *quod recidiva ſua virtute debili.* Contra vero tonſillarum ulcera citra puſtulam albam, nigram putredinem, putorem, febrem, diſpnoeam, oedema, ſalutaria.

Hunc & uſque etiam ad taedium, & diſſidentiam, durare probatiſſimis medicamentis tractatam, & ſedulo proviſam, foedam & tetram eſcharam, malum; cito & quibuſque leniſſimis medicamentis, gargariſmis & contractibus diſſolvi ctuſtulam optabilius eſt, & melioribus aegri rebus: praeſertim, ſi non recurrat eadem. Reſpiratum homini extenuari, remitti, naribus elatis trahi, per has vero recurrere ſorbile vel potabile, ad ſtrangulatum opprimi, gargariſatu deſtitui, ingeſtum & appetitum alimenti prorſus abjici, tumorem ab altera ad alteram auriculam extendi, aeſtuare interne, frigeſcere exrerne, corde dolere, nulliscumque modis concedere, medelae vitium vigorem omnem abſumi, funeſta ora atque etiam plerumque ſingula.

Prae-

Praeter haec sunt & alia, quae, ex antiquis, antecedente sermone tradita, possunt huic praesensionum parti servire; quibus tuo ipsius judicio, Lector amice, usus, dum ego necessaria prosequor, solum dextere utaris licet.

PARS. V.

Indicationum inventoria.

HAEC de externis internisque caussis, de judiciis, deque universa affectus pervestigatione ac dignotione, jam ad satis: quare jam ad solemnem atque expetitam usu curationem aggrediamur. Quae nostra medendi ratio, tametsi plurimum à vulgata dissenserit, nihilominus rationi atque experimento probatior, non dubito, apparebit. Cujus haec sunto fundamenta:

I. Morbus hic nos oppugnat pravitate, non plenitudinis excessu; ergo remediis pravitati obsistentibus abigendus. Alexipharmacis quippe, quae vitii vim ex adverso frangunt.

Quoniam autem humores puerorum corporibus mali subsunt; hi propugnandi sunt catarcticis; quorum, Auctore Galeno, *com.* 12. *lib.* 1. *aph.* proprium est, succos malos à bonis secernere.

II. Verum, quia sordes putrescentium humorum densa nimis, & alte haerens, est substantia; exegit haec catarcticorum vim valenter commoventem, & de partibus omnibus extrahentem, & tam, inquam, ex inferioribus, tam ex superioribus.

III. Quoniam autem morbus cacoëthes est, ne transcurrat malitia, nulla plane mora differendum est catarcticum; verum continenter exhibendum.

IV. At quia affluxus iste sanguinis in cerebri membranas, ex proprio & peculiari suo remedio, tollitur, quae sanguinis est detractio, haec etiam est administranda.

V. Verum quia affluxus hic properus est, fitque ad partem principem; haec confertim est providenda, levandaque, primordio, quae primordio sanguinis hoc accursu gravatur. Etenim indiget, Aurelianus ait, passio repentina sanguinis detractione, ob celerrimum laxamentum.

VI. Quoniam autem mora diu tracta periculum est, ne continuo praegravetur eo confluxu; haud est e partibus longinquis avocandus sanguis per venas pedum & manuum, sed à parte viciniore, quae jugulum est; adeoque ex jugulari vena, quae cito, & abunde, & efficaciter, exhaurire sanguinem profluentem valet, interceptione & avocatione quadam facta. Confirmatur & ea insuper ratione phlebotome haec, tum propter antedictam adjuvandi vim, tum quia caeterae phlebotomae & visae sunt per vigennalia amplius spatia nil juvasse; ac praeterea nocent, quia calorem nativum & vires mollium alioquin puerorum dissipant & evertunt. Satius ergo per unam & efficacem, quam per multas & inefficaces, imo nocentes, fieri evacuationem. Efficax, inquam, adeo est phlebotome jugularis, ut miraculo levasse tres pueros Laurentii Bozavotiae, carpentarii Neapolitani, pone forum charitatis, visa fuerit noviſſime Mutio Capalbo, Medico probatiſſimo, Neapolitano.

Praeter autem experimenta, & rationes modo recensitas, sunt & testimonio primorum rei medicae auctorum, qui, tum ad pernicioſos omnes pectoris, & capitis, morbos profligandos confidentiſſime descenderunt ad hujus venae sectionem, tum etiam praecise medentes huic affectui praevocanti, tum Arabes & Arabistae, tum Latini, tum Graeci primi ordinis, secundi, tertii; usque etiam Aegyptii, nostro aevo, noverunt hujus praesidii praestantiam; deducto fortasse more ac disciplina ex primo Hippocrate, quemadmodum opinatus est Prosper Alpinus, *in tomo primo de medic. Aegypt.* atque etiam ejus gentis esse fidem certiſſimam retulit mihi Joannes Veslingius, rei Botanicae & Anatomicae Patavii Praelector eximius, qui & ad ea loca diu peregrinatus est, & nationis linguam adeptus. Praeter hos autem favere sententiae nostrae videtur, & inopinato, Theophrastus, qui, *Chirurgiae minoris l. 3. c. 15.* quod est *de Alcola*, monuit haec: *Venarum ductus atque meatus deflectendi sunt per transversum secundum regionem, & postmodum hoc unguento fuerit inungendum, alias frustra curabitur.*

℞. *Realgaris praeparati,*
Succi Chelidonii, q. s.
M. f. Unguentum.

VII. Ad haec autem, quoniam excutienda, & effundenda, modis

modis omnibus, est malignitas, humoribus, ichoribusve, putridis & corruptis, tum per pestilentia seminaria, tum per pravam vivendi rationem, inducta; & quoniam via nulla potior, quam per halitum & per sudores: eapropter sudorifica, & per habitum corpotis divaporantia, sunt administranda continuo, donec vis morbi finiatur. Quanto autem haec gratiora, praviora mole, tenuiora, vividiora, eo meliora. Talem, putes necesse est, *Aquam terrae Sanctae*, per Martinum Rulandum feliciter administratam, *in Cent.* 4. *Curat.* 41. item decoctum Cardui benedicti, *ad lib. dimid.*

VIII. Caeterum & ulcus privatis suis medicamentis tractandum & percurandum est. Et quia cacoëthe est, cavendum est omni studio, ne proserpat, neve, ut auctores duo nos monuere, destillet in subjectas partes: quandoquidem inde gravissimum suffocandi periculum. Quoniam igitur tumores omnes malefici, scribentium omnium praecepto, scarificatu maxime castigantur; equidem scarificandae sunt & Tonsillae, cum Zaccuto *in prax. med.* & cum Mercato in tonsillis, cum Carnevali, neotericorum doctissimo, dicerem & urendas, si vel puerilis importunitas, vel necessariorum protervia, concedat. Nam nil putredini repugnantius igne: quod autem Aretaeus refragatus videatur, declarat se inficiatum propter isthmum. *p.* 50.

PARTICULA. VI.

Curatoria.

SIC eodem, quem ante produximus, ordine cuncta persicie-mus. Primo quidem, quacumque se hora morbus prodiderit, aut sui suspicionem fecerit, non observabimus contra catarctico. Suspicionem autem si principio fuerimus accersiti, per ea, quae consequuntur indicia, comprehendemus. Sequitur autem eos, qui passione tentantur, querela sine ulla ratione, atque difficilis motus collo & gutturis subdolens faucium sensus, cum asperitate sensibilis; item difficultas transvorandi liquoris soliti, salivarum more collecti; tum spirationis velut impedimentum, tumque obstantis crassioris humoris. Verba sunt Aureliani, prima cynanches initia demonstrantis, quae communia videri possunt, & prodeuntis jam jam anginae pestilentis. Haec igitur, ubi cognoveris, aut similia, continuo pares velim *Aquam*

benedictam Martini Rulandi, Medici, me hercules, experientissimi, commemoratam ab eo *Cent.* 2. *Cur.* 62. cujus Aquae apparandae ratio, quamvis ab auctore isto diligenter omnes celata, nulli unquam revelata, & sibi soli servata, nihilominus DEO Opt. Max. qui bona omnia vult diffundi, rescita demum est certissimis conjecturis, & nobis etiam agnita, quae sit. *Stibium venale, pellucidum, contritum, cum pari nitri purgati modo conflagratum*, (hepar antimonii vocant) *in aquam puram, quantum digito lato superet pulverem, conjectum & agitatum sinitur, usque dum inclaresçat aqua. Haec vase reclinato leniter abstracta, aut per spongiolam absorpta, & in alios usus servata: puluis residuus exsiccatus denuo in aquam cardui benedicti conjicitur, & toto die sinitur. & inde clara accepta aqua, unciae triente vel quadrante, datur. stomacho, cibis degravato.* Brevi corpus ἄνωθεν ϗ κατώθεν expurgabit moderate, nec cum aliqua naturae noxa. Assimilis est *calix Hermetice paratus* ex vino diluto infuso, quem quanto cum fructu quotidie praebeam, Neapoli fama est jam vulgata: approbatum etiam à Rulando, *Cent.* 27. *Curat.* 628. Interim paratis ad rem gargarismis refrigerantibus, & adstringentibus, saepe fauces, quae revomitiones senserint abluendae. Gargarismata autem fuerint haec principio, quae

℞. *Aquae Plantaginis & aquae Nucum viridium exstillatarum, ana lib.* ß.
Acet. ros. unc. ß.
M.

Hoc saepenumero, diu, noctuque, gargarisatum capiet aegrotus.

Postridie per clysmum alvo exonerata sanguis de vena jugulari subtrahitor ad ℔. unius quadrantem aut trientem, usque ad semissim: aut eo demum modo, quem possit homo ferre. Dejectum nempe virium & vigoris nativi nolimus. Porro quod nos monuit Aëtius hoc eodem sermone *c.* 47. licet in anginae non pestilentis cura praescriptum non pigebit adscribere. Curandum etiam, ut modica fiat diductio venae. Nam quum in aliis, tum in magnis venae deductionibus acervatim animi defectus irruit: neque tamen angustiorem facere venae incisionem convenit, ne sanguis velut percoletur, & crassior ejus pars intus remaneat; quae causa hujus affectionis existit.

Si

Si in tonsillis acri vestigatu perspectis, quid displiceat, aut putre, aut sordidum, aut prave coloratum patet, tumidum impense aut habitu quocunque malo circumseptum: utrasque lentus non fueris acuto scalpro perpungere, nimirum ut quidquid in se contineant virulenti, revomant ac deponant; quae postea quam cruorem virosum, satisque, reddiderunt, *phlegmate vitrioli*, *vel aqua nucum stillatitia*, sunt eluendae. Tertium hoc opus dextre aggressus esto. Cum quo commemorari licet & simile scarificatus auxilium, quem secundo & tertio debemus non solum gutturi vel tonsillarum vicinitati, quem Graeci *Anthereona* vocant, & nervis majoribus cervicis, quos τένοντας appellant, sed etiam occipitio, & palis, & interscapuleo, quod Graeci μεταφρενον appellant, & pectori, verba sunt praecinentis Aureliani, *in c. 3. p.* 168. Per nervos autem situm intellige, non partem perpungendam.

Opus aliquanto subtilius fuerit unum quodpiam, quod complectatur sudorificum simul & alexipharmacum, ac plurima quoque parte superfluitates per halitum divaporans. Triplici huic operi unice accommodatum *Bezoarticum metallicum*, quod parare docuit Josephus Quercetanus, *in Pharmacopoea dogmaticorum restituta*, *à* xv. *ad* xxi. granula, cum aqua Cardui benedicti in calido, vel conclavi, vel aestuario, decumbenti praehendum; quod Bezoarticum mane ac vesperi offerendum, ad sudorem quidem evocandum semel, si bis inaniendum corpus vereatis. Caeterum alio tempore ad tutandum à vi venenata hominem & roborandum. Frequentius autem utaris licet, atque etiamnum tantisper dum fracta vis vitii videatur. Mira quippe nostra & Josephi Donzelli, Jatropharmacopoei nostra in civitate solertissimi, sunt experimenta, quod vel conclamatos jam aegrotos sublevet & confirmet hocce genus Bezoartici: quod ipsum & infantibus, & lactantibus ex lacte ipso vel jusculo exhibet commode granorum v. vel vj. quemadmodum & animalis Bezoartici, pondo: commodum, inquam, infantibus, tum quaetenus aphthae, tum quatenus inimicae lui contranitatur. Verum cum ulceris causa administratur, aptius tu *rhodomelite*, vel *infus. ros.* excipitor, *terram sanctam* in aqua potabili ad *unc.* v. miscuit Martinus Rulandus, *cent.* 4. *curat.* 41. quod tamen medicamenti genus à se non expositum, sed sub velo repositum incom-

compertum est nobis, nisi divinantes velimus esse apparatum quempiam, & uti dicam *eviratum Stibii*, qui fit igne in ipsum, & commixtum nitrum, saepius immisso, quod *Antimonium Diaphoreticum* Hermeticae scholae viri vocarunt. Usus est autem alias aqua cardui benedicti, cujus & *sal Rhodostagmate*, vel conserva quacumque alia, commistum efficacius est. Verum de sudorificis nos fuse *in diaetetico Chirurgico* nostro disseruimus.

Restat ministerium curandorum ulcerum malignorum, quo minus partim constat usu medicamentorum benefacientium, plurimum officientium nihil, ac tum omnino adversantium vi morbi cum consulentium naturae partis; constatque simul usu manus etiamnum beneficae. De quibus quidem manus officiis ex cautelis dictum jam fuit, de medicamentis vero inter praesidia.

Sunt *Cucurbitulae* à nullo non auctore probatae. Verum enim vero locorum situs, & morbi tempus cum primis & attente sunt discernenda: ineunte quippe aut progrediente usus est alius, quam in progresso & confirmato affectu. Sub progresso enim facile judicarim esse de supernis ad inferna trahendum, ac tractorias cucurbitas imponendas: irruente vero ad supera sanguinis copia, de inferioribus ad superiora disponendas easdem arbitror cum Aëtio; qui, ex Aretaeo, praecipue cucurbita primum infra umbilicum adhibeatur, mox ad latera, dorsumque, & scapulas; in admotione vero ex supernis locis deorsum trahatur: sentioque cum his, qui apud Aurelianum primo quidem inguinibus, tum praecordiis, tum supra mammas cum scarificatione, de hinc gutturi atque collo, ejusque partibus voluerunt infigendas. Jam vero cum mammas dico, & alas adjicio, per quas cum reptitet axillaris vena, de hujus ipsius deductu conscendentem sanguinem plurimum utile fuerit retrahere. Illud porro crediderim indicasse Hippocratem ipsum, cum *in l.* 11. *de morb: cucurbitas mammis agglutinandas sanciebat:* estque hunc fortasse secutus Aretaeus, qui egregium dicit Medicum, qui *cucurbita* affixa malum in pueris detrahit, aut *sinapin* ossibus pectoris accommodat.

Cucurbitulas sequitur adjumentum à Coelio Aureliano propositum, qui ait: si passio perseverarit, atque aeger ad perferendam

dam curationem fuerit mollis, ut ferri cuspide metu se contingi prohibeat, sanguisugas, quas Graeci *bdellas* appellant, apponemus, ut perfecta, sanguisugarum vulneratione rapta, cucurbitae detractio compleatur.

Quoniam autem *sinapi* mentio modo facta est, memini nunc ejus diversivi, seu derivativi, praesidii cujuspiam ab Aretaeo propositi, quod est; si partibus juxta maxillas, quam cavitatulam auriculae interpretor, lacunas aurium dixit Aurelianus, imponens *sinapi* Medicus ulceret, difflationem moliatur. Quem usum, ac fortassis etiam Aretaei placitum, acute videntes Hispani Medici, Madritenses apud Andream Tamarium *in libro de Garotillo*, *c.* 3. secus utramque auriculam imponere consueverunt basilici cerati tantillum cum cantharidibus tritis commixtum.

Praestantissimum etiam, licet acerbum, invalescente inflammatione praesidium est *vinculum*, Aretaeo auctore, injiciendum, supra talos & genua. Optima quoque sunt *vincula* supra brachialia versus cubitos, & supra cubitos, versus humeros adstricta: quarum vim cum expenderimus, certe peregregiam & efficacem aestimaverimus adjuncti doloris in spiritus ad se sanguinem, & humores omnes, & ichores, attrahentem: quare hac retracta undique materia, atque huc conversis liquoribus corporis, eximitur multo sanguine locus phlegmone correptus, atque adeo flaccescit & considet plurima parte, quod opus *vinculi* adstrictu fuerat quaesitum.

Hujusmodi quoquo pacto & *dolorificae fricationes* fuerunt, & hae, quarum meminit Symphorianus Campegius *l.* 3. *praxeos medicae c.* 1. sic ajens: *Est ingenium vulgare cum fricatione compressiva facta, in parte sylvestri brachiorum prope junctura manus, ubi inveniuntur quidam parvi admodum nervi, qui tamdiu fricantur, quousque videantur deleta: quod fieri non potest absque dolore, & sic cum dolore divertunt.* Approbavit & hanc revellendi rationem Guil. Rondelet. *in lib. meth. curat. l.* 2. *c.* 2.

Hujus ferme generis sunt *setacea* sub inion defixa, quae Medici quipiam Hispani, Madritenses, testante Andrea Tamario, ad patriam hanc luem elevandam usu probarunt. Id vero haud probarim equidem, nisi post exacto tempore fluxionum & inflammationum: sed neque etiam hoc tempore, quo minus necessa-

rium videtur. Satius autem existimaverim, id remedii genus affigi sub axillis, non igne tamen, sed scalpro ancipiti adunco, transfossis cutis per digitos sublatae particulis.

Idem Symphorianus, eodem ipso loco, proposuit & aliam divertendi rationem, quae fit per *aquam calidam*, in qua detenta extrema corporis membra, continenti manu, confricantur.

Inter haec silenda nobis aut medentibus omittenda non sunt *clysmata* sive *enemata* dicta, de quibus velim accipias, quae scite prodidit Aurelianus disertis hisce suis verbis: *At si venter officium non agnoverit, etiam clystere utemur, injicientes aquam calidam cum oleo nunc solum, nunc admixto melle: etenim, surgens ex isto liquore vaporatio colla laxat tumentia, & egestus venter facilia facit spiramenta, non solum synanchicis, sed etiam hominibus sanis.* Manens enim alienitas, hoc est, excrementorum aliena & superflua faex gravat; atque expressione quadam acerrimas facit corporis exhalationes, quibus tumentia provocentur, caput impletur.

Auxilium sunt medicamenta in functione medica duplicia, id est, partim solida, partim fluida, ex quibus conflantur & mista. Sub *fluidis* autem comprehendas licet & *vaporabilia cujusque generis*; capias omnia; fugienda sunt, inquit Caelius, quae usque ad sensum veniunt mordicationis. Siquidem, tumoribus provocatis, fluor quoque humorum crassescit. E *solidis* sunt *pulveres*, *qui per fistulam* calamaceam, arundineam, sambuceam, metallicam, *immissiles* spiritu insufflato; de quibus Aëtius *serm. citato*, *c.* 46. Hujus generis sunt, *tritus fimus canis ossibus pasti*, item *lupi*; *cinis pullorum hirundinum terrestrium*, *cochlearum nudarum*, Galeno *Chelcitis*; *sal Armoniacus* Alexandro Benedicto; *sal prunellae* Theophrasto, Rulando, Mullero; *sal fuliginis*, *eupatorii*, *plantaginis*, *hyperici*, *persicariae*, *asari*, *syderitis*, Fido Justo Reineccero, atque ex aliis arte paratis; aut *ex herbis*, *herbarumque partibus*; ut *glandis*, *rhois*, *antherarum*, *olivae frondium contritis*, de quibus maxime Jatronices *tom.* 1. suo loco. E fluidis, *spiritus calcanthi*, *sulphuris*, *nitri*, *salis* vel per se cum pura, exiguntur, vel succis, serapiis, decoctis aquis, commisti. Quamvis autem *ol. Oli Mysochymici* exhorrent quidam, in hoc uno continenter adquieturos certus sum.

Quam-

Quamquam & A. Caesalpinus *in arte medica*, & L. Quertaeus in hoc etiam approbarunt: dat & cum aqua foliorum quercus Euonymus *part.* 2. *th.* 378. Ruland. *cent.* 4. *cur.* 34. *Oleo ligni Heraclii*, ad colluendas crebro fauces, & partem omnem affectam usus est salutarie Rulandus, *Cent.* III. *cur.* 90. & *Cent.* VII. *curat.* 92. & *Cent.* VIII. *curat.* 9. Succedunt *aquae*, e quibus prima est *aqua inextractionis auri*, *aqua juglandum*, commendata per Alexium Pedemontanum; atque etiam in potum per Euonymum Philiatrum *parte priore thesauri p.* 6. Hic autem & *l.* 2. qua de oleo laudavit & hoc, quod

℞. *Aquae ardentis unc.* j.
Aq. Scabios. l. I.

Ex hoc madida lintea externis applicentur, saepius iterando. spatio trium horarum praestat juvamentum. *Aquam cardui benedicti* persaepe usitatam Martino Rulando leges, *cancrorum cinere* infectam aquam, mox percolatam & calefactam; gargarisatu commodam sic perhibet Aëtius, ut per hanc crassa educi multa, ac relevari confestim aegrum testificetur. Ex omnibus mihi usu consuetum, & frugiferum, expertum est *balsamum Arsenici; cum sale nitro & tartaro deflagrati, & multoties aqua copiosa abluti*; quemadmodum à Philippo Mullero provide apparatum leges: quam materiem approbasse visus est Theophrastus *l. de apostem. c.* 15. quod idem cum *conf. scorzonerae scrup* ℔. voratam salutarem comperi saepe.

Haec jam plurima medicamentorum & genera, & species, & modos, cum protulerim; illud mihi video reliquum, ut admoneam demum Auditorem meum, haec aut ejusmodi alia diligenda, adhibenda, miscenda, temperanda, gargarismata, collyria, delinctus, intinctus, pulviculos, vaporatus, suffitus, & alias quascumque medicaminum formas languentium viribus, aetate, sensu, pro morbi vi & pertinacia, ulcerum puritate aut impuritate, colore vivido, emortuo; sic & pro putredinis modo, pro crustulae adhaesu, refixu, facili recidiva, pro modis aliis, quae quidem singula nobis difficile describi, ab assessore Medico discerni facile queunt. Alterum adnotabo, quod Cataplasmata non adscripsi propterea, quod in *hoc anginae genere* praesertim primum sunt nervosa; deinde humida corpora possunt putridum hoc vitium fovere, monente vel ipso Hipp. *l. de*

Medico. Tertio, multa in his recte administrandis requiritur sedulitas, & providentia, ne tum longiore hac vitiosi corporis contage, tum corruptibili suo ipsorum vitio abalienata, rancorem aut acorem concipiant; quod non paucae offensae, ac detrimento foret ulceribus, ut monuit Caelius *l. 3. de acutis c. 3. p.* 164.

Postremum ordine, sed usu primum, remedium est *victus* ratio: quam fieri potest maxime tenuis, & praeparca. Sic igitur Alexander Trallianus in *lib. 4. calce. victu utantur aegri omnium mulsa aquosa, quae universa praestare potest; nempe extenuare & purgare, partim etiam per urinas, partim per ventrem.* A tertio die etiam *cremor ptisanae* offerendus, qui & ipse omnem facultatem obtinet: quippe abstergit, incidit, nutrit, & inflammationum fervorem refrigerare potest. At inflammatione jam extenuata, & moderatione facta, necesse est *lutea ovorum molliſſima*, non autem multa exhibere. Nam, copioso alimento, statim anguſta premuntur, & rursus strangulata periclitantur: quare inflammatio ut magnum malum in his vitari debet: non enim tantum ex parciſſimo cibo quantum à copiosiore periclitantur. Sed & inedia perpetua visi sunt nulli non sanati. Nimirum Alex. Bened. *l. 7. de cur. morb. c. 19.* narravit de synanchio, qui citra sanguinis missionem inedia plurium dierum sanatus est, quia sanguis alimentum corpori submini*s*travit. Ego vero Severinus novi puellam undecim annorum natam, quae cum nullis vel cibis, vel potibus, per paristhmiorum obturatum uti posset, & octiduo majorem ἀσιτίαν (inediam) passa, non aliis medicamentis restituta est: quae decimo sexto aetatis suae anno nupta, geminos mares peperit viventes, nunc utrosque filios, cui Gratiae Feulae nomen.

His de curatione sic dictis nemo mihi vitio det velim, quod ad *anginam hanc pestilentem* pleraque quae Veteres ad non pestilentem curandam praeceperint, detorta traduxerim. Nimirum facile deponent accusationem; siquidem audierint Aretaeum *in libr. 1. de curatione acutorum c. 7.* de pestilentium in faucibus morborum curatione dicentem haec; *Horum vitiorum curatio cum aliis tonsillarum affectibus, qua communis, qua propria. In inflammatione & strangulatu, purgatio per clysteres, venae sectio, irrigationes, cataplasmata, fotus, deligationes, cucurbitae, omnia demum eadem atque in his conveniunt, &c.*

PAR-

PARTICULA. VII.

Satisfactoria.

NUnc, quae dilatae fuerant in locum commodiorem ambiguitates, ab aliis omnibus expediti expediamus. Difficile sit plerisque, quod caput & cerebrum propriam morbi sedem fecerimus, quae censenda potius fuerat internus thorax; qui febrili malignitati, aëriae pestilentiae, & symptomatum affinitate ac pluralitate, videtur capite morbi hospes accommodatior. Atqui caput ab his omnibus, quae retuli, longe alienum apparet, nec symptomata sua exhibet, nisi raro. Verum enimvero, si recte rem aestimaveris, ac profunde perspexeris, non aliam sane, quam cerebrum differis morbi domicilium. Nam quod plerosque suos affectus ostendit thorax maturius, id fit loci intolerantia, substantiae tenuitate, & functionum acrimonia: qualia non sunt quidem cerebro, quod citra nervos & ventriculos est hebes, & obstupidum, utpote, quod frigidum & humidum, crassae substantiae & viscidae, concrementum somni sedes, cordi ἀντίστροφον, & pituitae plurimae conceptaculum; quare defluxibus frequentibus & catarrhis obnoxium. Quae sua crasi ac systasi fit, ut hospitetur aequius mala, diutiusque ferat habitu, praesertim exteriore. Quin & interiore concameratu duodeviginti aquae concretae libras Colonienses, quae viginti quatuor forent ex nostris, sustinuisse puerum hydrocephalo languentem testatus fuerit, qui mortuum insecuit Guil. Fabric. Hildanus, *Cent.* 1. *observ. Chirurg. c.* 12. Quid? quod & excisis cerebri segmentis vixisse homines, tum ipse Hildanus, tum Jacobus à Carpo, atque alii probata fide auctores, perhibuere. Qua constanti sua hebetudine, ut ad rem redeam, susceptum aërem pravum, qui per nares perque palatum delatus fuerit, admittens facile non remittit, neque vincit aut dissipat, sed acervat in sese volens libensque; cum vero per caussas exteriores humoribus & superfluitatibus gravatur, non obsistit, sed circa se retinet non gravate, etsi gravatum. Ita fit demum, ut in horas labefactatus labem mali concipiat, & ut dixerat Hippocrates, corrumpatur: hoc est, eversa temperatura in alienum modum transmutetur,

qui ſphacelos alias appellatur. Atque illud quidem ſub longiore morbo accidit. Caeterum, in breviore brevius etiam venenis vis vigoris ſui numeros abſolvit, nihil refragante cerebri obtuſitate, vel fungea ſubſtantia: triveneficae quippe peſtilentiae

Quod non mortale reſiſtit.

Quamquam autem multae & magnae demonſtrationes proferantur, de obſeptis, de vitiatis, de corruptis, ſpiritui deſtinatis viſceribus; haec quidem omnia poſſe fieri, ac interdum facta non inficior: poſſunt enim haec ſub atroci peſtilentia, ſub immani veneno pura, intaminata, integra ſe tueri? Peſſum quidem in peſtilentibus eunt omnia: verum quod origo & ſcaturigo malorum per cerebri ſit vitium, longe plura nos evincunt perſuaſionis momenta, quam quae producuntur ab adverſae opinionis amicis. Profecto tam inſolens, tam enormis, tam abdita forma haec eſt affectionis, ut non inepte etiam plerique profiteantur, febrem malignam, quae ſepta ſuo viru ſic in hominis perniciem, ut fuſe deſcriptum eſt, faceſſat.

Alii malignam veneni facultatem, quae per abolita ſeminaria in ſpiritus noſtros, & corpore, aëre attracta eſt, & varie diducta, ſuo modo; vel prout partes primo, aut ſecundo, receperint & viam conceſſerint; ſic has ordine, vel potius ſine ordine, apprehendere, laedereque; & quia partes debiles, laxae, molles, frigidae, immobiles, adenoſae, minime reſiſtunt, & facile cedent: hae propterea primae corripiuntur, mox aliae atque aliae juxta modum, quo plus aut minus pertrahi ſe ſinunt, aut obluctantur. Tamen plurimae conteruntur & corrumpuntur, donec ventum fuerit ad praecordia, quae maxime omnium vigent, & ad ipſam regiam cordis, qua contacta demum & male affecta peritat animal.

Sunt hae quidem & ſimiles omnes ſententiae non improbabiles, nec impune rejiciendae, praeſertim in re tam occulta, quam eſt peſtilentia. Ita proviſori Deo placeat, quandoque, aut malum avertere, aut mentes noſtras medentium illuminare; quatenus & intimam morbi formam agnoſcere, & ſuam huic medelam, quadrate, adaptare potes ſimus. Cui ſic titubantis hominis, ut confirmetur, nec vinci ſe ſinat argumento, ita reſpon-

sponderim, Sphacelum huic morbo terminum & consummationem esse. Ubi, scilicet, natura, vel ars, sui utriusque ope, & auxiliis, hanc contranitenti morbo non antevertat, atque praecludat, scilicet in contrarium ambae paratae sunt. Verum quum uterque conatus naturae, inquam, & artis evicerint illa crisibus, sudoribus, eruptionibus, haemorrhagiis; haec vomitibus, dejectionibus, inanitionibus & abstractionibus; sic retrolabens labes hominis vitae concedit ipsa. Porro, sic comparata sunt pleraque venenatae naturae morbi, & siphyliis, nostro aevo adhuc permanens, ut nisi effluvium quaqua nanciscantur, ad absolutionem provecta utraque mortales perdant.

Qui sphacelos cum morbo essentialis à nobis cum statuatur, & illud propterea fiet multis difficile, quomodo sub corruptorio affectu cuncti prorsus non moriantur, sed hi quidem jugulentur, hi velut praeripiantur orco.

Alia difficultas est, quod torpescentem & desidem adeo cerebri naturam fecerimus, quae, calvaria per ictum percussa, si sanguis super aut infra membranas suffundatur, cruoribus vel tantillum innatante sic aegre fert, ut obruatur continuo doloribus, vigiliis, phrenitide, febre, vomitibus, convulsionibus, erysipelatis sic, ut plerumque non levata ope magistra fatum oppetat suum aeger! Verum huic difficultati volo sit occursum, eadem demonstratione nostra, quam ad historiam *de angue bifido flagelloso*, diuturno cordis hospite, subjecimus; docente, quod vulnera vel exigua, partibus nostri corporis praecipuis illata, e vestigio tollant hominem: earumdem vero partium abscessus atque ulcera diutius aegrotantes trahant. Vide & in hanc rem Fortunati Fidelis *praecellentem dissertationem contemplationis medicae, capite postremo, descriptam.*

Jam autem, quia mentio incidit sanguinis, quaesiverit oportune quispiam, unde, & qui, fiat ista eadem sanguinis effusio? Quibus utrisque quaesitis occurro, quod ad locum, unde fluat, dicens, illum esse mea sententia surculos rami jugularis internae protensos & protractos sic, ut in venulas abeant membranae tenuioris: effundendi autem sanguinis rationem & modum esse hunc; quod offarcta nimia plenitudine vasa jugularia (quimos est & usus expultricis facultatis, & nictus humorum alte aggestorum) refunduntur haec in surculos minores. Si autem

in minimos, qui cum capere tandem immoderationem humoris non poſſent, diſtracta atque diducta revomunt circa ſe fluorem ſuperfluum, & inde eductus hic ſtagnat, frigefactus & grumefactus ſubinde.

Ad haec haeſitabunt etiam inexperti & pavidi quidam conſuetorum tantum rituum amici, non aſſentientes medicamentis per ſuperiora purgantibus, ſed negantes per affectam, quod magis exaſperari poſſit, humores malos pertrahendo. Verum tamen non ego reſponderim his, quod Aurelius Celſus *l.* 4. 11. ad linguae reſolutionem curandam crebris utitur vomitoriis: ſed in hac ipſa cauſſa dico, non noſtram hanc ſolum ſententiam, neque noſtra emetica noxam illatura faucibus; quin etiam his ſupra quam lectiſſima κάτω catarctica bene factura. Quod ſpectat ad ſuffragantes & auſpices: Aëtius eſt unus, qui *dicto lib. c.* 57. diſertis verbis profeſſus eſt haec; *maximum autem remedium, inquit Archigenes, purgatio frequentior exiſtat per pharmaca fortiora, & vomitus, à radicibus, per intervalla ſuſcepti.* Et inferius: *mirum in modum autem efficax eſt, quod ex elaterio conſtat, & octaobolon appellatur. Elaterii aereolos* 11. *ſpumae nitri obolos tres; ſynapis drach.* j. haec in *aqua diluta in octo catapotia informo, maneque duo, tantumdemque veſperi, exhibeo. Purgat enim citra moleſtiam ſuperne, aliquamdiu quidem permanens & ſolvens. His vero, qui robuſtiores ſunt, poſt trium dierum ſpatium rurſus exhibeo.* Sunt autem haec orthopnoeis, anheloſis & aegre ſpirantibus propoſita; quod ſi velis ad anginam dictata vomitoria; idem ipſe *cap.* 47. *Archigenis remedium, quo utor,* inquit, *ad occultas anginas, mirabiliter etiam conducit anheloſis. Elaterii oboli dimidium, ſpumae nitri obolos tres, ſinap. drach.* j. *contere cum aqua & informa. Movet autem vomitum elaterium cum oleo aut melle tritum, & penitiſſime illitum.*

Ita quidem ille, qui & poſt multas ibidem propoſitas formas vomitoriorum prodidit & illud Martiani, quod & ad opertas & manifeſtas anginas prodeſt. *Praeexige*, inquit, *mercedem.*

℞. *Aeris uſti drach.* XII.
Atramenti ſutorii drach. XIII.
Myrrhae drach. j.
Elaterii, drach. j.

Spumae

Spumae Nitri drach. j.
Fellis Taurini drach. iiij.

Excipe *Melle*, & *cum pinnula quam penitissime illine.* Ita quidem *in capite isto.* Verum *in antecedente* 17. multo luculentius scriptum reliquit: *utilia etiam his sunt ea, quae vomitoriam vim obtinent, maxime illis, quibus gravitatis sensus circa ventrem haeret:* quae confirmat, & aliis quibusdam experimentis, quae subdidit ibidem Auctor. Haec Aëtius & antiqui alii. Quibus isti non acquiescentes fortasse producent, quod nihilominus oblaedentur hae partes transitu bilioforum, & corruptorum, humorum. Verum ô imprudentes, ergo praestiterit, inquam, asservari bilioſos & corruptos humores in stomacho & hisce locis, quam e proxima vicinia, unde fit Anathymiasis, educi semel. Anne audistis Aretaei Cappadocis oraculum, qui vos monuit, e gula, & partibus aliis, refundi malum in paristhmia? Si quis vero displicens sensus ex rejectis adhaeserit faucibus, has utique licebit protinus gargarismate sublui; quemadmodum & offensa dejectionibus infima intestina clysmis idoneis absterguntur; aut lacessitus catapotiis acribus ventriculus, jusculo aut apozemate suaviore restauratur. Sic nihil fit noxae residuum, & multum Vomitorii emolumentum. Accessit & in Veterum sententiam Symphorianus Campegius, *l.* 3 *med. praxeos c.* 1. Item Amatus Lusitanus, *Cent.* 7. *cur.* 90. atque etiam Martinus Ruland. *cent.* 11. *cur.* 62.

Hactenus jam excussimus offendicula Vomitoriorum. Altera nunc controversia nascitur de phlebotome jugulari, quam nedum non profuturam, verum etiam obfuturam, adstruunt nonnulli, quod ad supremas partes facta phlebotome advocatura sit sanguinem potius, quam avocatura; propterea, quod rapi eo sanguinem credant, unde scissura facta promanet idem. Verum libere fatear, pigere me laboris in re patente, tum secundum naturam, tum secundum experimenta, tum secundum placita Clarissimorum Auctorum, qui & nihil improbarunt hocce praesidii genus, & singulariter etiam approbarunt: non improbarunt, neque inhibuerunt, exordio faciendum; quia, quod velint homines isti, primo revulsoriam in pedibus & brachiis instituendam, mox de proximis vasibus evacuandam, illud neque Avicenna servavit, qui *lib.* 3. *f.* 9. *tr.* 1. *c.* 11. ait, & non postponatur phlebotomia venae,

quae eſt ſublingua, imo oportet, ut aperiatur illa eadem die. Sic Am. Luſitanus, *Cent. 7. obſerv.* 90. nulla interpoſita mora, aut vacuatione, alia poſthabita ſub lingua venam ſecuit, & hominem ſervavit. Sic Rondeletius. Secandae tamen ſunt venae ſub lingua eadem die, ad materiae derivationem, quae facile fluit & locum replet; unde diſpnoea, & ſaepiſſime ſuffocatio: haec ille, *l. 3. meth. med. morb. intern. c. 5. p.* 325. Sic Camerarius, apud Joh. Schenckium, *in obſerv. l. 2.* „ Patavii, meis temporibus, qui-
„ dam Scholaſticus Graecus, oriundus ex praecipua familia,
„ ſanguineus, unica nocte in Anginam acutiſſimam incidit, una
„ cum tumore linguae maximo, ut ſtatim loquendi facultas adi-
„ meretur illi. Cumque tam celeriter Medicorum, & Chi-
„ rurgorum, opera uti non poſſet, ipſe praeſente animo, lin-
„ guam acuto cultello decuſſatim incidit, ac ſatis multum ſan-
„ guinis effluere permiſit, quo facto, rurſum loqui coepit. Me-
„ dicus poſtea accerſitus pauca univerſalia, & totum corpus re-
„ ſpicientia, adhibuit, praeſcripta recta victus ratione; linguae
„ vero vulneratae pulveres ex *Ture*, *Bolo*, & ſimilibus ſic-
„ cantibus, inſpergi juſſit, & ita intra paucos dies convaluit.
Sic interdum fortuita remedia aliis ſunt efficaciora. Et praeterea, ſi recte interpretemur, id Priſci ſanciverunt in morbis non excellenter peracutis, & in adultis. At vero in pueris, quibus monito Galeni, *in l.* 11. *meth. c.* 14. *& lib. de therap. per ſanguin. miſſion. c.* 17. *&* 4. *acut.* 25. fas non eſt exhaurire ſanguinem, ſi neceſſitatis & urgentiae vi phlebotomo tangamus eoſdem ſemel, & vix in morbo venenoſo, verum efficaciter tangamus oportet: praeſertim, quin miras tot & ſingulares de hac phlebotomia praerogativas praedicarunt, Soranus primum Epheſius, *Iſag. med. c.* 21. Alexander Trallianus, *l.* 4. *c.* 1. Razes, Meſuéus, Avicenna, Hali Abbas, Albucaſis, Auctor *lib. de anat. vin.* Proſper Alpinus, *l.* 2. *de medicina Aegyptiorum*, *c.* 9. Andreas Caeſalp. *l.* 6. *art. med. c.* 3. Joh. Heurn. *libr. de morb. cap.* 23. Riolanus *in medendi methodo part. c. proprio*, ac Doctor Zacutus, noviſſime, *in Principum Medicorum Hiſtoria*, 76. quem legas velim, multo plures, quam nos, auctores huic praeſidio ſuffragatores recenſentem. E quibus omnibus audi Actuarium, *l.* 3. *meth. medicinalis*, *c.* 1. perhibentem, etiam in cauſſa noſtra proficuam hanc evacuationem, his ſuis verbis. *Sunt qui venas*

colli

colli incidant, verisimileque est, eas juvare, cum sanguis copiosior adcaput confluit, atque idcirco inflammationem in cerebro excitat. Comprehendis jam, quam egregie per hujus Viri sententiam congruat jugularis pertusio nostro malo. Vin plura? sed vise, quae appositе ad hanc rem ingenio pari, ac judicio, refertissimus Andreas Caesalpinus *l. 2. quaest. med. c.* 12. prodidit, demonstrans, suffocationem in *angina* fieri magis oppletis venis jugularibus, quam clauso laryngis osculo. Id quod scilicet, in hoc Anginae genere praesertim exitiali ac ter acuto fieret facile, nisi, quod ad superiora transcurrit. Post quos omnes Auctores mira nos beneficia ex hac inanitione deprehendimus, admirati Medici, qui noverunt; aegroti sentierunt in se ipsis; tum quod adspecta jugulari degravatum plenitudine cerebrum, tum quod fervidi caloris ventilatus excessus. Sic quod nedum non obfutura, sed profutura maxime sit haec phlebotome, jam vides. Caeterum, quia non usitatae alioquin Chirurgiae administrandae ratio est ignota; de hac ego *in opere efficacis Chirurgiae*, qua & *angiologia*, proprio suo loco, fusius explicavi. Quoniam autem in manus administrorum tonsorum recidit haec actio; optimum, si Petrum Paulum Magnum *lib. de venis recte secandis, c.* 2. adierint, vel Centhii Amathi, Neapolitani, observatoris nostri Novissimam *praxin*. Quamvis autem dubitatum à plerisque sit, de non attingendis scalpro venis colli, seu propter infrenabilis profluvii sanguinis, seu propter vinculi subjiciendi metum: nihilominus equidem ostendi in priore parte *efficacis Chirurgiae*, qua de *angiotome venarum*, & nullum sanguinis superfundendi metum esset, & inanem prorsus vinculi formidinem, cujus utique usus necesse non est.

Post haec offendentur & nostri, quod antecedere catharcticum sanguinis detractioni voluerim: cum inverso Galenus & Galenici omnes ordine consueverint praesidiis hisce uti. Verum istorum dissensus est mihi sedare facile. Porro meminerint sanguinis emissiones, sed venenatis & pestilentibus vitiis haud probari doctis, nimirum quod inanitis vasibus possit vis venenata recurrere ad interiora; atque etiam quod huic affecto generi virium imbecillitas adjuncta sit. Quare ne mirum quidem est, quod Galenus *in lib. de cibis euchymis & cacochymis*, audaciae taxat eos Medicos, qui non dubitarint in pestilenti febre venam

secare; atque ex adverso commendat eos, qui pestilentibus in affectibus abstinuerint à sanguinis detractione: qua eadem prudentia, & cautela, magnus Hippocrates, si credimus Petri Salii *l. de febre pestilente*, demonstrationibus, ne venam quidem attigit: ita quidem antiqui dictatores nostri, à quorum decreto non discessit Heurnius, *in libro de peste*: Joh. Vierus quoque, in curanda febre maligna, abstinuisse se venaesectione professus est, quod hanc infeliciter cessisse animadverterat. Ex adverso tamen est Joh. Forestus, qui *libro 6. observat. 3.* de morbo epidemico in fauces, guttur, pulmones, irruente scribens ad Jacobum fratrem, dicit, experimento non inutilem atque detrimentosum, sibi compertam sanguinis e vena detractionem, neque etiam hanc damnavit; sed approbavit Avicenna, ubi de febris pestilentis curatione tradidit: inter quas binas sententias se quasi medios facientes Hieronym. Fracastorius, *l. de contagio morborum*, Ludovicus Mercatus, *in consil. medicor. 24.* & Hieron. Mercurial. *l. de peste c. 2.* censuerunt constantibus viribus, & plenitudine suadente, mittendum esse sanguinem. Verum tamen in affectus principio, duntaxat; namque, hoc elapso tempore, sanguinem exhaurire est languentes perdere. Cui nos placito adhaerentes & semel, & morbi initio tantum, sanguinem minui volumus; e binis autem praesidiis catharcticum praemitti placet, quod tutius & praestabilius id videatur. Quis enim non enucleate videt, & pestiferi vitii vim sic elui citius, & hujus fotores succos abstrahi proinde. Quamquam vero nostrae huic assertioni quidam refragari, nosque corripere conentur, quod primo quoque tempore catharcticum, & illud vehemens propinari doceamus; quod est contra normam expectandae coctionis, & contra monita sapientum, ne quietos humores perturbemus, & crudos frustra moventes irritemus. Quibus tamen responsum volumus, quod cogamur interaeracuto & pestifero morbo solliciti & festini esse, praesertim ita suadentibus & Galeno *l. 6. de medicis localibus compon. cap. 3.* Itemque Alexand. Trall. *l. 4. rei medicae c. 1.* ac noviſſime Zacuto Lusitano, acuto & experientissimo aetatis nostrae viro, *in l. de princ. med hist. c. 75.* quam Lusitani viri Clarissimi disputationem adeas, Lector.

Objiciat quis, qui audeam equidem scalpro tonsillas pertundere,

dere, quia facile sic exacerbantur. Verum, inquam, non obtrudo his, quod Cornelius Celsus *l.* 4. *c.* 4. satis altis plagis palatum incidit, itemque Paulus *l.* 3. *c.* 17. itemque Cael. Aurel. *l.* 3. *c.* 3. ipsamque linguam, & fauces, & palatum tenui ac longiori phlebotomo scarificat. Etenim, inquit, in locali sanguinis detractione tumentia relaxantur. Non haec, inquam, obtrudo similia, verum tuendum affirmo decretum nostrum, quod Tonsillas vitio tactas crebris ictibus concidit Hippocrates, *l.* 2. *de morb. l. decimo*, *& l. de affectionib. num.* 4. & Corn. Celsus *l.* 6. *rei medicae cap.* 10. Et Caelius Aurelianus, *l.* 3. *morb. acut. cap.* 34. Tamen post scarificationem mitibus gargarismis utendum voluit & Oribasius *l. de scarif. c.* 20. & Isaacus 9. *Pract c.* 41. & hunc sectatus Constantinus Afer, Chirurgicus, *c.* 38. & Gariopontus, *l.* 1. *Passionarii c.* 23. & Hieronymus denique Mercurialis, *l. de morb. puerorum c.* 12. Andreas Tamajus, & Medici omnes Palatini Madritenses in Hispania. Ita scilicet scarificatus tutus & frugiferus tonsillis extumescentibus visus est doctissimis omnibus: non ita quidem adactus cum lancinatione digitorum appressus, quae uti saepe vulgares Medici crustulam elidentes uti consueverunt. Quo divinitus & αἰτίως vere spectavit Aëtius, *eodem isto sermone. c.* 46. dicens, conandum autem est, in universum ne digitum quidem locis admoveamus, aut leni saltem tactu manuum admoliamur. Etenim inscii, ad quos maxime in rebus dubiis homines confugiunt, vehementius illinunt, simulque inflammatum locum comprimunt, simulque crustam detrahunt, quod minime facere convenit, priusquam elevatam & vix innitentem crustam conspiciamus. Quod si enim adhaerentem adhuc crustam aggrediamur, ulcerationes in profundum magis & procedunt, & inflammationes consequuntur, augentur dolores & in ulcera serpentia proficiunt. Secutus hoc Aëtii monitum est Paulus, *l.* 3. *cap.* 26. sicut in cunctis adsolet. Compendiose autem & nobis *de pestilente & praefocante pueros Abscessu* dictum sit, ad hanc horam vespertinam 22. Januarii, An. XLII. supra M. DC. Deo litemus Auctori gratias.

Operis de recondita Abscessuum natura

FINIS.

INDEX
RERUM ET HISTORIARUM,
Locupletiſſimus.

A.

In Abſceſſibus prognoſticatio pertinet ad probatum, & exercitatum, Medicum. 1.
Abſceſſus totius corporis Valetudinem aut Mortem, vel Vitam, decernunt. *ibid.*
Abſceſſus vocabulo *homonymia* multa ineſt. 2.
Abſceſſus nomen quare huic Operi datum. 512.
Abſceſſus & Tumoris confuſa & promiſcua interdum appellatio. 510.
Abſceſſus acceptio multiplex & varia fuit Antiquis. 3, 4.
Abſceſſus nomine, potius quam Tumoris, cur utatur Auctor. 512.
Abſceſſus vox, in *Hippocr.* operibus, ſrequentiſſime recipitur. 1.
Abſceſſus quid apud *Hippocr.*? 510. nempe rei cujuſdam emigratio, ſeu ſeparatio ante conſiſtentis. *ibid.*
——— *Hipp.* proprie mutatio morbi in alium. 4.
——— dicitur *Hipp.* pro tranſitu, & tranſmigratione, humorum morboſorum. 9.
——— ſecundum *Hipp.* pro quocumque Tumore ſaepe uſurpatur. 3.
Abſceſſus, poſt inflammationem qui ſuppurati ſunt, non ita tradit *Hipp.* quam cum criſi legitima, aut imperfecta factis. 5.
Abſceſſus quid ſit ſecundum *Galenum.* 3.
Abſceſſus non excipitur a Criſi, *Galeno.* 16.
——— atque abſcedere *Galeno* quid. 510.
——— etiam pro ſuppuratione dicitur *Galeno* &c. 3.
——— *Latinorum* reſpondet Apoſtemati *Graecorum*, exquiſite. 2. *ad* 3.
horum vocis ſignificatio. 3.
Abſceſſus a *Graecis* quo. nomine indigitati. 121.
——— ab *Arabibus* Exiturae dicuntur. 426.
Abſceſſus vox a *Celſo* praecipue. 2.
——— nominis vis *Severino.* 512.
——— nomine donat *Severinus* pleraque vitia, quae *Tumores* appellari vulgo ſolent. 508.
——— ratio interior egregia. 13.
——— forma quid vocetur? 12.
Abſceſſus tam univerſalis quam particularis dari videtur. 19.
Abſceſſus differentiae quae? 15. *ad* 19.
Abſceſſuum differentiae quae, & a quibus deſumendae. 510.
Abſceſſus potiſſime diſtinguuntur quatenus Critici vel Symptomatici. 15.
Abſceſſuum differentia, praeterquam quod vel Critici vel Symptomatici eſſe poſſint, a plurimis adhuc procedit. 17. *ad* 19.
Abſceſſus omnes duplices, vel ab adfluxu, vel a tranſmutatione, facti ab *Hippocrate.* 511.

Ab-

Abſceſſus adenoſus inexcuſſus quinam dicatur? 192.
Abſceſſus tractat Auctor qui cum efflu-xu, ſeu cum decubitu, & ab aliis cauſſis quam ab inflammatis tumoribus fiunt. 5.
Abſceſſus ſimpliciter dicti, ut Abſceſſus legitimi, differunt. 510.
——— legitimi idem ac Tumores, ſeu Apoſtemata. *ibid.*
——— ſunt cum tunica, vel ſine ea. 3.
——— cum tunica ſunt Cyſtici & Anomali, *Severino*. *ibid.*
——— ſine tunica Suppurationes vocantur, *Plinio*, *C. Celſo*, & *Severino*. *ibid.*
Abſceſſus de Tumore dicitur utroque modo; ſive fuerit tunicae interventu aliena corpora continentis, ſive abſque ea, modo non amplius ſe contingant, quae ſe contingebant corpora. *ibid.*
Abſceſſus ſecundum rectum quid. 10.
Abſceſſus fugaces qui? 24.
Abſceſſus ineuntis circumſtantiae. 6.
——— perfecti circumſtantiae. *ibid.*
——— materia eſt ex Humorum genere. 8.
——— ——— ſaepe a ſuperioribus ad inferiora movetur. 6.
Abſceſſus ex metaſtaſi ſeu materiae tranſpoſitione, cur magni fecerit *Hippocrates*, plurimae rationes. 511. *ad* 512.
Abſceſſus per ἀπόστασιν, quid. 15.
——— qui ἀπόστασις apud *Hippocr.* & ſuos Obſervatores quid. 3. & 121.
Abſceſſus duo ſunt termini; ſuperior unus, inferior alter. 9.
——— termini ut noſcantur. 11.
Abſceſſus juxta *Hippocr.* ponunt duas ſedes, unam ex qua, aliam in quam, termini vocantur; & deinde intermedias vias, pro tranſitu humorum. 9.
Abſceſſuum formae variae, unde? 193.
in Abſceſſibus aeque ac Tumoribus contactus abeſt. 510.
Abſceſſus univerſim expenſi duo ſunt tempora, duoque modi conſiderandi. 5.
Abſceſſus ſoli quodam naturae privilegio finem utilitatis quemdam adſcivere. 14.
——— a natura excitati ſalutiferi a morbo vero producti lethales cenſentur. 7.
——— quos natura inſtituit non ſunt impediendi & cur. 227.
——— graviore malo corpus liberant &c. 14.
——— fiunt a natura repetente ſaepius quod criſi perſolvi non potuit. 13, *ad* 14.
——— notae bonae ex forma. 12. *ad* 13.
——— ——— malae ex forma. 12. *ſed praeſertim*. 13.
Abſceſſus optimi qui. 35, 36.
——— optimus criticus quas requirat conditiones. 85.
——— D. Joannae Riberae potius a morbo, quam a natura, conciliatus. 57.
Abſceſſus ſalutaris conditiones quae. 32, 33, 34.
Abſceſſus mali, qui. 37, 38, 39.
——— aegre curabiles, qui. 37.
——— lethales ex Hippocratis doctrina qui. 88.
——— quando morbi recidivam oſtendant. 32.
Abſceſſus expectandus in febre continua, nunquam intermittente. 24.
Abſceſſus in febre, quando longitudinem morbi indicant. 37.
——— in convaleſcentibus quando exſpectandi. 30.
——— quando in articulis exſpectandi. 28.

Abſceſſus dum generantur quatuor nanciſcuntur cauſſas. 6.
——— ex phlegmone quomodo generentur. 121.
——— nulla praecedente phlegmone ſaepe generantur. *ibid.*
——— ſalvare a morbo poſſunt. 87.
——— per quas vias & quando adjuvandi. 42.
——— quomodo incitandi ac proritandi. 42, 43.
——— extrorſum erumpentes ſunt boni. 36.
——— ad crura in Peripneumonia ſalutiferi. 7.
——— poſt aures perpetuo ſunt ſuſpecti & quare. 41.
——— qui accidunt leviter ſyderatis juxta aures, mali. *ibid.*
——— cum dolore quando magis infernis partibus exſpectandi. 29.
——— cum febre continua maligni, omnes ſunt exitioſi. 38.
——— omnes magni proferunt mala ſymptomata vel mortem. 309.
——— magni circa dorſi ſpinam omnes mali. 112.
——— ab adfluxu *Hippocratis* calamo non digni. 511.
Abſceſſus *ab adfluxu*, cur minoris eſt momenti, quam a *metaſtaſi? ibid.*
——— ad effluxum unde, & loca ad quae deinde primo, deducatur. 9.
——— per effluxum calidum humorem pro cauſſa agnoſcit. 20.
Abſceſſus omnes aliquando materiam nanciſcuntur copia, aliquando vitio quodam, culpabilem. 8.
——— ex adfluxu materiam nanciſcuntur interdum ſola quantitate culpabilem. *ibid.*
——— per effluxum plus in morbis acutis, quam diurnis. 22. & quam in biliosis. 23.
Abſceſſus per defluxum emiſſaria quaenam ſint. 9.
——— per effluxum vel per decubitum dignoſcendi modi. 25.
Abſceſſuum per *effluxum* & per *decubitum* ſigna diſtinctiva. *ibid.*
Abſceſſus per decubitum definitio. 20.
——— per decubitum ſedes utraque multiplex & indefinita. 9.
Abſceſſus cum decubitu frigidos habent & humidos humores pro cauſſa. 20.
——— ex decubitu vitiatos ac ſuperfluos ſemper agnoſcunt ſuccos. 8.
Abſceſſus per decubitum non levat a copia, ſed a vitioſa ſcaturigine proficiſcitur. *ibid.*
Abſceſſus, per excretionem ſi non ſuccedunt, fiunt per decubitum. 25.
Abſceſſus *per decubitum*, quando exſpectandus. 20, 21.
Abſceſſus per decubitum partes recipientes quaſnam proprietates habere debeant. 9, 10.
——— ——— partes recipientes quaenam proprie ſunt. 10.
Abſceſſus per decubitum termini ſunt partes principes unde, & viliores quorſum. 9. *ad* 10.
Abſceſſus per decubitum tantum in longis, non biliosis, morbis. 22.
Abſceſſus Anomalus quid? 125.
Abſceſſus Anomali definitio. *ibid.*
Abſceſſuum Anomalorum notae a *Paulo Aegineta* quae traditae. 146.
——— ——— tumores poſſunt ſ. n. dici, & quare. 122.
——— ——— materiae, toto genere praeter naturam ſunt. 148.
Abſceſſus Anomali Galeno ſunt, toto genere p. n. 123.
——— ——— Natae etiam dicuntur. 122. 138.
——— ——— Phymata vocantur. 145.
——— ——— Phymata dicti, non ſemper ſpontanei, verum & a

cauſſis exterioribus ſaepius oriuntur. 145.
Abſceſſuum Anomalorum proprietates quatuor. 125.
Abſceſſuum Anomalorum auctio ſtirpium & animantium productionem agnoſcit. *ibid.*
Abſceſſus Anomali an ſecundum naturam nutriantur. 123.
——— ——— inter animata & alienam conditionem mediam, quare retineant naturam. 124.
——— ——— magnam plerumque molem, & varias quandoque formas vegetabilium, nanciſcuntur. 140.
——— ——— foetabuli modo quibuſdam venis ſuppoſitis nutriuntur & augeſcunt. 125.
Abſceſſuum Anomalorum Vaſorum nutrientium exortus & natura. 138. & 139.
——— ——— ſeu *Phymatum* tuniculas quomodo natura procreat, *Hippocratis* ſententia? 138. *H. Fabricii* ſententia? *ibid.*
Abſceſſus Anomalos arteriis carere ſecundum *Aquapend. ibid.*
Abſceſſibus Anomalis tunicam aliquando denegat *Galenus*. 162. rei exempla. *ibid.*
Abſceſſus Anomali fibras nerveas & cartilagineas, quibus ac radicibus adhaerent, ſaepe habent. 155.
Abſceſſuum Anomalorum plerumque nerveis, & cartilagineis fibris, haerentium Hiſtoriae variae. *ibid.*
Abſceſſus Anomali quomodo ex percuſſu naſcantur? 145. *ad* 146.
Abſceſſuum Anomalorum forma varia ſemper obſervata. 130.
Abſceſſus Anomali corpora haetherogenea plura, ut pilos, oſſa, &c. continent. 141. 142.
——— ——— ſaepe animalculis & vermibus referti. 141.
Abſceſſus Anomalus ovum continens. 142.
Abſceſſus Anomali perpleni, atque interlunia acriter dolent, atque efferaſcunt. 148.
——— ——— ſaepe graveolentes. 141.
——— ——— aliquando ſuppurabiles ſunt; & unde noſcatur. 147.
——— ——— ſeu Tubercula, nulli corporis parti parcunt. 145.
——— ——— ad caput frequenter haerent. 142, 143.
Abſceſſuum Anomalorum materia cauſſalis triplex. 137. *ad* 138.
——— ——— curatio quomodo, vel evidens, vel obſcura? 161. unde triplex. *ibid.*
Abſceſſus Anomali per medicamenta ut curentur, quomodo proponit Galenus, Aëtius & Paulus Aegineta? 162.
Abſceſſuum Anomalorum curatio prophylactica fit uſtione Arabica. 161. hujus curationis per *Severinum* aliquot exempla. *ibid.*
——— ——— curatio efficax vel a ferro, vel a putrefacientibus, exſpectanda. *ibid.*
——— ——— curatio per Medicamenta ſemper longa, per Chirurgiam vero brevis. 147.
Abſceſſus Anomali in crure reperti. 145.
——— ——— in inguinibus. 144
——— ——— ſi relinquantur inſecti multas adferunt moleſtias. 149.
Abſceſſuum cyſticorum reſecandorum operatio deſcribitur. 165. *ad* 166.
Abſceſſum per *Congeſtionem* eſſe unde noſcatur. 102.
Abſceſſus omnes a *congeſtu* cum cachexia adjuncti, periculoſi. 112.

Abſceſſus Criticus quid. 15. 16. 20. 84. ejus conditiones. 85.
Abſceſſuum Criticorum notio exquiſita, quibus Medicinae partibus utilis? 1. quaenam inde diſcamus. *ibid.*
Abſceſſus Critici vel per effluxum vel per decubitum fiunt. 25.
——— —— qui per decubitum, ab Auctore potius pertractantur. 26.
——— —— tum ad acutos, tum ad chronicos morbos ſpectant. 1.
Abſceſſus Critici raro in bilioſis morbis. 23.
——— —— qua occaſione fieri poſſint, 25.
Abſceſſuum Criticorum cognitio Hippocratica doctrina tantum elicitur. 1. & 2.
Abſceſſus Criticus. 15.
——— ——— non eſt proprie Criſis. *ibid.*
Abſceſſus Critici a natura ſunt excogitati, ut morbo corpus liberet. 7.
Abſceſſus Critici cauſſae. 20. 21.
Abſceſſus an Criticus vel Symptomaticus fuerit Nobili puellae? & quo ſenſu Criticus & Symptom. 86, 87.
Abſceſſus Critici & Symptomatici qui differant. 15. *ad* 17.
Abſceſſus Criticus a Symptomatico quomodo dignoſcitur. 16. & 17.
Abſceſſus, Criticum praeter & Symptomaticum, tertius an detur? 7. *ad* 8.
Abſceſſus Symptomaticus quid in ſua natura. 84.
Abſceſſus Symptomaticus ex quibus deprehendendus. 16, 17.
——— ——— quomodo a Critico differat & dignoſcatur. *ibid.*
——— ——— a Critico per ſolos peritos Medicos diſcernitur. 16.
Abſceſſus Symptomatici a morbo concitantur, & ſunt effectus morbi. 7. & 16.
Abſceſſus enim Symptomatici a morbo, non a natura auxiliante producuntur. 7. & quomodo? 16.
Abſceſſus Symptomatici materia quaenam? 17.
——— ——— quis auctor. 16. *ad* 17.
——— ——— indicia ſunt, atque effectus, naturae acris morboſi praevalentis. 7.
——— ——— materia non omnino cocta & ſubacta, ad ſuppurationem inepta eſt. 17. neque transpoſita eſt. *ibid.* ſed epigeneſi producta. *ibid.* neque ſolvit morbum. *ibid.* nec etiam oportuno eſt. *ibid.*
Abſceſſus Symptomaticus cunctis perfectae criſis indiciis caret. 17.
Abſceſſus cyſtici mobiles ſub cute facile eruuntur. 165.
Abſceſſus cyſtici ſunt, qui carnoſam quamdam ſubſtantiam prae ſe ferunt. 182. Exempla vide. 183.
Abſceſſus carniformis definitio. 180.
Abſceſſus carnoſi ſeu carniformes, ante Auctorem non deſcripti. 179.
Abſceſſum carniformem F. Platerus, A. Benivenius, M. Donatus, J. Schenckius, non intellexere. 180.
Abſceſſus carniformis differt a Sarcomate, Sarcocele, & Strumis. *ibid.*
Abſceſſus carniformis creatio. 180. *ad* 181.
Abſceſſus carniformis ſub aure & inferiore maxilla, curatus. 182.
——— ——— pone carpum dimidiati ovi anſerini magnitudine. 181.
——— ——— in Cervice, curatus. *ibid.*
——— ——— in ſupremo Femore. 181, *ad* 182.

Abſceſſus carniformis in extrema nate, curatus. 182.
Abſceſſus capitis ſubcutaneus, poſt male purgatas variolas &c. 366.
Abſceſſus, ſub collo veſicae abſconditus, repertus & curatus. 192.
Abſceſſus ad Crura quibus inflammationibus utiles? 36.
Abſceſſus ad crus dextrum ex empyemate. 72. *ad* 73.
Abſceſſus ſepti tranſverſi per urinam expurgantur. 62.
Abſceſſus ad ſeptum tranſverſum quando expectandi. 63.
Abſceſſus ſuppurati multo minus dolent, quam crudi. 416.
Abſceſſus ſuppurati curatio quare hic omittatur. 44.
Abſceſſuum genera, quae ſine phlegmone naſcuntur, quot. 122.
Abſceſſus omnes in longis affectibus non ſunt interturbandi. 43.
Abſceſſus quae indurant, ut diruptus impediatur, ſunt *refrigerantia*. 417.
Abſceſſus a naturae facultate inſtituti, nullum expoſcunt extrinſecus praeſidium. 44.
——— diuturni raro ſunt ſine febre, & quam ob cauſſam. 112.
Abſceſſibus ſuſtinendis ſenibus juvenes ſunt promptiores. 26.
Abſceſſus qui diebus non criticis decumbunt mali & inſalubres. 38.
Abſceſſus circa aures in morbis diuturnis quando necent? 41.
Abſceſſus cum rigore bilioſae materiae dominium arguunt. 23.
Abſceſſus cum multis ſignis conjuncti nunquam boni. 39.
Abſceſſuum maturorum in morbis judicantium ſigna quae? 35.
Abſceſſus per excretionem quot ſint neceſſariae opportunitates. 24.
Abſceſſus hyeme potius cur accidant, & quare tarde deſinant. 22.
Abſceſſus Forulati quid? 307.
Abſceſſuum Forulatorum curatio. *ibid.*
Abſceſſu femoris ejectum Ovum majuſculum. 133.
Abſceſſus flatulentus inter aliquot horas mire diſſipati. 230.
Abſceſſuum flatulentorum exempla. *ibid.*
Abſceſſus Mucocarnei cur ita dicti? 183.
Abſceſſuum Mucorcarneorum deſcriptio. *ibid.*
Abſceſſus Progermini ex qua materia producta, ſecund. *Severinum*. 173.
——— ——— quibus corporis partibus praecipue innaſcantur. *ibid.*
Horum curatorum Hiſtoriae aliquot. *ibid.*
Abſceſſus Progerminus librarum novem, curatus. 179.
——— ——— in facie ingens. 173. *ad* 174.
——— ——— (ſeu Germen) in palato, curatus. 179.
Abſceſſus putredinoſi ex quibus concitentur. 21.
Abſceſſus oſſis ſunt ſine dolore. 374.
Abſceſſus oſſium cauſſae ſunt ſaepe hereditariae. 345, 346,
Abſceſſus oſſium generatio tum per influxum eſt, tum per congeſtum. 347.
Abſceſſus oſſium in Paedarthrocace familiaris eſt pueris. 345.
Abſceſſus ſanguiflui, Aneuriſma dicunt, definiti. 195.
Abſceſſus ſanguiflui, & Aneuriſmatis, differentia. 206.
Abſceſſu ſanguifluo diſrupto, mors ſecuta, 198.
Abſceſſus ſanguinei Caſus & Hiſtoriae. *ibid.*

Abſceſſus ſubmucidi genuum a *Severino* viſi, quomodo tractati? 185.
Abſceſſus Teretis, quaſi trunculati Hiſtoria. 228.
Abſceſſus in Thorace non maturandus ex *Hollerio*, & quare 415. *ad* 416. ſed calloſitas inducenda. 416. refutatur, *ibid.*
——— ventricoſus Mammae ingens. 209.
Abſceſſus umbilici hepar, & corpus, in annos expurgantes. 226.
Acetum cur Epinyctidibus qui laborant interne nocuum? 445.
—— —— varia & imperfecta exerit effecta. 274. *ad* 275.
—— extrinſecus applicatum diſſolvit Tubercula. 445.
—— pro curandis Epinyctidibus a Graecis quare improbetur. *ibid.*
Aceti qualitates & operationes quae. 274.
Adipoſa Steatomatis materia aeſtivo ſaepe tempore reſolvitur. 126.
Aegri cur intereant apparente in Abſceſſibus concoctione. 35.
—— quamplurimi a lue Venerea liberantur per extimam corporis defoedationem. 283.
Aegrotus in ſectione Abſceſſuum Anomalorum, quomodo collocandus. 165.
Agrotus ſi fuerit timidus puer, vel foemina, manibus ad dorſum retractis religandus & quomodo? *ibid.*
Aegyptii Valgi. 422.
Aegyptius & Syria morbi ſtrangulatorii foecunda. 519.
Aematomphalon, quid? 227.
Aër frigidus frigidos parit Abſceſſus. 21.
Aër, aquae, & loci Roſeolarum cauſſae evidentiores ſunt. 471.
Aetas puerilis cur Pernionibus maxime obnoxia. 494.
Aëtius Amidenus pro Abſceſſibus Anomalis curandis, quare ſine Chirurgia, hoc facere proponit? 162.
Aëtius multa medicamenta pro Steatomatis ac Meliceridibus reſolvendis, ut taedioſa propoſuit. 163.
Aëtii medicamentum commendatur pro exſtirpandis Meliceridibus. *ibid.*
Aëtii de Oſſe capitis abradendo, excifis tuberculis, ſententia *Severino* explicata. 168.
Aëtii medicamenta pro curandis Pernionibus, quae. 488.
Aëtii ſententia de tunicis exſcindendis in Abſceſſibus cyſticis. 167.
Ἀξόνη λοιμώδης variis notatur notis. 515.
Ἀξόνης λοιμώδης variae denominationes. *ibid*
Alimenta quae & qualia noceant faucibus. 524.
Altheben venae quaenam ſint. 138.
Ambroſii Paraei medicamentum ad Valgos & Varos. 433.
Analogiae certitudo in Paedanchone eſt ab experientia, non vero ratione. 532.
Analogia, ſecundum tamquam contagii requiſitum, eſt multiplex. 531.
Anatomica obſervatio Abſceſſus faucium. 219. in qua auriculae Cordis ingentes & cartilagineae repertae. 220. Inteſtina fibris diſtincta. *ibid.*
Anchores, quid Graeci vocent? 525.
Aneuriſma quid ſecundum *Sylvaticum*. 196.
——— *Arabibus* dicitur & Emboriſma, Aphoriſma, Hyporiſma. 195.
——— inter ſanguifluos Abſceſſus numeratur. *ibid. & ſeq.*
——— an ex venoſo fieri poſſit ſanguine? 196, 197.
——— fieri ab effuſione ſanguinis arterialis, quibus rationibus probatur. 195, 196.
——— aeque ex Venis quam Arteriis oriri poſſe putat *Severinus*. 197.

Aneurisma exulceratum unde fit ut sanguinem non fundat? 205.
Aneurismate exstinctorum Exempla varia. 206.
in Aneurismate Arteria diffracta quomodo obducatur? 205.
Aneurismatis definitio ex *Sylvatico* & *Platero*. 196.
——— — Abscessus, aliter *sanguiflui*, definitio & Etymologia, & natura. 195, 196.
——— — & Abscessus sanguiflui, differentia. 206.
——— — arteriae internae descendentis, Historia mirabilis. 325.
——— — causſae, juxta variorum sententias. 195. *ad* 196.
——— — cum ingenti tumore sanguifluo, a *Severino* curati Historia, *Francisco de Natali* narrata. 199. &c.
Aneurismatum Casus. 206. *ad* 207.
Anginae una species ex Gibbere. 383.
——— species lethalis ex Gibbere. 397.
Angina quando periculosa. 537.
——— nullis medicamentis cedens suspecta, & contra. 538.
——— sine tumore aeque in pestilenti ac alio genere lethalis. 537.
——— pestilens, pueros potissimum exitialiter, tempore *Severini*, corripiens. 417.
Angina pestilente decumbentium, haemorrhagia narium servatorum, Historiae aliquot. 528, 529.
Anginae maxime obnoxii pueri ob quadruplices causſas. 524.
Anginae occultae causſae sunt interdum nervi sexti paris, qui ad ventriculum feruntur. *ibid.*
——— pestilentis in universum binae sunt causſe. *ibid.*
——— ——— variorum symptomatum enarratio. 525, 526.
Anginae siccae *Hippocratis* Casus. 528.
in Angina pestilenti paristhmiorum durities vituperatur. 417.
in Anginosis quare spirandi regressus ingressui impar? 526.
Angues Cervini quinam. 479. eorum facultas *ibid.* medicamenta ex iis. *ibid.*
—— & Viperae propter succum, quem ex terra hauriunt, commendabiles. 367.
Anguis flagellosus est potius Phyteumatis species. 331. & 332.
—— hic in vegetabilium ordine quare collocandus. *ibid.* Quare Planta potius quàm talis Anguis vocandus. *ibid.* Ortus ejus unde. *ibid.*
Ani vitia quae? 232.
Animae quo tempore implantentur principia operationum, & virtutum, juxta Haly Rhodoam? 398.
Animalcula in nobis ex putri materia, 330. *ad* 331. qualia? *ibid.*
Annui morbi per quae concitentur. 57.
Antiquorum remedia pro exstirpandis Roseolis. 480. 481.
Aphorisma idemquod Aneurisma. 195.
Aphorismus 46. Sect. 5. *Hippocr.* quomodo legendus. 401.
—— 31. l. 6. *Ludovici Dureti* & *Hollerii* explicatio. 251. 252. Ejusdem vera expositio. 253. Perperam hactenus est intellectus. 249.
Aphthae definitio. 521. 522. Definitionis examen & reconciliatio. *ibid.*
Aphthae *Aëtio Amideno* descriptae. 527.
—— *Aretaeo* quomodo descriptae. 518.
—— aliter descriptae. 522.
Aphtharum putridarum in naribus, Casus duo. 529.
Ἀποπινόμενα medicamenta quid? 368.
Ἀποσκήμμα quid *Galeno*? 4.
Ἀπόσκηψις, quid *Hipp.*? 4.
Ἀποστάσεως καὶ Ἀποστασίας nomen, cujus usus secretior, apud *Hippocratem* & alios. 3. & 4.

Apo-

Apoſtema glanduloſum, qualis nux avellana ſola compreſſione diſcuſſum. 508.
Apoſtema quid circa articulos aut nervos praenunciet? 113.
Apoſtema magnum quid circa dorſi ſpinam portendat. 112.
Apoſtema ſecundum *Averrh.* quomodo generetur. 96.
Apoſtema vox Graecor. Abſceſſui Latinorum reſpondet. 2. ad 3. harum vocum ſignificatio. 3.
Apoſtemata, ac Tumores, idem ac Abſceſſus legitimi. 510.
Apoſtematum diviſio ſecundum *Avicen.* 105.
Apotheſis quid. 4.
Appendices oſſium, Valgitatis & Varitudinis objecta. 428. *ad* 430.
Appendicis uſus quis oſſibus? 343.
Aqua in hydropicis per umbilicum plerumque effluxum habet. 226.
Aqua mirabilis cuncta mala ubivis in corpore naſcentia tollens, quomodo paranda ad Meliceridem. 164.
Aqua ſalſa per *Hipp.* ad curandos Perniones non autem potablis proponitur & cur? 503. 504.
Aquae benedictae *Martin. Rulandi* compoſitio. 542.
Aquae potabilis, calentis, uſus pro curandis Pernionibus improbatur. 504.
Aquae marinae uſus ad partes ſcariſicatas Veteribus ſolennis. *ibid.*
Argenterii de *Tumoribus* per Congeſtum ſingularis ſententia, qua hunc refert ad Affluxum. 95.
——— opinio de congeſtione refutatur, ſimulque illius ſolvuntur argumenta. *ibid.*
Argenti vivi Spiritus praeparatio à *Quercet.* optimè deſcribitur. 296.
Ariſtot. curatio per frigida, ad Perniones curandos, à *Mercuriali* non recipitur. 500.
Ariſtot. via per quam pus è thorace expurgatur, multis oppugnatur argumentis. 71.
Arſenicum & Realgar à Chemicis Paedanchones cauſſa ſtatuitur. 536.
Arteriae ſanguine egent ad ſpiritus conficiendos. 204.
in Arthritidem, ac membrorum languores, Roſeolae ſaepe tranſmigrant. 475.
Articuli Paedarthrocace affecti quomodo deprehendendi. 362.
——— quomodo ſuperflua ad alias partes tranſmittant, & quomodo eadem ex aliis eliciant. 423. *ad* 424.
——— oſſiumque juncturae, articulari morbo privatim tentantur; artus vero medii Roſeolis. 474.
Articulorum languores quibuſnam proprii. 424.
Articulorum naturalis conſtitutio quae. 426.
Articulorum vitia ſaepe Medicis doctis illudunt. 364.
ad Articulos, aliaſque debiles partes, applicita repellentia detrimento ſunt. 372.
Artuum Abſceſſuum ſuppuratio difficile ab ignaris Chirurgis dignoſcitur. 229.
Aſthma ac tuſſim eſſe Gibbi cauſſam, perperam *Hipp.* tribuitur. 388.
Adſtringentia medicamenta Pernionibus debentur, Veterum judicio. 500. 501.
Adſuetudo humoris fluentis praevalet ſaepe Medici providentiae. 193.
Aſtronomia ad Medicinam ſpectans quaenam ſit, *Hippocr. de aëre, aq. & loc.* 516.
Aſtronomorum ſententia de Gibberum cauſſis quae. 389.
Atheroma carunculas, ex muco luteo, continens. 142.

Athe-

Atheroma curatur, vel putrefacientibus, vel exsectu. 161.
——— foetens enormiter, quod 19. *ann.* clausum fuerat. 141.
——— nodosum, 174.
——— quomodo ex ictu, & percussu, nascatur. 145. *ad* 146.
——— crustulas disquamatiles, & ovorum testulas molliores, continens. 142.
——— in aure. 143.
Atheroma post aurem. *ibid.*
Atheromata quatuor in cervice. 149.
Atheroma in cervicibus semipugni. 143.
——— in cubiti flexura. 144.
——— in dorso, artocreae veluti materiam albam, foliatam, continens. *ibid.*
——— super ensiformi cartilagine a *Severino* curatum. 167. *ad* 168.
——— in fronte, aestate frigens. 148.
——— in fronte media. 143.
——— in genu, curatum *Severino.* 153,
——— supra genu. 142.
——— sub lingua. 143.
——— in manus media vola, grani Indici modo. 144.
——— pone oculi canthum. 143.
——— thoracem penetrans, *Severino* curatum. 193.
Atheromata de tonsillis extracta. 143.
Atheroma in xyphoide, pectus perforans. 149.
——— quibus a Meliceride differt. *Aëtio.* 146.
Atheromatis definitio ex *Aëtio. ibid.*
——— in genu sectio quomodo instituta. 153.
——— tunica non semper integre revellenda, juxta *Severinum.* 167. sed quomodo tractanda. *ibid.*
Atheromati duntaxat exsectus & corruptoria conveniunt. 161.
Atheromatis & Steatomatis major, & admirabilior, differentia quae? 128.
Atheromata quid, secundum *Aëtium.* 146.
——— Steatomata & Melicerides, fiunt per congestum. 99.
——— Steatomata & Melicerides, nisi tunicis per abscissionem prorsus ablatis, faciunt recidivam. 126. *ad* 127.
——— & Steatomata solidam continent substantiam, Melicerides vero fluidam. 128.
——— inveterata, facile, facta erosione, ad cava viscerum penetrant. 148. *ad* 149.
Aures cur fluxionibus obnoxiae. 254. 255.
Auricula Cordis dextra ingens & cartilaginea, &c. 220.
Aurium Abscessus quomodo fiant & concitentur. 254. 255.
Avicennae divisio tam Efferae, quàm Epinyctidis, non recipitur. 453.

B.

Bajulatores cur gibbosi. 385.
Balnea naturalia quae dicantur. 92.
Balnea Aenariae, pro exsiccando ulcere Illustrissimae *D. Joanne*, optima. *ibid.*
Balnea Gurgitelli, è Fontana, pro curanda Illustrissima *Joanna*, probantur. *ibid.*
Balnei & fomenti usus in Epinyctidum curatione, a tribus Graecis scriptoribus prohibetur. 445.
Balneum pro Roseolarum curatione probatur à *Celso.* 477.
Balneum adversus Epinyctides à *Celso* probatur. 452.

Balſami Arſenici, cum ſale Nitro & Tartaro deflagrati, commendatio in levanda Paedanchone. 547.
Batrachium ad quam Abſceſſuum ſpeciem referendum. 131.
——— quare fuerit recidivum in quodam Clerico. 132.
Baurachium, quid? 451.
Bdella *Hippocratis*. 218.
Bdellas ſeu ſanguiſugas apponere in Paedanchone. 545.
Benat noctis Arabum deſcriptio ex *Avicenna*. 454.
——— quomodo differat ab Epinyctide. *ibid.*
Bezoartici Metallici *Quercetani* dotes. 543,
Bezoarticum minerale efficaciſſimum eſt diaphoreticum in Paedanchone. *ibid.*
Bilis & ſanguis Abſceſſum pariunt per effluxum, pituita vero per decubitum. 20.
Bilem eſſe cauſſam Roſeolarum, quomodo accipiendum? 470.
Bothor. 454.
Boum annua lues praegreſſa Paedanchonen. 518.
Brochi qui. 422.
Bronchocelae ad quod Abſceſſuum genus referendae ſint, 131.
——— Abſceſſibus frigidis adnumerantur. 194.
——— cum effuſo ſanguine caſus. 198.
——— multifidae glandulas praerubras ac praeduras plerumque continent. 194.
——— quomodo excreſcant & augeantur. 131.
——— triplici Abſceſſuum anomalorum ſubſtantia continentur: auctore *Fallop.* & *Aëtio*. 131.
Bronchocelas pleraſque, cum ſupervomitu vaſorum complexas, putat *Severinus*. 198.
Bronchocele pulſans, & quare? 194.
Bronchocele quid? ejus definitio. 193.
Bronchocele, in opifice quodam Inauratore totum undique collum occupavit. 194.
Bronchoceles materia obſervata ſemper varia. 193. *&c.*
——— praeſectae Struma librae unius pondo fuit. 194.
Bronchocelis ſubjecti Inauratores. *ibid.*
——— quaenam ſaepe inhaerent. 193.
——— contenta ſingularia. 194.
——— materia carboni ſimilis quando? *ibid.*
Bubo mulieribus grandibus ex menſium mora naſci ſuetus, criticis accenſendus. 298.
—— peſtilens, ad inguina naturae benignitate promotus, ſaepe per diaphoreſin, ab illa inſtitutam, exſolvitur, maximo hominis emolumento. 333.
Bubones Venereos aliquando natura per ſudores avertit. *ibid.*

C.

Cachexia Abſceſſibus materiam plerumque ſubminiſtrat. 103.
——— adjutrix eſt Paedanchones generandae cauſſa. 535.
——— & cacochymia &c. Roſeolarum ſunt cauſſae. 471.
——— oſſium abſcedentium cauſſa effectrix promixa eſt. 346.
——— vel corruptio quando per Abſceſſus timenda. 25.
Cacochymiae cauſſa Roſeolarum affectus longus, ac pertinax, redditur. 475.
Calculi ſub lingua procreati. 302.
—— ex Tonſillis excifi. 143.
Calculorum maximae quantitatis ex-

cretorum Historiae duae. 465.
Calor a frigore conculcatus quomodo intendatur, & frigus sit caloris initium. 493.
Calvaria quomodo tractanda post Folliculi absumptionem ac exstirpationem. 168.
Cancer est Elephantiasis particulae peculiaris Medicis. 186.
—— mammarum ex quibus gignantur succis. 220.
Candentia ferramenta quibus Abscessibus competant. 165.
Capitis improba conformatio quae testetur. 402.
—— pars antica plus continet cerebri quam postica. 212.
—— —— quasi vere Cerebrum continet, non postica. *ibid.*
—— prava constitutio non minima Paedanchonae causa. 535.
—— structura quid faciat ad παιδαγχόνλω. 535.
Caprae non solum ore & naribus, verum & auribus, spirant. 256.
Caput ad defluxus maxime patulum, quia quasi minime resistens pars. 213.
—— pituitae Metropolis. 58.
Caput roborantia quae. 92.
Carcinoma, Carbunculus &c. inter primum Tumorum ordinem recensentur. 465.
Cardani sententia de cito secandis Abscessibus. 116.
Caries potius corrosio quam corruptio, *Galeno*. 358. *Razae* utrumque conjunctim, videtur. *ibid.*
—— quae nobis, Galeno est πρήδων. 358.
Carnei concrementi causa & figura quae. 257.
Carnes aliaeque partes ad carnis naturam accedentes, maxime omnium a morbo Venereo se tuentur. 350.
Carniformis Abscessus ex qua constet materia. 181.
—— —— hactenus a nullo cognitus. 179.
Carniformis Abscessus substantia quae? 180.
Carniformium Abscessuum Historiae variae. 181. 182.
Carnis fructum, instar spongiae ℔ unius, ex Aneurismate excisum *Severino*. 201.
—— superfluae generatio quomodo & ex qua materia fiat. 239.
—— Viperinae vis, superfluitatibus corporis absumendis maxima. 367.
Carnosa in Abscessibus materia reperta. 141.
Carnosam substantiam prae se ferentes Abscessus quidam habentur pro Cysticis, 182. hujus rei exempla. 183.
Caro super osse corrupto quare non restauratur. 358.
Carthusianorum corpora feracissima *Tumorum in articulis nascentium*. 156. & quare? *ibid.*
Cartilagines senum aeque compactae, ac puerorum ossa. 353.
Carunculae putres & concretae saepe in Abscessibus a congestu visuntur. 109.
Casus, videantur *Historiae*.
Cataplasma ad Perniones *Theodori Prisciani*. 488.
—— Roseolis resolvendis accommodatum. 481.
Cataplasmata in Paedanchone quare intermittenda. 547.
Cathartica hermetica, in Bubone Syphilio, optima *Severino*. 334.
Catharticum quare in Paedanchone praemittendum? 555.
—— quando exhibendum in eadem. 541.
Causa, unde oritur Abscessus, a Medico debet agnosci. 1.

Cauſſa Pernionum efficiens & materialis, opinione Auctoris, quae? 490. *&c.*

——— non eſt cutis addenſatio. 487.

Cauſſa Congeſtionis efficiens ad alteratricis facultatis vitium refertur. 102.

Cauſſae Gibberum externae quae, & internae. 383. *&c.*

——— morbi D. Joannae elegantur explicantur. 56. *&c.*

——— Paedarthrocaces effectrices. 362.

——— quaedam affatim irruentes mortiferae erunt, quae ſenſim inſinuatae, non nocuae. 329.

——— vitiati oſſis perpetuo ſunt credendae internae. 362.

Cauſſas oſſis corrupti ſub Paedarthrocace occultas ſibi quidam falſo perſuaſerunt. 354.

Celſi medicamentum curandis Pernionibus accommodatum. 500.

—— opinio de Epinyctidis natura. 440.

—— ſententia de morborum eventu quae? 90.

—— ——— de Anomalorum Abſceſſuum eventu. 147.

—— judicium de parte affecta in Epinyctide. 446.

Centaurii ſuccus quaenam capitis ulcuſcula curet. 464.

Centaurium majus attemperandi facultate probatiſſimum. 478.

Ceratum, ad Meliceridem, ab *Archigene* excogitatum. 164.

——— ad Perniones, praeſervans & curans. 504. *ad* 505.

——— ——— *Oribaſii.* 505.

——— ——— arcens, *Aëtii. ibid.*

Cerebri gyrorum & ſpirarum uſus, ſecundum *Severinum.* 212.

—— ob Hydrocephalon, diductis cunctis capitis futuris, praeter lambdoidem per diaphanam cutem evidentiſſime perſpecti, Hiſtoria. 212.

Cerebrum eſt Glandulae conſimilis. 533.

——— in Paedanchone quare ſtatuatur pars affecta. 532, 533.

——— non poſſe apoſtemari credidit *Serapion.* 339.

——— quare Catarrhis & fluxibus obnoxium. 549.

Chaeradae quare dictae Strumae. 188.

——— ſeu Strumae, *Theod. Priſciano* improprie dictae. 191.

in Chemoſi Variculam in Oculo poſſe contingere. 216.

Chimethla maligna quo jure *Ariſtoteles* vocat Perniones. 483.

Chinae decoctum ad febrem & maciem utile. 91.

Chinae & Sarſaeparillae decoctum ſummopere ad fluxiones diſſipandas commendatur. 270.

Chirurgica Anomalorum curatio ab omnibus Medicis approbatur. 149.

——— ——— ——— cura noſtri ſeculi Medicis neglecta. 148.

——— Abſceſſuum curatio facilis, tutaque, exiſtimatur. 149.

——— adjumenta, pro perfecta Gibboſi curanda, ab *Ambroſio Paraeo* propoſita. 409.

——— curatio Oſſium vitiis neceſſaria cenſetur. 370.

——— in Gibbis curatio quae, a quibus probata? 419.

——— in tunicatis Abſceſſibus curatio a *Celſo* probatur. 164.

——— operatio Roſeolis exſtirpandis efficaciſſima. 481.

Chirurgus in curandis e congeſtu Abſceſſibus ac Tumoribus qualis requiratur. 116.

——— qui in curandis Abſceſſibus

dormitat, in magnum discrimen languentes adducit. 116.
Cibus in Roseolarum curatione qualis & quantus requiratur? 476.
Circinus idem ac Zona. 223.
Color modo niger, modo albus, in Roseolis apparet. 468.
Compernes qui? 422.
Concoctiones in Abscessibus salutem pollicentur. 35.
Confectio Catholica *Arnoldi*, & *Regis Hamech*, ad Roseolas probatur. 478.
Congestiles Abscessus omnes frigidi, & cur? 101.
Congestio quid sit? 95.
——— ab *Argenterio* non admittitur & quare. *ibid.*
——— ab *Aristotele* admittitur. 96. 97.
——— a *Galeno* admittitur aliisque Viris auctoritate probatis. 96.
——— secundum *Fernelium* quomodo fiat? *ibid.*
——— potest ex quocumque succo suscitari. 102.
Congestionis caussa efficiens quae, ex *Galeni* sententia. 102.
——— creatio an pilorum generationi comparanda. 106.
——— differentiae quae. 107. 108.
——— materiam esse pituitosam superfluitatem multi crediderunt. 100.
——— materia plerumque spirituosa est substantia. 101.
——— modus duplex. 107.
Congestorum suppuratio à paucis cognita. 111,
Congestus indicia quae? 110.
Congestus tumorem dat sine inflammatione. 374.
Consilii Medici jocosa descriptio. 157.
Contactus partium abest in Abscessibus aeque ac Tumoribus. 510.
Contagii requisita tria. 531.
Contagii seminaria tribus modis penetrant in corpora. 531.
Contagium quid? 273.
——— per aërem coinquinatum communicari. 532.
——— primo afficere Cerebrum, juxta *Hipp.* & *Severin.* 533.
Convulsio ac tremor quando Abscessum circa aures arguant. 40.
Cordis lacertae Sanguinem attenuando, effluxum promovent. 181.
—— ventriculi saepe continent productionem quasi praelongae vaginae. 332. talis in Hydropico. *ibid.*
Cordis sinister ventriculus sine pravorum symptomatum copia, vitae discrimine, purulentam materiam non admittit. 69.
Corniculum in fronte repertum. 296.
Cornua, lapides, pili &c. saepe in Abscessibus inventi. 141.
Corpora ad rejiciendam labem Veneream quae prona. 289, 290.
——— Carthusianorum quare multorum morborum feracia? 156.
——— & Natura, superioribus temporibus propter frequentiora exercitationum genera validiora. 470.
——— nonnulla, ob proprietatem quamdam, Pernionibus sunt obnoxia. 494.
——— quae sint obnoxia Gibbosi? 394.
Corporis gerendi mala consuetudo Gibber parit. 385.
——— incrementum quamdiu fiat, juxta varios. 397.
Corpus animale civitati comparatur. 27.
Corpuscula ejusmodi quare plures reperiantur in arteriis quam venis. 326.
Corpuscula tria comperta in arteriae magnae descendentis divaricatu ex pituita concreta. 326.
Corrodens & Corrosio. 349.

Corrosio ac Teredo quid? 349.
Corruptio ossium quomodo procreetur? *ibid.*
——— quomodo secundum *Cardanum* se insinuet in vitae fontem. 404.
Corruptum, putridumque omne, primum auferendum, deinde ulceris obductio procuranda. 370.
Costae collisae quare in principio inurendae? 192.
Cranii substantia in infantibus. 212.
Crisin quaenam bona insequantur. 14.
Crisis quid? 13.
—— est Naturae, morbum soluturae, triumphus. 13.
—— duplex, excretione, vel abscessu. 25.
—— cum excretione quo tempore fiat, & in quibus potius. *ibid.*
—— futurae signa. 13.
—— imperfecta non obtinet ea, quae perfecta. 14.
—— ponit materiae coctionem plurima parte, & naturae vigorem. *ibid.*
—— per vacuationem melior quam per Abscessum. 16.
—— probata quando fiat. 14.
—— quaenam expetat, ut fiat. 13.
—— ubi non rite absolvitur, natura oppido repetitas facit, unde Abscessus. 13. *ad* 14.
—— perfectae conditiones. 16.
—— simpliciter dictae conditiones. 13.
Criticus Abscessus fit *apothesi*, i. e. transpositione, symptomaticus vero *epigenesi*, i. e. novi effectus additione. 17.
——— —— semper est cum concoctionis signis, per conferentes vias. *ibid.*
Cubitorum flexura sublata, ex Abscessu in iis. 366.
Cucurbitulae quando & ubi in Paedanchone applicandae. 544.
Curatio Anomalorum Abscessuum per scalprum si negligatur, multa hominibus parit incommoda. 148.
Cutis insectione diligenter excorianda, ut folliculus eximatur. 165. 166.
—— quando ad figuram literae X conscindenda. 371.
—— quomodo tractanda folliculo sublato. 168, 169.
Cyrtomata. 229.

D.

Decoctum ex Angue cervino, quomodo paretur. 480.
Democritus Abderita Hippocrati philosophiam docuit. 377.
Dentes cum infante conati. 210.
—— inflammationem patiuntur, teste *Ludov. Dureto.* 340.
—— non sunt ab Apostemate immunes. 338. *ad* 339.
—— quando à vinculis exsolvantur. 257.
Dentium exortus convulsiones & febres quandoque movent. 260.
Destillatio maligna & epidemica, ac nitrosa, Paedanchones caussa. 536.
Destillationis mortiferae caussa, ab *Aretaeo* posita, veritatis trutinae subjicitur. 523.
Diaphoretica in Padanchone utilissima, quae & qualia? 541.
Diaphragma duplici constat tunica. 62.
Diaphragmatis situs secundum partem anteriorem, ac posteriorem, quis? 404. *ad* 405.
——— peritonaeique intercapedo hactenus à nullo observata. 76.
Differentiae Paedarthrocaces ex quibus fontibus hauriendae. 361.
Digiti, inguina, caeteraeque debiles partes, Anomalis Abscessibus tentari sueti. 144. *ad* 145.

Dignotio Abſceſſuum per *effluxum* & per *decubitum*. 24.
Dionyſiſci quinam vocentur? 214.
Dioſcoridis medicamenta pro Pernionibus. 487. *ad* 488.
Diſputandi in qualibet facultate *Severini* modus. 516. & convenit cum *Hippocr.* 517.
Diſtorſio in Varis perperam dicitur luxatio. 428.
Diſtorſionis cauſſae quae? 422. 423.
Divaricatio & repanditas quid? 381.
Dolor epinyctidis non eſt punctorius aut tenſivus, at inflammatorius & incenſivus potius. 447.
——— quomodo & à quibus cauſſis concitetur iuxta Auctoris opinionem. 445.
Doloris cauſſa ſolutio continui. 509. hinc dolor de genere *ulceris*. *ibid.*
——— in Epinyctide quae, ſecundum *Philip. Ingraſſiam*? 444.
Dolor è rerum p. n. numero, ad producendos Abſceſſus maximarum eſt virium. 21.
——— incendioſus Aphtharum peſtilentialium eſt inſeparabilis comes. 525.
——— in Pernionibus quomodo ſuſcitetur? 497.
——— in Roſeolis ſolâ ſcarificatione à *Severino* ſublatus. 481.
——— interiorum partium quid portendat. 29.
——— noctu excrucians primum Roſeolarum indicium, ac ſymptoma, eſt. 466.
——— ſaepe eſt cauſſa Abſceſſus potiſſima. 21.
Doloris Venerei vis à *Fracaſtorio* pulcherrimè deſcribitur. 280.
Doloroſi aurium Abſceſſus qui mali? 42.
Dureti ſententia de ſymptomatico & critico Abſceſſu. 87.
Dyſcriſiae per Abſceſſum maximè fiunt autumno. 21.
Dyſenteria intempeſtivè ſuppreſſa Abſceſſum parit, aut circa coſtas vel viſcera, aut articulos. 30.

E.

Effloreſcere *Hippocrati* idem ac exaltari *Paracelſiſtis* eſt: & proprie eſt exacerbatio affectionis alicujus. 437.
Effluxus, à natura concitati, melioris ſunt conditionis aliis. 8.
Effluxus bonus quia levat a copia. *ib.*
Ἔλκεσις quid? 4.
Elephantia quid? ejusdemque cauſſae. 268. Ejusdem curatio ab Auctore probatur. 270. In eadem curanda quae advertenda? 270. & 271.
Elephantiaſis particulae peculiaris, eſt Cancer Medicis. 186.
Elephantici Satyris aequiparantur. 214.
τὸ Ἕλκος & ἕλκωσις multum differunt. 522.
Emboriſma, idem ac Aneuriſma. 195.
Emmota quae frigidis Abſceſſibus imponuntur qualia eſſe debeant. 118.
Emphyſemata. 230.
Emplaſtra pro diſſolvendis Anomalis Abſceſſibus quae optima? 161.
Emplaſtrum de pelle Arietina ad Hernias celebris. 103.
Ephemerae peſtilentes febres internos folent concitare Abſceſſus. 21.
Epilogus, & Paedarthrocaces a ſe ordinatae *Severini* recognitio. 373.
Epinyctidis dolor nocturnum paroxyſmum ſibi peculiariter adſciſcit. 444.

Cujus cauſſa a condenſatione cutis ex ſuperveniente aëris frigore, juxta *P. Ingraſſ.* rejicitur; & alia proponitur *ibid.* & *ſeq.*
in Epinyctide quae pars affici ſueta. 446. 447.
Epinyctides ab Eſſeris differunt. 451. 452.
——— an ſint ulcuſcula, ut *Paulus Aegineta*, & alii putarunt. 438.
——— eſſe affectum frigidum, quibus argumentis probatur. 443.
——— eſſe affectum calidum, quid arguant. 443.
——— & Eſſerae confunduntur ab *Avicenna.* 453.
Epinyctides Graecorum an *Eſſerae* ſint *Arabum.* 450.
——— ——— ſimillimae Eſſeris *Arabum.* 439.
——— ——— eſſe *Benat noctis Arabum*, opinatus eſt *Philippus Ingraſſias.* 449.
——— ——— *Eſſeras* eſſe *Arabum*, quamplurimi crediderunt. 450.
——— ——— non ſunt *Arabum Benat noctis.* 454.
——— ——— Roſeolas eſſe vulgi *ſaltantes*, praeclaris rationibus oſtenſum. 463. 464.
——— ——— cur balnea & fomenta reſpuant. 445.
Epinyctides *Celſo* quid ſint. 448. 449.
——— puſtulas dixit, dein vero ulcerari ipſas, affirmavit *Celſus.* 439.
Epinyctides *Oribaſio* quid ſint. 448.
——— quid *Julio Polluci.* 450.
——— Veteres non minoris aeſtimaſſe quam nos. 470.
Epinyctidibus *Graec.* ſeu *Roſeolis ſaltantibus*, praeprimis obnoxiae foeminae. 468.
Epinyctidis affectum *Eſſeras non* eſſe *Arabum*, accurate demonſtratur. 452. 453.
——— effectus non acutus ſed chronicoteros. 452.
Epinyctidis colorem quidam ſublividum, quidam album, alii ſubrubrum dixerunt. 439. 440.
——— definitio juxta *Severinum.* 449.
——— genus an *Tumor* an *Ulcus?* 439.
——— ——— an referatur ad puſtulas ut credit *Celſus?* an ad ulcuſculum? an prius puſtula, ulcuſculum vero dein? juxta plurimos. 438. Eſt autem puſtuloſum ſeu puſtuliforme, *Severino.* 349.
——— materia per *Philippum Ingraſſiam* quae. 440.
——— materiam eſſe ſanguinem *Paulus* & *Aëtius* ſuaſerunt. 440.
——— nomen à tempore nuncupatum. 437.
Epinyctidum color ſecundum Graecos ſubruber eſt. 443.
——— definitio ad *Celſi* ſententiam à *Severino* concinnata. 449.
——— cura ex *Celſo.* 452.
——— dolores nocturni unde? 467.
Epinyctis male intellecta *Plinio.* 438.
——— veſperi primum invadit & exacerbatur. 437. *ad* 438.
——— unde differt a Benat noctis. 454.
——— utrum ſit affectus calidus, an frigidus? 442. 443.
Επίσημα merito inter Abſceſſus reponendum. 299.
Epiſtola J. B. *Capucii* Hiſtoriam Abſceſſus innominati curationis, *Severino* inſtitutae, continens. 155.
——— *Severini* ad *J. Hougthon* Anglum. 329.
——— Tuberculorum in Puella Hiſtoriam miram continens, D. N. *Larchei* ad Auctorem. 177.

Ero-

Erodentia auxilia quando Anomalis competant. 169.
Eryſipelas ab Igne ſacro diſcernitur uno *Celſo*. 224. aliis confunduntur. *ibid.*
——— ad interiora reverſum, ſi Peripneumoniam producat, quid ſperandum? 23.
——— faciei vulgo dicta, an non potius oedema. 213.
——— multis eſt Ignis ſacer. 224.
Eſchara quid? 518.
—— definitio, ex *Avicenna*. 451.
Eſſerae Arabum inter Apoſtemata ac Exituras connumerantur, ab *Avicenna*. 439.
——— ſimillimae ſunt Epinyctidibus *Graec.* 439.
——— quid ex *Avicenna*. 450.
—— ab Epinyctidibus differunt. 451, 452.
—— aeſtum & febrem cauſſant, quod non faciunt Epinyctides. 451.
Eſſerae cauſſa an ſit vapor calidus, ut ſibi quidam perſuaſerunt? *ibid.*
—— diviſio ſecundum *Serapionem* quae. 453.
—— & Epinyctides confunduntur ab *Avicenna*. 453.
—— ex acutorum genere videntur. 451.
—— duplices, juxta *Serapionem*. 452. *ad* 453.
—— noctu inſurgentes, an Epinyctides *Graecorum*. 453.
—— quid ſint *Menardo*. 450.
—— ſola venaeſectione aut frigido potu curatae. 451.
Eſſere, cum ſit affectus impenſe calidus, febrem tertianam ſaepe accerſit. 451.
—— noctu ſubiens an Epinyctis ſit *Graecorum*. 453.
Eſchara tonſillarum Carbunculo comparatur. 518.
Exaltationes Medicorum in oculo quid 216.
Exanthemata cito diffugientia, maligniora. 38.
——— lata tumores non, vel vix, ſunt, contra *Fr. Valleſium*. 465.
Exanthematum Variolarumque materia, cum perperam expurgatur, Abſceſſum parit; & cur? 104.
Exarcoſis ex ulcere nata, praeſertim ab oſſis carie. 179.
Exarthrema. 427.
Excrementum hominis omne ſalſum. 212.
Excretiones faciles probatam & optimam criſim inducunt. 14.
Exiturae ſive Abſceſſus, quid? 510.
Exoſtoſes contagioſae in ulcus ſolent abire. 214.
——— quibus locis fiant in lue Venerea. *ibid.*
Exoſtoſis ſecundum *Galenum* quid ſit. *ibid.*
——— vexat *Severinum*. *ibid.*
Exſcindantur qua methodo Abſceſſus cyſtici? 165. *ad* 166.
Exſectus, ex Anomalis Abſceſſibus, Steatomati tantum competit. 161.
Exuſtio, ſiccitas, ſaepe cum humore pingui os vitiante eſt conjunctum. 354.
Eventus morbi bonus, vel malus, per quae ſit arguendus. 18, 19.
——— ſalubris quando ſit in Anomalis exſpectandus. 147.
Euſtachii Rudii opinio de congeſtione. 109.

F.

Facultas de bilis frigido gravata humore, nec excretione nec Abſceſſu ſublevatur. 24.
Fallopii allucinatio de narium vitiis. 217. *ad*. 218.

Fallopii ſententia de cauſſa effectrice congeſtionis 102.
——— medicamenta tam calefacientia, quam refrigerantia, procurandis Pernionibus approbata. 501.
——— medicamentum ex *Damocrate* deſcriptum, pro Meliceride curanda probatur. 163.
Faucium Abſceſſus verendi ſunt omnes, & quare? 218.
——— Affectus ſtrangulatorius, idem ac Anchone. 512.
ex Febre maligna crudi Tumores, quas Parotidas vocant, concitantur. 7.
in Febre ſalubri protracta, & non ſoluta, Abſceſſus indicatur. 27.
in Febribus circa maxillas & articulos maximè Abſceſſus timendi. 29.
Febricula cum Abſceſſibus è congeſtu conjuncta ſemper mala. 112.
Febris ab Epinyctide non ſemper abeſt. 443.
—— quomodo poſſit Gibboſin excitare. 384.
—— vacuitas in Abſceſſibus bonum. 113.
Fermentatio quid ſit. 445.
Fermentationis definitio ex *Platone*. 445.
Ferramenta candentia Gibboſi curandae apta qualia. 419.
Ferrum candens in Abſceſſibus cyſticis ubi oportuniſſimum. 165.
Fibrae nerveae & cartilagineae Abſceſſibus anomalis, ſaepe radicum loco, inſerviunt. 155.
Fili adſtrictione exſcindendaNata puſillanimis. 169. 170.
Fiſtula quando ſit exile malum? 113.
Fiſtulae ſunt triplicis generis. 304. *ad.* 305. earumdem diſcrimen. 305. congenitae quando, & quare, non curandae. 306. hujus rei Hiſtoria. *ibid.*
Flatulenti Abſceſſus agnoſcendi plurima difficultas. 230.
Flatus cerebri tam per nares, quam per aures diſcutiuntur. 256.
Flores Geniſtae ſaccharo conditi curandis Roſeolis uſitati vulgo. 478.
Foeminae cur ſaepe rei Medicae expertes. 507.
——— geſtationis tempore inſolentia appetunt edulia. 346.
——— grandiores ob menſium moram Roſeolis obnoxiae. 474.
——— quanam tumoris ſpecie potiſſime laborent? 185.
——— Varae pleraeque. 422.
Foetabulorum Abſceſſus à quibus ſuccis procreantur. 132.
——— materia quae. 135.
——— omnium communitas quae. 128. 133.
Folliculi portio, in ſectione relicta, quibus tollatur. 167.
——— ſubſtantia in *anomalis* qualis. *ibid.*
Folliculorum in Abſceſſibus origo, & cauſae quae. 125. 126.
Folliculus recens poteſt medicamentis reſolvi, inveteratus vero nequaquam. 127.
Fonticulus ad Gibbos curandos, ac praecavendos, probatus. 420.
——— Eryſipelati avertendo fruſtra applicatus. 193.
——— in inguine pro Elephantia curanda probatus. 271.
Forma Abſceſſuum in artubus qualis. 229.
—— oſſium abſcedentium eſt corruptio non corroſio. 349.
—— Roſeolarum vulgarium hominum ſenſu. 460.
Fricationes in Paedanchone. 545.
Frigidi proprietas quae. 490.
Frigidum exſanguibus partibus exitio eſt. *ibid.*

Frigus est calidi, calidorumque, caussa, per accidens. 497.
—— extremum omnibus viventibus mirificè adversatur. 492.
Fungi reperti in Abdomine cujusdam, ex Ascite defuncti. 321.

G.

Galenica inrerpretatio ad Hipp. *aph.* non recipitur. 66.
Galeni contradictio de Meliceride curanda. 161. *ad.* 162.
—— doctorum calculo, operosa via existimata, per quam materia in thoracis cavitate collecta, per urinam duci possit. 67.
—— expositio *tex.* 31. *aph. lib.* 6. quae. 250. *ad.* 251.
—— loca inter se pugnantia, de Meliceridis curatione, quomodo concilianda. 161. *ad.* 162.
—— medicamenta pro Meliceride curanda. 163.
—— opinio de Congestione. 95.
—— de effectrice Congestionis caussa probatur. 102.
—— de Phlegmones generatione. 100.
—— de sanie è thoracis cavitate expurganda, per arteriam pulmonis ac sinistrum cordis ventriculum, confutata. 67. *& seq.*
—— sententia de caussa Gibberum. 388
—— —— de Meliceride curanda, nullam involvit contradictionem. 161. *ad* 162.
—— —— *lib.* 14. *cap.* 12. quomodo revera intelligenda. 161. *ad* 162.
—— —— tradita 14. *methodi cap.* 12. de tunicatis Abscessibus, perperam ab omnibus intellecta. 161.
Galenus Gibbi pocreationem ad vertebrarum Tubercula retulit. 386.
—— miraculum in natura nullum admisit. 68.
Gallae cum aceto permistae ab *Octavio Horatiano* curandis Pernionibus commendantur. 501.
Gallici morbi virulentia, per omnes ductus corporis, foras à natura propellitur. 282.
Ganglia ex ictu saepe producuntur, notantibus jam Grœcis. 145.
Ganglium, Atheromati consimile Tuberculum, in carpo, ex ictu oriri. 145.
—— in inguine. 140.
—— pueri caput aequans. *ibid.*
—— viginti quatuor librar. *ibid.*
Gangraena ex affluxu quomodo fiat secundum *Fallopium.* 208.
—— ex ossis vitio progressa, juxta *Severinum. ibid.*
—— ob vitiatos infra tendines, nervosque, occulta quadam humoris antipathia, saepe generatur. 209.
—— tam mollibus quam solidis partibus, puta ossibus &c. excitatur. 208.
Gangraenae caussa, & descriptio, juxta *H. Fabricium. ibid.*
—— idea *Severini. ibid.*
Gangraenam ab influxu quoque factam, & non semper inflammationis sequelam, putat *Severinus.* 209. tum a vitiatis infra tendinibus & nervis. *ibid.*
Gargarisma ad Tonsillarum tumorem inflammatorium. 542.
Genistae flores, saccharo conditi, curandis Roseolis usitati vulgo. 478.
Germen (seu Abscessus progerminus) in palato, curatum. 179.
Gibber quid. 381.
—— ad anteriora raro, & cur? *ibid.*
—— ad exteriora frequentissime fit. *ibid.*
—— aliquando ex materia sensim influente,

fluente, ſecundum *Cardanum* & *Severinum*. 383.
——— aliquando ſecundum naturam. 383.
——— ——— ſolvitur per metaſtaſin. *ibid.*
——— ——— ——— varices & haemorrhoides. 410.
—— ex plenitudine quomodo. 384. quid veteribus Medic. inveſtigatu difficile. *ibid.*
—— omne vel contra naturam, vel ſec. naturam. 383. in quibus ſec. naturam? *ibid.*
—— primae vel ſecundae vertebrae cervicis, quid efficiat. 382. *ad* 383.
—— quomodo ſiccitas, ex febrili aeſtu, producat? 384.
—— tam ex ſiccitate quam plenitudine fit. *ibid.*
—— unde lethale, *Galeno*. 397.
Gibberis appellationes & ſpecies multae. 380. *ad* 381.
——— definitio ex *Mercuriale*. 382.
——— differentiae plurimae, ratione incrementi & effectus. 383.
——— fundamentum, & ſedes, ſpina dorſi, & teſtudo pectoris. 379.
——— in veſicam ſinuati Caſus ex *Galeno*. 383.
——— natura quae ſecundum *Mercurialem*. 382.
——— ſoluti per metaſtaſin Hiſtor. ex *Hippocr*. 383.
——— ſpinae modi. 381. *ad* 382. ejuſdem modi ſecundum partes corporis. 382.
Gibberorum qui diu adhuc vixere, Hiſtoriae. 396.
——— ſingulorum effecta ſingularia. 382. *ad* 383.
Gibbi cauſſa ſecundum *Herculem Saxoniam* quae? 387.
—— eſſentialis cauſſa. 399.
Gibbi ex aſthmate cur ante pubertatem intermoriantur? 395.
de Gibbis *Hollerii* opinio refutata. 417.
——— curandis *Hollerii* ſententia maximas ſubit difficultates. 416.
Gibbi qui ex interna cauſſa proficiſcuntur, plurima ex parte ſunt inſanabiles. 414.
—— ſi fiant per caſum aut ictum incurvi, non reſolvuntur. 391.
—— fiunt, qui in ſeptima parte Arietis habent Horoſcopum, *Julio Firmico*. 389.
Gibborum curatio per externa auxilia. 419.
Gibboſi ad lateras, & in ſpiras, qui tentantur. 413.
—— aliquando quidem boni Cantatores. 401.
—— non ſemper aſthmate, aut tuſſi, laborant. 401. hujus Hiſtoria mira. 403.
—— qui difficultatem perſpirationis non perpetiuntur, quinam. 402.
Gibbos fieri in aſthmate, non autem ex aſthmate opinatus eſt *Thadaeus Florentinus*. 399.
Gibboſis ex repletione quibus auxiliis curetur. 414. *ad* 415.
—— hereditaria eſt inſanabilis. 394.
—— lumbariae tranſpoſitus cur aliquando fiat ad inguina? 420.
—— materies juxta *Rhazen*. 393.
——— ——— *Avicennam*. *ibid.*
—— per ſe habet tantam vim, ut extremum fatum accerſat. 401.
—— per ſe nullam aut tuſſim, aut ſpirandi difficultatem adfert. *ibid.*
—— quae lethalis exiſtimatur ab *Ambr. Paraeo*. 394.
—— ſpontanea ab humorum fit defluxu. 410.
—— vetus & confirmata inſanabilis habenda. 414.
—— utrum funeſtior, externo principio producta, an interno? 407.

Gibbositas cur praecipue lethalis? 406. *ad* 407.
Glandulae, ac pleraque hujusmodi loca, ad levanda contagio Venereo viscera, sunt maxime accommodatae. 283.
——— in artubus quo pacto per Foeminas curentur. 507.
——— mammarum a Strumis ut differant. 220.
Glandulae spongiformis Casus in Foemina. 222. *ad* 223. in Viro. 223.
Glandularum tumores quando in febribus sunt deteriores. 38.
Glandulas & strumas *Guido Cauliacus* solus diversas facit. 187. quomodo autem cum omnibus concordat. 191.
Gorgia Leontinus *Hippocrati* Oratoriam artem docuit. 377.
Gracilibus, imbecillis, & squallidis', majore cumulatioreque respiratione opus est. 402.
Graeci, aliique Veteres auctores, cur in Roseolis curandis interna pharmaca silentio praeterierint. 469.
Guidonis Cauliaci medicamentum ad Perniones, aqua frigida. 501.
Gummata qua ratione in adfectu Venereo suscitentur. 350.
Gummi Venereum in capite quid laedat. 149.
Gutturis tumores, praesertim ampli, periculum non leve minantur. 147.

H.

Haemorrhoides narium carunculae, papillis mulierum similes, sunt. 217.
——— ——— cur sic vocatae, variae Opiniones. *ibid.*
——— ——— quibus notis à Polypo differant. *ibid.*
Haemorrhoidum narium, Casus. 218.
Haly Rhodoam gibbositatem, quae duodecim mensibus perduravit, se praedixisse fatetur ob Lunae cum Marte conjunctionem. 389.
G. Harvaei arbitrio linquitur, num Anguis flagellosus Planta vel Animal sit? 333.
Herodicus Selymbrianus, Hippocratis praeceptor in Medica arte. 377.
Herpes, & Ignis sacer, aliis distinguuntur, aliis confunduntur. 224.
Herpetis duplex genus. 224.
Hiatus plagae parvus agglutinantibus gaudet. 168. *ad* 169.
Hieronymi Fabricii sententia de vena Absceſſuum nutricula. 124.
Hieronymi Fortunati Medici Neapolitani opinio de Gibbositatis causſa, licet satis ingeniosa, non recipitur. 388.
Hippocrates a Foeminis remedia quam plurima accepit. 507.
——— de Tumoribus praeter naturam cur nullum reliquerit commentarium. 511.
——— quae loca peragravit. 377. *ad* 378. & in quem finem. 378.
——— mire detegit morbum *Regis Perdiccae.* 378.
——— Gens praeclara enumerata. 376. *ad* 377.
——— Praeceptores. 377.
Hippocrati quid Venarum Supervomitus sit. 197.
Hippocratis ad Perniones curandos remedia. 500.
Hippocratis aph. de Gibbis extra asthma, & tussim, ita est legendus, loco ἔξ complendum est ἴξω. 400.
—— *aph.* 34. *l.* 4. expositus à *Severino* luculenter. 384.
——— de Abscessibus doctrina à paucis intellecta, & qua causſa factum. 2.

Hippocratis Doctrina egregie expoſita. 376. *&c.*
——— indoles honores & divitias ſpernit. 377.
——— judiciorum de Gibbis interpretationes. 410.
——— ſententia de Pernionibus curandis quomodo intelligenda? 503. *ad* 504.
——— ſententia de Pernionum curatione perperam à *Valleſio* intellecta, & à *Severino* explicata. 502. *& ſeq.*
——— ſententiae inter ſe diſcrepantes accurate conciliantur. 253.
——— praedictionis de oculorum vitiis interpretatio. 248.
——— ——— verba de Pernionum curatione, *Fabii Calvi*, *Iani* C. & *Anutii Foeſii* interpretatione. 502. *ad* 503.
Hirquitalli quid ſint? 297.
Hiſtoriae & Anatomicae Obſervationes in cadavere Marcelli Sacchetti inſtitutae. 312.
——— *Abſceſſuum Anomalorum*, plerumque nerveis, & cartilagineis fibris, haerentium, variae. 155.
——— ——— ——— quamplurimorum, varias capitis partes aggreſſorum. 143. *&c.*
——— ——— auris ſubcutaneorum quamplurimae. 255.
——— Abſceſſus, in coſtis ſuperioribus dilateſcentis, curati. 192.
——— de Abſceſſu carniformi cujuſdam Cappucini inveterato, incurabili propter debilem ſenectutem. 181.
——— ——— ——— in cervice Joannis Antonii Badi Romani. 181.
——— ——— cum oſſis corruptione laborantium quamplurimorum. 116.
——— ——— ex Congeſtu, maximo, in Jeſuita. 108.
Hiſtoriae Abſceſſuum faucium & Palati. 218.
Hiſtoria Abſceſſus Innominati, ſine folliculo, curationis a Cl. *Severino*, inſtitutae, Epiſtola *J. B.* Capucii contenta. 151. *&c.*
——— ——— ——— peſſimi, in genu cujuſdam Carthuſiani, *Severino* egregie percurati. 156. *& ſeq.*
——— de Abſceſſu manus faetidiſſimo cujuſdam puellae. 175.
——— Abſceſſus perdolentis Sacerdotis à Cavio, cum primis mira. 237.
——— Abſceſſus progermini, in umbilico, novem librarum, 179.
——— Abſceſſum progerminum perpeſſi cujuſdam. 173. *ad* 174.
——— de Abſceſſu progermino mirabili Catanei e Cataneis. 174.
Hiſtoriae Abſceſſuum Progerminorum curatorum. 173. 174. 175. 179.
——— ——— qui in partes ſolidas putredinem invexerunt, aliquot. 308.
——— ——— qui vel ſua vi, vel ſua mole peremerunt. 308. *ad* 309.
——— & Caſus Sanguineorum Abſceſſuum. 198.
Hiſtoria de Abſceſſu ſuppurato & latente, ſub homoplata in Caroli Franciſci Mirabilis filio. 116.
——— Abſceſſus Teretis quaſi trunculati. 228.
——— Abſceſſus ſecundum Vertebras ſuperiores. 116.
——— de Abſceſſu Veſicae putrido & calloſo cujuſdam ſodalis Franciſcani, anatomica. 320.
——— de Abſceſſu utriformi ad crus Joannis Baptiſtae Valli. 185.
Hiſtoriae Aneuriſmate exſtinctorum

variae. 206.
——— & Caſus Aneuriſmatum. 206. *ad* 207. & 198.
Hiſtoria Aneuriſmatis arteriae internae deſcendentis mirabilis. 325.
——— ——— cum ingenti tumore ſanguifluo, curati. 198. *ad* 199. & Aneuriſmatis hujus cauſſae externae & internae. 204. 205.
Hiſtoriae aliquot Angina peſtilente decumbentium, haemorragia narium ſervatorum. 528. 529.
Hiſtoria Anginoſi ſibimet linguam decuſſantis, & curati. 554.
——— Anginae ſiccae ex *Hippocr.* 528.
——— Anguis bifidi, flagelloſi in ſiniſtro cordis ſinu reperti. 281. de hujus Anguis generatione, & veritate, opinio Medici Angli *Joannis Hougthon.* 284. Judicium Auctoris. 286. 287.
——— Aſcite mortui, in cujus abdomine diſſecto fungi reperti. 321.
——— de Atheromate cum craſſa duraque cyſti cujuſdam Cappucini. 153.
——— de Atheromate in dorſo Lucretiae Cacacis ſanctimonialis. 144.
——— de Atheromate ſupra genu Abbatiſſae Spiritus Sancti. 142.
——— Atheromatis in genu. 153.
——— de Atheromatis interni corporis. 322.
——— Atheromatis in Tyberio Coppula. 141.
——— a Bronchocele pervaſta ſtrangulati cujuſdam, qui oppetiit. 198.
Hiſtoriae duae Calculorum maximae quantitatis excretorum. 302.
——— de Cancro in mamma Aureliae ab Alexandro ſingularis. 222.
——— de Carie in malleolo Mariae Caracciolae, a *Severino* curata? 347.
——— de Carie malleoli in Thoma Adulcio. 369.
——— de Carie ſphacelum minitante in Joſepho Florillo. *ibid.*
——— concrementi veluti, in diſſecti hominis corde reperti. 321.
——— concrementum carneum, oculo dextero ſubnatum, puellae geſtantis. 177.
——— de dentis genuini eruptione Decii Favillae. 260.
——— de dentium affectu quamplurimae. 259. 266. 261.
Hiſtoria de dolore ingentiſſimo in Antonio Lombardo. 238.
——— de Enterocele vaſtiſſima in abdomine cujuſdam inopis. 266.
——— de Epileptico quodam, Vidi Vidii Florentini. 288.
——— Epinyctidum ſeu Roſeol. ſaltant. in puella. 467. 468.
——— ex Epiphora a *Severino* per uſtionem ſanatae honeſtiſſimae foeminae Mariae Garziae, in aedibus Conſiliarii D. Gregorii de Angulo. 420.
——— Folliculi de gena extracti cum inſerto ovo puſillo. 142.
——— *Galeni*, de Stepani inter muſculos infimi ventris, contra alios Medicos, Abſceſſu. 52.
——— Gangraenae ex oſſe tali male habito ortae, in Ill. Viro, D. Arithmanno Pignono a *Severino* curatae. 208.
——— Gibberibus magnis affectorum, qui ſenectutem attigerunt, quamplurimorum. 395. 396.
——— de Gibbere horrendo ac magno in cervice Antonii Santori. 403.
——— Gibbi ex Aneuriſmate redditi. 207.
——— mire Gibboſi, cui nulla difficilis reſpiratio? 403.

——— a Gibbo liberati pueri Franciſci de Pompejis, hocque ſolo naturae beneficio. 431.
——— Glandulae ſpongiformis, in foemina. 222. *ad* 223. in Viro. 223.
——— de Haemorrhoidibus narium. 218.
——— Hydrocephali incomparabilis in quodam turnario. 210.
——— Hydrocephali memorabilis. *ibid.*
Hiſtoriae de Hydrochephalis *G. F. Hildano. l.* 1. *Obſerv.* 10. *relatae*, enucleatio. 211.
——— Hydropici intra uterum infantuli, auditu digna, 309. *ad* 310.
Hiſtoriae Impreſſurarum perdolentium curatarum variae. 238. *ad* 239.
——— de inflammatione coli mirabili. 320.
——— *Illuſtriſſimae D. Joannae Riberae Ducis Alcalaeorum filiae ſuaviſſimae.* 47. *ad* 50.
Hiſtoria, ex Iſchii dolore, motus convulſivos miros proponens. 412.
——— Lepidoſarcomate cujuſdam affecti hominis. 261.
——— de Lue Venerea Amethi Barbari. 282.
——— manus prodigioſae. 375.
——— manus tuberoſae cum corruptione totius metacarpi. 176.
——— Meliceridis in mammis. 160.
——— de Meliceride in mamma ſiniſtra Honofrii Stranerii. 160.
——— ——— ——— curata in mamma Petri Antonii Ruſſi. 160.
——— de Meliceriola Adami Marchii, Medici. 144.
——— mira reſtituti ab excelſo delapſi juvenis, intra triduum, ope cruſtarum more Aegypt. excitatarum. 513.
——— de motu ex lumborum intruſione deperdito, Matthaei Copulae Patricii Neapolitani. 412.
——— de Myxoſarcomate praeputii Joannis Olivae Neapolitani. 183. *ad* 184.
——— de Oedemate in mento R. D. Petri Benedictini. 101.
——— Omphalocelem expertae vaſtiſſimam Iſabellae Carbonae. 265.
——— oſſis corrupti &c. *vide* corrupti.
——— de Oſſis pectoris corruptione, ac curatione, pueri Marylli. 371.
Hiſtoriae oſſium Pernionum vi denudatorum. 482. *ad* 483.
——— Paedanchones in adultis 527. 528.
Hiſtorica Paedanchones in pueri cadavere diſſecto, obſervatio. 528.
Hiſtoria Paralyſis crurum vertebris lumborum intruſis. 413.
——— Pericardii pure putrido pleni Phthiſin cauſſantis. 68. 69.
——— de Pernionibus devaſtantibus ad perioſteum uſque, in filia Marii de Majo. 482. *ad* 483.
——— Pernionibus affectorum, qui per calefacientia medicamenta fuerunt a *Severino* curati. 504.
——— de Pernionibus, quibus Neapoli quot annis infeſtabatur Joannis Mariae Scarani, quique ad Siculos profectus nil mali ſentiit. 499.
——— Phthiſici cujuſdam per intervalla patientis varios extimo pectore Abſceſſus. 103.
——— Phthiſici, ex putrido pure intra pericardium. 68. 69.
——— de pure in cor penetrante ex vomica rupta, Fernelii. 69.
——— reſoluti, proptet caſum a ſublimi loco, dimedio corpore, Scipionis Pulſioni, quique a *Severino* mirabiliter triduo eſt ſanatus. 413.
——— de Roſeolis correpta Obſtetricis.

tricis cujuſdam filia, propter menſium defectum. 471.
——— de Roſeolis ſaltantibus correpta Lucretia de Caſtro. 467.
——— de Roſeolis ſaltantibus in Dionora Stephagnola, 467.
——— Sanguinis fluxus per omnes corporis meatus ex terrore, in foemina quadam religioſa. 197.
——— de Scliroſarcomate gingivarum Perſiae Peregrinae. 258.
——— de ſenſus ac motus depravatione, ob ingentem lumbarium ſpondylium contractionem, Camillae Scargiatae. 413.
——— de ſpina reflexa ad modum literae S. a *Cardano* relata. 381.
——— de Steatomate ſupra enſiformem, Dominici Riccardi. 144.
——— Steatomatis, ſupra mammam. 154.
——— de Sterni corruptione magna, ex Galeno. 365.
——— Strumis cum folliculis, in Hieronymo Caphorio Calabro. 131.
——— de Strumis mammarum cujuſdam foeminae Lucanae, lectu digniſſima. 222.
Hiſtoriae Synanchorum ſine V. S. ſanatorum. 548.
——— Tuberculorum Abſceſſus progermini dictorum. 173. *&c.*
——— de Tuberculo atro & molli, in filio D. Flaminii Conſtantii, cum vita abſciſſo. 262.
Hiſtoria Tuberculorum in capite & facie puellae mire natorum, epiſtola comprehenſa D. *Larchei* ad Auctorem. 177.
——— de Tuberculo dimidiati ovi magnitudinis vetuſtiſſimo, in brachio dextero Veſpaſiani Praeneſtini. 181.
——— ——— carniformi Pancratii Muſtavoli Turracuſienſis. *ibid.*
Hiſtoria de Tuberibus progerminis Hieronymi Damiani. 174.
——— de tumore ſanguiflüo tibiae Joſephi Palumbi, fatum accelerante. 198.
——— de Tumore vaſto in brachio Hiſpani cujuſdam aneuriſmatico. 207.
——— Tumoris in ſepto tranſverſo. 79.
Hiſtoriae Valgi ſponte naturae curati undecimo aetatis anno. 431. 432.
——— Valgitatis ex madore ad articulos. 429.
Hollerii de Gibbis opinio refutata. 417.
——— ſententia de Gibbis curandis maximas ſubit difficultates. 416.
——— —— in *Aphor.* de Gibbis explanando, refellitur. 396. *ad* 397.
Homines mali habitus ſaepe Zona tentantur. 225.
——— plerique Gibberum incommoda non gravate ferunt & cur? 401.
——— venales mercium arculas bajulantes, ut plurimum gibboſi redduntur, 385.
Homo eſt ſtirps inverſa 232.
——— quouſque augeſcere poſſit, juxta *Haly Abbas* & *Haly Rhodoam.* 397.
—— Venerea labe affectus quando ſalutem ſperare poſſit, 285.
Hordeoli materia noviſſime obſervata. 215.
——— —— quomodo ex palpebris exprimatur. *ibid.*
Hordeolorum Caſus. *ibid.*
Hordeolum à Veteribus neque cognitum, neque bene curatum. *ibid.*
Huccherii medicamenta pro Roſeolis reſolvendis. 481.
——— ſententia de Pernionum cauſſis, etſi ſatis ingenioſa, non tamen

tamen approbatur. 488. *ad* 489.
Humani corporis ſubſtantia triplex. 348.
Humidum ex triplici ſubſtantia corporis una. 348.
Humor Abſceſſus anomalos procreare comparatus, varius à *Galeno* exiſtimatur. 132.
——— à capite in aſperam arteriam illapſus, poteſt per urinam & alvum expurgari. 77.
——— craſſiuſculus, ubi per compactam cutem facile diffiari non poſſit, puſtulas ciet. 475.
——— crudus praeterquam transmiſſioni eſt ineptus, naturam irritat. 32.
——— diſtortionem membrorum ſuſcitans, non unus aut ſimplex, ſed varius ac multiplex, exiſtimatus. 424.
——— in Meliceride qualis. 166.
——— melancholicus, Aſtronomorum, ac Medicorum, conſenſu veſpertinis horis analogus eſt. 467.
——— melancholicus una cum pituita, cauſſa ſunt doloris in Epinyctide 444. *ad* 445.
——— Phymata excitans, fere craſſus eſt, & cur? 137.
——— qui oſſis vitium invehit excrementitius omnino credendus eſt. 354.
Humores acuti penetrantes in os, Spinae Ventoſae ſunt cauſſa, ſecundum *Avicennam* 358. *ad* 359.
——— à natura alieni, Tumores per Congeſtum poſſunt excitare. 101.
——— Epinyctidem inducentes, calidi vel frigidi non ſunt ſimpliciter, ſed miſti. 443.
——— noſtri corporis, qua ratione peccare poſſunt. 8.
——— omnes eſſe Roſeolarum cauſſas, quibus argumentis adſtruatur. 470.
——— tenues ad ſuperiora, craſſi vero ad inferiora, facile contendunt. 28.
——— venenoſi ſi in partem aliquam confluant, nativum exſtinguunt calorem, Gangraenamque concitant. 208.
Hydroceles praeputii cauſſae, & curatio. 231.
Hydrocephalon an cuidam ſexui magis commune? 210.
——— eſt proprius Puerorum affectus. *ibid.*
——— grandiores aetate nonnunquam tentat. *ibid.*
——— in Infante. 211.
——— ingens. 210.
——— in Viro quodam. *ibid.*
Hydropicae ſuppunctus venter non aquam, ſed dilutum ſanguinem effudit. 324.
Hydropicorum aquae per urinas expurgantur. 77.
Hydrops per umbilicum evacuatus. 226.
Hyporiſma idem quod *Aneuriſma*. 195.

I.

Ichores ex craſſis humoribus deducti, poſſunt tum conſiſtere, tum adhaerere. 101.
—— humorum ad externum corporis habitum propulſi, graves, & contumaces, affectus parere conſueverunt. 101.
—— ſingulorum humorum Roſeolarum cauſſas eſſe. 471.
Ignis actualis curandis Oſſium vitiis ſummopere probatus. 369.
—— Sacer ab Eryſipelate diſcernitur uno *Celſo*. 224.
——— cum *Herpete* aliis confunduntur, aliis diſtinguuntur. *ibid.*

Ignis Sacer idem ac *Zona* seu *Circinus* seu *Zoster*. 224.
Ignis Sacri nomine loco *Erysipelatis*, quinam usi? *ibid.*
—— usus, ubi sanguinis profusio imminet, opportunissimus. 165.
—— praestantissimus in Aneurismate, ejusque virtus exaltata. 205. & 206.
—— pro curandis Pernionibus à *Fallopio* perperam, & cum contradictione, refutatur. 500.
Imbecillitas in Varis, unde oriatur. 423.
Impressura perdolens supra Vesicam, aliis praesidiis frustra adhibitis, igne curata. 239.
Impressurae quid, & cur ita dictae. 238.
Inauratotes Bronchocelis quare subjecti? 194.
Incurvi & Repandi cur non resolvantur. 391.
Indicationes curandarum Roseolarum quae. 476.
Inflammatio in Pernionibus exulceratis quibus praesidiis tollatur. 505. 506.
Ingrassiae (*Philippi*) perversa sententia de *Benat* noctis, quasi Epinyctides essent. 454.
Inguina, & alae, saepe tentantur Abscessibus. 186.
—— in puerulis Hirquitallis sponte intumescunt, hujusque intumescentiae causa. 297.
Inguinum cum lumbis spectata sympathia jubet saepe, in inguine, excitare crustas vel Setacea applicare. 420.
Intemperatura calida plerumque mala, & cur. 58.
Intemperies frigida plerumque causa est, ut Abscessus revertatur. 113.
—— —— quibus corrigatur. 113.
Intemperies inaequalis quomodo Gibbosim pariat. 384.
Intestina fibris luteis distincta. 220.
Joannis Heurnii hallucinatio in exponendo *Hipp. aph.* 31. *l.* 6. 66.
D. Ioannae Riberae Abscessus Criticus non fuit, & quam ob rem. 84. 85. 86.
—— Abscessus fuit per Congestionem creatus. 83.
Joannis Ruardi Bibliopolae probati Perniones. 486.
Iuniores cur maxime Roseolis obnoxii? 472.

K.

Καταγματικά medicamenta, quid? 369.
Κεγχρείδιον quid? 216.
Κῆδματα quid *Hippocrati*? 4.
Κίμεθλον seu Κείμεθλον Perniones cur dicti. 484.
Κύρτωσις quid? 381.
Κυφοὶ quinam? *ibid.*
Κύφωσις quid. *ibid.*

L.

Lachrima à *lema* quomodo distinguatur. 245.
Laminae ferreae deligationis, spleniorumque fulcientium usus, Valgis curandis, & corrigendis, confert non parum. 433.
Lapidicondi Abscessus ad quod genus Abscessuum referendi. 302.
Lapillus coryliformis è batrachio detractus. 301. Similis excisus ex angulo linguae subdito, nuclei dactylaris formam prae se ferens. *ibid.*
Lapidearum materierum in Abscessibus duo sunt modi. *ibid.*
Laqueus gutturis, idem ac Anchone. 512.

D. Larchei Epistola ad Auctorem, Historiam Tuberculorum, in puella natorum, ponens. 177.
Laryngotomia *Severino* jure proposita, & aliis rejecta male. 219.
Laxantia atque attenuantia medicamenta in Valgitatum vitiis curandis non probatur; & cur? 432.
Laxantium medicamentotum usus ad Perniones curandos perperam à *Vallesio* excogitatus. 502.
Leges Abscessus laudabilis quae? 32. *&c.*
Lenticulae decoctum pro curandis Roseolis multum probatur. 478.
ad Lepram, Pestem, omnesque venenatos affectus, Medicamentum accommodatum. *I. Quercetani.* 367. *ad* 368.
Lignum Quercinum in cotem lapideum mutatum. 193.
Limosa, fungeaque, Concrementa quo pacto proveniant. 178.
Linimentum pro Varis & Valgis. 433.
Liquantia & exsectus, ex anomalis Abscessibus uni Meliceridi competunt. 161.
Loca corporis laxa ac debiliora progerminis Abscessibus sunt obnoxia. 173.
Locus ad quem consuevit tendere humor, aliquantulum certior est quam is unde proficiscitur. 9.
—— affectus *Illustrissimae D. Ioannae Riberae* quis? 58.
—— anomalis Abscessibus obnoxius plurimum est caput. 142. 143.
—— unde primo deducitur ad effluxum Abscessus, nequit definiri. 9.
Lordosis. 393.
——— quid sit? 381.
Lotium per umbilicum aliquando redditur. 226.
à Lotura capitis, Abscessus obortus adenosus sub ala sinistra, ovi gallinae similis. 192.
Lue Venerea vexatis, quibus locis fiant Exostoses. 214.
Lues Venerea est universale corporis intemperamentum, praecipue hepatis. 350.
Luis Venereae curatio cum *Fonseca* & *Quercetano* absolvitur. 93.
—— Venerae duo sunt status. 284.
—— Venereae tertius sive medius status. 285.
—— Venereae absolutae status ac signa. 284.
Lumborum cum inguinibus spectata sympathia, jubet, saepe, in inguine excitare crustas vel setacea applicare. 420.
Lupia octo libr. *ab Ambrosio Paraeo* comperta in cervice, capitis magnitudine. 146.
—— sexaginta libr. ab *Antonio Benivenio* exsecta. *ibid.*

M.

Mador perpetuus laxis partibus incumbit, in pueris & ejus aetatis affinibus. 429. Hunc deducere, vi, appendices ossium putat *Severinus. ibid.*
Mammarum adenae in juvenculis quando & quare extumescant. 297.
——— Strumae per quae differant à Scirrhis. 220. 221.
——— ——— quomodo eximantur. 221. *ad* 222.
Manus tantum, non alia inferiora, ob colli vertebrarum luxationem resolvuntur, & cur. 390.
Manus tuberosae Historia & Figura. 375.
Manuum Roseolae noctu plurimum turgescere solent. 498.
Marini error in *Hippocratis aphor.* interpretando. 66.

Mariscis laborantes cur Terminthis minime corripiantur. 458.
Materia Abscessus defluxionis necessitatem, inter duos oppositos terminos, agnoscit. 8.
——— ——— ut salutem promittat, quanta sit oportet. 32.
——— Abscessuum aliena per quae dignoscatur. 111.
——— ——— anomalorum haud facile ante sectionem deprehenditur. 146.
——— anomala Phymata excitans etsi superflua plurima, tamen ejus pars nutritoria censetur. 137.
——— Apostematum quomodo à parentibus non Apostemosis, ad filios derivari possit. 104.
——— Atheromatis quae? 132.
——— cruda & incocta quid praemonstret. 32.
Materiae coctio requiritur ad Crisin. 14.
Materia Epinyctidis haeterogenea. 443.
——— ——— nitrosa, est pituita cum melancholici succi portione permista. 442.
——— extra venas existens, saepe in corporis profundum abscedit. 77.
——— in thoracis cavitate collecta saepe tussim non inducit, & cur? 54.
——— junctura rum dolentium in carne subest; Spinae ventositatis in osse. 359.
——— morbosa, partem principem infestans, ubi a Natura inde abducitur, expellitur dein per sinus & cavitates narurales foras; vel de loco uno corporis in alterum transfertur. 3. *ad* 4.
——— ossium abscedentium quae. 350. 351. 352.
——— Steatomatis crassissima, Meliceridis fluxilis, Atheromatis siccissima à *Galeno* indicatur. 132.
Materia vi naturae, non excluditur, ubi coctio non bona fuit. 14 sed transfertur modo. *ibid.*
Materiam crassam in *Illustrissimae D. Ioannae* Abscessu, pet urinam eductam pus fuisse. 75.
Medicamenta composita quae defendunt à Pernionibus. 505.
——— ex animalibus facta nostrae naturae plus consentanea. 367.
——— externa Gibberis corrigendis quae probata. 412.
——— frigida ad Perniones curandos à *Fallopio* proposita. 501.
——— in curandis Roseolis eadem interdum conducunt, interdum secus. 499.
——— pro labe Venerea praestantissima excogitata. 294.
——— *Rhazae*, pro curanda Gibbosi sicca. 409.
——— *Severini* experimento curandis Pernionibus probata. 506.
——— Valgorum vitiis exstirpandis optima quae. 432.
Medicamentum compositum ad Roseolas. 459.
——— *I. Quercetani* accommodatum ad Lepram, Pestem, omnesque venenatos affectus. 367. *ad* 368.
Medicatio Anomalorum obscura per quae declaretur. 161.
Medico gravi scitu quaenam digna? 1. *ad* 2.
Medicorum error post Abscessus sectionem apertissimus. 117.
Medicus efficiendi socius tantum. 371.
——— exercitus prudensque sit oportet in anomalis Abscessibus curandis. 168.
——— quibus conditionibus tantum Medicus, alias veneficus. 377.
Mel Rosarum solutum pro resolvenda Roseolarum materia probatur. 478.
Melancholia adusta in Epinyctide maxime

mè ſuccorum omnium abundat. 443.
Melancholiam eſſe Roſeolarum cauſſam, quibus indiciis deprehendatur. 470.
Melancholicus humor calcem refert. 445.
——— ſuccus, quamvis craſſus, per exiles ſtomachi venas diſcurrit. 70. *ad* 71.
Meliceridis in Metacarpo. 166.
——— in metacarpi flexura ſaepe naſcuntur. 144.
——— non raro ab externis cauſſis in articulis excitantur. 145.
——— ſub carpo ex ictu naſci. *ibid.*
Meliceridem ſibi ipſi Auctor exſcindit. 166.
Meliceridi an ſit neceſſarium involucrum. 126.
Meliceridis curatio per medicamenta fallax plerumquè viſitur. 162.
——— deſcriptio, *P. Aeginita.* 146.
——— deſcriptio, *Aëtio. ibid.*
——— humor qualis. 166.
——— in mammis Hiſtoria. 160.
Meliceris aliquando tunicam habet aliquando non. 162. rei exempla. *ibid.*
——— curatur vel digerendo, vel putrefaciendo, vel exſcindendo. 161.
——— ex Abſceſſibus cyſticis, una curationem per diſcutientia ſibi praerogat. 162.
——— in carpo nata, aliquando a nonnullis habita pro Scirrho, & quare? 166.
——— in carpo ſine folliculo. 166.
——— in digito. 144.
——— pro Ganglio habita. 166.
——— in indice extremo. 144.
——— in mamma. 160.
——— in metacarpi flexura. 144.
——— in palpebra ſuperiore intima. 143.
Meliceris in pollice. 144.
——— quomodo ex percuſſu naſcatur. 145. *ad* 146.
——— ut ab Atheromate differt. 146.
Membra, ad quae terminus fluxionis improprius eſſe ſolet, quae. 9.
——— quibus praeſidiis à Pernionibus defendi poſſint. 504. *ad* 505.
——— & aetates maxime Pernionibus obnoxiae, quae. 493. 494. 495.
Membrorum debilitas unde oboriatur, quaeve partes revera debiles dicantur. 486.
Menſtruorum, aliorumque ſuperfluorum, ſupreſſiones, Roſeolarum cauſſa praecipua. 471. *ad* 472.
H. Mercurialis de cauſſa gibboſitatis opinio. 386. refutatur. *ibid.* & *Hippocratis* ſenſui oppoſita. *ibid.* & 387.
——— interpretatio ſuper *Hippocr. aphor.* de gibbis rejecta. 399.
——— inrerpretatio *text.* 31. *lib.* 6. *aphoriſm.* refelliitur. 250.
——— levitas & hallucinatio in ſcopo curandorum Pernionum inſtituendo. 501.
——— opinio de Gibberis ortu convellitur. 386.
——— opinio de ſedibus Pernionum propriis anguſta cenſetur. 485.
Μετάστασις quid. 4. ejus requiſita. 31. *ad* 32.
Metamorphoſis Syphilidae delineatio graphica ſatis. 291.
Miliolum Tuberculum quod aut quale. 215. *ad* 216.
Mite quid. 520.
Morbi quid *Severino.* 14.
Morbi conatus & Naturae diametro pugnare ſolent. 7. Eorumque opera ſunt adverſantia. *ibid.*
—— affectus *Severino.* 15.
—— in alios mutati fere necant,

& cur. 39.
—— omnes contagioſi cum tetra putredine. 530.
—— perdolentes ſunt Ulcera. 509.
—— indolentes itidem, *ibid.* & 510.
—— quando per excretiones judicantur. 26.
—— qui dolorem adferunt, inter ulcera quo pacto connumerari poſſunt. 509.
—— qui futuri ſint longi. 475.
—— venenati noſtro aevo niſi effluxum ſortiantur mortales perdunt. 551.
—— Venerei affectus omnes recenſentur. 273. 278.
—— —— perfecti ſedes quae. 286. *ad* 287.
Morbis nomina impoſita *a laeſa parte*, vel *a Symptomate*, vel *a Cauſſa*; vel *a Symptomate & parte affecta*; vel *a ſimilitudine ad aliquid extra poſitum*; vel *a tempore* quo irruunt vel decedunt. 437.
in Morbi mutationem quare unice ſpectare debet Medicus? 4. *ad* 5.
in Morbo longo quae terreant. 88.
Morborum contagioſorum ſeminariorum conditiones tres. 531.
—— *D. Joannae Riberae* primordia. 47. 48.
—— finis non bonus. 14.
Morbus ſymptomaticos Abſceſſus admolitur. 7.
—— acies ſuas Naturae opponit. *ibid.*
—— cum praeſens, quid producat in corpore. *ibid.*
—— eſt ſanitatis corruptio. *ibid.*
—— eſt aliquid παρὰ φύσιν. *ibid.*
—— quae incommoda ſunt corpori machinatur. *ibid.*
—— *Illuſtriſſimae D. Ioannae* cur Abſceſſus, non autem Ulcus appellandus. 82.
—— —— cur lethalis exiſtimatus. 88.
Morbus nullus eſt ita deſperatus, qui ſalibus Viperae non edometur. 368.
—— quando à Natura ſuperaturus. 31. *ad* 32.
—— Venereus Elephantiaſis non eſt; & an totius ſubſtantiae ſit affectus 272.
—— —— & articularis per quae differat à Roſeolis, 474.
—— —— quid ſit auctoribus Chymiſtis, Spagiricisve. 278.
Mucocarnei Tumores qui, quaeve ipſorum materia. 183.
Mulae quid ſint. 501.
Mulieres, quibus expurgatio menſtrua non eſt, in Roſeolarum vitium incurrunt plerumque. 475.
Munus generoſi Medici quodnam ſit *Galeno*. 57.
Muſculi inter cunctas partes in repellendo ſunt validiſſimi. 355.
—— maſſeteres cur ſaepe tentantut Abſceſſibus. 260.
in Mutationem morbi quare unice ſpectare debet Medicus? 4. *ad* 5.
Mutationes graves, & non occultae per quae concitentur. 105. *ad* 106.
Myxoſarcoma monſtroſum praeputii trium librarum, abſciſſum. 183. *ad* 184.
—— vulvae alarum à *Severino* praeſectum. 184.
Myxoſarcomati convenit Sarcocele *Pauli Aeginetae*. 184. nec non inflatio carnea Chiragra dicta juxta *Guidonem ibid.* & 185.

N.

Napa ſeu Naſda, in nate, immanis. 148.
Naphtharum procreatio. 137. *ad* 138.
Nares atque aures etiam Pernionibus tentantur, *Fallopio*. 485.
Naſda ſeu Napa, in nate immanis. 148.

Nata in humero. 140.
—— ſeptem librarum, vaſta. *ibid.*
—— ſexaginta libras pendens, enormis. *ibid.*
—— ſextarium aequans. *ibid.*
—— non a figura nomen accepit. 140.
—— quid ſit? an de Meliceridis genere? an pertineat ad Steatoma? & an peculiarem re quirat curationem? 169.
—— refertur ad Meliceridem, *Severino* & quare? *ibid.*
—— —— ad Steatoma a *Jo. Tagaultio. ibid.*
Natae generatio & origo quae & unde? 138.
—— quae vaſa habeant nutricula? *ibid.*
—— multiplex etymon. 122. *ad* 123.
—— nomen incertae eſt originis. *ibid.*
—— non ſimplex apertio, ſed amputatio & circumſectio, competit. 169.
—— ſunt Abſceſſus anomali. 140.
de Natarum exortu opinio *Philipp. Ingraſſ.* probatur. 138.
Natura Abſceſſus criticos ad vindicandam corporis Valetudinem excogitavit, ut Morbo liberet. 7,
—— ad iliacas venas, per phrenicas, tranſmittit, quaecumque fundo thoracis ac diaphragmatis haeſere. 72.
—— ad optimam Valetudinem reſtituendam, criticos Abſceſſus excogitavit. 7.
—— a materia morbi valentiore, ſaepe cogitur ita, ut Abſceſſus producantur Symptomatici. 16. *ad* 17.
—— commodo corporis fervida ſemper. 15.
—— corporis tutatrix ſedula. *ibid.*
—— corrigit & caſtigat mala ex morbo. *ibid.*
—— cum partes a morboſo liberat, materiem vel extra corpus expellit. 3. vel ad partes viliores tranſfert. 3. 4. & 305.
—— etiam ſi concoctionem non aſſequatur, non propterea deſiſtit; ſed per omnes vias materiam crudam evincere tentat. 15.
—— ex partibus obſeſſis ſaepe tranſfert humorem ad partes viliores. 3.
—— in homine quid ſit? 6. Illa uti in ſanitate diligentiſſima eſt tam corporis, quam ſui, conſervatrix; ſic in adverſa Valetudine aeque ſollicita eſt, ut illud a Morbo vindicet. *ibid.* Et quomodo illud peragat. 6. *ad* 7.
—— materiam, partem Principem infeſtantem, ſuo labore, vel totam vel pro parte, inde ſaepius tranſfert. 3. & 6.
—— in parva univerſitatis imagine majoris eſt aemula. 331.
—— materiis expellendis alienis novas adinvenit vias. 11.
—— miro modo cuſtodit, cui praeeſt. 15.
—— Morborum Medicatrix. 43.
—— morboſos omnes affectus concoquere ac modificare continuo ſtudet. 15.
—— Morbos ſuperat, ni materia morboſa prorſus repugnet. 6.
—— morbum abigere, tempore valetudinis malae, curat. 15.
—— non patitur nocua & aliena, quaecumque Principes occupant partes. 7.
—— nullam viam relinquit intentatam, ut morbis oppreſſos adjuvet. 282. *ad* 283.
—— partem Principem obſeſſam levare ſemper tentat. 3.
—— —— —— levatura, humorem infeſtantem aliorſum abducit. 3. Quaenam partes quorſum illam materium totam, vel pro parte, tranſmittit? *ibid.*
—— per morbos ita eſt in vitio propel-

pellendo sollicita, ut per angustiores vias crassissimos expellat succos, adeoque Absceſſus moliatur etiam per ossa. 11.
—— quae salutaria sunt corpori procurat. 7.
—— quibus facultatibus, viribusque, conservationem animantis tueatur, tum bonae, tum malae, Valetudinis tempore. 14. *ad* 15.
—— quando intense languida existimatur? 39.
—— secundum singulas morbi species, per propria emissaria Materiae molitur evacuationem. 13. *ad* 14.
—— studet continuo concoquere humorem morbosum. &c. 15.
—— superioribus temporibus, propter exercitationes corporis frequentiores, validior. 470.
—— tam in bona, quam in adversa valetudine mire sollicita est pro corporis bono tuendo. 6.
—— ubi foras quod nocuum est expellere nequit materiem morbi deponit, eam transponendo. 15.
—— ubi humorem morbosum concoquere non potest, quid peragat in corpore commodum? *ibid.*
—— ubi humorem morbosum transponere nequit, alium morbum excitat. *ibid.*
—— ut animal levet, aliquando omnem lapidem movet, & omnem conditionem accipit. *ibid.*
—— ut corpus humanum ab insidiis morbi vindicetur, utitur duobus praesidiis, spiritu & calore. 6.
—— ut nocentibus affluxus detur, paratiorem locum acribus ichoribus pertundit ac fistulat. 15.
—— ut totum servet incolume, partis commodum nullo loco interdum habet. 15.
—— valens, deorsum & procul ab affecta parte molestos succos propellit. 28. *ad* 29.
—— Vis est insita corpori, quae ut in sanitate totius illius est conservatrix, sic in statu morboso a morbo & morte, omni molimine, illud vindicare tentat. 6. ejus praesidia sunt spiritus & calor. *ibid. vide etiam.* 7.
—— Vitae rectrix. 7. non patitur nocua & aliena potissime circa partes principes. *ibid.*
Naturae conatus & Morbi e diametro pugnare solent eorumque opera sunt adversantia. 7.
—— finis in procreandis Absceſſibus anomalis, quis? 133.
—— frustrati finis causa quae? 15.
—— in affectibus morbosis, crudis humoribus haerentibus, agendi studium quale? *ibid.*
—— labore, partem Principem infestans materies, vel tota, vel pro parte, inde transfertur saepius, 3.
—— praesidia dum operatur sunt spiritus & calor. 6.
—— providentia, in lue Venerea profliganda, plane mirabilis. 281. *ad* 282.
—— quaedam proprietates. 14.
—— Vigor & materiae Coctio requiritur ad Crisin. 14.
—— —— in omni tamen Crisi adest. *ibid.*
—— vis, & humoris habitudo, plurimum valent ad distortos dirigendos ac resolvendos. 431.
Nicolai Florentini Serapium pro curandis *D. Ioannae* affectibus probatum. 91.
Nodi quid sint Auctoribus? 132.
Nome quale ulcus. 521. 527.
Nominum morbis imponendorum ratio diversa. 437.
—— novorum in populosis commer-

merciis inventio prompta. 336. *ad* 337.
Notae calidae, non tam insigni modo sunt Epinyctidibus tribuendae, quales *Philippus Ingrassias* opinatus est. 451.
Novae adeo rerum facies, tam variae, in humano corpore, unde? 331.

O.

Observationes de Meliceridis sectione, sine ullo periculo facienda, quamplurimae. 166.
——— Anatomicae Paedanchones. 528.
Obstetrices ac vetulae, Roseolarum Medicae, quam ob causam timeant à Venae Sectione. 477.
Obstipitas quid. 381.
Occasio scribendorum *Illustrissimae D. Ioannae* affectuum quae? 56. *ad* 57.
Ocreae pro Valgis & Varis infantibus. 433.
Oculi ab internis causis facile perturbantur, & quare. 243.
—— vasa fiunt morbo conspicua. 216.
De oculorum Abscessibus judicium quale. 245. *ad* 246.
Oculorum candida pars exilibus apprime venulis nutritur. 216.
——— variculae in quibus visuntur. 216.
Oeconomiae corporis animalis communitas quid efficiat? 213.
Oedemosarca cruris descriptum. 185. *ad* 186.
Oesophagus, septo annexus, potest inter membranam aliquam pituitam eructare. 62.
Olea & emplastra, ad materiam in Spina contentam auferendam, quae. 419.
Oleum artificiale ad Meliceridem, junioribus probatum. 164.
—— ex Mercurio utrum valeat Veneream labem per sudorem discutere. 296.
—— ex Quajacamo extractum, pro Syphilidis vitiis curandis, percommodum habetur. 295.
Ophthalmiae curatio secundum *Galenum*. 250. *ad* 251.
——— siccae per quae praenoscatur. 247. *ad* 248.
——— siccae praesagium. 246.
in Opthalmia varicula in oculis posse contingere. 216
Opinio *Ambrosii Paraei* de cysticorum Abscessuum procreatione. 134.
Opinio multorum de propria Congestionis materia quae. 100.
Opiniones nonnullae, inter se variae, de termino & ampliatione ulceris *Illustrissimae D. Ioannae*. 49.
——— variae de generatione, natura, & loco, Strumarum. 187.
——— —— de parte affecta in *Illustrissima D. Ioanna* languente. 52.
——— vulgarium hominum, de Roseolarum forma & natura permulta. 460.
Opinionum conciliatio de Strumarum natura. 189. *ad* 190.
Oribasii Medicamentum pro praeservandis membris à Pernionibus quomodo paretur. 505.
Oribasius in definitione Epinyctidis leviter ab *Ingrassia* taxatur. 448.
Os candenti ferramento quando sit inurendum. 371.
— corruptum quando deradendum, vel terebello perforandum. 370. 371.
——— totum, secundum *Galenum*, est exscindendum. 371.
— in Paedarthrocace primum, deinde carnem occupari, scitissime ostensum. 344.

Os in ſpongioſa poſſe inflammari parte. 353.
— longo ſaniei contagio corrumpitur, & vitiatur. 148.
— putreſcere ab inflammatione, *Severino*. 353.
— ſpongioſum circa articulos, juxta *Severinum*, quare? *ibid.*
Oſſa affecta terebello pertundenda, jam docuit *Severinus*. 371.
—— non aeque ſed paulo ſaevius, quam carnes, inflammantur, & cur. 352.
—— partes cum ſint debiliſſimae, cunctas à carne rejectas ſuperfluitates in ſe recipiunt. 350.
—— poſſe apoſtemari quomodo probatur. 338. *ad* 339.
—— quidem Apoſtemate non tentari, quibus rationibus ſuadetur. 239.
—— quomodo a pravis ſuccis vitientur. 342.
—— quomodo inflammentur ac ſubeant Abſceſſum. 353.
—— ſecundum *Avicennam* admittunt Apoſtema. 339.
—— utrum ſuapte natura ſubeant Apoſtema. *ibid.*
Oſſibus longis artuum ternae ſunt partes. 428.
Oſſis Abſceſſus ſunt ſine dolore. 374.
—— capitis abradendi, exſectis tuberculis, *Aëtii* ſententia, *Severino* explicata. 168.
—— corruptio in anomalis quando formidanda. 164.
—— —— Medicos multum fatigat. 364.
—— —— tanto gravior eſt, quanto durior eſt ejus ſubſtantia. 344.
—— inflammatio quandoque Spinae Ventoſitas à quibuſdam appellatur. 353.
—— pectoris corrupti in puero, & exciſi, cum effectu ſanationis, Hiſtoria, ex *Galeno*. 365.
—— terebrationem in carie jam docuit *Severinus*. 371.
—— vitiatio cur facilior ſit in pueris. 353.
—— univerſa diviſio triplex eſt. 342.
Oſſium Abſceſſus potius per congeſtum, quam per defluxum procreantur & cur. 347. *ad* 348.
—— Apoſtemata a quolibet ſucco poſſunt concitari. 342.
—— longorum fines, qui cum aliis articulantur, moliſſimi ac ſuculenti ſunt. 343.
Ovum majuſculum ejectum ex Abſceſſu femoris. 133.

P.

Paecilocace. 470.
Paedanchone ad *Prunellam* eſt analoga. 536. *ad* 537.
—— convenit cum Prunella *Paracelſi*. *ibid.*
—— contagioſus & peſtilens eſt affectus. 530. *ad* 531.
—— cur ad peſtilentes affectus referendus. 532.
Paedanchone divexati quare potum fugiant? 526. Eorumdem irrequietus decubitus unde? *ibid.*
in Paedanchone febris acuta & ſitis unde? *ibid.*
Paedanchone laborantium deplorandus ſtatus ex *Aretaeo*. 519.
—— preſſorum facies quare pallida? 526.
in Paedanchone ſpiritus vitium unde? 525.
Paedanchone tamquam corruptorio affectu laborantes quare non cuncti moriantur. 551.
—— eſt acuta vel lenta. 529.
—— non plenitudinis exceſſu, ſed pravitate, peccat. 539.

Paedanchone quaſnam praecipue Regiones infeſtet. 519. & 535. *ad* 536.
——— quod ſit peſtilens, probatur. 530. & 531.
Paedanchones cauſſae duplices externae & internae. 534.
——— cauſſa formalis, efficiens & materialis. *ibid.*
——— cauſſae externae earumdemque examen. 523.
——— internae cauſae ſunt variae & multiplices. 534. Totidem & externae. *ibid.*
——— Contagii probatio. 530. *ad* 531.
——— Definitio. 534.
——— duplex mos. 529.
——— Generationis modus. 533.
——— matetia in pectus per arterias delapſa, quare eodem ipſo die interficiat. 518. & 523.
——— ſigna pathognomonica & prognoſtica. 530. 537.
——— —— prognoſtica peſſima varia. 538.
——— ſedes quae? 528.
——— ſedes affecta quare aſſerta caput & cerebrum. 549.
——— morbi ſedes eſt Cerebrum, *Severino.* 532. & 549. 550.
Paedarthrocace ab oſſis inflammatione ſit. 353. patet ex tumore. *ibid.*
——— an Veteribus graecis nota? 357.
——— Arabum, ſeu Ventoſitas ſpinae forte περήδον veterum Graecorum. 357.
——— cur pueris facilius. contingat. 352.
in Paedarthrocace corruptiones oſſium ſunt ex male purgatis exanthematibus. 357.
——— ut & lue Venerea, quare oſſa potius inficiantur carnibus. 350.
Paedarthrocace Abſceſſus quis, aut quid? 356.
——— eſt Abſceſſus. *ibid.*
——— eſt Abſceſſus exoſtoſi Syphiliae ſimilis. 350. 366. *ad* 367.
——— eſt Abſceſſus quidem, qui & per influxum, & per congeſtum; ſed maxime per congeſtum. 347. *ad* 348. & 350.
——— eſt ſine dolore. 373. 374.
——— & Spina Ventoſa unum & idem, *Pandolphino.* 359. differt. *Severino.* 360.
——— etiam Antiquis cognita. 358.
——— inficit os primo quam perioſteum. 374.
——— luxati oſſis ignaris ſpeciem praebet. 363.
——— Pueros, & qui incunabula exceſſerint, tentat. 345. & ulteriori aetati contingit, uti variolae morbilli. 347.
——— pueros, non ratione ulceris, ſed cachexiae, enecat. 364.
——— quando periculum inferat. 365.
——— quare Spina Ventoſa habita *Avicennae.* 364.
——— ut ab Arthritide & luxatione diſtinguatur. 363. *ad* 364.
——— vitium oſſis verum *P. ab Argillata.* 345.
——— verum oſſis vitium, *Avicenna. ibid.*
——— —— *A. Florentino. ibid.*
——— —— *I. Langio. ibid.*
——— vitium tertiae coctionis eſt. 367.
Paedarthrocacen non ſolum incurrunt pueri, ſed etiam adulti. 347.
Paedarthrocaces a Spina Ventoſa differentia. 359.
——— cauſſa eſt excrementitia, ex reliquiis Variolar. Morbill. &c. 354. cui humori adhaeret exuſtio, ut in fuligine turis &c. *ibid.* & 355.

Paedarthrocaces cauſſa, praeter dictas, ab habitu corrupti & languidis parentibus. 347.
——— cauſſae, ex ſeminali utriuſque parentis materia. 345. *ad* 346. tum cachexia, ſeu gignantium, ſeu progenitorum hereditaria labes. 346.
——— cauſſa putredinis fermentum, quod ab inflammatione. 353.
——— cauſſae ſolemnes ſunt, traduces parentum contages & horum reliquiae morbilli & variolae. 365.
——— differentiae ex ſubjecto, vel ex forma in ſubjecto. 361. In ſubjecto occurrit craſis corporis, aetas, &c. *ibid.* ad formam in ſubjecto conſideratur quantitas, locus, motus, tempus. *ibid.* & 362. cauſſae internae qaae varietatem inducunt. 362. Quomodo ratione effectuum differat. 362. *ad* 363.
——— ementitae, vel non conſummatae, Hiſtoriae. 365. & 366.
——— in pueris a Variolis, & aliis exanthematibus, non repurgatis. 364.
——— mutilationem membri ſaepe inducit. 365.
——— potius eſt de natura corruptionis & fiderationis, quam corroſionis, *Severino*. 349. & 459. niſi incipiens ſit de genere corroſionis, & poſtea corruptio. 360.
——— ſententiae Auctorum variae. 359. ad 360.
Paedarthrocace Veteribus ignotum videtur utcumque, ſed non omnino. 357. *ad* 358. verum a ſexaginta annis. *ibid.*
Paedarthrocaces vitii praeſervatio quae? 366.
——— ulcuſcula quo tempore fiant. 263. unde fiant. *ibid.*
Paeti qui. 422.
Παιδαγχόνης cauſſa formalis. 534.
——— ——— efficiens. *ibid.*
——— definitio ex cauſſa. *ibid.*
Palati ſcarificatio in faucium morbis a Veteribus inſtituta. 557.
Pandolphini error in Spinae Ventoſitate detegitur. 359. *ad* 360.
Pararthrema. 427.
Parencephalon quid? 212.
Pariſthmia & fauces complexim ſumpta pro alibilibus & ſpiritalibus viis, janua ſunt pleriſque ſubeuntibus in corpus & egrediuntibus. 524.
Parotides quando pravae, lethales vel ſuſpectae? 41.
——— ſalutares quae? 40.
Parotidis terminatio, & in principio curatio, quae? 44. *ad* 45.
Pars affecta in Epinyctide quae, ſecundum *Iulium Pollucem*? 446. quae, ſecundum Auctorem? 447.
—— certa, quae in Paedanchone ab analogia expetitur, eſt cerebrum. 532.
—— à Pernionibus affici ſueta quae? 485.
Partes Pernionibus obnoxiae quae? 486.
—— ſuperiores à Pernionibus, ſecundum *Mercurialem*, quare tentari non poſſint? 485.
Particulae debiles Abſceſſibus obnoxiae quae? 110.
Particula quo pacto ab hujuſmodi morbo praeſervetur. 113.
Partibus pudendis Virorum & Foeminarum idem affectus advenit. 184.
Partis imbecillitas Abſceſſuum cauſſa 21.
Paſſio anginoſa idem ac *Anchone*. 512.
Paſtilli ex Viperis. 368.
Paſtillis pyroticis quando in vitiatis oſſibus utendum. 371.
Paſtinacae marinae aculei punctura Meliceris curata. 127.
Pauli Aeginetae medicamentorum ad Perniones praeparatio. 505.

Pauli Aeginetae opinio de Epinyctidis materia. 440.
Paulus Aegineta Anomalorum notas ac judicia breviſſime deſcripſit. 146.
Pectoris Gibbera cur magis pernicioſa. 401. *ad* 402.
Pedes ex Anarrhope alimenti contabefacti. *fig. ad pag.* 177.
Penetrationis modi in contagio ſunt tres. 531.
Perinaei natura & hujus Abſceſſuum cauſſae quae? 266.
——— Abſceſſus curatio. 267.
Perioſteum, in Epinyctide ſedes affecta, quibuſdam falſo credita. 447.
——— in Paedarthrocace non inficitur primo, ſed contra. 374.
Peripneumonia, Angina, Empyema & Cacochymia, quomodo per urinae vias expurgari poſſit. 72.
——— crurium Abſceſſu ſaepe finitur. *ibid.*
Peripneumonia ſaepe liberantur, materia in Crurum Abſceſſus rapta. 7.
Perizemata quid. 443.
Perniones à doctis viris inter tumores recenſiti. 484.
——— an contrariis curentur? 500.
——— an ſint ulcera? 465.
——— apprime ſimiles contuſionibus. 492.
——— *Chimethla* maligna quo jure vocat *Ariſtoteles.* 483.
——— cur hyberno tempore ſuſcitentur. 486.
——— cur non incurrant Piſcatores. 187.
——— curantia Medicamenta, *Severino* experta. 506.
——— differunt a Roſeolis ſaltantibus. 457.
——— exulcerati quibus medicamentis fovendi. 505.
——— idem ac *Roſeolae*, ſimpliciter dictae ſunt. 485.
——— in quibus corporis partibus reperiantur & qua forma. 457. *ad* 458.
——— interiores cauſſas non agnoſcunt. 457. ſed tantum a frigore. *ibid.* Roſeolae ſaltantes contra. 458.
——— in ulcerum genus à *Mercuriale* relati. 484.
——— non alia cauſſa quam frigore producuntur. 457.
——— perpetuam laedendi rationem minime ſervant. 499.
——— ſunt *Roſeolae*, ſimpliciter dictae. 485.
——— utrum ſolorum pedum ſint vitium. *ibid.*
——— utrum inter tumores aut ulcera ſint annumerandi. 484.
Pernionibus ſaepe oſſa nudata ae ſiderata. 487.
Pernionis nomen unde? 482.
Pernionum cauſſa quae *Fallopio.* 488.
——— cauſſa non eſt cutis addenſatio. 486.
——— cauſſa, omnium conſenſu, frigus eſt. 490.
——— cauſſam materialem non eſſe ſanguinem, diſputatum adverſus *Fallopium.* 490.
——— efficax medela Scarificatio 502. *ad* 503.
——— externa cauſſa eſt benigna; Roſeolarum vero interna & maligna. 458.
——— etymon a *pterna*, graeco vocabulo, fluxit. 483.
——— methodica curandi ratio ad hanc diem minime per auctores explicata. 499.
——— natura paucis comprehenſa atque intellecta. 484.
——— natura quae? 492. *ad* 493.
——— notae. 497.
——— vera curatio ſanguinis ſe-

micorrupti evacuatione absolvitur. *Hippocrate.* 502.
Pestiferi, & necantis, vocabuli differentia quae, & qualis. 520. *ad* 521.
Pestilens aëris constitutio adenosos agitat Abscessus. 21.
Pestilentia apprime corripit glandulas, juxta *Severinum.* 533.
——— omnis per aërem coinquinatum communicatur. 532. *ad* 533.
Pestilentiam afficere primo Cerebrum, juxta *Hippocr.* & *Severin.* 533.
Pestilentium affectuum tria requisita. 532.
Pestis ideae tres *Paracelso.* 536.
Petri Apanensis opinio pro curandis Pernionibus ut intelligenda. 500.
Pharmaca pro curanda *Illustrissima D. Joanna* fuerint peropportuna? 91. *ad* 92.
Philippi Ingrassiae opinio de Epinyctide, quod sit morbus calidus, non recipitur. 444.
——— ——— opinio de materia Epinyctidis rejicitur. 441.
——— ——— de modo quo generatur in Epinyctide dolor, rejicitur. 444.
——— ——— historia de ossis Abscessu. 341.
Phlebotomiae jugularis Venae praestantia. 540.
Phlegmone per congestum raro fit. 100.
Phthisici saepe tuberculis in interno pectore tentantur, & quare? 103.
Phthisin citra pulmonis exulcerationem advenire facile ostenditur. 311.
Phygethlon observata *Severino.* 192.
Phyma est Tuberculum. 234.
Phymata anomala cur ob plenitudinem oboriantur? 137.
——— vocantur *Abscessus anomali.* 145.
——— Abscessusve anomali, non semper spontanei, verum & a caussis exterioribus oriri possunt. 145.
Phymata quando ex venenis concitentur? 103.
Phymatum caussae efficientes quae? *ib.*
Pilulae ex Viperis. 368.
Pingue quid in ulceribus? 321.
Pituita inter humores excitantes Epinyctidem adnumeratur. 443.
——— inter ventriculum & septum transversum posita, si ad vesicam deducatur, solvit morbum. 63.
——— in venas effusa crassitie & copiâ, easdem obstruens, pueros in morbo sacro perimit, 299.
——— nitrosa Epinyctidis est materia, secundum *Philip. Ingrass.* 441.
——— nostra aquam refert. 445.
——— quomodo post sanguinem sit Roseolarum caussa. 470.
——— vero modica effusa eosdem in vita relinquit, nota, ἐπίσημα dicta, relicta. 299.
Plagae an consuendae tunica abscessus exempta. 168.
Planta noctis. 454.
Plateri observatio de glandula cerebri supra corpus callosum. 180.
Plinii Epinyctidis vocis usurpatio. 483.
—— medicamenta pro curandis Pernionibus proposita.
Podagra & Chiragra à sanguinis missione cur advocentur? 477.
Polypi & Haemorrhoidarum narium differentia. 217. inter hos discrimen, juxta varios. 218.
Populi Septemtrionales, cur magis quam Itali, frigoris ac Pernionum injuriis resistant? 495.
Praeceptores Hippocratis. 377.
Praeputii virilis & alarum foeminarum *idem* usus. 184.
Praesidiorum, quibus natura ad corpus humanum à morbificis insidiis vindicandum utitur, officium. 6.

Progermini Abſceſſus cauſſa humoralis qnae. 173.
Proprietates Abſceſſus quae? 22. 23. 24.
Proptoſis oculi. 217.
Prunella quid ſecundum *Paracelſum*? 536.
——— unde oriatur juxta eumdem *ibid.*
Prunellae *Theophraſti* correſpondet Paedanchone, ratione ſuae cauſſae. 536. *ad* 537.
——— cauſſa, juxta *Paracelſum*, arſenicum & realgar reſolutum. 536.
ad Prunellam maxime anologa Paedanchone. 536. *ad* 537.
Pſeudocephalon quid? 212.
in Pterygio variculam in oculo contingere poſſe. 216.
Ptolomaei opinio de cauſſis Gibberis quae? 389.
Pubertas quouſque extendatur. 397. & 398.
Pubertatis annus ſecundum *Gal.* & *Hipp.* quotus? 397.
——— Secundum *Ptolemaeum*, & alios, quotus? *ibid.*
Pudenda, tum viri, tum foeminae, mucocarneos Abſceſſus ſaepenumero experiuntur. 184.
Pueri cur ad peſtem & putredinem concipiendam accommodati, juxta Mercurialem? 532.
—— cur diſtortionibus obnoxii. 429.
—— cur frequentiſſimè tententur Abſceſſibus. 89.
—— cur Spinae ventoſitate tententur. 345.
—— ex Aſthmate ac tuſſi Gibbi, ſecundum antica & poſtica, diu vixerunt, & cur? 395.
—— puellae ac juniores foeminae cur maxime Roſeolis obnoxii. 474.
—— quare ad Paedanchonen proni? 532.
—— quare Paedanchonen indicant, cauſſae. 535.
—— quidam à Paedanchone liberi reputati nihilominus ſunt ſublati. 529.
Puerorum excretiones plurimum a prudentioribus Medicis non cohibenrur. 346.
——— vitia ad articulum, an ulcera ſint appellanda? 338.
——— Valgorum affectus, ope naturae ſaepe ſolvitur. 430.
Pueruli Valgi, Varique, ab inceſſu abſtinendi. 433.
Pulveres callum inducentes. 371.
—— ſarcotici. *ibid.*
Pulvis ad oſſis callum inducendum accommodatus. *ibid.*
Pulſus Aneuriſmatis perpetuus eſt comes. 203.
—— quare interdum aboleatur. 205.
Purgantia pro curandis Roſeolis optima, quae. 478.
Puris collectionem *Illuſtriſſimae. D. Joannae* non eſſe in thoracis cavitate, quibus argumentis probetur. 61. *ad* 62.
—— de cavitate thoracis expurgandi via, à *Galeno* excogitata, non recipitur. 69. *ad* 70.
—— viam per quam materia è thorace cum urinis educitur, à *Severino* excogitatam Neapolitani Medici quamplurimi admiſere. 71.
—— Vomica Pulmonis diſrupta, via uſque in veſicam. 67. & 329.
Purulenta materia extra venas exiſtens perpetuo per exteriora educitur. 74.
Purulentam materiam *Illuſtriſſimae. D. Joannae* fuiſſe extra venas exquiſite probatur. 75.
Pus, ab Abſceſſibus copioſe manans, quid praemonſtret? 112.
— è thoracis cavitate quomodo revera per urinam educatur. 70. *ad* 71.

Pus extra venas collectum potest à natura per venas expurgari. 77.
— in Abscessibus cur non semper à tangente percipitur. 111.
— in thorace collectum per venas phrenicas deduci ad vesicam, quibus argumentis probetur. 70. *ad* 71.
— in thoracis cavitate collectum, nonnunquam per urinam educitur. 53.
— non posse per sinistrum cordis ventriculum expurgari adversus *Galeni* placita demonstratum. 69. *ad* 70.
Pustula lata fomentis acribus, salsisque, fota, saepe in ulcus transmigrat, nisi corpus medicamentis diluatur. 475.
Pustulae cur hybernis temporibus maximè suscitentur. *ibid.*
——— distinguuntur triplices *Celso*. 465.
——— latae quomodo Roseolae videri possint. 459. *ad* 460.
——— —— quamvis inter Roseolas *Hippocrati* numeratae, tamen utraeque differunt in multis. 459. *ad* 460.
——— quo pacto in Pernionibus excitentur. 497.
Pustularum & Ulcusculorum est affinitas; & vicissim haec in illa mutantur. 466.
——— generatio fit natura repurgante altiores corporis sedes, & ad cutem transmittente. 473.
——— species quot sint *Celso*. 465.
Putredini nlhil repugnantius est igne 541.
Putredo cum Syphilide conjuncta, non sola mali causa est effectrix. 277.
——— duplex est. 273.
Putrefaciens causa quid Auctori? 349.
——— —— & corrodens cunctas humani corporis partes invadunt. 348.
Putrefactio quid & putrefaciens. 349.
Putris materies animalcula in nobis gignit. 330. *ad* 331.

Q.

Quaiacini aqua quomodo extrahatur per retortum vitrum; item ejus usus atque utilitates quae. 295.
——— spiritus virtus, pro luis Venereae concrementis extenuandis, quae. 294.
Quantitas materiae, ut salutem promittat, ab *Hipp.* est determinata. 33.
——— Abscessus pauca, semper ab *Hippoc.* mala existimatur. 37.
Quercinum lignum in cotem lapideum mutatum. 193.

R.

Raxae decoctum ad Perniones, *Celso* propositum. 505.
—— praecepta, ac auxilia, pro ossium vitiis exstirpandis. 372.
—— praesidia, pro vitiis ossium depellendis, improbantur; & cur? *ibid.*
Realgar & Arsenicum, a Chemicis, Paedanchones causa statuitur. 536.
Recidiva inflammatio in Angina, mala. 538.
Rectitudo quid sit *Hipp.* 10.
Refrigerantium effectus. 417.
Religiosi Caenobitae cur Abscessibus anomalis frequenter tententur. 145.
Remedia fortuita interdum aliis efficaciora. 553.
Repellentium usus ad Perniones ut probetur. 500.
——— ——— cur Tumoribus à congestu improbetur. 114.
Repanditas & Divaricatio, quid. 381.
Res n. non n. & p. n. quid valeant ad producendum Abscessum? 21.

Respiratus difficillimus in Angina maxime suspectus. 538.
Revellendi modus in Paedanchone qualis? 545.
Revulsio quando Abscessibus utilis. 43. *ad* 44.
Rhagades seu Rhagadia quid? 279.
Rigores & febres ab exacerbatis Pernionibus saepenumero excitantur. 498.
Rimae, seu Rhagades, Venereae contagis, manus praeprimis occupant. 279.
Rimosus Venereae contagis affectus quas occupet partes. *ibid.*
Rosa capitis quid sit *Severino*. 242.
Rosae capitis curatio ac observatio. *ibid.*
Rosea malifacies cur prope praecordia aut viscera nunquam visa sit. 473.
Roseolae, a nonnullis, ad arthriticos dolores referuntur, sed male. 461.
——— per quae differant à Terminthis. 459.
——— ad Syphilia Tubercula inflammatoria noctu perdolentia plurimum accedunt. 474.
——— affectio Abscessus dici potest. 456. *ad* 457.
——— an sint Terminthi. 458.
——— an Venae sectionem ferant. 477. *ad* 478.
——— an Veteribus cognitae. 458.
——— an Ulcera? an Pustulae? an Tumores? 465.
——— apud antiquos non fuerunt tanti momenti, quanti nos facimus. 470.
——— bifariam considerantur. 457.
——— calidis & igne irritantur. 460.
——— cum Syphilidis Tuberculis utcumque conveniunt. 474.
——— cur endemiae, ac Neapoli frequentes. 471.
——— cur difficiles sint curatu. 475.
——— ——— saltantes dictae. 457.
——— e pustularum latarum ordine. 459.
——— & Ulcuscula, & Pustulae, esse possunt, & Tubercula. 466.
——— ex adusta melancholia, ac nitrosa pituita, procreatae contumaces, & malignae, censentur. 463.
——— hyeme vigent. 460.
——— ita dictae, quia Tuberculum ex pluribus constans est. &c. 462.
——— Latinis *Pustulae*, Graecis *Ulcuscula* sunt. 464.
——— neque simpliciter *Pustulae* sunt, neque *Tubercula* absolute, sed mistam ex his habent naturam. 465.
——— nodulis & Arthritidi sunt aliquo pacto similes. 474.
——— non sunt *latae Pustulae*, ab *Hipp.* memoratae. 459.
——— non ad *Tuberculum* proprie, sed potius ad *Exanthemata*. 465.
——— nostrates internis tantum medicamentis eximuntur. 469.
——— per initia subrubrae apparent. 468.
——— *Pustulae latae* sunt potius quam *Phyma* ac *Tuberculum*. 459.
——— quamplurimis in nosocomio decumbentibus, feliciter à *Severino* per chirurgiam curatae. 481.
——— quomodo per chirurgiam curandae. *ibid.*
——— raro natura, verum arte, curantur. 475. *ad* 476.
——— scarificationem primario exigunt. 481.
——— simpliciter dictae, idem sunt ac Pernones. 485.
——— sine medicamentorum ope raro recedunt. 475.
——— sunt maculae subrubrae faeculentaeve. 456.

Roſeolae videntur inconſtantis Naturae Abſceſſus. *ibid.*
——— unam perpetuo particulam minime occupant, ſed per omnes artus, manus, pedeſque, vagantur. *ibid.*
——— vulgares noſtrates in Puſtularum familia recenſentur. 465.
Roſeolae ſaltantes a cauſſa interna, undc a Pernionibns differunt. 458.
——— —— artus medios praeſertim adficiunt, unde ab Arthriticis ſpeciebus differunt. 474. licet dein aliquando procedant ad articulos. 475.
——— —— cum Pernionibus perperam confunduntur. 457.
——— ſaltantes cum Roſeolis ſimpliciter dictis, perperam à noſtris confunduntur. 485.
——— —— differunt a Pernionibus. 457.
——— —— pueris potiſſimum, maxime puellis, ac foeminis junioribus, adveniunt. 474.
——— —— quid. 456.
——— —— cur appellatae. 457.
Roſeolarum cauſſae quae. 470. & 471.
——— character ſeu vera forma quae. 462.
——— differentia duplex. *ibid.*
——— affectio per externa medicamenta exacerbatur. 469.
——— natura cur valde incerta ſit ac difficilis. 458.
——— obſervationes & experimenta. 467.
——— ortus praeſertim tempore hyberno. 474. *ad* 475.
Roſeolarum ſaltantium curatio foeminis relicta. 466.
——— ——— tumor eſt ſingularis, non multum exſuperans, & preſſus inſtar fabae. 462.
——— ſtabilis ortus ad hyberna tempora: & quam ob cauſſam. 475.
Roſeolarum unde nomen. 457.
Roſeolis quare non moleſtentur ſeniores & aetatis grandiuſculae? 472.
——— qui maxime obnoxii. 473.
in Roſeolis via ſalutis quae. 475.
Roſulae ſaltariciae falſo *Tubercula.* 336.
Rubor cum inflammatione eſſentialia Pernionum ſigna *Celſo.* 497.
Ruſci decoctum pro urinis educendis, à *Dioſcoride* ſummopere commendatum. 93.

S.

Sal Ammoniacum, eſt ſal concoctorum noſtrorum humorum. 212.
— cum Melle tritum, ad manus ac pedes aſſidue perfricta, iſtos à Pernionibus defendunt. 504.
— vitriolatum extra regionem de ſua teſta reſolutum, Paedanchones eſt cauſſa. 537.
Sale utitur *Severinus* ad impediendum coalitum vulnuſculorum, in Hydrocele praeputii &c. 231.
Sanctorelli remedia propoſita, pro curanda *Illuſtriſſima D. Ioanna.* 92. *ad* 93.
Sanguis, admiſtione pravorum ſuccorum, quo pacto ad diverſas corporis partes effundatur. 197.
—— cur diverſa Tumorum genera pariat. *ibid.*
—— & Humores labe Venerea infecti, graviter corrupti redduntur, & qua cauſſa. 350.
—— in Aneuriſmate non corrumpitur, & cur? 196.
—— in Parotide quando mittendus. 44.
——— lue Venerea confirmata infectus, Abſceſſus frequenter ſuſcitare ſolet. 103.
—— ex meatibus omnibus corporis ef-

effluxus, prae terrore. 197. idem ex nimio usu Brassicae marinae. *ibid.*
—— menstruus vitiosus & immundus, quo foetus in utero nutritur, multorum affectuum est causa. 345. *ad* 346.
—— purus an sit materialis causa Pernionum. 490.
—— venarum eget vivida luce & actu perpetuo, ne corrumpatur. 204.
Sanguiflui Absessus qui. 195.
Sanguinem esse praecipuam causam Roseolarum, quibus argumentis ostensum. 470.
Sanguinis detractio curandae Gibbosi ex siccitate, *Razae* proposita. 409.
—— —— in gibbosi à repletione, *Razae* probata. 414.
Sanguinis effusio unde & quomodo fiat in Paedanchone. 551.
—— exundantis causae quae. 197. *ad* 198.
—— fluor cur potius in junioribus expectetur. 20. *ad* 21.
—— fluores quibus in aetatibus secundum *Hipp.* magis fiant. 21.
—— missio curandis Roseolis an necessaria? 477. *ad* 478.
—— —— Roseolis cur adversetur. 477.
—— —— Roseolis quando conducat. 477. *ad* 478.
—— —— è manu quidem in maribus, & è pede in foeminis, pro curandis Roseolis, quando conduxerit. 478.
—— resolutionis causae. 198.
—— supervomitus quibus modis reddatur probabilis. 197.
Sanguisugae in Paedanchone. 545.
Sanies cur ex abdominis compressione minime ulcerosi resultarit, ex *D. Ioannae Riberae* affectu? 54.
—— quomodo compressis naribus ex auribus educatur. 256.
Sanitas est Naturae effectus. 7.
—— integritasque corporum, plurima parte, nostris temporibus, contagio Venereo corrupta est. 471.
Sapientiae dens, seu *Sophronister* quando erumpat. 260.
Sarcocele *Pauli Aeginetae* convenit Myxosarcomati. 184.
Sarcoceles species quomodo curet *P. Aegineta*? *ibid.*
Sarcoma & Sarcocele, quid? 180.
—— in penis glande extrema. 182.
—— oculo dextero Puellae subnatum. 177.
Σαρκοπικοὶ pulveres. 371.
Satyris Elephantici aequiparantur. 214.
Scabies, impetigo &c. quarto Tumorum ordini adnumerantur. 465.
Scalprum curvum seu Smilion profectione ubi laudatur. 165.
Scarificatio ad Roseolas summum Chirurgicum Medicamentum. 481.
—— curandis Roseolis efficaciae maximae. *ibid.*
—— in Paedanchone ubi administranda. 541. 543.
—— palati in morbis faucium a Veteribus instituta. 557.
Scirrhi mammarum a Strumis & Glandulis ut differant. 220.
—— quinam humores, ex *Galeno*. 189.
Scoliosis cur & quando ita dicta. 381.
Scoliosin *Graecorum* obstipatis nomine extulere *Latini. ibid.*
Scopi ad vitiata ossa curanda quot, & qui. 370.
—— pro curandis Roseolis proponuntur. 476.
Scopus curationis in Anomalis quotuplex sit? 161.
Scorpio in sinu cerebri repertus. 331.
Scriptores de re medica & Chirurgica, in quod vitium plerumque incurrant. 94.

Scrotum multis vitiis est obnoxium. 231.
Sebel vel Zebel quaenam sint Venae. 138. & 139.
Sectio Steatomatis quomodo secundum *Aëtium* facienda. 167.
Sectionis situs, magnitudo, ac figura, atramento sutorio notatur, in anomalis. 165.
Sedes affecta in Valgis quae. 428. *ad* 429.
σεῖσις *Galeni* quid. 382. huic pueri obnoxii. *ibid.*
Semen agitatum, & non emissum, in durum scroti tumorem abit. 284.
Semen & sanguis menstruus, ex quibus foetus conflatur, si morbosi ac vitiosi fuerint, ossium pariunt Abscessum. 346.
Senes cur omnes Gibbosi reddantur. 385.
Seniores cur minus obnoxii sunt Roseolis. 472.
Seniorum aetas magis accommodata ad Syphilidem retinendam. 290.
Senum Cartilagines compactae ac puerorum ossa. 353.
Serapium ex Angue Cervino quomodo paretur. 479. *ad* 480.
Setacea cur inguinibus in affectibus circa lumbos, saepe applicantur. 420.
—— in Paedanchone. 545.
Severinus exostosi vexatus. 214.
Severini nostri sententia de Epinyctidis materia. 442.
Sicci natura quae. 348.
Signa Abscessus boni vel mali. 12. 13.
—— Abscessus ex tactu, colore, &c. 13.
—— Abscessuum anomalorum. 146.
—— Abscessuum qui perfecte judicantur quae. 35.
—— futurae crisis per Abscessum in febre mitiore, & diuturniore, quae. 27. *ad* 28.
—— gibberis ex frigidis & crudis succis. 392.
—— Gibberis ex luxatione, quae? 391.
—— Gibberis *Galeno* quot? 390.
—— secernentia Paedarthrocacen ab arthritide, & luxatione. 363. *ad* 364.
Sinapismus in Paedanchone. 544. & 545.
Sinapismus ubi in Paedanchone applicandus. 545.
Sinus quid. 82.
Sinu magno exsectis anomalis agglutinato, periculum est ne fornice aliquo remanente suo fine frustretur. 169.
Situs aliquando expectatur in transferenda Abscessuum materia. 10.
Smilax aspera Roseolis conducibilis. 478. & 479.
Somnus cum capitis dolore quando arguit parotidem. 30.
Sophronister, seu sapientiae Dens, quando erumpat. 260.
Spadones Vari. 422.
Sphacelos *Hippocrati* Ossis corruptio. 358.
—— Paedanchones terminus. 551.
Spina *Avic.* tumor est ex acuto sanguine sine pulsatione. 337.
—— dorsi *S* literam referens. 381.
—— Ventosa ab *Avicenna* omnium primo descripta. 358.
—— —— & Paedarthrocace, unum & idem *Pandolphino*. 359. differt *Severino*. 360.
—— —— Veteribus Graecis aliquo pacto fuit nota. 357. *ad* 358.
—— —— unde ita dicta. 353.
Spinae dorsi ictus non minora ducunt pericula, quam percussum caput. 408.
—— —— luxatio quae incurabilis, & neutiquam attrectanda. *ibid.*
—— —— perversio triplex. 381.

Spinae dorsi situs inversi varii, horumque effectus. 382. *ad* 383.
Spinae medullae intrusio pernicioſiſſima censetur, & cur. 408.
—— Ventosae a Paedarthrocace differentia. 359.
—— —— nomen unde fluxisse credatur *Severino*. 358.
—— —— vitium ossibus secundario advenire, quamplurimi falso crediderunt. 344.
Spinae ventositas, falsa denominatio est. 336.
—— —— quibus a Paedarthrocace differat. 359.
—— —— quibus populis endemion. 373. an inter nos oriatur? *ibid.* confunditur cum Paedarthrocace, *Pandolphino*. *ibid.*
—— —— quid sit, *P. ab Argillata*. 345.
—— —— unde dicta. 353.
Spirandi difficultas simplex ad letalem in gibbo noxam, non est satis. 401.
Spiritus difficulter & cum sono fertur in Gibbere dorsi, vel pectoris. 393.
—— Mercurii praeparatio quae, 296.
—— naturalis in limen cordis si penetrare non valet, multo minus purulenta materia. 69.
Steatoma an ex ictu, ut Atheroma, nascatur? 146.
—— Costas medias testudinis terrestris majusculae magnitudinis occupans. 144.
—— de jugulo resciſſum. 143. cujus Historia & figura. 152.
—— erutum sine ferro, per causticum. 143.
—— in genu. 144.
—— in Gena, mali insani magnitudinis. 149.
—— in Poplite. 145. cujus Historia & figura. 151.
—— non suppuratur. 130.
—— sub maxilla inferiore. 143.
—— sub scapula. 144.
—— super ensiformi cartilagine. *ibid.*
—— supra mammam. 154.
—— tantum exsectu tollitur. 161.
—— trium librarum parvum aestimatum. 139.
Steatomate abscisso, quomodo tollendae reliquiae. 167. quod tamen in lato tantum contingit. *ibid.*
in Steatomate secando animadversiones. 221.
Steatomatis definitio, ex *Aëtio*. 146.
—— descriptio, *P. Aeginetae*. *ibid.*
—— liquor lucidior crystallo atque adamante, visus est *Fallopio*. 126.
—— materia perpetuo fere diversa. *ibid.*
—— substantia quae. *ibid.*
Sternutamenta tinnitibus aurium resolvendis maxime conferunt. 256.
Strangulati nedum mortui quando ad vitam revocari possint. 401.
Stragula triplicia, ac tegmina superiora cubilis, excussu summo, pulsationibusque, in corpore aneurismate laborante, continenter sublevata. 203. & quare? 205.
Struma ex *Aëtii* sententia. 187. & 188.
—— pediculis referta. 141.
—— quomodo exscindenda? 221.
—— ut a Cancro distinguitur? *ibid.*
Strumae apud *Celsum* sunt sanguinis sanieique concrementum. 173.
—— Chaeradae quare dictae. 188.
—— seu Chaeradae, *Theod. Priſciano*, inproprie dictae. 191.
—— describuntur. 187. *&c.*
—— dupliciter considerantur *Celso*, profundae sc. & superficiariae. 191.

Strumae ex *Celſi* ſententia. 187. 188. 190. & quare unius harum tantum ſpeciei meminit. 191. & in lateribus juxta illum naſci, obſervat *Severin.* 192.
——— ex *Galeni* ſententia. 187. & 188. *ad* 189.
——— Glandulae quaſi *Celſo* quare vocantur? 190.
——— in artubus omnibus naſcuntur, ſecundum *Severinum. ibid.*
——— in mammis ſaepe viſuntur. 221.
——— in mammis cancri, ab indoctis, exiſtimantur. 220.
——— juxta *Galenum*, tum juxta *Celſum* plane diverſa corpora. 189.
——— mammarum ut a Glandulis, & Scirrhis differant. 220. 221.
——— membrana involvuntur, juxta *Paulum Aeginetam.* 187. & *Aëtium.* 188. & 189. & quare. 190. *ad* 191.
——— non Phlegmonae, nec facile ſuppurantur. 188.
——— num de foetabulorum ordine ſint? utrum inter anomalos Abſceſſus adnumerandae. 130.
——— pediculus membranaceus difficile exſtirpatur, unde facile malum reſurgit. 191.
——— quaſnam habeant proprietates, *Severino.* 190.
——— quid ſint ſecundum *Galenum* & *Celſum*, *ibid.* modo Atheromatum intra tunicam continentur: item ut illae curentur. *ibid.*
——— quo ſenſu ab *Hippocrate* tangenti velut lanae, poſitae? 188.
——— ſecundum *Severinum* quomodo variari poſſunt. 187.
——— Scirrhi ſunt de genere in Glandulis, juxta *Galenum*, non in corporibus glanduloſis. 189. contrarium ponit *Celſus.* 190.
Strumarum curatio non ſuccedit, niſi univerſa membranae potio eximatur. 130.
——— curatio per chirurgiam, à probatis viris, commendatur. 221.
——— natura à *Celſo*, *Galeno*, *Aëtio*, ſingulis diverſo modo explicatur. 187.
——— ſpecies, juxta *Aëtii* ſententiam, *Severino* obſervatae. 191. *ad* 192.
Strumas & Glandulas *Guido Cauliacus* diverſas facit ſolus. 187. quomodo tamen cum omnibus concordat. 191.
Studentium corpora cur fiant tenuiora. 313.
Subſtantia partis nulla tam multum eſt dura, quin ſicut alitur, non poſſit etiam augeri praeter naturam. 340.
Subſtantiam craſſam *Illuſtriſſimae D. Ioannae* per urinam excretam, non puris, plerique ſunt arbitrati. 80.
Succi quibus dura Tubercula conſtant, glutinoſi, craſſique, ſunt. 411.
Suffitus ex cinnabare pro curandis Pernionibus probatum. 506,
Suffocatio in Angina, unde, juxta *A. Caeſalpinum.* 555.
Sulphur vivum cum melle coctum praeſervat à Pernionibus membra. 505.
Superfluitatis ſpecies quot ſint. 100.
Supervomitus venarum quid *Hippocrati?* 197.
Suppuratio dicitur *Severino* Abſceſſus ſine tunica. 3.
——— extrinſecus accidens quando optima, vel peſſima, ſit putanda. 36.
——— interne erumpens quando optima, & prope canales tutior cur ſit. *ibid.*
——— quomodo dignoſcatur ſecundum *Hipp.* 112.
Suppurationem in gibboſis Tuberculis eſſe fugiendam, monet *Iacobus Hollerius.* 415. *ad* 416.

Symp-

Symptomata Gibberis quae. 389. *&c.*
——— initio Paedarthrocaces apparentia. 363.
——— Paedarthrocaces ſecundum varia morbi tempora ordinate traduntur. *ibid.*
——— Pernionum quae. 487.
Symptomatici Abſceſſus acris materiae praevalentis ſunt indicia. 7.
Symptomatici Abſceſſus a morbo concitantur. 7. 16.
Symptomaticus Abſceſſus â critico, per ſolos peritos Medicos, diſcernitur. 16.
——— —— Abſceſſus cunctis perfectae criſis indiciis caret. 17.
——— —— Abſceſſus ex quibus deprehendendus. 16. & 17.
Syphilidis ſummae facultates quae, & quot, ſint. 289.
——— virulentia per easdem vias, per quas advenit, à natura ſaepe propellitur. 280.
——— vis ita praepotens eſt, ut in ſatyricam uſque formam homines immutet. 290.
Syphilis inchoata neque morbus eſt neque certam habet ſedem. 286. *ad* 287.
—— in pattes ſpermaticas antipathiam exercet. 273. *ad* 274.
—— inſtar aceti varias exerit operationes. 274. *ad* 275.
—— per inexplicabilem antiphatiam ſymptomata plane contraria producit. 276.
—— quid revera ſit. 272.
—— revera morbus eſt non cauſſa, ut opinatus eſt perperam *Capivaccius*. 273.
Syphilius calvariae Abſceſſus periculo vacat, & cur. 288.
Syrupi praeparantes, pro curandis Roſeolis qui qualeſve delecti. 478.
Syrupus ad Roſeolas praeſtantiſſimus, & experimento probatus. 478. & 479.
——— de Polypodio pro curandis Roſeolis probatus. 478.
——— ex Angue Cervino. 479.

T.

Talparia, ut caput laedat. 149.
Taridon idem ac Teredo. 358.
Tempora quibus anguſta, Bronchoceli ſubjecta. 194.
Terebratio Oſſis carioſi jam traditur a *Severino*. 371.
Teretis Abſceſſus cauſſa atque Hiſtoria. 228.
Τερήδων Veterum Graecorum forte Paedarthrocace Arabum, ſeu Ventoſitas ſpinae. 357. *ad* 358.
Terminthi duo tempora, exulcerati, & non exulcerati. 233.
——— Phymata ſunt, ac Tubercula elata ſupra cutem &c. 459.
——— ſunt puſtulae nigrae, in tibiis maxime naſcentes. 458.
Terminthorum color, magnitudo, & figura, quae. 459.
——— —— deſcriptio. 458.
Terminthus aliis habetur Tuberculum, puſtula, excreſcentia. 234.
——— cur malignus; ejuſdem cauſſae, dignotio, judicium, & curatio, 233. &c.
——— curatu contumax affectus. 458.
Terminus Abſceſſus inferior facile, ſuperior vero, & viae, difficile cognoſcuntur. 11.
Terra Sancta *Martini Rulandi* quid ſit dubitatur. 543. *ad* 544.
Thadei Florentini interpretatio ſuper *Hipp. aphor.* 398.
Terra figulina, aqua commaſſata, applicita, quomodo ſuppurationem internam oſtendat. 112.
Thoracis figura cur talis. 404.
——— *figura* ovalis ab *Hieronymo Fabricio* tributa. *ibid.*

Thoracis laesio morbosa, secundum loci angustiam, ex Gibbosi. 404. *ad* 405.
——— —— ex distortione partium contentarum, a Gibbosi. 405.
——— —— seu perturbatio, propter tracheae conformationem vitiatam, a Gibbosi. 406.
Thorax cur a natura costis tam mire colligatus. 403. *ad* 404.
—— cur longior à capite tracheae ad infimos angulos septi transversi, quam a dextro latere ad sinistrum. 404.
Thurea *sunt Glandulae morbosae.* 507. *ad* 508.
—— quomodo haec curent foeminae. *ibid.*
—— describuntur ab *Avicenna. ibid.*
Thymus, acrocordon &c. in tumorum ordinem relati. 465.
Tole, *seu* Tolles, *seu* Tule, sunt *Glandulae morbosae.* 507. *ad* 508. quomodo has foeminae curent. *ibid.* descriptae ab *Avicenna. ibid.*
Tonsillae crustosae idem ac pestilentes. 527.
——— —— unde fiant. 534.
——— in collo obortae, quibus remediis curari foeminis suetae. 508.
——— in Paedanchones tractatu proponuntur non ut Tubercula, sed ut ulcerosae partes vel ulcera. 520.
——— pestilentes. 529.
——— ——— *Aëtio* descriptae. 527.
——— ——— *Aëtio* quid vocentur. 512.
——— ——— & Ulcus Syriacum, idem. 529.
Tonsillae ulcera plerisque consuetudinaria. 520.
Tonsillarum pestilentium binae causae universales. 524. *ad* 525.
Tonsillarum ulcera quae salutifera. 538.
Tonsillas qui facile incurrant? 520.
Tophacei Abscessus materia, generatio, & curatio, quae. 231.
Topica frigidorum Abscessuum calida sunto. 118.
Τὸ θεῖον *Hippocr.* triplici notatur effatu. 517.
Tractus in Congestis censetur inutilis. 114.
Transpositio in Abscessibus per quae probetur. 114. *ad* 115.
Tuber seu Atheroma in genu. 153.
Tubera adenosa nullo remedio eruenda 192,
Tuber adenosum ex capitis lotura *Severino* obortum. *ibid.*
—— hominis bicipitis specie, magnitudinis capitis humani, in Cervice. 140.
Tubercula ad articulos, quibus in febribus excitentur. 26.
——— circa aures evanescentia, quando faciant recidivam. 41.
——— ——— in febribus ardentibus, quando necant. *ibid.*
——— evanescentia malam indicant morbi judicationem. 37.
——— ex concremento carneo in Steatomatis specie multoties reperiuntur. 182.
——— gravissima quae. 39.
——— juxta aures quando ab alvi profluvio solvantur. 40.
——— lata cur mala, acuminata vero bona. 12.
——— quando bona vel mala. 36. & 37.
——— sanie plena, quae talia non aparebant. 192.
——— seu Abscessus anomali, nulli corporis parti parcunt. 145.
——— Steatomatis speciem repraesentantia, reperta sunt concremento carneo naturali impleta, venulis & arteriis fota. 182.

Tuberculi *Illuſtriſſimae D. Ioannae* forma quae. 48.
Tuberculis aptius rubor, quam Ulcuſculis tribuitur. 464.
Tuberculorum, Abſceſſus progermini dictorum, Exempla. 173. *ad* 174.
Tuberculorum atrocruentorum, & labio inferiori agglutinatorum, Hiſtoriae. 303. Horum cauſſa & curatio. *ibid.*
Tuberculum carneum, repertum in extrema penis glande, nucis avellanae inſtar. 182.
Tuberculum eſt Phyma. 234.
——— lapidicondum, inſtar caſtaneae, pone jugularia vaſa inventum. 301.
——— ſeu Steatoma ſupra mammam. 154.
Tule, *ſeu* Tole, *ſeu* Tolles, ſunt *Glandulae morboſae* 507. *ad* 508. Quomodo curantur a foeminis. *ibid.* ab *Avicenna* deſcriptae. 508.
Tumor a congeſtu eſt ſine inflammatione. 374.
—— durus quando ignito ferro curetur. 45.
—— globoſus Paedarthrocaces initium arguit. 363.
—— in Angina quando bonus, quandove malus? 537.
—— in vulneribus quomodo ſuſcitetur, ſecundum *Petrum Aponenſem.* 97.
—— nunc accenſus, nunc denſus, non bene Eryſipelas dicitur. 213.
—— per Congeſtum *J. Argenterii* ſingularis ſententia, refertur ad affluxum potius. 95.
—— per Congeſtum, licet a *J. Argenterio* denegetur, tamen a *Galeno Fernelio* & aliis Medicis & Philoſophis abſolute ponitur. 96.
—— per Congeſtum quid ſit ſecundum *Duretum. ibid.*
Tumor per Congeſtum quid ſecundum *Ariſtot. ibid.*
——— ——— *Averrhoën. ibid.*
——— ——— ut a *Fernelio* deſcribitur. *ibid.*
——— ——— quid ſit *Galeno.* 484.
Tumores à Congeſtu, ferro candente tuto aperiuntur. 115. *ad* 116.
——— ab *Hippoc.* Abſceſſus vocantur. 510.
——— ac Apoſtemata, idem ac Abſceſſus legitimi. *ibid.*
Tumores anomali ex ſuperfluitate copioſi ſpermatis concitantur. 136.
——— diuturni & longi ex qua materia generentur. 79.
——— hypochondriorum duri, ac dolorifici, quando mortem denuncient. 59.
——— —— quando lethales. *ibid.*
——— mobiles ſunt tutiſſimi. 147.
——— non mediocris periculi qui. 39.
——— omnes, ac pleraque alia vitia, comprehenſi ſub Abſceſſus nomine *Severino.* 510.
——— per Congeſtum nec calidi, nec frigidi, ſed private creantur. 94.
——— ſunt obſcuri. *ibid.*
——— per influxum ſunt frigidi. *ib.*
——— proprii è Congeſtu, qui. 99.
——— quando indicant morbi recidivam. 37.
——— quando Morbi, quando vero Symptomata vocandi? 300.
——— ſeu Abſceſſus molles confidentius curantur. 165.
Tumoribus aeque ac Abſceſſibus contactus abeſt. 510.
Tumoris è Congeſtu curatio probatiſſima, quae. 116.
——— & Abſceſſus confuſa, & promiſcua, interdum appellatio. 510.
——— nomen ad Abſceſſum & a-

lia mala significanda, exhibitum apud *Galenum*. 511.
Tumoris nomen apud *Galenum* multiplices significat affectiones. 510. *ad* 511.
——— obdurati nec suppurantis incommoda. 418.
Tumorum è Congestu loca quae. 105.
——— genera cum Ulceribus plures Auctores miscuere. 511.
——— ordo quotuplex sit. 465.
——— praeternaturalium varietas, ex natura ejus quod influit, juxta *Galenum*, 173.
——— quadruplex ordo. 465.
——— varietas unde oriatur. 173.
Tunica anomalorum quomodo procreatur. 137.
—— in Atheromate non semper integre revellenda, juxta *Severinum*, 167. sed quomodo tractanda. *ibid.*
Tuniculae Abscessuum anomalorum, quomodo a Natura procreantur, *Hippocratis* sententia? 138. *H. Fabricii* sententia. *ibid.*
Tunicarum in Abscessibus cysticis exscindendarum, sententia *Aëtii*. 167.
Tussiculae quando circa aures submovent Abscessum. 40.
Tussis quare non semper adsit in affectibus pectoris. 54.
Typoceles quid? 231.

V.

Valgi qui. 422.
—— qui dicuntur *Ambr. Paraeo*. 433.
—— recenter nati, & infantes, quomodo restituendi. 433. & 434.
—— suavii. 422.
Valgitatis & Varitudinis definitio. 430.
Valgitas in pueris plurimum ex madore circa processus & appendices eos, quasi divellente, & divaricatum inferente inter ossis partes. 429. & 431. in adultis autem ex Abscessu, vel corrupto humore, in has partes incurrente. *ibid.*
——— seu Varitudo quid sit. 430.
——— Viros raro, praeterquam uno latere attingit. 429.
Valgorum causae quae. 422. *ad* 423.
——— eventus ex quibus petatur. 430. & 431.
Vallesii remedia ad Perniones. 502.
Vari dicuntur hi, qui crura vel pedes introrsum habent obtortos. 422.
—— nomen quid significet. *ibid.*
—— prima causa quae. 423.
—— recenter nati, quomodo restituendi. 433. & 434.
—— in utero *Ambros. Paraei*, fiunt aliquando. 433. Vel post uterum vitio nutricum. *ibid.*
Varices cruum aliquando gibber solvunt. 410.
—— cruribus accedentes, gibbosin infra septum transversum solvunt. *ibid.*
Varicula oculi a *Severino* primo, & a nullo priorum, comperta, quid. 216.
——— capillum muliebrem tantum magnitudine aequat. *ibid.*
Variculae curatio quibus absolvatur. 217.
——— oculorum, in Valetudinario Incurabilium, quamplurimae observatae: & Casus varii horum. 216. *ad* 217.
——— si perperam curentur graviora adferunt mala. 217.
——— Ventri insolentes *Celso* & *Fabricio*; & quare? 227.
——— Ventris historia. *ibid.*
Varis & Valgis Linimentuum applicandum quale. 433.
Varitudinis & Valgitatis definitio. 430.
Vasa Natae nutricula ab *Aquapendenta* attributa disputantur. 138.

Vasa haec an sint verae venae & arteriae? 138.
—— Oculi fiunt conspicua morbo. 216.
Vasorum ejaculatoriorum, & glandularium, Abscessus Syphilios expertorum Historiae. 324.
Vaticinii qui. 422.
Vatii qui. *ibid.*
Υβοὶ quinam. 381.
Vena, seu Venosum vas, Anomalum Abscessum nutriens, quomodo a natura formetur. 138.
Venae Altheben quaenam sint. *ibid.*
Venae in oculis citra inflammationem extumescentes, Variculae nuncupantur. 216.
Vena jugularis à Veteribus in capitis & pectoris vitiis, confidentissimè fuit secta. 553. Hujus incisio approbatur & contrariorum opiniones rejiciuntur. 554.
Venae jugularis incisae conveniens Unguentum. 540.
—— —— sectionis in Paedanchone efficacia & energia. *ibid.* eadem quando instituenda? 553.
—— —— Sectionis praestantia; & apud Graecos, Latinos, Arabas, Aegyptios, & *Paracelsum*, hujus existimatio. *ibid.*
Venae phrenicae per septum ad costas distentum reflexae, nunc pus, nunc humores ad externum corporis habitum expromunt. 65.
—— Sebel vel Zebel quaenam sint Arabibus. 138. & 139.
Venae Sectio an in Roseolis conveniat. 477. *ad* 478.
—— cur ampliore incisione facienda juxta *Aëtium*. 542.
—— —— in Paedanchone quando & quo in loco celebranda? 540.
—— —— in pestilentibus & venenatis vitiis non instituitur. 554. & quare? 555. *ad* 556.
Venae Sectio mobiliorem reddit humorem in vasis. 477.
—— —— quando in morbis venenatis & pestilentibus locum habeat, & quando non. 555. *ad* 556.
—— —— semel & efficaciter evacuans, plus prodest quam multae inefficaces, imo nocentes. 540.
Venae sectionem refrigerare corpus. 451. & 477.
Venae sub linguae Sectio praesens repertum in Angina praesidium. 553.
Venarum jugularium pertusio in faucium inflammatione, quam maxime commendatur. 555.
—— sanguis eget vivida luce & actu perpetuo, ne corrumpatur. 204.
Venerea lue vexatis, quibus locis fiant exostoses. 214.
Venereae luis exortus integritatem corporum, quae gignunt, corrupit. 471.
Veneream luem novum morbum non videtur habere *Severinus*. 172.
Ventositas spinae à quibus humoribus excitetur. 359.
—— —— inter Tumores è Congestu numeratur. 102.
—— —— quare dicta. 353.
—— —— quibus populis endemion. 373. nobis non ita. *ibid.*
Ventositatis Spinae naturae levis descriptio. 102.
Ventriculus primus pituitae fons à *Galeno* vocatus. 58.
Vermes quando, & ubi, facile generentur. 141.
Vertebrae primae, aut secundae cervicis divaricatio valde letalis est. 394.
—— quatuor luxantur modis. 391.
Vertebrarum ossa à Tuberculis per se neque pervertuntur, neque pertrahuntur. 385.
—— tam superiorum quam inferiorum

feriorum ſitus laeſus quaenam phaenomena ptoducat. 393.
Verticillum ani. 182.
Verticillum ani a Fungo ut differat? 232.
——— —— ex cauſſa ſimili condylomatum. *&c.* 232.
——— —— ex quo humore. 232.
——— —— ferro curatur. 232. *ad* 233.
——— —— potius Tuberculum quam Ulcus, contra *Celſum*. 232.
Veteres, ad Roſeolas curandas, nullum remedium contra cacochymiam admoliti ſunt. 469.
Via a *Fallopio* excogitata, pro materiebus per urinae vias è thoracis cavitate repurgandis, quae. 67.
— à *Severino* excogitata, pro educenda materia per urinam è thoracis cavitate, quae. 72.
— per quam materia alimentalis tumoris carniformis ad locum affectum tranſmittitur. 178.
— puris, ex Pulmonis Vomica diſrupta, uſque in Veſicam. 329.
Victus ratio ad Roſeolas qualis ſecundum *Huccherium*. 477.
——— in Paedanchone qualis? 548.
Vid. Vidius in Paedarthrocace laudatus. 372.
Vinacea pro curandis Valgis probata. 432.
Vincula corpori applicata in Paedanchone. 545.
Vinum medicatum ad luem Veneream. 293.
——— pro curandis Roſeolis quale eſſe debeat. 476. *ad* 477.
Viperae ad lepram, peſtem, & venenatos affectus. 368.
——— & Angues aethereum imbrem & nectar ſub terra exhauriunt, unde commendabiles. 367.
——— medicamenta exhibent naturae noſtrae amica, & labem quamcunque emendare comparata. 415.
——— praeparationes quot & quales. 367. *ad* 368.
——— ſal ad morbos deſperatos omnes, *Aëtio*. 368.
Viperarum carni virtus peculiaris ineſt roborandi tertiae coctionis. 367.
——— praeparatio, ex *Quercetano*. 367. *ad* 368.
——— & Anguium vires in Dyſpnoea, Phthiſi, Elephantiaſi, lue Venerea, arcanum. 367.
Viſcera cum repurgant ſervant rectitudinem. 10.
—— naturalia *Illuſtri viri Marcell. Sacchetii* in cadaveris ſectione admodum vitiata reperta. 314.
Vitia oſſium interna nonnunquam pariunt Abſceſſum. 103.
Vitiati oſſis cauſſa materialis interna quae. 362.
Vitioſa genitura cur Phymata natis inſinuet. 104.
Ulcera & Tubercula differunt. 520.
—— ex puſtulis oborta quibus tollantur. 481.
—— mala quae. 305.
—— prava ſaepe ex Pernionibus excitantur. 482.
—— quando in Ophthalmia expectanda. 248.
—— quando non ſunt cicatrice obducenda. 226. *ad* 227.
—— tonſillarum multiplicia, mitia ſc. peſtifera, &c. 518, *&c.*
Ulceribus ambuſtis praeſidia quae opportuna. 118. *ad* 119.
Ulceris Paedarthrocaces ſigna & differentiae. 363. *ad* 364.
Vlcerum cum oſſe corrupto praeſagia. 364.
——— loca licet interdum pura appareant, non tamen ſemper fidendum. 529.

Ulcus cur saepe abit in Fistulam. 118.
—— est solutio continui. 509. *Dolor* est etiam solutio continui, hinc est de *genere Ulceris. ibid.*
—— ex strumis excitatum, quando facit recidivam. 131.
—— quando sentiat recidivam. 371.
—— Syriacum quod, *Aretaeo.* 512.
—— —— idem ac Tonsillae pestilentes. 529.
Ulcuscula, & Ulcusculum; quid ea nomina, & quid sint. 465.
—— in Poedarthrocace quando visantur. 363.
Ulcusculorum & Pustularum est affinitas, & vicissim haec in illa mutantur. 466.
Ulcusculum continui solutionem potius quam Tuberculum significat. 465.
Umbilici Abscessus quomodo fiant. 226.
—— structura *Severino. ibid.*
Umbilico Hydrops evacuatus. *ibid.*
—— urinae redditae. *ibid.*
Unguentum attrahens & discutiens in ossis affectione. 369.
—— *Paracelsi* in affectibus faucium, post Venae sectionem.
in Ungula Variculam in Oculo posse contingere. 216.
Unitatis & contactus amissio distinguuntur. 510.
Urina alba, & aquosa, Abscessum circa aures solet praemonstrare. 40.
—— multa, crassa, & alba cum apparet, articulorum Abscessus solvit. 35.
—— per umbilicum reddita. 226.
—— tenuis & cruda quid portendat. 29.
Urinae laxitas a vertebris ex lapsu laesis. 413.
Urinam pellens Rusci Decoctum, ex *Dioscoride.* 93.
Ustio fuit *Hippocrati* usu frequenti. 45.
—— in malignis tumoribus, etiam crudis, praestantissimis viris approbata. *ibid.*
Uterus ad articulos, debilioresque partes obnoxias, quomodo transmittat succos. 424.
ex Volvulis male olentibus Abscessus circa aures oborti necant. 41.
Vomitoria quomodo & qualia in Paedanchone conducant? 552.
Vulnera principibus partibus illata subito necant, non idem earumdem abscessus & Ulcera. 551.
—— Spinae dorsi aeque periculosa ac capitis. 408.
—— spinalis medullae cur etiam atque etiam lethalia sint. *ibid.*
Vulneris labia quando constringenda secundum *Aëtium.* 168. *ad* 169.
Vulnus, Ulcus, & Fractura, Abscessus plerumque accersunt. 21.

Z.

Zaratana quid? 221.
Zebel vel Sebel quaenam Venae. 138. & 139.
Zona a Graecis dicitur Herpes. 224. cur ejus appellatio implicata. *ibid.*
—— a Latinis ignis sacer dicitur. *ibid.*
—— ab antiquis curata. *ibid.*
—— ad *Severini* tempus usque non bene descripta. 223.
—— Herpetis species, *Scribonio.* 224. *ad* 225.
—— idem ac Circinus. 223.
—— Ignis sacri h. e. Erysipelatis species, *Plinio.* 225.
—— in posteriore thorace, & lumbis, non minus, quam in aliis partibus, oboritur. *ibid.*
—— quando lethalis *Plinio. ibid.*
—— quomodo instar cinguli, & quo loco se ad corpus accommodet. *ibid.*
—— in palma. *ibid.*

Zonae quinam subjiciuntur. *ibid.*
—— qui meminerint, Latinorum sententiae expenduntur. 224. *&c.*
—— seu Zosteris quare non meminit *C. Celsus.* 225.
—— situs instar fasciae circuitus *Langio. ibid.*
—— —— cinguli *Plinio. ibid.*
—— quomodo repertus *Severino. ibid.*
Zoster genus Ignis sacri, idem ac Zona, seu Circinus. 224.

FINIS.

Errores Typothetarum quidam.

Pag. 2.	*lin.* 30.	*lege* incautum	*Pag.* 443.	*lin.* 5.	*lege* perizemata
4.	1.	ἴκκρισις	452.	24.	esse
10.	22.	dexterae	465.	*ult.*	cuam
	28.	ris sit;	468.	14.	comperere
11.	30.	humorum	475.	20.	languorem
19.	29.	jam	480.	26.	Sylphii
31.	19.	homo	485.	1.	latitudine
132.	28.	Steatomati	486.	5.	nemo non videt
174.	24.	simili	494.	10.	in hac Problemata
284.	33.	certe	533.	20.	fuerim
352.	13.	saevius	537.	3.	resolutum
364.	12.	quam	549.	33.	labefactatum
405.	23.	ab	*Ubi loco quodam reperies* jujon *lege* inion.		
407.	29.	ab			

CATALOGUS LIBRORUM,

Aliquot MEDICORUM,

qui in Officina

KERCHEMIANA,

Reperiuntur & Venduntur.

Almeloveen Aphorismi Hippocratis, 24.
Almarius de Longitudine, Lond. 8.
Alpinus de Praesagienda Vita & Morte, 4.
- - - - de Medecina Aegyptiorum, 4.
- - - - de Medecina Methodica, 4.
André Generation des Vers. 12.
Baglivii opera Lugd. Gal. 1710. 4.
- - - opera. 2 voll. 8. 1719.
Barchousen Elementa Chemiae. 4.
Barbette Opera Omnia. 4.
Bellini opera. 2. voll. 4.
Bayle Institutiones Physicae. 3. voll.
Bennet Theatrum Tabidorum, 8.
Beringarius de Fractura Cranii, 8.
Blancardi Lexicon Medicum, 8.
Boerhaave Institutiones Medicae, 8.
- - - - Aphorismi, .
- - - - Materia Medica, 8.
Boneti Polialthes. 3. voll. Folio.
- - - Sepulchretum Anatomicum. 3. voll. Folio.
Bohn Dissertationes Chemicae, 8.
- - - Circulus Anatomicus, 4.
- - - de Renuntiatione Vulnerum, 4.
Borellus de Motu Animali, 4.
Buranes de curandis Febribus. 8.
Castelli Lexicon Medicum, 4.
Chesneau Observationes Medicae, 4.
Le Chirurgien d'Hospital, par Belloste, 12.
Clerici Historia Naturalis. 4.
Cockburn Virulentae Gonorrhoeae Symptomata. &c. 8.
Couwper de Glandulis, 4.
Dale Pharmacologia, cum Supplemento. 2. voll. 8.
Descriptions des Os par Monf Petit. 110.
Diemerbroek Opera Omnia, Folio.
l'Emery Cours de Chymie. 8.
Eugalenus de Scorbuto, 8.
Eustachii Tabulae Anatomicae, Folio.
Fabricii ab Aquapendente Opera Anatomica, Folio.
Freind in Hippocratem. 4.
- - - Emmenologia, 8.
- - - de Purgantibus, 8.
- - - Operationes Chemicæ 8,
Foesii Hippocrates, Folio.

Gaukens

Gaukens Praxis Medica, 8.
Gulielminus de Salibus. 8.
Graaf Opera Omnia Anatomica, 8.
Hamelton de Febre Miliari, 8.
Harris de Morbis infantum, 8.
Heisteri Compendium Anatomicum,
Hercules Saxoniae Opera, Folio.
Hollerius in Aphorismos Hippocratis, 8.
Kerckringii Opera Omnia, 4.
Langii Opera Omnia. 3. voll. Folio.
Leeuwenhoek Opera Omnia, 4. voll. 4.
Lamminii Observationes Medicinales.
- - - - de Curandis Febribus, 8.
Louwer Tractatus de Corde, 8.
Malpighii Opera Omnia. 4.
Mangeti Bibliotheca Pharmaceutico Medica, 2. voll. Folio.
- - - - - - Chemica, 2. voll. Folio.
Markgravii Materia Medica. 4.
- - - - Prodromus, 4.
Morgagni Opera Omnia, 4.
Muntingii Phytographia, Folio.
- - - ejusdem de Nota Herba Britannica. 4.
Mathioli Opera Omnia. Folio.
Mauriceau Maladies des Femmes Grosses &c. 2. voll. 4.
Musgrave de Arthritide Anomalo, 8.
Nuk Opera Omnia. . voll. 8.
Pecklinius de Purgantibus, 8.
Pharmacopea Leidensis, 8.
Pitcarnii Opera Omnia, 2. voll. 4.
Petiti Observationes Medicae, 8.
Pisonis Observationes & Concilia. 4.
Ramazini Opera Omnia, 4.
Redius de Insectis, 2. voll.
- - - de Animalibus, 4.
Riverius de Reformatus. 2. voll. 8.
Rohaultii Tractatus Physicus. 8.
S. Sanctorii Medecina Statica. 12.
S'Gravesande Physica. 2. voll. 4.
- - - - Institutiones Newtonianae, 8.
Scheffeler, Miscel. Curiosa Decuria Secunda, 4.
Sylvii de ie Boe Opera Omnia, 4.
Seydenham Opera Omnia, 4.
Swalve Querelae Ventriculi, 12.
Swammerdam Ureri Muliebris Fabrica, 4.
Theophrasti Historia Plantarum. Folio.
Thesaurus Secretorum Curiosorum. 4.
Tulpii Observationes Medicae, 8.
Valsalva de Aure humana, 4.
Veslingii Anatomia, 4.
Volkamerus, Flora Norenburgensis, 4,
Wepferi de Cicuta aquatica, 4.
Zachiae Quaestiones Medicae &c. 3. voll. Folio.
Et multi insuper alii Libri in Omni Facultate.